Nr 4

Regeringens skrivelse till riksdagen med kommittéberättelse 1975;

beslutad den 3 januari 1975.

Regeringen överlämnar enligt tilläggsbestämmelse 3.6.2 till riksdagsordningen kommittéberättelse 1975.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

LENNART GEIJER

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Löfberg, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén

Föredragande: statsrådet Geijer

Anmälan av kommittéberättelse 1975

Redovisning av de statliga kommittéernas verksamhet har t.o.m. år 1974 lämnats i riksdagsberättelsen.

I samma berättelse har, utöver ett inledande avsnitt om vad i rikets styrelse sig tilldragit, redovisats följande avsnitt nämligen

— överenskommelser med främmande makter m.m. under tiden november 19.. – oktober 19.. .

— av exportkreditnämnden på statens vägnar meddelade garantier för exportkrediter.

— under år 19.. beviljade bidrag ur behållningen av de särskilda lotterier som anordnats till förmån för konst, teater och andra kulturella ändamål.

— under budgetåret 19../.. gjorda anvisningar ur jaktvårdsfonden.

— under budgetåret 19../.. beviljade understöd ur allmänna arvsfonden.

— utbetalningar för skilda ändamål från handels- och sjöfartsfonden under budgetåret 19../.. .

Enligt tilläggsbestämmelse 3.6.2 till riksdagsordningen skall regeringen årligen samtidigt med budgetpropositionen lämna riksdagen redogörelse för verksamheten inom de kommittéer som har tillsatts på grund av regeringens beslut (kommittéberättelse). Jag får därför föreslå att redogörelse för kommittéverksamheten nu lämnas till riksdagen. Redogörelsen bör fogas till detta ärende som bilaga. Den omfattar enbart kommittéverksamheten och presenteras på samma sätt som i 1974 års riksdagsberättelse. Uppgifter av det slag som har lämnats i de i det föregående uppräknade avsnitten i 1974

års riksdagsberättelse ingår alltså inte i kommittéberättelsen.

Med hänvisning till vad som nu har anförts hemställer jag att kommittéberättelse 1975 överlämnas till riksdagen.

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Datoriserad Fotosättning
LiberTryck
Stockholm 1975

Kommitté-berättelse 1975

Redaktionell anm.

För varje departement används fr.o.m. år 1971 en löpande nummerserie för år. Nummerbeteckningen anges med förkortning för departement samt årtal, kolon och löpnummer och anges inom parentes omedelbart efter ordet kommitté (motsvarande). Exempel: x-utredningen (Ju 1974:00) och utredningen (Ju 1974:00) om – – –. Beteckningen är avsedd att användas vid såväl hänvisningar i löpande text som i kamerala sammanhang.

För kommitté (motsvarande) som tillkommit före år 1971 används som löpnummer det nummer i riksdagsberättelsen under vilket kommittén första gången redovisats.

De uppgifter som ingår i berättelsen registreras fortlöpande i ett datorstött informationssökningssystem. Kommittéberättelsen framställs med hjälp av systemet. Under löpande år kan uppgifter om kommittéernas verksamhet erhållas ur detta system.

Justitiedepartementet

Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1974: 4, 7, 13, 18, 19, 31, 35, 37, 38, 45, 47, 49, 52 och 58

1. Utredningen (Ju 1956:42) rörande specialstraffrätten

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 december 1955 för förberedande undersökning för reformering av specialstraffrätten (se Post- och Inrikes tidn. den 21 december 1955):

Utredningsman:
Thornstedt, Hans G., professor

Expert:
Danelius, Hans C. Y., bitr. utrikesråd

Lokal: Stockholms universitet, Frescati (rum C 874), Fack, 104 05 Stockholm, tel. växel 15 01 60 ankn. 1279 eller 37 24 43 (utredningsmannen)

Direktiven för utredningen, se 1957 års riksdagsberättelse Ju 34.

Utredningsmannen beräknas avge sitt betänkande i början av år 1975.

2. Svensk sakkunnig (Ju 1961:51) i Nordiska straffrättskommittén

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 oktober 1960 för att som svensk representant ingå i en nordisk kommitté för dryftande av nordiskt samarbete på straffrättens område:

Svensk sakkunnig:
Romander, Holger A. G., riksåklagare

Lokal: Linnégatan 64, Fack, 104 40 Stockholm, tel. växel 63 12 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit ett sammanträde.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

3. Köplagsutredningen (Ju 1963:51)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1962 för att följa arbetet i en i Finland tillsatt kommitté, som har i uppdrag att utarbeta förslag till lag om köp av lös egendom, samt att, under beaktande av pågående arbete att åstadkomma en internationell köplag, överväga om anledning föreligger att föreslå ändring i den svenska köplagen (se Post- och Inrikes tidn. den 18 juli 1962).

Genom beslut den 25 maj 1967 har Kungl. Maj:t vidgat uppdraget till att avse en begränsad översyn av den svenska köplagen (se Post- och Inrikes tidn. den 2 juni 1967). Ytterligare utvidgning skedde genom beslut den 20 november 1968 då utredningen även fick i uppdrag att se över de allmänna reglerna om dröjsmålsränta m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 4 december 1968):

Utredningsman:
Hellner, Jan E., professor

Experter:
Bergman, S. Christer, avdelningsdirektör
Cedercrantz, Bror O. C., direktör
Erlander, E. Lillemor E., civilekonom (t.o.m. den 4 november 1974)
Hillbom, Lars H., civilekonom (fr.o.m. den 5 november 1974)
Johansson, Sven-Erik N., professor
Josephsson, Leif E., förbundsjurist
Köhler, Nils G., advokat
Persson, Per Gustav, bankdirektör
Siljeström, Sten G. L., direktör
Wiberg, G. Lennart E:son, direktör

Sekreterare:
Carbell, Leif E., hovrättsassessor
Lindqvist, N. Inge A., hyresråd (t.o.m. den 30 juni 1974)

Lokal: Lilla Nygatan 1, 2 tr., 111 28 Stockholm, tel. 763 23 45 (Carbell)

Direktiven för utredningen, se 1963 års rikdagsberättelse Ju 51 och 1968 års riksdagsberättelse Ju 30. Tilläggsdirektiv, se 1969 års riksdagsberättelse Ju 24.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden.

Utredningen har den 10 maj 1974 avgett delbetänkandet (SOU 1974:28) Räntelag.

Nordiska överläggningar angående det fortsatta arbetet med översyn av köplagen har hållits i Oslo under oktober 1974.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

4. Sakkunnig (Ju 1965:62) angående lagstiftningen om skifte av dödsbo

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 januari 1964 för att följa arbetet i en i Danmark tillsatt kommitté för revision av den danska lagstiftningen om skifte av dödsbo samt att lämna upplysningar om svensk rätt på området och vidare överväga, om anledning föreligger att föreslå ändringar i den svenska lagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 23 januari 1964):

Utredningsman:
Höglund, Olof A., justitieråd

Direktiven för utredningen, se 1965 års riksdagsberättelse Ju 62.

Utredningsmannen har i skrivelse den 6 september 1974 anmält att den danska kommittén avslutat sitt arbete genom betänkandet 'Betaenkning om aendring af skiftelovgivningen' och att det danska förslaget enligt utredningsmannens mening inte ger anledning till ändring i den svenska lagstiftningen om skifte av dödsbo.
Uppdraget är därmed slutfört.

5. 1965 års valtekniska utredning (Ju 1966:61)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 januari 1965 för att utreda vissa tekniska valfrågor (se Post- och Inrikes tidn. den 9 mars 1965):

Ordförande:
Widegren, Björn G., lagman

Ledamöter:
Dahlberg, K. Thure, ombudsman, led. av riksdagen
Lundgren, Stig H. E., direktör
Nilsson, N. Yngve, lantbrukare, led. av riksdagen
Nyberg, J. Olaus, redaktör, f.d. led. av riksdagen
Svanström, K. Ivan H., lantbrukare, led. av riksdagen

Experter:
Carlsson, Ulf V., avdelningschef
Ekstam, Gunnar E., avdelningschef
Eriksson, Karl Axel, byrådirektör
Nilsson, N. Per-Erik, rättschef
Thärnström, Kenny U. H., avdelningsdirektör
Wentz, Nils O., kammarrättspresident

Sekreterare:
Boström, John E., hovrättsassessor

Lokal: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 10 29 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1966 års riksdagsberättelse Ju 61. Tilläggsdirektiv, se 1969 års riksdagsberättelse Ju 39 och 1970 Ju 27. Ändrade direktiv, se 1973 års riksdagsberättelse Ju 12.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden.

Utredningen beräknas avge sitt slutbetänkande i början av år 1975.

6. Integritetsskyddskommittén (Ju 1967:62)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 maj 1966 för att utreda frågor om förstärkt integritetsskydd på personrättens område (se Post- och Inrikes tidn. den 14 juni 1966):

Ordförande:

Lännergren, E. Bengt, f.d. justitiekansler

Ledamöter:

Björk, Kaj Å., ambassadör, f.d. led. av riksdagen (t.o.m. den 15 november 1974)

Dahlberg, K. Thure, ombudsman, led. av riksdagen

Kristensson, Astrid M., jur. kand., led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 november 1974)

Larfors, E. V. Tage, direktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 november 1974)

Larsson, Gunnar K. V., lantbrukare, f.d. led. av riksdagen (t.o.m. den 15 november 1974)

Lindqvist, Olle O. G., generaldirektör (t.o.m. den 15 november 1974)

Litzén, Anders G., hovrättslagman

Wiklund, Svea S. S., fru, led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 november 1974)

Åkerlund, Henrik, docent, f.d. led. av riksdagen (t.o.m. den 15 november 1974)

Experter:

Kleman, Bengt, forskningschef (t.o.m. den 15 november 1974)

Lindgren, Alf T., laborator (t.o.m. den 15 november 1974)

Ljungberg, Göran L. D., chefsjurist

Sekreterare:

Rangnitt, F. Harald O., hovrättsassessor

Lokal: Lilla Nygatan 1, 2 tr., 111 28 Stockholm, tel. 763 14 50 (ordföranden) och 763 23 43 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1967 års riksdagsberättelse Ju 62.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden, varav ett internatsammanträde under två dagar. Därutöver har en särskild arbetsgrupp hållit 15 sammanträden.

Kommittén har den 15 oktober 1974 avgett delbetänkandet (SOU 1974:85) Fotografering och integritet.

Kommitténs återstående arbete beräknas pågå under hela år 1975.

7. Mutansvarskommittén (Ju 1967:63)

Tillkallade med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 juni 1966 för att enligt tilläggsdirektiv till ämbetsansvarskommittén utreda frågan angående allmänna regler om mut- och bestickningsansvar (se Post- och Inrikes tidn. den 19 juni 1971):

Ordförande:
Rudholm, Sten J. G., hovrättspresident

Ledamöter:
Larfors, E. V. Tage, direktör, led. av riksdagen
Wiklund, S. A. Daniel, avdelningsdirektör, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Eklund, P. Gösta, ombudsman
Ericson, Bo-Ingvar, jur. kand.
von Feilitzen, Styrbjörn O. R., direktör
Forstadius, Erik L. W., direktör
Körner, F. Lennart, direktör
Ljungar, Jan A. B., hovrättslagman
Narfström, A. J. Petter, överingenjör
Neuméller, Jan F. C., ombudsman

Sekreterare:
Malmström, Bengt G. V., hovrättsassessor

Direktiven för kommittén, se 1972 års riksdagsberättelse Ju 28. Angående äldre direktiv, se 1967 års riksdagsberättelse Ju 63.

Kommittén har den 26 juni 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:37) Mut- och bestickningsansvaret.

Uppdraget är därmed slutfört.

8. Svenska ledamöter (Ju 1967:67) i nordiska samarbetsutskottet för kriminalstatistik

Tillkallade genom beslut av Nordiska samarbetsrådet för kriminologi den 21 februari 1966 för en harmonisering av den nordiska kriminalstatistiken:
Ledamot förordnad av Kungl. Maj:t:
Thornstedt, Hans G., professor
Ledamot utsedd av de svenska medlemmarna i Nordiska samarbetsrådet för kriminologi:
Rengby, Sven F. N., f.d. avdelningsdirektör
Ledamot utsedd av statistiska centralbyrån:
Elmhammer, Nils E. I., statistikchef

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utskottet har inte hållit något sammanträde under tiden november 1973 - oktober 1974.

Utskottet har i januari 1974 avgett betänkandet (NU 1973:10) Jämförelse mellan förmögenhetsbrotten i den svenska brottsbalken och den danska straffeloven.

Utskottets arbete beräknas pågå under hela år 1975.

9. Skadeståndskommittén (Ju 1967:68)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 november 1966 för att tillsammans med sakkunniga i övriga nordiska länder utreda frågor om skadestånd för framtida förlust av arbetsinkomst och om efterlevandes rätt till skadestånd (se Post- och Inrikes tidn. den 12 december 1966):

Ordförande:
Conradi, Erland G. F., justitieråd

Ledamöter:
Bengtsson, T. Bertil, professor
Lindahl, Carl Erik T., advokat

Experter:
Alexanderson, R. Birgitta, jurist hos LO
Forstadius, Erik L. W., direktör
Kihlbom, J. O. Niklas, assuransdirektör
Land, Johan, kanslichef
Lindstedt, Hans G., direktör
Oldertz, Carl M., bitr. direktör
Petri, Carl Axel H., kammarrättslagman
Rydberg, Olle, försäkringsdirektör
Strömland, Lennart V. E., förbundsjurist (fr.o.m. den 1 februari 1974)

Svensson, Åke E. F., avdelningsdirektör
Widding, N. Åke W., chefsrådman

Sekreterare:
Bengtsson, T. Bertil, professor (fr.o.m. den 23 april 1974)
Strömbäck, Erland H. D. D:son, direktör (t.o.m. den 22 april 1974)

Bitr. sekreterare:
Nöteberg, Rolf M., hovrättsassessor (fr.o.m. den 23 april 1974)

Lokal: Lilla Nygatan 1, 2 tr., 111 28 Stockholm, tel. 763 23 61 (Nöteberg)

Direktiven för kommittén, se 1967 års riksdagsberättelse Ju 68. Tilläggsdirektiv, se 1972 års riksdagsberättelse Ju 30.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden.
Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

10. Samarbetsorganet (Ju 1968:59) för ADB inom rättsväsendet

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 december 1966 för att bereda fråga om omläggning av rutiner inom rättsväsendet för automatisk databehandling och därmed sammanhängande frågor:

Ordförande:
Gullnäs, S. Ingvar, justitiekansler

Ledamöter:
Englund, K. Svante I., departementsråd
Fischier, Sven G. O. M., t.f. överdirektör
Magnander, Ebbe E. A., avdelningschef
Ohlsson, P. T. Ingvar, generaldirektör
Persson, Carl J. G., rikspolischef
Romander, Holger A. G., riksåklagare
Rudholm, Sten J. G., hovrättspresident
Trotzig, C. Fredrik J., avdelningschef
Ersättare för ledamot:
Carlsson, Ulf V., avdelningschef (för Persson)
Carnhagen, Göran E. T., departementssekreterare (för Englund) (fr.o.m. den 22 januari 1974)
Elmhammer, Nils E. I., statistikchef (för Ohlsson)
Ericsson, Carl-Henrik, avdelningschef (för Fischier)
Forthuber, Béla T., organisationsdirektör (för Trotzig)
Herrlin, S. G. Sigvard, byråchef (för Romander)
Lidbeck, Åse, kanslisekreterare (för Englund) (t.o.m. den 21 januari 1974)

Expert:

Grönvall, S. Gunnar, hovrättsråd (fr.o.m. den 1 juli t.o.m. den 31 december 1974)

Sekreterare:

Alpsten, A. Börje, departementsråd

Ordförande i arbetsgrupp eller kontaktmän:

Appelgren, E. Harry H., byrådirektör, försvarsstaben
Carlsson, Ulf V., avdelningschef, rikspolisstyrelsen
Elmhammer, Nils E. I., statistikchef, statistiska centralbyrån
Ericsson, Carl-Henrik, avdelningschef, kriminalvårdsstyrelsen
Hellström, Jan E., avdelningsdirektör, statskontoret
Frenning, Lars W., riksskatteverket
Hillbo, Arne O., byråchef, riksskatteverket
Méntzing, Lars, avdelningsdirektör, statens naturvårdsverk
Källberg, K. N. Ingemar, avdelningschef, statens invandrarverk
Persson, Gert I. E., planeringsdirektör, datamaskincentralen för administrativ databehandling - DAFA
Ringström, Björn M., revisionsdirektör, riksrevisionsverket
Sandqvist, Ingrid R. J., byrådirektör, generaltullstyrelsen
Spak, Carl-Anton, lagman, domstolsväsendets organisationsnämnd
Söderlund, A. Göran, avdelningsdirektör, socialstyrelsen
Vallerö, Rolf A. T., förste arkivarie, riksarkivet
de Woul, Bert T., länsåklagare, riksåklagaren
Österlund, Tord H:son, bitr. skattedirektör, riksskatteverket

Lokal: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 57 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Samarbetsorganet har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Arbetet har liksom tidigare varit inriktat på ADB-system för brottmålsförfarandet hos polis, åklagare och domstolar samt rutiner för kriminalvård, men också system för lagstiftningsförfarandet och rättspraxis och diarieföring hos vissa domstolar.

Samarbetsorganets verksamhet beräknas pågå under hela år 1975.

11. Utredningen (Ju 1968:63) om författningspublicering m. m.

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 maj 1967 med uppdrag att utreda frågan om publicering av författningar m. m. och den 7 februari 1969 med uppdrag att utreda frågan om internationella

överenskommelsers införlivande med svensk rätt (se Post- och Inrikes tidn. den 2 juni 1967 och den 19 mars 1969):

Ordförande:
Ericsson, K. Georg V., regeringsråd

Ledamöter:
Myrsten, J. Lennart, utrikesråd
Nordenson, Ulf K., justitieråd

Sekreterare:
Ericsson, Brit-Marie L. B. M., hovrättsråd
Huldén, N. O. Tomas, rådman

Lokal: Stora Nygatan 2 B, 1 tr., 111 27 Stockholm, tel. 763 14 28 (B.-M. Ericsson)

Direktiven för utredningen, se 1968 års riksdagsberättelse Ju 63. Tilläggsdirektiv, se 1970 års riksdagsberättelse Ju 42.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 sammanträtt i olika arbetsgrupper ett flertal gånger samt i sin helhet två gånger.

Utredningen har den 19 december 1974 avgett huvudbetänkandet (SOU 1974:100) Internationella överenskommelser och svensk rätt.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1975.

12. Nämnden (Ju 1968:67) för Europarådets kriminologiska forskningsstipendier

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 maj 1967 med uppgift bl. a. att föreslå innehavare av vissa Europarådets stipendier för kriminologisk forskning:

Ordförande:
Martinsson, Bo N. O., generaldirektör, f.d. led. av riksdagen
Ersättare för ordförande:
Fischier, Sven G. O. M., t.f. överdirektör

Ledamöter:
Leche, Johan H., departementsråd
Thornstedt, Hans G., professor
Ersättare för ledamot:
Sveri, Knut O., professor (för Thornstedt) chefen för juridiska byrån inom utrikesdepartementets rättsavdelning (för Leche)

Sekreterare:
Larsson, Ulla S., departementssekreterare

Lokal: Brottsförebyggande rådet, Fack, 103 60 Stockholm, tel. 22 79 80 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Nämnden har under år 1974 hållit två sammanträden. Nämnden har yttrat sig över fem svenska och två utländska stipendieansökningar.

Nämndens verksamhet beräknas pågå under hela år 1975.

13. 1968 års brottmålsutredning (Ju 1969:54)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 februari 1968 med uppdrag att utreda frågan om formerna för handläggning av mål angående vissa lindrigare brott m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 24 februari 1968):

Utredningsman:
Kristensson, A. Yngve S., f.d. borgmästare

Experter:
Bolding, Per Olof, professor
Cosmo, Carl-Johan O., kanslichef
Friberg, K. Göte, polismästare
Lindahl, Carl Erik T., advokat
Morath, B. Axel, chefsåklagare
Sveri, Knut O., professor
Wallén, Per-Edwin M., professor
Wranghult, Hans O., byråchef

Sekreterare:
Aspelin, L. B. Erland, hovrättsassessor

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse Ju 54.

Utredningsmannen har den 12 juni 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:27) Mindre brott. Lagföring genom strafföreläggande eller domstolsförhandling.

Uppdraget är därmed slutfört.

14. Vattenlagsutredningen (Ju 1969:58)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 november 1968 för att se över vattenlagen (se Post- och Inrikes tidn. den 21 december 1968):

Ordförande:
Dyrssen, Gösta P. T., hovrättsråd

Ledamöter:

Andersson, Sven G. V., överinspektör
Annevall, Sture, direktör
Hult, N. E. Jöran, överdirektör
Jadestig, Thure R., föreståndare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 11 februari 1974)
Karlsson, F. Göran, redaktör, led. av riksdagen (t.o.m. den 8 februari 1974)
Sterne, Bengt G., direktör
Turesson, Bo, överlantmätare, led. av riksdagen

Experter:

Heimbérger, H. Peter E., byråchef
Helmerson, Bo I. H., direktör
von Möller, C. G. Peter, hyresråd
Sjölander, J. Bertil, överingenjör
Thorngren, S. Bertil, docent, t.f. professor
Wallin, Sten-Erik J., avdelningsdirektör
Wetterhall, Sven C. E., byråchef

Sekreterare:

Baagøe, N. Peder H., hovrättsassessor
Strömberg, Rolf E., hovrättsassessor

Lokal: Munkbron 17, 1 tr., 111 28 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (ordförande och sekreterare)

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse Ju 58 och 1974 års riksdagsberättelse Ju 18.

Tilläggsdirektiv (anförande av statsrådet Lidbom till statsrådsprotokollet den 20 september 1974):

Vattenlagsutredningen tillkallades med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 november 1968 för att se över vattenlagen. Utredningens uppdrag omfattar enligt direktiven (1969 års riksdagsberättelse s. 77 — 84) en allmän översyn av vattenlagen med huvudvikten lagd på de delar av lagen som har samband med samhällsplaneringen i stort. I december 1972 erhöll utredningen tilläggsdirektiv i fråga om vattenlagens torrläggningsbestämmelser (1974 års riksdagsberättelse s. 37 — 39). Utredningen har avgivit tre delbetänkanden (SOU 1970:40, 1972:14 och 1973: 31). De två första delbetänkandena har föranlett lagstiftning medan det tredje, som innehåller ett förslag till lagstiftning om vattenförbund, efter avslutad remissbehandling bereds inom justitiedepartementet. Utredningens slutbetänkande avses innehålla ett förslag till ny vattenlag.

Ett tillstånd att utföra företag i vatten kan vara förenat med skyldighet att utge avgifter av olika slag. Avgifternas syfte är att tillgodose huvudsakligen allmänna intressen. För att åstadkomma bättre fiskeförhållanden inom områden som påverkas av ett företag föreskrivs ibland särskild avgift med stöd av 2 kap. 8 § vattenlagen. Enligt 2 kap. 10 § utgår s. k. allmän fiskeavgift

för byggnad i vatten eller vattenreglering som påverkar de naturliga vattenståndsförhållandena eller hindrar eller försvårar fiskens framkomst. Influtna medel skall användas för att främja fisket inom landet. Enligt 6 kap. 9 § kan flottande åläggas viss fiskeavgift, om flottningen eller flottningsanläggningar vållar avsevärt men för fisket. Vissa fiskeavgifter som fastställts enligt den före vattenlagen gällande lagstiftningen utgår fortfarande. I 4 kap. 14 och 15 §§ ges bestämmelser om regleringsavgift i samband med större vattenregleringar för kraftändamål. Avgiftsmedlen används för att kompensera skador som inte ersätts i vattenmålet och för att tillgodose allmänna ändamål i den bygd som berörs av företaget. Med tillstånd att utföra ett antal olika typer av vattenföretag följer också skyldighet enligt 11 kap. 95 § att betala ett engångsbelopp, s. k. domstolsavgift, som bidrag till kostnaderna för vattendomstolarnas organisation och verksamhet. Kammarkollegiet för det allmännas talan i avgiftsfrågor med stöd av 7 § vattenrättskungörelsen (1971:789). Vattenlagens avgiftsregler kompletteras av bestämmelser i kungörelsen (1953:620) angående indrivningen och användningen av vissa med anledning av företag i vatten utgående avgifter.

Kungl. Maj:t kan enligt 4 kap. 18 § vattenlagen föreskriva villkor för att tillgodose allmänna intressen i samband med prövning av underställda vattenmål. Sådana villkor brukar oftast gå ut på att sökanden skall betala vissa belopp, s. k. villkorsmedel.

I egentliga avgifter inflyter f. n. omkring 12 miljoner kronor om året. Därav utgörs cirka 10 miljoner av regleringsavgifter, 1,5 miljoner av olika fiskeavgifter och 0,5 miljoner av domstolsavgifter. Man kan räkna med att fram till den 1 januari 1972 har betalats sammanlagt omkring 110 miljoner kronor i regleringsavgifter. Som villkorsmedel har inom samma tid utgått omkring 50 miljoner kronor, vartill kommer kostnaderna, uppskattningsvis 20 miljoner kronor, för de åtgärder som Kungl. Maj:t föreskrivit som villkor. (Närmare detaljer om avgiftsbeloppen finns i SOU 1972:14 s. 180—185).

Vattenlagsutredningen behandlade vattenlagens avgiftssystem i delbetänkandet (SOU 1972:14) Revision av vattenlagen. Del 2. Ersättningar, avgifter m. m. Utredningen föreslog en ny avgift benämnd bygdeavgift som skulle ersätta regleringsavgiften. Jag ansåg på anförda skäl (prop. 1974:83 s. 182) att utredningens förslag till bygdeavgift inte borde genomföras. Jag fann på grund härav inte heller skäl att närmare gå in på utredningens förslag beträffande fiskeavgifter och domstolsavgift. En höjning av avgiftslatituderna för regleringsavgifter och för fiskeavgifter enligt 2 kap. 10 § har dock trätt i kraft den 1 juli 1974 (prop. 1974:83, CU 1974:28, rskr 1974:229, SFS 1974:273).

I anslutning till min behandling av utredningens förslag i fråga om regleringsavgifter uttalade jag att det som ett alternativ kunde övervägas att införa en enda avgiftstyp för alla företag enligt vattenlagen. En sådan reform förutsatte emellertid en särskild utredning. Jag uttalade att jag avsåg att senare återkomma till Kungl. Maj:t i denna fråga. Den av mig i nämnda proposition förutskickade utredningen bör nu komma till stånd. Uppgiften att göra denna utredning bör anförtros vattenlagsutredningen.

Jag vill till ledning för vattenlagsutredningens arbete uttala följande om hur avgiftssystemet i vattenlagen enligt min mening bör utformas. Som jag uttalade i prop. 1974:83 (s. 182) utgör de betydande belopp som varje år kommer in i form av regleringsavgifter en betydelsefull och riktig kompensation för de bygder som utsätts för sådana allmänna olägenheter

som vattenkraftutbyggnad medför. Det är till övervägande delen fråga om glesbygds- och avfolkningsområden i Norrland. Jag anser det alltså självklart att en avgiftstyp av ifrågavarande slag måste bibehållas för framtiden.

Vattenlagens avgiftssystem företer en splittrad bild. För de avgifter som döms ut av vattendomstol gäller delvis mycket invecklade beräkningsgrunder medan de s. k. villkorsmedlen bestäms av Kungl. Maj:t efter en skälighetsbedömning. Nuvarande avgiftsskyldighet gäller vidare i huvudsak endast för kraftindustrin. Enligt min mening bör utredningen överväga att i en ny vattenlag införa en enda avgiftstyp som i princip skall omfatta alla företag enligt vattenlagen. Avgiftens syfte bör vara att tillgodose allmänna intressen med anknytning till den bygd som drabbas av olägenheter av företaget. Samtidigt bör beaktas att avgiftsmedel till befrämjande av fisket inom landet bör finnas tillgängliga antingen inom ramen för den nya avgiften eller ev. i form av en fiskeavgift ungefär motsvarande den nuvarande allmänna fiskeavgiften.

Nuvarande beräkningsmetoder, som i huvudsak avser vattenkraftändamål, torde inte vara lämpliga för en avgift av det antydda slaget. Utredningen bör undersöka och lämna förslag till hur en enhetlig avgift lämpligen kan utformas. Om det visar sig omöjligt att finna en objektiv norm för beräkningen av avgiftens storlek, bör den enligt min mening kunna fastställas efter vad som är skäligt med beaktande av både företagets nytta och dess inverkan på motstående intressen.

Ställning har ännu inte tagits till hur prövningssystemet skall utformas i en ny vattenlag. Det är alltså ovisst vilken myndighet som i framtiden kommer att pröva tillåtlighetsfrågorna. Man får dock räkna med att tillåtlighetsfrågan för företag som är av betydande omfattning eller ingripande beskaffenhet kommer att prövas av regeringen. En tänkbar möjlighet som utredningen bör överväga är att låta regeringen fastställa avgift i samband med prövningen av tillåtlighetsfrågan. Avgift torde då komma i fråga bara för företag som är av det slag jag nyss nämnt och kunna bestämmas att utgå både i form av ett engångsbelopp — motsvarande nuvarande villkorsmedel — och med årliga belopp.

Utredningen bör även överväga formerna för prövning av ansökan om bidrag av avgiftsmedel. Härvid bör utredningen särskilt överväga behovet av särbestämmelser för att i skälig omfattning tillgodose fiskeintresset.

Vattendomstolsavgiften har utredningen redan behandlat i 1972 års delbetänkande (SOU 1972:14 s. 130).

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tio sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

15. Offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén (Ju 1970:49) (OSK)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 april 1969 för att utreda frågor om offentlighet och sekretess beträffande allmänna handlingar m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 20 maj 1969):

Ordförande:
Gullnäs, S. Ingvar, justitiekansler (fr.o.m. den 3 oktober 1974)
Hermansson, Rune, förutvarande statsråd, direktör (t.o.m. den 2 oktober 1974)

Ledamöter:
Adamsson, Erik S. J., expeditör, led. av riksdagen
Eriksson, B. Allan, departementssekreterare
Hugosson, Kurt I., byråchef, led. av riksdagen
Larsson, Sven-Erik, chefredaktör
Polstam, K. Åke S., kriminalinspektör, led. av riksdagen
Svedberg, Erik D., hemmansägare, f.d. led. av riksdagen

Expert:
Lidin, Karl-Olof, rådman

Sekreterare:
Nordling, Kjell O., hovrättsassessor

Lokal: Datainspektionen, Tegnérgatan 23, Fack, 103 60 Stockholm, tel. växel 22 79 80 (Nordling)

Direktiven för kommittén, se 1970 års riksdagsberättelse Ju 49. Tilläggsdirektiv, se 1972 års riksdagsberättelse Ju 38.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 15 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

16. Familjelagssakkunniga (Ju 1970:52)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 augusti 1969 med uppdrag att verkställa utredning angående den familjerättsliga lagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 27 augusti 1969):

Ordförande:
Kjellin, Björn T. M., hovrättspresident

Ledamöter:
Gustafsson, C. E. Torsten, lantbrukare, led. av riksdagen
Hansson, Lilly E., fru, led. av riksdagen (fr.o.m. den 14 februari 1974)
Hjelm-Wallén, Lena B., statsråd, led. av riksdagen (t.o.m. den 16 januari 1974)
Mattson, Lisa, förbundsordförande, led. av riksdagen
Romanus, L. Gabriel, led. av riksdagen
Sundberg, Ingrid E., fil. kand., led. av riksdagen
Svensson, Evert I., förbundsordförande, led. av riksdagen

Experter:
Grabe, A. Gerhard, försäkringsdirektör (fr.o.m. den 11 mars 1974)
Lind, Johan A. L., departementsråd (t.o.m. den 23 januari 1974)
Magnusson, Staffan E., t.f. departementsråd (fr.o.m. den 28 januari 1974)
Trost, Jan L. E., docent
Wahlström, Bror A., advokat
Wittorp, I. Birgitta, departementssekreterare (fr.o.m. den 28 januari 1974)
Åkesson, Hans O., professor

Sekreterare:
Tottie, Lars W., hovrättsassessor

Bitr. sekreterare:
Ekman, Lena B., hovrättsassessor
Engström, Lars-Göran, hovrättsfiskal

Lokal: Munkbron 17, 5 tr., 111 28 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (Tottie och Ekman)

Direktiven för de sakkunniga, se 1970 års riksdagsberättelse Ju 52.
Tilläggsdirektiv, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 21.

De sakkunniga har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit elva sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av de sakkunnigas arbete.
De sakkunnigas arbete beräknas pågå under hela år 1975.

17. Förvandlingsstraffutredningen (Ju 1970:53)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 augusti 1969 med uppdrag att utreda frågan om avskaffande av förvandlingsstraff för böter (se Post- och Inrikes tidn. den 28 augusti 1969):

Utredningsman:
Mannerfelt, Nils O. G., justitieråd

Experter:
Kvarnsmyr, Lars F. H., byrådirektör
Steffner, Bengt G., kronofogde
Wilhelmsson, Arne E., rådman

Sekreterare:
Wikström, C. Arne, byråchef

Lokal: Brottsförebyggande rådet, Fack, 103 60 Stockholm, tel. växel 22 97 80 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1970 års riksdagsberättelse Ju 53.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit två sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1975.

18. Kommittén (Ju 1970:54) för kriminologisk behandlingsforskning

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 augusti 1969 för en systematisk forskningsplanering på kriminalvårdens område:

Ordförande:
Rainer, A. Ove, generaldirektör

Ledamöter:
Janson, Carl-Gunnar, professor
Leche, Johan H., departementsråd
Sveri, Knut O., professor
Törnqvist, Karl-Erik, överläkare

Experter:
Bishop, Norman, byråchef
Carlsson, N. Gösta, professor (fr.o.m. den 3 mars 1974)
Cosmo, Carl-Johan O., kanslichef (fr.o.m. den 7 januari 1974)
Fornander, J. Nils-Uno, byråchef (fr.o.m. den 7 januari 1974)

Sekreterare:
Forsling, Gunilla M., fil. kand.
Sterfelt, Ove P. E., jur. kand. (fr.o.m. den 28 januari 1974)

Direktiven för kommittén, se 1970 års riksdagsberättelse Ju 54.

Kommittén har under tiden november 1973 - juni 1974 hållit fem sammanträden.

Kommittén har deltagit i förberedelsearbetet inför brottsförebyggande rådets verksamhet. I och med tillkomsten av brottsförebyggande rådet som egen myndighet den 1 juli 1974 är kommitténs uppdrag slutfört.

19. Generalklausulutredningen (Ju 1970:58)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 mars 1970 med uppdrag att verkställa utredning angående generalklausulerna i den förmögenhetsrättsliga lagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 21 maj 1970):

Utredningsman:
Hellner, Jan E., professor

Experter:
Bauer, Sven Harald, advokat
Bergqvist, Hans A., hovrättsråd, konsumentombudsmannens ställföreträdare
Falkenborg, Bo E., avdelningsdirektör
Flemström, Lars Gunnar, ombudsman
Tancred, J. Bengt O., avdelningsdirektör

Sekreterare:
Lindqvist, N. Inge A., hyresråd

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse Ju 50.

Den sakkunnige har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fyra sammanträden med experterna samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Den sakkunnige har den 16 oktober 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:83) Generalklausul i förmögenhetsrätten.

Uppdraget är därmed slutfört.

20. Massmedieutredningen (Ju 1970:59)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 maj 1970 med uppdrag att utreda frågan om enhetlig reglering i grundlag av yttrandefriheten i massmedier m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 30 maj 1970):

Ordförande:
Romanus, Sven E., f.d. justitieråd och högsta domstolens ordförande

Ledamöter:
Carlshamre, Nils O. G., lektor, led. av riksdagen
Gustafson, Sven H., bankkamrer, led. av riksdagen
Jonnergård, Gustaf, partisekreterare, led. av riksdagen
Mattson, Lisa, förbundsordförande, led. av riksdagen
Svensson, Olle F. S., chefredaktör, led. av riksdagen
Wiklund, Bengt O., journalist, led. av riksdagen

Experter:
Ekberg, Karl-Henrik, direktör (fr.o.m. den 11 januari 1974)
Ekström, Margareta, författare (fr.o.m. den 11 januari 1974)
Hansson, K. Gunnar, chefsjurist
Hernlund, Carl Hugo H., förste ombudsman (fr.o.m. den 11 januari 1974)
Lindgren, Göran, direktör (fr.o.m. den 28 januari 1974)
Petrini, Olle, redaktör (fr.o.m. den 11 januari 1974)

Sekreterare:
Sandström, Per T. M., hovrättsråd

Bitr. sekreterare:
Nisser, Carl Wilhelm B. G., hovrättsassessor

Lokal: Göta hovrätt, Box 422, 551 02 Jönköping, tel. växel 036/11 94 30 (sekreterarna)

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse Ju 51.

Tilläggsdirektiv (anförande av statsrådet Geijer till statsrådsprotokollet den 4 januari 1974):

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallades år 1970 sakkunniga med uppgift att utreda frågan om enhetlig reglering i grundlag av yttrandefriheten i massmedier m. m. De sakkunniga har antagit namnet massmedieutredningen (MMU). Enligt direktiven omfattar uppdraget skyddet för yttrandefriheten i bl. a. tryckt skrift, radio och television. Utredningens översyn skall ha den nuvarande regleringen i tryckfrihetsförordningen (TF) till utgångspunkt. Bland frågor som bör undersökas närmare nämns i direktiven tryckfrihetsprocessen, dvs. den speciella rättegångsordning med jurysystem som enligt TF gäller för tryckfrihetsmålen. I direktiven berörs också frågor som hänger samman med meddelarskydd och anonymitetsskydd.

Det förhållandet att särskilda regler gäller för rättegången i tryckfrihetsmål har givit upphov till problem när det gäller gränsdragningen mellan fall då lagföring av brott skall ske enligt dessa regler och fall då ordinär brottmålsprocess skall tillämpas. Dessa gränsdragningsproblem faller i och för sig inom ramen för det utredningsuppdrag som MMU enligt sina direktiv har att genomföra. Den debatt som följts på den s. k. IB-affären har emellertid tillfört frågan om gränsdragningen mellan de olika processformerna nya aspekter och givit den särskild aktualitet. I sammanhanget har också andra tryckfrihetsrättsliga frågor, som inte särskilt har behandlats i MMU:s direktiv, blivit aktualiserade. Det finns därför behov av en viss komplettering av direktiven för MMU:s utredningsarbete.

I fråga om yttrande och offentliggörande i tryckt skrift är TF i princip exklusivt tillämplig såväl när det gäller att bedöma i vad mån straffansvar kan utkrävas som beträffande processformen. Principen är att endast en person skall kunna göras ansvarig för innehållet i tryckt skrift, nämligen ansvarige utgivaren när det gäller periodisk skrift och i allmänhet författaren när det gäller annan skrift. Den som är utgivaren eller författaren behjälplig genom att lämna uppgifter som är avsedda att offentliggöras i skriften är enligt TF i allmänhet fri från ansvar. För vissa undantagsfall öppnar dock bestämmelserna i 7 kap. 3 § möjlighet att föra talan mot sådan meddelare. Detta gäller bl. a. om han genom att lämna meddelandet har brutit mot lagstadgad tystnadsplikt eller gjort sig skyldig till spionerі, landsförräderi eller annat allvarligt brott mot rikets säkerhet. I sådana situationer kan alltså talan mot meddelaren föras i vanlig brottmålsprocess samtidigt som den för skriften ansvarige åtalas i tryckfrihetsprocess.

De nu berörda reglerna kan således leda till att åtal mot den som är ansvarig för publiceringen av en uppgift och mot den som har meddelat

uppgiften kommer att handläggas enligt olika processuella regler och inte kan förenas i en rättegång. Det kan ifrågasättas om en sådan ordning är lämplig.

Ett sätt att undvika situationer av nämnda slag skulle vara att helt avskaffa möjligheten att åtala och straffa meddelare. En sådan lösning synes mig emellertid inte godtagbar — låt vara att vissa modifikationer i den nuvarande regleringen i 7 kap. 3 § kan te sig befogade. En annan möjlighet att komma till rätta med problemet är att ändra de processuella reglerna så att flera personer som är indragna i samma brottslighet inte kommer att få sin sak prövad i olika processformer. MMU bör vid sin översyn av rättegångsordningen i tryckfrihetsmål undersöka om ett sådant system kan genomföras utan att det skydd för yttrandefriheten som ligger i att mål om yttrandefrihetsbrott skall behandlas i särskilda former går förlorat.

Likartade problem som de nyss nämnda kan uppkomma om samma person misstänks för gärningar som delvis utgör tryckfrihetsbrott och delvis annat brott. Det bör så långt möjligt undvikas att en och samma person kan bli åtalad för en sammanhängande brottslighet i olika processformer. Även denna fråga bör MMU överväga närmare.

Pressens samarbetsnämnd, som är ett organ för samarbete mellan Publicistklubben, Svenska tidningsutgivareföreningen och Svenska journalistförbundet, har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 oktober 1973 fört fram förslag som syftar till förstärkning av anonymitetsskyddet och skyddet för meddelare. Några av dess förslag har förts fram tidigare och behandlats av offentlighetskommittén i betänkandet (SOU 1966:60) Offentlighet och sekretess (s. 118). Ett av dem går ut på att det nuvarande förbudet i TF för utgivare, förläggare m. fl. att obehörigt röja författares eller meddelares identitet skall utsträckas att gälla alla medborgare eller i varje fall förtydligas så att det klart framgår att förbudet gäller alla anställda inom massmedierna. Ett annat förslag innebär att ett generellt förbud mot att efterforska författares eller meddelares identitet skall införas. Till de redan tidigare kommittébehandlade förslagen hör också ett som går ut på att anonymitetsskyddet skall förstärkas genom vissa begränsningar i vittnesplikten.

Förslag av den nämnda innebörden har visserligen redan varit föremål för utredning genom offentlighetskommittén. MMU bör emellertid vara oförhindrad att under sitt fortsatta utredningsarbete ta upp de problem som föranlett förslagen till ytterligare prövning i belysning av remissyttrandena över offentlighetskommitténs betänkande och de erfarenheter som kan ha vunnits sedan detta betänkande lades fram.

Det skydd som den som lämnar meddelande för offentliggörande i tryckt skrift åtnjuter är, som jag nyss nämnde, i vissa avseenden begränsat genom bestämmelserna i 7 kap. 3 § TF. Pressens samarbetsnämnd har i sin skrivelse föreslagit att den avvägning mellan skyddet för meddelare och rikets säkerhetsbehov som kommer till uttryck genom dessa bestämmelser skall utredas ytterligare. MMU bör ägna uppmärksamhet också åt denna fråga. Härvid bör utredningen samråda med den sakkunnige som jag senare i dag kommer att begära bemyndigande att tillkalla för att se över brottsbalkens bestämmelser om brott mot rikets säkerhet.

Pressens samarbetsnämnd behandlar i sin skrivelse också frågan om husrannsakan på redaktion. MMU bör inte ta upp denna fråga, utan jag avser i stället att begära bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för att utreda frågan om skydd för meddelares anonymitet vid beslag och husrannsakan.

För de utredningsuppgifter som jag har berört i det föregående bör MMU tillföras ytterligare expertis, bl. a. företrädare för pressen. Jag har för avsikt att besluta om detta i enlighet med redan givet bemyndigande.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 17 sammanträden varav ett under tre dagar. Därutöver har utredningen haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen avser att under första halvåret 1975 lägga fram huvudbetänkande med förslag till yttrandefrihetsgrundlag.

Beträffande följdförfattningar till grundlagen beräknas utredningens arbete pågå under hela år 1975.

21. Nordiska upphovsrättskommittén (Ju 1970:62)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1970 för att deltaga i en samnordisk kommitté för översyn av den upphovsrättsliga lagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 29 augusti 1970):

Ordförande:
Hesser, S. C. E. Torwald, justitieråd

Ledamot:
Danelius, Hans C. Y., bitr. utrikesråd

Experter:
Andersson, A. Yngve, skulptör
Bengtsson, H. Jörgen Y., advokat
Berger, Bo R., byrådirektör
Eberstein, Christian H., direktör
Ekberg, Karl-Henrik, direktör
Gehlin, Jan H. M., förbundsdirektör
Hansson, K. Gunnar, chefsjurist
Hernlund, Carl Hugo H., förste ombudsman
Holming, Klas J. L., direktör
Landquist, Eddie L., direktör
Löfdahl, Göran, departementssekreterare (t.o.m. den 25 oktober 1974)
Rembe, Rolf D., förbundsdirektör
Törneman, J. Algot G., intendent
Wilson, Sven T., direktör

Sekreterare:
Åkne, L. Roland, hovrättsassessor

Lokal: Munkbron 17, 5 tr., 111 28 Stockholm, tel. 763 20 31 (sekreteraren)

Direktiven för de svenska sakkunniga i kommittén, se 1971 års riksdagsberättelse Ju 54.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre plenarsammanträden. Under denna tid har vidare inom den svenska sektionen hållits tre presidiesammanträden, ett sammanträde med experter samt vid tre tillfällen överläggningar med organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén har den 25 februari 1974 avgett delbetänkandet (NU 1973:21) Upphovsrätt I Fotokopiering och bandinspelning särskilt inom undervisningsverksamhet.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

22. Åtalsrättskommittén (Ju 1970:63)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 november 1970 med uppdrag att utreda frågan om underlåtande av åtal m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 15 december 1970):

Ordförande:
Mannerfelt, Nils O. G., justitieråd

Ledamöter:
Dahl, R. Birgitta, förste byråsekreterare, led. av riksdagen
Friberg, K. Göte, polismästare
Wiklund, S. A. Daniel, avdelningsdirektör, f.d. led. av riksdagen
Zeime, Claes A., byråchef

Experter:
Fitinghoff, Georg O., skyddskonsulent
Krantz, P. Gunnar, direktör
Nasenius, B. Jan V., departementssekreterare
Wikström, C. Arne, byråchef

Sekreterare:
Werner, J. Bertil H., hovrättsassessor

Lokal: Stora Nygatan 2 A, 4 tr., 111 27 Stockholm, tel. 763 14 54 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1971 års riksdagsberättelse Ju 55.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

23. Kreditköpkommittén (Ju 1971:05)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 juni 1971 med uppdrag att verkställa utredning angående den rättsliga regleringen av avbetalningsköp och andra former av konsumtionskredit (se Post- och Inrikes tidn. den 29 juni 1971):

Ordförande:
Westerlind, N. Peter, f.d. justitieråd, ordförande i marknadsdomstolen

Ledamöter:
Björling, K. Göran E., jur. kand. (fr.o.m. den 15 maj 1974)
Flemström, Lars Gunnar, ombudsman (t.o.m. den 14 maj 1974)
Fraenkel, Ingegärd C. E., studierektor, led. av riksdagen
Landberg, Maj-Lis H. A., överförmyndare, led. av riksdagen
Lundgren, Lennart, förbundsdirektör

Experter:
Ankers, J. Mikael C., kanslisekreterare (fr.o.m. den 8 januari 1974)
Brandberg, C. Arvid, direktör
Cason, Sven Åke, bankdirektör
Hertzman, A. Olov, hovrättsassessor
Malmström, C. Gösta, byråchef
Nilsson, K. F. Lennart, departementssekreterare
Rosengren, Arne, direktör (t.o.m. den 31 december 1973)
Rydén, Sven-Erik A., kronofogde
Wallberg, Ursula, avdelningsdirektör
Östling, Olle I., direktör (fr.o.m. den 8 januari 1974)

Sekreterare:
Beck-Friis, Jörgen Å. E., hovrättsassessor

Bitr. sekreterare:
Qwist, Lars S. E., hovrättsassessor

Lokal: Munkbron 17, 5 tr., tel. växel 763 10 00 (sekreterarna). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1972 års riksdagsberättelse Ju 53.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 13 sammanträden. Företrädare för kommittén har haft överläggningar med myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén avser att under första halvåret 1975 lägga fram sitt huvudbetänkande.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

24. Konkurslagskommittén (Ju 1971:06)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 juni 1971 för översyn av konkurslagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 4 september 1971):

Ordförande:
Rydin, Bengt C. K. A., hovrättsråd

Ledamöter:
Gabrielsson, A. Edmund B., kansliråd
Åvall, Sven K., direktör
Öhman, Anders R., advokat

Experter:
Asp, K. Åke, t.f. hovrättslagman
Eneström, Tord O. C., kronofogde
Montgomery, J. Henry A., lagman (t.o.m. den 29 mars 1974)
Wilhelmsson, Arne E., rådman

Sekreterare:
Åkerdahl, Magnus F., hovrättsassessor

Lokal: Munkbron 17, 5 tr., tel. växel 763 10 00 (ordföranden och sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1972 års riksdagsberättelse Ju 54.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden.

Kommittén har i februari 1974 avgett delbetänkandet (SOU 1974:6) Förenklad konkurs m. m.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

25. 1971 års utredning (Ju 1971:08) om behandling av psykiskt avvikande

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 april 1971 för översyn av påföljdssystemet för psykiskt avvikande lagöverträdare m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 4 juni 1971):

Ordförande:
Bexelius, T. Alfred, f.d. justitieombudsman

Ledamöter:
Andersson, Lennart F. H., studieombudsman, led. av riksdagen
Bergkwist, H. Ulla E., överinspektör
Ernulf, T. Gudmund, borgmästare, f.d. led. av riksdagen

Hedlund, A. Rune, landstingsråd
Kristensson, Astrid M., jur. kand., led. av riksdagen
Sälde, K. A. Henry, avdelningschef

Experter:
Cronholm, L. Börje, professor
Johansson, Eva A. M., överläkare
Lindelius, K. Rolf K., bitr. överläkare

Sekreterare:
Meyerson, Anita E., hovrättsassessor

Lokal: Lilla Nygatan 1, 2 tr., 111 28 Stockholm, tel. 763 23 57 (ordföranden) och 763 23 58 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1972 års riksdagsberättelse Ju 56.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex sammanträden samt fyra sammanträden med en särskild arbetsgrupp för de psykiatriska frågorna.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

26. Sexualbrottsutredningen (Ju 1972:01)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 november 1971 för att se över brottsbalkens bestämmelser om sedlighetsbrott (se Post- och Inrikes tidn. den 11 januari 1972):

Utredningsman:
Kjellin, Björn T. M., hovrättspresident

Experter:
Alström, Carl-Henry, professor emeritus (fr.o.m. den 27 september 1974)
Gustavii, S. I. Birgitta, kurator
Hansson, Bertil E. A., bitr. överläkare
Holmstedt, Yngve D., överläkare
Rodhe, Gösta, f.d. skolöverläkare
Sveri, Knut O., professor
Wallén, Per-Edwin M., professor

Sekreterare:
Engström, Lars-Göran, hovrättsfiskal

Lokal: Statsdepartementens utredningsavdelning, Citadellsvägen 17, 211 20 Malmö, tel. växel 040/749 50 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Ju 47.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju

sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

27. Utredningen (Ju 1972:04) angående ny lagstiftning om befordran med järnväg

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 maj 1972 för att lägga fram förslag till ny lagstiftning om befordran med järnväg (se Post- och Inrikes tidn. den 9 juni 1972):

Utredningsman:
Weidstam, Åke, hovrättsråd

Experter:
Blom, K. A. Birgitta, departementsråd
Leffler, Sven B., byråchef (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Torgils, A. Gunnar, lagman

Lokal: Umeå tingsrätt, Box 138, 901 03 Umeå, tel. 090/11 82 70 (utredningsmannen)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Ju 50.

Utredningsmannen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex sammanträden med experterna.

Utredningsmannen har den 16 oktober 1974 avgett delbetänkandet (SOU 1974:89) Ny järnvägslagstiftning I.

Det fortsatta utredningsarbetet beräknas pågå under hela år 1975.

28. Utredningen (Ju 1972:05) angående inskrivning av rätt till luftfartyg m. m.

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1972 för att företa en översyn av reglerna om registrering av och inskrivning av rätt till luftfartyg m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 8 juli 1972):

Utredningsman:
Rune, Christer L., hovrättsråd

Experter:
Gunnarson, E. J. Ingvar, hovrättsassessor
Hedqvist, Sven A., byrådirektör
Heuman, Jan G. M., rådman
Jantze, Siv I. G., rådman (fr.o.m. den 11 september 1974)
Liljeqvist, Rolf A., kammarrättsråd

Nilsson, Bengt G., hovrättsassessor
Törnell, Inga-Britt, rådman (fr.o.m. den 11 september 1974)

Sekreterare:
Dryselius, Harald S., hovrättsassessor (fr.o.m. den 19 juni 1974)

Lokal: Munkbron 17, 5 tr., tel. 763 20 24 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Ju 51.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tio sammanträden med experterna samt haft en överläggning med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

29. Namnlagsutredningen (Ju 1972:06)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 maj 1972 med uppdrag att verkställa översyn av namnlagen (se Post- och Inrikes tidn. den 14 juli 1972):

Utredningsman:
Höglund, Olof A., justitieråd

Experter:
Hiljding, Stig G. O., avdelningsdirektör
Uggla, Claës A., patenträttsråd

Sekreterare:
Ericsson, Brit-Marie L. B. M., hovrättsråd

Lokal: Stora Nygatan 2 B, 1 tr., 111 27 Stockholm, tel. 763 14 28 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Ju 52.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit elva sammanträden, av vilka ett ägt rum med företrädare för statistiska centralbyrån. Inom det nordiska samarbetet har utredningsmannen och sekreteraren i januari 1974 haft överläggningar i Helsingfors med finska namnlagssakkunniga och ett nordiskt möte ägt rum i Stockholm i juni 1974.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

30. Konsumenttjänstutredningen (Ju 1972:07)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1972 för att verkställa utredning angående lagstiftning om konsumentskydd vid privat serviceverksamhet (se Post- och Inrikes tidn. den 15 juli 1972):

Utredningsman:
Bernitz, Ulf, professor

Experter:
Almström, Bjarne A., departementssekreterare (fr.o.m. den 8 januari 1974)
Bergqvist, Hans A., hovrättsråd, konsumentombudsmannens ställföreträdare
Edling, N. Axel, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 27 september 1974)
Hellner, Jan E., professor
Hillbom, Lars H., civilekonom
Holm, Ernst Olaf A., direktör
Lundvall, Leif K. G., avdelningsdirektör
Steneby, Jan, jur. kand.
Sundberg-Weitman, Brita F., docent (fr.o.m. den 27 september 1974)
Wallin, Per J., direktör

Sekreterare:
Hertzman, A. Olov, hovrättsassessor

Lokal: Munkbron 17, 5 tr., tel. 763 20 37 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Ju 53.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

31. 1972 års domarutredning (Ju 1972:08)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 april 1972 för att utreda frågan om hovrätternas organisation, domarutbildningen och domarkarriären m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 25 april 1972):

Ordförande:
Spak, Carl-Anton, lagman

Ledamöter:
Dockered, G. Robert, lantbrukare, f.d. led. av riksdagen
Wiklund, Bengt O., journalist, led. av riksdagen

Experter:
Anderfors, Sten-Erik S., kammarrättsråd
Börjesson, Mats, direktör
Delleryd, Gunnar V., länsåklagare
Montgomery, J. Henry A., lagman

Sönnerhed, N. Gunnar, hovrättsassessor
Wilhelmson, Lars E., kanslichef

Sekreterare:
Lindberg, Bert H., kammarrättsassessor
Wikrén, R. O. Gerhard, hovrättsassessor

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Ju 54.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 15 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Studiebesök har företagits i Danmark.

Utredningen har den 4 december 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:96) En öppnare domarbana.

Uppdraget är därmed slutfört.

32. Utredningen (Ju 1972:10) om översyn av delgivningsbestämmelserna m. m.

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 september 1972 för att se över delgivningsbestämmelserna m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 7 oktober 1972):

Utredningsman:
Stangenberg, Harriet S. T., expeditionschef

Experter:
Andersson, Sune A., organisationsdirektör (t.o.m. den 8 mars 1974)
Eriksson, Karl Axel, byrådirektör (fr.o.m. den 27 mars 1974)
Larsson, Jan L., polisintendent
Stenberg, S. Härje, borgmästare
Werner, J. Bertil H., hovrättsassessor

Sekreterare:
Lindskog, Claes M., tingsfiskal

Lokal: Stora Nygatan 2 A, 4 tr., 111 27 Stockholm, tel. 763 14 56 (Stangenberg)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Ju 56.

Utredningsmannen har under tiden november 1973 - oktober 1974 haft överläggningar med experterna samt olika myndigheter, organisationer och andra, som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har den 21 oktober 1974 avgett delbetänkandet (Ds Ju 1974:15) Förenklad delgivning.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

33. Utredningen (Ju 1972:12) angående företagsinteckning

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 september 1972 för att verkställa översyn av lagstiftningen om företagsinteckning (se Post- och Inrikes tidn. den 14 oktober 1972):

Utredningsman:
Rune, Christer L., hovrättsråd

Experter:
Heuman, Jan G. M., rådman
Liljeqvist, Rolf A., kammarrättsråd (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Löfberg, Karl Axel, kansliråd
Nordén, Joar, bankdirektör
Törnell, Inga-Britt, rådman
Åsbring, Lars-Göran G., hovrättsassessor

Sekreterare:
Dahlgren, Rolf O., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Liljeqvist, Rolf A., kammarrättsråd (t.o.m. den 30 juni 1974)

Lokal: Munkbron 17, 5 tr., tel. 763 20 30 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Ju 58.

Utredningsmannen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden med experterna.

Utredningen avser att vid årsskiftet 1974/75 lägga fram ett delförslag angående förhållandet i förmånsrättshänseende mellan löneprivilegiet och företagsinteckning.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

34. Delegationen (Ju 1973:03) för jämställdhet mellan män och kvinnor

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 december 1972 för att ingå i en delegation för att åstadkomma jämställdhet mellan män och kvinnor:

Ordförande:
Leijon, A. M. M. (Anna-Greta), statsråd (fr.o.m. den 21 augusti 1974)
Peterson, Thage E. G., statssekreterare, led. av riksdagen (t.o.m. den 20 augusti 1974)

Ledamöter:
Carlsson, May-Britt, ombudsman
Persson, Gustav B., kommunalråd

Sandberg, Elisabeth, sekreterare
Westman, Helny I., socialchef
Ersättare för ledamot:
Rollén, Berit, reportagechef
Sandlund, Maj-Britt L., byråchef

Experter:
Ahrland, Karin M., förste länsassessor
Alfvén-Palmstierna, Gunnel, leg. läkare (t.o.m. den 31 juli 1974)
Amrén, P. Ragnar, bitr. socialchef (fr.o.m. den 1 december 1974)
Bartley, A. Osborne, professor
Bodström, T. Lennart, ordförande i TCO
Brännström, Gurli (Gullan) E., fru
Carlestam, Margareta E., fil. kand. (fr.o.m. den 1 november 1974)
Carlqvist, Gunnel, t.f. förste byråsekreterare (fr.o.m. den 1 mars 1974)
Carlsson, G. Rune, förbundsdirektör (fr.o.m. den 2 maj 1974)
Eriksson, Lars E., förbundssekreterare (fr.o.m. den 9 september 1974)
Fahlén, A. Marika, fil. kand. (t.o.m. den 24 oktober 1974)
Fraenkel, Ingegärd C. E., studierektor, led. av riksdagen
Fredgardh, K. Sonja, redaktör, led. av riksdagen
Frykholm, K. Christina, informationssekreterare (fr.o.m. den 9 september 1974)
Giesecke, Curt-Steffan, verkst. direktör
Himmelstrand, Karin B., (fr.o.m. den 25 oktober 1974)
Järdler, Sven A., förbundsdirektör
Kistner, Inger, förbundsordförande (fr.o.m. den 1 augusti 1974)
Liljeström, Rita, universitetslektor (fr.o.m. den 9 september 1974)
Löwbeer, Hans, universitetskansler
Mattson, Lisa, förbundsordförande, led. av riksdagen
Millgårdh, K. Marianne, redaktör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Mogård, Britt E. T., fru, led. av riksdagen
Nilsson, Gunnar E., ordförande i LO
Olsson, Bengt K., landshövding (t.o.m. den 1 maj 1974)
Orring, Jonas A., generaldirektör
Palmaer, S. G. Eva, fil. lic.
Pripp, Nina M. E., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 22 mars 1974)
Rehnberg, K. Bertil, generaldirektör
Rexed, Bror A., generaldirektör
Strand, Bengt H., fil. kand.
Tillfors, Lars T. L., kanslisekreterare (fr.o.m. den 9 september 1974)
Uggla, Karl-Lennart, generaldirektör
Ersättare för expert:
Andersson, Karin E., förbundssekreterare, led. av riksdagen (för Fredgardh)
Andrén, A. Gunnar, förhandlingsdirektör (för Uggla)

Baude, Annika M. C., avdelningschef (för Rexed)
Bergström, Olof W., avdelningschef (för Rehnberg)
Dahlgren, Elsa B., byrådirektör (för Kistner) (fr.o.m. den 1 augusti 1974)
Eriksson, B. Sune, direktör (för Järdler)
Fjällström, B. Harry, avtalssekreterare (för Nilsson)
Gjötterberg, Tora-Britta, redaktör (för Ahrland)
Jonasson, Sven G. J., utredningschef (för Bodström)
Lewén-Eliasson, Anna Lisa, fru, led. av riksdagen (för Mattson)
Lindahl-Kiessling, Kerstin M., professor (för Löwbeer)
Linde, I. Gertie, farm. kand. (för Brännström)
Mandahl-Ericsson, A. Cecilia, förste länsassessor (för Alfvén-Palmstierna) (t.o.m. den 31 juli 1974)
Royen, Sverre N. H., direktör (för Carlsson)
Rugfelt, K. E. Lennart, direktör (för Giesecke)
Troedsson, Ingegärd, pol. mag., led. av riksdagen (för Mogård)
Ulfhielm, Monica H. V., sekreterare (för Bartley)
Vestin, F. E. Margareta, undervisningsråd (för Orring)
Wahlberg, E. Marianne, avdelningschef (för Fraenkel)
Waldén, G. Louise, fil. kand. (för Palmaer)

Sekreterare:
Lindberg, S. Ingemar, kansliråd

Bitr. sekreterare:
Krausz, Elisabet, fil. kand.

Lokal: Statsrådsberedningen, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekretariatet)

Direktiven för delegationen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 45.

Delegationen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 16 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av delegationens arbete. Därutöver har fyra sammanträden hållits med hela delegationen och två med en särskilt kallad referensgrupp.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

35. Steriliseringsutredningen (Ju 1973:04)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 december 1972 för översyn av lagstiftningen om sterilisering (se Post- och Inrikes tidn. den 8 januari 1973):

Utredningsman:
Hadding, Carl Fredrik, hovrättslagman

Experter:
Gerle, Bo O., professor
Giertz, Gustav B., professor
Johansson, J. Harald, professor
Lindsten, Jan E., bitr. professor
Olsson, Elvy E., fru, led. av riksdagen
Ström, Turid, avdelningschef, led. av riksdagen

Sekreterare:
Freese, Jan P. G. H:son, t.f. byråchef

Bitr. sekreterare:
Rutberg, Britt D., fil. kand.

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 46.

Utredningen har den 27 juni 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:25) Fri sterilisering.

Uppdraget är därmed slutfört.

36. Sekretariatet (Ju 1973:05) för framtidsstudier

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 januari 1973 för att leda arbetet inom ett sekretariat för framtidsstudier (se Post- och Inrikes tidn. den 24 februari 1973).

Genom Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1974 har en referensgrupp tillkallats för kontakt och information rörande projektverksamheten på framtidsstudieområdet.

Utredningsman:
Ingelstam, Lars E., bitr. professor

Experter:
Bäckstrand, K. Göran M., departementssekreterare
Esping, Hans G., revisionsdirektör (fr.o.m. den 26 september 1974)
Niblaeus, Kerstin S. E., förste forskningsingenjör
Persson, I. Christina, departementssekreterare
Tägil, Sven O., t.f. professor (fr.o.m. den 1 november 1974)

Referensgruppen (Ju 1973:05:01):

Ordförande:
Johansson, K. Hilding, fil. dr, led. av riksdagen (fr.o.m. den 25 juni 1974)

Medlemmar:
Anér, Kerstin, fil. dr, led. av riksdagen (fr.o.m. den 25 juni 1974)
Biörck, C. Gunnar W., professor (fr.o.m. den 25 juni 1974)

Dahl, R. Birgitta, förste byråsekreterare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 25 juni 1974)
Israelsson, Per J., apparatskötare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 25 juni 1974)
Johansson, S. Olof H., led. av riksdagen (fr.o.m. den 25 juni 1974)

Lokal: Statsrådsberedningen, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekretariatet)

Direktiven för sekretariatet, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 47.

Utredningsmannen och experterna har hållit ett stort antal överläggningar med företrädare för departement och myndigheter samt forskare och olika organisationer.

Referensgruppen har hållit två sammanträden.

Sekretariatet har sammanställt remissvaren över betänkandet (SOU 1972:59) Att välja framtid. Sammanställningen är avsedd som underlag för fortsatta diskussioner. Sekretariatet har vidare genom kontakter av olika slag ytterligare belyst och preciserat framtidsstudiernas innehåll och organisation. Som ett led i detta arbete har fyra symposier anordnats. Deras huvudsyfte har varit att identifiera forskningsbehov av mera grundläggande karaktär (som förberedelse för långsiktmotiverad forskning, Ju 1974:11). Rapporter över symposierna har publicerats i departementsserien (Ds Ju 1973:20 och 23 samt 1974:9 och 10).

Utöver dessa rapporter har sekretariatet sammanställt material om bl. a. teknikvärdering och debatten kring tillväxtens gränser.

Sekretariatet har påbörjat den projektverksamhet som förutskickades i 1974 års statsverksproposition (se prop. 1974:1 bil. 4 s. 54, UbU 1974:26, rskr 1974:212). F. n. är tre studier på förstudie- och planeringsstadiet. Dessa avser att behandla arbetslivet i framtiden, råvaror och naturresurser i ett långsiktigt perspektiv och Sveriges internationella beroenden. Det egentliga arbetet kommer attt utföras av projektgrupper i kontakt med sekretariatet och berörda departement.

Dessutom skall en framtidsstudie på energiområdet genomföras i samarbete med energipolitiska delegationen (Ju 1973:22).

Sekretariatets verksamhet beräknas pågå under hela år 1975.

37. Värmeanläggningsutredningen (Ju 1973:06)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 februari 1973 för att verkställa utredning rörande lagstiftning om allmänna värmeanläggningar (se Post- och Inrikes tidn. den 3 mars 1973):

Utredningsman:
Wallner, Helmer, överdirektör

Experter:
Gradin, Rolf U., civilingenjör
Hedman, Bengt, rättschef
Lind, Carl-Erik L., byråchef
Tengroth, Karl-Erik, direktör
Tullberg, H. Bertil, direktör
Öster, Karl Olov, departementssekreterare

Sekreterare:
Eliasson, Bengt E., hovrättsassessor

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 48.

Utredningen har under tiden november 1973 - augusti 1974 hållit 14 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har den 26 augusti 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:77) Värmeförsörjning enligt värmeplan.

Uppdraget är därmed slutfört.

38. Hyresprocesskommittén (Ju 1973:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 februari 1973 för att utreda frågan om överprövning av hyresnämnds avgöranden (se Post- och Inrikes tidn. den 17 mars 1973):

Ordförande:
Gad, Ulf H., hyresråd

Ledamöter:
Berg, Folke L. V., direktör
Didón, Lars-Uno, hovrättsassessor
Jansson, Sven I., direktör
Järtelius, Gösta E., advokat

Expert:
Wängberg, Hans-Åke, byråchef

Sekreterare:
Åsbring, Lars-Göran G., hovrättsassessor

Direktiven för kommittén, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 49.

Kommittén har den 15 mars 1974 avgett betänkandet (Ds Ju 1974:3) Bostadsdomstolen, överinstans till hyresnämnd.

Uppdraget är därmed slutfört.

39. Produktansvarskommittén (Ju 1973:08)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 december 1972 för utredning angående ersättning för produktskador (se Post- och Inrikes tidn. den 8 januari 1973):

Ordförande:
Conradi, Erland G. F., justitieråd

Ledamöter:
Bengtsson, T. Bertil, professor
Sturkell, Carl-Edvard, lagman

Experter:
Ahlström, Iwan, direktör
Böttiger, Lars Erik J., professor (fr.o.m. den 2 juli 1974)
Flemström, Lars Gunnar, ombudsman (t.o.m. den 16 april 1974)
Göransson, Lars G., sekreterare (fr.o.m. den 17 april 1974)
Lindstedt, Hans G., direktör
Oldertz, Carl M., bitr. direktör
Strömbäck, Erland H. D. D:son, direktör
Swarén, Ulla M., byråchef
Tancred, J. Bengt O., avdelningsdirektör

Sekreterare:
Nöteberg, Rolf M., hovrättsassessor

Lokal: Lilla Nygatan 1, 2 tr., 111 28 Stockholm, tel. 763 23 61 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 50.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fyra sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

40. Utredningen (Ju 1973:09) om de s. k. suveränitetsholmarna i Torne, Muonio och Könkämä älvar

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 mars 1973 för utredning om de s. k. suveränitetsholmarna i Torne, Muonio och Könkämä älvar (se Post- och Inrikes tidn. den 5 maj 1973):

Utredningsman:
Gullnäs, S. Ingvar, justitiekansler

Experter:
Hedström, A. Jan-Olof, t.f. bitr. distriktslantmätare

Lindgren, I. Lennart, departementssekreterare
Persson, Börje A., byråchef
Simu, K. Birger E., distriktslantmätare

Sekreterare:
Beckman, Lars K. A. G., hovrättsassessor

Lokal: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 11 46 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 51.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit två sammanträden med motsvarande finska utredningen.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

41. Hemförsäljningskommittén (Ju 1973:10)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 mars 1973 för att verkställa översyn av reglerna om hemförsäljning m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 7 april 1973):

Ordförande:
Ag, Lars E., generaldirektör

Ledamöter:
Bernitz, Ulf, professor
Hillbom, Lars H., civilekonom
Schierbeck, Per W., direktör
Walldén, G. Rudolf, direktör

Experter:
Borg, Per O., t.f. kansliråd
Hellstadius, Jan R., direktör

Sekreterare:
Swahn, Jan-Olov, hovrättsassessor

Lokal: Munkbron 17, 5 tr., tel. 763 20 28 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 52.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden. Kommittén har vidare i samarbete med konsumentverket under våren 1974 genomfört en undersökning hos verket, samtliga hemkonsulenter och kommunala konsumentorgan rörande de praktiska erfarenheterna inom hemförsäljningsområdet och effekterna av hemförsäljningslagen. Under hösten 1974 genomför på kommitténs

uppdrag Handelns Utredningsinstitut och Kooperativa Förbundets utredningsavdelning en undersökning av förhållandena inom detaljhandeln rörande olika frågor som har anknytning till det öppna köpet.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

42. Utredningen (Ju 1973:11) om eventuell reformering av det ekonomiska sanktionssystemet inom straffrätten

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 april 1973 för utredning om eventuell reformering av det ekonomiska sanktionssystemet inom straffrätten:

Utredningsman:
Bergström, S. Gunvor M., kansliråd

Lokal: Munkbron 17, 6 tr., 111 28 Stockholm, tel. 763 20 51

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 53.

Utredningsmannen har under tiden november 1973 - oktober 1974 haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningsarbetet. Ett sammanträde har hållits med representanter för de danska, finska och norska justitiedepartementen.

Utredningsarbetet beräknas pågå under hela år 1975.

43. Frivårdens storstadsutredning (Ju 1973:12)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 april 1973 för att utreda indelningsfrågor och arbetsformer inom kriminalvårdens frivårdsdistrikt i Stockholm, Göteborg och Malmö (se Post- och Inrikes tidn. den 12 maj 1973):

Utredningsman:
Mehr, Hjalmar L., landshövding

Experter:
Burman, Olof, direktör
Dahlsten, Ulf L., byråchef
Granath, Karl-Erik, f.d. barnavårdsdirektör
Nordell, J. Olof C., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 september 1974)
Nyberg, Carl-Erik B., skyddskonsulent (fr.o.m. den 30 januari 1974)
Nyman, E. Linnéa V., skyddskonsulent (fr.o.m. den 30 januari 1974)
Stenkvist, E. Arne, kriminalvårdsinspektör (fr.o.m. den 30 januari 1974)

Sekreterare:
Brännström, Hans A., kriminalvårdsinspektör

Lokal: Regionkansliet, Storgatan 41, 871 00 Härnösand, tel. 0611/178 24 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 54.

Den sakkunnige har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden med experterna.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

44. Utredningen (Ju 1973:13) om arbetsbelastningen i tingsrätterna

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 april 1973 för att utreda frågan om metoder för att mäta arbetsbelastningen i tingsrätterna (se Post- och Inrikes tidn. den 12 juni 1973):

Ordförande:
Hillerudh, G. Lars-Olov E., expeditionschef

Ledamöter:
Alexanderson, K. Erik, f.d. häradshövding, f.d. led. av riksdagen
Gustafsson, B. G. Agge, rådman
Olsson, R. Ingeborg, assistent
Tengwall, Sven-Erik G., departementssekreterare

Experter:
Elmhammer, Nils E. I., statistikchef (fr.o.m. den 25 januari 1974)
Spak, Carl-Anton, lagman

Sekreterare:
Fischerström, N. Johan A., hovrättsfiskal

Lokal: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 11 13 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 55.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

45. Brottsförebyggande rådet (Ju 1973:14)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 för att utreda de uppgifter som utredningen om ett brottsförebyggande råd har föreslagit (se Post- och Inrikes tidn. den 8 september 1973):

Ordförande:

Rainer, A. Ove, generaldirektör (t.o.m. den 30 juni 1974)

Ledamöter:

Andersson, J. Sven G., statssekreterare (t.o.m. den 30 juni 1974)
Bodström, T. Lennart, ordförande i TCO (t.o.m. den 30 juni 1974)
Fridh, K. Göte, statssekreterare (t.o.m. den 30 juni 1974)
Giesecke, Curt-Steffan, verkst. direktör (t.o.m. den 30 juni 1974)
Hedlund, A. Rune, landstingsråd (t.o.m. den 30 juni 1974)
Hjelm-Wallén, Lena B., statsråd, led. av riksdagen (t.o.m. den 16 januari 1974)
Hörlén, S. Ingemar (Inge), borgarråd (t.o.m. den 30 juni 1974)
Johanson, Kjell E., byrådirektör (t.o.m. den 30 april 1974)
Lindberg, Knut A. O., direktör
Nilsson, Gunnar E., ordförande i LO (t.o.m. den 30 juni 1974)
Nygren, Arne J., redaktör, led. av riksdagen (t.o.m. den 30 juni 1974)
Olsson, B. B. Sune, led. av riksdagen (t.o.m. den 30 juni 1974)
Polstam, K. Åke S., kriminalinspektör, led. av riksdagen (t.o.m. den 30 juni 1974)
Sandgren, C. Lennart, statssekreterare (t.o.m. den 30 juni 1974)
Sveri, Knut O., professor (t.o.m. den 30 juni 1974)
Wiklund, S. A. Daniel, avdelningsdirektör, f.d. led. av riksdagen (t.o.m. den 30 juni 1974)
Winberg, S. Håkan, rådman, led. av riksdagen (t.o.m. den 30 juni 1974)

Experter:

Alexanderson, R. Birgitta, jurist hos LO (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Alpsten, A. Börje, departementsråd (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Andersson, E. Gunnar, byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Annell, Johan G., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Aspelin, L. B. Erland, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Bagger-Sjöbäck, N. Bertil G., byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Baude, Annika M. C., avdelningschef (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Bergkwist, H. Ulla E., överinspektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Bergman, Lars E., civilingenjör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Birath, Thomas L., förste byråsekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Bishop, Karin M., kansliråd (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Björinder, K. E. Henry, sekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Björklund, Leni C. E., folkbildningskonsulent (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Björklund, Rolf, sekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Carlsson, N. Gunnar, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Carlsson, N. Ebbe K., informationssekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Carlsson, N. Gösta, professor (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Eek, Karin, skolöverläkare (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Eklund, P. Gösta, ombudsman (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Eliasson, Lennart S., länsåklagare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Elmhammer, Nils E. I., statistikchef (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Eriksson, I. Seved, byråchef (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Erlandsson, J. Gottfrid, polisintendent (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Esbjörnson, Esbjörn, byråchef (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Ettarp, Lars G., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Fahlström, V. Tullie, kammaråklagare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Falkenstam, Curt E. L., byråchef (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Fors, Åke Hj., kansliråd (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Forstadius, Erik L. W., direktör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Fransson, Bengt R., förste byråsekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Fredin, Curt A., folkbildningskonsulent (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Gustafsson, Stig G., förbundsjurist, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Gustavsson, K. E. Arne, avdelningschef (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Hallberg, Leif O., byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Heckscher, Sten, jur. kand. (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Helin, Anders M., kammaråklagare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Henriksson, E. Sture F., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Herngård, Karl-Erik, kansliråd (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Hultan, Ivan, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Janson, Carl-Gunnar, professor (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Jermsten, Per L., departementsråd (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Jonsson, Benny, byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Jonsson, Torsten J., chefsåklagare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Karlsson, Christer, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Korpi, Sture H., informationssekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Källman, Per Olof E., sekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Larnstedt, A. Ossian G., departementsråd (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Larsson, Karl Gotthard, sekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Larsson, Matts Bergom, direktör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Larsson-Utas, Gunvor M., adjunkt (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Leche, Johan H., departementsråd (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Lindström, Lars E., ombudsman (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Maehly, Andreas C., professor (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Malmqvist, Stig G., socionom (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Martinsson, Bo N. O., generaldirektör, f.d. led. av riksdagen (t.o.m. den 30 juni 1974)
Nilsson, Barbro H., kanslist (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Nilsson, Bror J. E., ombudsman (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Norberg, Lars R., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Ording, Jan, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Orring, Jonas A., generaldirektör (t.o.m. den 30 juni 1974)

Paul, Lars A., ombudsman (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Persson, Carl J. G., rikspolischef (t.o.m. den 30 juni 1974)
Printz, Å. Lennart, avdelningschef (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Rexed, Bror A., generaldirektör (t.o.m. den 30 juni 1974)
Romander, Holger A. G., riksåklagare (t.o.m. den 30 juni 1974)
Sjöberg, Tage B., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Skoglund, Erling, överläkare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Sköld, Lars G., överdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Stark, K. Birger, socialchef (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Sterner, E. Gunnar E., lagman (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Strömgren, J. Holger, ämneslärare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Sturkell, Carl-Edvard, rättschef (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Sundling, Sylvia M., konsulent (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Svensson, Karl-Eric, byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Thornstedt, Hans G., professor (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Thyblad, Tom F. F. T:son, byråchef (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Tiderman, Gunvor E., byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Valtersson, Bert E., sekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Wester, Jan, skolkonsulent (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Wide, N. Gunnar, byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Zeime, Claes A., byråchef (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Sekreterare:
Cosmo, Carl-Johan O., kanslichef (t.o.m. den 30 juni 1974)

Bitr. sekreterare:
Eklund, A. B. Elisabet (Lisbeth), förste byråsekreterare (t.o.m. den 30 juni 1974)
Eklund, Jan E., socialassistent (t.o.m. den 30 juni 1974)
Wikström, K. Arne, byråchef (t.o.m. den 30 juni 1974)

Direktiven för brottsförebyggande rådet, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 56.

Kommittén har under tiden november 1973 - 30 juni 1974 hållit tre sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har 46 sammanträden hållits med nio särskilda arbetsgrupper.

Kommitténs arbete har slutförts i och med att myndigheten brottsförebyggande rådet inrättats den 1 juli 1974.

46. Övervakningsnämndutredningen (Ju 1973:15)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 med uppdrag att utreda övervakningsnämndernas och de centrala nämndernas uppgifter och organisation (se Post- och Inrikes tidn. den 21 juli 1973):

Utredningsman:
Larsson, Sven A. A., hovrättslagman

Experter:
Altahr-Cederberg, Nils M., skyddskonsulent
Colliander, Per G., anstaltsdirektör
Leche, Johan H., departementsråd
Odhammar, J. E. Ivan, lagman

Sekreterare:
Åhlén, Lars, hovrättsassessor

Bitr. sekreterare:
Noltorp, Lars G. N., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 1 november 1974)

Lokal: Göta hovrätt, Box 422, 551 02 Jönköping, tel. växel 036/11 94 30 (sekreterarna)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 57.

Utredningsmannen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 21 sammanträden med experterna samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1975.

47. Utredningen (Ju 1973:16) angående åtgärder för att minska personalomsättningen inom polisväsendet

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 för att utreda frågan om personalomsättningen inom polisväsendet m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 9 juli 1973):

Ordförande:
Gullnäs, S. Ingvar, justitiekansler

Ledamöter:
Buckau, Anne-Marie A. L., ombudsman
Jirstam, Björn H. L., förhandlingsdirektör
Printz, Å. Lennart, avdelningschef
Ryman, Sven-Hugo G., utbildningschef

Experter:
Ankar, S. Bertil, länspolischef
Erlandsson, Bengt H., polismästare
Lindholm, Sven A., förste ombudsman

Sekreterare:
Tysk, Gunnar I., avdelningsdirektör

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 58.

Utredningen har hållit fem sammanträden samt vid fyra tillfällen genomfört studiebesök i polisdistrikt.

Utredningen har den 20 september 1974 avgett betänkandet (Ds Ju 1974:13) Personalomsättningen inom polisväsendet.

Uppdraget är därmed slutfört.

48. Utredningen (Ju 1973:17) om utländska övertaganden av svenska företag

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 augusti 1973 att utreda frågan om utländska övertaganden av svenska företag (se Post- och Inrikes tidn. den 10 november 1973):

Ordförande:

Eckerberg, Per A., landshövding

Ledamöter:

Antonsson, Johannes M., lantbrukare, led. av riksdagen
Bergqvist, Jan G., pol. mag., led. av riksdagen
Engman, Hans O. R., utredningssekreterare
Hagdahl, K. Thomas, direktör
Larsson, Matts Bergom, direktör
Lundin, Bert G., förbundsordförande

Experter:

Atterwall, Göran L., kammarrättsassessor (fr.o.m. den 28 februari 1974)
Lind, Johan A. L., departementsråd (fr.o.m. den 11 januari 1974)
Olsson, Hans I., pol. mag. (fr.o.m. den 11 januari 1974)

Sekreterare:

Frid, Sven Rune, byråchef (fr.o.m. den 1 november 1974)
Malmström, Bengt G. V., hovrättsassessor (fr.o.m. den 3 januari 1974)

Lokal: Lilla Nygatan 1, 2 tr., 111 28 Stockholm, tel. 763 23 53 (Malmström)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 59.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

49. Häktesutredningen (Ju 1973:18) för Stockholms län m. m.

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 november 1973 för att utreda behovet av häktes- och arrestplatser inom Stockholms, Södermanlands och Uppsala län, m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 17 november 1973):

Utredningsman:
Ringius, Gösta, kriminalvårdsdirektör

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 60.

Utredningsmannen har den 29 april 1974 avgett betänkandet (Ds Ju 1974:4) Förslag till häktesorganisation för Stockholms och angränsande län.
Uppdraget är därmed slutfört.

50. 1973 års fri- och rättighetsutredning (Ju 1973:19)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 november 1973 med uppdrag att utreda frågan om regleringen i grundlag av skyddet för enskildas fri- och rättigheter m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 10 november 1973):

Ordförande:
Mehr, Hjalmar L., landshövding

Ledamöter:
Ahlmark, Per A., fil. kand., led. av riksdagen
Boo, Karl G. H., assistent, led. av riksdagen
Herlitz, Lars, docent
Hernelius, J. Allan, bankofullmäktig, led. av riksdagen
Johansson, K. Hilding, fil. dr, led. av riksdagen
Svensson, Olle F. S., chefredaktör, led. av riksdagen

Experter:
Broomé, N. G. Bo, hovrättsassessor
Dahlsten, Ulf L., byråchef
Eklundh, Claes G. B., hovrättsassessor
Stjernquist, Nils, professor

Sekreterare:
Bergh, Carl Herman, försäkringsdomare

Bitr. sekreterare:
Regner, Göran I. F., hovrättsfiskal
Örn, Claes H. G., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 20 maj 1974)

Lokal: Munkbron 17, 2 tr., 111 28 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreterarna)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 61.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tio sammanträden, därav ett tredagarssammanträde. Därjämte har en expertgrupp inom utredningen sammanträtt nio gånger.

Utredningen har den 15 november 1974 avgett översikter (SOU 1974:88) avseende Europakonventionen och europeiska sociala stadgan.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

51. Utredningen (Ju 1973:20) om personalens arbetsuppgifter vid kriminalvårdens anstalter

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 med uppdrag att utreda personalens arbetsuppgifter vid kriminalvårdens anstalter (se Post- och Inrikes tidn. den 14 november 1973):

Utredningsman:
Alexanderson, R. Birgitta, jurist hos LO

Experter:
Bishop, Norman, byråchef
Dahlsjö, Lars A., anstaltsdirektör
Holmström, L. Bror, ombudsman
Holtsberg, P. Christer, departementssekreterare
Karlsson, K. Harry, anstaltsdirektör
Karlström, Vilhelm H., byråchef
Selin, Sven, ombudsman

Sekreterare:
Nilsson, Bengt-Åke, hovrättsassessor (fr.o.m. den 12 februari 1974)

Lokal: Lilla Nygatan 1, 2 tr., 111 28 Stockholm, tel. 763 23 46 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 62.

Utredningsmannen har under tiden april - oktober 1974 hållit sex sammanträden med experterna. Vidare har nio institutioner inom kriminal- och socialvård besökts.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

52. Domstolsstyrelseutredningen (Ju 1973:21)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 september 1973 för att utreda frågan om organisationen av den centrala förvaltningsmyndigheten för domstolsväsendet m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 8 december 1973):

Ordförande:
Gullnäs, S. Ingvar, justitiekansler

Ledamöter:
Lindgren, K. Erik, avdelningsdirektör
Lundborg, L. Åke, kansliråd
Sidenbladh, Karl J. E., hovrättspresident
Spak, Carl-Anton, lagman

Sekreterare:
Eklycke, S. Lars G., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Ju 63.

Utredningen har den 31 maj 1974 avgett betänkandet (Ds Ju 1974:5) Central, regional och lokal domstolsförvaltning m. m. samt den 1 juli 1974 promemorian (Ds Ju 1974:11) Central, regional och lokal domstolsförvaltning m. m. Vissa författningsändringar.
Uppdraget är därmed slutfört.

53. Energipolitiska delegationen (Ju 1973:22)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 december 1973:

Ordförande:
Grafström, Erik O. H., f.d. generaldirektör

Ledamöter:
Dennis, Bengt, statssekreterare
Hagström, Tony G., statssekreterare
Larsson, Y. Allan G., statssekreterare
Sandgren, C. Lennart, statssekreterare
Sjönander, Bo Jonas, direktör (t.o.m. den 28 februari 1974)
Svenson, S. Göte, statssekreterare
Thunborg, Anders I., statssekreterare
Vinde, Pierre L. V., statssekreterare (fr.o.m. den 1 mars 1974)
Åström, C. Sverker, kabinettssekreterare

Expert:
Ingelstam, Lars E., bitr. professor (fr.o.m. den 22 februari 1974)
Lönnroth, N. Magnus (Måns), avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 september 1974)

Sekreterare:
Gornizka, Gunnar, civilingenjör (fr. o. m. den 1 mars 1974)

Arbetsgruppen (Ju 1973:22:01) för rationellare energianvändning inom hushåll m. m.:

Ordförande:
Holm, J. Lennart, generaldirektör (fr.o.m. den 4 november 1974)

Experter:
Asker, E. A. Gunnar, fastighetschef (fr.o.m. den 4 november 1974)
Lindvall, S. Thomas I., docent (fr.o.m. den 4 november 1974)
Östman, Alvar G., ingenjör (fr.o.m. den 4 november 1974)

Sekreterare:
Wallin, A. A. Allan, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 4 november 1974)
Lokal: Storkyrkobrinken 13, 2 tr., 111 28 Stockholm, tel. 763 22 81 (Gornitzka)
Särskilda direktiv har ej meddelats.
Delegationen har t. o. m. oktober 1974 hållit sex sammanträden.
Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

54. Utredningen (Ju 1974:01) om anonymitetsskydd vid beslag och husrannsakan

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 januari 1974 för att utreda frågan om skydd för meddelares anonymitet vid beslag och husrannsakan (se Post- och Inrikes tidn. den 15 januari 1974):

Ordförande:
Nyman, Erik O., justitieråd

Ledamöter:
Nyqvist, Ola, docent, led. av riksdagen
Svensson, Olle F. S., chefredaktör, led. av riksdagen

Expert:
Rabenius, Lars E. R., ombudsman (fr.o.m. den 11 januari 1974)

Sekreterare:
Grobgeld, Lennart M., revisionssekreterare (fr.o.m. den 16 januari 1974)

Lokal: Stora Nygatan 2 A, 4 tr., 111 27 Stockholm, tel. 763 14 48 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Geijer till statsrådsprotokollet den 4 januari 1974):

En grundläggande princip i vår tryckfrihetsrätt är att det skall stå var och en fritt att meddela uppgifter för offentliggörande i tryckt skrift till skriftens författare, utgivare, redaktör eller liknande. Denna princip har kommit till uttryck i 1 kap. 1 § andra stycket tryckfrihetsförordningen (TF). Meddelaren skyddas genom särskilda regler i förordningen. Bl. a. har han

rätt att vara anonym, och den som tar befattning med utgivningen av tryckt skrift får inte röja meddelares identitet. Meddelare är dessutom i regel skyddad mot åtal och straff. Vissa speciella undantag finns från denna regel. Sålunda kan meddelaren straffas bl. a. om han genom att lämna meddelandet har brutit mot lagstadgad tystnadsplikt eller gjort sig skyldig till spionerі eller annat allvarligt brott mot rikets säkerhet.

I speciella situationer kan det uppstå en konflikt mellan kravet på skydd för meddelares anonymitet och samhällets intresse av effektiva möjligheter att utreda brott. I samband med brottsutredning kan åklagar- och polismyndigheter under vissa förutsättningar ingripa med tvångsmedel av olika slag, bl. a. beslag och husrannsakan. Bestämmelserna härom har generell räckvidd. Detta innebär att det i och för sig är möjligt att företa sådant ingripande exempelvis på en tidningsredaktion eller hos en nyhetsbyrå. Härvid finns givetvis risk för att den som företar tvångsåtgärden kommer i besittning av ett anonymitetsskyddat meddelande.

Vikten av att upprätthålla TF:s principer om skydd för meddelares anonymitet talar för att myndigheterna bör visa återhållsamhet när det gäller att förordna om beslag eller husrannsakan i fall där konflikt med anonymitetsskyddet kan uppkomma och att sådana åtgärder bör genomföras med särskild försiktighet. Om man vill fullständigt undvika risker för att meddelares identitet uppdagas i samband med beslag eller husrannsakan hos den som har tagit emot meddelandet torde man emellertid vara tvungen att helt frita vissa personer och lokaler från sådana ingripanden. En sådan ordning kan enligt min mening inte accepteras. Det räcker med att peka på den situationen att en tidningsmedarbetare misstänks för ett allvarligt brott som inte har samband med hans publicistiska verksamhet och att det finns grundad anledning anta att viktiga bevis förvaras på hans arbetsplats. De brottsbekämpande myndigheterna måste då kunna tillgripa tvångsmedel för att få tillgång till dessa bevis.

Rättegångsbalken (RB) innehåller i 27 och 28 kap. utförliga regler om förutsättningarna för och förfarandet vid beslag och husrannsakan. Beslag får avse föremål eller skriftlig handling som kan antas ha betydelse för utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott eller vara förverkat på grund av brott. Husrannsakan får företas vid utredning om brott, på vilket fängelse kan följa, i syfte att söka efter föremål som är underkastat beslag eller eljest att utröna omständighet som kan ha betydelse för utredning om brottet. Särskilda restriktioner gäller i fråga om möjligheterna att företa husrannsakan hos annan än den misstänkte. Såväl beslag som husrannsakan kräver i princip särskilt beslut av förundersökningsledare, åklagare eller domstol. Protokoll skall föras över åtgärden, och den mot vilken den riktas har rätt att få bevis om åtgärden. Vid husrannsakan skall såvitt möjligt ett trovärdigt vittne närvara. Den hos vilken husrannsakan företas har rätt att själv vara närvarande och att tillkalla vittne. Om föremål som har tagits i beslag inte längre behövs för utredningen skall beslaget omedelbart hävas. Detsamma gäller om åtal inte väcks inom föreskriven tid. Väcks åtal skall beslagsfrågan alltid prövas av domstolen när målet avgörs.

Särskilda regler finns till skydd för skriftliga handlingar. Beslag får inte läggas på handling vars innehåll kan antas vara sådant att den som innehar handlingen enligt 36 kap. 5 § RB inte får höras som vittne därom. De personer som avses i 36 kap. 5 § är offentliga tjänstemän, advokater, läkare m. fl. Vidare gäller att skriftligt meddelande mellan en misstänkt och någon honom närstående eller mellan sådana närstående inbördes får tas i beslag

bara när misstanken avser brott för vilket minimistraffet är minst två års fängelse. Dessutom finns vissa inskränkningar i fråga om rätten att lägga beslag på försändelse som är i post- eller televerkets vård. Enskilda handlingar får inte undersökas och brev och andra slutna handlingar får inte öppnas av annan än rätten, undersökningsledaren eller åklagaren. Om den som verkställer beslaget inte har rätt att undersöka handlingen skall han försegla den.

De nu berörda reglerna i RB innefattar i och för sig starka rättssäkerhetsgarantier. Ytterligare skydd för meddelares anonymitet ligger i att tjänsteman som tar befattning med förundersökningsmaterial är underkastad tystnadsplikt och att materialet är sekretessbelagt enligt 10 § lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Frågan om den nuvarande regleringen innefattar en riktig avvägning mellan intresset av skydd för meddelares anonymitet och intresset av verksamma tvångsmedel i brottsbekämpningen har fått särskild aktualitet under senare tid. Frågan har bl. a. tagits upp i en framställning den 31 oktober 1973 från Pressens samarbetsnämnd. Framställningen innehåller en rad olika förslag till ökande garantier för anonymitetsskyddet. Vad gäller husrannsakan på en redaktion anför samarbetsnämnden att avsaknaden av särskilda regler om hur en sådan åtgärd skall beslutas och genomföras innebär allvarliga risker för att anonymitetsskyddet mer eller mindre raseras. Nämnden hemställer att det snarast föreskrivs att endast överrätt på begäran av riksåklagaren får besluta om husrannsakan på redaktion samt om omfattningen och formerna härför. I framställningen föreslås vidare att sådan husrannsakan skall få företas bara av polispersonal i högre tjänsteställning och att protokoll skall upprättas på platsen.

Hithörande frågor har varit föremål för en förberedande undersökning inom justitiedepartementet. Undersökningen har visat att den intressekonflikt som uppkommer i fall av det nu aktuella slaget rymmer flera grannlaga avvägningsproblem. Det får visserligen förutsättas att de rättsvårdande organen iakttar särskild varsamhet vid ingripande hos någon som enligt TF inte får röja uppgiftslämnares identitet. Med tanke på den vikt grundlagen tillmäter anonymitetsskyddet framstår dock avsaknaden av såväl särskilda regler som vägledande uttalanden om hur de straffprocessuella tvångsmedlen skall användas i nu berörda situationer som mindre tillfredsställande. Eftersom en översyn av regleringen på området förutsätter en avvägning mellan olika slag av viktiga samhällsintressen bör frågorna lämpligen utredas särskilt under parlamentarisk medverkan. Jag förordar att sakkunniga nu tillkallas för detta ändmål.

De sakkunniga bör undersöka hur nuvarande ordning fungerar i den praktiska tillämpningen och skaffa sig en bild av hur man i praxis sökt lösa intressekonflikter av det slag som kan uppkomma. Mot bakgrund av en avvägning mellan behovet av skydd för pressens informationskällor och samhällets intresse av att ha tillgång till effektiva medel för brottsbekämpningen bör de sakkunniga överväga vilka möjligheter som finns att utan frångående av huvuddragen i RB:s tvångsmedelsreglering skapa ytterligare garantier för att meddelares rätt till anonymitet skyddas i sådana sammanhang. Bland åtgärder som kan komma i fråga för att stärka anonymitetsskyddet vill jag peka på möjligheten att i princip tillägga domstol beslutanderätt beträffande beslag och husrannsakan hos någon som enligt TF inte får röja den som lämnat meddelande för offentliggörande i tryckt skrift. De sakkunniga bör också överväga om man kan begränsa

rätten att beslagta handlingar som kan röja meddelares identitet till fall då misstanken avser särskilt grovt brott. En sådan regel finns, som framgår av det tidigare anförda, redan nu i fråga om vissa slag av handlingar. Vidare bör givetvis reglerna om formerna för verkställande av beslag och husrannsakan granskas för att utröna behovet av särskilda garantier för anonymitetsskyddets upprätthållande under själva tvångsmedelsanvändningen. Hit hör bestämmelserna om vittnen, protokoll etc.

De sakkunniga bör ha frihet att ta upp även andra aspekter på frågan om användning av straffprocessuella tvångsmedel i fall där skyddet för meddelares anonymitet kan komma i fara. Jag tänker här t. ex. på frågan om det föreligger behov av särskilda regler om att husrannsakan skall få verkställas bara av polispersonal i högre tjänsteställning. Jag vill vidare påpeka att anonymitetsskyddet enligt TF avser inte bara meddelare utan också författare. Eventuella särbestämmelser till skydd för meddelares anonymitet vid beslag och husrannsakan bör givetvis ges sådan utformning att även författares anonymitet får motsvarande skydd.

En ytterligare typ av tvångsmedel som kan bli aktuell i sammanhanget är telefonavlyssning. Riksdagen har förordat en samlad översyn av lagstiftningen om telefonavlyssning (JuU 1973:18, rskr 1973:121). Jag räknar med att en utredning härom kommer att tillsättas inom de närmaste månaderna. Den speciella frågan om förstärkt anonymitetsskydd vid telefonavlyssning bör lämpligen tas upp i samband därmed.

Vid utredningsarbetet bör de sakkunniga samråda med massmedieutredningen (Ju 1970:59).

Utredningen har under tiden januari - oktober 1974 hållit fem sammanträden samt gjort fyra besök hos olika nyhetsorgan. Överläggningar har vidare ägt rum med olika myndigheter och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

55. Utredningen (Ju 1974:02) angående brottsbalkens bestämmelser om brott mot rikets säkerhet

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 januari 1974 för att se över brottsbalkens bestämmelser om brott mot rikets säkerhet (se Post- och Inrikes tidn. den 15 januari 1974):

Utredningsman:

Sjöberg, K. G. Magnus, regeringsråd

Sekreterare:

Erenius, E. Gillis, revisionssekreterare (fr.o.m. den 14 januari 1974)

Lokal: Högsta domstolens kansli, Box 2066, 103 12 Stockholm, tel. växel 23 67 20 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Geijer till statsrådsprotokollet den 4 januari 1974):

De straffbestämmelser som förts samman i 19 kap. brottsbalken (BrB) betecknas enligt kapitelrubriken som brott mot rikets säkerhet. Det är här fråga om den yttre säkerheten. Olika former av angrepp mot statsskicket eller mot rikets högsta organ, t. ex. uppror eller väpnat hot mot laglig ordning, räknas enligt BrB som högmålsbrott, vilka behandlas i balkens 18 kap. Sådana mot staten riktade brott som förutsätter att riket är i krig eller därmed likställt läge har förts samman i 22 kap. under rubriken krigsartiklar.

De självständiga brott som behandlas i 19 kap. BrB är högförräderi (1 §), krigsanstiftan (2 §), trolöshet vid förhandling med främmande makt (3 §), egenmäktighet vid förhandling med främmande makt (4 §), spionerí (5 §), grovt spionerí (6 §), obehörig befattning med hemlig uppgift och vårdslöshet med hemlig uppgift (7 §), ryktesspridning till fara för rikets säkerhet (8 §), olovlig underrättelseverksamhet (9 §), olovlig värvning (12 §) och tagande av utländskt understöd (13 §). Av nu nämnda brott återfanns samtliga utom krigsanstiftan och ryktesspridning till fara för rikets säkerhet i 8 kap. av den före BrB gällande strafflagen (SL). De bestämmelser som sålunda förts över från SL till förevarande kapitel i BrB fick i allt väsentligt sin nuvarande utformning vid den reformering av SL:s regler om brott mot staten och allmänheten som genomfördes år 1948 (prop 1948:80 och 144, 1LU 1948:39 och 1948:379).

Såvitt gäller spionerí och liknande brott innebar nyss nämnda revision bl. a. att hithörande bestämmelser, som tidigare efter upprepade partiella reformer funnits intagna i ett flertal paragrafer i 8 kap. SL och vilka kommit att betecknas som alltför detaljerade och splittrade, förenklades och fördes samman till tre paragrafer. I överensstämmelse med den metod som tillämpades vid revisionen av SL behandlades i den första av dessa paragrafer vad som skall anses som normalbrott när det gäller spionerí. I den andra paragrafen gavs bestämmelser om grovt spionerí. Till den tredje paragrafen fördes slutligen bestämmelser om dels ett uppsåtligt brott, obehörig befattning med hemlig uppgift, dels ett oaktsamhetsbrott, vårdslöshet med hemlig uppgift.

Bland de ändringar i materiellt hänseende som företogs i bestämmelserna om spioneribrotten vid 1948 års reform märks bl. a. att kravet på uppsåt med avseende på rekvisitet ' att gå främmande makt till hand ' fick en vidare innebörd än det tidgare haft.

I rättspraxis och doktrin skiljer man sedan länge mellan tre former av uppsåt, nämligen direkt, indirekt och eventuellt uppsåt. Direkt uppsåt till viss effekt föreligger, om effekten är just det som gärningsmannen vill uppnå genom sin handling. Indirekt uppsåt till viss effekt föreligger, om gärningsmannen inser att effekten är nödvändigt förbunden med hans handling utan att den därför är vad han vill uppnå genom denna eller ett genomgångsled därtill. Eventuellt uppsåt slutligen föreligger om gärningsmannen inser att effekten är en möjlig — om än inte nödvändig — följd av handlingen och det dessutom kan hållas för visst att han skulle ha handlat som han gjort även om han insett att effekten skulle inträda.

Enligt de bestämmelser angående spionerí som gällde före 1948 års reform krävdes för straffbarhet syfte (dvs. direkt uppsåt från gärningsmannens sida) att gå främmande makt till handa. Straffrättskommittén, vars förslag låg till grund för reformen, uttalade i denna del att den här liksom i andra sammanhang funnit, att indirekt eller eventuellt uppsåt bör likställas med syfte. Denna uppfattning godtogs utan närmare kommentarer av föredragande departementschefen och föranledde inte några vidare uttalanden vare sig från lagrådets sida eller under

riksdagsbehandlingen. Hithörande fråga togs inte heller upp till behandling i samband med att förevarande bestämmelser med endast smärre jämkningar fördes över till BrB.

Av vad sålunda anförts framgår att ansvar för spionerі enligt gällande rätt kan ifrågakomma bl. a. i fall då en gärningsman i första hand ingalunda haft för avsikt att gå en främmande makt till handa men där han likväl insett att hans handling får denna effekt. Vissa gärningar av denna typ kan otvivelaktigt vara av så allvarlig beskaffenhet att det ter sig rimligt att bestraffa dem enligt de stränga regler som gäller för spionerі. Däremot torde det enligt allmän uppfattning te sig främmande att en sådan handling skall ges samma rubricering som en mot rikets säkerhet direkt riktad spioneriverksamhet. Denna inställning bör bl. a. ses mot bakgrund av det förhållandet att beteckningen spionerі för allmänheten kommit att framstå som särskilt värdeladdad. Sett från denna utgångspunkt torde det te sig mera naturligt att handlingar som objektivt sett utgör spionerі men där ett direkt uppsåt att gå främmande makt till handa saknas mera jämställs med det i 19 kap. 7 § första stycket upptagna brottet, obehörig befattning med hemlig uppgift, än med de typiska spioneribrotten i 5 och 6 §§ i samma kapitel. Obehörig befattning med hemlig uppgift skiljer sig från spionerі främst genom frånvaro av kravet på uppsåt att gå främmande makt till handa. Dessutom gäller den begränsningen i förhållande till spioneribrotten att 19 kap. 7 § avser endast uppgifter av hemlig natur.

Enligt min mening finns det mot bakgrund av vad jag nu anfört anledning att göra en översyn av BrB:s bestämmelser om spionerі i avsikt att undanröja de mindre tillfredsställande konsekvenserna av den på detta område år 1948 genomförda reformen. Därvid bör också övervägas i vad mån en ändring med avseende på bestämmelserna om spioneribrotten bör föranleda ändringar i fråga om det i 7 § första stycket upptagna brottet, obehörig befattning med hemlig uppgift. Det kan därvid bl. a. te sig naturligt att för allvarligare fall införa en särskild straffskala för grovt brott. Med utgångspunkt från nuvarande förhållanden och det vitala intresset av en fri samhällsdebatt kan det vidare vara motiverat att ägna särskild uppmärksamhet åt frågan huruvida de i 8 och 13 §§ angivna brotten, ryktesspridning till fara för rikets säkerhet och tagande av utländskt understöd, är ändamålsenligt utformade. När det gäller straffskalorna i kapitlet kan det förtjäna övervägas om inte det i samband med vissa brott särskilt omnämnda fallet att riket är i krig bör behandlas i en för dessa brott gemensam straffskärpningsregel och de nu gällande straffskalorna för samma brott justeras med hänsyn därtill. Jag förordar därför att en särskild sakkunnig tillkallas för att närmare utreda frågan om ändring i BrB:s bestämmelser om brott mot rikets säkerhet.

De här angivna synpunkterna på frågor som den sakkunnige bör ägna uppmärksamhet åt får inte betraktas som en uttömmande redovisning av uppdragets omfång. Den sakkunniges arbete bör sålunda enligt min mening inte bindas av några detaljerade direktiv. Det bör i stället förutsättas att han med ledning av bl. a. rättspraxis på detta område samt en noggrann avvägning mellan hänsynen till rikets säkerhet å ena sidan och andra beaktansvärda intressen å andra sidan, särskilt värdet av en fri samhällsdebatt, gör en egen kartläggning och bedömning av behovet av ändringar i gällande lagstiftning. Vid sin utredning bör den sakkunnige också beakta vilken inverkan ändringar i BrB:s regler bör få på tryckfrihetsförordningens bestämmelser om otillåtet yttrande och otillåtet offentliggörande. Härvid bör den sakkunnige samråda med massmedieut-

redningen, som genom tilläggsdirektiv denna dag fått i uppdrag att ägna särskild uppmärksamhet åt frågan om gränsdragningen mellan tryckfrihetsprocess och vanlig brottmålsprocess.

Utredningen har under tiden januari - oktober 1974 haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

56. Energirådet (Ju 1974:03)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 december 1973:

Ordförande:

Palme, S. Olof J., statsminister

Ledamöter:

Andersson, Torsten Ch., direktör
Anér, Kerstin, fil. dr, led. av riksdagen
Bengtsson, Folke L., direktör (fr.o.m. den 1 april 1974)
Berg, Folke L. V., direktör
Björnström, Björn S., direktör
Blomqvist, Gösta N., direktör (t.o.m. den 31 mars 1974)
Boalt, Carin M., professor
Bodström, T. Lennart, ordförande, TCO
Bohman, B. Gösta, jur. kand., led. av riksdagen (t.o.m. den 23 april 1974)
Claeson, Tore M., ombudsman, led. av riksdagen
Edberg, Rolf F., landshövding
Ekberg, J. Göran, direktör
Engqvist, Lars F., förbundsordförande
Eskel, Arvid N., landstingsråd
Essén, Ingemar, direktör
Falk, Hans G., direktör
Feldt, Kjell-Olof, statsråd
Gerholm, Tor R., professor
Grafström, Erik O. H., f.d. generaldirektör
Grenander, Nils, jur. dr
Hagson, Carl A., direktör
Hambraeus, S. Birgitta, fil. kand., led. av riksdagen
Hambraeus, Gunnar A., professor
Holmqvist, Sture L., kommunalråd
Huss, Erik J., landshövding (t.o.m. den 23 oktober 1974)
Johansson, Rune B., statsråd
Kypengren, Sven H., direktör
Lantz, A. Benne, direktör

Lindahl, Lars O. H., direktör
Lindell, Bo G., professor
Lundkvist, K. Svante, statsråd
Molin, N. Rune, sekreterare
Nilsson, Alde E., direktör
Norland, Sven-Anders, civilingenjör (fr.o.m. den 2 september 1974)
Norrby, Jonas V., generaldirektör
Olsson, E. Billy, förbundsordförande (fr.o.m. den 24 oktober 1974)
Olsson, Karl-Erik T., förbundsordförande (t.o.m. den 23 oktober 1974)
Palmstierna, Hans A. K., docent
Paulsson, Kurt-Inge, pol. mag. (fr.o.m. den 2 september 1974)
Rylander, Nils B., direktör
Schierbeck, Per W., direktör
Schéck, Johan H., förbundsordförande (t.o.m. den 23 oktober 1974)
Sjunnebo, K. Ivan L., direktör
Sundblad, K. Erik, disponent
Svensson, S. Erik, förbundsordförande
Tobisson, Lars F., partisekreterare (fr.o.m. den 24 april 1974)
Tågmark, Sven G., lantbrukare
Unckel, Per C. G., förbundsordförande (t.o.m. den 28 februari 1974)
Waldenby, Torbjörn S., direktör
Walin, Gösta A., justitieråd
Weinehall, Lars E. J., förbundsordförande (fr.o.m. den 24 oktober 1974)
Wetterberg, Gunnar, studerande
Wiberg, Ragne, kanslichef

Experter:
Dennis, Bengt, statssekreterare
Hagström, Tony G., statssekreterare
Hasslev, Nils-Olov F., statssekreterare
Larsson, Kjell I., sekreterare
Levin, P. Tage, sekreterare
Peterson, Thage G., statssekreterare

Sekreterare:
Gustafson, Leif Ch., sekreterare (t.o.m. den 21 april 1974)
Levin, P. Tage, sekreterare (fr.o.m. den 22 april 1974)

Lokal: Statsrådsberedningen, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Energirådet har under tiden december 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden.

Rådets arbete beräknas pågå under hela år 1975.

57. Utredningen (Ju 1974:04) om förfarandet vid brott i tjänsten av polismän

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 december 1973 för att utreda frågan om förfarandet vid utredning om brott eller förseelser begångna i tjänsten av tjänstemän inom polisväsendet (se Post- och Inrikes tidn. den 9 februari 1974):

Utredningsman:
Joelsson, V. Arnold, kammarrättslagman

Experter:
Ekman, Rolf G. E., ombudsman
Erlandsson, Bengt H., polismästare
de Woul, Bert T., länsåklagare
Öhrn, K. Joel G., byråchef

Sekreterare:
Ogvall, Dan O., hovrättsassessor (fr.o.m. den 16 april 1974)

Lokal: Statsdepartementens kommittéer, Box 347, 401 25 Göteborg, tel. växel 031/17 38 00 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Geijer till statsrådsprotokollet den 20 december 1973):

Brott som begås i tjänsten av polisman eller annan tjänsteman inom polisväsendet utreds i princip enligt bestämmelserna i rättegångsbalken. I statstjänstemannalagen finns dock särbestämmelser om bl. a. disciplinär bestraffning av tjänsteman som av försummelse, oförstånd eller oskicklighet har åsidosatt vad som åligger honom enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet. Finns det anledning anta, att talan om enskilt anspråk kommer att föras, får disciplinär bestraffning för tjänstefel dock inte komma i fråga. Bestrider tjänstemannen vad som läggs honom till last och kan tillfredsställande utredning inte åstadkommas hos myndigheten, är bestraffning i disciplinär ordning också utesluten. I dessa fall skall enligt statstjänstemannalagen ärendet lämnas över till allmän åklagare för ytterligare utredning och eventuellt åtal.

Befogenhet att besluta om disciplinär bestraffning beträffande tjänstemän inom polisväsendet tillkommer i Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt polisstyrelsen och i övriga polisdistrikt länsstyrelsen.

Utredningarna i de ärenden det här gäller sker emellertid inte på samma sätt över hela landet. I Stockholms polisdistrikt föredras ärenden rörande brott i tjänsten av en polisintendent vid juridiska avdelningen för polismästaren, som beslutar om inledande av förundersökning och, om anmälan befinns grundad, om överlämnande av undersökningsledningen till åklagare. Överlämnas inte ledningen till åklagarmyndigheten blir polisintendenten undersökningsledare. Utredningarna verkställs vid den inom juridiska avdelningen inrättade disciplingruppen, som består av ovannämnde polisintendent, en kriminalkommissarie och två

kriminalinspektörer. Avser anmälan självständigt tjänstefel och kan den anmälda gärningen behandlas som disciplinärende, beslutar polismästaren hur ärendet skall handläggas.

I Göterborgs polisdistrikt handläggs utredningarna vid polischefens expedition av två polisintendenter, som håller förhör och verkställer den ytterligare utredning som kan vara påkallad. Om utredningsresultatet visar att disciplinär bestraffning kan komma ifråga hörs vederbörande tjänsteman av polischefen i närvaro av föredragande polisintendent, avdelningschef och berörd sektionschef eller motsvarande.

I Malmö polisdistrikt verkställs utredningen, om polischefen inte för särskilt fall bestämmer annorlunda, av chefen för den avdelning där tjänstemannen tjänstgör. Är saken av enkel beskaffenhet får avdelningschef dock uppdra åt lägst kommissarie att personligen hålla förhör och verkställa utredningen i övrigt.

Även i länen skiftar handläggningsrutinerna. Som undersökningsledare fungerar länspolischef eller under denne polismästare i de fall där ledningen inte har överlämnats till åklagarmyndigheten. I vissa län ombesörjs utredningarna som regel av personal vid länspolischefens expedition. I en del län lämnas uppdraget till polispersonal i annat distrikt än det som den misstänkte tillhör. I något län verkställs utredningen som regel av polisman inom distriktet med kommissaries grad. Det förekommer även att poliskommissarie vid ordningsavdelningen handlägger ärenden som rör personal vid kriminalavdelningen och kommissarien vid kriminalavdelningen utreder ärenden rörande ordningsavdelningens personal. I ett län har föreskrivits att utredaren skall vara lägst kriminalinspektör vid förhör med anmälare och vittne, vid övriga förhör lägst kommissarie. I ett län leds numera utredningarna direkt av länspolischefen, som personligen håller alla förhör med misstänkt i disciplinärenden. I en del fall förekommer det dessutom att rikskriminalen biträder vid utredningar i länet.

Rikspolisstyrelsen har i årets anslagsframställning upprepat en tidigare framförd begäran om särskilda enheter för utredning av brott som har begåtts av polismän och framhållit att den nu tillämpade högst skiftande ordningen för utredning av sådana brott inte är tillfredsställande. För att tillgodose allmänhetens och polispersonalens berättigade krav på objektivitet och likformighet vid handläggningen bör utredningarna enligt rikspolisstyrelsen bedrivas av särskild personal. Flertalet ärenden är koncentrerade till storstadsområdena. Rikspolisstyrelsen framhåller att ca. 75 % hänför sig till Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt samt Stockholms och Malmöhus län. Rikspolisstyrelsen föreslår att man inom dessa områden organiserar särskilda enheter för dessa utredningar, knutna till Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt och dimensionerade på sådant sätt att personalen efter styrelsens närmare bestämmande kan utföra stödjande verksamhet även inom övriga polisdistrikt och där biträda med det egentliga utredningsarbetet.

Jag delar rikspolisstyrelsens uppfattning att det nuvarande systemet för utredning av brott som polismän misstänkts ha begått inte är tillfredsställande. Därvid tänker jag inte främst på de skiftande rutinerna utan främst på den kritik för bristande objektivitet som det nuvarande systemet har utsatts för. Även om det inte finns grundad anledning att påstå annat än att de nu aktuella utredningarna utförs på ett fullt objektivt sätt, kan dock den rådande ordningen tas till intäkt för kritik om bristande objektivitet. Det skulle därför både för polisens egen del och från allmänhetens synpunkt

vara mer tilltalande om utredningarna inte utfördes av polismän. Rikspolisstyrelsens förslag innebär att uppgiften skulle föras över från polismän som tillhör polismanskarriären till tjänstemän i byråkarriären. I och för sig kunde detta måhända bidra till att få bort en del av den misstro som finns. Enligt min mening skulle det emellertid vara ännu mer tilltalande om man kunde finna en lösning som innebär att utredningar om brott begångna i tjänsten av tjänstemän inom polisväsendet — även bortsett från att ledningen av den eventuella förundersökningen övertagits av åklagare — utförs under inseende av personer som är helt fristående från polisorganisationen. Möjligheterna att åstadkomma en sådan lösning bör utredas av en särskild utredningsman.

Vid utredningen bör uppmärksammas att i disciplinär ordning endast kan beivras huvudsakligen tjänstefel (BrB 20 kap. 4 § första st.) och att den utredning som föregår ett disciplinärt förfarande inte behöver vara en förundersökning enligt rättegångsbalken. Är det däremot fråga om brott enligt BrB 20 kap. 1-3 §§ eller ett allmänt brott gäller de allmänna reglerna om förundersökning. Det kan sättas i fråga om man för sådana tjänstefel som kan beivras i disciplinär ordning bör för tjänstemän inom polisväsendet tillskapa en ordning som innebär att ärendena handläggs på ett sätt som i avsevärd mån skiljer sig från de handläggningsformer som tillämpas i fråga om andra tjänstemän som är underkastade disciplinärt förfarande.

När det gäller fall av ifrågasatt brott i tjänsten av polisman, där förundersökning skall företas, torde olika praxis tillämpas i skilda delar av landet såvitt gäller åklagares inträde. På vissa håll underställs så gott som alla anmälningar länsåklagaren för prövning utan någon förberedande utredning inom polisen medan på andra håll länspolischefen eller den lokale polischefen gör en bedömning av om anmälan har något fog för sig, eventuellt efter viss utredning, och överlämnar till länsåklagaren endast sådana fall där anledning till misstanke om brott föreligger. Utredningsmannen skall uppmärksamma även denna fråga och söka nå en lösning som främjar objektiviteten och likformigheten.

Utredningen har under tiden maj - oktober 1974 hållit fyra sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första kvartalet 1975.

58. Trafikskadeutredningen (Ju 1974:05)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 februari 1974 för att se över lagstiftningen om trafikförsäkring m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 6 april 1974):

Utredningsman:

Nordenson, Ulf K., justitieråd

Experter:

Boethius, Per U. B., direktör (fr.o.m. den 1 april 1974)

Lanteli, A. Gunnar A., direktör (fr.o.m. den 6 juni 1974)

Strömbäck, Erland H. D. D:son, direktör

Vilhelmson, Åke, advokat (fr.o.m. den 1 april 1974)

Åberg, Hilding, direktör (fr.o.m. den 1 april 1974)

Sekreterare:
Strömbäck, Erland H. D. D:son, direktör

Direktiv (anförande av statsrådet Lidbom till statsrådsprotokollet den 28 februari 1974):

Skadeståndsrättsliga regler om ersättning för skada i följd av trafik med motorfordon finns i lagen (1916:312) angående ansvarighet för skada i följd av automobiltrafik (bilansvarighetslagen). Enligt lagens huvudbestämmelse är ägare och förare av ett motorfordon skyldiga att ersätta person- och egendomsskada som i följd av trafik med fordonet tillfogas annan person än föraren eller annan egendom än sådan som befordras med fordonet, såvida det inte framgår av omständigheterna att skadan varken orsakats av bristfällighet på fordonet eller vållats av föraren. Har den skadelidande genom eget vållande medverkat till skadan, skall dock skadeståndet jämkas efter vad som prövas skäligt i varje särskilt fall. När i följd av trafik med två eller flera motorfordon ägare eller förare på någondera sidan har lidit skada — dvs. främst vid s. k. kollisionsskador — jämkas skadeståndsskyldigheten för ägare och förare på annan sida efter vad som finnes skäligt, om det inte visas att varken bristfällighet på fordonet eller vållande av föraren på den skadelidande sidan har medverkat till skadan. Om vållande visas föreligga på någon sida men det inte styrks att annan sida är vållande, skall dock den förra sidan bära hela skadan i förhållande till den senare. Dessa regler tillämpas i princip också i fråga om den inbördes fördelningen av skadeståndsansvaret mot utomstående tredje man mellan flera solidariskt ansvariga ägare eller förare av motorfordon.

Enligt lagen (1929:77) om trafikförsäkring å motorfordon (trafikförsäkringslagen) skall trafikförsäkring finnas för alla motorfordon som är registrerade i Sverige eller som brukas här i landet. Trafikförsäkringsplikten, dvs. skyldigheten att teckna försäkringen och hålla den vid makt, åvilar fordonets ägare.

Trafikförsäkringen medför rätt för den som på grund av skada i följd av trafik med motorfordon är berättigad till skadestånd av fordonets ägare, brukare eller förare att få ut skadeståndet direkt av försäkringsgivaren. I den mån försäkringsgivaren inte har gjort förbehåll om annat, gäller försäkringen också för försäkringstagaren mot den ansvarighet för skada som åvilar honom, dvs. som ansvarsförsäkring. Utan särskilt åtagande är försäkringsgivaren dock inte ansvarig för skada på fordonet eller på egendom som befordras med det. För skada på föraren av fordonet är försäkringsgivaren ansvarig endast om försäkringstagaren, dvs. ägaren, är ansvarig för skadan. Utan särskilt åtagande är försäkringsgivaren inte heller ansvarig för skada på person som färdas med fordonet när detta brukas olovligen och som har vetskap därom.

Undantag från trafikförsäkringsplikten föreligger bl. a. beträffande statliga fordon. Ägare av fordon som inte är försäkringspliktigt är dock enligt lagen skyldig att utge ersättning till skadelidande enligt de regler som skulle ha gällt i fråga om försäkringsgivarens ersättningsskyldighet, om trafikförsäkring funnits.

Det nuvarande ersättningssystemets principiella anknytning till förarens vållande som grund för skadeståndsskyldighet innebär att den som drabbas av en trafikskada i vissa, om än i praktiken sällsynta fall blir ställd helt utan skadeersättning. De gällande reglerna innebär vidare bl. a. att föraren av ett motorfordon i allmänhet inte är skyddad av fordonets trafikförsäkring.

Sådant skydd föreligger endast i de sällsynta fall då ägaren är ansvarig för skada på föraren enligt skadeståndslagen. Den svaghet i systemet som detta innebär begränsas visserligen av den s. k. förarplatsförsäkringen eller det statliga förarskyddet. Dessa ersättningsanordningar — som f. n. finns för mer än 95 % av alla motorfordon — har emellertid karaktären av olycksfallsförsäkring, som ger endast begränsad ersättning vid invaliditet och dödsfall.

Det nuvarande ersättningssystemet innebär att vållande på den skadelidandes sida kan medföra reduktion och i vissa fall t. o. m. helt bortfall av skadeståndet. Jämkning på grund av medvållande blir särskilt ofta aktuell när det gäller skada som har tillfogats förare av annat fordon. En annan brist i systemet är att ägare som skadas när han färdas som passagerare i det egna fordonet har en i allmänhet betydligt mer begränsad rätt än andra passagerare till ersättning ur den egna trafikförsäkringen och i kollisionsfall får sin rätt till ersättning ur kolliderande fordons trafikförsäkring jämkad om föraren av hans fordon varit vållande och således även om han personligen inte varit medvållande, låt vara att försäkringsbolagen numera i sin skaderegleringspraxis regelmässigt utger full ersättning till ägare i dessa fall.

Förslag till en reformering av trafikskadeersättningssystemet lades fram av bilskadeutredningen i betänkandet (SOU 1957:36) Trafikförsäkring. Såvitt gällde bl. a. personskador som drabbar tredje man innebar förslaget i huvudsak att ersättning ur den obligatoriska trafikförsäkringen skulle utgå på objektiv grund. I fråga om sakskador som företrädesvis vid kollisioner tillfogas de inblandade fordonen och egendom som befordras med dem föreslogs en ordning som i likhet med gällande regler principiellt byggde på vållande som ansvarsgrund. Utredningen tog också upp frågorna om skyddet för ägare och förare av motorfordon och om verkan av medvållande. Enligt förslaget skulle ägare som färdas som passagerare i det egna fordonet åtnjuta samma skydd som andra passagerare. Däremot stannade utredningen för att inte låta fordonsföraren omfattas av fordonets trafikförsäkring. Vidare ansåg utredningens majoritet att gällande regler om verkan av skadelidandes medvållande skulle behållas utan annan ändring än att möjligheten till jämkning vid ringa oaktsamhet skulle tas bort. Bilskadeutredningens förslag remissbehandlades men har inte föranlett lagstiftning.

Med anledning av ett motionsyrkande behandlade riksdagen år 1968 frågan huruvida förarplatsförsäkringen skulle ingå i den obligatoriska trafikförsäkringen. Riksdagen beslöt emellertid att t. v. avvisa tanken på ett sådant system (1 LU 1968:23).

I propositionen med förslag till skadeståndslag (prop. 1972:5 s. 106) underströks som en allvarlig brist att föraren av ett motorfordon inte kan få någon ersättning ur det egna fordonets trafikförsäkring. Vidare framhölls att de föreliggande jämkningsmöjligheterna innebär en betänklig försvagning av det ekonomiska skyddet för skadelidande. I propositionen förordades emellertid att en reformering av reglerna om trafikskadeansvaret skulle anstå i avbidan på kommande förslag till nya generella regler om skadestånd med anledning av personskada.

Genom rekommendation nr 24/1973 har Nordiska rådet hemställt till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att låta undersöka det ändamålsenliga i och möjligheterna för att genomföra en utvidgning av trafikförsäkringen till att täcka även ägare och förare när de drabbas av trafikskada i annat nordiskt land.

Förslag till nya allmänna regler om ersättning vid personskada har nyligen lagts fram av skadeståndskommittén i betänkandet (SOU 1973:51) Skadestånd V. Kommittén föreslår bl. a. att i skadeståndslagen skall tas in en regel om att ersättning med anledning av personskada får jämkas på grund av medvållande endast om den skadelidande själv uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet har medverkat till skadan eller om det annars föreligger synnerliga skäl till jämkning. Utredningens betänkande är f. n. föremål för remissbehandling.

I en skrivelse som har kommit in till justitiedepartementet den 26 november 1973 har trafikförsäkringsföreningen tagit upp bl. a. de här berörda bristerna i det nuvarande ersättningssystemet. Föreningen anför att man vid diskussioner inom försäkringsbranschen på senare tid har intresserat sig särskilt för den s. k. "no-fault"-försäkringen. Detta är en form av bilförsäkring där man helt eller delvis har frångått principen om bilförarens vållande som grund för den skadelidandes rätt till ersättning.

Föreningen diskuterar tre alternativa förslag till en reformering av den svenska lagstiftningen, vilka är olika långtgående och av vilka åtminstone två bygger på "no-fault"-idén. Enligt det första alternativet skulle trafikförsäkringen utvidgas att omfatta skada på fordonets förare. Det andra alternativet innebär därutöver att såvitt gäller personskador det nuvarande culpa-ansvaret med omvänd bevisbörda generellt ersätts med ett rent objektivt ansvar utan möjlighet till jämkning på grund av medvållande annat än i vissa fall av skada på förare av eller passagerare i fordon som brukas utan lov samt skada på förare som saknat körkort eller varit straffbart påverkad av alkohol eller orsakat skadan uppsåtligen eller av grov vårdslöshet. Utanför skyddet borde falla förare och passagerare i tåg, spårvagnar och flygplan, som emellertid i gengäld borde beredas ett motsvarande skydd inom ramen för de regler som gäller i fråga om ersättning för skador i följd av trafik med resp. transportmedel. Enligt det tredje alternativet slutligen skulle utöver reformer enligt de båda första alternativen trafikförsäkringen utvidgas att omfatta också skador på det försäkrade fordonet, uppkomna vid kollision med annat trafiförsäkringspliktigt motorfordon, utan möjlighet till jämkning på grund av vållande eller medvållande. Möjligen borde systemet inrymma ett moment av obligatorisk självrisk för dessa s. k. vagnskador.

Efter att bl. a. ha redovisat vissa kostnadsberäkningar för de olika alternativen hemställer trafikförsäkringsföreningen att en reformering av det nuvarande ersättningssystemet enligt de båda förstnämnda alternativen genomförs men att däremot en reform enligt det tredje alternativet t. v. ställs på framtiden.

Även jag anser starka skäl tala för att man ser över bilansvarighets- och trafikförsäkringslagarna i de hänseenden som avses med trafikförsäkringsföreningens framställning. Antalet trafikoffer är stort och skadorna ofta av allvarlig art. Sociala och humanitära hänsyn talar för att de som drabbas av skador i motorfordonstrafiken bereds ett fullgott ekonomiskt skydd. Som framgår av det föregående företer det nuvarande ersättningssystemet brister i detta hänseende. Dessa brister blir endast till en del avhjälpta om skadeståndskommitténs förslag till nya allmänna regler om ersättning i anledning av personskada genomförs.

Det finns också anledning att uppmärksamma utvecklingen på detta område i andra länder. I vissa delstater i USA och Canada har man redan infört någon form av "no-fault"-system som bl. a. också bereder förare av motorfordon ersättning för personskada ur det egna fordonets trafik-

försäkring. Av särskilt intresse är att de nu gällande ersättningssystemet i Finland och Norge i fråga om personskador generellt bygger på principerna för objektivt skadeståndsansvar och att i Finland sedan länge och i Norge sedan den 1 januari detta år trafikförsäkringen skyddar också fordonets förare. Reformer i denna riktning är under övervägande i Danmark. Slutligen bör nämnas att inom Europarådet nyligen utarbetats en konvention på detta område, vilken bygger på det objektiva skadeståndsansvarets princip och som huvudregel förutsätter att förare av motorfordon skall ha rätt till ersättning för personskada ur fordonets trafikförsäkring. Det är angeläget att Sverige håller jämna steg med den utveckling som sålunda pågår i länder med vilka vi har ett omfattande trafikutbyte.

Under hänvisning till det anförda förordar jag att en översyn av den aktuella lagstiftningen nu kommer till stånd. Denna översyn bör anförtros en särskilt tillkallad sakkunnig.

Utredningsuppdraget bör i första hand omfatta de frågor om ersättning för personskada som avses med trafikförsäkringsföreningens framställning. I och för sig finns skäl som talar för att också reglerna om ersättning i kollisionsfall för skador på de inblandade fordonen och på egendom som befordras med dem reformeras. De nu gällande bestämmelserna i det hänseendet är komplicerade och ger bl. a. genom sin anknytning till graden av vållande på ömse sidor upphov till tidskrävande och administrativt kostsamma förfaranden för skadereglering, även om bestämmandet av den slutliga fördelningen av ersättningarna mellan de försäkringsgivare som meddelat trafik- resp. vagnskadeförsäkring numera avsevärt underlättats genom de s. k. kollisionsöverenskommelserna. En förenkling av systemet som också leder till minskade skaderegleringskostnader är önskvärd. Som trafikförsäkringsföreningen anfört kunde man överväga ett på "no-fault"-principen byggt system som i huvudsak innebär att ersättning för trafikskada på motorfordon utgår ur fordonets trafikförsäkring. Ett sådant system skulle emellertid med all säkerhet leda till avsevärd ökning av skadeersättningskostnaderna och därmed av försäkringspremierna. Även i övrigt, bl. a. när det gäller tillämpningen av det nuvarande s. k. bonussystemet, skulle ett flertal svårbemästrade praktiska problem uppstå. Under alla förhållanden skulle en övergång till ett sådant system påkalla ett mycket omfattande och tidsödande utredningsarbete.

På grund härav och då det synes angeläget att en reformering av ersättningssystemet i fråga om personskador kan genomföras inom en nära framtid anser jag att tanken på att införa ett "no-fault"-system för ersättning av sakskador bör anstå.

Huvuduppgiften för den sakkunnige blir i enlighet med det sagda att utforma ett nytt system för ersättning för personskador i följd av motorfordonstrafik. Ett nytt ersättningssystem bör bygga på "no-fault"-idén eller med andra ord i fråga om grunderna för rätten till ersättning vila på samma principer som det rent objektiva skadeståndsansvaret, vare sig systemet utformas på skadeståndsrättsliga eller försäkringsmässiga grunder. De nya reglerna bör utformas så att förare och ägare av motorfordon i princip bereds samma rätt till ersättning för personskada ur fordonets trafikförsäkring som andra skadelidande. Samtidigt bör de nuvarande reglerna om jämkning av skadestånd på grund av medvållande ändras så att ersättning för personskada regelmässigt utgår oberoende av om den skadelidande varit medvållande eller ej. Även i sådana fall av medvållande som trafikförsäkringsföreningen pekar på i sin framställning — förare har saknat körkort, brukat fordon utan lov eller varit påverkad av

alkohol — är en jämkning av ersättningen för personskada ett i princip olämpligt korrektiv. Å andra sidan får naturligtvis också uppmärksammas behovet av en samordning av reglerna inom trafikförsäkringen med de nya allmänna jämkningsbestämmelser som kan komma att införas med anledning av skadeståndskommitténs förslag i betänkandet Skadestånd V.

Särskild uppmärksamhet bör ägnas de problem som uppkommer när två eller flera fordon medverkat till uppkomsten av en skada, dvs. väsentligen i de s. k. kollisionsfallen. I fråga om skador som i sådana fall drabbar förare och passagerare i de inblandade fordonen bör principen vara att ersättningen utgår ur det "egna" fordonets trafikförsäkring. Den sakkunnige bör ta ställning till hur ersättningsansvaret skall fördelas när skada tillfogas en tredje man utanför de inblandade fordonen, t. ex. en cyklist eller en fotgängare.

Att ersättning till en skadelidande utgår ur visst fordons trafikförsäkring innebär inte nödvändigtvis att ersättningen slutligt skall bäras av denna försäkring. Den sakkunnige har att pröva de olika frågor om regressansvar som uppkommer. I första hand gäller detta frågan om den slutliga fördelningen av ersättningsansvaret mellan de berörda trafikförsäkringarna när två eller flera fordon medverkat till skadan. Därjämte bör emellertid den sakkunnige ta ställning till i vad mån trafikförsäkringsgivare skall ha rätt att återkräva utgiven ersättning från annan som medverkat till och enligt skadeståndslagen eller annan lagstiftning är ansvarig för skadan. Härvid bör den sakkunnige givetvis beakta det inom skadeståndskommittén pågående arbetet på en revision av de allmänna bestämmelserna om försäkringsgivares regressrätt. Han bör dock pröva om en särreglering av regressfrågorna på trafikförsäkringsområdet är påkallad och bör bl. a. överväga om skäl föreligger att genom särskilt långtgående begränsningar i regressrätten "kanalisera" trafikskadeersättningarna till den obligatoriska trafikförsäkringen.

I detta sammanhang har den sakkunnige att särskilt pröva frågan om förhållandet mellan ett nytt ersättningssystem på bilskadeområdet och nu gällande regler om ersättning för skada i följd av trafik med annat transportmedel, dvs. främst järnväg (spårväg) och flygplan. Med utgångspunkt i att dessa regler t. v. skall behållas oförändrade och att de nya regler om ersättning på bilskadeområdet som föreslås inte skall leda till inskränkning i skadelidandes rätt att kräva ersättning enligt de speciella ersättningregler som gäller för vissa andra transportmedel bör den sakkunnige överväga om särskilda regler rörande ersättningsansvarets slutliga fördelning är påkallade i fall då motorfordon och annat transportmedel gemensamt medverkat till uppkomsten av skada.

Vad jag hittills har anfört om utredningsarbetets inriktning har avsett personskador. Den sakkunnige bör emellertid pröva om eller i vad mån ändringar bör företas också i de regler som gäller i fråga om sakskada som drabbar tredje man och som inte utgör skada på kolliderande motorfordon eller egendom som befordras med sådant fordon. Härvid bör särskilt övervägas frågan om ersättning för skada som uppkommer på annat transportmedel än motorfordon och på egendom som befordras med sådant transportmedel.

I fråga om beräkningen av ersättning för skada i följd av motorfordon bör utgångspunkten vara att skadeståndslagens regler och allmänna skadeståndsrättsliga grundsatser så långt möjligt skall gälla. Den sakkunnige skall härvid beakta det förslag till ändringar i dessa regler som innefattas i betänkandet Skadestånd V men är oförhindrad att överväga om

i något hänseende en särreglering är påkallad på trafikskadeområdet.

Trafikförsäkringsgivares ansvarighet är f. n. enligt trafikförsäkringslagen begränsad i fråga om personskada till 25 milj. kr. och i fråga om sakskada till 5 milj. kr. för varje händelse som orsakar skada. Begränsningsreglerna fick sin nuvarande lydelse den 1 juli 1973. Den sakkunnige bör utgå från att dessa begränsningsbelopp skall behållas oförändrade. I den mån ett nytt ersättningssystem utformas på skadeståndsrättslig grund bör den sakkunnige pröva huruvida motsvarande begränsningar — till skillnad mot vad som gäller f. n. — bör införas beträffande själva skadeståndsansvarets omfattning.

Utredningsförslaget bör åtföljas av en så fullständig redovisning som möjligt av vilka kostnader förslagens genomförande beräknas medföra.

Den sakkunnige bör samråda med skadeståndskommittén. Han bör också genom samråd med företrädare för ansvariga myndigheter i övriga nordiska länder hålla sig underrättad om utvecklingen i dessa länder på förevarande område. Härvid bör den sakkunnige också undersöka förutsättningarna för ett tillgodoseende av de önskemål som kommit till uttryck i Nordiska rådets rekommendation nr 24/1973.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt. Det är önskvärt att nya regler på området kan träda i kraft samtidigt som eller i nära anslutning till att den lagstiftning som kan föranledas av betänkandet Skadestånd V genomförs.

Utredningsmannen har under tiden mars - september 1974 hållit elva sammanträden med experterna samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningsarbetet. Vidare har utredningsmannen haft överläggningar och kontakter med företrädare för de danska och norska justitieministerierna samt det finska socialministeriet.

Utredningsmannen har den 18 oktober 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:87) Trafikskadeersättning.

Uppdraget är därmed slutfört.

59. Fastighetsdatakommittén (Ju 1974:06) (FADAK)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 mars 1974 för att pröva frågan om ett system för fastighetsregistrering m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 20 april 1974):

Ordförande:

Moberg, Sven T., generaldirektör

Ledamöter:

Jadestig, Thure R., arbetsförmedlingsföreståndare, led. av riksdagen
Johansson, N. Filip, lantbrukare, led. av riksdagen
Landberg, Maj-Lis H. A., överförmyndare, led. av riksdagen
Wachtmeister, Hans W. A:son, civiljägmästare, led. av riksdagen

Experter:

Andersson, L. Sune J., överdirektör (fr.o.m. den 3 maj 1974)

Ekstam, Gunnar E., avdelningschef (fr.o.m. den 3 maj 1974)
Gustafsson, Åke G., avdelningschef (fr.o.m. den 3 maj 1974)

Sekreterare:
Nilsson, Torbjörn M. E:son, hovrättsassessor (fr.o.m. den 15 maj 1974)

Bitr. sekreterare:
Burman, K. Åke, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Lokal: Domstolsväsendets organisationsnämnd, Fack, 103 40 Stockholm, tel. 21 93 33 (sekreterarna)

Direktiv (anförande av statsrådet Lidbom till statsrådsprotokollet den 22 mars 1974):

På grundval av betänkandet (SOU 1966:63) Fastighetsregistrering och vid remissbehandlingen därav framkomna synpunkter lades i 1968 års statsverksproposition (prop. 1968:1 bil. 4 s. 10) fram förslag till vissa riktlinjer för en reform av fastighetsregistreringen. Riksdagen godtog förslaget (SU 1968:2, 3LU 1968:5, rskr 1968:80). Beslutet innebär bl. a. följande. Ett nytt för land och stad enhetligt fastighetsregister läggs upp. Ett enhetligt beteckningssystem införs, fastigheternas läge anges med koordinater och ADB-teknik används för registret. Registret förläggs till en central dataanläggning. Arbetet på reformen skulle enligt 1968 års beslut påbörjas omedelbart och genomförandet föregås av viss försöksverksamhet. Det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma hur det fortsatta utredningsarbetet och arbetet med att genomföra registerreformen skulle organiseras.

Genom beslut den 28 juni 1968 inrättade Kungl. Maj:t centralnämnden för fastighetsdata (CFD) som fick till uppgift att genomföra registerreformen i den mån detta inte ankom på lantmäteristyrelsen.

År 1969 avgav inskrivningskommittén betänkandet (SOU 1969:9) ADB inom inskrivningsväsendet. Med ledning av detta betänkande och resultatet av remissbehandlingen av det lades i 1970 års statsverksproposition (prop. 1970:1 bil. 4 s. 44) fram förslag till riktlinjer för en reform också av inskrivningsväsendet. De föreslagna riktlinjerna godtogs av riksdagen (SU 1970:2, 3LU 1970:8, rskr 1970:96). Beslutet innebär, att ett nytt, centralt inskrivningsregister skall införas, att ADB-teknik skall användas, att möjligheterna till en teknisk samordning med fastighetsregistret bör undersökas och att en central dataanläggning skall användas. Införandet av det nya inskrivningsregistret skall föregås av försöksverksamhet.

Med stöd av riksdagens beslut år 1971 (prop. 1971:1 bil. 4 s. 10, CU 1971:5, rskr 1971:49) fick CFD sin nuvarande organisationsform den 1 juli 1971. CFD har till uppgift att förbereda uppbyggnad av centrala fastighets- och inskrivningsregister, baserade på ADB. Lantmäteristyrelsen svarar för fastighetsbeteckningsreformen och tillsammans med fastighetsregistermyndigheterna för övriga uppgifter som krävs för fastighetsregisterreformens genomförande och som inte ankommer på CFD. Domstolsväsendets organisationsnämnd (DON) leder arbetet med att förbereda fastighetsbokens innehåll för överförande till ett centralt inskrivningsregister, grundat på ADB, och inskrivningsmyndigheterna vid tingsrätterna utför beredning och sanering av innehållet i fastig-

hetsböckerna. CFD skall i sitt arbete samråda med lantmäteristyrelsen och DON.

CFD leds av en styrelse. Till styrelsen är knutet ett råd med uppgift att verka för en samordning av nämndens verksamhet med verksamheten hos kommunala organ som kan komma att lämna uppgifter till eller utnyttja registren.

CFD bedrev under år 1971 försöksverksamhet med ett ADB-system inom vissa delar av Uppsala län. På grundval av erfarenheter under bl. a. denna försöksverksamhet lade CFD i skrivelse den 28 april 1972 fram förslag till ett första driftsystem för ett centralt fastighetsregister och ett centralt inskrivningsregister (driftsystem 1). Förslaget innebär att driftsystem 1 tas i bruk den 1 juli 1974 i Uppsala län och att det därefter successivt utvidgas att omfatta Gävle kommun, Stockholms län samt delar av Malmöhus och Göteborgs och Bohus län. Fastighetsregistermyndigheterna och inskrivningsmyndigheterna i dessa områden förbinds enligt förslaget med en dator över terminaler som ansluts till datorn över telenätet. De centrala registren innehåller enligt förslaget i stort sett de uppgifter som redovisas i nuvarande fastighetsregister och fastighets- och tomträttsböckerna. Nämnda myndigheter svarar för att registren hålls aktuella och CFD ansvarar för system och drift. Enligt förslaget beräknas driftsystem 1 kunna avlösas av ett rikssystem — driftsystem 2 — i slutet av år 1976.

På grundval av CFD:s skrivelse föreslogs i 1973 års statsverksproposition (prop. 1973:1 bil. 4 s. 14) att ett första driftsystem — driftsystem 1 — skulle införas för begränsade delar av landet samt att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om vilka områden systemet skulle omfatta. Riksdagen godtog förslaget (CU 1973:8, rskr 1973:79). Med stöd av detta bemyndigande har Kungl. Maj:t den 30 mars 1973 föreskrivit dels att CFD och övriga berörda myndigheter skall utgå från att driftsystem 1 får omfatta högst Uppsala län, Gävle kommun, Stockholms, Malmöhus sam Göteborgs och Bohus län, dels att arbetet under budgetåret 1973/74 skall inriktas på frågor som gäller uppbyggnad av fastighets- och inskrivningsregister för Uppsala län, Gävle kommun och Stockholms län och bedrivas med sikte på att driftsystem 1 skall tas i bruk för Uppsala län den 1 juli 1974.

Förutsättningarna för att den angivna tidsplanen skall kunna hållas har emellertid förändrats efter Kungl. Maj:ts nämnda beslut. Kritik har nämligen i olika sammanhang anförts mot den år 1968 beslutade reformen. Kritiken har främst avsett kostnaderna för reformen och dess konsekvenser för det nuvarande beståndet av by- och gårdsnamn.

Med anledning av kritiken tillsattes i slutet av år 1972 en utredning inom dåvarande civildepartementet för att belysa konsekvenserna för reformen i olika avseenden samt komma med förslag till eventuella ändringar i riktlinjerna. Resultatet av utredningen har redovisats i rapport (Ds C 1973:4) Fastighetsbeteckningsreformen. Rapporten innehåller bl. a. förslag till ändrade riktlinjer för fastighetsregisterreformen. I samband med remissbehandling av rapporten har CFD redovisat de konsekvenser som ett genomförande av utredningens förslag skulle medföra för nämnden. CFD har därvid framhållit att driftsystem 1 kan tas i bruk med rättsverkan först i slutet av budgetåret 1974/75 med början i Uppsala län, om utredningens förslag skall genomföras. CFD har också anfört att ett rikssystem kan tas i bruk tidigast år 1978.

I prop. 1974:48 angående anslag till Centralnämnden för fastighetsdata för budgetåret 1974/75, m. m. har chefen för justitiedepartementet förordat att riktlinjerna för fastighetsregisterreformen ändras i enlighet med

utredningens förslag. Med anledning därav har chefen för justitiedepartementet föreslagit att CFD:s senast angivna tidsplan för arbetet på driftsystem 1 skall läggas till grund för anslagsberäkningen för budgetåret 1974/75.

I 1973 års statsverksproposition anförde chefen för justitiedepartementet bl. a. (prop. 1973:1 bil. 4 s. 24) att en undersökning av alternativa lösningar till driftsystem 1 bör ingå som ett led — och ett mycket viktigt sådant — i arbetet på utvecklingen av ett rikssystem. Kungl. Maj:t har därför genom det tidigare nämnda beslutet den 30 mars 1973 uppdragit år CFD att efter samråd med datasamordningskommittén (Fi 1973:03; DASK) utarbeta förslag till ett andra driftsystem — driftsystem 2 — och därvid särskilt beakta möjligheterna till alternativa lösningar.

Innan jag går in på hur detta utredningsarbete fortskridit vill jag här först nämna något om de utredningar som pågår inom DASK.

DASK har i en verksamhetsrapport (Ds Fi 1973:10) redovisat sitt arbete under det första året samt uppläggningen och inriktningen av det fortsatta arbetet. Av rapporten framgår att DASK bl. a. behandlar frågan om centralisering eller regionalisering av statliga ADB-system. Systemen för fastighetsdata och för folkbokföring och beskattning nämns därvid som särskilt intressanta, eftersom de innehåller grundläggande uppgifter om i statliga ADB-system vanliga och för samhällsplaneringen viktiga informationsobjekt (fysiska personer, juridiska personer, framför allt sådana som är företag, samt fastigheter). Vidare kan i detta sammanhang nämnas att DASK som ett led i detta arbetet under sommaren 1973 hemställde att CFD i samband med en planerad förstudie för rikssystemet för fastighetsdata belyste möjligheterna till samordning med systemen för folkbokföring och beskattning och att därvid möjligheterna till regional samordning särskilt beaktades. Detta arbete skulle ske i samarbete mellan riksskatteverket (RSV), statskontoret och DASK. Jag återkommer längre fram till denna förstudie.

DASK:s hittillsvarande arbete med frågan om centralisering eller regionalisering har i januari 1974 redovisats i en rapport "Olika systemstrukturer" som utarbetats av en arbetsgrupp inom kommitténs sekretariat. Rapporten, till vilken kommittén ännu ej tagit ståndpunkt, har sänts ut till ett antal myndigheter och andra organ för synpunkter. I denna rapport berörs även frågan om centralisering eller regionalisering av systemet för fastighetsdata och systemen för folkbokföring och beskattning.

Även andra av DASK:s utredningar kan komma att få betydelse för utformningen av driftsystem 2 för fastighetsdata. Det gäller främst utredningar av behoven av och möjligheterna till innehålls- och utseendemässig samordning av data i olika ADB-system. I dessa utredningar ingår bl. a. att belysa för- och nackdelar med att inrätta s. k. bas- eller primärregister för sådana data — däribland data om fastigheter — som är gemensamma för flera system. Fördelen med eventuella bas- eller primärregister är inte minst att dubbelarbetet reduceras för såväl uppgiftslämnare som förvaltning genom att data insamlas i denna typ av register och därifrån tillhandahålles andra system.

Andra utredningar av betydelse i detta sammanhang är den översyn som RSV och statskontoret påbörjat av det organisatoriska och tekniska systemet för folkbokföring och beskattning. Denna översyn har inletts med en förstudie i syfte att närmare klarlägga tänkbara alternativa lösningar rörande den framtida utformningen av detta ADB-system samt att ta fram erforderliga tids- och kostnadskalkyler för fortsatt utveckling och

genomförande av det framtida systemet.

I förstudien har utarbetats en lägesrapport, daterad den 15 oktober 1973. I denna diskuteras tre alternativa tekniska utformningar för lagringen och bearbetningen av data i systemet — ett med regional registerföring, ett med en kombination av central och regional registerföring och ett med central registerföring. Vidare berörs vissa frågor angående möjligheter till samordning mellan ett nytt system för folkbokföring och beskattning och fastighetsdataprojektet. RSV och statskontoret avser att redovisa resultatet av förstudien under våren 1974.

För att återgå till CFD gav nämnden under sommaren 1973 Statskonsult AB i uppdrag att genomföra den ovan nämnda förstudien avseende driftsystem 2. Enligt uppdraget skulle Statskonsult belysa vilka systemlösningar som är möjliga och därefter ange ett antal alternativ som bör studeras närmare i det fortsatta arbetet. Minst ett av dessa alternativ skulle avse en regionaliserad lösning och minst ett en samordnad lösning med systemet för folkbokföring och beskattning.

Statskonsult har i februari 1974 avgett en rapport angående alternativa lösningar för driftsystem 2. I rapporten redovisas tolv olika systemlösningar, varav Statskonsult rekommenderat fem för närmare studier.

Av dessa är ett snarlikt driftsystem 1 under det att ett annat innebär en direkt vidareutveckling av detta system. Ett av de rekommenderade alternativen bygger på mikrofilmteknik och central placering av utrustning för kopiering och distribution till berörda myndigheter av mikrofilmer. Två av de fem rekommenderade alternativen innebär regionaliserade lösningar av CFD-systemet.

De tre förstnämnda alternativen ligger på samma kostnadsnivå. Alternativen med regionaliserad lösning ligger på högre kostnadsnivåer. Det ena medför mer än dubbelt så höga kostnader och det andra nästan dubbla kostnader jämfört med något av de övriga rekommenderade alternativen.

CFD, som anmält rapporten i skrivelse den 28 februari 1974 med förslag till anslag för nämnden för budgetåret 1974/75, har framhållit, att de slutsatser och förslag som presenteras i rapporten är Statskonsults egna. CFD har också framhållit, att nämnden avser att driva den fortsatta utredningen av driftsystem 2 i samarbete med DASK, RSV och statskontoret.

Av vad jag nu anfört framgår att frågan om utformningen av framtida system för fastighetsregistrering och inskrivningsväsende är komplicerad. En rad tekniska och ekonomiska frågor belyses i de utredningar DASK, CFD, RSV och statskontoret nu gör. Även om dessa utredningar ännu inte avslutats, kan det redan nu konstateras, att flera olika lösningar för system för fastighetsregistrering, inskrivningsväsende, folkbokföring och beskattning är möjliga att genomföra under 1980-talet. Den tidsplan som redovisas i den tidigare nämnda lägesrapporten avseende systemet för folkbokföring och beskattning tar sikte på att ett nytt ADB-system skall genomföras med början 1978. Med hänsyn bl. a. till detta och till de stora kostnaderna för fastighetsdataprojektet — anslaget till CFD för budgetåret 1974/75 beräknas till 15 milj. kr. — är det emellertid angeläget att valet av lösning träffas så snart som möjligt. Sett i detta perspektiv minskar valmöjligheterna. Samtidigt är det angeläget att valet av system för fastighetsregistrering och inskrivningsväsende sker så att man inte binder sig för lösningar som på längre sikt visar sig vara förenade med olägenheter.

Det utredningsarbete som hittills gjorts och som nu pågår bör kunna bilda utgångspunkt för en samlad bedömning av frågan om hur fastighetsregister och inskrivningsregister skall ordnas i framtiden och om man bör åstadkomma en samordning med andra system, t. ex. system för beskattning. I det senare fallet bör i första hand prövas en form av samordning, som innebär att önskad information kan utväxlas mellan olika system. En långt gående teknisk samordning av två administrativt så omfattande och komplexa system som det för fastighetsregister och inskrivningsregister å ena sidan och det för folkbokföring och beskattning å den andra bör vidareutredas endast i den mån det framstår som uppenbart att påtagliga fördelar därigenom står att vinna. En bedömning av vilken teknisk lösning som bör väljas för fastighetsregistrering och inskrivningsväsende bör inte baseras enbart på de alternativ som Statskonsult rekommenderat för fortsatta studier. Bedömningen av tänkbara alternativ bör i stället göras förutsättningslöst. Det innebär bl. a. att andra lösningar än sådana tekniska avancerade ADB-lösningar som det hittillsvarande utredningsarbetet avsett bör tas med i bedömningen. För att olika lösningar skall kunna jämföras är det viktigt att kostnads- och intäktsanalyser utförs. Självfallet kan arbetet på driftsystem 1 ge värdefulla erfarenheter för valet av system. En uppföljning av driftsystem 1 är därför angelägen.

För de uppgifter jag nu angett behövs enligt min mening en särskild kommitté med parlamentarisk förankring. Kommittén bör samarbeta med DASK och berörda myndigheter.

Kommittén har under tiden april - oktober 1974 hållit fem sammanträden. Vidare har kommittén gjort studiebesök vid centralnämnden för fastighetsdata i Gävle samt inskrivnings- och fastighetsregistermyndigheter i Uppsala.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

60. Nordiska ämbetsmannakommittén (Ju 1974:07) för lagstiftningsfrågor

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 april 1974 för att ingå som svensk medlem i en nordisk ämbetsmannakommitté för lagstiftningsfrågor:

Svensk medlem:

Andersson, J. Sven G., statssekreterare

Ersättare för den svenske medlemmen:

Blom, K. A. Birgitta, departementsråd

Knutsson, P. Anders, rättschef

Expert:

Nilsson, Bengt G., hovrättsassessor (fr.o.m. den 26 april 1974)

Lokal: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Nordiska ministerrådet har den 19 februari 1974 beslutat att inrätta en ämbetsmannakommitté för lagstiftningsfrågor och samtidigt fastställt arbetsordning för kommittén. Enligt 1 arbetsordningen skall kommittén bestå av en medlem för varje land. För medlem av kommittén får utses ersättare som vid förfall för medlemmen inträder i dennes ställe.

Kommittén skall inom sitt verksamhetsområde förbereda Nordiska ministerrådets arbete, göra upp förslag till dagordning för möten med ministerrådet och under ministerrådet ansvara för verkställigheten av rådets beslut. Kommittén skall i övrigt fullgöra de uppgifter som ministerrådet ålägger den.

Kommittén har t. o. m. oktober 1974 hållit tre möten varvid olika nordiska lagstiftningsfrågor avhandlats.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

61. Utredningen (Ju 1974:08) om telefonavlyssning

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 mars 1974 för att utreda frågan om översyn av bestämmelserna om telefonavlyssning vid förundersökning m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 18 maj 1974):

Ordförande:
Nyman, Erik O., justitieråd

Ledamöter:
Gustafsson, Stig G., förbundsjurist, led. av riksdagen
Jonäng, Gunnel M., studieinstruktör, led. av riksdagen
Mattsson, Bengt F. R., ombudsman

Sekreterare:
Ekeberg, Karl-Gunnar T., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 29 maj 1974)

Lokal: Domstolsväsendets organisationsnämnd, Fack, 103 40 Stockholm, tel. växel 14 02 40 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Geijer till statsrådsprotokollet den 8 mars 1974):

I vårt land finns sedan länge en utförlig lagreglering av de tvångsmedel som står till myndigheternas förfogande vid förundersökning med anledning av brott. De grundläggande reglerna härom finns i rättegångsbalken (RB). Regleringen i ämnet motiveras av att tvångsmedlen innefattar avsevärda ingrepp i den enskildes rättssfär. Från rättsskyddssynpunkt är det därför av vikt att lagstiftningen drar upp bestämda gränser för tvångsmedlens användning.

Bland de straffprocessuella tvångsmedlen intar telefonavlyssningen en särställning så till vida att de legala förutsättningarna för användningen av denna åtgärd är strängare än i fråga om tvångsmedel i allmänhet. Telefonavlyssning skiljer sig också på det viset från övriga tvångsåtgärder

att regler härom finns inte bara i RB utan också i vissa speciallagar rörande ingripande mot särskilda typer av allvarligare brott. Nuvarande reglering innebär i huvudsak följande.

Enligt 27 kap. 16 § RB kan domstolen på yrkande av undersökningsledare eller åklagare meddela tillstånd till telefonavlyssning. För att tillstånd skall få meddelas krävs att någon kan skäligen misstänkas för brott, för vilket inte är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år. Det skall vidare bedömas vara av synnerlig vikt för utredningen att den som leder förundersökningen får del av samtal till och från telefonapparat, som innehas av den misstänkte eller eljest kan antas komma att begagnas av honom. Tillstånd skall meddelas för viss tid, högst en vecka, från den dag då tillståndet delgavs telefonanstaltens föreståndare. Uppteckning som görs beträffande avlyssnat samtal får i regel granskas endast av rätten, undersökningsledaren och åklagaren. I den mån uppteckningen innehåller något som inte är av betydelse för utredningen skall uppteckningen efter granskningen omedelbart förstöras. I sammanhanget kan tilläggas att handlingar rörande telefonavlyssning åtnjuter sekretesskydd enligt 10 § lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

I lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål ges vidgade möjligheter att utnyttja telefonavlyssning vid förundersökning angående vissa i lagen angivna grövre brott, t. ex. sabotage och spioneri. Bestämmelserna i lagen är utformade som tilläggs- och undantagsbestämmelser till RB:s regler och rör även andra tvångsåtgärder än avlyssning av telefonsamtal, däribland beslag. Beträffande telefonavlyssning föreskrivs i 5 § att tillstånd härtill får meddelas, även om för brottet är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år. Om det är av synnerlig vikt för utredningen får vidare expedieringen av samtal till och från apparat, som innehas eller begagnas av den misstänkte, inställas eller fördröjas eller apparaten avstängas eller uppgift inhämtas om samtal som har expedierats eller beställts till och från apparaten. Beslut om sådan åtgärd meddelas av rätten. Giltighetstiden för tillstånd till telefonavlyssning eller annan åtgärd av nämnda slag är högst en månad från det att tillståndet delgavs telefonanstaltens föreståndare. Förundersökningsledaren eller åklagaren får i brådskande fall själv besluta om åtgärden. Om han gör det skall han ofördröjligen anmäla detta till rätten, som har att skyndsamt pröva ärendet. Lagens giltighet är tidsbegränsad (numera till två år). Giltighetstiden har successivt förlängts, senast till utgången av juni 1974. Tdigare idag har beslutats prop. 1974:53 med förslag om förlängning med ytterligare två år.

Enligt lagen (1969:36) om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m. skall 27 kap. 16 § RB äga motsvarande tillämpning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling, om smugglingen gällt narkotika, trots att för brottet är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år. Giltighetstiden för tillstånd till avlyssning får dock bestämmas till högst en månad. Aven 1969 års lag har tidsbegränsad giltighet. Giltighetstiden har successivt förlängts med ett år i sänder, senast till utgången av juni 1974. Tidigare i dag har beslutats prop. 1974:52 med förslag om förlängning till utgången av juni 1975.

Även lagen (1973:162) om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund innehåller regler om telefonavlyssning. Enligt 11 § i lagen kan rätten förordna att polismyndighet får ta del av samtal till och från telefonapparat som innehas eller eljest kan antas komma att begagnas av utlänning, vilken har drabbats av ett beslut om avvisning eller utvisning enligt lagen eller av ett avvisnings- eller

avlägsnandebeslut enligt utlänningslagen (1954:193) men som på grund av politiskt flyktingskap eller av annat särskilt skäl likväl har tillåtits att stanna kvar i landet. Har beslutet meddelats enligt utlänningslagen krävs därutöver visst förordnande av Kungl. Maj:t. Vidare förutsätts att telefonavlyssning är av betydelse för att utröna i vad mån verksamhet som bedrivs av viss organisation eller grupp utgör hot mot allmän ordning och säkerhet. Förordnande om telefonavlyssning får meddelas endast om synnerliga skäl föreligger. Enligt 12 § i lagen skall fråga om tillstånd till telefonavlyssning prövas av Stockholms tingsrätt på yrkande av rikspolisstyrelsen. Tillstånd får meddelas att gälla högst en månad. I 13 § första stycket ges vidare bestämmelser om vem som får granska uppteckning vid telefonavlyssning och om förstörande av material som saknar betydelse. Lagen är tidsbegränsad och gäller t. o. m. den 30 april 1974. I prop. 1974:55 föreslås att giltighetstiden förlängs till utgången av juni 1975.

Som framgår av den nu lämnade redogörelsen är förutsättningarna för användande av telefonavlyssning olika beroende på vilket ändamål utredningen har. Regleringen uppvisar också skillnader i fråga om de särskilda lagarnas giltighetstider. Det är mot denna bakgrund naturligt att önskemål om samordning av bestämmelserna på sistone har framställts. I samband med remissbehandlingen av rikspolisstyrelsens framställning år 1973 om förlängning av giltighetstiden för 1969 års lag ifrågasatte sålunda riksåklagaren om inte tiden var mogen att göra en översyn av RB:s regler om tvångsmedel (prop. 1973:104 s. 8). Vid utskottsbehandlingen av 1973 års lag togs motsvarande spörsmål upp av justitieutskottet (JuU 1973:18 s. 22). Utskottet framhöll att, även om erfarenheterna av den hittillsvarande tillämpningen av bestämmelserna om telefonavlyssning inte tydde på annat än att utnyttjandet skett med tillbörlig restriktivitet, den successiva utökningen av möjligheterna till telefonavlyssning motiverade en samlad översyn av lagstiftningen och dess tillämpning. En sådan kartläggning borde enligt utskottet ske i lämpligt sammanhang under beaktande av integritetsskyddskommitténs (Ju 1967:62) arbete rörande ett förstärkt integritetsskydd på personrättens område. Riksdagen beslöt att ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet sålunda anfört (rskr 1973:121; jfr rskr 1973:223).

Antalet tillstånd till telefonavlyssning är per år räknat mycket litet. De myndigheter och företrädare för riksdagen som i olika sammanhang har haft att granska verksamheten har inte i något fall funnit att telefonavlyssning utnyttjats otillbörligt. Detta kan dock inte tas till intäkt för att en översyn av det slag riksdagen har förordat skulle vara av ringa intresse. Telefonavlyssning innebär ett mycket allvarligt ingrepp i den enskildes rättssfär. Redan med hänsyn härtill finns goda skäl att göra en undersökning av hur detta tvångsmedel utnyttjas. Härtill kommer att lagregleringen på området har kommit att bli ganska splittrad. Bestämmelserna är intagna i olika lagar, som har tillkommit vid skilda tillfällen för att möta efter hand uppkommande behov, och de avviker sinsemellan på flera punkter. Enligt min mening är tiden nu mogen att göra en allmän översyn av lagstiftningen på området. Översynen bör anförtros år särskilda sakkunniga.

De sakkunniga bör i första hand kartlägga tillämpningen av gällande regler om telefonavlyssning. De bör granska de fall där sådant ingripande har företagits och försöka bilda sig en uppfattning om vilken effekt åtgärderna har haft och om de varit nödvändiga för att uppnå resultat.

Telefonavlyssning är otvivelaktigt en effektiv spaningsmetod vid vissa slag av mycket allvarliga brott som är svåra att komma åt enbart med andra

metoder. Med hänsyn till ingreppets karaktär bör det emellertid inte få förekomma i andra fall än då det motiveras av starka samhällsintressen. De sakkunniga bör överväga om gällande regler om tillämpningsområdet för telefonavlyssning innefattar en lämplig avvägning mellan intresset av ett starkt skydd för den enskildes privatliv och samhällets intresse av effektiva medel i brottsbekämpningen. I detta sammanhang bör undersökas om visst minimistraff är lämplig förutsättning för tillstånd till telefonavlyssning eller om visst angivet brott i princip bör vara avgörande.

En viktig uppgift för de sakkunniga blir att undersöka om det är möjligt att ytterligare stärka rättssäkerhetsgarantierna vid telefonavlyssning. I detta syfte bör de se över bl. a. reglerna om förfarandet vid tillståndsprövningen. En annan fråga som bör uppmärksammas är om kretsen av de personer som har rätt att ta del av det upptecknade materialet kan begränsas ytterligare.

Som jag tidigare har nämnt är reglerna om telefonavlyssning spridda på olika lagar. De sakkunniga bör undersöka om det är möjligt att uppnå större enhetlighet genom att samla alla eller åtminstone flertalet regler rörande telefonavlyssning i en enda lag. Flertalet tillstånd till telefonavlyssning torde f. n. meddelas med stöd av de särskilda, tidsbegränsade lagarna. En ordning med tidsbegränsad lagreglering i ämnet har den fördelen att riksdagen fortlöpande kan kontrollera att verksamheten bedrivs efter uppdragna riktlinjer. De sakkunniga bör överväga om denna ordning bör behållas eller om erforderliga garantier för att riksdagen får tillräcklig insyn i verksamheten kan skapas på annat sätt.

En särskild aspekt på frågan om telefonavlyssning har tagits upp i en skrivelse från Pressens samarbetsnämnd den 30 november 1973, nämligen de problem som sammanhänger med telefonavlyssning hos tidningsredaktioner och i andra situationer då åtgärden kan komma i konflikt med den i tryckfrihetsförordningen grundade principen om meddelares rätt till anonymitet. De sakkunniga bör uppmärksamma detta särskilda problem och därvid samråda med de sakkunniga som tillkallats för att utreda frågan om skydd för meddelares anonymitet vid beslag och husrannsakan.

Under översynen av telefonavlyssningsreglerna kan även andra frågor om förstärkning av integritetsskyddet på området aktualiseras. I den mån sådana frågor har omedelbart samband med det nu givna lagstiftningsuppdraget bör de sakkunniga kunna föreslå reformer också i sådana hänseenden. De sakkunniga bör därvid samråda med integritetsskyddskommittén. De sakkunniga bör även vara oförhindrade att — om det visar sig nödvändigt — föreslå sådana ändringar i 1952 års lag om särskilda tvångsmedel i vissa brottmål som föranleds av översynen beträffande reglerna om telefonavlyssning.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt.

Utredningen har under tiden mars - oktober 1974 hållit två sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

62. Försäkringsrättskommittén (Ju 1974:09)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 april 1974 med uppdrag att göra en översyn av försäkringsavtalslagen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 24 maj 1974):

Ordförande:
Hellner, Jan E., professor

Ledamöter:
Ernulf, T. Gudmund, borgmästare, f.d. led. av riksdagen
Gustafsson, Stig G., förbundsjurist, led. av riksdagen
Larsson, B. Roland, förbundsordförande
Schönmeyr, C. Richard A. C., direktör
Skantz, Anna-Greta, ombudsman, led. av riksdagen

Experter:
Odelgard, Bengt K. G., avdelningschef (fr.o.m. den 2 juli 1974)
Roos, Carl-Martin, professor (fr.o.m. den 2 juli 1974)
Skaar, Nils, kommendörkapten (fr.o.m. den 2 juli 1974)
Stenberg, Hans O., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 2 juli 1974)
Warholm, M. Birgit, departementssekreterare (fr.o.m. den 16 maj 1974)
Åberg, Hilding, direktör (fr.o.m. den 16 maj 1974)

Sekreterare:
Assarson, Per A., hovrättsassessor (fr.o.m. den 15 maj 1974)

Lokal: Statsdepartementens utredningsavdelning, Citadellsvägen 17, 211 20 Malmö, tel. växel 040/749 50 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Lidbom till statsrådsprotokollet den 5 april 1974):

Den gällande svenska lagen (1927:77) om försäkringsavtal, som tillkom i nordiskt samarbete, reglerar utförligt rättsförhållandet mellan å ena sidan försäkringsgivaren, å andra sidan försäkringstagaren och andra som försäkringen skyddar. Lagen har inte ändrats på någon punkt av större betydelse under sin giltighetstid. Den innehåller dels en rad mera allmänna bestämmelser, som till stor del behandlar påföljderna av att försäkringstagaren brustit i olika avtalsmässiga skyldigheter mot försäkringsgivaren, dels vissa speciella regler, som gäller särskilda försäkringsbranscher. Framför allt de allmänna bestämmelserna är i väsentliga avseenden tvingande till försäkringstagarens fördel. På åtskilliga punkter råder dock avtalsfrihet. Bl. a. har försäkringsgivaren i allmänhet möjlighet att fritt bestämma vilka risker som skall omfattas av försäkringsskyddet.

Den offentliga kontrollen över försäkringsbolag regleras i 280 — 294 §§ lagen (1948:433) om försäkringsrörelse. Bestämmelserna har undergått vissa ändringar, de viktigaste år 1961. Kontrollen avser både försäkringsbolagens soliditet och premiernas skälighet med hänsyn till den risk som försäkringen skall täcka. Tillsynsmyndighet är försäkringsinspektionen.

Försäkringsavtalslagen anses allmänt utgöra ett från teknisk synpunkt

framstående lagverk. Frågan om en reform av försäkringsavtalsrätten har emellertid tagits upp i litteraturen, och riksdagen har vid flera tillfällen ställt sig positiv till en revision av försäkringsavtalslagen i nordiskt samarbete (se senast 1 LU 1970:14). Tillsynsreglerna i lagen om försäkringsrörelse har inte debatterats mera ingående sedan 1961 års lagändringar.

Enligt min mening kan goda skäl anföras för att nu göra en översyn av försäkringslagstiftningen. Försäkringsavtalet är en avtalstyp som berör praktiskt taget alla medborgare. Försäkringstagaren är normalt den svagare parten och saknar nästan alltid sin medkontrahents sakkunskap och överblick på området, där det många gånger är svårt för andra än specialister att behärska de tekniska problemen. Försäkringstagaren har därför ofta ringa möjlighet att bedöma den närmare innebörden av skäligheten i erbjudna villkor, som vanligen utformas ensidigt av försäkringsgivaren. Även vid regleringen av skadorna är försäkringstagaren i ett underläge, låt vara att hans position har väsentligt förbättrats genom tillkomsten av rättsskyddsförsäkringen och den allmänna rättshjälpen. Försäkringsinspektionens tillsyn beträffande villkoren består, utom när det gäller livförsäkring, huvudsakligen av en allmän kontroll över premienivån med ledning av försäkringsbolagens statistik. Några ingripanden mot försäkringsbolagens ställningstaganden i enskilda skadeförsäkringsärenden anses inte ingå i inspektionens befogenheter. Försäkringsbolagen synes visserligen i allmänhet tillämpa lag och villkor liberalt, men det måste vara långt tryggare för försäkringstagarna att deras intressen tillvaratas genom uttryckliga lagregler.

I detta sammanhang bör också erinras om det omfattande lagstiftningsarbete som under senare år har förekommit på konsumentpolitikens område. Av störst betydelse är den näringsrättsliga lagstiftningen, som tar sikte på konsumenterna som kollektiv. Hit hör lagen (1970:412) om otillbörlig marknadsföring och lagen (1971:112) om förbud mot oskäliga avtalsvillkor. Dessa lagar utgör grunden för konsumentombudsmannens och marknadsdomstolens verksamhet. Den näringsrättsliga lagstiftningen kompletteras av vissa civilrättsliga lagar som skyddar den enskilde konsumenten, bl. a. lagen (1971:238) om hemförsäljning m. m. och konsumentköplagen (1973:877). Även lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden bör nämnas i detta sammanhang.

Avsikten är att skyddet för konsumenterna skall byggas ut ytterligare på olika områden under de kommande åren. Flera utredningar är sålunda sysselsatta med frågor som rör konsumentskydd. Här kan nämnas generalklausulutredningen (Ju 1970:58), kreditköpkommittén (Ju 1971:05), konsumenttjänstutredningen (Ju 1972:07), produktansvarskommittén (Ju 1973:08) och hemförsäljningskommittén (Ju 1973:10).

Den utveckling som pågår på konsumentpolitikens område gör det naturligt att även undersöka möjligheterna att åstadkomma ett förbättrat konsumentskydd på försäkringsområdet. Vissa frågor som sammanhänger härmed har tagits upp av statens konsumentråds försäkringsutredning i betänkandet (SOU 1972:29) Konsumentupplysning om försäkringar. Utredningens förslag avser bl. a. frågor rörande information om försäkringar samt konsumenternas möjlighet att få ett skadeärende prövat i nämnd med konsumentrepresentanter.

I årets statsverksproposition (prop. 1974:1 bil. 12 s. 49) säger sig chefen för handelsdepartementet dela utredningens uppfattning att konsumentverket bör handha de arbetsuppgifter som konsumentinformation om försäkringar för med sig. Det sägs också att det får ankomma

på verket att undersöka hur och i vilken utsträckning utredningens förslag i detta avseende skall genomföras. När det gäller nämndförfarandet understryks i propositionen att alla konsumenter, oberoende av i vilket bolag försäkring tecknats, bör ha möjlighet att få ett ärende prövat i en nämnd som innehåller konsumentrepresentanter och som är skild från bolagen.

I statsverkspropositionen sägs vidare att en central instans bör svara för rådgivning i försäkringsfrågor och att det bör ankomma på konsumentverket att i samråd med försäkringsinspektionen svara för den närmare uppläggningen. Vidare uttalas i statsverkspropositionen att försäkringsinspektionens skaderegleringsgranskning bör ses över och att det får förutsättas att inspektionen i samråd med konsumentverket genomför denna översyn.

De undersökningar som sålunda förordas i statsverkspropositionen torde komma att leda till ett förbättrat konsumentskydd i vissa viktiga hänseenden. Det är emellertid angeläget att även på andra punkter stärka konsumenternas ställning när det gäller försäkringar. Det finns också ett påtagligt allmänt behov att modernisera försäkringslagstiftningen, vilket i olika sammanhang har vitsordats också från försäkringsgivarhåll. Försäkringstekniken har gått framåt avsevärt sedan försäkringsavtalslagens tillkomst. De statistiska metoderna och administrationstekniken har utvecklats. Nya branscher och nya problem har uppkommit. Försäkringsverksamheten har fått en helt annan omfattning, samtidigt som den drivs i alltmer koncentrerade former, med ett fåtal stora bolag som dominerar marknaden. Förutsättningarna för verksamheten har på detta sätt ändrats på viktiga punkter.

Ännu en anledning att se över försäkringslagstiftningen utgör de aktuella reformplanerna på skadeståndsrättens område. I propositionen med förslag till skadeståndslag (prop. 1972:5) har anförts att skadeståndsrätten i framtiden torde komma att avlösas i ökad utsträckning av försäkringsanordningar på den skadelidandes sida. Skadeståndskommittén har också fått i uppdrag att utreda bl. a. frågan om en reform av reglerna i 25 § försäkringsavtalslagen angående försäkringsgivarens rätt att under vissa förutsättningar återkräva ersättningsbelopp, som han har utgett till försäkringshavaren, från den som är ansvarig för skadefallet (försäkringsgivares regressrätt). I direktiven (se 1972 års riksdagsberättelse Ju 1967:68) anförs bl. a. att regressreglerna bör utformas så att försäkringsersättning i största möjliga omfattning stannar på den skadelidandes försäkringsgivare. Skadeståndskommittén skall vidare överväga om den som har försummat att försäkra sin egendom bör få rätten till skadestånd inskränkt i fall då försäkring enligt allmänt vedertagna normer får anses höra till god ordning.

Om de skadelidande i framtiden blir alltmer beroende av ersättning från privat försäkring också i fall där de nu kan räkna med skadestånd, kommer försäkringslagstiftningens betydelse att öka för både enskilda personer och företag. Det ter sig nödvändigt att åstadkomma en lämplig samordning mellan försäkrings- och skadeståndsreglerna, så att den avsedda ordningen inte leder till någon oskälig begränsning av den skadelidandes ersättningsmöjligheter.

I detta sammanhang kan nämnas att Nordiska rådet år 1971 har konstaterat att det föreligger vissa reformbehov på försäkringsområdet. Vid nyligen hållna överläggningar med företrädare för de övriga nordiska ländernas justitieministerier har det också yppats intresse för en revision av försäkringsavtalslagarna i de olika länderna.

Med hänsyn till det anförda förordar jag att sakkunniga tillkallas för att se över försäkringslagstiftningen. Översynen bör i huvudsak avse försäkringsavtalslagen. Jag ämnar i det följande gå närmare in på de punkter där lagen främst kan behöva ändras eller kompletteras.

En väsentlig uppgift för de sakkunniga blir att överväga i vad mån de begränsningar i försäkringstagarnas skydd som försäkringsavtalslagen på många områden medger framstår som berättigade under nuvarande förhållanden. Lagens regler om försäkringstagarens upplysningsplikt och om fareökning m. m. bygger till stor del på tanken att när försäkringstagaren uppsåtligen eller av oaktsamhet har eftersatt sina avtalsmässiga skyldigheter på ett sådant sätt att det mera påtagligt rubbar grunderna för försäkringsgivarens bedömning av risken, så bör ersättningen vid försäkringsfall reduceras eller försäkringstagaren rentav helt gå miste om ersättning. Med en modern rättsuppfattning kan en sådan påföljd ibland te sig mycket sträng, särskilt med tanke på försäkringsbolagens möjlighet att i förväg kalkylera riskerna för oaktsamhet av denna typ från motpartens sida och anpassa premien härefter. Det är tänkbart att i en del av de avsedda fallen det kan vara tillräckligt att medge en reduktion av ersättningen i fall då försäkringstagaren har förfarit illojalt mot försäkringsgivaren.

Frågan om försäkringstagares upplysningsplikt kan behöva bedömas även från integritetsskyddssynpunkt. Särskilt när någon ansöker om livförsäkring torde försäkringsbolagen ofta begära ingående upplysningar om hälsotillstånd och andra förhållanden av privat natur. Det kan finnas skäl att införa vissa regler om vilka uppgifter som försäkringstagaren skall vara skyldig att lämna. Vidare bör frågan om sekretesskydd för uppgifter som lagras hos försäkringsbolagen uppmärksammas.

Ett praktiskt viktigt problem är rättsverkningarna av att försäkringshavaren har framkallat försäkringsfallet. Dessa frågor regleras framför allt i 18 — 20 §§ försäkringsavtalslagen genom bestämmelser som till skillnad från motsvarande paragrafer i de danska och norska försäkringsavtalslagarna är dispositiva. De sakkunniga bör pröva om tvingande regler är påkallade till försäkringshavarens skydd. Samtidigt finns det anledning att ta upp det omstridda problemet i vilken utsträckning försäkringshavarens rätt kan påverkas av att försäkringsfallet har framkallats av annan person, t. ex. hans anställda eller närstående eller innehavaren av försäkrad egendom. Det är möjligt att försäkringshavaren under alla omständigheter bör skyddas, när han själv eller annan har framkallat försäkringsfallet på annat sätt än genom uppsåt.

I detta sammanhang bör de sakkunniga också uppmärksamma reglerna om säkerhetsföreskrifter i 51 § försäkringsavtalslagen. Försäkringsbolagen har f. n. en vidsträckt möjlighet att ta in sådana föreskrifter i försäkringsavtalen. Har en sådan föreskrift åsidosatts och är överträdelsen kausal till skadan, kan försäkringshavaren helt gå miste om försäkringsersättning, även om överträdelsen har berott på ringa oaktsamhet. Också på denna punkt kan det finnas skäl att förbättra skyddet för försäkringshavaren.

De nuvarande reglerna i 14 § försäkringsavtalslagen om följderna av underlåtenhet att erlägga premien i föreskriven tid medför att försäkringstagaren även vid ganska kortvariga och ursäktliga dröjsmål kan förlora rätten till försäkringsersättning. Reglerna kan i enskilda fall leda till resultat som ter sig obilligt hårda mot försäkringstagaren, särskilt om dennes möjlighet att få ut skadestånd av annan, som är ansvarig för skadefallet, skulle komma att inskränkas. De sakkunniga bör pröva om inte en ordning bör införas som ger större trygghet för försäkringstagarna än den

nuvarande. I varje fall kan det finnas skäl att förstärka skyddet för försäkringstagarna när det gäller försäkringar som regelbundet förnyas, t. ex. hemförsäkringar.

Försäkringsavtalslagen reglerar i ganska ringa utsträckning försäkringsgivarens möjligheter att förbehålla sig rätt att säga upp försäkringsavtalet i förtid, t. ex. vid kontraktsbrott eller på grund av inträffad skada. Utom vid trafikförsäkring har försäkringsgivaren vidar full frihet att vägra att förlänga ett avtal, när försäkringstiden utgår. Framför allt när risken är svårförsäkrad kan det försätta försäkringstagaren i en besvärlig situation, om hans skydd på detta sätt upphör. Olika sätt att förbättra hans ställning i sådana fall bör utredas. En utväg kunde vara att liksom t. ex. vid hyresavtal ge försäkringstagaren en principiell rätt till förlängning av avtalet, eventuellt mot högre premie, såvida inte försäkringsgivaren visar vägande sakliga skäl för uppsägning. Ett mindre ingripande alternativ skulle vara att ge tillsynsmyndigheten vidgade befogenheter att ingripa mot en praxis som inte lämnar de enskilda tillräckliga möjligheter att behålla det försäkringsskydd som de har haft anledning att räkna med.

Nära sammanhang med dessa frågor har det viktiga problemet huruvida försäkringsgivarens frihet att genom försäkringsvillkoren avgränsa omfattningen av sitt ansvar bör bibehållas i nuvarande utsträckning. Att införa tvingande regler rörande de risker som en försäkring skall täcka kan ibland tänkas vara en lämplig lösning. Sådana bestämmelser blir dock lätt föråldrade med försäkringsteknikens utveckling, och i varje fall är det svårt att undvika att de blir vidlyftiga. Ett alternativ som bör övervägas är därför att, efter mönster från flera andra europeiska länder, införa en skyldighet för försäkringsbolagen att i förväg låta tillsynsmyndigheten granska allmänna försäkringsvillkor för åtminstone vissa branscher. I samband härmed skulle kunna kontrolleras inte bara att försäkringsskyddet får skälig omfattning utan också att villkoren fyller rimliga krav på förståelighet och överskådlighet. I väsentliga delar har tillsynsmyndigheten redan nu möjlighet att ingripa mot försäkringsbolagen i fall som avses här. Det kan emellertid finnas skäl att vidga tillsynsmyndighetens möjligheter till ingripande.

I flera av de nu berörda fallen kan reformer vara befogade främst när försäkringstagaren är enskild konsument, medan det kan tänkas att den nuvarande ordningen helt eller delvis bör behållas när försäkringstagaren är företagare. De sakkunniga bör särskilt överväga om försäkringsavtalslagen på några punkter bör innehålla speciella regler som tar sikte på att skydda enbart konsumenter.

Särskilda bestämmelser saknas i försäkringsavtalslagen om en del branscher av stor praktisk betydelse, bl. a. vagnskadeförsäkring på bilar, vattenledningsskadeförsäkring, stöldförsäkring, maskinförsäkring, rättsskyddsförsäkring, garantiförsäkring och kreditförsäkring. De sakkunniga bör överväga om det finns behov att speciellt reglera dessa försäkringsformer i lag.

En svaghet med försäkringsavtalslagen är att dess regler är skrivna med tanke på individuella försäkringar och att reglerna är oanvändbara eller bara med svårighet kan tillämpas på kollektiva försäkringar. Sådana försäkringar, till vilka hör grupplivförsäkringar, kollektiva pensionsförsäkringar och trygghetsförsäkringar, har emellertid under senare år fått allt större betydelse. De sakkunniga bör särskilt överväga de problem som är förknippade med de kollektiva försäkringarna och pröva i vilken

utsträckning det behövs särskilda lagregler för deras vidkommande.

Några regler i försäkringsavtalslagen, särskilt om livförsäkring, avser frågor om förhållandet till andra än försäkringsgivare och försäkringstagare, t. ex. till försäkringstagares borgenärer. Som ett led i översynen av försäkringsavtalslagen bör de sakkunniga ta upp också frågan huruvida ändringar av sådana bestämmelser är påkallade. Det torde härvid finnas särskild anledning att se över reglerna om förmånstagarförordnande. Kritik har vid skilda tillfällen riktats mot den betydelse som sådana förordnanden f. n. har både för borgenärsskydd och för arvsbeskattning. De sakkunniga bör överväga behovet av ändrade regler som bättre tillgodoser borgenärernas önskemål och intresset av en rättvis beskattning. Hithörande frågor har emellertid också nära samband med familjerätten. Bl. a. spelar förmånstagarförordnanden en viktig roll när det gäller skyddet för efterlevande make. Vid sina överväganden i dessa frågor bör de sakkunniga samråda med familjelagssakkunniga (Ju 1970:52).

De sakkunniga bör vara oförhindrade att även i övrigt ta upp de regler i försäkringsavtalslagen som de finner böra diskuteras. Däremot bör de sakkunniga inte behandla lagen om försäkringsrörelse i vidare mån än som krävs till följd av de ändringar de sakkunniga föreslår beträffande försäkringsavtalslagen. Sådana följdändringar torde i huvudsak bli aktuella endast när det gäller tillsynsmyndighetens kontroll av försäkringsvillkor. I övrigt bör sålunda lagen om försäkringsrörelse lämnas utanför det nu aktuella utredningsarbetet. Detta gäller bl. a. de bestämmelser som ger försäkringsinspektionen möjlighet att granska försäkringsbolagens skadereglerande verksamhet. Som tidigare nämnts torde inspektionen själv komma att genomföra en översyn av sin skaderegleringsgranskning i samråd med konsumentverket. I övrigt torde lagen om försäkringsrörelse komma att bli föremål för en allmän översyn i samband med det pågående reformarbetet på aktiebolagslagstiftningens område. De sakkunniga bör givetvis följa det arbete som sålunda kan komma till stånd.

De sakkunniga bör även uppmärksamma det arbete som i övrigt bedrivs av försäkringsinspektionen och konsumentverket i syfte att stärka konsumenternas ställning i försäkringsfrågor.

Utredningsarbetet kan väntas bli omfattande, och det kan vara naturligt om det sker i etapper. Sådana allmänna regler som direkt avser att stärka konsumenternas ställning bör emellertid behandlas med förtur, och förslag till lagändringar med detta syfte torde lämpligen böra läggas fram i ett sammanhang. Reformer som främst siktar till en modernisering av lagstiftningen och andra regler som avser enskilda försäkringsbranscher torde däremot utan olägenhet kunna behandlas i ett senare skede av utredningsarbetet.

Utredningen bör bedrivas i samråd med skadeståndskommittén. I vissa frågor bör de sakkunniga också, som tidigare nämnts, samråda med familjelagssakkunniga. Även med produktansvarskommittén kan samråd behöva ske. Kontakt bör vidare hållas med de motsvarande kommittéer för översyn av försäkringslagstiftningen som kan komma att tillsättas i övriga nordiska länder.

Kommittén har under tiden april - oktober 1974 hållit två sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

63. Varumärkesutredningen (Ju 1974:10)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 april 1974 för att verkställa översyn av varumärkeslagstiftningen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 24 maj 1974):

Ordförande:
Knutsson, P. Anders, rättschef

Ledamöter:
Göransson, Lars G., sekreterare
Nittzell, Gunnar O., direktör
Ström, Turid, avdelningschef, led. av riksdagen
Uggla, Claes A., patenträttsråd

Experter:
Carlman, J. Holger, f.d. patenträttsråd (fr.o.m. den 1 augusti 1974)
Holmqvist, Lars J. H., docent
Lundberg, Bengt I., byråchef
Ohlson, Olof S., pol. mag.

Sekreterare:
Olsson, Agne Henry O., hovrättsassessor

Lokal: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 11 05 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Lidbom till statsrådsprotokollet den 19 april 1974):

Bestämmelser om varumärken finns i varumärkeslagen (1960:644) och kollektivmärkeslagen (1960:645). Administrativa bestämmelser bl. a. om förfarandet i varumärkesärenden finns i kungörelsen (1960:648) med tillämpningsbestämmelser till varumärkeslagen och kollektivmärkeslagen. Till lagstiftningen ansluter också bl. a. patent- och registreringsverkets kungörelse (1960:652) angående klassindelning av varor och tjänster vid registrering av varumärken. Lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 1961. Den har tillkommit i nordiskt samarbete och överensstämmer i det väsentliga med varumärkeslagarna i Danmark, Finland och Norge.

Med varumärke menas särskilt kännetecken för att från andras varor skilja sådana varor som näringsidkare tillhandahåller i sin rörelse. Enligt varumärkeslagen kan näringsidkare få ensamrätt till varumärke genom att låta registrera det i varumärkesregistret hos patent- och registreringsverket. Ensamrätt kan emellertid också förvärvas utan registrering, nämligen om märket blivit inarbetat. Därmed menas att märket här i riket har blivit allmänt känt som beteckning på innehavarens varor bland de personer till vilka det riktar sig.

Varumärke kan bestå av figur, ord, bokstäver eller siffror samt av säregen utstyrsel av vara eller dess förpackning. Genom inarbetning kan ensamrätt erhållas även till s. k. slagord (slogan) och annat särskilt varukännetecken. Släktnamn och firma är uteslutna från varumärkes-

registrering men skyddas enligt varumärkeslagen som s. k. naturliga varukännetecken.

Ensamrätten till varumärke innebär att annan än innehavaren inte får i näringsverksamhet använda ett med varumärket förväxlingsbart kännetecken för sina varor vare sig på varan eller dess förpackning, i reklam eller affärshandling eller på annat sätt, däri inbegripet muntlig användning.

Med varor likställer lagen tjänster som tillhandahålls i näringsverksamhet. Detta medför att även s. k. servicemärken, dvs. kännetecken som används av t. ex. banker, resebyråer eller skönhetsinstitut, kan skyddas.

För att ett varumärke skall kunna registreras krävs att det har särskiljningsförmåga, dvs. att det är ägnat att särskilja innehavarens varor från andras. I vissa fall får registrering inte ske. Detta gäller t. ex. om märket är förväxlingsbart med annans registrerade märke, om det uppenbart är ägnat att vilseleda allmänheten eller om man i märket tagit in skyddade internationella eller statliga beteckningar eller kommunala vapen. Registrering av varumärke gäller för tio år och kan förnyas, varje gång för ytterligare tio år.

I princip förutsätter varumärkesskyddet att märket används. Denna princip kommer emellertid bara indirekt till uttryck i lagen, bl. a. i en regel i 25 § andra stycket om att varumärkesregistrering kan hävas om märket inte varit i bruk under de fem senaste åren och innehavaren inte visar skäl för sin underlåtenhet att använda märket.

Enligt kollektivmärkeslagen kan förening av näringsidkare genom registrering eller inarbetning förvärva ensamrätt till varumärke eller annat varukännetecken att användas av medlem för varor eller tjänster som han tillhandahåller i sin rörelse. Offentliga myndigheter, stiftelser och andra sammanslutningar som bedriver kontroll av varor eller tjänster kan också få ensamrätt till varumärke eller annat varukännetecken att användas för varor eller tjänster som är föremål för kontroll. Varumärke som avses i kollektivmärkeslagen kallas kollektivmärke. För kollektivmärken gäller i huvudsakliga delar bestämmelserna i varumärkeslagen.

Varumärkesrätten har liksom patenträtten och upphovsrätten stark internationell anknytning. Sedan länge har man också strävat efter ett internationellt samarbete på detta område. Ett uttryck härför är Pariskonventionen av år 1883 för industriellt rättsskydd. Konventionen innehåller regler bl. a. om varumärken och avser i huvudsak att för konventionsländerna ge regler om s. k. nationell behandling, rätt till prioritet m. m. Man började emellertid tidigt ta upp samarbete också beträffande registrering av varumärken. Redan år 1891 tillkom den s. k. Madridöverenskommelsen om internationell registrering av varumärken. Till denna är f. n. anslutna 23 länder, bl. a. de båda tyska republikerna, Frankrike, Italien, Schweiz och Spanien. De anslutna länderna bildar en union, Madridunionen. Sverige har inte tillträtt överenskommelsen.

Enligt Madridöverenskommelsen kan en internationell registrering av varumärken ske hos WIPO (Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten) i Geneve. Sådan registrering förutsätter att varumärket dessförinnan registrerats i innehavarens hemland. Den internationella registreringen medför att varumärket erhåller skydd i andra unionsländer enligt lagstiftningen i resp. land. Överenskommelsen innebär således inte något förenhetligande av varumärkesrätten. Unionsland kan vägra att tillerkänna den internationella registreringen giltighet i landet.

Madridöverenskommelsen har ansetts innebära vissa olägenheter och ett arbete på att skapa ett bättre internationellt skydd för varumärken inleddes

därför i början av 1970-talet. Arbetet var ursprungligen inriktat på en revision av Madridöverenskommelsen. Senare enades man emellertid om att skapa en ny internationell konvention på området. Vid en diplomatisk konferens i Wien den 17 maj — 12 juni 1973, i vilken 56 länder deltog, antogs en överenskommelse om internationell varumärkesregistrering, Fördraget om registrering av varumärken (Trademark Registration Treaty, TRT). Överenskommelsen har undertecknats av 14 stater, bl. a. Danmark, Finland, Norge och Sverige. Bland övriga länder som har undertecknat den märks Förbundsrepubliken Tyskland, Förenta staterna, Italien och Storbritannien.

Huvudprincipen enligt TRT är att varumärken skall kunna registreras internationellt hos WIPO och att sådan registrering i varje fördragsslutande stat skall ha samma verkan som om märket hade registrerats nationellt i den staten. Ansökan om internationell registrering görs hos WIPO som har att kontrollera att ansökan uppfyller vissa grundläggande förutsättningar. Sökanden skall ange för vilka stater registreringen skall gälla. Någon föregående registrering i sökandens hemland behövs inte. Om ansökan godtas av WIPO publiceras den och meddelande om ansökan översänds till registreringsmyndigheten i envar av de stater för vilka registreringen skall gälla. Varje stat kan sedan vägra att ge registreringen verkan inom staten på i huvudsak samma grunder som gäller för nationella ansökningar. Sådan vägran skall meddelas inom 15 (i vissa fall 18) månader från det att ansökningen publicerades. Beträffande användningstvång gäller som huvudregel att fördragsslutande stat inte får vägra registreringsverkan, upphäva denna verkan eller eljest ingripa i ägarens rättigheter på den grund att denne inte har använt märket under kortare tid än tre år från dagen för den internationella registreringen. I varje land för vilket den internationella registreringen gäller skall nationell lag tillämpas på rätten till märket.

F. n. måste den som vill ha ett varumärke skyddat i flera stater ansöka om registrering av märket i var och en av staterna såvida inte dessa stater hör till Madridunionen och sökanden själv fyller förutsättningarna för att få söka registrering enligt Madridöverenskommelsen. Bl. a. därför att Sverige inte tillhör Madridunionen måste alltså i dagens läge en svensk som vill ha ett varumärke internationellt skyddat söka och vidmakthålla nationell registrering i var och en av de stater i vilka han vill ha skydd. Eftersom varumärken ofta måste skyddas i många stater kräver den nuvarande ordningen mycket arbete och stor uppmärksamhet av varumärkeshavaren när det gäller att iordningställa olika nationella ansökningar och bevaka rättigheterna i de olika länderna. TRT innebär i detta hänseende ett betydande framsteg. Även på andra sätt ger TRT fördelar i jämförelse med den nuvarande ordningen. Man bör därför enligt min mening från svensk sida inrikta sig på att tillträda TRT.

Ett tillträde till TRT kräver i princip inte några ändringar i den svenska lagstiftningen, eftersom den varumärkesrätt som en internationell registrering ger följer den inhemska lagstiftningen i vederbörande land. Varumärkeslagstiftningen måste emellertid kompletteras med föreskrifter av administrativ art.

Under de överväganden som hittills har gjorts angående ett svenskt tillträde till TRT har särskilt diskuterats faran för att man efter tillträdet skulle nödgas ta emot ett mycket stort antal varumärken från utlandet för registrering här. Följden skulle kunna bli att det svenska varumärkesregistret fylls av utländska varumärken i sådan omfattning att det inhemska näringslivets möjligheter att få varumärken registrerade

skulle komma att beskäras på ett otillfredsställande sätt. Det är viktigt att en sådan effekt av ett tillträde till TRT undviks. Lämpliga åtgärder i detta syfte bör vidtas före tillträdet.

Det bör enligt min mening ankomma på särskilt tillkallade sakkunniga att utarbeta förslag till de ändringar och kompletteringar av den svenska varumärkeslagstiftningen som behövs vid ett tillträde till TRT. De sakkunniga bör undersöka vilka åtgärder som kan vara lämpliga för att motverka olägenheterna med att man för registrering kan komma att få ta emot ett stort antal utländska varumärken. Olika möjligheter står till buds i detta hänseende av vilka den viktigaste synes vara ett lämpligt utformat användningstvång för registrerade varumärken.

Vid sina överväganden bör de sakkunniga beakta att de resurser som patent- och registreringsverket nu har för handläggning av varumärkesärenden inte bör ändras i någon avgörande mån. En utgångspunkt bör vidare vara att samtliga kostnader för denna handläggning skall täckas genom avgifter. Kostnaden för handläggning av internationella ansökningar och registreringar får inte övervältras på dem som söker eller innehar nationell registrering.

En översyn av varumärkeslagstiftningen är önskvärd också från andra utgångspunkter. I dagens moderna konsumtionssamhälle spelar varumärkena en viktig roll för att identifiera olika varor. Denna roll har förstärkts genom utvecklingen inom varudistributionen. Varuutbudet ökar ständigt och den enskilde konsumenten, som i allt mindre omfattning kan få personlig handledning vid sitt val av vara, är ofta hänvisad till den ledning som han kan få genom olika varukännetecken, framför allt då varumärkena. Med hänsyn till den roll som dessa spelar är det viktigt att vi har en lagstiftning om varumärken som är avpassad till tidens krav. De sakkunnigas uppdrag bör därför inte begränsas till sådana frågor som har samband med ett svenskt tillträde till TRT utan omfatta en mera allmän översyn av lagstiftningen på området. Härvid bör särskilt konsumentpolitiska synpunkter tillmätas stor vikt.

Under senare år har åtskillig lagstiftning tillkommit som avser att stärka konsumenternas intressen i olika hänseenden. I detta sammanhang är särskilt lagen (1970:412) om otillbörlig marknadsföring av intresse. Med stöd av denna lag kan ingripande ske bl. a. mot användning av vilseledande varukännetecken vare sig de har varumärkesrättsligt skydd eller inte. Det är emellertid angeläget att även varumärkeslagen är utformad på ett sätt som bereder allmänheten ett gott skydd mot vilseledande varukännetecken. Bestämmelser med sådant syfte finns redan nu i varumärkeslagen. Sålunda föreskrivs i 14 § första stycket 2 att varumärke inte får registreras om det uppenbarligen är ägnat att vilseleda allmänheten. Motsvarande gäller enligt 33 och 34 §§ i fråga om anteckning i registret om överlåtelse av registrerat märke och licensupplåtelse beträffande sådant märke. Vidare kan nämnas regeln i 35 § som ger domstol möjlighet att vid vite förbjuda användning av vilseledande varukännetecken. De sakkunniga bör undersöka vilka möjligheter som finns att i varumärkeslagen ytterligare bygga ut det skydd som allmänheten bör ha bl. a. mot vilseledande varukännetecken. I detta hänseende kan som ett exempel nämnas att det enligt min uppfattning starkt kan ifrågasättas om regeln i 14 § första stycket 2 om att registrering skall vägras av *uppenbarligen* vilseledande kännetecken är lämpligt utformad. Även i andra hänseenden torde det vara möjligt att vid avvägningen av ensamrättens innehåll ta större hänsyn till konsumenternas intressen.

Jag kommer härefter in på vissa speciella frågor angående den nuvarande

lagens tillämpning som de sakkunniga särskilt bör överväga vid sitt arbete. En sådan fråga gäller det förut nämnda användningstvånget. Varumärkes- och firmautredningen behandlade dessa problem ingående i sitt betänkande (SOU 1958:10 s. 174) men fann sig inte böra lägga fram några förslag om användningstvång. Departementschefen förordade emellertid en modifierad form av användningstvång (prop. 1960:167 s. 149) och regler härom togs in i lagens 25 §. Underlåtenhet att använda märket utgör enligt denna bestämmelse anledning att häva registreringen. Bestämmelsen har kritiserats från olika synpunkter. Även av andra skäl än dem som hänför sig till följderna av ett tillträde till TRT torde tiden därför nu vara mogen att på nytt överväga frågan om användningstvång. Regler härom kan utformas på flera olika sätt och åtskilliga förebilder torde finnas i utländsk rätt. Det bör ankomma på de sakkunniga att närmare belysa olika aspekter på användningstvånget och överväga hur reglerna härom bör vara utformade. Utrymmet för skydd genom registrering för varumärken som inte har någon aktuell användning bör i möjligaste mån begränsas. Jag vill peka på att 'döda' varumärkesregistreringar har starka negativa effekter, bl. a. i konkurrensbegränsande hänseende. Det finns i detta sammanhang bl. a. anledning att överväga om man bör behålla den möjlighet som nu ges att erhålla varumärkesregistrering utanför det verksamhetsområde inom vilket sökanden driver rörelse. De sakkunniga bör beakta de växlande behov som olika branscher kan ha när det gäller användningstvånget och eventuellt differentiera regelsystemet med hänsyn härtill.

En annan fråga som diskuterats rör förhållandet mellan varumärke och firma. Det finns ett mycket nära samband mellan dessa olika slag av kännetecken. En ny firmalag har nyligen antagits av riksdagen (SFS 1974:156). I samband med att förslaget till den nya lagen lades fram (prop. 1974:4 s. 160) anförde jag att man vid utformningen av firmalagstiftningen bör sträva efter att anpassa den till varumärkeslagen i den mån inte skiljaktigheter i sak kan anses påkallade. De sakkunniga bör beakta detta samband och både materiellt och formellt söka anpassa reglerna i varumärkeslagen efter mönster av den nya firmalagens bestämmelser. De bör också överväga i vad mån föreslagna ändringar i varumärkeslagen på punkter där firmalagen överensstämmer med vad som nu gäller om varumärken bör föranleda motsvarande ändringar i fråga om firma.

En annan fråga som bör ägnas uppmärksamhet gäller sanktionerna för intrång i annans rätt till varukännetecken. Det nuvarande systemet bygger på straff och skadestånd och ger dessutom vissa möjligheter att få domstols förordnande om att obehörigen anbragt varukännetecken skall utplånas eller ändras. Man har i olika sammanhang diskuterat att införa möjligheter till förbudstalan vid varumärkesintrång. Frågan berördes bl. a. i 1960 års lagstiftningsärende (prop. 1960:167 s. 175) men departementschefen fann inte då anledning att bereda möjlighet till meddelande av vitesförbud mot ett förfarande som är straffbelagt. Motsvarande problem har emellertid senare diskuterats i andra sammanhang. Sålunda har man i lagen om otillbörlig marknadsföring infört möjlighet till vitesförbud mot förfarande som är straffbelagt och samma möjligheter finns upptagna i den nya firmalagen (prop. 1974:4 s. 188). Vid en översyn av sanktionssystemet i varumärkeslagen bör bl. a. övervägas möjligheten och lämpligheten av att införa motsvarande ordning vid varumärkesintrång.

De sakkunniga bör överväga även andra frågor som rör förfarandet i varumärkesärenden. Bland reformönskemål som har förts fram i olika sammanhang kan nämnas införande av möjligheter till interimistiska

ingripanden i intrångsfall, koncentration av varumärkesmålen till en tingsrätt i likhet med vad som nu gäller om patentmål, införande av möjlighet för registreringsmyndigheten att i större eller mindre omfattning handlägga frågor om hävande av registrering av varumärke samt införande av rätt för invändare att föra talan mot beslut av patent- och registreringsverkets besvärsavdelning enligt 47 § andra stycket varumärkeslagen.

De sakkunniga bör ha frihet att ta upp och överväga också andra frågor inom varumärkesrätten som kan bli aktuella under utredningsarbetet.

Enligt vad jag inhämtat kommer också i Danmark, Finland och Norge särskilda utredningar att få i uppdrag att lägga fram förslag till de bestämmelser som erfordras vid ett tillträde till TRT samt att överväga behovet av ändringar i varumärkeslagstiftningen. Det är angeläget att de svenska sakkunniga arbetar i nära samverkan med dessa nordiska utredningsorgan i syfte att, så långt möjligt, vidmakthålla den enhetlighet som redan finns på det nordiska planet när det gäller både den materiella varumärkesrätten och olika administrativa bestämmelser.

Inom EG-länderna påbörjades redan omkring 1960 ett gemensamt arbete som syftade till att skapa en enhetlig varumärkesrätt i dessa länder. Arbetet avbröts 1963 men initiativ har nyligen tagits till dess återupptagande och ett utkast till varumärkeskonvention för EG publicerades under våren 1973. Varumärkesarbetet inom EG syftar till att åstadkomma en enhetlig varumärkesrätt som skall gälla i hela området och det är möjligt att detta även leder fram till en gemenskap på det institutionella planet. De sakkunniga bör med uppmärksamhet följa det arbete som sålunda pågår inom EG och tillvarata de möjligheter som erbjuder sig till en samordning av den svenska varumärkesrätten med den varumärkesrätt som kan utvecklas där, något som är betydelsefullt bl. a. för den svenska exportindustrin.

Utredningen har under tiden april - oktober 1974 hållit två sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

64. Samarbetskommittén (Ju 1974:11) för långsiktsmotiverad forskning m. m.

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1974 att ingå i en kommitté för långsiktsmotiverad forskning i anslutning till verksamheten inom forskningsråden och motsvarande organ:

Ordförande:

Hägerstrand, S. Torsten E., professor

Ledamöter:

Bergqvist, Jan G., pol. mag., led. av riksdagen

Fehrm, E. Martin, tekn. dr

Tham, Carl G. W., partisekreterare

Thunberg, S. Anne Marie, teol. lic.

Experter:

Eriksson, E. Olof, professor

Hjelm, K. G. Lennart, professor, rektor
Hökfelt, Bernt M., professor
Ingelstam, Lars E., bitr. professor
Landberg, Hans W., docent
Lönnroth, N. Erik M., professor
Oscarsson, Bo S. I., kanslichef (fr.o.m. den 13 september 1974)
Rydberg, H. Jan A., professor (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Svensson, Nils-Eric, direktör

Huvudsekreterare:
Karlqvist, Anders, tekn. lic. (fr.o.m. den 13 september 1974)

Sekreterare:
Öberg, N. Sture, fil. lic. (fr.o.m. den 13 september 1974)

Lokal: Sveavägen 166, 113 46 Stockholm tel. 31 76 28, 32 51 71, 31 76 62 (sekreterarna)

Direktiv (anförande av statsrådet Lidbom till statsrådsprotokollet den 7 juni 1974):

Efter diskussioner inom bl. a. forskningsberedningen tillsattes efter Kungl. Maj:ts bemyndigande i juni 1971 en arbetsgrupp för att behandla frågor om framtidsstudier i Sverige.

Arbetsgruppen avlämnade den 25 augusti 1972 betänkandet (SOU 1972:59) Att välja framtid, ett underlag för diskussion och överväganden om framtidsstudier i Sverige. Till betänkandet fogades fyra specialarbeten, (Ds Ju 1972:24) Synpunkter på forskning om människan i framtidens samhälle (Marianne Frankenhaeuser), (Ds Ju 1972:25) Om en konsistent, individorienterad samhällsbeskrivning för framtidsstudiebruk (Torsten Hägerstrand), (Ds Ju 1972:26) Planeringens grundproblem (Lars Ingelstam) och (Ds Ju 1972:27) Planering, värdestruktur och demokratisk participation. Ett försök till tvärvetenskaplig problemskrivning (Birgitta Odén). Betänkandet remitterades till 145 instanser varav 130 inkom med synpunkter och förslag.

I enlighet med arbetsgruppens rekommendation inrättades den 1 februari 1973 ett sekretariat för framtidsstudier knutet till statsrådsberedningen med uppgift att föra utredningsarbetet vidare på grundval av bl. a. remissvaren. Sekretariatet har sammanställt remissvaren över betänkandet som underlag för fortsatta diskussioner och genom kontakter av olika slag har framtidsstudiernas innehåll och organisation ytterligare belysts och preciserats. Som ett led i detta arbete har tre symposier med syfte att identifiera forskningsbehov anordnats. Ytterligare ett symposium planeras.

Efter förslag av Kungl. Maj:t har riksdagen för budgetåret 1974/75 beslutat anslå 4 milj. kronor till framtidsstudier (prop. 1974:1 bil. 4 s. 54, UbU 1974:26, rskr 1974:212). Av beloppet är 2 milj. kronor avsedda att användas till projektverksamhet som samordnas av sekretariatet för framtidsstudier i samarbete med berörda departement. En parlamentariskt sammansatt referensgrupp kommer att knytas till sekretariatet.

Återstoden av anslaget — 2 milj. kronor — är avsedd att användas för långsiktsmotiverad grundforskning. Det är förutsatt att denna forskning skall planeras i nära anslutning till forskningsrådens och motsvarande

organs verksamhet. I den nämnda propositionen uttalade jag att jag avsåg att begära Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla en särskild samarbetskommitté med företrädare för bl. a. forskningsråden för detta ändamål. Detta bör ske nu.

Samarbetskommitténs uppgifter blir att inom ramen för de medel som riksdagen för budgetåret 1974/75 har beviljat för ändamålet, ekonomiskt stödja långsiktsmotiverad grundforskning. I betänkandet SOU 1972:59 anges långsiktsmotiverad grundforskning som en särskild del av området framtidsstudier och definieras som forskning av grundläggande karaktär som 'kan antas bidra till lösande av framtida problem eller skapandet av önskade samhällsförhållanden'. Den bestämning av området som framgår av innehållet av betänkandets kap. 5 kan, trots de definitionssvårigheter som är ofrånkomliga i detta sammanhang, tillsammans med remissvarens synpunkter sägas med tillräcklig precision avgränsa ansvarsområdet för kommittén. Även behoven av teori- och metodforskning bör uppmärksammas. Meningsfulla framtidsstudier måste i allmänhet präglas av tvärvetenskaplighet, och kommittén bör därför särskilt beakta detta i sina överväganden.

Kommitténs arbete bör bedrivas i samverkan med forskningsråden inom utbildningsdepartementets område, styrelsen för teknisk utveckling, statens råd för byggnadsforskning och statens råd för skogs- och jordbruksforskning. Denna samverkan bör bland annat innebära att för den vetenskapliga kvalitetsprövningen av forskningsprojekt de existerande forskningsrådens och motsvarande organs procedurer och organisation så långt möjligt används. Vidare bör kommittén så långt det är praktiskt möjligt söka få till stånd gemensam finansiering av projekt med dessa. Stor vikt bör läggas vid att problem och resultat i den här aktuella typen av forskning redovisas och förs ut på ett sådant sätt att de kan berika den allmänna debatten.

Kommittén bör i sitt arbete beakta vad som har framförts i betänkandet SOU 1972:59 med specialarbeten samt i remissvaren på detsamma, liksom vid de symposier som anordnats av sekretariatet för framtidsstudier, av vilka två hittills redovisats i Ds Ju 1973:20 (Värderingars förändringar och spridning) resp. Ds Ju 1973:23 (Människan i det framtida kommunikationssamhället). Under maj har anordnats ett tredje symposium under rubriken Livskvalitet. Ett fjärde symposim Långsiktig planering och folkstyre har inletts idag.

Kommitténs uppgift blir att på grundval av det ovan nämnda materialet och vad den för övrigt bedömer som relevant, sammanställa ett underlag som vägledning för prioriteringsarbete och forskningsfinansiering under det kommande budgetåret.

I överensstämmelse med vad som uttalades i prop. 1974:1 (bil. 4 s. 54) kommer chefen för utbildningsdepartementet senare denna dag att anmäla frågan om tilläggsdirektiv till forskningsrådsutredningen. Till denna anmälan ber jag här att få hänvisa.

Kommittén har under tiden juni - oktober 1974 hållit ett sammanträde samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

65. Bostadsförvaltningsutredningen (Ju 1974:12)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 maj 1974 för att företa översyn av lagstiftningen om tvångsförvaltning av bostadsfastighet (se Post- och Inrikes tidn. den 12 juli 1974):

Ordförande:
Gad, Ulf H., hyresråd

Ledamöter:
Berg, Folke L. V., direktör
Henmark, Martin R. C:son, major, led. av riksdagen
Henrikson, Lars G., ombudsman, led. av riksdagen
Järtelius, Gösta E., advokat

Experter:
Didön, Lars-Uno, hovrättsassessor
Söderström, Erik V., direktör

Sekreterare:
Lindqvist, N. Inge A., hyresråd

Lokal: Arrende- och hyresnämnderna, Fack, 401 10 Göteborg, tel. växel 031/17 83 80 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Lidbom till statsrådsprotokollet den 10 maj 1974):

Lagen (1970:246) om tvångsförvaltning av bostadsfastighet (tvångsförvaltningslagen) trädde i kraft den 1 juli 1970. Lagen är tillämplig på fastighet som innehåller bostadslägenhet som är uthyrd av ägaren och ej utgör del av dennes egen bostad. Den gäller dock inte i fråga om fastighet som äges av staten eller av kommun. En förutsättning för tillämpning av lagen är att ägaren väsentligen försummar vården av fastigheten eller underlåter att vidta uppenbart angelägna åtgärder för att bevara sundhet, ordning och skick inom fastigheten. Det måste vidare finnas anledning att anta att rättelse inte kommer att ske.

Hyresnämnden utser förvaltare. Förvaltarens uppgift är att svara för tillfredsställande skötsel av fastigheten. Han uppbär hyror och andra löpande intäkter av fastigheten. Även i övrigt företräder förvaltaren ägaren i angelägenheter som rör fastigheten eller dess förvaltning. Förvaltaren får dock inte överlåta fastigheten. I princip får han inte utan fastighetsägarens eller hyresnämndens medgivande företa inteckningsåtgärder eller uppta lån.

Förvaltningen pågår under tre år, räknat från det beslutet om förvaltning trädde i kraft. Om särskilda skäl för fortsatt förvaltning föreligger kan tiden förlängas med ett år i sänder. Om skäl för förvaltning inte längre föreligger, kan förvaltningen upphöra innan perioden gått till ända.

Berättigade att föra talan i frågor som rör tvångsförvaltning är hälsovårdsnämnden, länsstyrelsen, riksorganisation av hyresgäster eller förening som är ansluten till sådan riksorganisation och inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen. Sedan beslut om förvaltning

meddelats, får fråga som rör förvaltning tas upp även på ansökan av förvaltaren eller fastighetsägaren. Hyresnämnden kan under pågående förvaltning självmant ta upp sådan fråga till prövning.

Frågor om tvångsförvaltning av bostadsfastighet prövas i första instans av hyresnämnd. Besvär över nämndens beslut prövas av fastighetsdomstolen. Talan mot domstolens beslut får fullföljas ända till högsta domstolen. Hyresnämnds beslut om tvångsförvaltning får verkställas omedelbart.

I mål om tvångsförvaltning gäller med vissa undantag de allmänna bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegångskostnad i tillämpliga delar.

Hyresprocesskommittén har i ett nyligen avgivet betänkande (Ds Ju 1974:3) föreslagit att en bostadsdomstol inrättas med uppgift att vara enda överinstans till hyresnämnden i bl. a. ärenden om tvångsförvaltning. Kommittén föreslår även att bestämmelserna om rättegångskostnad i besvärsmål ändras så att organisation av hyresgäster som för talan om tvångsförvaltning inte drabbas av kostnadsansvar. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Tvångsförvaltningslagen synes främst ha kommit till användning i Stockholm, där hyresnämnden beslutat om tvångsförvaltning i fyra fall under åren 1970-1973.

De erfarenheter som hittills gjorts i fråga om tvångsförvaltningslagen visar att denna genom sin blotta existens utgjort ett effektivt påtryckningsmedel för hyresgästföreningar och hyresnämnder när det gällt att förmå försumliga fastighetsägare att hålla fastigheterna i godtagbart skick. Det har emellertid också framkommit, att lagen har vissa svagheter. Företrädare för partsorganisationer på hyresmarknaden, vissa hyresnämnder och förvaltare har till justitiedepartementet framfört att lagen i vissa fall inte fungerar tillräckligt effektivt.

Sålunda har ifrågasatts om möjligheterna att få tvångsförvaltning till stånd är tillräckligt vidsträckta. Exempel har anförts på misskötsel av hyresfastigheter där tvångsförvaltningslagen med sina förhållandevis stränga rekvisit uppenbarligen inte är tillämplig. Vidare har i en del fall svårigheter uppkommit för förvaltare när det gällt att försöka undanröja de olägenheter som har föranlett tvångsförvaltningen. Starka motsättningar har ibland rått mellan fastighetsägaren och förvaltaren med påföljd att fastighetsägaren i olika hänseenden ifrågasatt förvaltarens åtgärder och rentav avsevärt försvårat förvaltningen. De befogenheter lagen ger förvaltaren har i dessa fall visat sig inte vara tillräckligt långtgående för att sätta förvaltaren i stånd att på ett effektivt sätt fullgöra sina uppgifter och åstadkomma en för hyresgästerna godtagbar boendemiljö.

En utredning om förbättrade möjligheter att ingripa mot misskötsel av hyresfastigheter bör därför enligt min mening göras av särskilt tillkallade sakkunniga.

Det har ifrågasatts om inte utvägen att expropriera en vanvårdad bostadsfastighet i syfte att trygga den fortsatta förvaltningen därav skulle vara att föredra framför att tillgripa tvångsförvaltning. Expropriation kan enligt gällande lag ske för att försätta eller hålla fastighet i tillfredsställande skick när grov vanvård föreligger eller kan befaras uppkomma. Emellertid torde den ekonomiska situationen inte alltid vara sådan att denna utväg kan begagnas. Att slopa möjligheter till tvångförvaltning skulle därför leda till en försämring av hyresgästernas ställning. De sakkunniga bör emellertid undersöka, om den nyss angivna expropriationsgrunden är alltför restriktivt

utformad för att tillgodose de behov att kunna expropriera misskötta hyresfastigheter som kan föreligga.

Ett krav som då och då framförts i den allmänna debatten är att den som hyr ut bostäder åt andra skall ha prövats och godkänts med avseende på sin lämplighet, dvs. vara auktoriserad.

Detta skulle innebära att en fastighetsägare som inte kan godkännas som förvaltare av hyresfastighet tvingades överlämna själva förvaltningen till annan godkänd fastighetsförvaltare. För en sådan lösning kan i förstone vissa skäl synas tala. De sakkunniga bör också vara oförhindrade att överväga denna lösning. Det är emellertid troligt att de svårigheter som uppkommit vid tillämpningen av tvångsförvaltningslagen i främsta rummet beror på att fastighetsägaren inte kunnat helt uteslutas från förvaltningen. Dessa svårigheter skulle bli än mer accentuerade med ett system med auktoriserad fastighetsförvaltning. Innebörden av detta skulle nämligen närmast vara att ägaren fortfarande hade kvar den huvudsakliga rådigheten över fastigheten medan själva förvaltningsåtgärderna handhades av den godkände förvaltaren. Detta skulle kunna leda till trakasserier från fastighetsägarens sida eller till att denne överförde förvaltningen från en alltför självständig fastighetsförvaltare till en annan mera medgörlig godkänd förvaltare.

De problem som visat sig föreligga torde därför böra lösas genom ändring av tvångsförvaltningslagen. Därvid bör de sakkunniga i första hand överväga om de rekvisit som uppställts för tvångsförvaltning motsvarar behoven. Huvudrekvisitet är att fastighetsägaren väsentligen försummar vården av fastigheten eller underlåter att vidtaga uppenbart angelägna åtgärder för att bevara sundhet, ordning och skick inom fastigheten. Dessa rekvisit synes i huvudsak vara lämpligt avvägda. Det kan dock ifrågasättas om i rekvisiten bör bibehållas sådana förstärkande ord som 'väsentligen' och 'uppenbart' eller om dessa kan utgå eller bytas mot andra uttryck.

En förutsättning för att tvångsförvaltning skall komma till stånd är vidare att det finns anledning anta att rättelse inte kommer att ske. Departementschefen uttalade under förarbetena att frågan om rättelse kan väntas ske måste bedömas schematiskt och att man utan vidare borde kunna anta att rättelse inte kommer att ske om fastighetsägaren försummat fastighetens skötsel under en längre tid och inte kan presentera några fasta planer på upprustning (prop. 1970:133 s. 58). I ett relativt nyligen avgjort mål om tvångsförvaltning upphävde en hovrätt en hyresnämnds beslut om tvångsförvaltning under motivering att utredningen i hovrätten inte gav stöd för antagande att rättelse inte skulle komma att ske. Hovrätten synes därvid särskilt ha syftat på uppgifter om att fastighetsägaren omkring ett år efter beslutet om tvångsförvaltning påbörjat vissa åtgärder på en annan fastighet beträffande vilken tidigare beslutad tvångsförvaltning upphävts. Det kan enligt min mening ifrågasättas om man vid en revision av lagstiftningen bör utgå från att det finns anledning att ta hänsyn till åtgärder som fastighetsägaren har vidtagit sedan talan om tvångsförvaltning anhängigjorts. Innan de myndigheter eller organisationer, som får föra talan om tvångsförvaltning, inger ansökan därom till hyresnämnden, har de som regel sökt få ändring till stånd på frivillig väg. Om fastighetsägaren inte då brytt sig om att vidta några åtgärder torde det finnas små utsikter att han senare kommer att vidta rättelse. Tar man bort kravet på att det skall finnas anledning antaga att rättelse inte kommer att ske, uppnås att förvaltaren kan med större säkerhet bedöma utsikterna för att ett beslut om tvångsförvaltning kan komma att ändras i högre instans. Även om ett

genomförande av hyresprocesskommitténs förslag om endast en överinstans till hyresnämnden leder till att prövningstiden minskar, anser jag att de sakkunniga bör överväga i vad mån ändring av lagen bör ske på denna punkt.

Beträffande formerna för förvaltningen gäller det av skäl som nyss antytts framför allt att få till stånd ett system som innebär att fastighetsägaren helt avkopplas från varje möjlighet att påverka förvaltningen. De bestämmelser som ger fastighetsägaren möjlighet att vidta vissa förvaltningsåtgärder bör utmönstras ur lagstiftningen. Detta innebär inte att förvaltaren bör få samma befogenheter som en ägare. Beslut av större vikt, t. ex. att ta upp lån eller att inteckna fastigheten, bör liksom f. n. fordra hyresnämndens medgivande. Det bör i sådana fall vara hyresnämndens sak att inhämta fastighetsägarens mening.

Nuvarande regler om förvaltarens skyldighet att lämna årlig redovisning för förvaltningen bör i princip behållas. Redovisningen bör emellertid lämnas till hyresnämnden i stället för såsom f. n. till fastighetsägaren. Nämnden bör självfallet översända en kopia av redovisningen till fastighetsägaren så att denne skall bli i stånd att klandra redovisningen om det finns fog för det. Fastighetsägaren skall också liksom hittills ta upp intäkterna av fastigheten i sin deklaration. Under beaktande av möjligheterna att få anstånd med avlämnande av deklaration bör de sakkunniga undersöka om den tid inom vilken redovisning skall lämnas, en månad från kalenderårets utgång, kan förlängas.

I ett par fall har det förekommit att ägare av tvångsförvaltad fastighet vid upprepade tillfällen begärt redogörelse av förvaltaren för olika åtgärder som denne vidtagit. De sakkunniga bör undersöka om det behövs ändringar i lagstiftningen för att det skall bli helt klart att förvaltaren inte är skyldig att till fastighetsägaren lämna sådan redogörelse.

När en fastighet ställts under tvångsförvaltning måste förvaltaren skyndsamt utreda bl. a. vilka rättigheter som besvärar fastigheten och vem som innehar dessa rättigheter. Uppenbarligen är det av väsentlig betydelse att fastighetsägaren bidrar med de upplysningar som han kan lämna. Om fastighetsägaren intar en negativ attityd och underlåter att lämna korrekta eller fullständiga upplysningar eller om han saknar kännedom om vissa förhållanden kan det inträffa att förvaltaren får svårigheter t. ex. då det gäller att ta upp lån för upprustning av fastigheten. Det har också förekommit att förvaltare inte kunnat få klarhet i vilka hyresrätter som funnits i fastigheten. Ett sätt att komma tillrätta med berörda problem kan vara att införa ett kungörelseförfarande enligt vilket okända rättighetshavare kallas att anmäla sig vid en viss tidpunkt vid äventyr att deras rättigheter annars upphör att besvära fastigheten. De sakkunniga bör överväga om detta kan vara en framkomlig väg och om i så fall reglerna kan utformas efter förebild av bestämmelserna om kallelse på okända borgenärer.

Fastighetsägaren bör anses skyldig att biträda förvaltaren med upplysningar om bl. a. rättighetshavare. Underlåter fastighetsägaren att lämna upplysning om upplåten rättighet, bör han som regel ådra sig skadeståndsskyldighet mot den som efter kungörelseförfarandet mister rättigheten. För att förhindra att fastighetsägare eller annan bevakar rättighet för vilken skälig ersättning inte utgått eller som tillkommit i uppenbart syfte att försvåra förvaltningen, bör övervägas att låta hyresnämnden pröva om anmälda eller redan kända rättigheter tillkommit för att motverka tvångsförvaltningen. Förfarandet vid anmärkning mot

bevakad fordran i konkurs kan möjligen tjäna som förebild. Det bör vara möjligt för hyresnämnden att ogiltigförklara upplåtelse av rättighet som fastighetsägaren gjort inom viss tid före beslutet om tvångsförvaltning.

Ofta behöver en genomgripande upprustning av huset ske. Ett sådant upprustningsarbete måste planeras på flera års sikt. Med hänsyn härtill måste tvångsförvaltningen kunna pågå under längre tid än som f. n. gäller. Ett alternativ är att man förlänger tiden till exempelvis fem år med möjlighet till ytterligare förlängning med två eller tre år i sänder. Ett annat alternativ är att man inte bestämmer förvaltningstidens längd förrän förvaltaren fått utreda hur förvaltningen bör läggas upp, dock senast inom viss tid från förvaltningens början. Behövs omfattande åtgärder kan en längre förvaltningstid bestämmas. En viss övre gräns, t. ex. tio år, bör emellertid i så fall föreskrivas. Även vid detta alternativ bör möjlighet till förlängning finnas. De sakkunniga bör undersöka vilket av dessa alternativ som bäst möjliggör en rationell planering och genomförande av upprustningsarbeten. I den mån det befinns lämpligt bör även andra alternativ kunna komma i fråga.

Gällande lag torde innebära, att frågan om tvångsförvaltning kan komma till stånd måste bedömas beträffande varje fastighet för sig. En tvångsförvaltning beträffande en fastighet kan alltså utsträckas till fastighetsägarens övriga fastigheter endast om även dessa senare fastigheter är i sådant skick som förutsätts i lagen. De ekonomiska förutsättningarna för tvångsförvaltning skulle förbättras om det var möjligt att ställa en fastighetsägares hela innehav av fastigheter under tvångsförvaltning så snart förutsättningarna härför föreligger beträffande en fastighet. Därigenom skulle överskott som uppkommer vid förvaltningen av fastigheter som är i godtagbart skick ev. kunna utnyttjas för upprustning av vanvårdad fastighet. En sådan utvidgning av möjligheterna till tvångsförvaltning kan inte anses oskälig mot fastighetsägaren eftersom en fastighetsägare som misskött en fastighet knappast kan förväntas sköta andra fastigheter bättre.

Enligt gällande lag kan fastighetsägare som för egen del förfogar över utrymme inom en tvångsförvaltad fastighet åläggas att för detta utrymme ge bidrag till tvångsförvaltningen. För att förbättra de ekonomiska förutsättningarna för tvångsförvaltningen bör i stället genomföras en ordning som innebär att fastighetsägaren under tvångsförvaltningen får betala ersättning motsvarande hyra för det utrymme han disponerar. Om denna ersättning inte erläggs bör förvaltaren ha möjlighet att avhysa ägaren från utrymmet i fråga.

Under lagens giltighetstid har det varit stora svårigheter att skaffa lämplig förvaltare. Till förvaltare skall utses bolag, förening eller inrättning som bedriver fastighetsförvaltning eller annan som har erfarenhet av sådan förvaltning. Under förarbetena övervägdes (prop. 1970:133 s. 70) att förvaltningen skulle få uppdras åt kommunal nämnd. Chefen för justitiedepartementet ansåg emellertid att olägenheter var förknippade med en sådan lösning, främst med hänsyn till den möjlighet som finns att överklaga kommunal nämnds beslut genom kommunala besvär. En annan olägenhet ansågs vara att en kommunal nämnd kunde tänkas företräda intressen som var svårförenliga med förvaltarskapet. Däremot borde enligt departementschefens uppfattning kommunal tjänsteman eller förtroendeman i nämnd kunna utses om han i övrigt var lämplig för uppdraget.

Bostadssaneringslagen (1973:531) ger kommunen en framträdande roll när det gäller att få till stånd sanering av bostadsbeståndet. Tvångsförvaltningslagen är avsedd att utgöra ett viktigt hjälpmedel för kommunen vid

tillämpningen av bostadssaneringslagen. Det framstår då som naturligt att kommunen får påta sig ett ansvar för att tvångsförvaltningen kommer till stånd. De sakkunniga bör överväga om kommunen kan åläggas skyldighet att ge anvisning på lämplig förvaltare exempelvis ett kommunalt bostadsföretag eller kommunal tjänsteman.

Det bör stå de sakkunniga fritt att inom ramen för utredningsuppdraget ta upp även andra frågor än dem som jag här uttryckligen har nämnt.

Utredningen har under tiden juni - oktober 1974 hållit ett sammanträde.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

66. Massmediekoncentrationsutredningen (Ju 1974:13)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1974 för att pröva frågan om särskilda regler för kontroll av företagskoncentration inom massmediebranschen (se Post- och Inrikes tidn. den 12 juli 1974):

Ordförande:

Rainer, A. Ove, generaldirektör

Ledamöter:

Ericson, Sture T., redaktör, led. av riksdagen
Hernelius, J. Allan, bankofullmäktig, led. av riksdagen
Hirschfeldt, S. Lennart, chefredaktör
Nordin, Sven-Erik, lantbrukare, led. av riksdagen
Pettersson, N. Lennart, fil. kand., led. av riksdagen
Ström, Turid, avdelningschef, led. av riksdagen

Expert:

Lind, Johan A. L., departementsråd (fr.o.m. den 21 augusti 1974)

Sekreterare:

Qviström, N. Jörgen, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Lokal: Justitiedepartementets kommittélokaler, Lilla Nygatan 1, 2 tr., 111 28 Stockholm, tel. 763 23 52 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Lidbom till statsrådsprotokollet den 7 juni 1974):

Under senare år har en utveckling ägt rum inom massmediesektorn som på olika sätt kan påverka informations- och kulturutbudet, den fria opinionsbildningen och den allmänna debatten. Många faktorer är härvidlag av betydelse. I detta sammanhang skall endast en aspekt på problemet tas upp, nämligen den utveckling mot större företagsenheter som förekommit inom massmediesektorn liksom f. ö. på andra håll inom näringslivet. Denna utveckling hänger samman med de särskilda ekonomiska svårigheter som ofta möter mindre massmedieföretag.

På pressens område har särskilda åtgärder vidtagits i syfte att stödja tidningsföretag. Här kan nämnas besluten om inrättandet av pressens

lånefond och införandet av samdistributionsrabatt för dagstidningar (prop. 1969:48, SU 1969:107, rskr 1969:251). Hit hör också det direkta produktionsstöd som utgår till de s. k. andratidningarna (prop. 1971:27, KU 1971:32, rskr 1971:180). De presstödjande åtgärder som beslöts åren 1969 och 1971 har sedermera förstärkts i olika omgångar, senast detta år (prop. 1974:74, KU 1974:23, rskr 1974:178).

Under år 1972 tillkallade chefen för finansdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande en utredning, 1972 års pressutredning, (Fi 1972:07) för att utreda pressens förhållanden. Utredningen har i uppgift att göra en allmän bedömning av utvecklingen inom olika massmedier varvid tekniska, ekonomiska, marknadsmässiga och organisatoriska faktorer skall vägas in. Huvuduppgiften är samarbets- och rationaliseringsfrågor inom tidningsbranschen samt formerna för statens stöd till pressen. Direktiven för pressutredningen innehåller ingenting om att utredningen skall undersöka möjligheten att införa lagstiftning som motverkar uppkomsten av tidningsmonopol. Utredningen har emellertid under sitt arbete uppmärksammat den pågående tendensen till fortlöpande ägarkoncentration inom tidningsbranschen. Utredningen gör en kartläggning av ägareförhållandena inom den svenska dagspressen och utvecklingen under senare år.

Det statliga stöd som utgår till pressen kan i och för sig sägas motverka de pågående tendenserna till företagskoncentration inom tidningsbranschen. Något statligt stöd som kan få sådan verkan utgår dock inte beträffande andra massmedia än tidningar och tidskrifter. Några åtgärder av annat slag än stödåtgärder för att motverka uppkomsten av kommersiellt styrda monopol inom massmediebranschen har över huvud taget inte företagits från det allmännas sida.

Inom vissa sektorer av massmediebranschen sker f. n. en snabb teknisk utveckling. I flera länder har kabel-TV-system redan tagits i bruk. Också i vårt land förekommer försök med sådana system fastän i liten skala. Utomlands utvecklas olika typer av videogram, främst kassett-TV och bildskivor. Kassett-TV används redan inom undervisning och annan utbildning i vårt land. Bildskivor har ännu inte börjat marknadsföras i Sverige men man får räkna med att så kommer att ske inom en inte avlägsen framtid. Det synes sannolikt att den tekniska utvecklingen så småningom medför att vi får nya typer av massmedieföretag med betydande möjligheter att påverka informations- och kulturutbudet, opinionsbildningen och den allmänna debatten. Detta kommer att medföra helt nya problem. Det finns en påtaglig risk att företag med betydande inflytande inom de traditionella sektorerna av massmediebranschen också kommer att försöka skaffa sig stora ägarintressen i de nya typer av företag som kan väntas. En sådan utveckling är ägnad att väcka starka betänkligheter. I andra länder finns exempel på att statsmakterna försöker hindra att massmedieföretag etablerar sig i nya sektorer inom branschen.

Gällande lagstiftning i Sverige innehåller vissa bestämmelser som kan ha intresse i detta sammanhang. Dit hör främst lagen (1916:156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m. (1916 års lag; ändrad senast 1973:307) samt lagen (1953:603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet (konkurrensbegränsningslagen; ändrad senast 1972:733).

1916 års lag innebär att det allmänna har vissa möjligheter att förhindra att massmedieföretag kommer under utländsk dominans. Kontrollmöjligheterna härvidlag är emellertid inte fullständiga. Frågan hur man skall

få till stånd en vidgad kontroll övervägs f. n. av utredningen (Ju 1973:17) om utländska övertaganden av svenska företag. 1916 års lag är emellertid också begränsad såtillvida att den endast tar sikte på fall när utländska intressen förvärvar — eller i framtiden kan komma att förvärva — ett svenskt företag. Den nyssnämnda utredningen har inte att överväga någon utvidgning av lagens tillämpningsområde. 1916 års lag kan alltså inte användas för kontroll av samgåenden mellan rent svenska företag.

Även möjligheterna att ingripa enligt konkurrensbegränsningslagen är begränsade i de fall som här avses. En konkurrensbegränsning föreligger bl. a. när ett företag eller en företagsgrupp intar en så betydande ställning på marknaden att konkurrensen härigenom faktiskt är begränsad. En förhandling med stöd av lagen hos marknadsdomstolen kan gå ut på att undanröja missbruk av en sådan ställning. Förhandlingen kan däremot inte gå ut på att undanröja själva ofullkomligheten i näringslivets struktur. Den kan t. ex. inte ta sikte på att dela upp ett företag i flera.

Konkurrensbegränsningslagen är i behov av översyn. Chefen för handelsdepartementet meddelade sålunda i ett interpellationssvar den 10 december 1973 (RD 1973:151 s. 145) att det inom handelsdepartementet övervägdes en översyn av konkurrensbegränsningslagen. Riksdagen har också utgått från att en sådan översyn kommer till stånd (NU 1974:10, rskr 1974:83).

I massmediebranschen råder speciella förhållanden som gör det särskilt angeläget att kunna övervaka och ingripa mot icke önskvärda företagskoncentrationer. Det finns här andra intressen än i fråga om näringslivet i allmänhet som träder i förgrunden. Massmedieföretagen har i första hand betydelse för opinionsbildningen i vårt land. Det är avgörande för mångfalden i den politiska och kulturella debatten att det finns ett tillräckligt antal från varandra fristående massmedieföretag. Drivs företagskoncentrationen inom massmediebranschen så långt att kommersiellt styrda oligopol eller rent av monopol uppstår kan yttrandefriheten i realiteten bli beskuren. För att detta skall inträffa fordras i själva verket inte att monopoliseringen eller oligopoliseringen drivs särskilt långt. Det kan i detta sammanhang räcka med att peka på de risker för den reella yttrandefriheten som uppkommer när det i en region av landet endast utges en daglig tidning.

För att vi skall kunna bevara och förstärka en mångfacetterad massmediebransch fordras åtgärder av olika slag. Presstödet är en sådan åtgärd. Men det räcker inte. Enligt min mening är situationen sådan att vi måste undersöka möjligheterna att införa en effektiv lagstiftning som kan förebygga icke önskvärd företagskoncentration inom massmediebranschen. Särskilt angeläget ter det sig att hindra uppkomsten av konglomerat med en dominerande ställning inom flera sektorer av massmediebranschen. Beträffande sådana konglomerat kan det också vara nödvändigt att ha regler som gör det möjligt att upplösa en redan uppkommen monopol- eller oligopolsituation.

De speciella förhållanden som råder inom massmediebranschen kräver enligt min mening att lagstiftningen läggs upp på ett annat sätt än vad som kan vara lämpligt för företag i allmänhet. Jag föreslår att särskilda sakkunniga tillkallas för denna uppgift. Utgångspunkten för de sakkunnigas arbete bör vara att vi behöver regler som gör det möjligt att förhindra att kommersiellt styrda oligopol eller monopol uppkommer inom någon del av massmediebranschen. Framför allt är det, som nyss nämnts, viktigt att man kan förhindra sådan företagskoncentration som tar sig uttryck i att ett massmedieföretag köper upp ett massmedieföretag inom en annan gren av

branschen. Detta förhållande understryks särskilt av den tekniska och kommersiella utveckling som är att vänta inom massmediebranschen inom en nära framtid.

Övervakningen från det allmännas sida måste kunna bli effektiv. Koncentrationsutvecklingen inom näringslivet i allmänhet följs f. n. av statens pris- och kartellnämnd. Detta sker med stöd av bestämmelserna i lagen (1956:245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden. De sakkunniga bör särskilt undersöka i vad mån den uppgiftsskyldighet som föreligger enligt denna lag bör skärpas när det gäller företag inom massmediebranschen. Bl. a. bör övervägas om inte företag inom massmediebranschen bör åläggas skyldighet att i förväg anmäla planerade överenskommelser om samgående eller andra former av samarbete företagen emellan. Ett sådant system förutsätter måhända att ett avtal om samgående eller andra former av samarbete inte blir rättsligen gällande förrän en viss tid förflutit efter det att anmälan om avtalet gjorts till vederbörande myndighet.

Jag är medveten om att det kan vara nödvändigt att acceptera samgåenden mellan massmedieföretag, när samgåendet får till följd att något av de berörda företagens fortsatta existens tryggas därigenom. Det kan exempelvis förhålla sig så att det enda alternativet till en nedläggning av ett massmedieföretag är att det går samman med ett annat massmedieföretag. Sådana samgåenden får inte förhindras genom de nya regler som de sakkunniga skall utarbeta. Det måste också vara möjligt för det allmänna att ställa villkor för att samgående eller annat samarbete mellan massmedieföretag skall kunna godtas. Reglerna måste alltså vara så konstruerade att en flexibel tillämpning blir möjlig. I sammanhanget bör också påpekas att vissa typer av samarbete mellan massmedieföretag – t. ex. avtal om gemensam tryckning – kan vara av sådant slag att samarbetet inte är ägnat att påverka de berörda företagens opinionsbildande verksamhet. Sådant samarbete måste självfallet kunna komma till stånd.

Särskilda problem uppkommer när det gäller att ta ställning till frågan vilket organ som skall pröva i vad mån samgående eller annat samarbete mellan massmedieföretag kan godtagas eller om villkor skall uppställas för samgåendet resp. samarbetet. Med hänsyn till den betydelse massmedieföretagen har för opinionsbildningen och den allmänna debatten är det viktigt att allmänheten har förtroende för det prövande organets kompetens och förmåga att avgöra ärendena utan otillbörligt hänsynstagande till de partsintressen av skilda slag som kan komma att beröras av ärendena. Prövningen bör anförtros åt ett från regeringen fristående organ — befintligt eller för ändamålet särskilt tillskapat. Från vissa synpunkter kunde marknadsdomstolen te sig som ett naturligt alternativ. I den domstolen ingår emellertid inte ledamöter med särskild sakkunskap i fråga om de intressen som främst gör sig gällande i detta sammanhang. Om prövningen skall anförtros marknadsdomstolen måste därför de sakkunniga överväga att ändra reglerna om marknadsdomstolens sammansättning så att det i domstolen ingår personer med särskild kännedom om massmediebranschen, villkoren för den allmänna opinionsbildningen och kulturlivet när ärenden rörande massmedieföretag skall prövas av domstolen. Uppgiften att övervaka utvecklingen inom massmediebranschen och föra talan vid domstolen rörande olämpliga företagskoncentrationer bör i så fall naturligen ankomma på näringsfrihetsombudsmannen. Vilka förstärkningar i fråga om personal m. m. som kan bli erforderliga får övervägas närmare av de sakkunniga.

De sakkunniga bör även överväga möjligheten att tillskapa ett särskilt organ som i domstolsliknande former kan pröva ärenden enligt den nya lagstiftningen. I ett sådant organ bör i så fall, förutom en kvalificerad domare, ingå personer med ekonomisk sakkunskap, personer med särskild kännedom om massmediebranschen och villkoren för den allmänna opinionsbildningen och personer med särskild kännedom om kulturlivet. Väljes detta alternativ bör de sakkunniga även pröva frågan om övervakningen inom massmediesektorn bör handhas av någon annan myndighet än näringsfrihetsombudsmannen.

Även andra alternativ än de nu nämnda bör kunna övervägas, i den mån de uppfyller krav på en fristående och kvalificerad prövning.

Ett särskilt problem är vilka kriterier som bör uppställas för prövningen av ärenden enligt den nya lagen. De sakkunniga bör noga överväga denna fråga. Man får räkna med att det kan visa sig svårt att närmare precisera kriterierna i en lagtext. Under alla omständigheter måste emellertid i motiven till en lagstiftning i möjlig mån redovisas vilka faktorer som skall tillmätas betydelse och efter vilka riktlinjer prövningen bör ske.

Reglerna som gör det möjligt att bryta upp existerande företagsbildningar finns bl. a. i Förenta staterna. Enligt den amerikanska lagstiftningen kan domstol förordna om s. k. diverstiture, dvs. försäljning på den allmänna marknaden av alla aktier eller tillgångar som ett företag förvärvat i annat företag i syfte att skaffa sig ett bestämmande inflytande över detta. Amerikanska domstolar kan också förordna om s. k. dissolution, dvs. upplösning av en marknadsdominerande koncern i ett flertal från varandra helt fristående enheter. Mot bakgrund av de särskilda förhållanden som råder inom massmediebranschen bör de sakkunniga överväga om regler av sådant slag kan vara påkallade även i vårt land när det gäller företagskoncentrationer av typen konglomerat med intressen inom olika sektorer av massmediebranschen.

En lagstiftning av det slag som nu skisserats syftar till att stärka den reella yttrande- och tryckfriheten genom att skapa garantier för en mångstämmig och fri samhällsdebatt. Tryckfrihetsförordningen är emellertid byggd på tanken att man bör slå vakt om mångfalden genom en obegränsad etableringsfrihet. Risken för en monopolisering av massmediebranschen hade ännu inte fått aktualitet när tryckfrihetsförordningen kom till. Numera är situationen sådan att tryckfrihetsförordningen på denna punkt riskerar att motverka sitt eget syfte. Tryckfrihetsförordningens etableringsregler bör därför ses över och modifieras så att det blir möjligt att inom ramen för en ändamålsenlig lagstiftning bevara en reell yttrande- och tryckfrihet. Självfallet har svårigheterna att bygga på en obegränsad etableringsfrihet motsvarighet också i fråga om andra massmedia än pressen.

Tryckfrihetsförordningen är f. n. föremål för översyn i massmedieutredningen (Ju 1970:59). Enligt sina direktiv skall massmedieutredningen söka samla de grundlagsbestämmelser som behövs till skydd för yttrandefriheten i massmedier i en särskild massmedielag som skall ersätta tryckfrihetsförordningen. Självfallet bör en ny sådan massmedielag inte lägga hinder i vägen för lagstiftning av den typ som förut skisserats. De sakkunniga bör i den frågan särskilt samråda med massmedieutredningen. Nära kontakt får också hållas med pressutredningen.

I sitt arbete bör de sakkunniga givetvis samråda, förutom med de nu berörda utredningarna, också med den utredning om översyn av konkurrenslagstiftningen som torde komma att tillsättas senare.

Utredningen har under tiden juli - oktober 1974 hållit ett sammanträde.
Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

67. Utredningen (Ju 1974:14) om reklam i videogram (RIV)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1974 för att utreda användningen av reklam i videogram (se Post- och Inrikes tidn. den 12 juli 1974):

Ordförande:
Hörjel, Nils J., landshövding

Ledamöter:
Andersson, A. Gösta J., skogsbrukare, led. av riksdagen
Ström, Turid, avdelningschef, led. av riksdagen

Sekreterare:
Stenefeldt, Ulf I., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 september 1974)

Lokal: Statsdepartementens utredningsavdelning, Citadellsvägen 17, 211 20 Malmö, tel. växel 040/749 50 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Lidbom till statsrådsprotokollet den 7 juni 1974):

Inom vissa sektorer av massmediebranschen sker f. n. en snabb teknisk utveckling. Detta gäller bl. a. vad som brukar kallas för videogram. Till denna teknik hör videokassetten och den s. k. bildskivan. Videokassettspelare är en bandspelare som ansluts till en TV-apparat. Man kan köpa färdiga band till bandspelaren men det är också möjligt att själv spela in från TV-utsändningar. Bildskivan har hittills inte marknadsförts i Sverige men utvecklas f. n. både i USA och i Västtyskland. Bildskivan, som påminner om en grammofonskiva, placeras på en apparat som spelar av skivan in i en TV-apparat.

Det har redan skapats ett stort antal system för videoprogram och dessa system konkurrerar med varandra. Videogrammen har många användningsområden som är eller inom en nära framtid kan bli aktuella. F. n. inriktar sig de företag som producerar videokasettinspelningar på undervisning och utbildning. Som exempel kan nämnas undervisning i skolor, intern utbildning för företag och institutioner av olika slag t. ex. sjukhus. Vidare finns det en marknad för information och underhållning till allmänheten i olika typer av butiker och servicelokaler.

Det är omdiskuterat om och i så fall när videogram kommer att få en mera utbredd användning för enskilt bruk i hemmen. Man måste dock räkna med möjligheten att särskilt bildskivan sedan den väl introducerats i hemmen kan få en snabb och omfattande utbredning. Bildskivan torde kunna säljas för ett billigt pris och kan lätt distribueras på olika sätt t. ex. som bilaga till tidningar.

Utvecklingen på videogrammarknaden har föranlett diskussion om hur den nya tekniken från allmän synpunkt bäst skall utnyttjas. Diskussionen har bl. a. rört frågan om och i vilken utsträckning samhället skall ta del i och

styra utvecklingen och användningen av den nya tekniken. Frågan berörs i direktiven för den av utbildningsministern samtidigt härmed tillkallade utredningen om radions och televisionens fortsatta utveckling. Jag skall i detta sammanhang ta upp en särskild aspekt på användningen av videogram, nämligen frågan om reklam i videogram.

Reklam och andra typer av marknadsföring har under senare år vid upprepade tillfällen varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Här kan till en början nämnas lagen (1970:412) om otillbörlig marknadsföring som har gett konsumentombudsmannen och marknadsdomstolen möjlighet att ingripa mot ohederliga eller på annat sätt skadliga metoder i reklam och annan marknadsföring. Vidare kan nämnas reklamskatten som infördes 1972 efter att ha föregåtts av den s. k. annonsskatten. Reklamskattens införande syftade främst till att finansiera ett ökat statligt stöd åt dagspressen. Reklamskatten omfattar förutom annonser även bl. a. film-, ljus,ljud- och utomhusreklam samt trycksaksreklam. Vidare kan nämnas att genom en nyligen vidtagen ändring i tryckfrihetsförordningen införts möjlighet att genom vanlig lag förbjuda kommersiell annons i den mån annonserna används i marknadsföring av alkoholhaltiga drycker eller tobaksvaror.

Reklamutredningen har i sitt delbetänkande (SOU 1973:10) TV-reklamfrågan — där även frågan om reklam i videogram kortfattat berörs (s. 37 och bilaga D) — tagit avstånd från reklam i radio och TV. Utredningen har därvid indelat huvudargumenten mot TV-reklam i tre kategorier, nämligen sådana som rör TV-politik, press-politik och konsumentpolitik. Enligt reklamutredningens bedömning skulle införande av TV-reklam försvåra televisionens programpolitik och allvarligt begränsa dess möjligheter att fylla sina uppgifter som ett medium i allmänhetens tjänst. Reklamutredningen framhåller vidare att televisionen som reklammedium skulle starkt påverka marknadssituationen för andra medieföretag bl. a. dagstidningar, av vilka en del nu befinner sig i en besvärlig ekonomisk situation. Reklamutredningen framhåller slutligen att från konsumentsynpunkt måste beaktas att ett införande av TV-reklam skulle innebära att reklamens volym ökar och att ökningen koncentreras till vissa fåtalsmarknader samt att det nya reklammediet har en suggestiv och påträngande karaktär med låg informationshalt. Därigenom försämras förutsättningarna för hushållens beslutsfattande och köpplanering.

Reklamutredningen har slutligen i ett nyligen avgivet betänkande (SOU 1974:23) Information i reklamen belyst informationsaspekterna på reklamen. Innebörden i förslaget är att berörda organ skall få möjlighet att förhandla fram eller föreskriva att reklamen måste innehålla viss typ av information. F. n. kan konsumentombudsmannen med stöd av generalklausulen i marknadsföringslagen ingripa mot vilseledande reklam. Enligt förslaget flyttas positionerna fram så att samhället också kan kräva viss information som från konsumentsynpunkt är angelägen.

De åtgärder som under senare år vidtagits från samhällets sida i reklamfrågan bygger på uppfattningen att reklamen inte kan frånkännas betydelse som ett både värdefullt och effektivt medel för marknadsföringen av varor och tjänster på den svenska marknaden och på exportmarknaderna. Samtidigt har understrukits att den information som reklamen förmedlar av naturliga skäl blir partisk och inriktad på att ge upplysningar som talar till säljarens fördel. Den ofullständighet som därmed ofta kommer att kännetecknа informationen begränsar reklamens värde från synpunkten att vägleda konsumenterna till rationella inköp. I särskild

grad gäller kritiken den reklam som saknar egentligt informativa inslag utan huvudsakligen genom övertalande, suggestiv och emotionell utformning söker påverka konsumenterna. Från samhällets sida måste i första hand eftersträvas att reklam ges ett mer sakligt innehåll. Bakom bl. a. reklamskatten ligger emellertid den uppfattningen att reklamen numera har sådan omfattning och tillväxttakt att även åtgärder med en dämpande effekt är motiverade.

Mot användningen av reklam i videogram talar med styrka vissa av de skäl som reklamutredningen anför mot TV-reklam. På samma sätt som reklam i televisionen skulle reklam i videogram kunna påverka marknadssituationen för andra medieföretag bl. a. dagstidningar. Från konsumentsynpunkt måste beaktas att reklam i videogram på samma sätt som reklam i TV kan ges en suggestiv och påträngande karaktär. Sannolikt skulle informationshalten i många program bli låg. Detta skulle försämra hushållens förutsättningar att träffa riktiga val vid sina inköp. I detta sammanhang bör också beaktas att videogram kan komma till användning särskilt för barnprogram. Reklam som riktar sig direkt till barn är i allmänhet inte önskvärd utan bör behandlas med särskild restriktivitet. På grund av det anförda bör reklam i videogram förbjudas eller begränsas kraftigt. Jag förordar att särskilda sakkunniga nu tillkallas för att undersöka olika möjligheter för att nå detta mål. Här skall endast skisseras några tänkbara vägar. Det bör stå de sakkunniga fritt att överväga också andra lösningar.

De negativa verkningar som är förenade med reklam i videogram är utan tvekan mest framträdande när videogrammen används för enskilt bruk i hemmen eller i skolor, på sjukhus, i bibliotek eller liknande lokaler. Betänkligheter kan också möta mot att tillåta videogram med reklam om videogrammen spelas upp i underhållningssyfte i kommersiell verksamhet, t. ex. i frisersalonger, utrymmen ombord på passagerarfartyg och liknande. Däremot torde det inte finnas anledning till erinringar mot reklam i program som syftar till information om varor eller tjänster och som spelas upp i industrier, försäljningslokaler och liknande. Man måste också beakta att videogram är ett utmärkt medel för information om olika varor och att det kan vara svårt att skilja sådan information från mera renodlad reklam. Detta kan ibland gälla också videogram på konsumentmarknaden, där den nya tekniken kan tänkas ersätta bruksanvisningar och instruktionsböcker av olika slag.

En möjlighet skulle måhända vara att tillåta videogram med reklam i mera renodlade kommersiella sammanhang men däremot förbjuda sådana videogram när det är fråga om visning i hemmen eller därmed jämställda lokaler. Det kan dock visa sig möta svårigheter att lösa frågan på detta sätt. Ett reklamförbud bör nämligen i första hand riktas mot dem som framställer eller importerar videogram. I detta led kan det emellertid vara svårt att förutse vilka som kommer att använda videogrammen i konsumentledet.

Skulle de sakkunniga finna att det inte låter sig göra att bygga upp lagstiftningen på det nyss antydda sättet, bör de undersöka möjligheten att tillåta reklam bara när det inspelade programmet i sin helhet eller till övervägande del utgörs av reklam i likhet med t. ex. en reklamfilm för biografvisning. Däremot skulle videogram med korta reklaminslag i ett program av annan typ förbjudas. Det är nämligen troligt att bara de som avser att använda videogrammen för kommersiellt bruk är beredda att förvärva inspelningar som huvudsakligen består av reklam.

De sakkunniga bör förutsättningslöst överväga vilka sanktionsmedel som är mest effektiva när det gäller att genomdriva förbud mot eller

begränsningar av reklam i videogram. De som sanktionerna bör riktas mot är att söka i kretsen av producenter, importörer och distributörer. De sakkunniga bör därvid särskilt överväga var kontrollen av att förbjuden reklam inte förekommer lättast kan sättas in. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt problemet att hindra import av videogram med reklaminslag som inte godtas när produktionen sker i Sverige.

De sakkunniga bör utom med den förut angivna utredningen om radions och televisionens fortsatta utveckling samråda med utredningen för den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet (TRU-kommittén) som kontinuerligt bevakar videogramområdet och bedriver viss försöksverksamhet.

Utredningen har under tiden september - oktober 1974 haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

68. Ordningsvaktsutredningen (Ju 1974:15)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 juni 1974 för att utreda frågan om översyn av bestämmelserna om ordningsvakter (se Post- och Inrikes tidn. den 2 augusti 1974):

Utredningsman:

Wictorsson, Åke V., planeringschef, led. av riksdagen

Experter:

Gunnarsson, Bror E., ombudsman (fr.o.m. den 17 oktober 1974)
Göransson, Bengt, direktör (fr.o.m. den 17 oktober 1974)
Johannesson, Rune S., polisintendent (fr.o.m. den 17 oktober 1974)
Johannesson, S. Olof (Olle), direktör (fr.o.m. den 17 oktober 1974)
Schill, Åke I., ombudsman (fr.o.m. den 17 oktober 1974)

Sekreterare:

Heino, Martti O., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 14 oktober 1974)

Lokal: Lilla Nygatan 1, 2 tr., 111 28 Stockholm, tel. 763 23 47 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Geijer till statsrådsprotokollet den 14 juni 1974):

Enligt 17 § allmänna ordningsstadgan (1956:617) kan polismyndighet ålägga den som anordnar offentlig tillställning att bekosta sådan ordningshållning genom polispersonal eller förordnade ordningsvakter som äger rum inom lokal eller plats där den offentliga tillställningen hålls. Detsamma gäller beträffande ingångarna till lokalen eller platsen samt i anslutning därtill belägna särskilda parkeringsplatser.

Av 90 § polisinstruktionen (1972:511) framgår att förordnande 'för den

som skall utföra polisbevakning utan att vara anställd inom polisväsendet (ordningsvakt)' meddelas av rikspolisstyrelsen (RPS) när bevakningen berör flera län, av länsstyrelsen när verksamheten skall omfatta flera polisdistrikt inom länet samt i annat fall av polisstyrelsen. Som allmänt kvalifikationskrav anges att förordnande får meddelas 'endast den som prövas lämplig att utöva polisverksamhet som förordnandet avser'. Av bestämmelserna framgår vidare att meddelat förordnande, som får återkallas när som helst, skall ange verksamhetens art och omfattning samt innehålla uppgift om den som skall utöva förmanskap över ordningsvakten.

Med förordnande som ordningsvakt följer i allmänhet vissa särskilda befogenheter. Av 10 § lagen (1972:558) om tillfälliga omhändertaganden framgår sålunda att de i samma lag givna bestämmelserna om befogenhet för polisman att omhänderta bl. a. den som genom sitt uppträdande stör allmän ordning eller utgör en omedelbar fara för denna i tillämpliga delar gäller även den som utan att vara polisman förordnats att fullgöra polisverksamhet, om annat ej framgår av förordnandet. Av 2 § 5 lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. framgår vidare att ordningsvakt som med stöd av myndighets förordnande utövar polisverksamhet vid offentlig tillställning, i fråga om rusdrycker, vilka i strid mot gällande bestämmelser medförs vid tillställningen, har samma rätt att ta egendomen i beslag som enligt rättegångsbalken tillkommer polisman.

Av särskilda hänvisningar i 15 § andra stycket och 16 § femte stycket polisinstruktionen framgår att vad som i samma instruktion under rubrikerna 'Polismans allmänna åligganden m. m.' resp. 'Polismans befogenheter' föreskrivs om polismans uppträdande (7 §), skyldighet att lyda förmans i tjänsten givna order (8 §), underrättelseskyldighet (9 §), verksamhetsområde (10 §), skyldighet att rapportera brott (12 § första stycket), tystnadsplikt (13 §) samt om medel för verkställande av tjänsteåtgärd, användning av våld m. m. (16 § första — fjärde styckena) i tillämpliga delar gäller även den som utan att vara polisman förordnats att fullgöra polisverksamhet. Av 74 § samma instruktion framgår slutligen att RPS får meddela föreskrifter om skyldighet för bl. a. den som utan att vara polisman förordnats att fullgöra annan polisverksamhet än trafikövervakning att inneha och under tjänstgöring vara iförd tjänstedräkt samt att vara försedd med tjänstetecken och beväpning.

Den som förordnats till ordningsvakt enligt 90 § polisinstruktionen är underkastad ämbetsansvar enligt 20 kap. brottsbalken och åtnjuter det skydd som avses i 17 kap. 1 § samma balk.

I praxis har förordnande som ordningsvakt inte bara kommit i fråga för bevakning vid offentliga tillställningar utan även för en mängd andra bevakningsuppgifter av skiftande karaktär. Förordnande som ordningsvakt har sålunda bl. a. meddelats för personal som tjänstgör som arrestant- och förpassningsvakter. Vidare har förordnande utfärdats för bevakning av industrier, varuhus, köpcentra, villaområden, muséer, militärförråd, campingplatser, idrottsanläggningar m. m. Erfarenheten visar att det såväl när det gäller bevakningsuppgifternas art som antalet meddelade förordnanden förekommer betydande skillnader i praxis både mellan olika polisdistrikt och inom skilda län.

I sina anvisningar till bestämmelserna i 93 § i tidgare gällande polisinstruktion, vilka bestämmelser i sak oförändrade nu finns intagna i 90 §, har rikspolisstyrelsen bl. a. anfört att polismyndigheten innan förordnande utfärdas skall särskilt uppmärksamma bevakningens karaktär och omfattning samt om, med hänsyn till de befogenheter och det skydd som

anses krävas för fullgörande av bevakningsuppdraget, behov verkligen föreligger av särskilt förordnande som ordningsvakt. Behovet av sådant förordnande kan sålunda enligt styrelsens mening bl. a. ifrågasättas, när bevakningsuppdraget har den karaktären att det bedöms vara tillräckligt med den rätt som enligt 24 kap. 7 § rättegångsbalken tillkommer varje enskild person, dvs. att gripa den som begått brott som kan föranleda fängelse. Detsamma gäller när vederbörande redan åtnjuter skydd enligt 17 kap. brottsbalken. Enligt styrelsens uppfattning bör förordnande som ordningsvakt därför i regel meddelas endast den som fullgör uppdrag av sådan karaktär att han anses vara i behov av befogenhet att omhänderta personer som stör eller hotar störa den allmänna ordningen.

Det finns inga säkra uppgifter om det antal personer som f. n. har förordnande som ordningsvakt. Enligt RPS:s beräkningar uppgår emellertid detta antal till omkring 10 000.

När jag i början av detta år anmälde fråga om proposition med förslag till lag om bevakningsföretag (1974:39) framhöll jag bl. a. att det inte är ovanligt att den del av personalen i sådana företag som är sysselsatta med direkta bevakningsuppgifter (väktare) söker och får förordnande som ordningsvakt, eftersom vederbörande därmed bl. a. får det skydd som ligger i att våld mot en ordningsvakt kan komma att bedömas enligt de strängare regler i brottsbalken som gäller för våld mot tjänsteman.

I anledning därav framhöll jag att jag var medveten om att en väktare vid fullgörande av sina bevakningsuppgifter i vissa situationer kan behöva samma skydd som det en ordningsvakt åtnjuter. Något egentligt behov av de befogenheter som följer med ett ordningsvaktsförordnande ansåg jag däremot föreligga bara i vissa fall.

Mot denna bakgrund föreslog jag en lösning som innebär att väktare i auktoriserat bevakningsföretag genom en särskild föreskrift i den nya lagen tillförsäkras samma skydd som avses i 17 kap. 1 § brottsbalken. Jag framhöll därvid att det bör kunna förväntas att det i fortsättningen kommer att bli mindre vanligt än f. n. att väktare förordnas till ordningsvakt. Sådant förordnande bör således komma i fråga endast när det finns ett klart dokumenterat behov för en väktare att få de befogenheter som följer därav.

Sedan riksdagen antagit det vid propositionen fogade lagförslaget (NU 1974:12, rskr 1974:125) har lag (1974:191) om bevakningsföretag utfärdats. Den nya lagen träder i kraft den 1 juli 1974.

RPS har i en promemoria den 13 oktober 1971 angående frågor rörande ordningsvakter m. m. påpekat behovet av en allsidig utredning med sikte att åstadkomma enhetliga bestämmelser rörande ordningsvakter och vaktbolag m. m. Frågan om en utredning angående ordningsvakts anställningsförhållande, utbildning, uniformering m. m. har vidare aktualiserats av Folkets husföreningarnas riksorganisation och Folkparkernas centrala organisation genom skrivelser till chefen för justitiedepartementet den 22 juni 1971 och den 13 december 1972.

Sedan de frågor som hänger samman med bevakningsföretagens verksamhet nu fått sin lösning framstår det som angeläget att mot bakgrund därav och den kritik mot nuvarande förhållanden som framförts bl. a. i tidigare nämnda promemoria och skrivelser även göra en allmän översyn av de problem av skilda slag som hänger samman med den form av bevakning och ordningshållning som utförs av särskilt förordnade ordningsvakter. Jag förordar att en särskild sakkunnig tillkallas för att göra denna översyn.

Den sakkunnige bör till en början göra en närmare kartläggning av de nuvarande bestämmelsernas tillämpning. Han bör vidare ta ställning till

såväl det allmänna behovet av som de principiella och praktiska aspekterna på en ordning som innebär att personer som inte är polismän åläggs att utföra vissa polisiära uppgifter. Den sakkunnige bör därvid ta hänsyn till de beaktansvärda intressen vilka i detta sammanhang gör sig gällande både från dessa särskilt förordnade personers sida och från deras uppdragsgivares. Mot bakgrund av dessa överväganden bör den sakkunnige undersöka vilka ändringar i det nuvarande systemet som är påkallade.

Jag vill i detta sammanhang erinra om vad jag förut anfört angående förordnande som ordningsvakt för väktare. I den förut nämnda proposition angående bevakningsföretagen anförde jag vidare att ansvaret och kostnaderna för sådan extra bevakning som har sin grund i något speciellt förhållande, t. ex. den aktuella byggnadens eller platsens karaktär och läge, den där bedrivna verksamhetens inriktning och omfattning eller andra liknande faktorer vilka gör att behovet av en fortlöpande kontroll och bevakning blir mera framträdande än normalt, bör åvila den som äger det objekt eller driver den verksamhet som det är fråga om. Det bör mot bakgrund härav inte komma i fråga att förevarande uppgifter i vidgad omfattning fullgörs inom ramen för polisens allmänna åligganden med avseende på bevakning och ordningshållning. Å andra sidan bör emellertid också noga tillses att ordningshållning genom särskilt förordnad personal inte tillgrips i fall där denna uppgift av sakliga eller principiella skäl rimligen bör ankomma på polisväsendet.

Med undantag av de begränsningar som ligger i vad jag anfört i det föregående synes den sakkunnige lämpligen inte böra bindas av några närmare direktiv för sitt uppdrag. Jag inskränker mig därför i det följande till att ange några exempel på frågor och problem som bör uppmärksammas under den förestående översynen.

Erfarenheten har som tidigare nämnts visat att praxis när det gäller förordnande av ordningsvakter varierar starkt mellan olika polisdistrikt och län. Speciellt för arrangörer av offentliga tillställningar har detta förhållande ibland gett upphov till särskilda problem. Förordnande som ordningsvakt meddelas av polisstyrelse numera regelmässigt för tjänstgöring inom hela distriktet. I den mån styrelsen vid tillämpningen av 90 § polisinstruktionen iakttar en betydande restriktivitet kan den situationen uppstå att antalet redan förordnade ordningsvakter inom distriktet anses utgöra hinder för att ytterligare förordnanden meddelas för en eller flera personer som har för avsikt att tjänstgöra endast vid offentliga tillställningar som hålls i viss bestämd lokal eller av viss arrangör. Det har i detta sammanhang påpekats att ett system som innebär att tjänstgörande ordningsvakter om möjligt har en någorlunda fast anknytning till den lokal eller det område där vissa typer av offentliga tillställningar regelbundet anordnas i allmänhet leder till en bättre kontinuitet och effektivitet när det gäller ordningshållningen.

Den f. n. på många håll tillämpade princip som innebär att de inom ett visst område förordnade ordningsvakterna av utbildningsskäl anses böra beredas tillfälle att tjänstgöra på så många skilda ställen inom distriktet och under så skiftande förhållanden som möjligt har från arrangörshåll också kritiserats av det skälet att den inte sällan medför högre kostnader i form av ökade rese- och traktamentsersättningar. I fall då de inom ett visst distrikt förordnade ordningsvakterna sammanslutit sig i en s. k. vaktkår eller annan lokal förening utan någon som helst anknytning till de fackliga organisationerna men med syfte att bl. a. fungera som en arbetsförmedling eller att få befogenhet att anvisa viss vakt till förekommande

tjänstgöringsuppdrag har arrangörerna ibland kommit att ställas inför situationer som de av skilda skäl uppfattat som mycket besvärande.

En annan fråga som uppmärksammats från arrangörshåll när det gäller nuvarande praxis på detta område är de skilda bedömningar som förekommer i fråga om antalet ordningsvakter som skall tjänstgöra vid offentliga tillställningar. Det har ifrågasatts om det inte i detta hänseende bör vara möjligt att nå en ordning som innebär att behovet av ordningsvakter bedöms mera enhetligt än f. n. men samtidigt också med större flexibilitet från fall till fall beroende på den enskilda tillställningens karaktär, den väntade publiktillströmningen och andra liknande varierande förhållanden. Med utgångspunkt särskilt i den ekonomiska aspekten på arrangörernas ansvar för ordningshållningen har det vidare ifrågasatts vilken ordning som bör gälla med avseende på transporter av personer som omhändertagits av ordningsvakter vid offentliga tillställningar.

En annan fråga som vållat viss osäkerhet i den praktiska tillämpningen är gränsdragningen mellan de befogenheter i fråga om förmanskap över ordningsvakten som tillkommer polismyndigheten eller enskild polisman i vad gäller tjänsteutövningen och arrangören i egenskap av arbetsgivare.

Mot bakgrund av de ibland mycket grannlaga och svåra uppgifter i sitt förhållande till allmänheten som en ordningsvakt kan ställas inför under sin tjänstgöring samt de betydande befogenheter som i regel följer med denna ställning är det givetvis av stor betydelse att vederbörande inte bara besitter de allmänna personliga egenskaper som gör honom lämplig för sådan verksamhet utan också har fått de kunskaper och den utbildning som behövs för att han i praktiken skall kunna fullgöra sina uppgifter på bästa möjliga sätt. Det är därför väsentligt att även frågorna om utbildningen av ordningsvakter uppmärksammas.

Det finns f. n. inte några enhetliga föreskrifter om ordningsvakternas uniformering. Detta har medfört att förhållandena på detta område är mycket varierande. En tämligen genomgående tendens vid valet av uniformer synes emellertid vara att dessa i så stor utsträckning som möjligt skall likna polisens uniformering. Med anledning härav vill jag i detta sammanhang erinra om att jag i ärendet om bevakningsföretagen underströk vikten av att såväl väktares som ordningsvakts uniform klart och otvetydigt skiljer sig från polisens uniform. I anslutning därtill framhöll jag att frågan om ordningsvakternas uniformering får övervägas av den samtidigt förutskickade, nu aktuella utredningen.

Som jag förut har nämnt används ordningsvakter bl. a. för bevakning av militära förråd. Också inpasseringskontrollen vid försvarsmaktens staber, förband, m. m. sköts i viss utsträckning av ordningsvakter. I samband härmed har uppstått problem. Bl. a. har rätten att använda sådan ordningsvakt i kuppförsvaret satts i fråga. Även befälsrätten över sådan ordningsvakt är omstridd. Mot bakgrund härav bör utredningen behandla de speciella problem som uppstår då ordningsvakter anlitas av krigsmakten.

Bland de problem av mera principiell betydelse som utredningen bör ägna uppmärksamhet åt under sitt arbete vill jag slutligen nämna frågan huruvida personer som utövar jakt- eller fisketillsyn eller utför andra liknande, till viss speciallagstiftning knutna övervakningsuppdrag, skall behöva utrustas med några av de särskilda befogenheter som följer med ett förordnande som ordningsvakt.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

69. Ungdomsfängelseutredningen (Ju 1974:16)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för att utreda frågor i anslutning till avskaffande av påföljden ungdomsfängelse (se Post- och Inrikes tidn. den 2 augusti 1974):

Ordförande:
Landahl, E. Tore, hovrättslagman

Ledamöter:
Jönsson, Eric L., ombudsman, led. av riksdagen
Lindquist, Inger G., rådman, led. av riksdagen

Experter:
Colliander, Per G., anstaltsdirektör (fr.o.m. den 15 oktober 1974)
Håkansson, Sven-Olof H., länsåklagare (fr.o.m. den 15 oktober 1974)

Sekreterare:
Alvå, Jan A., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 1 november 1974)

Lokal: Statsdepartementens utredningsavdelning, Citadellsvägen 17, 211 20 Malmö, tel. 040/782 50 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Geijer till statsrådsprotokollet den 28 juni 1974):

Enligt brottsbalken (BrB) är brott som begåtts av den som inte fyllt 15 år undantagna från straffrättsskipningen. De åtgärder som kan vara erforderliga från samhällets sida med anledning av lagöverträdelser av barn och ungdomar i sådan ålder ankommer helt på barnavården. I fråga om brott som begåtts av ungdomar som fyllt 15 år har man vid utformningen av det straffrättsliga systemet med utgångspunkt i gällande uppfattningar och erfarenheter samt praktiska och humanitära överväganden infört en reglering som innebär att det för denna grupp av lagöverträdare finns både speciella typer av påföljder och särskilda regler om påföljdsvalet.

När det gäller lagöverträdare i åldern 15-17 år innebär BrB:s reglering ett fullföljande av en utveckling som har pågått under de senaste decennierna. Den bärande tanken är sålunda att lagöverträdare i denna åldersgrupp i princip alltid bör behandlas inom barnavårdens ram. En sådan ordning nås antingen genom att åklagaren beslutar att inte väcka åtal eller också genom att domstol efter lagföring förordnar att den dömde skall överlämnas för vård enligt barnavårdslagen (1960:97). Bland de ingripanden från barnavårdens sida som därvid kan bli aktuella kan i detta sammanhang till en början nämnas åtgärder av förebyggande karaktär enligt 26 § barnavårdslagen nämligen hjälpåtgärder, innefattande råd och stöd, förmaning och varning, föreskrifter rörande den underåriges levnadsförhållanden samt övervakning. I en del fall kan det bli aktuellt attt meddela beslut om att den underårige skall omhändertas för samhällsvård och placeras i enskilt hem eller lämplig anstalt, t. ex. i ungdomsvårdsskola. Förordnande om överlämnande till vård enligt barnavårdslagen är emellertid inte den enda sanktionen som kan tillgripas mot den som ej fyllt 18 år. Beroende på brottets svårighetsgrad och övriga omständigheter i det enskilda fallet kan

domstolen sålunda tillgripa även andra påföljder, framför allt böter och villkorlig dom. Skyddstillsyn får ådömas endast om denna påföljd är lämpligare än vård enligt barnavårdslagen och kan i dessa fall aldrig kombineras med sådan anstaltsbehandling som avses i 28 kap. 3 § BrB. Fängelsestraff får utmätas endast när synnerliga skäl föreligger därtill.

När det gäller ungdomar i åldern 18-20 år kan ingripande enligt barnavårdslagen förekomma bara i vissa särskilda fall. För lagöverträdare som tillhör denna åldersgrupp har det därför i princip blivit nödvändigt att lägga huvudvikten vid sådana åtgärder, som kan vidtas inom kriminalvårdens ram. Beträffande påföljder som innebär frihetsberövande har emellertid mot bakgrund härav för ifrågavarande åldersgrupp införts vissa särbestämmelser. Av central betydelse i detta sammanhang är den reglering i 29 kap. BrB som gäller den speciellt för denna kategori av lagöverträdare tillskapade påföljden ungdomsfängelse. Denna form av ett i princip tidsobestämt frihetsberövande är tänkt som den normala påföljden när en längre tids omhändertagande i anstalt bedöms vara påkallat för den unges tillrättaförande. I fall då en kort tids anstaltsvård anses tillräcklig, skall i stället skyddstillsyn i kombination med anstaltsbehandling tillgripas. Fängelse får ådömas ungdomar i denna åldersgrupp endast när ett frihetsberövande är påkallat främst av hänsyn till allmän laglydnad eller fängelse eljest finnes lämpligare än annan påföljd. I den mån barnavårdslagen medger att åtgärder kan vidtas även mot den som har fyllt 18 år, kan domstolen också besluta om överlämnande till barnavård. Sådant överlämnande kan framför allt komma i fråga i fall där någon, som på grund av tidigare kriminalitet eller av annan anledning är intagen i ungdomsvårdsskola, blir lagförd för brott.

För ungdomar som fyllt 21 men inte 23 år innehåller BrB i påföljdshänseende den särbestämmelsen att dessa, liksom 15-17-åringar, kan dömas till ungdomsfängelse, om sådan påföljd finnes uppenbart lämpligare än annan påföljd.

En grundläggande förutsättning för att ungdomsfängelse skall kunna ådömas är att det är fråga om ett eller flera brott varå kan följa fängelse. För den som fyllt 18 men inte 21 år förutsätts vidare att den fostran och utbildning som avses med ungdomsfängelse prövas lämplig med hänsyn till vederbörandes personliga utveckling, vandel och levnadsomständigheter i övrigt. Den som inte fyllt 18 år eller som fyllt 21 men inte 23 år kan som nyss nämnts dömas till ungdomsfängelse endast om sådan påföljd finnes uppenbart lämpligare än annan påföljd.

Behandlingen av den som dömts till ungdomsfängelse äger rum i och utom anstalt och får pågå i högst fem år, varav högst tre år i anstalt. Dessa tidsfrister kan dock förlängas med ett år om den dömde begår nytt brott under den tid som behandlingen pågår. Behandlingen börjar i anstalt och skall pågå där så lång tid som finns erforderlig med hänsyn till behandlingens syfte, dock i regel minst ett år. Vården utom anstalt får i princip inte upphöra förrän den pågått under en sammanhängande tid av två år. Beslut om övergång till vård utom anstalt meddelas av ungdomsfängelsenämnden, som dock kan uppdra åt vederbörande övervakningsnämnd att närmare bestämma dag för övergången. Under vården utom anstalt skall den dömde hela tiden stå under övervakning av särskilt förordnad övervakare.

Om den dömde under vården utom anstalt inte iakttar vad som åligger honom enligt bestämmelser i BrB eller enligt särskild föreskrift eller anvisning som meddelats honom med stöd därav, kan övervaknings-

nämnden meddela ny föreskrift eller tilldela honom varning. Om den dömde visar tredska att iaktta vad som åligger honom eller om fortsatt anstaltsvård är påkallad för att förebygga att han begår nya brott, kan ungdomsfängelsenämnden förordna att han skall återintas i anstalt. Om återintagning har skett, skall den dömde på nytt föras över till vård utom anstalt, när syftet med behandlingen bäst vinns därigenom. I fall då den som dömts till ungdomsfängelse på nytt begår brott innan påföljden har upphört och han blir åtalad, står olika möjligheter till buds för domstolen. Den möjlighet som i praktiken har störst betydelse är att domstolen enligt 34 kap. 1 § 1 BrB förordnar att den förut ådömda ungdomsfängelsepåföljden skall avse även den nya brottsligheten. Enligt 34 kap. 8 § BrB kan maximitiden för ungdomsfängelsepåföljden då förlängas enligt vad nyss nämnts. Vårdas den dömde i anstalt, kan domstolen också föreskriva att han inte får överföras till vård utom anstalt förrän efter sex månader från domstolens beslut, såvida inte maximitiden för anstaltsvård dessförinnan går till ända. Om den dömde vårdas utom anstalt, kan domstolen föreskriva, att han skall återintas i anstalt och även att han inte får överföras till vård utom anstalt förrän efter sex månader från återintagningen, såvida inte maximitiden för anstaltsvård går till ända dessförinnan. Maximitiden får förlängas även i fall då domstolen med stöd av 34 kap. 1 § 2 väljer att döma särskilt till påföljd för det nya brottet, varvid alltså den dömde underkastas annan påföljd vid sidan av ungdomsfängelsepåföljden.

Den tredje möjlighet, som står till buds vid ny brottslighet är att undanröja påföljden ungdomsfängelse och för samtliga brott döma till påföljd av annan art (34 kap. 1 § 3 BrB). Ungdomsfängelsepåföljden upphör då i förtid. Påföljden kan också upphöra i förtid genom beslut av ungdomsfängelsenämnden. Härför förutsätts att den dömde vårdas utom anstalt och — som regel — att vården utom anstalt pågått under en sammanhängande tid av två år.

I fråga om verkställigheten av ungdomsfängelse gäller f. n. att vården i anstalt skall försiggå i ungdomsanstalt eller, om särskilda skäl är därtill, i annan fångvårdsanstalt. Enligt lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, som träder i kraft den 1 juli 1974, kommer emellertid kategorin ungdomsanstalter att upphöra. Anstaltsvården för den som undergår ungdomsfängelse avses sålunda i fortsättningen komma att försiggå inom ett för samtliga kategorier intagna gemensamt anstaltssystem med riksanstalter och lokalanstalter.

Kriminalvårdens anstaltsklientel (antalet i fångvårdsanstalter och häkten intagna) omfattade år 1973 i genomsnitt ca 5 000 personer. Av dessa hörde i genomsnitt 360 till kategorin ungdomsfängelseelever. Av frivårdsklientelet — som år 1973 omfattade ca 23 000 personer — utgjorde ca 500 ungdomsfängelseelever som överförts till vård utom anstalt.

Antalet personer som intagits i fångvårdsanstalt efter dom på ungdomsfängelse (återintagna ej medräknade) har under åren efter BrB:s ikraftträdande minskat betydligt. År 1966 var antalet ca 330 men hade år 1973 minskat till ca 200.

Den brottslighet som föranlett dom på ungdomsfängelse består i det stora flertalet fall av tillgreppsbrott. Andelen våldsbrott är avsevärt mindre. Andra typer av brott, såsom narkotikabrott, förekommer i viss begränsad omfattning.

Påföljden ungdomsfängelse infördes år 1935. Den har alltsedan dess, trots vissa ändringar i de bestämmelser som reglerar påföljden, behållit sin karaktär av en inom relativt vida gränser till tiden obestämd påföljd. Hittills

har anstaltsvistelsen i regel försiggått i särskilda anstalter avsedda att ge fostran och utbildning åt unga lagöverträdare som ansetts behöva en relativt långvarig anstaltsvård.

Tanken var från början att ungdomsfängelse skulle användas för unga lagöverträdare med relativt god prognos. Efter hand har dock ungdomsfängelseklientelet ändrat karaktär. Denna förändring kan delvis hänga samman med utvecklingen av ungdomskriminaliteten men har sannolikt främst sin grund i de efter BrB:s tillkomst alltmera markerade strävandena att söka minska användningen av frihetsberövande påföljder och i stället tillgripa påföljder som innebär kriminalvård i frihet, inte minst för unga lagöverträdare. Det är mot bakgrund härav ingalunda förvånande att det bland det numera rätt begränsade antalet personer som årligen döms till ungdomsfängelse finns en del som är tämligen hårt belastade av tidigare kriminalitet och för vilka prognosen även av andra skäl framstår som mindre god. I många fall har de före domen på ungdomsfängelse varit intagna i ungdomsvårdsskola och undergått skyddstillsyn men återfallit i brott. Inte sällan besväras dessa personer av psykiska störningar i förening med alkohol- och narkotikamissbruk.

Under senare år har växt fram en allt starkare kritik mot påföljden ungdomsfängelse. Krav på att denna påföljd avskaffas har förts fram från olika håll. Bakom kritiken ligger en alltmer utbredd uppfattning att påföljden är behäftad med allvarliga brister som är ägnade att snarare försvåra än främja förverkligandet av de kriminalpolitiska målsättningarna i dagens samhälle. Dessa förhållanden i förening med en utveckling som ägt rum på kriminalvårdens område särskilt genom den kriminalvårdsreform som genomförs från den 1 juli 1974 har lett till att en omprövning av ungdomsfängelseinstitutet framstår som motiverad.

I kritiken mot ungdomsfängelsepåföljden har bl. a. åberopats det förhållandet att procenten återfall hos dem som dömts till denna påföljd är hög såväl i absoluta tal som i relation till andra frihetsberövande påföljder. Det är i och för sig inte uteslutet att detta förhållande mer har sin grund i den tidigare nämnda förändringen i fråga om ungdomsfängelseklientelets sammansättning än i brister hos påföljden som sådan. Det finns emellertid även andra skäl som talar för att återfallsstatistiken bör tolkas med stor försiktighet när det gäller att bedöma ungdomsfängelsepåföljdens effektivitet från rehabiliteringssynpunkt. Hänsyn måste sålunda tas bl. a. till det förhållandet att det på detta sätt konstaterade dåliga vårdresultatet vid ungdomsfängelse snarast kan vara ett uttryck för de generella svårigheter som föreligger när det gäller att söka åstadkomma gynnsamma resultat inom ramen för ett frihetsberövande i anstalt.

Från principiell synpunkt har kritik också riktats mot ungdomsfängelsepåföljdens tidsobestämda karaktär. Motivet till att påföljden, när den infördes, fick denna tidsobestämdhet var dess behandlingsmässiga natur. Med utgångspunkt i klientelets behandlingsbehov ansågs det sålunda naturligt att tiden för anstaltsvistelsens längd skulle bestämmas först sedan vården pågått en tid och med ledning av då vunna erfarenheter om den intagnes person, utveckling och anpassning i samhället. En annan tanke var att tidsobestämdheten skulle utnyttjas pedagogiskt på det sättet att den intagne skulle sträva efter att genom välförhållande nå en så tidig övergång till vård utom anstalt som möjligt. Emellertid har det visat sig svårt att under anstaltstiden göra en tillräckligt objektiv bedömning av den intagnes individuella vårdbehov och förutsättningar för återanpassning i samhället samt att med ledning härav åstadkomma en lämplig bestämning av

anstaltstidens längd. Detta hänger naturligen samman med att bedömningen av den intagnes beteende sker i en miljö — anstaltskollektivet — som i många hänseenden är konstlad och väsensskild från tillvaron ute i samhället. Härtill kommer som en ytterligare komplicerande faktor effekten av den påverkan som de intagna ofta utsätter varandra för i anstaltstillvaron.

Mot bakgrund av nyss nämnda svårigheter när det gäller att i praktiken bestämma anstaltsvistelsens längd har tidsobestämdheten i ungdomsfängelsepåföljden kritiserats också från rättssäkerhetssynpunkt. Det har vidare påpekats att bristen på en någorlunda säker vetskap om hur lång tid anstaltsvistelsen kommer att fortgå utgör en press på den intagne som ibland medför direkta olägenheter av psykisk natur.

I den praktiska tillämpningen av bestämmelserna om ungdomsfängelse har förhållanden av angivet slag också lett till att tidsobestämdheten hos påföljden har minskats. En ganska långtgående schematisering har genomförts. Sålunda har i ungdomsfängelsenämndens praxis förmärkts en tendens att i regel inte överskrida den minimitid av i princip ett år för vården i anstalt som är föreskriven i BrB. När den intagne visat skötsamhet under anstaltsvistelsen beviljas sålunda regelmässigt långtidspermission efter tio månader, vilken permission sedan efter ytterligare två månader normalt efterföljs av ett beslut om övergång till vård utom anstalt. Vid återfall i brott eller annan misskötsamhet under vården utom anstalt är återintagningstiden oftast tre månader och överstiger så gott som aldrig sex månader.

Den ovisshet i fråga om anstaltsvistelsens längd som numera kan föreligga hänför sig huvudsakligen till den förlängning som kan bli följden av fortsatt brottslighet och misskötsamhet i övrigt under vården utom anstalt. Detta utesluter emellertid inte att de dömda på grund av själva konstruktionen av ungdomsfängelsepåföljden ändå kan komma att uppleva denna som relativt tidsobestämd med de olägenheter ett sådant förhållande kan ha.

Vid en jämförelse med det i princip helt tidsbestämda frihetsstraffet fängelse kan bl. a. konstateras att utvecklingen där snarast gått i motsatt riktning. Genom den ökade användningen av villkorlig frigivning och långtidspermission som övergång till villkorlig frigivning har sålunda i praktiken skillnaderna mellan fängelse och ungdomsfängelse när det gäller tidsobestämdheten i viss mån utjämnats. De ändringar i bestämmelserna om villkorlig frigivning som gjordes år 1965 efter BrB:s ikraftträdande innebär att den obligatoriska villkorliga frigivningen efter 5/6 av strafftiden har avskaffats. I stället kan villkorlig frigivning ske fakultativt, antingen som förut sedan 2/3 av strafftiden avtjänats eller, om särskilda skäl föreligger, redan efter halva tiden. I praxis sker villkorlig frigivning regelmässigt senast vid 2/3-tidens utgång. Trots reglernas fakultativa utformning har således även i fråga om villkorlig frigivning skett en viss schematisering.

De förut angivna nackdelarna med den principiella tidsobestämdheten i ungdomsfängelsepåföljden och det förhållandet att tiden för anstaltsvistelsen ändå i den praktiska tillämpningen kommit att bli relativt fixerad ger anledning att starkt ifrågasätta om det är lämpligt att för det ungdomliga klientel som det här är fråga om bibehålla den särskilda påföljden ungdomsfängelse.

Utmärkande för ungdomsfängelseinstitutet är, förutom den principiella tidsobestämdheten, att klientelet under anstaltsvistelsen enligt hittillsvarande system i allmänhet hålls avskilda från andra kategorier intagna som undergår frihetsberövande påföljd. I ungdomsanstalterna har man sökt

bygga upp behandlingsformer speciellt avpassade för det unga klientelet. Dessa anstalter ingår i en särskild ungdomsräjong vid sidan av övriga räjonger i anstaltssystemet. Den av statsmakterna antagna kriminalvårdsreformen innebär i angivna hänseenden genomgripande ändringar. Räjongsystemet slopas och ersätts med ett antal geografiska regioner, varav ingen är särskilt avsedd för unga lagöverträdare. Fördelningen av de till frihetsberövande påföljd dömda mellan olika typer av anstalter kommer att ske i princip oberoende av påföljdens art. En följd av detta är att de nya bestämmelserna om utformningen av kriminalvården i anstalt är enhetliga för ungdomsfängelse och andra frihetsberövande påföljder.

Vad nu sagts innebär å andra sidan inte att anstaltsvården för dem som undergår frihetsberövande påföljd kommer att utformas oberoende av de intagnas ålder. Vid tillkomsten av den nya lagstiftningen framhölls sålunda att en del av riksanstalterna eller vissa avdelningar lämpligen kan förbehållas sådana ungdomar som av säkerhetsskäl eller annan anledning inte lämpligen bör placeras i lokalanstalt och att man härigenom kan bl. a. få möjligheter att lättare tillgodose det yngre klientelets särskilda behov av behandlingsresurser i fråga om undervisning, utbildning och arbetsträning samt medicinsk och psykoterapeutisk behandling. Vidare har i den nya lagen införts en särskild föreskrift som anger att vid placering av intagen som inte fyllt 21 år skall särskilt beaktas att han, om inte särskilda skäl föranleder annat, hålls åtskild från sådana intagna som kan inverka menligt på hans anpassning i samhället. Det bör i detta sammanhang anmärkas att denna föreskrift inte tar sikte speciellt på ungdomsfängelseklientelet utan gäller unga lagöverträdare över huvud taget.

Mot bakgrund av det anförda kan med fog hävdas att kriminalvårdsreformen på ett avgörande sätt har ändrat förutsättningarna för bibehållandet av påföljden ungdomsfängelse. Reformen kan sålunda i viss mån sägas ha föregripit ett avskaffande av denna påföljd.

Av vad jag tidigare anfört framgår att antalet personer dömda till ungdomfängelse successivt minskat under en följd av år. En av orsakerna härtill är antagligen att man i rättstillämpningen fått en alltmer kritisk inställning till denna påföljd. De ökade möjligheterna till kriminalvård i frihet torde också ha bidragit till den minskade användningen av ungdomsfängelse. Det är också tänkbart att ungdomar som annars skulle ha dömts till ungdomsfängelse i något större utsträckning än tidigare i stället döms till fängelse.

I detta sammanhang bör framhållas att ett betydande antal unga lagöverträdare i den för ungdomsfängelse normala åldern, 18-20 år, varje år döms till fängelse. Sedan år 1965 har antalet varit i genomsnitt 700-800 årligen. Inte sällan har dessa till fängelse dömda ungdomar begått brott av samma slag som ofta ligger till grund för en dom på ungdomsfängelse. Detta förhållande är ägnat att ytterligare understryka olägenheterna med ett system som innebär att man har två parallella tidsbestämda och tidsobestämda frihetsberövande påföljder för det unga klientelet. Redan den omständigheten att domstolen har att välja mellan de båda påföljderna medför svårigheter. En allvarligare olägenhet är att de som dömts till ungdomsfängelse av naturliga skäl är benägna att göra jämförelser med det tidsbestämda straff de trott sig kunna påräkna i stället för ungdomsfängelse och att dessa jämförelser inte sällan torde leda till att de anser sig orättvist behandlade.

Om man utgår från att anstaltsvistelsen upphör genom långtidspermission efter tio månader, kan det sålunda göras gällande att en dom på

ungdomsfängelse i fråga om frihetsberövandets varaktighet i allmänhet motsvarar ett fängelsestraff på ett år och tre månader. Det förutsätts därvid att villkorlig frigivning inte sker före utgången av 2/3-tiden. Vid sådant förhållande framstår det inte som uteslutet att ett fängelsestraff i stället för ungdomsfängelsepåföljd i vissa fall skulle kunna leda till en förkortning av tiden för vistelse i anstalt och därigenom öka möjligheterna till rehabilitering inom frivårdens ram.

Frågan om ungdomsfängelsets fortbestånd bör bedömas också med hänsyn till utvecklingen i andra nordiska länder när det gäller motsvarigheterna till den svenska påföljden. I Danmark har nyligen 'ungdomsfaengsel' avskaffats. I Norge har hösten 1973 lagts fram ett utredningsförslag om avskaffande av motsvarande påföljd. I Finland är förhållandena inte jämförbara eftersom man där inte har haft någon påföljd ungdomsfängelse av samma karaktär som i Danmark, Norge och Sverige.

Mot bakgrund av den kritik som enligt det anförda kan riktas mot ungdomsfängelsepåföljden och med hänsyn till utvecklingen inom kriminalpolitiken anser jag att tiden nu är mogen att avskaffa denna påföljd. Jag föreslår därför att sakkunniga tillkallas för att utreda därmed sammanhängande frågor om påföljder för unga lagöverträdare.

En väsentlig uppgift för de sakkunniga bör vara att belysa de konsekvenser i olika hänseenden för behandlingen av unga lagöverträdare som uppstår genom ett avskaffande av ungdomsfängelsepåföljden. Därvid bör övervägas vilka andra påföljder enligt BrB som i olika fall bör komma i fråga för de ungdomar som enligt nuvarande lagstiftning och praxis döms till ungdomsfängelse. Som allmän målsättning bör gälla att en reform på detta område i varje fall inte får leda till ökade frihetsberövanden för den kategori av lagöverträdare som det här är fråga om utan närmast bör syfta till en ytterligare förskjutning av tyngdpunkten på andra kriminalvårdande åtgärder.

De sakkunniga bör därför bl. a. undersöka i vad mån ungdomsfängelse kan ersättas med skyddstillsyn i överensstämmelse med den allmänna tendensen i riktning mot ökad tillämpning av kriminalvård i frihet. Möjligheten att i dom på skyddstillsyn förordna om behandling i anstalt enligt 28 kap. 3 § BrB bör därvid uppmärksammas.

Med hänsyn till ungdomsfängelseklientelets sammansättning och tidigare belastning torde det emellertid inte kunna undvikas att det alternativ till påföljden ungdomsfängelse som i många fall kan komma att ligga närmast till hands är ett fängelsestraff.

Med anledning härav bör uppmärksammas att det inom ramen för det nya anstaltssystemet kommer att finnas möjligheter att även vid verkställighet av fängelsestraff utnyttja de särskilda behandlingsresurser som f. n. föreligger för ungdomsfängelseklientelet. Av stor betydelse i detta sammanhang är också det förhållandet att på de nya lokalanstalterna av övervägande öppen karaktär en intim samverkan med frivårdens personal och olika sociala organ kommer att eftersträvas i syfte att åstadkomma en successiv utslussning av de intagna till vård i frihet, genom bl. a. ökad frigång för undervisning, utbildning, arbete och annan särskild anordnad verksamhet. Otvivelaktigt är sådana åtgärder ofta av särskilt värde för ifrågavarande kategori unga intagna.

Ett speciellt problem i detta sammanhang är hur man i fortsättningen skall förfara med de ungdomar som enligt nuvarande tillämpning döms för mycket grova brott till ungdomsfängelse i stället för ett långvarigt fängelsestraff. I dessa fall har ungdomsfängelsepåföljden gett en möjlighet

att begränsa längden av frihetsberövandet och på ett relativt tidigt stadium låta anstaltsvården ersättas av vård i frihet. Frågan är hur man i fall av förevarande slag skall kunna tillgripa fängelsestraff utan att den dömde underkastas ett så långvarigt frihetsberövande att förödande konsekvenser uppstår för hans fortsatta utveckling och möjligheter till anpassning i samhället. Bestämmelserna i 33 kap. 4 § BrB som i vissa fall ger möjligheter till straffminskning bör därvid uppmärksammas.

Av den tidigare lämnade redogörelsen framgår att ungdomsfängelse i vissa fall även kan ådömas ungdomar som inte fyllt 18 år. I 26 kap. 4 § första stycket BrB föreskrivs samtidigt att den som är under 18 år får dömas till fängelse endast om synnerliga skäl är därtill. Denna regel ger uttryck för en välmotiverad stark restriktivitet i användningen av fängelse för ifrågavarande åldersgrupp. Det finns emellertid många skäl som talar för att man här bör sträva mot en ytterligare begränsning av möjligheterna att använda frihetsstraff. En viktig uppgift för de sakkunniga bör därför vara att i detta sammanhang också undersöka vilka möjligheter det finns att för denna kategori av unga lagöverträdare generellt tillgripa andra påföljder inom BrB:s påföljdssystem.

De sakkunniga bör mot bakgrund av nu angivna förhållanden överväga frågan om behovet av ändringar i bestämmelserna i 26 kap. 4 § BrB, där det förutom nyss nämnda regel angående den som är under 18 år anges att fängelse får ådömas personer i ålderna 18-20 år endast när frihetsberövande är påkallat främst av hänsyn till allmän laglydnad eller fängelse eljest finnes lämpligare än annan påföljd.

Vad jag nu har anfört får inte uppfattas som en uttömmande uppräkning av de frågor som de sakkunniga bör behandla. De sakkunniga bör vara oförhindrade att ta upp även andra frågor som aktualiseras under utredningsarbetet. De bör samråda med de utredningar på andra områden som har beröring med frågor om behandlingen av unga lagöverträdare. Jag avser här i första hand socialutredningen (S 1969:29) som har att i viss utsträckning överväga hur gränsen bör dras mellan olika vårdformer för missanpassad ungdom och vilka åldersgränser som skall gälla i olika sammanhang (prop. 1974:44 s. 67). Dessutom bör samråd ske med bl. a. åtalsrättskommittén (Ju 1970:63), 1971 års utredning (Ju 1971:08) om behandling av psykiskt avvikande samt övervakningsnämndutredningen (Ju 1973:15).

Utredningen har t. o. m. oktober 1974 hållit ett sammanträde.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

70. Utredningen (Ju 1974:17) angående översyn av häktningsbestämmelserna

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för att utföra översyn av bestämmelserna om de personella tvångsmedlen i straffprocessen (se Post- och Inrikes tidn. den 3 augusti 1974):

Ordförande:

Larsson, Sven A. A., hovrättslagman

Ledamöter:

Mattson, Lisa, förbundsordförande, led. av riksdagen

Petersson, Hans E., folkskollärare, led. av riksdagen

Experter:

Nobel, Peter, advokat

Zeime, Claes A., byråchef

Sekreterare:

Stahre, L. G. Tomas, hovrättsfiskal (fr.o.m. den 17 september 1974)

Lokal: Göta hovrätt, Box 422, 551 02 Jönköping, tel. växel 036/11 94 30 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Geijer till statsrådsprotokollet den 28 juni 1974):

För att säkerställa straffrättskipningen står vissa tvångsmedel till myndigheternas förfogande. Man brukar skilja mellan personella tvångsmedel, dvs. främst anhållande och häktning, och reella tvångsmedel, t. ex. kvarstad och beslag. Av tvångsmedlen är anhållande och häktning de som är mest ingripande för den enskilde. Användningen av dessa tvångsmedel har därför sedan länge varit omgärdad av åtskilliga restriktioner. Det gäller såväl de allmänna förutsättningarna för anhållande och häktning som själva förfarandet i samband med att sådan åtgärd beslutas. Även frihetsberövandets utformning har fått en ingående reglering.

Regler om häktning finns i 24 kap. rättegångsbalken (RB). En allmän förutsättning är att någon på sannolika skäl misstänks för brott. I normalfallet (1 § första stycket) skall fängelse i minst ett år ingå i straffskalan för brottet. Endera av tre förutsättningar måste vidare föreligga för att häktning skall få ske. Det skall skäligen kunna befaras att den misstänkte avviker eller annorledes undandrar sig lagföring eller straff (flyktfara) eller att han genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning (kollusionsfara) eller också skall anledning förekomma att han fortsätter sin brottsliga verksamhet (recidivfara). Flyktfara kan utgöra häktningsgrund även vid brott som är mindre svåra än som krävs för häktning i normalfallet, om den misstänkte saknar stadigt hemvist inom riket (1 § andra stycket). För särskilt svåra brott är häktning obligatorisk, om det inte är uppenbart att anledning till häktning saknas (1 § tredje stycket).

Häktning får i allmänhet inte ske om det kan antas att påföljden kommer att stanna vid böter eller suspension (1 § fjärde stycket). Oberoende av brottets svårighetsgrad kan emellertid häktning komma till stånd om den misstänktes identitet är okänd eller om han saknar hemvist inom riket och det föreligger fara för flykt från riket (2 §).

Häktning kan i vissa fall underlåtas om den misstänkte är ung, sjuk, havande kvinna eller kvinna med litet barn (3 §). En förutsättning är då att betryggande övervakning kan ordnas. Enligt 7 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare får den som är under 18 år inte häktas utan att synnerliga skäl finns till det.

Beslut om häktning meddelas av domstol. Om skäl föreligger att häkta någon får undersökningsledaren eller åklagaren anhålla honom i avvaktan

på rättens beslut (5 § första stycket). Enligt stadgad praxis utövas befogenheten regelmässigt av åklagaren. Anhållande kan i vissa fall ske även om skäl till häktning saknas (5 § andra stycket). I så fall krävs att det är av synnerlig vikt att den misstänkte tas i förvar i avbidan på ytterligare utredning.

Anhållande kan föregås av att den misstänkte grips. I 24 kap. 7 § RB ges föreskrifter härom. Då någon gripits skall anmälan skyndsamt göras till åklagaren. Den gripne skall snarast inställas till förhör (8 §). Efter förhöret skall åklagaren omedelbart besluta om han skall anhållas eller friges (7 § tredje stycket).

Häktningsframställning skall avlåtas till domstolen senast dagen efter det att anhållningsbeslut meddelades. Om ytterligare utredning behövs får dock med framställningen anstå högst fem dagar från anhållningsbeslutet. Har någon anhållits i sin frånvaro räknas nämnda tider från den dag då den anhållne inställdes till förhör. Görs inte häktningsframställning, skall den anhållne omedelbart friges.

I samband med häktningsframställningen skall till rätten överlämnas protokoll eller anteckningar rörande förundersökningen. Med rättens medgivande får dock anstå viss kortare tid med sådant överlämnande (12 §).

Om inte synnerligt hinder möter skall rätten i normala fall hålla häktningsförhandling senast fjärde dagen efter det att häktningsframställningen inkom till rätten (13 §). I samband med häktningsbeslut skall rätten, om inte åtal redan väckts, utsätta viss tid inom vilken åtal skall väckas. Denna tid får inte bestämmas längre än som är oundgängligen erforderligt (18 §). Mål i vilket någon hålls häktad skall av domstolen behandlas med särskild skyndsamhet. Huvudförhandling i tingsrätt skall t. ex. i princip hållas inom en vecka från den dag åtalet väcktes (45 kap. 14 § RB).

Enligt 33 kap. 5 § brottsbalken skall vid ådömande av frihetsstraff tid varunder den dömde varit anhållen eller häktad som regel anses som tid under vilken den ådömda påföljden avtjänats i anstalt.

Enligt 24 kap. 11 § RB skall den som är anhållen hållas i förvar men eljest inte underkastas annan inskränkning i sin frihet än som påkallas av ändamålet med anhållandet, ordningen på förvaringsplatsen eller allmän säkerhet. Den som är häktad skall utan dröjsmål föras till allmänt häkte (24 kap. 22 §) om inte synnerliga skäl föranleder annat. Om behandlingen av den som berövats friheten finns bestämmelser i lagen (1958:213) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.

I vissa fall då det på grund av flyktfara är önskvärt att hålla kontroll över den misstänkte framstår anhållande och häktning som onödigt hårda ingrepp. Därför finns en möjlighet att ersätta dessa åtgärder med reseförbud. Regler härom finns i 25 kap. RB. Ett reseförbud innebär att den misstänkte inte får lämna honom anvisad vistelseort utan tillstånd. Med ett sådant förbud kan för kontrollens skull förenas särskilda villkor eller föreskrifter som den misstänkte skall iaktta. Förutsättningarna för meddelande av reseförbud är lindrigare än för häktning (1 §). Misstanken om brott kan vara svagare grundad. Överträds reseförbud skall den misstänkte anhållas eller häktas om det inte är uppenbart obehövligt (9 §).

Nuvarande regler om anhållande och häktning bygger i allt väsentligt på den ordning som utbildats före RB:s tillkomst (jfr SOU 1938:44 s. 32). Den revision av reglerna som företogs genom 1942 års processreform innebar bl. a. att reglerna bragtes i bättre överensstämmelse med de grundläggande principer för rättegången på vilka RB bygger. Beträffande häktnings-

grunderna eftersträvades vidare att göra bestämmelserna härom mer smidiga, så att större möjligheter öppnades att ta hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall (SOU 1938:44 s. 297). Inte i något fall gjordes häktning helt obligatorisk. Vid sidan av tidigare förekommande häktningsgrunder upptogs som ett nytt skäl för häktning risk för fortsatt brottslighet (recidivfara). I motiven framhölls att häktning i detta fall visserligen inte hade karaktären av egentligt straffprocessuellt tvångsmedel men att starka praktiska skäl talade för att på detta sätt skydd bereddes den som hotades av brottsliga handlingar från den misstänktes sida (SOU 1938:44 s. 298).

Nyligen har vissa grundläggande statistiska förhållanden rörande tillämpningen av reglerna om anhållande och häktning kartlagts genom en undersökning föranstaltad av riksåklagaren(RÅ). Av undersökningen framgår bl. a. följande. Omkring 25 000 personer anhålls årligen. Endast en tredjedel eller omkring 9 000 personer begärs häktade. Av häktningsframställningarna leder mera än tre fjärdedelar till häktning. Anhållnings- och häktningstiderna framstår inte som anmärkningsvärt långa. De lagstadgade maximifristerna utnyttjas sällan. Längre häktningstider förekommer huvudsakligen i fall då förordnande om rättspsykiatrisk undersökning har meddelats. Förmögenhetsbrott är orsak till häktning i majoriteten av alla fall. När häktning har förekommit följer i regel frihetsberövande påföljd. Kriminalvård i frihet blir dock påföljden i mer än en femtedel av samtliga fall. I ungefär två procent blir samtliga åtalspunkter som grundat häktningen ogillade.

Hittillsvarande erfarenheter från tillämpningen av reglerna om de personella tvångsmedlen ger enligt min mening inte belägg för att det skulle föreligga behov av en total revision av dessa regler. Däremot anser jag starka skäl tala för att man genom partiella reformer bör kunna uppnå en ordning som i skilda hänseenden är mer tillfredsställande än den nuvarande. Enligt min mening är tiden därför nu mogen att göra en översyn av reglerna om de personella tvångsmedlen i straffprocessen. Jag förordar att särskilda sakkunniga tillkallas för att göra denna översyn.

Det är uppenbart att anhållande och häktning också i fortsättningen bör stå de rättsvårdande organen till buds i den brottsbekämpande verksamheten. Effektiviteten i straffrättskipningen beror i väsentlig mån av att verksamma tvångsmedel står till förfogande för att säkerställa utredningen med anledning av brott och för att lagföringen av misstänkta skall kunna fullföljas.

Jämsides med intresset av effektiv brottsbekämpning gör sig emellertid också andra synpunkter gällande. Ett viktigt led i reformarbetet på det kriminalpolitiska området är att minska användningen av frihetsberövande påföljder och att ersätta dessa med kriminalvård i frihet (se prop. 1973:1 bil. 4, JuU 1973:15, rskr 1973:152). Ett annat led i reformeringen av kriminalvården är att anstaltstiden — när anstaltsbehandling blir aktuell — redan från början skall inriktas på åtgärder som förbereder den intagne för tillvaron utanför anstalten, allt i den utsträckning det kan ske utan att kravet på samhällsskydd eftersätts (prop. 1974:20, JuU 1974:2, rskr 1974:99). Den nyligen antagna lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt syftar i enlighet härmed bl. a. till en ökad integrering mellan kriminalvård i anstalt och frivård.

Det är uppenbarligen av stor vikt att tillämpningen av de straffprocessuella tvångsmedlen så långt möjligt bringas i samklang med de riktlinjer som har dragits upp för det kriminalpolitiska reformarbetet. Även

det förhållandet att ett temporärt frihetsberövande innebär ett djupt ingrepp i den enskildes levnadsförhållanden pekar på det angelägna i att man söker begränsa användningen av dessa tvångsmedel så långt det är möjligt. Om formerna för de straffprocessuella frihetsberövandena i betydande mån avviker från de principer som skall vara vägledande för kriminalvården, kan det vidare befaras att sådana åtgärder minskar utsikterna till rehabilitering av dem som ådöms påföljd för brott. Också från integritetsskyddssynpunkt är det av betydelse att tvångsmedlen i straffprocessen ges en utformning som harmonierar med samhällets reaktioner i övrigt mot dem som lagförs för brott.

De sakkunniga bör i första hand ta ställning till i vilken omfattning det föreliggande statistiska materialet angående användningen av de personella tvångsmedlen bör kompletteras för att kunna läggas till grund för en reform. I åtskilliga hänseenden synes det material som har lagts fram i RÅ:s undersökning ge tillräcklig ledning för bedömningen av reformbehovet. Materialet torde dock behöva fullständigas. Jag vill särskilt peka på att RÅ:s undersökning inte innehåller några uppgifter om i vilken omfattning de olika anhållnings- och häktningsgrunderna har kommit till användning. RÅ:s material har också den begränsningen att det i huvudsak inte utsäger något om den anhållnes eller häktades personliga förhållanden.

Det är självklart att en så ingripande åtgärd som häktning endast skall få vidtas om det föreligger en betydande säkerhet i fråga om den misstänktes skuld. Det tillgängliga statistiska materialet över frikännande domar beträffande häktade tyder inte på att praxis skulle sätta kravet på bevisning i detta hänseende anmärkningsvärt lågt. Om häktningen skall kunna fylla sin bevissäkrande funktion torde bevisningskravet enligt min mening i allt fall inte kunna höjas på något mera markant sätt.

Vad gäller de typer av brott som föranleder anhållande och häktning utvisar RÅ:s undersökning att sådant frihetsberövande mestadels används vid förmögenhetsbrott (68 %). Mot bakgrund av den inställning som numera präglar samhällets syn på ingripande mot förmögenhetsbrott av mindre allvarlig natur finns det anledning för de sakkunniga att närmare undersöka orsakerna till dominansen av förmögenhetsbrotten.

Den nu berörda frågan har visst samband med vilka påföljder som ådöms dem som varit anhållna eller häktade. Också på denna punkt kan viss ledning hämtas ur RÅ:s undersökning. Den relativt stora andelen fall där annan påföljd än fängelse, internering eller ungdomsfängelse ådömts ger anledning att ställa frågan, om inte möjligheten att använda häktning bör begränsas när endast villkorlig dom eller skyddstillsyn kan förväntas. De sakkunniga bör ägna särskild uppmärksamhet åt denna fråga. Härvid blir bl. a. möjligheterna att omhänderta den misstänkte på annat sätt än genom häktning av intresse. Till detta problem skall jag återkomma i det följande.

En fråga som givetvis träder i förgrunden vid en översyn av bestämmelserna om de personella tvångsmedlen är utformningen av häktningsgrunderna. Det finns som nyss nämnts ingen officiell statistik om vilka häktningsskäl domstolarna i allmänhet lägger till grund för häktningsbeslut. Recidivrisken torde emellertid spela den mest betydande rollen härvidlag. Som jag tidigare berört har det avsedda tillämpningsområdet för denna bestämmelse varit förhållandevis begränsat. Det kan ifrågasättas om inte praxis har gått vida längre än lagstiftaren har menat.

Vid omprövningen av häktningsgrunderna bör de sakkunniga till en början uppmärksamma frågan om vilken utredning som skall krävas för att recidivfara skall anses föreligga. I gällande rätt uppställs endast kravet att

anledning förekommer att den misstänkte fortsätter sin brottsliga verksamhet. Enligt min uppfattning bör kravet på utredning om återfallsrisken ställas högre. De sakkunniga bör överväga om tillämpningen av recidivgrunden kan begränsas till sådana fall där det föreligger en påvisbar fara för fortsatt brottslighet av allvarlig art. En tänkbar möjlighet är att begränsa regelns tillämpningsområde till vissa särskilt angivna allvarliga brott eller brottskategorier.

Tillämpningen av häktningsgrunden flyktfara, vilken torde vara den näst vanligaste grunden, har kritiserats främst av det skälet att den som saknar fast bostad eller fast anställning häktas i alltför stor omfattning. Den omständigheten att någon saknar fast bostad eller fast anställning kan givetvis öka myndigheternas arbete med att delge kallelser o. d. och att inställa den misstänkte till förhör eller förhandling. En så ingripande åtgärd som häktning är dock knappast motiverad i andra fall än när det finns en påtaglig risk för att den misstänkte mer varaktigt kommer att undandra sig lagföring eller påföljd. De sakkunniga bör pröva vilka omständigheter som skall få ha avgörande betydelse vid bedömningen av om reell flyktfara föreligger.

Det kriminalpolitiska reformarbetet är inriktat på en ökad användning av vård i frihet. Det bör övervägas om inte motsvarigheter till sådan vård till en del kan ersätta de hittills tillämpade straffprocessuella frihetsberövandena vid recidivrisk och flyktfara. Som nämnts tidigare anvisar RB övervakning *som alternativ till häktning när det gäller ungdomar, sjuka, havande kvinnor* och kvinnor med små barn. Möjligen kan genom en utvidgning av denna typ av ingripande uppnås en minskning av de rena frihetsberövandena utan att straffprocessen förlorar alltför mycket i effektivitet. De sakkunniga bör också överväga om inte åtskilliga häktningar som nu sker på grund av flyktfara skulle kunna undvikas och ersättas av åtgärder inom ramen för ett utvidgat reseförbudsinstitut.

Som jag har antytt i det föregående finns det utöver det nu sagda ett påtagligt behov av att åstadkomma andra former för provisoriskt frihetsberövande i straffprocessen än de som nu står till buds. Jag syftar bl. a. på situationer då endast villkorlig dom eller skyddstillsyn kan förväntas. En annan kategori är de fall då visserligen risk för återfall i brottslighet föreligger men skäl för en så ingripande åtgärd som häktning ändå inte kan anses föreligga. En viktig uppgift för de sakkunniga bör vara att närmare undersöka hur alternativa former av frihetsberövande kan åstadkommas. Jag vill erinra om att denna fråga har uppmärksammats i den internationella debatten. Inom Europarådet pågår ett arbete som syftar till att utveckla sådana alternativa lösningar. Bl. a. har förts fram tanken på att inrätta ett slags härbärgen för kortvarigt omhändertagande under viss del av dygnet av personer som annars skulle ha blivit häktade. De sakkunniga bör ha stor frihet att pröva olika vägar för att tillgodose önskemålet om nya former för straffprocessuella frihetsberövanden.

En närbesläktad fråga är om den misstänkte skall kunna tas om hand av väsentligen individualpreventiva skäl när återfallsrisk föreligger, t. ex. för att hindra honom från att begå nya brott. Denna fråga har ett nära samband med de frågor som omfattas av socialutredningens (S 1969:29) uppdrag. De sakkunniga bör samråda med denna utredning.

Frågan om de straffprocessuella frihetsberövandenas utformning har också en annan sida. När det föreligger en påtaglig flyktfara, t. ex. om någon genom skattebrott undandragit det allmänna betydande belopp och man har anledning befara att medlen placerats utomlands, kan det finnas skäl att

effektivisera tvångsmedlen. I en del fall torde visserligen reseförbud utgöra ett tillräckligt remedium, eftersom denna tvångsåtgärd kan förenas med villkor att vederbörande skall lämna ifrån sig sitt pass. Erfarenheten har emellertid visat att det i vissa fall har varit möjligt att kringgå passbestämmelserna. De sakkunniga bör i samråd med utredningen (Fi 1973:01) om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen överväga hur samhället i fall av förevarande typ skall kunna säkerställa att den misstänkte inte avviker från riket. De sakkunniga bör även pröva om tillämpningen av kollusionsfaregrunden ger anledning till revision av reglerna i denna del.

Vad jag nu har anfört har närmast gällt häktningsförutsättningarna. Med RB:s konstruktion av grunderna för anhållande kommer en revision av häktningsförutsättningarna automatiskt att påverka anhållandefrekvensen. Härutöver bör emellertid framhållas att anhållande f. n. kan ske också med tillämpning av den speciella regeln i 24 kap. 5 § andra stycket RB. Denna regel, vilken ger möjlighet till anhållande om det är av synnerlig vikt att den misstänkte tas i förvar i avbidan på ytterligare utredning, kan antas ha ganska omfattande tillämpning. De sakkunnigas översyn bör ta sikte också på anhållningsinstitutet i dess helhet. Ett anhållande kan ofta utgöra ett mycket allvarligt ingrepp från den enskildes synpunkt och det är givetvis angeläget att begränsa sådana ingrepp så långt som möjligt. En mycket stor andel av de personer som f. n. anhålls blir åter försatta på fri fot förhållandevis kort tid efter ingripandet. Detta tyder på att det finns skäl för en mer restriktiv utformning av anhållningsreglerna.

De sakkunniga bör överväga i vad mån häktningsreglerna bör vara fakultativa i den meningen att utrymme finns för en diskretionär avvägning mellan olika intressen. Det torde visserligen vara ofrånkomligt att domstolen måste ges möjlighet att trots förekomsten av vissa legala förutsättningar i undantagsfall underlåta häktning när individualpreventiva skäl talar emot sådan åtgärd. Å andra sidan finns uppenbarligen vissa risker förknippade med att göra reglerna om frihetsberövande fakultativa i alltför stor utsträckning. Hänsyn till den misstänktes integritet, frihet och rättssäkerhet talar generellt för att regler av denna typ bör vara utformade på ett sätt som klargör att de skall tillämpas restriktivt. De sakkunniga bör överväga om nu åsyftade risker kan minskas genom att häktningsrekvisiten utformas mer restriktivt, t. ex. genom uppräkning av de brott eller brottstyper som skall kunna föranleda häktning i normala fall.

Det är givetvis ett mycket angeläget önskemål att den tid som frihetsberövandet varar inte är längre än som är oundgängligen nödvändigt. Den största delen av häktningstiden torde normalt hänföra sig till utredningsstadiet. De sakkunniga bör överväga om några fördelar kan uppnås genom att en större del av de tillgängliga utredningsresurserna koncentreras till häktningsfallen. De bör också överväga om tidsfristerna för vidtagande av skilda åtgärder hos domstolen kan kortas ned för normala fall.

Särskilda problem är förenade med de långa väntetiderna inom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet. Dessa anser jag inte vara av beskaffenhet att böra utredas gemensamt med övriga frågor rörande de straffprocessuella tvångsmedlen utan problemen bör lämpligen övervägas i annat sammanhang.

För att domstolsprövningen vid häktning skall kunna tjäna sitt syfte är det viktigt att domstolen och den misstänkte i så god tid som möjligt och i tillräcklig omfattning får del av utredningsmaterialet. De praktiska problem som hänger samman med att snabbt tillställa domstolen och den misstänkte

erforderligt material bör utredas närmare. Det bör också övervägas om man inte bör vidga möjligheterna att förebringa bevisning vid häktningsförhandling i fall då den misstänkte förnekar att han har begått brottet. Även i övrigt kan det vid en närmare granskning av praxis beträffande anhållande och häktning visa sig finnas behov av att se över förfarandereglerna.

Det anförda har i huvudsak tagit sikte på anhållande och häktning. De skäl som motiverar en reformering av dessa institut kan också ge anledning till att granska reglerna om gripande. I sammanhanget bör även erinras om att RB:s bestämmelser om förundersökning ger möjlighet för undersökningsledaren att kvarhålla förhörspersoner visst antal timmar (23 kap. 9 §). De sakkunniga bör vara oförhindrade att föreslå de ändringar i dessa regler som deras förslag i övrigt påkallar.

Med hänsyn till RB:s konstruktion bör en utredning rörande de tvångsmedel som nu berörts ske med beaktande av hur reglerna härom förhåller sig till övriga bestämmelser om tvångsmedel i RB och till RB anslutande författningar. Jag vill i detta sammanhang erinra om att sakkunniga tidigare har tillkallats för att utreda frågan om anonymitetsskydd vid beslag och husrannsakan i syfte att stärka anonymitetsskyddet för uppgiftslämnare till pressen (Ju 1974:01). En särskild utredning har i uppdrag att se över bestämmelserna om telefonavlyssning vid förundersökning (Ju 1974:08). Även utredningen (Fi 1973:01) om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen kan ha anledning att gå in på reglerna om de straffprocessuella tvångsmedlen. Samråd bör därför ske med nämnda särskilda utredningar.

De frågor om reformering av de straffprocessuella tvångsmedlen som jag nu har berört kan aktualisera vissa organisatoriska spörsmål inom rättsväsendet. De sakkunniga bör vara oförhindrade att också lägga fram förslag i sådana hänseenden.

Frågan om en reform när det gäller behandlingen av anhållna och häktade har nyligen behandlats av riksdagen i samband med att ställning tagits till prop. 1974:20 med förslag till ny lagstiftning om kriminalvård i anstalt m. m. Med anledning av vissa motioner (1974:1605 och 1974:1606) med begäran om ny häkteslagstiftning anmärkte justitieutskottet bl. a. att spörsmålet om RB:s reglering av tvångsmedlen på sitt sätt är artskilt från den sedan länge påträngande och mer begränsade problematiken om hur man lagstiftningsvägen skall kunna åstadkomma förbättringar för dem som är häktade, anhållna eller gripna. Utskottet förordade för sin del att de i motionerna berörda frågorna snarast skulle tas upp till övervägande i syfte att ny häktningslagstiftning skulle kunna föreläggas riksdagen inom kort. Utskottet hemställde att detta skulle ges Kungl. Maj:t till känna (JuU 1974:2 s. 57). Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr 1974:99).

Bestämmelser om behandlingen av den som utsätts för straffprocessuellt frihetsberövande finns som jag förut nämnt i lagen (1958:213) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. samt dessutom i kungörelsen (1958:214) angående tillämpningen av samma lag. Frågan om vissa omedelbara ändringar i dessa bestämmelser övervägs f. n. inom justitiedepartementet. En departementspromemoria i ämnet beräknas kunna bli framlagd senare under året.

Emellertid bör beaktas att frågan hur man bör anordna förvaringen och behandlingen av dem som är föremål för häktning m. m. och därmed sammanhängande frågor om tillgängliga resurser kan påverkas av en ändrad utformning av bestämmelserna i RB om häktning m. m. Det bör därför vara en väsentlig uppgift för de sakkunniga att under hänsynstagande härtill

överväga behandlingens utformning. I det sammanhanget bör de sakkunniga också överväga huruvida frågor om behandlingens utformning i större utsträckning skall kunna överprövas i domstol.

Utredningen har under tiden september - oktober 1974 hållit ett sammanträde.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

71. Brottsskadeutredningen (Ju 1974:18)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för att utreda frågan om vidgad ersättning till brottsoffer m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 2 augusti 1974):

Ordförande:
Romander, Holger A. G., riksåklagare

Ledamöter:
Johansson, Sven A. B., led. av riksdagen
Nygren, Arne J., redaktör, led. av riksdagen

Experter:
Nilsson, B. R. Edvard, hovrättsassessor (fr.o.m. den 22 oktober 1974)
Strömbäck, Erland H. D. D:son, direktör (fr.o.m. den 22 oktober 1974)
Sturkell, Carl-Edvard, lagman (fr.o.m. den 22 oktober 1974)

Sekreterare:
Sidenbladh, Karl H., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 25 september 1974)

Lokal: Lilla Nygatan 1, 2 tr., tel. 763 23 51 (sekreteraren). Postadress: Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiv (anförande av statsrådet Geijer till statsrådsprotokollet den 28 juni 1974):

Fr. o. m. budgetåret 1971/72 betalas ersättning av statsmedel för vissa personskador som har uppstått i samband med brott. Bestämmelser härom finns i kungörelsen (1971:505) om ersättning av allmänna medel för personskada på grund av brott (ändrad 1974:355). Enligt kungörelsen utgår ersättning efter prövning av sökandens behov. Därvid tas hänsyn till skadestånd eller annan ersättning som tillkommer honom med anledning av skadan. Ersättning utgår ej i vidare mån än som följer av allmänna regler om skadestånd vid personskada. Ärende om ersättning prövas av Kungl. Maj:t i justitiedepartementet.

Som skäl för införandet av ersättningssystemet anfördes i prop. 1971:1 (bil. 4 s. 16) att brottsoffren i jämförelse med många andra grupper av skadelidande i samhället befinner sig generellt sett i en ogynnsam situation genom att de ofta saknar möjlighet att få ersättning av den som vållat skadan. Till stor del täcks behovet av socialförsäkringen och andra former av försäkring men vissa luckor i försäkringsskyddet förekommer alltjämt,

särskilt i fråga om personer med små inkomster. Det föreligger därför för den kategori skadelidande som brottsoffren utgör ett särskilt påtagligt behov av hjälpåtgärder från samhällets sida. Med hänsyn till det sagda uttalades i propositionen att möjlighet borde finnas att efter behovsprövning utge ersättning till dem som drabbas av personskada genom brott. I första hand borde regleringen ta sikte på att tillgodose de socialt mest ömmande behoven.

I årets statsverksproposition (prop. 1974:1 bil. 4 s. 110) lämnas en redogörelse för hittillsvarande tillämpning av de ifrågavarande ersättningsreglerna. Samtidigt uttalas att det mot bakgrund av vunna erfarenheter är påkallat att precisera de villkor som fortsättningsvis bör gälla för rätt till ersättning. Det föreslås på denna punkt bl. a. att gällande principer för beräkning av skadestånd vid personskada så långt möjligt skall tillämpas. Detta innebär bl. a. att några särskilda inskränkningar i rätten till ersättning för ideell skada inte längre skall gälla. Vidare uttalas att, av administrativa skäl, den nedre gränsen för ersättning bör bestämmas till 400 kr. i stället för som hittills 300 kr. och att beloppet bör betraktas som självrisk. När det gäller hänsynstagandet till sökandens ekonomiska förhållanden förordas i statsverkspropositionen att personer i lägre inkomstskikt skall ha rätt till full ersättning och personer med högre inkomster reducerad ersättning. Avsteg från denna princip skall dock kunna göras, om särskilda skäl föreligger.

Med anledning av uttalandena i statsverkspropositionen och med beaktande av de förslag som förts fram i två motioner (mot. 1974:151 och 1974:1257) anför justitieutskottet (JuU 1974:1) att en omprövning bör ske av villkoren för ersättning i syfte att åstadkomma ett ersättningssystem som bättre tillgodoser önskemålet att ge ekonomiskt skydd åt personer som drabbas av skada genom brott. Med hänsyn till frågornas komplicerade natur anser utskottet att det inte utan närmare undersökning bör avgöras hur i detalj ett vidgat statligt ersättningsansvar bör utformas. Utskottet förordar därför att riksdagen hemställer hos Kungl. Maj:t att frågan härom blir föremål för utredning.

Utredningen bör enligt utskottets mening avse ersättningsfrågorna beträffande såväl person- som egendomsskador. En utvidgning av ersättningssystemet till att omfatta även sakskador anser utskottet vara särskilt angelägen ur social synvinkel med hänsyn till att försäkringsskydd mot sådana skador ofta torde saknas hos de ekonomiskt sämst ställda grupperna i samhället. Det kan emellertid finnas anledning att införa någon form av begränsning beträffande vissa brottstyper såsom bedrägeri och vissa andra förmögenhetsbrott.

Utredningsarbetet bör enligt utskottets mening bedrivas skyndsamt, så att förslag om möjligt kan föreläggas 1975 års riksdag. I avvaktan på de resultat utredningen kan leda till lämnar utskottet utan erinran de riktlinjer för ersättning som förordas i statsverkspropositionen. Utskottet anser dock att den nedre gränsen för ersättning bör bestämmas till 200 kr. i stället för som föreslagits 400 kr.

Riksdagen har beslutat i enlighet med vad utskottet anfört (rskr 1974:42).

Med anledning av riksdagens beslut förordar jag att sakkunniga tillkallas för att utreda frågan om vidgad ersättning till brottsoffer. Utredningsarbetet bör i första hand ta sikte på att bygga ut möjligheterna till ersättning för personskador. Uppenbarligen är de sociala skälen för ett statligt engagemang särskilt starka på personskadeområdet.

Som utskottet har anfört finns det vissa skäl som talar för att man utvidgar

ersättningssystemet till att avse även ersättning för sakskador. De sakkunniga bör därför pröva frågan om en sådan utvidgning. Beaktas bör dock att det på sakskadeområdet finns goda möjligheter för den enskilde att skaffa sig ett försäkringsskydd till rimliga kostnader. Hithörande försäkringsanordningar har också sedan länge en mycket vidsträckt utbredning, framför allt i form av obligatoriska moment i kombinerade försäkringar av typ hemförsäkring. De sakkunniga bör noga överväga vilka konsekvenser det kan ha från olika synpunkter, om staten tar på sig ansvar för sakskador.

När det gäller ren förmögenhetsskada, dvs. skada som uppkommer utan samband med att någon lider person- eller sakskada, bör de sakkunniga utgå från att sådan skada inte till någon del bör inrymmas under ett statligt ersättningssystem.

I enlighet med vad som har uttalats såväl i statsverkspropositionen som i utskottets betänkande bör ersättningssystemet utformas på grundval av allmänna skadeståndsrättsliga principer. Som en grundsats bör alltså gälla att den skadelidande skall försättas i samma situation som om skadan inte hade inträffat. Självfallet bör dock överkompensation undvikas. När det gäller personskador bör sålunda den statliga ersättningen vara subsidiär i förhållande till de socialförsäkringsförmåner som den skadelidande kan ha rätt till. Det kan också finnas skäl att låta förmåner från s. k. summaförsäkring (liv-, olycksfalls- och sjukförsäkring) räknas av när ersättning bestäms. För den händelse rätt till statlig ersättning införs även på sakskadeområdet bör på motsvarande sätt utgångspunkten vara att hänsyn tas till ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av försäkring.

Av administrativa skäl bör ersättningen vid varje form av skada reduceras med ett visst självriskbelopp. Med anledning av vad utskottet anfört har 1971 års kungörelse nyligen ändrats så att det fr. o. m. den 1 juli 1974 gäller ett självriskbelopp om 200 kr. De sakkunniga bör utgå från att ett belopp av den storleksordningen bör gälla på personskadeområdet även i framtiden. Däremot kan det finnas skäl att ha en högre självrisk, om ersättning införs för sakskador.

Också när det gäller verkan av medvållande bör skadeståndsrättens principer vara vägledande vid fastställande av ersättning. Jag vill i det sammanhanget erinra om att skadeståndskommittén i betänkandet (SOU 1973:51) Skadestånd V har lagt fram förslag till nya allmänna bestämmelser om verkan av medvållande. Förslaget innebär att skadestånd skall jämkas på grund av medvållande endast i vissa särskilt angivna situationer.

Även om utgångspunkten bör vara att allmänna regler om verkan av medvållande så långt möjligt skall tillämpas även på förevarande område, bör de sakkunniga beakta att omständigheterna ofta är särpräglade i de fall då skada uppkommer i samband med brott. Särskilt gäller detta när det är fråga om personskada. Det bör därför, som framhållits i årets statsverksproposition, finnas utrymme för en diskretionär prövning av ersättningsfrågan som medger mer vittgående inskränkningar i ersättningsrätten än som följer av allmänna medvållanderegler. Hänsyn bör sålunda kunna tas till den skadelidandes allmänna uppträdande i samband med skadehändelsen och särskilt till frågan om han själv har provocerat händelsen, om han har utsatt sig för särskilda risker genom det sätt på vilket han har gett sig i lag med gärningsmannen och liknande omständigheter.

När det gäller personskada bör ersättning liksom hittills utgå för alla typer av brottsskador, alltså inte enbart för skador genom våldsbrott e. d. Om ersättningsrätten vidgas till att omfatta även sakskada kan det emellertid

finnas skäl att, som utskottet har varit inne på, införa någon form av begränsning vid vissa brottstyper, t. ex. vid bedrägeri och andra förmögenhetsbrott. De sakkunniga bör särskilt överväga denna fråga.

Vid sidan av brottsskadeanslaget finns det f. n. ett särskilt anslag på socialdepartementets huvudtitel som avser ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl. Från anslaget betalas ersättning för sakskador och, i viss utsträckning, förmögenhetsskador. Ersättning för personskador förekommer sällan. Administrationen av rymlingsanslaget handhas i princip av socialstyrelsen. Inom justitie- och socialdepartementen pågår f. n. en översyn av detta ersättningssystem, föranledd av en resolution av Nordiska rådet den 21 februari 1968.

Som utskottet har anfört talar vissa skäl för att man sammanför rymlingsskadefrågorna och frågorna om ersättning till brottsoffer till en gemensam administration under justitiedepartementet. Beaktas bör bl. a. att de skador som avses med rymlingsanslaget till övervägande del är brottsskador. De sakkunniga bör fullfölja den pågående översynen av rymlingsanslaget och förutsättningslöst pröva huruvida en sammanföring av de båda ersättningssystemen bör ske. Även om en sammanföring kommer till stånd, kan det finnas skäl att i vissa avseenden ha en särreglering för de skador som nu omfattas av rymlingsanslaget. Som utskottet har framhållit får administrativa förändringar inte leda till större återhållsamhet än f. n. när det gäller ersättning för dessa skador.

De sakkunniga bör också uppmärksamma frågan om vilket eller vilka organ som bör ha hand om ersättningsprövningen i de fall som nu har behandlats. Som har anförts såväl i statsverkspropositionen som i utskottsbetänkandet talar vissa skäl för att flytta prövningen i ärenden om ersättning till brottsoffer från Kungl. Maj:t till annan myndighet. De sakkunniga bör bl. a. överväga en ordning där ärendena handläggs av en domstolsliknande nämnd eller någon redan befintlig myndighet. Jag vill i detta sammanhanget nämna att jag avser att inom kort begära bemyndigande att tillsätta en särskild utredning som skall göra en översyn av justitiekanslerns uppgifter, bl. a. när det gäller att i olika avseenden företräda staten. Vid sina överväganden av vilket organ som bör handlägga ärenden om ersättning till brottsoffer bör de sakkunniga samråda med nämnda utredning.

Jag vill slutligen understryka att de sakkunnigas arbete bör bedrivas skyndsamt.

Utredningen har hållit ett sammanträde i oktober 1974.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

72. Utredningen (Ju 1974:19) om ändrad valkretsindelning och ökat inslag av personval vid val till riksdagen

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 september 1974 för att utreda frågan om ändrad valkretsindelning och ökat inslag av personval vid val till riksdagen (se Post- och Inrikes tidn. den 9 november 1974):

Ordförande:

Åman, O. Valter, f.d. landshövding

Ledamöter:

Fiskesjö, Bertil A. N., universitetslektor, led. av riksdagen
Hammarbäck, E. Rune, organisationssekreterare
Håvik, I. Doris H., assistent, led. av riksdagen
Johansson, K. Hilding, fil. dr, led. av riksdagen
Olsson, E. Billy, förbundsordförande
Wachtmeister, Knut G. N., lantmästare, led. av riksdagen

Sekreterare:

Birgersson, Bengt Owe, föredragande i riksdagens konstitutionsutskott (fr.o.m. den 15 november 1974)

Lokal: Riksdagens konstitutionsutskott, 100 12 Stockholm, tel. växel 14 20 20/12 33 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Geijer till statsrådsprotokollet den 6 september 1974):

I vårt land har vi sedan år 1909 tillämpat ett proportionellt valsystem vid riksdagsvalen. Mandaten i riksdagen har vid direkta riksdagsval fördelats mellan partierna i förhållande till deras röstetal. Före enkammarreformen 1968-1969 skedde valen i slutna valkretsar. Denna ordning innebar att mandatfördelningen mellan partierna skedde inom varje valkrets så att den avspeglade röstfördelningen där. Valen var sålunda proportionella i varje valkrets medan det inte fanns någon garanti för proportionalitet för hela landet.

Det valsystem som infördes i samband med enkammarreformen och som har tillämpats vid 1970 och 1973 års riksdagsval är i motsats till det tidigare tillämpade systemet i princip riksproportionellt. Av de nuvarande 350 mandaten i riksdagen är 310 s. k. fasta valkretsmandat och återstående 40 s. k. utjämningsmandat. De fasta valkretsmandaten är fördelade mellan valkretsarna efter en beräkning som utgår från förhållandet mellan antalet röstberättigade i varje valkrets och antalet röstberättigade i hela landet. Fördelningen av de fasta valkretsmandaten mellan partierna sker på grund av valresultatet i varje valkrets. Utjämningsmandaten används för att jämna ut de avvikelser från riksproportionaliteten som uppstår vid fördelningen inom valkretsarna. I systemet finns en spärr mot alltför stark partisplittring. Endast parti som fått minst 4 % av rösterna i hela landet får delta i mandatfördelningen. Härifrån görs dock det undantaget att parti som inte uppnått denna röstandel men som fått minst 12 % av rösterna i en valkrets får delta i fördelningen av de fasta mandaten i den kretsen. I den nya regeringsformen har det riksproportionella systemet med den nu angivna utformningen behållits. Det valsystem som infördes år 1969 och som grundade sig på en överenskommelse mellan de fyra stora riksdagspartierna har ändrats endast på det sättet att mandattalet minskats från 350 till 349 och antalet utjämningsmandat fastställts till 39 i stället för 40.

I det riksproportionella valsystemet är valkretsarna visserligen inte slutna på samma sätt som tidigare. Systemet innebär emellertid att regionala och lokala intressen beaktas. Valen sker fortfarande valkretsvis och alla mandat — såväl de fasta valkretsmandaten som utjämningsmandaten — besätts med kandidater som har nominerats i valkretsarna.

I det tidigare slutna valkretssystemet hade valkretsindelningen stor

betydelse för mandatfördelningen. Med det valsystem som infördes i samband med enkammarreformen har läget förändrats. Mandatfördelningen mellan partierna avspeglar mycket nära partiernas röstetal i hela landet.

Valkretsindelningen har sålunda numera sitt intresse främst från andra synpunkter än dem som betingas av fördelningen av mandat mellan de partier som deltar i valen. Som jag nyss nämnde innebär valsystemet att nomineringen av riksdagskandidater liksom tidigare sker valkretsvis. Inte minst som följd av detta blir de politiska partiernas regionala verksamhet nära knuten till valkretsarna. Valkretsarnas befolkningsmässiga och geografiska storlek blir av stor betydelse för utformningen av denna verksamhet och för möjligheterna att skapa och vidmakthålla goda förbindelser mellan väljarna och riksdagsledamöterna eller dem som kandiderar vid riksdagsval.

För riksdagsvalen är landet enligt 2 kap. 1 § vallagen (1972:620) indelat i 28 valkretsar. Valkretsarna sammanfaller i regel med länen men också andra områden kan utgöra valkretsar. Sålunda utgör Stockholms och Göteborgs kommuner och återstoden av Stockholms resp. Göteborgs och Bohus län särskilda valkretsar. Vidare utgör Malmö, Helsingborgs, Landskrona och Lunds kommuner särskild valkrets (fyrstadskretsen). Älvsborgs län är delat i två valkretsar.

Den nuvarande valkretsindelningen tillkom i sina huvuddrag år 1921 och har sedan dess inte varit föremål för någon allmän översyn. Valkretsarna varierar, med den utformning de nu har, självfallet avsevärt i storlek. I befolkningsmässigt hänseende illustreras detta genom fördelningen av de fasta valkretsmandaten. Vid den senaste fördelningen av dem tilldelades sålunda den i befolkningshänseende minsta (Gotlands län) 2 och den största (Stockholms kommun) 29. Det kan nämnas att fördelningen av utjämningsmandaten vid 1973 års val medförde att denna spännvidd blev än mer påtaglig med 2 riksdagsmandat besatta i Gotlands län och 36 i Stockholms kommun. Det förhållandet att valkretsindelningen trots ändringar i befolkningsstrukturen och även i andra hänseenden, såsom i fråga om kommunindelningen, inte har blivit föremål för en allmän och samlad översyn sedan år 1921 gör att den i många avseenden kan framstå som mindre lämplig. Den har också i olika sammanhang gjorts till föremål för kritik.

I ett proportionellt valsystem blir valen framför allt ett val mellan partier medan personvalsfrågorna inte får samma framträdande plats. Detta gäller i synnerhet om valen sker i stora valkretsar där många mandat står på spel. Redan före enkammarreformen hade våra riksdagsval i hög grad en prägel av partival. Genom införandet av ett riksproportionellt system torde denna prägel ha blivit än mera markant.

Även om riksdagsvalen i hög grad har karaktären av partival ger gällande regler möjlighet för väljarna att direkt påverka personvalet. Reglerna bygger på principen att det är ordningsföljden på valsedeln som bestämmer rangordningen mellan kandidaterna. Proceduren för nominering inom partierna av kandidater till valet är helt oreglerad. Med viss begränsning till skydd mot missbruk kan väljarna vid valförrättningen fritt föra fram namn under en partibeteckning. Särgrupper inom ett parti kan alltså framträda med egna listor. Väljarna kan vidare stryka eller lägga till namn på de valsedlar som partierna står bakom. Krav på officiell kandidatur föreligger med andra ord inte. Väljarnas möjligheter att på detta sätt påverka personfrågan är emellertid i praktiken begränsade. I regel blir partiernas

kandidatnominering utslagsgivande vid fördelningen inom partiet av de mandat partiet vunnit.

Det torde vara en allmänt omfattad åsikt att val till riksdagen också i fortsättningen bör ha karaktären av ett val mellan partier. Partierna är bärare av program för det politiska handlandet. Genom att ge sin anslutning till det ena eller det andra partiet kan väljaren påverka samhällsutvecklingen i önskad riktning. Det är emellertid från demokratisk synpunkt ett viktigt önskemål att väljarna inom ramen för ett partival får ett direkt inflytande på vem som väljs. Det har hävdats att detta inflytande f. n. är alltför begränsat och att detta medverkat till att skapa ett avstånd mellan väljarna och deras företrädare. Mot denna bakgrund har frågan om en förstärkning av personmomentet i riksdagsvalen aktualiserats.

Frågan om en förstärkning av det personliga momentet i valet av riksdagsledamöter och den därmed sammanhängande frågan om en översyn av valkretsindelningen har tagits upp under det arbete på reformering av våra grundlagar som har pågått under de två senaste decennierna. Frågan om personmomentet i valet behandlades sålunda både av författningsutredningen och av grundlagberedningen. Författningsutredningens överväganden resulterade i riktlinjer för ett nytt valsystem. Dessa innebar att en del av riksdagens ledamöter skulle väljas genom personval i valkretsar och återstoden genom listval i regioner. Både valkretsvalen och regionvalen byggde på en proportionell valmetod men med olika mandatfördelningsnormer för de olika valen. Den föreslagna ordningen krävde officiell kandidatur, dvs. endast på visst sätt i förväg anmälda kandidater kunde komma i fråga vid valet. Flertalet av de remissinstanser som uttalade sig om utredningens personvalssystem ställde sig kritiska till detta.

Grundlagberedningen ägnade åtskillig uppmärksamhet åt frågan om man kunde göra det lättare för väljarna att vid själva valförrättningen träffa ett verkligt personval. En utgångspunkt för beredningen var därvid att den överenskommelse som låg till grund för det i samband med enkammarreformen införda valsystemet inte skulle frångås. I sitt slutbetänkandet (SOU 1972:15) med förslag till en total författningsreform framhöll beredningen (s. 87) att möjlighet inte funnits att göra de omfattande och tidsödande undersökningar som problemen krävde och att något förslag därför inte kunde läggas fram. Beredningen angav emellertid vissa krav som enligt beredningen borde ställas på metoder som kunde komma i fråga för att stärka väljarnas inflytande över riksdagens personsammansättning. Kraven innebar att små grupper inte skulle få styra personvalet på bekostnad av den stora mängden väljare som kanske helst överlåter valet av personer på partiinstanserna. Stora ekonomiska insatser eller andra ovidkommande omständigheter skulle inte heller få bli avgörande för personvalet. Proceduren borde vidare inte bli för komplicerad. Den nuvarande möjligheten att föra fram kandidater som inte är nominerade av parti borde enligt beredningen också behållas.

I grundlagberedningens uppdrag ingick att verkställa en översyn av valkretsindelningen. I samband med att beredningen i betänkandet (SOU 1967:26) lade fram förslag till enkammarreformen och det riksproportionella valsystemet uttalade beredningen (s. 153-154) emellertid att detta system var sådant att det inte fanns anledning att ta upp frågan om ny valkretsindelning. Beredningen ansåg sålunda att de dåvarande andrakammarvalkretsarna t. v. kunde användas även för valen till enkammarriksdagen.

I prop. 1973:90 med förslag till bl. a. ny regeringsform uttalade jag (s. 162) att önskemålen om större möjligheter för medborgarna att vid riksdagsval påverka riksdagens personsammansättning och om starkare band mellan väljarna och deras företrädare borde beaktas på så sätt att särskilda sakkunniga tillkallades för att undersöka hur personmomentet vid valen kan stärkas. Jag framhöll vidare att också frågan om ändrad valkretsindelning borde kunna anförtros åt de sakkunniga.

Under sin behandling av den nämnda propositionen uttalade KU sin tillfredsställelse över att frågan om valkretsindelningen och personmomentet vid riksdagsval gjordes till föremål för särskild utredning (KU 1973:26 s. 23). KU framhöll att utgångspunkten för de sakkunnigas arbete borde vara ett riksproportionellt system med spärrar mot småpartier. KU underströk också betydelsen av att de sakkunniga lämnades stor frihet vid fullgörandet av sitt uppdrag. KU:s uttalanden i dessa hänseenden godtogs av riksdagen.

Den utredning som jag förordade i prop. 1973:90 och som avsågs med uttalandena under riksdagsbehandlingen av denna bör nu tillsättas. Till den allmänna utgångspunkt för utredningsarbetet som KU har angett vill jag foga följande synpunkter.

Valet till riksdagen bör i fortsättningen liksom nu ha karaktären av ett val mellan partier. Utredningens uppgift blir att inom denna ram undersöka vilka åtgärder som kan vidtas för att öka väljarnas inflytande på vem som väljs.

Som framgår av vad jag uttalade i prop. 1973:90 (s. 162) bör de krav som grundlagberedningen har ansett böra ställas på metoder för ökat inslag av personval vara vägledande för utredningsarbetet. Sålunda bör det inte öppnas möjlighet för små grupper att styra personurvalet på bekostnad av de stora väljargrupperna, som kanske helst överlåter valet av personer till partiinstanserna. Stora ekonomiska insatser eller andra ovidkommande omständigheter får inte bli utslagsgivande för personvalet. Metoden får inte bli så komplicerad att den är svår att förstå för de röstande eller nämnvärt fördröjer fastställande av slutresultatet. Ett annat krav av beredningen som är värt stort beaktande är att den nuvarande möjligheten att föra fram kandidater som inte är nominerade av parti bör behållas.

På i huvudsak två vägar kan man söka stärka medborgarnas inflytande över riksdagens personsammansättning, via kandidatnomineringen och via själva valhandlingen. Enligt min mening bör utredningen överväga endast den senare vägen. En formalisering av nomineringsförfarandet skulle nämligen kräva en statlig kontroll över förfarandet inom partierna och en sådan ordning skulle kunna vara menlig för partiernas verksamhet.

Vårt nuvarande valsystem tillkom så sent som vid den partiella författningsreformen 1968-1969 och har hittills tillämpats endast vid två riksdagsval. Någon kritik som bör föranleda en genomgripande omprövning av systemet har inte framförts. De sakkunniga bör utgå från att detta system i princip skall bibehållas. Deras uppgift blir sålunda att undersöka hur inslaget av personval kan ökas inom ramen för det gällande riksproportionella valsystemet. I överensstämmelse med vad jag nyss anförde bör undersökningen inriktas på en prövning av vilka förändringar i fråga om valsedelns utformning och förfarandet vid röstningen som kan vidtas i detta syfte. De sakkunniga bör vidare pröva om andra regler för mandatfördelningen inom partierna än de nuvarande kan öka personvalsinslaget. De sakkunniga bör också överväga om personmomentet i valet kan stärkas genom en annan valkretsindelning än den som nu gäller.

Vid sitt arbete bör de sakkunniga studera olika former för personval, som förekommer i andra länder med proportionella valsystem, bl. a. Danmark och Finland, och överväga om de lösningar som har valts där kan vara av intresse för svenska förhållanden.

Vid översynen av valkretsindelningen bör de sakkunniga försöka åstadkomma valkretsar som är mer likformiga när det gäller folkmängd än f. n. Särskilt bör man undvika valkretsar med så stor folkmängd som våra större valkretsar nu har. Mindre valkretsar torde underlätta det regionala partiarbetet och främja kontakterna mellan väljarna och dem som skall väljas och kan därigenom vara ägnade att främja personmomentet i valet.

Även om utgångspunkten bör vara en viss likformighet i fråga om folkmängden i valkretsarna är det givet att olikheter måste accepteras. Lokala faktorer, såsom näringsgeografisk intressegemenskap, folktätheten i olika områden och andra förhållanden kan motivera avvikelser från vad som i regel bör eftersträvas. Principen bör vidare vara att varje valkrets skall bestå av ett geografiskt sammanhängande område. En annan riktpunkt bör vara att valkretsarnas gränser inte skall skära läns- eller kommungränser. Detta innebär bl. a. att en valkrets inte bör bestå av delar av olika län och att delar av samma kommun inte annat än undantagsvis skall föras till olika valkretsar.

Som jag har nämnt i det föregående bör utgångspunkten för utredningsarbetet vara att det nu gällande riksproportionella valsättet behålls utan några större ingrepp. Någon undersökning av förutsättningarna för att införa ett system som bygger på majoritetsval bör alltså inte nu komma i fråga. Emellertid har riksdagen åren 1969 och 1971 med anledning av väckta motioner hos Kungl. Maj:t anhållit (KU 1969:7 och 1971:56, rskr 1969:77 och 1971:269) att undersökningar rörande fingerade val enligt majoritetsvalmetoden skulle utföras på grundval av röstsiffrorna vid 1964 och 1968 års andrakammarval resp. 1970 års riksdagsval, att därvid särskilt skulle granskas vilken verkan på mandatfördelningen som skulle följa av genomförd borgerlig samling och att undersökningarna skulle publiceras i skriftserien Statens offentliga utredningar. Enligt min mening är det lämpligt att denna utredningsuppgift anförtros åt de sakkunniga. Undersökningen bör omfatta även 1973 års riksdagsval.

Utredningen bör ha parlamentarisk sammansättning.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

73. Utredningen (Ju 1974:20) om justitiekanslerns uppgifter m. m.

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 oktober 1974 för att utreda frågan om justitiekanslerns arbetsuppgifter m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 30 november 1974):

Ordförande:

af Geijerstam, Sven O., landshövding

Ledamöter:

Fiskesjö, Bertil A. N., universitetslektor, led. av riksdagen

Mossberg, K. Holger, led. av riksdagen

Direktiv (anförande av statsrådet Geijer till statsrådsprotokollet den 11 oktober 1974):

Enligt 27 § i den ännu tillämpliga 1809 års regeringsform utser Konungen till justitiekansler 'en lagfaren, skicklig och oväldig person, som i domarevärv varit nyttjad'. Om justitiekanslerns (JK:s) uppgifter heter det att han skall, såsom Konungens högste ombudsman, i första hand föra eller låta föra Konungens talan i mål, som rör kronans rätt, samt på Konungens vägnar ha tillsyn över rättvisans handhavande och i sådan egenskap beivra fel av domare och ämbetsmän.

I den i år slutligt antagna nya regeringsformen förutsätts att det skall finnas en JK men beskrivs inte hans uppgifter. I 11 kap. 6 § slås sålunda endast fast att JK lyder under regeringen.

Den beskrivning av JK:s uppgifter som ges i 27 § i den ännu gällande regeringsformen är inte uttömmande. I tryckfrihetsförordningen föreskrivs sålunda bl. a. att JK är ensam åklagare i tryckfrihetsmål. Enligt radioansvarighetslagen (1966:756) är JK åklagare i mål enligt den lagen.

JK har även vissa uppgifter med anknytning till advokatväsendet. Bestämmelserna härom finns i 8 kap. rättegångsbalken. Enligt dessa har JK viss skyldighet att öva tillsyn över advokatsamfundets medlemmar.

Genom tillkomsten av datalagen (1973:289) har JK fått ytterligare en uppgift. Enligt 25 § denna lag äger JK nämligen anföra besvär över datainspektionens beslut för att tillvarata allmänna intressen. Motsvarande rätt föreligger enligt 23 § kreditupplysningslagen (1973:1173) och 19 § inkassolagen (1974:182).

Närmare bestämmelser om JK:s uppgifter och om myndighetens organisation finns i instruktionen (1965:629) för justitiekanslern.

JK:s uppgifter kan mot bakgrund av de nu översiktligt redovisade bestämmelserna sammanföras i tre huvudgrupper, nämligen

- uppgiften att vara kronjurist, däri inbegripet uppgiften att vara kronans ombudsman
- uppgiften att öva tillsyn över ämbets- och tjänstemän
- övriga uppgifter.

Var och en av dessa grupper kommenteras något närmare i det följande.

Såsom *kronjurist* avger JK remissyttranden och andra juridiska utlåtanden till regeringen eller statsråd, ibland även till domstolar och andra myndigheter. De vanligaste ärendena i denna grupp är de som avser lagförslag.

JK:s uppgift att vara kronans ombudsman går ut på att tillvarata statens intressen i civila rättegångar och vid uppgörelser utom rätta. Från uppgiften att bevaka statens enskilda rätt bör i princip skiljas uppgiften att, vid förvaltningsmyndigheter eller domstolar, tillvarata offentligrättsliga intressen. Numera utgör skadeståndsmålen den klart dominerande gruppen mål där JK för statens civila talan. Detta beror framför allt på de bestämmelser om de statliga myndigheternas skadereglering som infördes i samband med skadeståndslagens (1972:207) ikraftträdande den 1 juli 1972. Bestämmelserna är upptagna i kungörelsen (1972:416, senast ändrad 1974:517) om statsmyndigheternas skadereglering i vissa fall. De innebär att anspråk på ersättning för skada som grundas på påstående om felaktigt beslut eller underlåtenhet att meddela beslut (s. k. beslutsskada) framställs hos och prövas av JK, medan handläggningen av anspråk enligt skadeståndslagen på annan grund är fördelad mellan JK och berörd central förvaltningsmyndighet. Också anspråk på ersättning enligt den nyligen

beslutade lagen (1974:515) om ersättning vid frihetsinskränkning skall prövas av JK.

I fråga om JK:s uppgift i övrigt att företräda kronan vill jag peka på att han enligt sin instruktion (3 §) skall föra eller låta föra statens talan endast om det inte ankommer på annan myndighet. Undantaget syftar på fall där myndighet i instruktion eller annan ordning har ålagts att inför domstol föra statens talan. Sådana bestämmelser är vanliga men är av skiftande innehåll. En särställning när det gäller behörighet att företräda staten intar kammarkollegiet. Enligt 2 och 3 §§ i kollegiets instruktion (1972:643) har kollegiet bl. a. till uppgift att i vissa ärenden bevaka statens rätt. Kollegiet är sålunda bl. a. bevakningsmyndighet enligt avskrivningskungörelsen (1965:921) och företräder på grund därav staten i ett stort antal skiftande ärenden av ekonomisk natur.

Om en myndighet inte själv får föra statens talan, kan den vända sig till länsstyrelse, som då har att förordna ombud med uppgift att föra statens talan. Av en kungörelse den 16 maj 1827 framgår emellertid att frågan huruvida talan skall fullföljas avgörs av JK, som också skall förordna ombud om motparten fullföljer talan.

Tillsynen över tjänstemännen har i många sammanhang betecknats som en mycket viktig uppgift för JK. Om denna uppgift heter det i JK:s instruktion att den skall omfatta 'domare och andra som äro underkastade ämbetsansvar' och avse en kontroll av att de 'efterleva lagar, författningar och instruktioner och i övrigt fullgör sina åligganden'.

Enligt instruktionen är riksdagens ombudsmän undantagna från JK:s tillsyn. När klagomål anförs hos JK eller han i annat fall får kännedom om något som synes påkalla åtgärd, skall han föranstalta om undersökning i saken. De iakttagelser JK gör vid sin tillsyn kan givetvis leda till åtal, och JK är själv under regeringen särskild åklagare i fråga om brott i tjänsten. Om JK finner ett brott vara av ringare beskaffenhet får han, enligt uttrycklig bestämmelse i instruktionen, i stället för att väcka åtal låta bero vid vunnen rättelse eller avgiven förklaring eller vad som i övrigt har förekommit.

JK har hittills bedrivit tillsynen i allt väsentligt på samma sätt som justitieombudsmännen (JO). Genom informella kontakter mellan dessa och JK sker en viss samordning av den del av tillsynen som fullgörs genom inspektionsverksamhet. Även i övrigt samordnar JK och JO delvis sin verksamhet.

En upplysningskälla vid tillsynen över myndigheterna utgör de ärendeförteckningar som många statliga myndigheter årligen skall avlämna till JK, 3 § allmänna verksstadgan (1965:600).

Bland JK:s *övriga uppgifter* intar uppgiften att övervaka tryckfriheten en särställning både i fråga om innehåll och omfattning. Ärendena är visserligen inte talrika men i regel svårbedömda. Vidare kan nämnas den nyligen tillkomna uppgiften att granska datainspektionens beslut. I övrigt har ingen av JK:s speciella arbetsuppgifter någon större omfattning.

Den redogörelse som har lämnats nu ger vid handen att JK f. n. har mycket olikartade uppgifter. Rådande ordning är inte resultatet av en samlad bedömning av hur arbetsuppgifterna bör avgränsas på ett ändamålsenligt sätt. I stället torde inte sällan historiska skäl och svårigheterna att finna annan lämplig myndighet ha varit avgörande för att uppgifterna har lagts på JK.

Det är inte bara så att flertalet av JK:s uppgifter saknar inbördes samband. Mellan vissa av dem råder dessutom ett spänningsförhållande. I sin verksamhet för att tillvarata statens enskilda rätt kommer JK sålunda i

kontakt med domare och advokater, personer som samtidigt är underkastade hans tillsyn. Detta förhållande är knappast tillfredsställande. Av större praktiskt intresse är att JK:s funktion att öva tillsyn över statliga tjänstemän och att åtala dem för ämbetsbrott lätt kan komma i konflikt med hans ställning som statens ombudsman i mål om skadestånd på grund av ämbetsbrott. För att lösa denna konflikt gjordes i samband med skadeståndslagens ikraftträdande den ändringen i åklagarinstruktionen (1964:739) att riksåklagaren tillades befogenhet att utan inskränkning föra talan om ämbetsbrott (1972:417). Ändringen innebär alltså att både JK och riksåklagaren är behöriga att föra talan om ämbetsbrott och att JK, så snart en konflikt med uppgiften att vara kronans ombudsman kan befaras, överlämnar åtalsfrågan till riksåklagaren. Den valda lösningen går emellertid inte fri från invändningar. Särskilt gäller att uppgifterna att öva tillsyn och att åtala har sådant samband med varandra att en uppdelning på två händer kan medföra nackdelar.

I sammanhanget är av betydelse att frågan om den lämpliga organisationen av den statliga skaderegleringen — från i huvudsak andra utgångspunkter än den nyss nämnda — har diskuterats sedan lång tid tillbaka. Frågan aktualiserades senast i samband med tillkomsten av skadeståndslagen. I propositionen (1972:5) med förslag till skadeståndslag uttalade jag (s. 383) att den nya lagstiftningen inte omedelbart påkallade några vittgående anstalter i fråga om skaderegleringens organisation. Det var önskvärt att en framtida utredning kunde ske förutsättningslöst. Det var också angeläget att man i utredningsarbetet kunde dra lärdom av någon tids erfarenhet av den nya lagstiftningens tillämpning. Endast begränsade organisatoriska förändringar borde därför vidtas i samband med skadeståndslagens ikraftträdande.

Också ifall man ser till frågan om vem som över huvud taget — alltså även i andra fall än vid skadeståndstvister — skall företräda staten i civila rättegångar och vid förhandlingar utom rätta, kan man finna orsak till kritik. Nuvarande reglering är både oenhetlig och oklar. Någon systematisk bearbetning av bestämmelser som ger andra myndigheter än JK befogenhet att föra statens talan torde sålunda aldrig ha gjorts. Vidare kan nämnas att det är oklart i vad mån befogenhet av detta slag inskränker JK:s befogenhet som statens ombudsman.

Av vad jag har sagt i det föregående framgår att olika faktorer var för sig pekar på att det finns ett behov av att närmare överväga frågan om vem som för framtiden — i skadeståndstvister och i andra sammanhang — skall bevaka statens enskilda rätt. Enligt min mening är frågan nu, bl. a. med tanke på att en tids erfarenhet av skadeståndslagens tillämpning föreligger, mogen för utredning.

En mera genomgripande förändring av JK:s ställning som ombud för staten aktualiserar helt naturligt överväganden angående de övriga uppgifter som är knutna till ämbetet. Alldeles bortsett härifrån finns det emellertid anledning att fästa uppmärksamheten på uppgiften att öva tillsyn över ämbets- och tjänstemän. Jag syftar i främsta rummet på förhållandet mellan JK:s och JO:s granskningsverksamhet.

Som jag redan har nämnt är den tillsyn som utövas av JK i stort sett identisk med den som fullgörs av riksdagens granskningsmyndighet, JO. JO:s tillsyn är emellertid, framför allt beroende på de större resurserna, av helt annan omfattning än JK:s. Justitieombudsmännen är sålunda tre, vartill kommer att två ställföreträdare tidvis tjänstgör jämsides med de ordinarie ombudsmännen. Antalet klagomål till JO från allmänheten överstiger vida

antalet klagomål till JK. Hos JO anfördes t. ex. 3 219 klagomål under år 1973, medan motsvarande siffra för JK:s del var endast 378.

Det kan synas föga rationellt att två skilda statliga organ har i det väsentliga samma granskningsuppgifter. En sammanslagning av de båda ämbetena bör emellertid inte komma i fråga. Det torde sålunda vara oomtvistligt att regeringen måste ha tillgång till ett juridiskt expertorgan som kan tillhandagå med undersökningar av ifrågasatta missförhållanden inom förvaltning och rättskipning och beivra begångna fel. Tillsynsuppgiften bör därför ligga kvar hos JK. En nära till hands liggande tanke är emellertid att — med utgångspunkt i vardera institutionens statsrättsliga ställning — undersöka möjligheterna att få till stånd en mera systematisk samordning av JK:s tillsynsverksamhet med JO:s. Ändamålet skulle vara att utnyttja de båda ämbetenas samlade resurser på ett sätt som ger bästa möjliga utbyte med tanke på de syften som motiverar den rättsliga tillsynen av offentliga funktionärer.

De arbetsmässiga påfrestningarna på riksdagens ombudsmannaämbete har blivit allt större under senare år. Riksdagen har med anledning härav låtit tillkalla en utredning för att överväga frågor om JO:s uppgifter och arbetsformer m. m., riksdagens JO-utredning (KU 1972:19). Utredningsarbetet, pågår fortfarande. Jag anser därför att tidpunkten är lämplig att utreda också inriktningen av och formerna för JK:s framtida tillsynsverksamhet.

Sammanfattningsvis anser jag följaktligen att det finns anledning att dels överväga frågan om vem som i skilda sammanhang skall företräda staten vid tvister, dels göra en översyn av JK:s tillsynsverksamhet. Dessa båda frågor har sådant samband att de bör prövas i ett sammanhang. Prövningen bör emellertid inte begränsas till de angivna ämnena utan allmänt gälla vilka uppgifter som skall åvila JK och spörsmål som omedelbart sammanhänger härmed. Jag förordar alltså att särskilda sakkunniga tillkallas för att utreda de frågor som jag har nämnt nu. Jag skall i fortsättningen anlägga ytterligare en del synpunkter på de problem som de sakkunniga bör överväga.

Vad jag har anfört i det föregående talar enligt min mening för att JK i princip bör befrias från uppgiften som statens högste ombudsman. De sakkunniga bör emellertid vara oförhindrade att pröva en lösning som närmare anknyter till nuvarande ordning. Under alla omständigheter kan det visa sig lämpligt att JK på enstaka områden alltjämt får företräda staten. I denna del vill jag erinra om det arbete som på grundval av ämbetsansvarskommitténs betänkanden (SOU 1969:20 och 1972:1) Ämbetsansvaret bedrivs inom justitiedepartementet och som syftar till ett nytt sanktionssystem för offentliga funktionärer. Kommittén har anlagt en privaträttslig syn på det offentliga anställningsförhållandet i dess helhet. Enligt förslaget avkriminaliseras mindre allvarliga förseelser i tjänsteutövningen. Icke straffbara förseelser kan leda till disciplinpåföljder. Avsättning och suspension avskaffas som brotts- och disciplinpåföljder. Både brott och ej kriminaliserad tjänsteförseelse kan emellertid medföra avsked. Beslut om avsked kan enligt kommittén prövas civilrättsligt av domstol, liksom tvist angående beslut om disciplinpåföljd. Statsmakternas kommande ställningstagande i lagstiftningsärendet angående ämbetsansvaret kan göra det påkallat att låta JK ha befogenhet att företräda det allmänna i tvist vid domstol med tjänsteman angående avsked eller disciplinpåföljd. Jag vill i sammanhanget erinra om att det enligt 12 kap. 8 § andra stycket i den nya regeringsformen ankommer på JK — eller JO — att föra talan mot ledamot av högsta domstolen eller regeringsrätten om avsked

eller avstängning från tjänsten och om skyldighet att undergå läkarundersökning.

Jag förutsätter att befogenheten att företräda staten liksom hittills i betydande utsträckning kommer att vara decentraliserad till skilda myndigheter. En central instans — under regeringen — har emellertid många fördelar. De sakkunniga bör — förutsatt att ombudsmannaskapet i det väsentliga frångår JK — undersöka möjligheten att anförtro centrala bevakningsfunktioner åt en redan befintlig myndighet, t. ex. kammarkollegiet. De sakkunniga bör överväga vilka resursmässiga konsekvenser som kan följa om dessa uppgifter flyttas över från JK till annan myndighet.

Jag vill erinra om att de sakkunnigas uppdrag inte avser frågan om vem som skall företräda riksdagen eller dess myndigheter.

Hittills har jag syftat på situationer där statens enskilda rätt berörs. Också frågorna om det allmännas möjligheter att anföra besvär över förvaltningsbeslut, som inte rör statens enskilda rätt, och om utsträckt tillämpning av kontradiktoriskt förfarande genom partsrepresentation för det allmänna i förvaltningsärenden kan, som jag i annat sammanhang (prop. 1971:30 s. 399) har uttalat, behöva undersökas särskilt. Denna uppgift bör emellertid i princip falla utanför de sakkunnigas uppdrag. Detta hindrar givetvis inte att de sakkunniga på särskilda punkter tar ställning till frågan huruvida JK skall ta till vara vad som brukar kallas allmänna intressen, t. ex. i de tidigare omnämnda fallen enligt datalagen, kreditupplysningslagen och inkassolagen.

Vad härefter angår JK:s tillsynsuppgifter vill jag framhålla att den önskvärda samordningen med JO:s verksamhet inte bör åstadkommas på det sättet att JK fråntas behörighet att ingripa på visst område. Även om en sådan lösning inte bör komma i fråga, står flera möjligheter öppna. Tänkbart är exempelvis att en annan inbördes fördelning sker av JK:s och JO:s inspekterande verksamhet. De sakkunniga bör samråda med riksdagens JO-utredning i den mån denna inte har hunnit avsluta sitt arbete.

JK:s tillsynsverksamhet bör också framgent ha karaktär av rättskontroll och alltså — som saken uttrycks för JO:s del i den nya regeringsformen (12 kap. 6 §) — gälla 'tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra författningar'. Detta är emellertid inte liktydigt med att kontrollen skall inriktas på detaljföreskrifter. I stället bör den så långt möjligt koncentreras till väsentliga spörsmål. Vid granskning av rättspraxis på skilda områden bör t. ex. frågor om medborgarnas rättssäkerhet tillmätas särskild vikt. Med den angivna inriktningen av tillsynsverksamheten rimmar väl att ökad vikt läggs vid inspektioner. Utbytet av inspektionerna torde bli större om en viss förtur ges åt myndigheter som själva utövar inspektioner inom sitt verksamhetsområde och genom anvisningar och liknande styr underordnade myndigheters verksamhet samt åt myndigheter som saknar centralmyndighet med inspektionsrätt.

De sakkunniga bör vidare överväga om systemet med arbetsredogörelser från statliga myndigheter som ett underlag för JK:s tillsyn är ändamålsenligt och hur det i så fall bör utformas för att på bästa sätt fylla sin uppgift.

Av vad jag har sagt förut framgår att JK givetvis skall gå regeringen till handa med undersökningar av ifrågasatta missförhållanden inom rättskipning och förvaltning. Det är också en naturlig sak att anmälningar från en myndighet mot en annan handläggs av JK. Men allmänheten bör inte vara avskuren från rätt att klaga hos JK, låt vara att enskildas klagomål liksom hittills torde komma att spela en underordnad roll för JK:s del.

Nuvarande skyldighet för JK att företa undersökning med anledning av inkomna klagomål synes emellertid onödigt långtgående och bör mjukas upp. JK bör i viss utsträckning kunna berättigas både att lämna klagomål utan åtgärd och att hänvisa klagomål till annan myndighet.

JK:s möjligheter att agera mot tjänsteman som enligt JK har begått fel i tjänsten blir i viss mån beroende av ställningstagandet till ämbetsansvarskommitténs i det föregående berörda förslag till nytt sanktionssystem för offentliga funktionärer. Liksom hittills har man emellertid att räkna med att JK kan låta bero vid erinran, rättelse, förklaring eller vad som annars har förekommit, när han finner att ett mindre allvarligt fel har begåtts.

En reform av ansvarssystemet för offentliga funktionärer kan få konsekvenser också för kretsen av de personer som bör vara underkastade JK:s granskning. Det får lämpligen ankomma på de sakkunniga att med utgångspunkt i ett nytt sanktionssystem föreslå hur tillsynsområdet skall avgränsas.

Skulle de sakkunniga finna anledning att ta upp frågan om JK:s uppgifter enligt tryckfrihetsförordningen, bör de samråda med massmedieutredningen.

74. Utredningen (Ju 1974:21) med uppdrag att utreda frågor om handelsbolag m. m.

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 oktober 1974 för att utreda frågor om handelsbolag m. m.:

Ordförande:

Stark, Hans O., f.d. justitieråd, ordförande i arbetsdomstolen

Ledamöter:

Hammarberg, Sven O., ombudsman, led. av riksdagen

Löfgren, N. Sigfrid J., disponent, led. av riksdagen

Direktiv (anförande av statsrådet Lidbom till statsrådsprotokollet den 11 oktober 1974):

Vår lagstiftning innehåller regler om olika typer av företagsformer. Den vanligaste associationsformen inom svensk industri och handel är aktiebolaget. Kännetecknande för aktiebolaget är att delägarna, aktieägarna, inte svarar personligen för bolagets förbindelser. För att trygga borgenärers och anställdas intressen i sammanhanget ges regler om att aktiebolag skall ha ett aktiekapital som i princip är bundet i aktiebolaget. Aktiekapitalet utgör alltså ett slags garanti för borgenärsintressena. Rörelse kan också drivas utan personligt ansvar i form av ekonomisk förening. Även beträffande ekonomiska föreningar gäller att medlemmarna skall tillskjuta ett insatskapital. Från aktiebolaget skiljer sig den ekonomiska föreningen bl. a. därigenom att föreningen måste vara uppbyggd på kooperativ bas. Det förekommer också att stiftelser och ideella föreningar driver rörelse, och denna drivs då utan personligt betalningsansvar.

Rörelse kan också drivas under personligt ansvar för rörelseidkarna. Rörelsen drivs då av enskild näringsidkare eller, om flera personer gått samman i ett företag, som handelsbolag eller enkelt bolag. Dagligen träffas

i vårt land bolagsavtal, dvs. avtal varigenom två eller flera personer förpliktar sig att verka för ett gemensamt ändamål utan att det är fråga om att bilda en förening eller stiftelse. Är det sålunda bildade bolaget inte ett aktiebolag eller någon annan speciell bolagstyp, t. ex. partrederi, blir bolaget att bedöma enligt lagen (1895:64 s. 1) om handelsbolag och enkla bolag.

Skillnaden mellan handelsbolag och enkla bolag är att i handelsbolaget bolagsmännen avser att under gemensam firma driva rörelse som är bokföringspliktig enligt bokföringslagen (1929:117). Avser bolagsavtalet annan verksamhet än bokföringspliktig rörelse eller innebär avtalet att bolagsmännen skall driva rörelse under skilda firmor föreligger ett enkelt bolag. Även bolag som driver annan verksamhet än bokföringspliktig rörelse kan bli handelsbolag, nämligen om bolaget införs i handelsregistret.

Det gemensamma ändamål som avses med ett handelsbolag eller enkelt bolag är typiskt sett att tillförsäkra bolagsmännen vinst t. ex. genom att driva rörelse. Men ett sådant bolag kan också ha ett ideellt syfte. Och även om bolaget bildas i förvärvssyfte kan verksamheten bedrivas så att någon bolagsvinst till fördelning mellan delägarna inte uppkommer. Ett enkelt bolag kan sålunda uppkomma genom att några personer slår sig samman för att åstadkomma billigare inköp, gemensam reklam etc. Till denna typ av bolagsändamål hör även det som föreligger i karteller och aktieägarkonsortier o. d. Det förekommer t. o. m. att handelsbolag bildas med det enda syftet att skapa förlust i driften så att förlusten skall kunna utnyttjas som underskottsavdrag vid bolagsmännens taxering.

Även det sätt på vilket bolagsmännen skall verka för bolagsändamålet kan variera kraftigt. De kan tillskjuta pengar, insätta annan egendom eller prestera tjänster. De olika bolagsmännens prestationer behöver inte vara lika stora och inte heller av samma slag. Ett vanligt fall är att en bolagsman insätter sin personliga arbetskraft medan en annan tillskjuter rörelsekapital.

Lagen om handelsbolag och enkla bolag är mer än 75 år gammal och har undergått bara mindre ändringar under de senaste femtio åren. Redan denna omständighet medför att det finns skäl att nu närmare undersöka huruvida lagen tillgodoser de behov som framförallt de mindre företagen har i ett modernt samhälle som vårt. Som jag kommer att närmare utveckla i det följande finns det på flera punkter anledning att överväga ändringar i lagstiftningen. Härtill kommer att den år 1973 beslutade höjningen av minimibeloppet för aktiekapitalet i aktiebolag från 5 000 kr. till 50 000 kr. kan antas medföra att åtskilliga mindre företag, som i dag drivs i aktiebolags form, före utgången av år 1978 övergår till handelsbolagsformen eller till att driva rörelsen som enskild näringsidkare. Detta innebär bl. a., som nuvarande lagstiftning är utformad, att företagen i fråga inte längre blir skyldiga att avge den offentliga årsredovisning som krävs för aktiebolagens del. Detta förhållande är inte tillfredsställande. Jag förordar därför att sakkunniga tillkallas för att se över lagstiftningen om handelsbolag m. m.

Lagstiftningen om handelsbolag utgår från att bolagsmännen ensamma beslutar över sitt företag. Det finns inte några bestämmelser som tar sikte på det allmännas och de anställdas intressen i företaget. Lagen om handelsbolag och enkla bolag är i detta hänseende uppbyggd på samma sätt som annan associationsrättslig lagstiftning, t. ex. lagstiftningen om aktiebolag och ekonomiska föreningar.

Utvecklingen mot en företagsdemokrati som innebär att de anställda garanteras insyn och inflytande på företagens verksamhet kan ske på olika sätt. Ett sätt är att ändra företagens struktur så att löntagarna får direkt

inflytande på besluten, t. ex. genom representation i bolagsorganen. De åtgärder som hittills har vidtagits i detta syfte har skett genom speciell lagstiftning vid sidan av den allmänna associationsrättsliga lagstiftningen. Jag tänker därvid i första hand på lagen (1972:289) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar. Denna speciella lagstiftning har karaktären av försöksverksamhet. De mera definitiva former man kan komma att välja för ett löntagarinflytande i företagen kan emellertid komma att påverkas, förutom av resultatet av denna försöksverksamhet, också av den lagstiftning och de avtal på arbetsmarknaden som arbetsrättskommitténs arbete kommer att leda fram till.

Det är inte någon tvekan om att en mer genomgripande översyn av den allmänna associationsrättsliga lagstiftningen måste komma till stånd. Den bör äga rum så snart som möjligt. Men förutsättningen för en sådan översyn kommer knappast att vara för handen förrän huvudlinjerna beträffande de lämpliga formerna för löntagarinflytande klarnat. Det bör därför åtminstone t. v. inte ingå i uppdraget för denna utredning att lägga fram förslag om en företagsdemokratisk reform speciellt för handelsbolagens del. Däremot bör de sakkunniga försöka utforma sina förslag så att de underlättar införandet av styrelserepresentation och annan löntagarmakt i främst de större handelsbolagen. Jag återkommer till saken i det följande.

Handelsbolagsformen är i första hand avsedd för mindre företag med ett fåtal delägare. Lagstiftningen vilar på principen om avtalsfrihet. Bolagsmännen har i enlighet härmed mycket stor frihet att efter eget gottfinnande ordna sina inbördes relationer. Tredje mans intressen skyddas genom huvudregeln att bolagsmännen är solidariskt ansvariga för bolagets åtaganden.

Handelsbolagsformen kan också användas för större företag med många delägare. Handelsbolaget konstrueras då vanligtvis som ett s. k. kommanditbolag. Kommanditbolaget kan sägas utgöra ett slags mellanting mellan aktiebolag och de egentliga handelsbolagen. Delägarnas ansvar för ett kommanditbolags åtaganden kan begränsas till den insats delägaren gjort i bolaget. Sådana delägare kallas kommanditdelägare. En av bolagsmännen, den s. k. komplementären, måste dock under alla förhållanden vara obegränsat ansvarig för bolagets förbindelser. Något hinder mot att som komplementär utnyttja juridisk person finns inte. Genom att som komplementär utnyttja ett av kommanditdelägarna ägt aktiebolag kan således en begränsning av det totala personliga ansvaret ändå åstadkommas.

En utgångspunkt för utredningsarbetet bör vara att handelsbolaget även i fortsättningen skall vara en för det mindre företaget lämpad företagsform. Ett omfattande och formaliserat regelsystem av den typ som finns för aktiebolagens del bör därför inte komma i fråga när det gäller de egentliga handelsbolagen där varje bolagsman är personligen ansvarig för bolagets förbindelser. När det är fråga om ett större företag med många delägare, med betydande omsättning eller stort antal anställda kan det emellertid ifrågasättas om den nuvarande uppläggningen av lagstiftningen är så lämplig. Framförallt hänsynen till de anställdas och fordringsägarnas intressen talar för att man för sådana företags del bör närmare utreda om det kan vara lämpligt att införa en ordning som innebär begränsningar av den nuvarande i princip oinskränkta avtalsfriheten. Jag kommer i det följande att ge exempel på vilka åtgärder i det hänseendet som de sakkunniga bör överväga närmare.

Enligt gällande lag är handelsbolag i princip bokföringsskyldiga. Bokföringslagen innebär vidare att rörelseidkare i stor utsträckning är bokföringsskyldiga. I betänkandet (SOU 1973:57) Förslag till bokföringslag föreslås att alla rörelseidkare skall bli bokföringsskyldiga. Betänkandet bereds f. n. inom justitiedepartementet och ett förslag till ny bokföringslag torde komma att remitteras till lagrådet våren 1975.

Bestämmelserna om bokföringsskyldighet reglerar inte frågan i vad mån företagaren skall vara skyldig att lämna offentlig årsredovisning. Regler om offentlig årsredovisning gäller endast för aktiebolag och ekonomiska föreningar. Detta är enligt min mening en brist. Särskilt borgenärer och anställda har ett befogat intresse av att få insyn i företagens förhållanden. De sakkunniga bör därför utgå från att offentlig årsredovisning i princip skall förekomma även i andra företagsformer än aktiebolag och ekonomiska föreningar, t. ex. handelsbolag, enskild näringsidkare eller stiftelse, under förutsättning att företaget i fråga är bokföringspliktigt. De sakkunniga bör dock överväga om det av organisatoriska skäl är nödvändigt att lämna de minsta företagen utanför skyldigheten att avge offentlig årsredovisning.

I ett till lagrådet den 23 augusti detta år remitterat förslag till ny aktiebolagslag föreslås i viss utsträckning skilda regler för större och mindre bolag beträffande omfattningen av redovisningsplikten. Det finns enligt min mening knappast något skäl att låta redovisningspliktens omfattning vara beroende av vilken företagsform som väljs. Ett företag av viss storlek bör alltså i princip vara skyldigt att lämna offentlig redovisning i samma omfattning och i samma hänseenden som gäller beträffande ett företag av motsvarande storlek som drivs i form av aktiebolag.

Det till lagrådet remitterade förslaget till aktiebolagslag innehåller regler om koncerner. Detta förslags koncernregler gäller emellertid endast koncerner där moderföretaget är ett aktiebolag som omfattas av aktiebolagslagen. Det förekommer att koncernbildningar byggts upp så att moderföretaget är ett handelsbolag. Även för sådana företagsgrupper finns behov av koncernregler. Jag tänker särskilt på bestämmelser om koncernredovisning. De sakkunniga bör lägga fram förslag till koncernregler för handelsbolag och därvid fästa särskild uppmärksamhet vid problemet hur reglerna om koncernredovisning skall utformas. I betydande utsträckning torde därvidlag koncernredovisningsreglerna i förslaget till aktiebolagslag kunna tjäna som förebild.

En koncernbildning kan vara uppbyggd så att moderföretaget är en juridisk person av annat slag än aktiebolag eller handelsbolag. I den mån moderföretaget driver rörelse och till följd därav är bokföringspliktigt synes det finnas skäl för att åtminstone koncernredovisningsregler bör gälla för företagsgruppen i fråga. Detsamma kan sägas när det är fråga om företag — exempelvis aktiebolag — som utan att vara avhängiga av varandra står under gemensam ledning. Detta fall föreligger t. ex. när en person har aktiemajoriteten i flera aktiebolag och leder dem enhetligt. Det får ankomma på de sakkunniga att närmare bedöma i vilken utsträckning koncernregler bör gälla för företagsgrupperingar av det slag jag nu berört.

Inom justitiedepartementet har inletts arbete med en översyn av lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar. De sakkunniga bör därför inte gå in på frågan om behovet av koncernregler i lagen om ekonomiska föreningar.

I detta sammanhang vill jag också beröra frågan om handelsbolag bör åläggas att ha revisor. Gällande lag innehåller inte några bestämmelser härom. Bestämmelser om skyldighet att avge årsredovisning blir emellertid knappast tillräckligt effektiva om årsredovisningen inte granskas av

revisor. De sakkunniga bör därför utgå från att det skall finnas revisor i handelsbolag och att denne skall avge en för alla tillgänglig revisionsberättelse. Det är emellertid möjligt att den nu angivna principen av praktiska skäl inte kan genomföras fullt ut. Tillgången på utbildade revisorer är nämligen begränsad. När det gäller de större handelsbolagen bör i likhet med vad som föreslås i det remitterade förslaget till ny aktibolagslag revisorn vara kvalificerad, dvs. auktoriserad eller godkänd. Det framlagda förslaget till ny aktiebolagslag innebär emellertid att de kvalificerade revisorernas tjänster tas i anspråk i större utsträckning än vad som hittills varit fallet. De sakkunniga måste därför överväga i vilken utsträckning tillgängliga resurser tillåter att krav omgående ställs på att de större handelsbolagen anlitar kvalificerad revisor. Särskilda övergångsregler kan visa sig behövliga.

Behov av regler om revisor föreligger även i fråga om bokföringspliktiga företag av typen enskild näringsidkare och stiftelse. De sakkunniga bör undersöka även den frågan med beaktande av vad som nyss anfördes i fråga om handelsbolagen.

Jag övergår nu till att behandla vissa frågor som har betydelse när det är fråga om större företag som drivs i form av handelsbolag, främst då kommanditbolag med ett flertal delägare. Min framställning tar också sikte på handelsbolag som kan sägas vara stora från den synpunkten att de har en betydande omsättning eller många anställda.

Genom att kommanditdelägarnas ansvar kan begränsas, är det möjligt att använda kommanditbolaget när ett större antal personer vill delta i ett företag utan att bära personligt ansvar för skulderna. Det är sannolikt att det finns ett praktiskt behov av att behålla denna speciella bolagsform. Hänsynen till borgenärernas och de anställdas intressen synes emellertid kräva att vissa begränsningar härvidlag ställs upp. Kommanditbolagets kreditvärdighet är ju i första hand beroende av hur många av bolagsmännen – och givetvis vilka – som är obegränsat ansvariga för bolagets åtaganden. Kreditvärdigheten påverkas också av storleken på de insatser som kommanditdelägarna gjort. Det kan därför anföras skäl för att man bör ställa upp vissa minimigränser för de insatser som görs av kommanditdelägare. Det får ankomma på de sakkunniga att närmare överväga vilka begränsningar i den nuvarande avtalsfriheten som härvidlag lämpligen bör göras.

I gällande lag förutsätts att bolagsmännen gör insatser i bolaget. Det kan vara fråga om insatser i form av pengar eller insats i form av annan egendom. Eftersom bolagsmännen har frihet att genom avtal ordna sina inbördes förhållanden står det emellertid bolagsmännen fritt att bestämma att även en annan prestation, t. ex. arbete i bolaget, skall betraktas som insats och uppskattas till visst belopp. Principen om avtalsfriheten leder vidare till att bolagsmännen senare under bolagets bestånd kan komma överens om ändringar i det ursprungliga bolagsavtalet och därmed påverka storleken av bolagsmännens insatser. Det finns alltså inte något hinder för bolagsmännen att komma överens om att en eller några av dem skall kunna ta tillbaka en del av sin insats i bolaget. Bolagsmännen har också möjlighet att efter gottfinnande fördela bolagets årsresultat mellan sig varigenom bolagsmännens andelar kan komma att variera kraftigt från tid till annan.

Detta system kontrasterar skarpt mot de regler som gäller för aktiebolag. De aktiebolagsrättsliga bestämmelserna om det bundna kapitalet innebär nämligen att aktieägarna i princip inte kan förfoga över sina insatser i bolaget annat än i samband med likvidation av bolaget. Aktiekapitalet kan sålunda inte delas ut som vinst till delägarna och aktier kan i princip inte

inlösas av bolaget genom utbetalning till aktieägarna.

Enligt min mening är det påkallat med fastare regler för de större handelsbolagens del när det gäller bolagsmännens insatser och deras möjligheter att förfoga över dessa insatser. Utgångspunkten synes mig böra vara den att varje bolagsman gör en insats i bolaget och att denna insats skall fullgöras genom tillskjutande av pengar eller annan egendom. De sakkunniga bör vidare undersöka om det är lämpligt att begränsa bolagsmännens nuvarande möjligheter att fritt fördela årsresultatet mellan bolagsmännen. Bl. a. bör beaktas att denna möjlighet har visat sig kunna utnyttjas i skatteflyktssyfte. Vidare bör de sakkunniga överväga om man skall efterbilda reglerna rörande det bundna kapitalet i aktiebolag även så till vida att bolagsmännens rätt att ta ut medel ur bolaget begränsas. Denna fråga måste emellertid ses mot bakgrund av huvudregeln att bolagsmännen är personligen ansvariga för bolagets förbindelser. Föreligger sådan personlig ansvarighet är behovet av regler rörande bundet kapital kanske inte så stort. Saken ligger däremot annorlunda till beträffande kommanditdelägare där ju det personliga ansvaret är begränsat.

Skulle de sakkunniga komma till den slutsatsen att det finns behov av regler rörande bundet kapital i handelsbolag bör dock regelsystemet göras enklare än det som gäller för aktiebolagens del. Jag vill i detta sammanhang också peka på den möjligheten att man avstår från att föreslå regler om skydd för bundet kapital men i stället ålägger handelsbolagen att offentligt, exempelvis i årsredovisningen, ange hur stora insatserna är och i vad mån insatskapital betalats tillbaka till vederbörande bolagsman.

En särskild fråga är i vad mån bolagsmännen i större handelsbolag skall ha rätt att ta lån från bolaget. Genom ändringar i aktiebolagslagen, som beslöts år 1973, har införts ett principiellt förbud för aktiebolagen att lämna penninglån till sina aktieägare. Förbudet ingår som ett led i de regler som avser att skydda det bundna kapitalet. När det gäller handelsbolag kan denna synpunkt få betydelse för den händelse de sakkunniga stannar för att föreslå regler om bundet kapital. Det andra skälet som ligger bakom låneförbudet i aktiebolagslagen, nämligen intresset av att kunna förhindra skatteflykt, har giltighet även för handelsbolagens del. De sakkunniga bör därför undersöka om det finns skäl att uppställa regler om låneförbud för de större handelsbolagens del i huvudsak motsvarande dem som gäller beträffande aktiebolagen.

För aktiebolagen gäller vissa regler om styrelse och verkställande direktör. Sådana regler saknas för handelsbolagens del. Bolagsmännen kan emellertid i bolagsavtalet ta in bestämmelser om att exempelvis en verkställande direktör skall utses. De sakkunniga bör undersöka om det finns anledning att i lag ge regler om att styrelse och verkställande direktör skall utses i de större handelsbolagen. Jag vill peka på att en sådan ordning skulle göra det möjligt att tillämpa lagen (1972:829) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar även på handelsbolagen.

De sakkunniga bör var oförhindrade att ta upp även andra frågor rörande handelsbolag och enkla bolag är dem jag nu har angivit. Kontakt bör hållas med motsvarande kommittéer som har tillsatts eller kan komma att tillsättas i de andra nordiska länderna.

Jag övergår härefter att behandla frågan i vad mån det behövs en särskild ny bolagsform för mindre företag.

Det är i andra länder vanligt att det vid sidan av aktiebolagen finns en särskild bolagsform, vari ekonomisk verksamhet kan drivas utan personlig

ansvarighet för deltagarna. Bolagsformen är anpassad för företag med ett mindre antal delägare. Kravet på insatskapital ställs lägre än beträffande det egentliga aktiebolaget. I tysk rätt benämnes denna bolagstyp Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH) och i fransk rätt Société à responsabilité limitée (SARL). Motsvarande bolagsformer finns också i de övriga ursprungliga EG-staterna. I Danmark har nyligen införts lagstiftning om en bolagsform av GmbH-typ som man kallat anpartsselskab (ApS).

Riksdagen har nyligen hemställt om skyndsam utredning angående införande av en särskild bolagsform för mindre företag (LU 1974:19, rskr 1974:238). De sakkunniga bör överväga även denna fråga.

De sakkunnigas arbete bör på denna punkt bedrivas förutsättningslöst. De sakkunniga bör pröva om det mot bakgrund av de ändringar beträffande handelsbolagstiftningen som kan bli aktuella är av behovet påkallat med en särskild ny företagsform för de mindre företagen. Ett sådant behov skulle troligen närmast avse en kombination av det minoritetsskydd som gäller enligt handelsbolagslagen med frihet från personligt ansvar. En sådan frihet förutsätter dock ett bundet bolagskapital av betryggande storlek. Skulle utredningen komma till att det finns behov av en sådan företagsform, torde den nya danska lagstiftningen i varje fall i vissa hänseenden kunna tjäna som förebild för hur lagstiftningen i så fall bör läggas upp. De sakkunniga bör i denna del också i vederbörlig mån beakta de olika synpunkter och uppslag som fördes fram under riksdagsbehandlingen i våras. Jag vill dock i det sammanhanget framhålla att de sakkunniga inte i sitt arbete skall gå in på frågor om olika skatteregler för skilda företagsformer. Frågan om neutralitet i det hänseendet behandlas av företagsskatteberedningen. Däremot bör de sakkunniga samråda med företagsskatteberedningen.

Skulle de sakkunniga stanna för att det finns behov av en särskild företagsform för de mindre företagen, uppkommer frågan om eventuella följdändringar i aktiebolagslagen. I länder där företagsformer av GmbH-typ förekommer ställs i allmänhet kravet på minimibeloppet för aktiekapitalet högre än vad fallet är hos oss. Minimibeloppet för aktiekapitalet i tyskt aktiebolag uppgår till 100 000 DM. Enligt den nya danska lagen är minimibeloppet för aktiekapitalet i aktiebolag 100 000 danska kronor. Införs en särskild företagsform av GmbH-typ hos oss finns det enligt min mening goda skäl att överväga en höjning av minimibeloppet för aktiekapitalet så att aktiebolagsformen verkligen förbehålls de större och medelstora företagen.

De sakkunniga bör ägna särskild uppmärksamhet åt de övergångsproblem som kan uppkomma med anledning av de sakkunnigas förslag. Utgångspunkten måste vara att den nya lagstiftningen åtminstone efter en viss tid skall komma att slå igenom även för företag som bildas före den nya lagstiftningens ikraftträdande. Det är nämligen enligt min mening inte i praktiken hållbart att efter en reform av lagstiftningen om handelsbolag behålla handelsbolag som bildats enligt äldre rätt med dess mera ofullständiga reglering. Lika litet kan man tänka sig att efter en höjning av minimibeloppet för aktiekapitalet tillåta att äldre aktiebolag fortlever obegränsad tid utan att höja sitt aktiekapital till den nya minimigränsen.

De sakkunniga bör arbeta med sikte på att utredningsarbetet skall kunna leda till lagstiftning i god tid före utgången av år 1978. De sakkunniga bör vara oförhindrade att lägga fram delförslag.

Utrikesdepartementet

Inom detta avsnitt har följande kommitté avslutat sin verksamhet under år 1974: 1

1. Nationalkommittén (UD 1972:01) för Förenta Nationernas befolkningskonferens

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 mars 1972 för att förbereda det svenska deltagandet i FN:s befolkningskonferens 1974, vars dagordning omfattar bl. a. befolkningsutvecklingen och dess förhållande till nationella utvecklingsansträngningar, medlemsländernas nationella befolkningspolitik samt en internationell befolkningsstrategi och därav aktualiserade åtgärder:

Ordförande:
Thorsson, Inga M., statssekreterare, led. av riksdagen

Ledamöter:
Adler-Karlsson, Gunnar, jur. dr
Andersson, Karin E., förbundssekreterare, led. av riksdagen
Bergqvist, Jan G., pol. mag., led. av riksdagen
Engström, Arne V., professor
Hyrenius, Hannes, professor
Michanek, Ernst N., generaldirektör
Ohlsson, P. T. Ingvar, generaldirektör
Rexed, Bror A., generaldirektör
Sohlman, Staffan, departementsråd
Sundberg, Ingrid E., fil. kand., led. av riksdagen
Ullsten, S. K. Ola, socionom, led. av riksdagen
Åström, Lars-Åke E., generaldirektör

Experter:
Borell, Ulf, professor
Himmelstrand, J. Ulf I., professor
Holmberg, Ingvar, fil. dr
Hägerstrand, S. Torsten E., professor
Ingelstam, Lars E., professor
Karlqvist, Anders, tekn. lic.
Levi, Lennart, docent
Liljeström, Marita, unversitetslektor

Ohlin, Göran, professor
Stenram, Håkan Chr. M., fil. mag. (fr.o.m. den 20 maj 1974)

Sekreterare:
Wahren, Carl E. T., byråchef

Bitr. sekreterare:
Jonsson, Lars O., kanslisekreterare

Lokal: Utrikesdepartementet, Box 161 21, 103 23 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (bitr. sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex sammanträden. Fyra specialstudier har publicerats som Sveriges vetenskapliga bidrag inför FN:s befolkningskonferens i Bukarest i augusti 1974.

Kommittén har den 20 december 1974 avgett slutrapport (Ds UD 1974:1). Uppdraget är därmed slutfört.

2. Delegationen (UD 1972:02) för utveckling av folkrättens regler om humanitet i krig

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 juli 1972 för att utveckla folkrättens regler om humanitet i krig:

Ordförande:
Lidbom, Carl G., statsråd, led. av riksdagen

Vice ordförande:
Blix, Hans M., utrikesråd (fr.o.m. den 25 april 1974)

Sakkunniga:
Blix, Hans M., utrikesråd (t.o.m. den 25 april 1974)
Blom, K. A. Birgitta, departementsråd (fr.o.m. den 13 juni 1974)
Hellström, Mats J., fil. kand., led. av riksdagen
Skarstedt, Carl-Ivar S., rättschef (fr.o.m. den 25 april 1974)
Tammelin, Lars, docent
Thunborg, Anders I., statssekreterare
Ullsten, S. K. Ola, socionom, led. av riksdagen
Wulff, Torgil H., kommendör
Åström, C. Sverker, kabinettssekreterare

Experter:
Heyman, Ove F., kansliråd (fr.o.m. den 25 april 1974)
Hjertonsson, Karin, jur. dr (t.o.m. den 25 april 1974)
Karlsson, Bror A. S., hovrättsassessor (fr.o.m. den 25 april 1974)

Nordenson, Ulf K., justitieråd (t.o.m. den 25 april 1974)
Prawitz, Jan, laborator
Rosenblad, Esbjörn C. A., departementssekreterare (fr.o.m. den 25 april 1974)
Skarstedt, Carl-Ivar S., rättschef (t.o.m. den 25 april 1974)

Huvudsekreterare:
Edelstam, E. Axel, utrikesråd (t.o.m. den 25 april 1974)

Sekreterare:
Hjertonsson, Karin, jur. dr (fr.o.m. den 25 april 1974)

Bitr. sekreterare:
Karlsson, Bror A. S., hovrättsassessor (t.o.m. den 25 april 1974)
Rosenblad, Esbjörn C. A., departementssekreterare (t.o.m. den 25 april 1974)
Skala, Björn I., departementssekreterare (t.o.m. den 25 april 1974)

Lokal: Utrikesdepartementet, Box 161 21, 103 23 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för delegationen, se 1973 års riksdagsberättelse UD 5.

Delegationen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av delegationens arbete. Därutöver har fem sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp för frågan om förbud mot vissa vapen.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

3. Sakkunniga (UD 1972:03) med uppdrag att företa en utredning angående Sveriges utvecklingssamarbete med uländerna

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 december 1972 för att företa en utredning angående Sveriges utvecklingssamarbete med uländerna:

Ordförande:
Nilsson, H. Torsten L., förutvarande utrikesminister, led. av riksdagen

Ledamöter:
Andersson, Georg L., rektor, led. av riksdagen
Gustavsson, Åke E. G., redaktör, led. av riksdagen
Johansson, Knut B. M., förbundsordförande, led. av riksdagen
Korpås, B. G. Sture, folkhögskolerektor, led. av riksdagen
Lewén-Eliasson, Anna Lisa, fru, led. av riksdagen
Måbrink, Bertil U., ombudsman, led. av riksdagen
Nilsson, Anna-Lisa, fru, led. av riksdagen

Petersson, Per M., hemmansägare, led. av riksdagen
Wirmark, B. David I., fil. kand., f.d. led. av riksdagen

Expert:
Croner, Ulla-Britt, jur. kand. (fr.o.m. den 1 februari 1974)

Sekreterare:
Anell, Lars E. R., departementsråd

Bitr. sekreterare:
Odén, C. Bertil, avdelningsdirektör

Lokal: Utrikesdepartementet, Box 161 21, 103 23 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för de sakkunniga, se 1974 års riksdagsberättelse UD 3.

De sakkunniga har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fjorton sammanträden och företagit en studieresa.

De sakkunniga beräknar lämna sitt huvudbetänkande under år 1975.

4. Utredningen (UD 1974:01) rörande utrikesdepartementets organisation

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 maj 1974 för att utreda utrikesdepartementets organisation:

Utredningsman:
Kellberg, Love G.-A., utrikesråd

Experter:
Berg, Bertil G., expeditionsförman (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Bruno, Gösta F., överdirektör (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Johansson, Bengt A. W., departementsråd (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Mårtensson, Jan P. G., kansliråd (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Nerman, Rigel B., kontorist (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Palme, Thomas O. V., departementssekreterare (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Rosqvist, Nils O., arkivarie (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Ryding, Göran P. G., ambassadör (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Ström, Per L., förste byråsekreterare (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Ternström, Olov A., bitr. utrikesråd (fr.o.m. den 15 augusti 1974)

Sekreterare:
Dinkelspiel, Ulf A. R., kansliråd

Lokal: Utrikesdepartementet, Box 161 21, 103 23 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av ministern för utrikes ärendena Andersson till statsrådsprotokollet den 17 maj 1974):

En genomgripande översyn av utrikesförvaltningen företogs senast i början av 1960-talet. Resultatet härav redovisades i två betänkanden (SOU 1963:3) Utrikesdepartementets organisation och personalbehov och (SOU 1963:4) Administrativ organisation inom utrikesförvaltningen. Dessa utredningar, som föranleddes av behovet av att anpassa utrikesförvaltningen till kontinuerligt växande och skiftande arbetsuppgifter, ledde fram till viktiga förändringar i utrikesförvaltningens organisation och en förstärkning av dess resurser (prop. 1963:75 m. m.). Vidar har tidigare en intern utredning i utrikesdepartementet behandlat utrikesförvaltningens arbetsuppgifter, organisation, personalpolitik och utbildningsverksamhet. Utredningen, UD 70, inspirerades av och bedrevs i nära samarbete med personalen.

Under det årtionde som gått sedan 1963 års översyn har Sveriges internationella förbindelser intensifierats och byggts ut. Denna utveckling har ställt ökade krav på utrikesförvaltningen. Antalet ambassader och delegationer har vuxit. Allt större del av personalen har måst avdelas för multilateralt förhandlingsarbete, bl. a. inom FN-organens ram. Efterfrågan på Sverigeinformation i utlandet och information om svenska utrikespolitiska förhållanden har ökat och det har blivit nödvändigt att skärpa bevakningen av olika specialområden såsom forskning och miljövård.

För att möta bl. a. dessa krav har successivt personalförstärkningar skett och organisatoriska förändringar vidtagits. En informationsbyrå och en byrå för bl. a. nedrustnings,atom-, rymd- och miljövårdsfrågor har tillskapats. Den förhandlingsgrupp och det rapportsekretariat som inrättades vid 1963 års översyn har numera sammanslagits till en förhandlings- och utredningsgrupp. En avdelning för internationellt utvecklingsarbete har upprättats och sedan förra året underställts ett särskilt statsråd. Utrikesdepartementets handelsavdelning, som i vad gäller handelspolitiska frågor sedan 1967 lyder under handelsministern, och handelsdepartementets utrikeshandelsenheter har integrerats.

Erfarenheten visar att de här redovisade åtgärderna i det stora hela var ändamålsenliga. Genom vårt växande internationella engagemang har emellertid behovet av långsiktig planering, utredningar och analyser ökat. Vidare föreligger önskemål från riksdagens och allmänhetens sida om ökad information rörande internationella förhållanden och svenska utrikespolitiska ställningstaganden.

Jag vill här också peka på det speciella förhållandet som ligger i att utrikesdepartementet i större utsträckning än andra statsdepartement vid sidan av sina uppgifter som beredningsorgan för Kungl. Maj:t fullgör uppgifter som sammanhänger med utlandsmyndigheternas administration och servicefunktioner. Jag syftar härvid på vissa grupper av ärenden särskilt inom administrativa avdelningen och rättsavdelningen men även inom vissa andra avdelningar.

Det är mot denna allmänna bakgrund som jag anser tiden mogen att göra en förnyad översyn av utrikesdepartementets organisation. Jag föreslår därför att en särskild utredningsman tillkallas för att göra denna översyn. Uppdraget skall dock inte avse departementets handels- och biståndsavdelningar. Frågor rörande en ändring av kompetensfördelningen mellan berörda statsråd bör av naturliga skäl också ligga utanför utredningsuppdraget.

Utredningsmannens översyn bör utmynna i ett förslag till organisationsplan som tar hänsyn till den tidigare antydda utvecklingen och som beaktar behovet av en smidig organisatorisk struktur. Utredningsmannen bör härvid belysa organisationens utformning vid alternativa resursnivåer, varav en innebär en omorganisation inom ramen för nu befintliga resurser.

Jag vill erinra om att 1965 års departementsutredning behandlade en rad för statsdepartementen gemensamma frågor avseende organisation och arbetsformer. Utredningen föreslog bl. a. att normalorganisationen för statsdepartement skall bestå av arbetsenheter, som inom lämpligt avgränsade sakområden svarar för såväl planering och riktlinjer som handläggning av löpande ärenden. Utrikesdepartementet omfattades inte av denna utredning. Det synes nu angeläget pröva möjligheterna att anpassa utrikesdepartementets organisation till den som gäller för övriga statsdepartement. Det kan nämnas att enhetssystem redan införts på departementets handels- och biståndsavdelningar.

Utredningen bör särskilt uppmärksamma det av mig tidigare berörda behovet av planering och pröva olika organisatoriska lösningar för att tillgodose detta behov.

Jag finner det angeläget att utredningen också kartlägger förutsättningarna att organisatoriskt skilja de ärenden som departementet handlägger som beredningsorgan åt Kungl. Maj:t och dess befattning med administrativa frågor och serviceärenden. Därvid bör särskilt belysas vilka återverkningar en sådan uppdelning får på förhållandet mellan beskickningarna å ena sidan och hemmaförvaltningen å den andra sidan.

Jag finner det angeläget att utredningsmannen under utredningsarbetet håller nära kontakt med de berörda personalorganisationerna.

Jag vill till sist nämna att jag samtidigt härmed har för avsikt att inom kort lägga fram förslag om att en kommitté med representanter för riksdagen tillkallas med uppdrag att studera och komma med förslag rörande UD-personalens rekrytering, utbildning och tjänstgöringsförhållanden. Under utredningsarbetet bör samråd äga rum med denna utredning.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt. Utredningens betänkande bör föreligga i början av 1975.

Utredningen har under tiden juni - oktober 1974 hållit fyra sammanträden med experterna. Därutöver har samråd skett med all berörd personal inom utrikesdepartementet.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

5. Utredningen (UD 1974:02) rörande rekrytering, utbildning och tjänstgöringsförhållanden inom utrikesförvaltningen

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 maj 1974 för att utreda frågor rörande rekrytering, utbildning och tjänstgöringsförhållanden inom utrikesförvaltningen:

Ordförande:

Geijer, K. Arne, f.d. ordförande i LO, led. av riksdagen

Sakkunniga:

Håvik, I. Doris H., assistent, led. av riksdagen
Ingemarsson, J. Svante, departementsråd
Korpås, B. G. Sture, folkhögskolerektor, led. av riksdagen
Ullsten, S. K. Ola, socionom, led. av riksdagen

Experter:

Berg, Bertil G., expeditionsförman (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Bergkvist, Arne B. S., kanslisekreterare (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Mårtensson, Jan P. G., kansliråd (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Nerman, Rigel B., kontorist (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Rosqvist, Nils O., arkivarie (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Ryding, Göran P. G., ambassadör (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Ström, Per L., förste byråsekreterare (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Ternström, Olov A., bitr. utrikesråd (fr.o.m. den 15 augusti 1974)

Sekreterare:

Dinkelspiel, Ulf A. R., kansliråd

Lokal: Utrikesdepartementet, Box 161 21, 103 23 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av ministern för utrikes ärendena Andersson till statsrådsprotokollet den 17 maj 1974):

En genomgripande översyn av utrikesförvaltningen företogs senast i början av 1960-talet. Resultatet härav redovisades i två betänkanden (SOU 1963:3) Utrikesdepartementets organisation och personalbehov och (SOU 1963:4) Adminstrativ organisation inom utrikesförvaltningen. Dessa utredningar, som föranleddes av behovet av att anpassa utrikesförvaltningen till kontinuerligt växande och skiftande arbetsuppgifter, ledde fram till viktiga förändringar i utrikesförvaltningens organisation och en förstärkning av dess resurser (prop. 1963:75 m. m.).

Under det årtionde som gått sedan 1963 års översyn har Sveriges internationella förbindelser intensifierats och byggts ut. Ett antal nya ambassader och delegationer har upprättats. Bevakningen av olika specialområden har skärpts. En allt större del av personalen har avdelats för multilateralt förhandlingsarbete och ökade satsningar har gjorts för att informera om Sverige i utlandet och för att öka kännedomen om svenska utrikespolitiska förhållanden.

Utrikesförvaltningen sysselsätter idag över 1 500 personer. Därav arbetar drygt 500 inom utrikesdepartementet medan övriga är fördelade på inemot hundratalet utlandsmyndigheter.

Den handläggande personalen inom utrikesförvaltningen, ca 700 personer, är fördelad på tre personalkategorier. För i första hand politiska, ekonomiska, folkrättsliga och andra diplomatiska uppgifter används huvudsakligen personal som rekryterats via det av riksdagen fastlagda systemet med en tvåårig aspirantutbildning. Ett undantag utgör avdelningen för internationellt utvecklingssamarbete vid vilken en del av personalen direktanställs. Konsulära, administrativa och — i växande utsträckning — kommersiella uppgifter vid utlandsmyndigheterna handläggs av personal

som rekryteras såsom utrikeskanslister. För s. k. administrativa tjänster inom departementet rekryteras personal bl. a. för handläggning av ärenden som inte skall avgöras av Kungl. Maj:t. Dessa tjänstemän tas som regel inte i anspråk för utlandstjänstgöring.

Under senare år har rekryteringsbasen breddats. Ökad vikt har lagts vid fortbildning och vidareutbildning av personalen. Behovet av specialisering har i möjlig mån beaktats. Arbetsuppgifter har i betydande utsträckning överförts från en personalkategori till en annan. Exempelvis har arbetsuppgifter som tidigare ombesörjdes av diplomatiska tjänstemän övertagits av andra tjänstemän. Vissa arbetsuppgifter av administrativ karaktär har i åtskilliga fall anförtrotts biträdespersonal. Strävan har också varit att i ökad utsträckning utnyttja lokalt anställd personal vid utlandsmyndigheterna. Över huvud taget har gränserna mellan de olika personalkategorierna blivit mer flytande.

Även om det visat sig möjligt att på olika vägar möta de krav på personalen, som den fortsatta utvecklingen av Sveriges förbindelser medfört, synes det angeläget att nu göra en systematisk genomgång av de personalpolitiska frågorna. Jag syftar då särskilt på sådana frågor som rekrytering av utrikesförvaltningens personal, uppläggningen av utbildningsverksamheten, fördelningen av arbetsuppgifter mellan olika personalkategorier, befordrings- och karriärmöjligheter, avgångsregler etc.

Många av dessa frågor har behandlats inom ramen för en intern utredning i utrikesdepartementet rörande utrikesförvaltningens arbetsuppgifter, organisation, personalpolitik och utbildningsverksamhet som framlade sin rapport i juni 1970 (UD 70). Några delproblem har också varit föremål för särskild granskning. Jag kan som exempel peka på den utredning som behandlat 'Avgångsregler inom utrikesförvaltningen' (Ds UD 1972:2) och varöver personalorganisationerna avgivit yttranden. Jag vill också hänvisa till den översyn av aspirantutbildningen inom utrikesdepartementet som inleddes i mars 1973.

Jag anser tiden nu vara inne för att göra en samlad översyn av de personalpolitiska frågorna inom utrikesförvaltningen. Jag föreslår att uppdraget att göra denna översyn anförtros åt en särskild utredning med parlamentarisk förankring. Utredningen bör studera problem rörande UD-personalens rekrytering, utbildning och tjänstgöringsförhållanden samt framlägga förslag i dessa frågor. Andra frågor som berör utrikesförvaltningen bör tas upp av utredningen i den mån de är av väsentlig betydelse för de spörsmål som utredningen i första hand skall behandla.

Vad gäller rekryteringsfrågorna vill jag anföra följande. Enligt nuvarande ordning, som går tillbaka till 1963 års utredning genomgår alla de som önskar vinna inträde i diplomatisk tjänst den tvååriga aspirantutbildningen. Utredningen bör pröva lämpligheten av ökad sidorekrytering på mellangrads- och chefstjänstemannanivå som ett komplement härtill.

Utredningen bör undersöka om behov föreligger att utrikesförvaltningens tjänstemän bereds ökade möjligheter att temporärt tjänstgöra inom andra delar av statsförvaltningen.

Utredningen bör vidare studera metodiken för placering av personal vid utlandsmyndighet resp. inom hemmaförvaltningen. Därvid bör olika typer av ansökningsförfaranden undersökas. Den närliggande frågan om att i personalplaneringen utnyttja ett betygssystem bör också undersökas.

Utbildningsfrågorna bör få en framträdande plats i utredningsarbetet. Redan tidigare har jag erinrat om den översyn av aspirantutbildningen som nu företas i departementet och vilken beräknas vara slutförd vid årsskiftet

1974/75. Resultatet av översynen bör överlämnas till utredningen för övervägande. Jag finner det vidare angeläget att utredningen undersöker behovet av fortbildning och vidareutbildning inom utrikesförvaltningen. Möjligheterna att få till stånd ett personalutbyte med andra myndigheter och organisationer synes också värda att prövas.

De av mig tidigare redovisade tendenserna till ökad integrering av de olika personalkategoriernas arbetsuppgifter aktualiserar möjligen förändringar i personalstrukturen. Utredningen bör närmare studera dessa frågor. Det är angeläget att den lokalanställda personalen i möjlig mån får arbeta under villkor som stämmer inte bara med den lokala arbetsmarknadens krav utan också med de svenska löntagarorganisationernas strävanden. De lokalanställdas tjänstgöringsförhållanden förtjänar särskilt studium.

Dominansen av kvinnor i vissa yrkesområden med genomsnittligt lågt löneläge har en motsvarighet också inom utrikesförvaltningen. Utredningen bör skaffa sig en överblick över existerande skillnader inom utrikesförvaltningen mellan mäns och kvinnors anställningsvillkor och möjligheter till vidareutbildning och befordran m. m. samt överväga åtgärder som är ägnade att motverka sådana skillnader. Utredningen bör därvid samråda med utredningen angående kvinnornas situation inom den statligt lönereglerade offentliga förvaltningen.

De frågor som utredningen bör behandla följs av naturliga skäl uppmärksamt av personalen inom utrikesförvaltningen. Jag vill understryka vikten av att utredningen håller nära kontakt med berörda personalorganisationer under utredningsarbetet.

Kungl. Maj:t har tidigare denna dag bemyndigat mig att tillkalla en sakkunnig för att göra en översyn av utrikesdepartementets organisation. Den nu aktuella utredningen bör under sitt arbete samråda med den sakkunnige.

Utredningsarbetet bör bedrivas med all möjlig skyndsamhet. Utredningens betänkande bör framläggas senast i maj 1975.

Utredningen har under tiden juni - oktober 1974 hållit fyra sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

Försvarsdepartementet

Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1974: 3 och 4

1. 1967 års rekvisitions- och förfogandeutredning (Fö 1968:19)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 januari 1967 för att överse rekvisitions- och förfogandelagstiftningen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 6 februari 1967):

Utredningsman:
Lundberg, N. Ragnar W., f.d. generaldirektör

Expert:
Skarstedt, Carl-Ivar S., rättschef

Sekreterare:
Forssberg, E. Olof, hovrättsassessor

Lokal: Försvarsdepartementet, Regeringsgatan 1-3, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1968 års riksdagsberättelse Fö 19.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 haft överläggning med den sakkunnige (H 1974:02) som tillkallats av chefen för handelsdepartementet för att se över allmänna ransoneringslagen (1954:280). Därutöver har arbetet med att utarbeta motiv till upprättade författningsförslag fortsatt.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1975.

2. Försvarets fredsorganisationsutredning (Fö 1968:20)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 februari 1967 för att utreda frågan om vissa ändringar i krigsmaktens fredsorganisation (se Post- och Inrikes tidn. den 9 februari 1967):

Ordförande:
Gustafsson, M. Gunnar, socionom, led. av riksdagen

Sakkunniga:

Björk, Gunnar E., bankkonsulent, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Gustavsson, Gusti L. A., el-installatör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Hyltander, K. Gunnar E., köpman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Strindberg, Per-Olof J., länsombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Sundström, M. Gudrun, fru, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Experter:

Franzén, Nils P., organisationsdirektör

Hansson, Nils O., överste

Höijer, Gunnar, krigsråd

Knutsson-Hall, Torsten K., organisationsdirektör

Larsson, Sven E., departementsråd

Lugn, P. E. Robert, överste

Månsson, E. O. Sigvard, överste

Nilsson, Alice H. Ch., kansliråd (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Nordbeck, S. E. Gunnar, departementsråd (t.o.m. den 31 augusti 1974)

O'Konor, Bengt G. W., kommendörkapten

Thufvesson, Bengt E., departementsråd

Wennerhorn, Karl Otto L., departementsråd

Sekreterare:

Wigardt, Hans G. T., organisationsdirektör

Bitr. sekreterare:

Lundbergh, Hans P. N. J., överstelöjtnant

Lyckeberg, Nils, departementssekreterare

Lokal: Fredsgatan 2, 111 52 Stockholm, tel. 11 39 35 (sekreteraren), 11 42 85 (Lundbergh), 11 88 25 (expeditionen)

Direktiven för utredningen, se 1968 års riksdagsberättelse Fö 20. Tilläggsdirektiv se 1972 års riksdagsberättelse Fö 10 samt (anförande av statsrådet Holmqvist till statsrådsprotokollet den 31 maj 1974):

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 3 februari 1967 bemyndigades chefen för försvarsdepartementet att bl. a. tillkalla en sakkunnig med uppdrag att utreda frågan om vissa ändringar i krigsmaktens fredsorganisation. Som utredningsman tillkallades f. d. landshövdingen Eric Wesström. Denne entledigades från uppdraget fr. o. m. den 1 januari 1972 från vilken tidpunkt riksdagsmannen Gunnar Gustafsson har varit utredningsman. Utredningsmännen har antagit namnet försvarets fredsorganisationsutredning (FFU).

FFU har avgett nio betänkanden, nämligen

- i maj 1967 om indragning av Göta flygflottilj (Ds Fö 1967:4),

- i december 1967 om indragning av Södertörns flygflottilj och Roslagens flygkår (Ds Fö 1967:16),
- i december 1968 om organisation av flygvapnets förband inom Stockholms området (Ds Fö 1968:5),
- i december 1969 om indragning av flottiljadministrationen vid Östgöta flygflottilj (Ds Fö 1969:5),
- i mars 1970 om ett nytt förband i Norrland, del 1 (Ds Fö 1970:6),
- i april 1971 om ett nytt förband i Norrland, del 2 (Ds Fö 1971:1),
- i december 1972 om vissa förändringar i arméns fredsorganisation (Ds Fö 1972:4),
- i november 1973 om ändringar i flygvapnets fredsorganisation (Ds Fö 1973:2),
- i januari 1974 om fredsorganisationen på Gotland (Ds Fö 1974:1).

Härutöver har en promemoria avlämnats i december 1971 med vissa allmänna synpunkter på utredningens arbete (Ds Fö 1971:8).

Vidare har FFU avgett yttrande över bl. a. en av chefen för armén upprättad plan för arméns fredsorganisation i vad avser fredsorganisationens utformning i Skövde.

På grundval av utredningens betänkande i december 1972 (Ds Fö 1972:4) och prop. 1973:135 har riksdagen beslutat bl. a. att Göta livgarde (P 1) i Enköping skall avvecklas samt att arméns kompaniofficersskola (AKS) i Uppsala och pansartruppernas kadett- och aspirantskola (PKAS) i Enköping skall flyttas till Skövde (FöU 1973:26, rskr 1973:382). Riksdagen har vidare beslutat att Upplands signalregemente (S 1) m. m. i Uppsala skall flyttas till Enköping (prop. 1974: 50, FöU 1974:25, rskr 1974:270).

Utredningens förslag i november 1973 om ändringar i flygvapnets fredsorganisation (Ds Fö 1973:2) och i januari 1974 om organisationen på Gotland (Ds Fö 1974:1) samt frågan om fredsorganisationens utformning i Skövde övervägs f. n. inom försvarsdepartementet.

Beträffande utredningens övriga förslag har statsmakterna tidigare tagit ställning.

När Kungl. Maj:ts bemyndigande inhämtades den 3 februari 1967 anförde dåvarande departmentschefen bl. a. följande.

Effekten av våra försvarsansträngningar beror i hög grad på hur stor del av våra försvarsutgifter som kan avdelas för uppsättning och omsättning av krigsförband. Vi bör därför inrikta oss på att avdela största möjliga del av utgifterna för sådana ändamål. Omvänt innebär detta att vi noggrant måste uppmärksamma och begagna möjligheterna att hålla ned sådana utgifter för fredsorganisationen som inte direkt bidrar till försvarseffekten. Regeringens ambitioner att begränsa ökningen i försvarsutgifterna nödvändiggör ytterligare insatser för att rationalisera fredsadministrationen.

Detta uttalande är enligt min mening aktuellt även i dag. Behovet av besparingar och rationaliseringar inom fredsorganisationen har snarare ökat sedan år 1967. Jag ansluter mig också till vad min företrädare anförde i fråga om motiven för att tillkalla en särskild utredning att lämna förslag om ändringar i det militära försvarets fredsorganisation, nämligen att

en strukturrationalisering av krigsmaktens fredsorganisation, som innefattar nedläggning av fredsförband och utbildningsanstalter, medför åtskilliga avvägningsproblem. Bl. a. aktualiseras avvägningar mellan militära och allmänt samhälleliga intressen, som i många fall kan bli ömtåliga. Det synes därför lämpligt att en utredning om ändringar i fredsorganisationen anförtros åt en särskild sakkunnig.

Vid bedömningen av olika förändringar bör den sakkunnige beakta såväl militära effektivitetssynpukter på kortare och längre sikt som andra samhälleliga behov.

Jag vill särskilt understryka angelägenheten av att de militära och andra samhälleliga aspekterna beaktas och värderas jämsides på ett tidigt stadium i övervägande om förändringar i försvarets fredsorganisation. Genom den samhälleliga utvecklingen har de avvägningar som därvid aktualiseras i många fall blivit allt ömtåligare och svårare. Mot bl. a. den bakgrunden finner jag det motiverat att bredda den parlamentariska representationen i FFU.

Utvecklingen inom samhället och inom försvaret motiverar också att de ursprungliga direktiven kompletteras i vissa avseenden.

Min företrädare anförde år 1967 att särskild uppmärksamhet borde ägnas åt förbands och utbildningsanstalters betydelse från såväl allmänt lokaliseringspolitiska synpunkter som med hänsyn till behov av mark för tätorters expansion, trafik- och bostadsändamål m. m. Ett viktigt nytt underlag för utredningen utgör härvid statsmakternas beslut om regional utveckling och hushållning med mark och vatten (prop. 1972:111, InU 1972:28, CU 1972:35, rskr 1972:347) samt om medlen i den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten m. m. (prop. 1973:50, InU 1973:7, rskr 1973:248). Vad som anförs i dessa beslut bör beaktas vid utredningens överväganden.

Försvarets ökade behov av mark för övningsändamål har kommit att alltmer konkurrera med behov av mark för andra ändamål och har därigenom medfört allt svårare avvägningar mot andra samhällsintressen. Det är angeläget att FFU beaktar dessa förhållanden. Riksdagen har beslutat (mot. 1974:1282, FöU 1974:19, rskr 1974:190) att ge Kungl. Maj:t till känna vad försvarsutskottet har anfört om överväganden rörande markförvärv för det militära försvaret. Utskottet har framhållit att den konflikt som i vissa fall råder mellan samhällsintresset av övningsmark för försvarets räkning och markägares berättigade intressen på senare år har blivit mera påtaglig. Även allmänheten och kommuner m. m. berörs inte sällan när man utvidgar militära övningsfält. Enligt utskottet finns det anledning att överväga möjligheter av det slag som redovisats i motionen 1974:1282 samt att frågan bör ses i ett stort sammanhang och att den bör bli föremål för utredning. Enligt min mening bör FFU:s uppdrag omfatta även en sådan utredning.

Jag anser — liksom min företrädare — att det är angeläget att rationaliseringsåtgärdernas följder för den anställda personalen beaktas. De värnpliktigas ökade intresse att få tjänstgöra nära hemorten har på senare år kommit till uttryck i olika sammanhang. Det är viktigt att de värnpliktigas intressen uppmärksammas. De måste dock avvägas mot de operativa kraven, bl. a. behovet av en utbildning i rätt miljö, konkurrensen om mark i tätorternas närhet samt regionalpolitiska och allmänt samhällsekonomiska förhållanden.

Min företrädare anförde år 1967 att utredningsarbetet borde bedrivas skyndsamt men också att omfattningen och arten av lämpliga strukturförändringar i fredsorganisationen i många fall inte torde kunna bedömas förrän den då arbetande 1965 års försvarsutredning slutfört sitt arbete.

Sedan dess har både 1968 och 1972 års försvarsbeslut fattats av statsmakterna. F. n. pågår förberedelsearbete för ett nytt större beslut om försvarets inriktning. Arbetet bedrivs av bl. a. överbefälhavaren, främst i

form av perspektivplanering. Resultatet av detta arbete skall redovisas i etapper enligt en särskild tidsplan. Resultatet av den s. k. fasen 2 skall redovisas under fjärde kvartalet 1975. I perspektivplanen skall överbefälhavaren ange olika försvarsstrukturers konsekvenser i stort för fredsorganisationens utformning. Bl. a. skall överbefälhavaren belysa behovet av utbildningskapacitet i stort. Något förslag till detaljutformning av fredsorganisationen skall däremot inte redovisas i perspektivplanen.

Jag avser att senare i år begära Kungl. Maj:ts bemydigande att tillkalla en parlamentarisk försvarsutredning med uppgift att på grundval av bl. a. överbefälhavarens perspektivplan lämna förslag om försvarets framtida inriktning.

För att försvarets fredsorganisation snabbt skall kunna anpassas till statsmakternas inriktning av försvaret och krigsorganisationens behov är det lämpligt att FFU successivt tar del av överbefälhavarens perspektivplanering och senare av försvarutredningens överväganden så att de fredsorganisatoriska konsekvenserna kan belysas i nära anslutning till nästa större beslut om försvarets inriktning. FFU bör därför inrikta sitt arbete på att i nära anslutning till detta beslut lämna förslag om fredsorganisationens framtida utformning på grundval av bl. a. överbefälhavarens perspektivplanering och den kommande försvarsutredningens förslag. Utredningen bör dock vara oförhindrad att dessförinnan avge delförslag om så befinnes lämpligt. FFU bör således samarbeta med överbefälhavaren och den kommande försvarsutredningen.

Ett annat ingångsvärde för FFU kommer att vara 1972 års värnpliktsutrednings överväganden och förslag. Även med denna utredning bör därför samarbete ske.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att jag anser det vara självklart att eventuella studier inom de militära staberna av fredsorganisatioriska förändringar inte bedrivs utan att vara samordnande med FFU:s arbete. Endast genom en sådan samordning kan nödvändig hushållning med de begränsade utredningsresurserna äga rum samt onödig oro och osäkerhet om framtiden bland den anställda personalen och andra berörda undvikas.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 30 sammanträden samt besökt en örlogsbas, åtta förband (även försvarsområdesförband) och fem skolor i armén och två kustartilleriförsvar/kustartilleriförband. Sex chefer för centrala myndigheter har lämnat muntliga orienteringar för utredningen. I överläggningar och ömsesidig orientering har deltagit bl. a. fyra militärbefälhavare.

Utredningen har den 23 januari 1974 avgett delbetänkandet (Ds Fö 1974:1) Förslag till ändringar av fredsorganisationen på Gotland, den 13 mars 1974 ett yttrande rörande fredsorganisationen i Skövde samt den 9 oktober 1974 förslag till lokalisering av Västra inskrivningscentralen och Marinens helikopterdetachement i Göteborg.

Utredningens arbete kommer att pågå under hela år 1975.

3. 1968 års personalkategoriutredning (Fö 1969:16) (PKU)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1968 för att verkställa utredning rörande vissa personalfrågor vid försvarets materielverk m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 30 juli 1968):

Ordförande:
Curtman, Curt W., f.d. överdirektör (t.o.m. den 16 april 1974)

Sakkunniga:
Ljunggren, Lars R., generaldirektör (t.o.m. den 16 april 1974)
Skoglund, B. E. Folke, överdirektör

Experter:
Bratt, Lars O., byråchef (t.o.m. den 16 april 1974)
Kollind, Hans O., krigsråd (t.o.m. den 16 april 1974)
Sjöberg, K. Fredrik V., avdelningsdirektör (t.o.m. den 16 april 1974)
Strömblad, B. Charles Rune, försvarsöverläkare (t.o.m. den 16 april 1974)

Sekreterare:
Rosell, E. Egon, organisationsdirektör (t.o.m. den 16 april 1974)

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse Fö 16.

Utredningen har under tiden november 1973 - april 1974 hållit sex sammanträden.

Utredningen har den 16 april 1974 avgett delbetänkandet (Ds Fö 1974:2) Personal för hälso- och sjukvård inom krigsmakten.

Uppdraget är därmed slutfört.

4. Utredningen (Fö 1970:16) om befordringsförfarandet m. m. inom krigsmakten

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 december 1968 för att utreda befordringsförfarandet m. m. inom krigsmakten:

Utredningsman:
Lundberg, N. Ragnar W., f.d. generaldirektör

Experter:
Ahrén, S. Lennart, kommendör av 1. graden
Igelstam, Rutger M., överstelöjtnant
Löfstad, Einar O. F., förste byråintendent
Ogner, Stig V., byråchef
Werner, Ulf C. L., departementssekreterare

Sekreterare:
Olsson, Jan O., departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Elmér, Dag J. B., kanslisekreterare

Direktiven för utredningen, se 1970 års riksdagsberättelse Fö 16.

Utredningen har under tiden november 1973 - juni 1974 hållit åtta sammanträden.

Utredningen har den 27 juni 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:46) Befordringsförfarandet inom krigsmakten.

Uppdraget är därmed slutfört.

5. Utredningen (Fö 1970:23) rörande systemet för förmåner åt värnpliktiga m. fl.

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 oktober 1970 för att företa utredning rörande systemet för förmåner åt värnpliktiga m. fl. (se Post- och Inrikes tidn. den 21 november 1970):

Utredningsman:
Mellqvist, Sven A., expeditör, led. av riksdagen

Experter:
Boberg, S. Lennart M., stabskonsulent
Creutzer, Bertil R., generalmajor
Domvall, E. Göte, byrådirektör
van der Heeg, Nils H., avdelningsdirektör
Hellmér, Åke, byrådirektör
Hultan, Ivan, avdelningsdirektör
Hårleman, Tord P. R., major (fr.o.m. den 1 juni 1974)
Karlsson, Ulf G., departementssekreterare
Norström, Gunilla K. B., generalsekreterare (fr.o.m. den 1 juni 1974)
Olofson, Erik G., byrådirektör
Reuterswärd, Carl R., byrådirektör (fr.o.m. den 1 juni 1974)
Ternemar, J. Tommy, konsulent
Terstad, I. Gösta A., kansliråd
Thorstensson, Per-Gunnar H., överstelöjtnant (fr.o.m. den 1 juni 1974)
Törnquist, Leif J. O., major (fr.o.m. den 1 juni 1974)
Virdesten, Sten G., avdelningsdirektör
Wassén, Brita E., kammarrättsråd

Sekreterare:
Virdesten, Sten G., avdelningsdirektör

Bitr. sekreterare:
Ershammar, Mats O. T., förste byråinspektör
Högberg, C. Johan H., departementssekreterare

Lokal: Munkbron 11, 1 tr., 111 28 Stockholm, tel. 10 87 72 (sekreteraren) växel 763 10 00 (Högberg), 10 87 79 (Ershammar)

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse Fö 17.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex sammanträden.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1975.

6. Krigsmaktens förvaltningsutbildningsutredning (Fö 1971:01)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 februari 1971 för att utreda och inkomma med förslag till förvaltningsutbildning inom krigsmakten:

Utredningsman:
Nihlfors, Folke U., organisationsdirektör, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Aldén, Margareta, byråintendent (t.o.m. den 30 september 1974)
Aronsson, Margen H., överstelöjtnant (t.o.m. den 30 september 1974)
Brantberger, Per-Gunnar, överste
Danell, N. Erik V., byrådirektör (t.o.m. den 30 september 1974)
Knöös, Erik O., kapten
Lindberg, R. Greger, överste
Lönnqvist, Eva M., förste byråintendent (t.o.m. den 30 september 1974)
Magnusson, Lennart C. O., avdelningsdirektör
Nyberg, Stig K., studierektor
Selin, Nils-Arne, förste flygtekniker (t.o.m. den 30 september 1974)
Skedinger, Arne H. E., överstelöjtnant (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Svensson, C. Gösta, byrådirektör (t.o.m. den 30 september 1974)
Torfgård, Sven H. C. T., överste av 1. graden (fr.o.m. den 1 november 1974)
Åsgård, Bo H., marindirektör av 1. graden (t.o.m. den 30 september 1974)

Sekreterare:
Dinell, Jan A. C., departementssekreterare

Lokal: Försvarsdepartementets kommittélokaler, Sehlstedtsgatan 9, 115 28 Stockholm, tel. 60 25 35 (utredningsmannen), växel 763 10 00 (sekreteraren), 67 60 71 (sekretariat)

Direktiven för utredningen, se 1972 års riksdagsberättelse Fö 19.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 121 sammanträden.

Utredningen har den 28 augusti 1974 avgett ett betänkande i två delar (SOU 1974:51 och 52) Utbildning i förvaltning inom försvaret.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

7. Ledningsgruppen (Fö 1971:03) för fortsatt utveckling av försvarets planerings- och programbudgetsystem (PPBG)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 maj 1971 för att framlägga förslag rörande den slutliga utformningen av försvarets nya planerings- och budgeteringssystem samt att leda och samordna det fortsatta utvecklingsarbetet inom förenämnda område:

Ordförande:

Nordbeck, S. E. Gunnar, departementsråd

Ledamöter:

Grape, S. Lennart, departementsråd
Johansson, Bengt A. W., departementsråd (t.o.m. den 31 juli 1974)
Petri, Gunnar G. B., kansliråd (fr.o.m. den 1 augusti 1974)

Experter:

Albrektson, Hans B., departementssekreterare (t.o.m. den 21 februari 1974)
Andersson, O. Inger S., förste byråsekreterare
Andrén, Nils B. E., professor
Bergelin, Peter, överstelöjtnant
Bovallius, Lars K. R., avdelningsdirektör
Broström, Ulf T. F., avdelningsdirektör
Dahlén, Rune B., avdelningsdirektör
Edman, Kurt E., avdelningsdirektör
Englund, Lars-Erik, överstelöjtnant
Ekelund, Jan C., byrådirektör
Eriksson, Kurt L. F., laborator
Faugert, Sven J. E., byrådirektör
Folke, U. Ingemar, överstelöjtnant
Franzén, L. Göran, överingenjör (t.o.m. den 31 maj 1974)
Hjelmberg, E. Lars-B., pol. mag. (t.o.m. den 31 maj 1974)
Holmberg, Gunnar E., planeringsdirektör
Jansson, Carl-Gustaf, tekn. stud. (t.o.m. den 14 juni 1974)
Kangert, Håkan, byrådirektör
Lahrman, A. Ebbe, byråintendent
Lalin, Per Olof, revisionsdirektör
Larsson, Nils, byrådirektör (t.o.m. den 31 maj 1974)

Liljedahl, Svante R., överstelöjtnant (t.o.m. den 4 april 1974)
Muld, Andres, byrådirektör
Nilsson, Stig Å., organisationsdirektör
Olhede, Torleif E., departementssekreterare
Olsson, Jan O., departementssekreterare (fr.o.m. den 22 februari 1974)
Pellnäs, Bo, major (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Persson, Lars Bertil, överstelöjtnant
Persson, Ragnar, överstelöjtnant (t.o.m. den 29 april 1974)
Rangne, Bo, avdelningsdirektör
Ringh, Per Arne, överstelöjtnant
Sandberg, A. Palle G., kommendörkapten
Stefenson, Bror P. H., kommendörkapten
Strand, Karl-Erik, kansliråd
Strangert, Per O., överingenjör (t.o.m. den 4 april 1974)
Wettemark, Oskar G., kapten
Österblad, J. Ivan, major (t.o.m. den 30 september 1974)
Österdahl, Lars-Erik O., avdelningsdirektör

Sekreterare:
Edgren, Claes A. W., överste (fr.o.m. den 1 januari 1975)

Bitr. sekreterare:
Hellman, Sven R., överingenjör
Lönnbom, Bengt A. V., överstelöjtnant
Moberg, Sten L., byrådirektör (fr.o.m. den 2 maj 1974)
Sondén, Jan-Anders, kommendörkapten
Tjörnemo, Carl-Erik A., överstelöjtnant (t.o.m. den 30 september 1974)
Wahlström, J. Klas E., t.f. kansliråd (t.o.m. den 28 mars 1974)
Wessberg, Göran, byrådirektör (t.o.m. den 29 april 1974)

Lokal: Försvarsdepartementet, Regeringsgatan 1-3, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för ledningsgruppen, se 1972 års riksdagsberättelse Fö 20.

Ledningsgruppen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 22 sammanträden.

Arbetet har under ledningsgruppen bedrivits i projektgrupper. Antalet sådana har under perioden minskat från sju till fem. De har hållit sammanlagt 59 sammanträden.

Ledningsgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

8. Militära pensionsåldersdelegationen (Fö 1971:04)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 september 1971 med uppgift att till Kungl. Maj:t lämna förslag i frågor som hör samman med

genomförandet av höjningen av pensionsåldern för militär personal (se Post- och Inrikes tidn. den 8 november 1971):

Ordförande:
Wetterblad, R. Ingmar T., generaldirektör

Ledamöter:
Bodin, K. Berndt, departementssekreterare
Bäcklin, Lars R., ombudsman
Wiberg, N. Ola R., förste ombudsman
Winéus, Bengt G., departementssekreterare
Ersättare för ledamöter:
Liedberg, Anders J. B., ombudsman (för Bäcklin)
Sandberg, K. G. Ulf, ombudsman (för Wiberg)

Experter:
Lindahl, Carl-Fredrik H., överstelöjtnant
Tamfeldt, Bengt G., överstelöjtnant

Sekreterare:
Stålhandske, O. Lennart, överstelöjtnant

Bitr. sekreterare:
Otterberg, L. Håkan, kapten

Lokal: Försvarsdepartementets kommittélokaler, Sehlstedtsgatan 9, 115 28 Stockholm, tel. 62 28 07 (sekreteraren)

Direktiven för delegationen, se 1972 års riksdagsberättelse Fö 21.

Delegationen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

9. 1972 års värnpliktsutredning (Fö 1972:01)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 april 1972 för att utreda de värnpliktigas utbildning och utnyttjande m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 27 maj 1972):

Ordförande:
Gustavsson, Bengt T., ombudsman, led. av riksdagen

Sakkunniga:
Brännström, Roland J., verkmästare, led. av riksdagen
Enskog, Carl-Gustav B., personalchef, f.d. led. av riksdagen
Gustafsson, C. E. Torsten, lantbrukare, led. av riksdagen
Gustavsson, Åke E. G., redaktör, led. av riksdagen
Hedin, Carl Eric, lantbrukare, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Berggren, Alf, kommendör av 1. graden
Borgquist, Frithiof, byråchef
Creutzer, Bertil R., generalmajor
Hörnquist, K. Iwan E., överste av 1. graden
Karlsson, Ulf G., departementssekreterare
Lindgren, Carl-Ivar, överste
Lugn, P. E. Robert, överste
Lyth, K. Erik, överste av 1. graden
Magneberg, Stig E., överste
Skarstedt, Carl-Ivar S., rättschef
Wagner, G. F. Wilhelm, överste av 1. graden

Huvudsekreterare:
Engman, O. Ingemar, departementsråd

Sekreterare:
Jansson, K. Erik, kapten
Nystedt, Stig H., t.f. avdelningsdirektör

Lokal: Försvarsdepartementets kommittélokaler, Sehlstedtsgatan 9, 115 28 Stockholm, tel. 67 18 08, 61 35 03 (sekreterarna)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Fö 18.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 15 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har den 3 maj 1974 avgett delbetänkandet (Ds Fö 1974:3) Rekrytering och utbildning av värnpliktiga för lokalförsvarsförband med stationära uppgifter m. m.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

10. 1973 års vapenfriutredning (Fö 1973:01)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 september 1973 för översyn av lagen om vapenfri tjänst och sanktionerna vid vägran att fullgöra värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst:

Ordförande:
Holmberg, Carl V., justitieråd

Sakkunniga:
Andersson, Georg L., rektor, led. av riksdagen
Gustafsson, Stig G., förbundsjurist, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 december 1974)

Gustavsson, Åke E. G., redaktör, led. av riksdagen (t.o.m. den 30 november 1974)
Möller, S. A. Birger, f.d. led. av riksdagen
Norrby, Karl-Eric, lantbrukare, led. av riksdagen
Werner, N. Mårten S., komminister, led. av riksdagen

Experter:
Sjöholm, Eric G. R., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 mars 1974)
Suneson, Karl-Henrik A., byrådirektör (fr.o.m. den 15 mars 1974)

Sekreterare:
Janson, Björn C., hovrättsassessor

Bitr. sekreterare:
Körlof, Björn H. B., kanslisekreterare (fr.o.m. den 4 juni 1974)

Lokal: Försvarsdepartementet, Regeringsgatan 1-3, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren och bitr. sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Fö 14.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden samt företagit studiebesök i Danmark och Norge.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

11. Sakkunnig (Fö 1973:02) för studier avseende utvecklingen efter år 1977 av de delar av totalförsvaret som inte omfattas av militärt försvar, civilförsvar och ekonomiskt försvar

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 december 1973 för studier avseende utvecklingen efter år 1977 av de delar av totalförsvaret som inte omfattas av militärt försvar, civilförsvar och ekonomiskt försvar (se Post- och Inrikes tidn. den 2 februari 1974):

Utredningsman:
Gyllö, Sture A., avdelningschef

Sekreterare:
Lundquist, David N., förste byråsekreterare

Lokal: Försvarsdepartementet, Regeringsgatan 1-3, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Holmqvist till statsrådsprotokollet den 20 december 1973):

Genom beslut den 16 juni 1972 uppdrog Kungl. Maj:t åt överbefälhavaren och civilförsvarsstyrelsen att envar inom sitt verksamhetsområde genomföra perspektivplanering. Planeringen skulle ske enligt närmare anvisningar från chefen för försvarsdepartementet.

Genom beslut den 23 november 1973 uppdrog Kungl. Maj:t åt överstyrelsen för ekonomiskt försvar att i samråd med berörda myndigheter bedriva försök med bl. a. perspektivstudier inom det ekonomiska försvaret. Studierna skulle ske enligt närmare anvisningar från chefen för handelsdepartementet.

Perspektivplaneringen avseende det militära försvaret och civilförsvaret och perspektivstudierna avseende det ekonomiska försvaret utgör led i framtagandet av underlag för nästa större beslut om försvarets fortsatta inriktning. Beslutet avses bli ett totalförsvarsbeslut och fattas våren 1977.

Perspektivplaneringen och perspektivstudierna avser perioden 1977-1990-talets början. Resultaten av planerings- och studiearbetet skall redovisas under fjärde kvartalet 1975.

För att underlaget för nästa försvarsbeslut skall bli så fullständigt som möjligt bör ett motsvarande långsiktigt underlag tas fram för de delar av totalförsvaret som inte omfattas av militärt försvar, civilförsvar och ekonomiskt försvar, här sammanfattningsvis benämnda övrigt totalförsvar. Detta bör ske mot bakgrund av förutsättningar som till övervägande delen är gemensamma för totalförsvaret samt med hänsyn i övrigt till behovet av samordning inom totalförsvaret.

Övrigt totalförsvar omfattar verksamheter vid ett flertal olika myndigheter. Planeringsproblemen är av mångskiftande karaktär. I vissa fall är utvecklingen inom andra totalförsvarsgrenar avgörande för kraven på insatser, i andra fall kan utvecklingen av samhället i övrigt och olika antaganden om karaktären av möjliga framtida krig eller kriser ha avgörande betydelse. Detta innebär bl. a. att även om de säkerhetspolitiska utgångspunkter och det samlade miljöunderlag som gäller för det militära försvaret, civilförsvaret och det ekonomiska försvaret har giltighet också för övrigt totalförsvar så kan detta underlag kräva viss bearbetning för att kunna utnyttjas för att inrikta studierna av den framtida utvecklingen av övrigt totalförsvar. Inriktningen torde i så fall kunna ske genom en sammanställning av styrinformation från miljöunderlaget eller genom härledning av mål utgående från underlag från andra totalförsvarsgrenars utveckling.

Verksamheterna inom övrigt totalförsvar kan vid studierna sammanföras i följande program, nämligen ledning, viss polisverksamhet, sjukvård och allmän administration.

Programmet ledning kan därvid avse försvarsberedskapsåtgärderna för i krig eller vid kriser erforderlig civil, statlig och primärkommunal verksamhet utom sådan som hänför sig till civilförsvar, ekonomiskt försvar eller till något annat program inom övrigt totalförsvar.

Programmet ledning kan sålunda avse försvarsberedskapsåtgärderna för den civila ledningsorganisationen — högsta, centrala, högre och lägre regionala samt lokala ledningen.

Till ledning kan vidare räknas psykologiskt försvar, försvarsberedskapsåtgärder för ljudradio- och TV-produktion och -distribution, telekommunikationer och kartförsörjning.

Försvarsberedskapsåtgärder avseende ledningsverksamhet inom polisväsende och sjukvård bör räknas till programmen viss polisverksamhet resp. sjukvård.

Programmet viss polisverksamhet kan omfatta dels försvarsberedskapsåtgärderna för den allmänna polisverksamheten, dels översiktligt den särskilda polisverksamheten för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet.

Programmet sjukvård kan omfatta fösvarsberedskapsåtgärderna för den allmänt civila hälso- och sjukvården, läkemedelsförsörjningen och försörjningen i övrigt inom sjukvårdsområdet samt landstingens verksamhet. Hänsyn bör här tas till motsvarande verksamhet inom det militära försvaret och civilförsvaret.

Till programmet allmän administration bör räknas sådana verksamheter inom övrigt totalförsvar som inte rimligen kan hänföras till ledning, viss polisverksamhet eller sjukvård, t. ex. utbildning av vapenfria värnpliktiga.

För pågående perspektivplanering och perspektivstudier inom totalförsvaret gäller en indelning av arbetet i två etapper. Redovisningen av resultatet från den första etappen ger underlag för en närmare inriktning av den andra etappen. För att studiearbetet skall kunna koncentreras till de väsentligaste problemen bör detta mönster följas även för övrigt totalförsvar.

Någon myndighet med instruktionsmässiga samordningsuppgifter finns inte inom det aktuella området. En särskild sakkunnig bör därför tillkallas för att svara för genomförandet av här berörda studier. Den sakkunniges uppgift blir att för övrigt totalförsvar i samarbete med berörda myndigheter inrikta och samordna framtagningen av underlag för kommande totalförsvarsbeslut. Den sakkunnige bör därvid från fall till fall bedöma formerna för inriktningen och behovet av samordning. Ambitionsnivån i arbetet bör avvägas med hänsyn till problemens långsiktiga betydelse och tillgänglig utredningskapacitet vid berörda myndigheter. Resultatet av studierna bör föreligga senast i december 1975.

En betydande del av studiearbetet bör på den sakkunniges uppdrag kunna utföras av de berörda myndigheterna. De myndigheter det är fråga om är i första hand sådana som har totalförsvarsanslag och vilkas försvarsverksamhet i detta sammanhang inte i sin helhet bör räknas till militärt försvar, civilförsvar eller ekonomiskt försvar.

I sammanhanget erinras om att den av Kungl. Maj:t den 2 juni 1972 tillkallade beredningen för långsiktig totalförsvarsplanering har att på departementsnivå samordna den långsiktiga planeringen inom totalförsvaret.

Den sakkunnige har under tiden februari - oktober 1974 hållit 20 sammanträden med sekreteraren, samt haft överläggningar med olika myndigheter och organisationer som berörs av utredningsuppdraget.

Visst underlag har inhämtats från de myndigheter som berörs av studierna.

Den sakkunnige beräknas slutföra sitt arbete under fjärde kvartalet år 1975.

12. 1974 års underrättelseutredning (Fö 1974:01)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 januari 1974 för att utreda riktlinjer för den militära underrättelsetjänsten m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 10 januari 1974):

Ordförande:

Rosén, Nils Gustav K. G., f.d. universitetskansler

Sakkunniga:

Axell, H. Göran, ombudsman

Clason, Anders E. V., chefredaktör

Eriksson, Nancy M., fru, f.d. led. av riksdagen

Hedlund, Gunnar, förutvarande statsråd, led. av riksdagen

Himmelstrand, J. Ulf I., professor

Experter:

Ekman, C. H. Stig, docent (fr.o.m. den 1 april 1974)

Skarvall, Karl-Erik, hovrättspresident (fr.o.m. den 6 februari 1974)

Sekreterare:

Holmquist, K. O. Rolf, hovrättsfiskal (fr.o.m. den 6 februari 1974)

Bitr. sekreterare:

Nilsson, E. Sören, departementssekreterare (fr.o.m. den 24 januari 1974)

Lokal: Handelsdepartementet, Rosenbad 2, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiv (anförande av statsrådet Holmqvist till statsrådsprotokollet den 4 januari 1974):

Omsorgen om det egna landets yttre trygghet är ett grundläggande drag i alla nationers säkerhetpolitik. Syftet med Sveriges säkerhetspolitik har bekräftats av riksdagen senast åren 1972 och 1973 (prop. 1972:75, FöU 1972:17, rskr 1972:231, prop. 1973:1 bil. 6, FöU 1973:8, rskr 1973:62). Det har angetts på följande sätt.

Sveriges säkerhetspolitik, liksom andra länders, syftar till att bevara landets oberoende. Vårt säkerhetspolitiska mål bör därför vara att i alla lägen och i former som vi själva väljer trygga en nationell handlingsfrihet för att inom våra gränser bevara och utveckla vårt samhälle i politiskt, ekonomiskt, socialt, kulturellt och varje annat hänseende efter våra egna värderingar samt i samband därmed utåt verka för internationell avspänning och en fredlig utveckling.

Riksdagen har vidare beslutat att vår säkerhetspolitik, i en värld av politiska spänningar och stora militära resurser, även i fortsättningen skall bygga på alliansfrihet i fred och syfta till neutralitet i krig. För att denna neutralitetspolitik skall vara trovärdig och realistisk måste den genomföras med stabil politisk inriktning och med stöd av ett totalförsvar som är avpassat och uppbyggt för att värna vårt oberoende, i första hand genom att vara fredsbevarande.

Beträffande totalförsvarets utformning har riksdagen både 1972 och 1973 uttalat bl. a. att en allsidig underrättelsetjänst skall ingå i vårt totalförsvar. Betydelsen av en sådan har utvecklats i de anvisningar för planeringsinriktning m. m. för perioden 1974/75 — 1978/79 inom det militära försvaret som chefen för försvarsdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande meddelade den 6 mars 1973. I dessa anvisningar heter det bl. a. följande.

Beträffande den operativa styrkan på kort sikt bör vid planeringen bl. a. beaktas att värdet för en främmande stat av att militärt kontrollera Sverige uppstår först i en akut krissituation eller vid krig mellan stormaktsblocken i Europa. En noggrann uppföljning av den säkerhetspolitiska situationens utveckling och en allsidig underrättelsetjänst bör ge oss förvarning om att en

skärpning av läget är förestående. Denna möjlighet till förvarning innebär att mobiliserings- och kuppförsvarsberedskapen under perioden kan hållas på en lägre nivå än den nuvarande. Incidentberedskapen för förband och enheter med uppgifter att fastställa, hindra och beivra kränkningar av vårt territorium bör upprätthållas på i stort samma nivå som för närvarande.

Den militära underrättelsetjänstens ändamål i fred är att lämna underlag för överbefälhavarens beslut angående åtgärder vid kränkning av vårt territorium och angående det militära försvarets beredskap och vår krigsplanläggning. Den skall även ge underlag för statsmakternas beslut om åtgärder i syfte att höja vår beredskap. Underrättelsetjänsten skall vidare lämna underlag för statsmakternas och centrala myndigheters, däribland överbefälhavaren, beslut och förslag angående krigsmaktens uppbyggnad och utveckling i stort. Vidare skall underrättelsetjänsten ge underlag för beslut om utformning av och taktiska föreskrifter för våra krigsförband samt beträffande utveckling av vår krigsmateriel och utformning av våra befästningar.

Överbefälhavaren skall enligt sin instruktion (1968:408) leda underrättelsetjänsten inom krigsmakten. Han har fastställt underrättelseinstruktion och underrättelsereglemente för krigsmakten.

Försvarsstaben biträder överbefälhavaren vid ledning av det militära försvarets underrättelsetjänst. Underrättelseärenden liksom säkerhetsärenden handläggs vid sektion 2 inom försvarsstaben. Sektionen utarbetar överbefälhavarens order och anvisningar för försvarsattachéernas verksamhet samt för underrättelseinhämtningen vid försvarsstabens särskilda byrå och vid försvarets radioanstalt.

Försvarsstabens särskilda byrå — i den aktuella debatten benämnd IB — lyder direkt under överbefälhavaren. Denne har senast år 1972 lämnat skriftliga instruktioner för verksamheten. Av bestämmelserna för tjänsten vid byrån framgår bl. a. uppgift och inriktning, organisation i stort och ledningsförhållanden. Särskilt anges i vilka fall underlydande chef skall inhämta byråchefens beslut (godkännande).

För redovisning av medel till den särskilda verksamheten finns bestämmelser av Kungl. Maj:t, meddelade den 3 juni 1960. Av bestämmelserna framgår bl. a. att en särskild revisor skall förordnas av försvarets civilförvaltning. Revisorns uppgift är att siffergranska redovisningshandlingarna och kontrollera att i räkenskaperna redovisas alla medel som stått till förfogande samt att dessa, såvitt ske kan, är vederbörligen verifierade. Efter varje budgetårs utgång skall lämnas redogörelse till chefen för försvarsdepartementet rörande disposition av anvisade medel.

Försvarsstabens underrättelseavdelning bearbetar operativa underrättelser, dvs. uppgifter om främmande stridskrafters styrka och belägenhet, beredskap och verksamhet samt uppgifter om militärgeografi, kommunikationer och underhållsresurser. Därutöver behandlas militärpolitiska frågor samt ekonomiska förhållanden av betydelse för bedömningen av främmande makters krigspotential.

Inom försvarsgrensstaberna bearbetas i särskilda avdelningar underrättelser av betydelse för försvarsgrenschefs beslut rörande förbandens mobilisering, utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal.

Inom försvarets materielverk bearbetas vid varje huvudavdelning underrättelser om främmande makts färdiga materiel och tekniska metoder som underlag för beslut om utformning av vår materiel m. m. En omfattande

samverkan sker med främst försvarsgrensstaberna och försvets forskningsanstalt.

Försvarets forskningsanstalt bearbetar underrättelser om materiel, teknik och forskning av grundläggande vetenskaplig natur.

Försvarets radioanstalt inhämtar underrättelser genom signalspaning och utför viss bearbetning före delgivning. Radioanstalten skall enligt sin instruktion hålla utrikes- och försvarsministrarna informerade om underrättelseverksamhetens inriktning och arbetets bedrivande i stort. Överbefälhavaren äger meddela anvisningar för inriktningen av radioanstaltens underrättelseverksamhet.

I krig handläggs underrättelseärenden vid särskilda enheter i högkvarteret och i regionala staber samt vid förbanden.

Den s. k. Öst Ekonomiska Byrån intar en särställning bland de organ som är sysselsatta med underrättelseverksamhet. Byrån drivs av staten och det svenska näringslivet. Verksamheten består främst av utredningsarbete och rapportering. Rapporterna avser årliga sammanfattade bedömningar av östblocksstaternas ekonomi samt översikter angående lantbruk, energiförsörjning, olika industrisektorer och utrikeshandel m. m. Antalet rapporter är ca 40 om året.

Försvarsutskottet har granskat den militära underrättelsetjänsten. Med anledning av vad som inhämtats vid granskningen har utskottet lämnat en redovisning och vissa förslag till riksdagen (FöU 1973:25).

Utskottet ställer följande allmänna krav på underrrättelsetjänsten.

1. Verksamheten skall avse underrättelser av betydelse för rikets yttre säkerhet.

2. Organisationen skall vara en del av vårt demokratiska samhälle och verksamhetens inriktning skall stå under löpande kontroll av statsmakterna.

3. Verksamhet inom Sverige får inte stå i strid med landets lagar och inte vara inriktad på uppgifter som ankommer på polisen.

4. Verksamheten skall vara effektiv och bedrivas under omdömesgill ledning. Sekretesskravet måste beaktas.

Med utgångspunkt i de allmänna kraven på underrättelseorganisationen finner utskottet att verksamheten bör få en fastare inriktning genom att Kungl. Maj:t utfärdar riktlinjer (instruktion) för verksamheten. Utskottet föreslår vidare att det i fortsättningen öppet redovisas att en verksamhet av detta slag bedrivs och måste bedrivas. Det allmänna syftet och den organisatoriska anknytningen i stort bör enligt utskottet vara kända. Enligt utskottets mening bör den under överbefälhavaren ansvarige chefen för den hemliga underrättelsetjänsten i fortsättningen stå i öppen personalförteckning.

Försvarsutskottet förutsätter att behovet av insyn och kontroll liksom nu i första hand tillgodoses genom att kommande riksdagars försvarsutskott följer verksamheten i stort och att regeringen ägnar frågan om underrättelsetjänsten betydande uppmärksamhet. Utskottet anser det vidare möjligt att en eventuell lekmannastyrelse för försvarsstaben i fredstid kan få till uppgift att ta ställning till principiella frågor rörande underrättelsetjänsten. Enligt utskottet kan man också tänka sig andra former för insyn och kontroll.

Genom utskottets granskning har aktualiserats en rad frågor rörande den personal som är fast knuten till den hemliga underrättelsetjänsten. Underrättelsetjänsten behöver enligt utskottet personal som är både effektiv och omdömesgill. Säkerhetsskyddet ställer särskilda krav. Mot denna bakgrund anser utskottet att man i fortsättningen bör ägna särskild

uppmärksamhet åt frågor som gäller rekrytering och anställningskontroll, utbildning för underrättelseverksamheten och vidareutbildning för annan verksamhet efter avslutad anställning. Olika medel bör enligt utskottet stå till förfogande när ett anställningsförhållande måste avvecklas. Verksamhetens speciella karaktär gör det också angeläget att överväga frågor om anställningsförhållanden, tystnadsplikt m. m. för den personal som är fast knuten till underrättelsetjänsten.

Beträffande medelsförvaltningen och den ekonomiska kontrollen vid underrättelseorganisationen anför utskottet att det från personalens synpunkt är av väsentlig betydelse att misstankar om brottsligt eller eljest olämpligt förfarande med disponerade medel kan bli föremål för prövning som grundar sig på arkiverade redovisningshandlingar.

Utskottet anser att verksamheten vid den s. k. Öst Ekonomiska Byrån inte i första hand är ett försvarsintresse. Den särskilda kompetens som byrån representerar bör därför enligt utskottet inte ges statligt stöd som innebär organisatorisk anknytning till försvaret.

Riksdagen (rskr 1973:383) har godkänt de allmänna krav på underrättelsetjänsten som försvarsutskottet har angett och som sin mening givit Kungl. Maj:t till känna vad utskottet har anfört om den hemliga underrättelsetjänsten i fortsättningen.

Jag avser att återkomma till Kungl. Maj:t med förslag att tjänsten för den under överbefälhavaren ansvarige chefen för den hemliga underrättelsetjänsten skall redovisas i öppen personalförteckning och att den s. k. Öst Ekonomiska Byrån skall frigöras från försvaret.

En särskild utredning bör få i uppdrag att föreslå riktlinjer för den militära underrättelsetjänstens verksamhet m. m. och i samband därmed lämna erforderliga förslag till de instruktioner som bör utfärdas av Kungl. Maj:t. Utredningen bör även föreslå former för ökad insyn i och kontroll över den hemliga underrättelsetjänsten. Det bör även uppdras åt utredningen att lämna förslag beträffande medelsförvaltningen och den ekonomiska kontrollen inom denna verksamhet.

Utredningen bör också för att få underlag till sina förslag om den framtida underrättelseverksamhetens inriktning göra de tillbakablickar på den hittillsvarande verksamheten som kan anses nödvändiga. Inte minst viktigt i det sammanhanget är att utredningen historiskt följer den hittillsvarande verksamhetens karaktär och inriktning under efterkrigstiden mot bakgrund av det internationella skeendets inverkan på vårt land och hur detta bedömdes vid vissa tidpunkter påverka vårt försvar och vår säkerhet.

Utredningen har under tiden februari - oktober 1974 hållit tolv sammanträden, varav ett under tre dagar.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

13. Expertutredningen (Fö 1974:02) ang. prisreglering av försvarsutgifterna

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 maj 1974 för att utreda system för prisreglering av försvarsutgifterna (se Post- och Inrikes tidn. den 28 maj 1974):

Ordförande:
Nordbeck, S. E. Gunnar, departementsråd

Sakkunniga:
Hjalmarsson, S. Åke, departementssekreterare
Mäler, Karl-Göran, docent

Experter:
Billström, P. O. Frithiof, statistikchef (fr.o.m. den 27 maj 1974)
Holmberg, Gunnar E., planeringsdirektör
Hägg, Y. O. Sture, planeringsdirektör (fr.o.m. den 27 maj 1974)
Linder, F. Georg, inköpsdirektör
Thyberg, P. Erik, byråchef
Wigur, J. T. Rolf, överste

Sekreterare:
Strand, Karl-Erik, t.f. kansliråd

Lokal: Försvarsdepartementet, Regeringsgatan 1-3, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Holmqvist till statsrådsprotokollet den 17 maj 1974):

Prisregleringen av utgifterna för det militära försvaret grundades under åren 1959/60-1968/69 på ett särskilt försvarsindex (1968 ändrat till prisregleringstal för försvaret). Detta index avsåg att ge kompensation för prisförändringar på de produkter försvaret använder. Försvaret fick således kompensation för en prisutveckling som avvek från den allmänna prisutvecklingen, vilket tidvis medförde oförutsebara anspråk på anslagsmedel. Sedan budgetåret 1969/70 tillämpas prisreglering enligt nettoprisindex (prop. 1969:1, bil. 6, s. 14). Vid den omprövning av prisregleringssystemet som föregick förändringen fr. o. m. budgetåret 1969/70 förordades att priskompensation skulle utgå för de prisstegringar som är att hänföra till allmänna prisstegringar i ekonomin. Någon av de officiella indexserierna avseende allmän prisutveckling borde ersätta de särskilda prisregleringstalen för försvaret. Konsumentprisindex ansågs därvid ligga närmast till hands. Med hänsyn till att huvuddelen av de varor som ingår i försvarets konsumtion är undantagna från indirekta skatter valdes emellertid att tillämpa prisreglering på basis av nettoprisindex. För att det ekonomiska innehållet i 1968 års försvarsbeslut skulle bibehållas medgavs en särskild reservationsmedelsförbrukning om sammanlagt 470 milj. kr. under de tre aktuella budgetåren (de s. k. 'avlösningsmedlen').

Jag bedömer att nu tillgängliga erfarenheter av tillämpningen av ett prisregleringssystem baserat på nettoprisindex är tillräckliga för en utvärdering av detta system. Jag har mot denna bakgrund kommit fram till att sakkunniga nu bör tillkallas för att utvärdera erfarenheterna av nu tillämpat prisregleringssystem samt för att utforma och analysera alternativa system för prisreglering.

De skilda krav som kan ställas på ett prisregleringssystem kan vara sinsemellan motstridiga. Vid utformningen av ett väl fungerande prisregleringssystem måste en avvägning ske mellan eftersträvade egen-

skaper. De viktigaste principiella krav som enligt min mening bör ställas på ett prisregleringssystem framgår utan prioritetsordning nedan.

Systemet bör vara så utformat att man undviker icke avsedda förändringar av försvarets resurstilldelning i förhållande till andra samhällssektorer. Det bör därför vara möjligt att bestämma skillnaden i kompensation i förhållande till ett system baserat på kompensation enligt den allmänna prisutvecklingen.

Systemet bör vara så utformat att det skapar stabilitet i statsbudgeten. Priskompensationen bör inte leda till ryckighet i medelstilldelningen.

Systemet bör vara så utformat att det skapar stabilitet i försvarsplaneringen. Detta förutsätter tillgång till sådana prognoser beträffande framtida kompensationsutfall i förhållande till prisutvecklingen på de produktionsfaktorer försvaret utnyttjar så att det redan vid planeringstidpunkten är möjligt att med rimlig säkerhet förutse det framtida reala resursutrymmet.

Systemet bör vara enkelt att tillämpa och lätt att överblicka.

Systemet bör anknyta till officiella, av statistiska centralbyrån (SCB) publicerade indexserier.

De prisstegringar som prisregleringssystemet avser bör särskiljas från de kostnadsstegringar som sammanhänger med att produkter förbättras. Detta är främst aktuellt vid materielanskaffning där kostnadsstegringar betingade av kvalitetshöjningar inträffar. De prisstegringar som prisregleringssystemet skall kompensera för bör vidare vara rensade från produktivitetsökningar.

Systemet bör ge tillräckliga incitament till rationaliseringar och produktivitetshöjningar.

Systemet bör säkerställa den känslighet för ändrade relativa priser på skilda produktionsfaktorer som är en förutsättning för att uppnå bästa produktionslösningar. När en produktionsfaktor blir relativt sett dyrare än andra produktionsfaktorer bör detta få genomslag i den sammansättning av produktionsfaktorer som utnyttjas i produktionsprocessen. Incitament för en anpassning till ändrade relativa priser bör, inom ramen för de möjligheter härtill som föreligger bl. a. i tidshänseende, säkerställas i prisregleringssystemet.

De sakkunniga bör insamla och bearbeta information till belysning av nu tillämpat prisregleringssystems innebörd i vad avser de ovannämnda kraven och sålunda utvärdera erfarenheterna av systemet. Vidare bör de sakkunniga utforma och mot den ovannämnda bakgrunden analysera alternativa system för prisreglering av försvarsutgifterna.

Jag avser att senare begära Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla en parlamentarisk försvarsutredning. Den nu aktuella utredningens analys av det f. n. tillämpade prisregleringssystemet och alternativa system avses ligga till grund för försvarsutredningens värdering av alternativen. De sakkunniga bör arbeta skyndsamt och med inriktning på att avlämna utredningsresultatet vid ingången av år 1975.

Utredningen har under tiden maj - oktober 1974 hållit elva sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första kvartalet år 1975.

14. Försvarsmaktens ledningsutredning (Fö 1974:03) (FLU-74)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 september 1974 för att utreda det militära försvarets centrala och högre regionala ledningsorganisation m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 28 september 1974):

Ordförande:
Gustafsson, Hans L., landshövding

Sakkunniga:
Glimnér, J. Erik, hemmansägare, led. av riksdagen
Gustavsson, Åke E. G., redaktör, led. av riksdagen
Göransson, J. Olle, verkmästare, led. av riksdagen
Lindblad, Hans B., redaktör
Träff, Sven-Olov A., direktör, led. av riksdagen

Experter:
Bodin, K. Berndt, departementssekreterare
Jarmar, L. Håkan, organisationsdirektör
Olhede, Torleif E., departementssekreterare
Skoglund, Claes G., generalmajor

Sekreterare:
Ludvik, Klaus, organisationsdirektör

Lokal: Fredsgatan 2, 111 52 Stockholm, tel. 763 37 80 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Holmqvist till statsrådsprotokollet den 20 september 1974):

Det militära försvarets nuvarande ledningsorganisation på central nivå bygger i allt väsentligt på de riktlinjer som drogs upp av 1958 års försvarsledningskommitté och 1960 års försvarsledningsutredning. Grundtankarna i den organisation som statsmakterna beslutade om (prop. 1961:109, SU 1961:90, rskr 1961:258) innebär i stort att överbefälhavaren, direkt under Kungl. Maj:t i fred är ansvarig för operativt krigsförberedelsearbete, långsiktsplanering och avvägningar inom det militära försvaret samt i krig för den operativa verksamheten. Överbefälhavaren biträds av försvarsstaben. De förbandsproducerande funktionerna — utbildning, taktik, utrustning, organisation, personal och mobilisering — åvilar, direkt under Kungl. Maj:t, försvarsgrenscheferna, som härvid biträds av var sin försvarsgrensstab.

Utvecklingen av förvaltningsorganisationen inom försvaret under 1960- och 1970-talen karaktäriseras av en inriktning mot centralt sammanhållet, självständigt ansvar för resp. verksamhetsområde. Försvarets materielverk inrättades 1968 som central förvaltningsmyndighet för tyg- och intendenturförvaltningen. Materielverkets nuvarande organisation fastställdes av statsmakterna år 1971 (prop. 1971:124, FöU 1971:22, rskr 1971:292). Värnpliktsverket inrättades år 1968 (prop. 1968:34, SU 1968:92, rskr 1968:214) som centralt organ för inskrivning och redovisning av värnpliktiga. Den organisation som gäller för försvarets sjukvårdsstyrelse

tillkom år 1969 (prop. 1969:110, SU 1969:105, rskr 1969:249). På grundval av riksdagens beslut (prop. 1973:88, FöU 1973:17, rskr 1973:196) pågår f. n. omorganisation av försvarsforskningen till en gemensam försvarsforskningsorganisation. Även fortifikationsförvaltningens organisation har nyligen setts över (prop. 1973:75, FöU 1973:16, rskr 1973:195).

Organisationen av det militära försvarets regionala ledning grundas på statsmakternas beslut år 1964 och 1966 (prop. 1964:109, SU 1964:189, rskr 1964:362 och prop. 1966:110, SU 1966:99, rskr 1966:248) och innebär att landet indelas i sex militärområden. Varje militärområde lyder under en militärbefälhavare, som i krig direkt under överbefälhavaren är ansvarig för den operativa ledningen inom militärområdet. I fred svarar militärbefälhavaren — under vederbörlig central myndighet — för operativt krigsförberedelsearbete och förbandsproduktion. Militärbefälhavarna är inom militärområdet under de centrala förvaltningsmyndigheterna ansvariga för samordning av förvaltningen samt, med vissa begränsningar, för planläggning och kontroll av förvaltningen. Militärbefälhavaren biträds av en allsidigt sammansatt militärområdesstab. Vid anmälan av prop. 1966:110 anförde föredragande departementschefen att militärområdesorganisationen förutsatts vara provisorisk under en övergångstid och att definitiva beslut i organisationsfrågan inte skulle fattas förrän tillräckliga erfarenheter hade vunnits.

Organisationen på lägre regional och lokal nivå ses f. n. över under överbefälhavarens huvudansvar. Översynen har lett till vissa delbeslut från statsmakternas sida (prop. 1973:75, FöU 1973:14, rskr 1973:170).

Ett nytt planerings- och programbudgetsystem infördes i försvaret den 1 juli 1972 (prop. 1970:97, SU 1970:203, rskr 1970:420). Grundtanken i detta system är att särskild vikt skall läggas vid att ange de långsiktiga målen för försvaret så att dessa i högre grad än tidigare kan tjäna till vägledning vid planering och genomförandeverksamhet. I fråga om den senare verksamheten skall en ökad delegering eftersträvas. Planering och verkställighet inriktas på krigsförbanden, vilka har förts samman i ett antal program.

I programbudgetsystemet indelas verksamheten i och härleds ledningskraven till tre huvudfunktioner, nämligen en operativ funktion, en programfunktion och en produktionsfunktion. Den operativa funktionen svarar för det operativa krigsförberedelsearbetet. Programfunktionen svarar för formulering av mål för programmen, resursfördelning och kontroll av måluppfyllelse. Produktionsfunktionen svarar för att de mål som anges av programfunktionen uppfylls i största möjliga utsträckning och på lämpligaste sätt. Produktionen har indelats i fyra huvudproduktionsområden. Utöver de nämnda huvudfunktionerna finns speciella funktioner med uppgift att säkerställa att verksamhet, som berör flera program eller produktionsområden och som kräver speciell kompetens och/eller produktionsteknik kan överblickas och styras samlat. Dessa funktioner hänförs till den s. k. fackfunktionen i den mån de inte direkt följer av instruktioner och föreskrifter för resp. myndighet. Den närmare innebörden av fackfunktionen och fackmyndigheternas ställning övervägs f. n. av ledningsgruppen för fortsatt utveckling av försvarets planerings- och programbudgetsystem (Fö 1971:03).

Det nya planeringssystemet anpassades till den fredsorganisation som förelåg när systemet infördes. Detta innebar t. ex. att programindelningen gjordes organisationsanpassad med bl. a. program för armé-, marin- och flygvapenförband. Vidare anpassades ansvarsfördelningen av såväl den

programmässiga som den produktionsmässiga ledningen — program — resp. produktionsfunktionens fördelning på myndigheter — till de gällande ledningsförhållandena. Programbudgetgruppen (SOU 1969:25), som utarbetade förslaget till nytt planerings- och programbudgetsystem, förutsåg emellertid att justeringar kunde behöva göras efter hand som erfarenheter erhölls och systemet utvecklades.

Resultaten av våra försvarsansträngningar beror på hur stor del av försvarutgifterna, som kan avdelas för att sätta upp och omsätta krigsförband. Detta innebär att sådana utgifter för fredsadministrationen som inte direkt bidrar till försvarseffekten måste begränsas så långt möjligt och det är därför angeläget att även söka minska kostnaderna för den fredstida ledningsorganisationen.

Utbildningsverksamheten har stor betydelse för de värnpliktigas attityd till försvaret och försvarseffekten. Det är därför angeläget att utbildningsorganisationen tillförsäkras en så god personell kvalitet som möjligt.

Utomlands pågår sedan en tid tillbaka intressanta organisationsutvecklingar — som bl. a. innefattar integrationssträvanden — inom försvarsmakten och dess högsta ledning. De organisationsförändringar som genomförts i Canada, Norge och Västtyskland är exempel på sådana utvecklingar. Liksom i Sverige har strävan efter ökad effektivitet i förening med resursbegränsningar och en ogynnsam kostnadsutveckling för fredsorganisationen varit ett av de avgörande skälen för organisationsöversynerna.

Riksdagens revisorer har låtit granska förutsättningarna för en närmare integration av den centrala stabsorganisationen. Resultatet har redovisats i en granskningspromemoria, som utmynnar i ett förslag till en förenkling och effektivisering av försvarets centrala stabsorganisation. Enligt revisorerna bör förslaget prövas av en särskild utredning. Efter remissbehandling har promemorian överlämnats till Kungl. Maj:t i december 1972.

Jag har mot bakgrund av det anförda funnit det lämpligt att särskilda sakkunniga nu tillkallas för att se över det militära försvarets centrala och högre regionala ledningsorganisation.

De sakkunniga bör se över och lämna förslag om organisationen för det militära försvarets centrala och högre regionala ledning i fred. Målet skall vara att göra arbetet i fred inom staberna så effektivt och kostnadsbesparande som möjligt varvid möjligheterna till personalminskningar skall tas tillvara. En strävan bör också vara att delegera ansvaret för genomförande av produktionen så långt ner i organisationen som möjligt. De sakkunniga bör pröva de organisatoriska formerna för den program- och produktionsmässiga ledningen i vad avser dennas utövande på central nivå. De bör vidare överväga ansvars- och uppgiftsfördelningen mellan central och högre regional nivå.

De sakkunniga bör utgå från att den nuvarande krigsorganisationen på central nivå i princip skall behållas. Vidare bör de utgå från att den operativa ledningen alltjämt skall utövas av överbefälhavaren och militärbefälhavarna enligt nuvarande principer.

Beträffande *den centrala nivån* bör de centrala förvaltningarnas organisation och ansvar i stort behållas. Detta innebär att den produktionsmässiga ledningen för huvuproduktionsområdena 2 Materielanskaffning, 3 Anskaffning av anläggningar samt 4 Forskning och utveckling alltjämt bör utövas av berörda centrala förvaltningar direkt under Kungl. Maj:t. De sakkunniga bör dock ha frihet att i begränsade avseenden föreslå ändrad uppgifts- och ansvarsfördelning mellan staber och förvaltningar.

Möjligheterna till minskning av personalkostnadsandelen inom förvaltningarna prövas i särskild ordning.

De sakkunniga bör belysa sambanden mellan utövandet av den operativa, programmässiga resp. produktionsmässiga ledningen och därav följande organisatoriska konsekvenser för den centrala stabsorganisationen. Överbefälhavaren har f. n. — och förutsätts fortsättningsvis behålla — ett odelat ansvar för ledningen av den operativa funktionen. Den program- och produktionsmässiga ledningen utövas nu av program- resp. produktionsmyndigheter under befälhavarens ledning och samordning. Försvarsgrenscheferna är programmyndigheter för huvudprogrammen Arméförband, Marinförband och Flygvapenförband samt produktionsmyndigheter för huvudproduktionsområde 1 Ledning och förbandsverksamhet inom resp. huvudprogram. De sakkunniga bör pröva och belysa olika alternativ för den program- och produktionsmässiga ledningen från en fullständig samordning till en uppdelning som liknar dagens förhållanden. En utgångspunkt härvid skall dock vara att överbefälhavarens ledning av programplaneringen förstärks. De sakkunniga bör sålunda överväga och belysa konsekvenserna av en organisation som innebär att den programmässiga ledningen i sin helhet utövas av överbefälhavaren med biträde av en försvarsstab. Beträffande den produktionsmässiga ledningen för huvudproduktionsområde 1 kan denna antingen inordnas under överbefälhavaren och försvarsstaben eller utövas av en eller flera fristående produktionsmyndigheter. De sakkunniga bör belysa konsekvenserna av skilda lösningar härvidlag.

Beträffande *den högre regionala ledningen* bör de sakkunniga se över organisationen av och arbetsuppgifter för militärområdesstaberna. De principiella grunderna för den regionala ledningen som angavs i prop. 1964:109 och 1966:110 bör i huvudsak alltfort gälla. Översynen bör göras mot bakgrund av de sakkunnigas egna överväganden om ansvars- och uppgiftsfördelningen mellan central och högre regional nivå samt med beaktande av statsmakternas nyligen fattade och kommande beslut med anledning av överbefälhavarens översyn av organisationen på lägre regional och lokal nivå. De sakkunniga bör — bl. a. mot bakgrund av vad som anfördes i nämnda propositioner — särskilt överväga militärbefälhavarnas ansvar och befogenheter i fråga om utbildning av grundläggande art och förvaltningstjänsten inom militärområdet.

De sakkunniga bör vidare pröva lämpligheten av att minska antalet militärområden från nuvarande sex. De bör härvid särskilt uppmärksamma att i stort överensstämmande gränser för den militära och civila ledningen i krig utgör en förutsättning för en effektiv samverkan mellan totalförsvarets olika delar. De bör därför ta del av och beakta länsberedningens (C 1970:28) överväganden om den framtida administrativa indelningen av landet. I den mån de sakkunniga lämnar förslag om ändring av militärområdesindelningen bör även indelningen i civilområden övervägas. Militär- och civilområdena bör sammanfalla om inte mycket starka skäl talar mot detta. Särskilt bör prövas om militär- och civilområdena kan avgränsas så att delar av län inte faller inom olika civilområden. De sakkunniga bör ha frihet att utöver den geografiska indelningen även överväga förhållanden som har betydelse för samverkan mellan den militära och civila regionala ledningen.

Riksdagens försvarsutskott (FöU 1973:19) har uttalat att frågan om lekmannainflytande i fredstid inom försvarsmaktens centrala och regionala staber bör prövas i samband med att stabsorganisationen ses över. En viktig fråga att överväga är därvid enligt utskottet vilka uppgifter som i

förekommande fall lämpligen bör läggas på en lekmannastyrelse. Utskottet anför också att utredningen bör ge besked om de praktiska konsekvenserna av lekmannainflytande. Riksdagen (rskr 1973:289) har gett Kungl. Maj:t tillkänna vad utskottet har anfört om lekmannastyrelser inom det militära försvaret. Jag anser det angeläget att frågan om lekmannainflytande blir prövad. Det bör ankomma på de sakkunniga att närmare belysa de praktiska förutsättningarna för och konsekvenserna av lekmannainflytande inom det militära försvarets centrala och regionala ledning i enlighet med vad försvarsutskottet har anfört i frågan.

I överbefälhavarens 'Plan 1969 för lokalisering till Östermalm och Järvafältet av försvarets staber, förvaltningar och institutioner', som överlämnades till Kungl. Maj:t i december 1969 och revideras i mars 1974 föreslås försvarsgrensstaberna flytta in i byggnaden Bastionen då försvarets civilförvaltning och fortifikationsförvaltningen omlokaliseras. De sakkunniga bör föreslå hur de sålunda friställda lokalerna lämpligen skall utnyttjas av den centrala stabsorganisationen.

Utredningsarbetet kan behöva genomföras i etapper. Det bör emellertid bedrivas så att principiella överväganden beträffande de program- och produktionsmässiga ledningsförhållandena samt härav föranledda organisatoriska konsekvenser för den centrala stabsorganisationen, bl. a. innefattande översiktliga kostnadsberäkningar, kan redovisas för Kungl. Maj:t senast den 1 december 1976.

Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att en parlamentarisk försvarsutredning tillkallas för att överväga försvarets fortsatta inriktning. Den utredning som jag nu föreslår bör successivt ta del av försvarsutredningens överväganden så att de organisatoriska konsekvenserna av nästa större beslut om försvarets inriktning kan beaktas i utredningens arbete.

De sakkunniga bör vidare på lämpligt sätt informera berörda personalorganisationer om arbetets fortskridande. Personalorganisationerna skall därvid beredas tillfälle att framlägga sina synpunkter.

Utredningen har under tiden september - oktober 1974 hållit ett sammanträde.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

15. 1974 års försvarsutredning (Fö 1974:04)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 oktober 1974 för att utreda totalförsvarets fortsatta utveckling m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 9 november 1974):

Ordförande:

Thunborg, Anders I., statssekreterare

Sakkunniga:

Bengtsson, Karl F., verkmästare, led. av riksdagen

Gustafsson, M. Gunnar, socionom, led. av riksdagen

Gustafsson, C. E. Torsten, lantbrukare, led. av riksdagen

Gustavsson, Bengt T., ombudsman, led. av riksdagen

Petersson, Per M., hemmansägare, led. av riksdagen
Theorin, K. Maj Britt M., sekreterare, led. av riksdagen

Experter:

Broström, Ulf T. F., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 21 november 1974)
Ehrling, G. O. Ingvar, kansliråd (fr.o.m. den 21 november 1974)
Eklund, C. Gunnar, generallöjtnant (fr.o.m. den 21 november 1974)
Grape, S. Lennart, departementsråd (fr.o.m. den 21 november 1974)
Hellman, Sven R., överingenjör (fr.o.m. den 21 november 1974)
Karlsson, Ulf G., departementssekreterare (fr.o.m. den 21 november 1974)
Leifland, Leif, utnämnt utrikesråd (fr.o.m. den 21 november 1974)
Nordbeck, S. E. Gunnar, departementsråd (fr.o.m. den 21 november 1974)
Orrö, Sven-Erik O., kansliråd (fr.o.m. den 21 november 1974)
Petri, Gunnar G. B., kansliråd (fr.o.m. den 21 november 1974)
Thyberg, P. Erik, byråchef (fr.o.m. den 21 november 1974)
Wigur, J. T. Rolf, överste (fr.o.m. den 21 november 1974)

Huvudsekreterare:

Engman, O. Ingemar, departementsråd

Sekreterare:

Bergquist, Mats F. Th., departementssekreterare (fr.o.m. den 21 november 1974)
Englund, Lars-Erik, överstelöjtnant (fr.o.m. den 21 november 1974)
Sagrén, K. Åke, överstelöjtnant (fr.o.m. den 21 november 1974)
Sondén, Jan A., kommendörkapten (fr.o.m. den 21 november 1974)

Lokal: Fredsgatan 2, 111 52 Stockholm, tel. 763 37 86 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Holmqvist till statsrådsprotokollet den 25 oktober 1974):

Inriktningen av Sveriges säkerhetspolitik samt uppgifterna för och inriktningen av det militära försvaret och civilförsvaret behandlades ingående av statsmakterna år 1972 (prop. 1972:75, FöU 1972:17, rskr 1972:231) på grundval av förslag från 1970 års försvarsutredning (SOU 1972:4). Besluten av 1972 års riksdag har i allt väsentligt bekräftats av 1973 och 1974 års riksdagar (prop. 1973:1 bil. 6, FöU 1973:16, rskr 1973:195 resp. prop. 1974:1 bil. 6, FöU 1974:19, rskr 1974:190).

1972 års riksdag fastställde utgiftsramar för det militära försvaret och civilförsvaret för budgetåret 1972/73 samt ekonomiska planeringsramar för programplaneringen för perioden 1972/73 — 1976/77. Riksdagen har år 1973 och 1974 på motsvarande sätt fastställt utgiftsramar för budgetåren 1973/74 resp. 1974/75 samt planeringsramar för perioderna 1973/74 — 1977/78 resp. 1974/75 — 1978/79.

Genom beslut av statsmakterna (prop. 1970:97, SU 1970:203, rskr 1970:420) infördes fr. o. m. budgetåret 1972/73 ett nytt planerings- och budgeteringssystem för det militära försvaret och civilförsvaret. Systemet

hade försöksvis tillämpats redan före år 1972 och underlaget för 1972 års försvarsbeslut var till stor del framtaget enligt systemets principer. I samband med att riksdagen behandlade systemets införande begärde riksdagen att Kungl. Maj:t skulle låta utreda riksdagens roll i det nya systemet. Denna utredning utfördes av 1970 års försvarsutredning, vars förslag (SOU 1972:48) låg till grund för Kungl. Maj:ts redovisning till riksdagen (prop. 1972:103). Riksdagen (FöU 1972:23, rskr 1972:309) hade inte något att erinra mot vad som därvid hade anförts.

Det nya planerings- och budgeteringssystemets huvudkomponenter utgörs av s. k. miljöstudier m. m., perspektivplanering, programplanering och programbudgetering. Genom miljöstudierna söker man kartlägga möjliga utvecklingslinjer i världen och vilka hot av olika slag som vårt land kan bli utsatt för. Till grund för planeringen ligger också studier om det svenska samhällets förändringar och hur dessa kan påverka vår sårbarhet och våra försvarsåtgärder. Perspektivplaneringen bedrivs i två faser. Under den första fasen skisseras olika principer för försvarets framtida utformning under skilda förutsättningar. Studierna under perspektivplaneringens andra fas syftar till att kartlägga hur olika handlingsvägar under de närmaste 5 — 10 åren påverkar möjligheterna att förverkliga alternativa framtida försvarsutformningar. Dessa studier utgör ett viktigt underlag för programplaneringen genom vilken konkreta femåriga handlingsprogram tas fram. Programplaneringen är rullande vilket innebär att en ny programplan för följande femårsperiod utarbetas varje år. Genom programbudgeteringen fastställs resursfördelningen på olika ändamål för programplanernas första budgetår.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar har efter uppdrag av Kungl. Maj:t lämnat förslag till utformning av ett planeringssystem för det ekonomiska försvaret. Kungl. Maj:t har den 23 november 1973 uppdragit åt överstyrelsen att efter anvisningar av chefen för handelsdepartementet och i samråd med berörda myndigheter bedriva försök med långsiktplanering inom det ekonomiska försvaret. Genom beslut samma dag meddelade chefen för handelsdepartementet anvisningar för försöken. Dessa omfattar bl. a. perspektivstudier och programplanering enligt i huvudsak samma principer som tillämpas för det militära försvaret och civilförsvaret.

Den 20 december 1973 har Kungl. Maj:t förordnat om särskilda studier avseende utvecklingen efter år 1977 för vad som sammanfattningsvis benämns övrigt totalförsvar, dvs. de delar av totalförsvaret som inte omfattas av det militära försvaret, civilförsvaret och det ekonomiska försvaret.

Tidsplanerna för studiearbetet inom totalförsvarets olika delar är samordnade med en inriktning på att ett samlat underlag skall föreligga för slutliga ställningstaganden av statsmakterna år 1977. Tidplanerna innebär sammanfattningsvis att perspektivplaneringen inom det militära försvaret och civilförsvaret resp. perspektivstudierna för det ekonomiska försvaret liksom de särskilda studierna för övrigt totalförsvar skall avslutas och redovisas hösten 1975. I början av år 1976 skall anvisningar meddelas för myndigheternas programplanering avseende perioden 1977/78 — 1981/82. Programplaner för denna period skall redovisas hösten 1976 i samband med att myndigheternas anslagsframställningar lämnas in till regeringen.

Enligt de principer som fastlagts i prop. 1972:103 skall riksdagens utrikes- och försvarsutskott fortlöpande informeras om studie- och planeringsarbetets inriktning och resultat. Sådan information har lämnats vid flera tillfällen under åren 1973 och 1974.

Under 1960-talet och början av 1970-talet har kostnadsutvecklingen för personal och kvalificerad krigsmateriel medfört stora avvägningsproblem inom främst det militära försvaret. Undersökningar av kostnadsutvecklingen rörande försvarsmateriel under de senaste femton åren visar att kostnaderna för ett vapen, som har anskaffats i samma utförande under hela perioden, väl följt den allmänna prisutvecklingen. Kostnaderna för andra vapensystem, där en kontinuerlig teknisk förbättring har ägt rum, har i löpande priser stigit väsentligt snabbare. Inom personalområdet har vi under senare år försökt möta kostnadsutvecklingen genom rationaliseringsåtgärder som bl. a. har inneburit att antalet anställda inom försvarsmakten har minskat med omkring 1 200 personer. Trots dessa åtgärder har personalkostnadernas andel av utgiftsramen stigit.

Den antydda kostnadsutvecklingen skärper kraven på prioritering vid ställningstaganden till det militära försvarets fortsatta inriktning. Utvecklingen är inte specifik för Sverige utan gäller i många fall i högre grad utländska försvarsmakter. I vissa länder har den lett och leder till stora förändringar i det militära försvarets utformning.

1974 års riksdag (mot. 1974:402 och 1974:403, FöU 1974:19, rskr 1974:190) har uttalat att en ny försvarsutredning borde tillkallas så att den kan påbörja sitt arbete under hösten 1974.

Riksdagen (mot. 1974:404, FöU 1974:23, rskr 1974:194) har också behandlat frågan om beredskap för s. k. fredskriser. Försvarsutskottet konstaterar i sitt betänkande att gränsen mellan å ena sidan fredskriser och å andra sidan ekonomiskt hot och ekonomiska åtgärder i fientligt syfte kan vara svår att dra. Utskottet anser vidare att planeringen av vår beredskap på försörjningsområdet bör ges en sådan inriktning att den också täcker mera fredsmässiga behov. Av grundläggande betydelse är därvid, enligt utskottet, det arbete som bedrivs av försörjningsberedskapsutredningen (H 1971:01) och energiberedskapsutredningen (H 1974:03). Utskottet menar vidare att den försvarsutredning som utskottet förutsätter skall tillkallas måste ägna betydande uppmärksamhet åt försörjningsberedskapen och att den därvid får anledning att beröra beredskapen för fredskriser.

Vidare har riksdagen (mot. 1974:404, FöU 1974:22, rskr 1974:193) som sin mening gett till känna vad försvarsutskottet har anfört om en ökad integration mellan försvaret och det civila fredssamhället. Enligt utskottet bör en kartläggning av möjligheterna att komma längre i detta avseende komma till stånd i lämpligt sammanhang.

Mot bakgrund av det anförda förordar jag att sakkunniga tillkallas för att överväga och lämna förslag om totalförsvarets fortsatta utveckling m. m.

Sveriges säkerhetspolitik bygger på alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig. Denna inriktning kommer till uttryck i det mål för vår säkerhetspolitik som antogs av 1968 års riksdag (prop. 1968:110, SU 1968:122, rskr 1968:281) och som konfirmerades av 1972 års riksdag (prop. 1972:75, FöU 1972:17, rskr 1972:231). De sakkunniga bör utgå från att detta mål alltjämt skall gälla.

För att skaffa sig en bakgrund till sina överväganden om totalförsvarets uppgifter och inriktning bör de sakkunniga analysera vilka hot av olika slag som kan uppkomma mot vår frihet och vårt oberoende och som bör tas som utgångspunkt för den långsiktiga planeringen av vårt framtida totalförsvar. Ett viktigt underlag utgör härvid de s. k. angreppsfallen och krisfallen samt annat miljöunderlag som har legat till grund för myndigheternas studie- och planeringsverksamhet.

Det nuvarande samhället och samhällsutvecklingen kännetecknas av stor

komplexitet och av att olika verksamhetsgrenar påverkar och griper in i varandra. Samhället blir därigenom mer känsligt för störningar än tidigare. På flera sätt blir också det internationella beroendet allt större. Detta innebär att medlen för att utöva hot eller påtryckningar mot en nation blir flera och av olika slag. Det kan t. ex. vara fråga om militära åtgärder, aktioner mot civilbefolkningen eller handelspolitiska och ekonomiska sanktioner. Det är mot denna bakgrund angeläget att de sakkunniga studerar det totala försvarets roll i säkerhetspolitiken samt hur bästa balans skall nås i våra samlade försvarsansträngningar. De sakkunniga får därvid anledning att också beröra beredskapen för fredskriser.

De sakkunniga bör också studera hur det fredstida samhällets utveckling påverkar våra försvarsåtgärder. De torde därvid komma att beröra frågan om en ökad integration mellan försvaret och det civila fredssamhället. Det är emellertid angeläget att understryka att samhällets utveckling självfallet skall styras av medborgarnas fredstida önskemål och behov.

På grundval av det militära försvarets och civilförsvarets perspektivplaner, det ekonomiska försvarets perspektivstudier samt de särskilda studierna avseende övrigt totalförsvar bör de sakkunniga överväga och lämna förslag om de olika totalförsvarsgrenarnas uppgifter i stort och principiella inriktning på längre sikt. Till grund för de sakkunnigas överväganden härvidlag bör även ligga de studieresultat som tas fram av försörjningsberedskapsutredningen och energiberedskapsutredningen.

I ett senare skede bör de sakkunniga granska det militära försvaret och civilförsvarets programplaner för perioden 1977/78 — 1981/82 samt motsvarande planer för ekonomiskt försvar och övrigt totalförsvar och därvid överväga om dessa motsvarar de sakkunnigas långsiktiga bedömningar. Härvid bör särskilt beaktas att en tillfredsställande handlingsfrihet för framtiden erhålls.

I sina överväganden år 1974 om det militära försvarets och civilförsvarets programplanering behandlade riksdagens försvarsutskott (FöU 1974:19) bl. a. frågan om system för prisreglering av planerings- och utgiftsramar. Utskottet anförde därvid att det är angeläget att man snabbt fullföljer arbetet med att sammanställa erfarenheterna av nu gällande system med kompensation enligt nettoprisindex.

Enligt utskottet bör frågan därefter övervägas av den försvarsutredning som utskottet räknar med skall tillkallas. Riksdagen (rskr 1974:190) beslöt att som sin mening ge Kungl. Maj:t tillkänna vad utskottet anfört.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 maj 1974 har jag tillkallat en utredning (Fö 1974:02) med uppgift att utvärdera erfarenheterna av nuvarande system för prisregleringen av det militära försvarets och civilförsvarets utgifter samt analysera nuvarande och alternativa system. Arbetsresultatet skall redovisas i början av år 1975. Utredningens rapport bör överlämnas till de sakkunniga som bör lämna förslag om metod för prisreglering av det militära försvarets och civilförsvarets planerings- och utgiftsramar fr. o. m. perioden 1977/78 — 1981/82 resp. budgetåret 1977/78.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 maj 1974 har jag ökat antalet sakkunniga i försvarets fredsorganisationsutredning (Fö 1968:20). Vid anmälan av denna fråga anförde jag bl. a. att fredsorganisationsutredningen bör ta del av den kommande försvarsutredningens överväganden så att det blir möjligt att få de fredsorganisatoriska konsekvenserna belysta i nära anslutning till nästa större beslut om försvarets fortsatta utveckling. Jag har vidare med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 september 1974 tillkallat sex sakkunniga att överväga

och lämna förslag om det militära försvarets centrala och högre regionala ledningsorganisation m. m. (Fö 1973:03). Även denna utredning, som skall avsluta en första etapp av sitt arbete i december 1976, kan behöva ta del av den kommande totalförsvarsutredningens överväganden.

Vissa frågor som hänger samman med den allmänna värnplikten och värnpliktsutbildningens utformning övervägs f. n. av 1972 års värnpliksutredning (Fö 1972:01). Den har i juni 1974 avlämnat ett betänkande (Ds Fö 1974:4) om rekrytering och utbildning av värnpliktiga avsedda för lokalförsvarsförband med stationära uppgifter m. m. Utredningen väntas inom kort redovisa sina överväganden om nyttjandetiden av de värnpliktiga i krigsorganisationen samt hur eventuella förändringar härvidlag kan påverka personaltillgång m. m. inom andra delar av totalförsvaret.

Som framgår av det anförda pågår f. n. flera betydelsefulla utredningar som berör olika områden av det militära försvaret. Jag anser det angeläget att detta utredningsarbete samordnas i största möjliga utsträckning både i sak och tidsmässigt. Det bör enligt min mening ankomma på den av mig nu föreslagna totalförsvarsutredningen att utöva en ledande roll härvidlag.

De sakkunniga bör bedriva sitt arbete så att deras överväganden och förslag om de olika totalförsvarsgrenarnas uppgifter i stort och principiella inriktning samt om prisregleringssystem för det militära försvaret och civilförsvaret kan redovisas tidigt år 1976, och därvid kunna ligga till grund för regeringens anvisningar för myndigheternas programplanering för perioden 1977/78 -1981/82.

Resultatet av de sakkunniggas granskning av programplanerna (motsvarande) för det militära försvaret, civilförsvaret, det ekonomiska försvaret och övrigt totalförsvar bör redovisas i sådan tid att förslag till riksdagen år 1977 om totalförsvarets inriktning kan grundas på överväganden och förslag från de sakkunniga.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

Socialdepartementet

Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1974: 6, 17, 18 och 21

1. Handikapputredningen (S 1966:38)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1965 för att utreda frågan angående omvårdnaden av handikappade (se Post- och Inrikes tidn. den 16 juli 1965):

Ordförande:
Skantz, Anna-Greta, ombudsman, led. av riksdagen

Ledamöter:
Antonsson, Johannes M., hemmansägare, led. av riksdagen
Fors, Åke Hj., kansliråd
Gustafsson, Åke G., avdelningschef
Jonsson, Elver A. D., postiljon, led. av riksdagen
Nilsson, K. Börje, förbundsordförande, led. av riksdagen
Åkerlind, Allan J. G., led. av riksdagen

Experter:
Brattgård, Sven-Olof, professor
Boman, Lars H., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 7 februari 1974)
Carlsson, Barbro L., fil. mag. (fr.o.m. den 15 januari 1974)
Eriksson, I. Seved, byråchef
Gardeström, Linnéa, sekreterare
Madebrink, Rut, rektor (fr.o.m. den 14 oktober 1974)
Lundström, Karin E., f.d. undervisningsråd
Sundmark, Bo V., avdelningsdirektör

Sekreterare:
Ekvall, Gunilla M., studiekonsulent
Mattsson, Bengt-Olof T., departementssekreterare
Nolte, Lennart R. J., anpassningslärare

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1966 års riksdagsberättelse S 38. Tilläggsdirektiv, se 1971 års riksdagsberättelse S 13. Kungl. Maj:t har den 25 maj 1973 till utredningen överlämnat riksdagens skrivelse den 9 maj 1973,

nr 180, jämte socialutskottets betänkande 1973:12, såvitt avser frågan om flerhandikappades problem, för att prövas av utredningen vid fullgörandet av dess uppdrag.

Kungl. Maj:t har den 22 november 1974 överlämnat riksdagens skrivelse den 13 november 1974, nr 309, jämte socialutskottets betänkande 1974:33, såvitt avser frågorna om befogenhet att besluta att särskolelev skall bo i elevhem samt tillsyn över elevhem m. m., för att prövas av utredningen vid fullgörandet av dess uppdrag.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden. Vidare har hållits ett flertal överläggningar med företrädare för handikapporganisationerna.

I april 1974 har utredningen utgivit skriften Hinder för kultur, en berättelse från konferenser med handikappade som ordnats av utredningen tillsammans med handikapporganisationerna och ABF. Utredningen har vidare i juli 1974 till chefen för utbildningsdepartementet överlämnat en promemoria med förslag angående De blindas förenings bibliotek. I ett betänkande under år 1975 kommer utredningen att redovisa förslag i vissa kulturfrågor.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

2. Socialdepartementets sjukvårdsdelegation (S 1966:39)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1965 för att som en till socialdepartementet knuten delegation följa utbyggnaden av sjukvårdsresurserna i landet och verka för en samordning av sjukvårdsplaneringen:

Ordförande:

Fridh, K. Göte, statssekreterare

Ledamöter:

Berggren, G. Rune, generaldirektör (t.o.m. den 10 februari 1974)
Heideman, Gunnar A., kommunalråd
Höök, Erik S. V., planeringschef
Larsson, Y. Allan G., statssekreterare (fr.o.m. den 11 februari 1974)
Nordlander, Nils-Brage W., överläkare, landstingsman
Orring, Jonas A., generaldirektör
Peterson, Thage E. G., statssekreterare, led. av riksdagen
Rehnberg, K. Bertil, generaldirektör
Rexed, Bror A., generaldirektör
Sandgren, C. Lennart, statssekreterare
Söderqvist, Bengt O. A., expeditionschef
Ward, Kurt K. B., landstingsråd

Ersättare:
Andersson, J. Gunnar D., överdirektör
Alsén, Sven, avdelningschef
Berg, Bengt Åke, budgetchef (t.o.m. den 10 februari 1974)
Bergstedt, Tord L. H., sjukvårdsdirektör
Carlsson, G. Rune, förbundsdirektör (fr.o.m. den 7 juni 1974)
Englund, K. Svante I., departementsråd (fr.o.m. den 11 februari 1974)
Fröjd, S. Arne, länsråd
Gårdstedt, H. Birger, skolråd
Höglund, K. Thure, sjukvårdsdirektör
Lindh, Tore B. E., direktör (t.o.m. den 30 april 1974)
Nelander, Olle M. V., direktör
Nygren, G. Ingemar, kansliråd
Olsson, Bengt K., landshövding (t.o.m. den 6 juni 1974)
Ulvhammar, E. E. Birgitta, kansliråd
Vogt, Viktor L., byråchef (fr.o.m. den 1 maj 1974)

Experter:
Elander, Kurt O., direktör (fr.o.m. den 11 februari 1974)
Fredriksson, H. Einar, byråchef
Jönsson, E. Gustav, departementsråd
Lindgren, S. Åke, avdelningschef
Orava, Olavi A. (Olle), t.f. byråchef
Petersson, Olof H. E., kansliråd
Royen, Sverre N. H., direktör
Sjöström, Åke B., byråchef
Wennström, K. Gunnar, medicinalråd
Wictorsson, Karl-Eric A., avdelningschef
Zetterblad, Ulf, planeringschef

Sekreterare:
Wikman, C. Gunnar, departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Tengstam, P. Anders, departementssekreterare (t.o.m. den 31 oktober 1974)

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Delegationen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit två sammanträden.

Under året har delegationen bl. a. behandlat olika frågor beträffande läkarfördelningsprogrammet. Delegationen har vidare angett riktlinjer för prioritering av nya byggnadsinvesteringar inom sjukvårdssektorn för åren 1975 och 1976.

Delegationen har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att i anslutning till

sysselsättningsutredningen utarbeta material som underlag för alternativa bedömningar av personalbehovet inom olika vårdområden under den närmaste tioårsperioden. I arbetsgruppen ingår företrädare för social- och arbetsmarknadsdepartementen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, Spri, Landstingsförbundet och Kommunförbundet.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

3. Nordisk medicinalstatistikkommitté (S 1967:36) (NOMESKO)

Tillkallade av Kungl. Maj:t den 21 januari 1966 samt den 14 maj 1970 den 22 oktober 1971 för att delta som svenska ledamöter i en nordisk kommitté för samordning av medicinalstatistiken i de nordiska länderna:

Ordförande:
Nygren, G. Ingemar, kansliråd

Ledamöter:
Elmhammer, Nils E. I., statistikchef
Hall, Paul F. L., överläkare
Royen, Sverre N. H., direktör
Sjöström, Åke B., byråchef

Sekreterare:
Swenson, Dag C. W., byrådirektör

Lokal: Socialstyrelsen, Karlavägen 100, 106 30 Stockholm, tel. växel 14 06 00 (Sjöström och Swenson)

Kommitténs huvudsekretariat är förlagt till Sverige.

Ett plenarmöte har hållits under året (Island). Kommitténs arbete utförs huvudsakligen inom fem olika subkommittéer (13 sammanträden) och en planeringsgrupp (1 sammanträde).

En delrapport från subkommittén för databasorienterad patientstatistik har publicerats under titeln Databasorienteret patientstatistik. Del 1 Inlagte patienter (NOMESKO, Stockholm 1974).

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

4. Socialutredningen (S 1969:29)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 december 1967 för allmän översyn av den sociala vårdlagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 2 februari 1968):

Ordförande:
Andersson, Thure G., f.d. landshövding, f.d. led. av riksdagen

Ledamöter:
Albinsson, N. Gillis, landstingsdirektör
Andersson, G. Ingemar, byråchef
Henrikson, Lars G., ombudsman, led. av riksdagen
Holmqvist, A. Mary S., barnavårdsman, led. av riksdagen (avliden)
Krantz, P. Gunnar, direktör
Larsson, Erik, lantbrukare, led. av riksdagen
Lundblad, Grethe, socialinspektör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 16 september 1974)
Mangård, Nils, hovrättsråd
Troedsson, Ingegärd, pol. mag., led. av riksdagen
Wiklund, S. A. Daniel, avdelningsdirektör, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Carlson, K. Sören, f. borgarråd
Forslund, E. Birger, kansliråd
Fridh, K. Göte, statssekreterare (t.o.m. den 30 september 1974)
Gisslén, Axel, personaldirektör
Hedlén, Bengt R., socialdirektör
Hedlund, Bengt N. R., kommunalråd
Holmberg, Sten E., jur. kand.
Inghe, P. Gunnar, professor (t.o.m. den 30 september 1974)
Lindblom, Paul, direktör
Nelson, Alvar F. A., professor
Ottoson, Ivan, rektor
Rigbäck, Berndt G., direktör
Stark, K. Birger, socialchef
Sturkell, Carl-Edvard, rättschef
Sverne, Tor E., lagman

Sekreterare:
Nasenius, B. Jan V., departementssekreterare
Söderberg, Bengt W., socialchef
Thunved, Anders E., hovrättsassessor

Bitr. sekreterare:
Svensson, Ingvar K. F., utredningssekreterare (t.o.m. den 30 september 1974)

Lokal: Lilla Nygatan 1, 3 tr., 111 28 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse S 29. Tilläggsdirektiv, se 1973 års riksdagsberättelse S 9.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 18 sammanträden under sammanlagt 38 dagar.

Utredningen har den 19 juni 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:39)

Socialvården - mål och medel samt (SOU 1974:40) Socialvården - mål och medel. Sammanfattning.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

5. 1968 års barnstugeutredning (S 1969:31)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 april 1968 för utredning om barnstugeverksamheten närmast före och under de första skolåren (se Post- och Inrikes tidn. den 16 maj 1968):

Ordförande:

Hellström, Mats J., fil. kand., led. av riksdagen

Ledamöter:

Granath, Karl-Erik, f.d. barnavårdsdirektör
Ljungberg, Blenda M., adjunkt, f.d. led. av riksdagen
Mossberg, Elin K. E., f.d. ombudsman
Orehag, N. Lennart H., skoldirektör
Sandblad, Carl-Erik V., kommunalråd

Experter:

Baude, Annika M. C., avdelningschef
Carlsson, Gunnel E., seminarielärare
Charpentier, Agneta, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1974)
Flodin, Carl-Erik T., arkitekt
Gruda-Skard, Åse, docent
Isling, B. Åke J., skolråd
Jonsson, Gerd G., fritidspedagog
Jönsson, E. Gustav, departementsråd (t.o.m. den 31 augusti 1974)
Lundberg, Lars-Olov, sekreterare
Nordin, Inga L., adjunkt
Schyl-Bjurman, Gertrud S., universitetslektor
Strömberg-Lind, Karin E., förvaltningschef
Svenningsson, S. Levi H., fil. kand. (t.o.m. den 5 juli 1974)
Thorsell, Siv M., avdelningsdirektör
Thorstenson, R. Billy, t.f. kansliråd (fr.o.m. den 18 januari 1974)
Valtersson, Bert E., sekreterare

Sekreterare:

Rosengren, Bodil, sekreterare

Bitr. sekreterare:

Ahlberg, Birgitta I., barnavårdslärare
Asplund, Olle, fil. kand. (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Block, Lars B., sekreterare (fr.o.m. den 15 juli 1974)

Henriksson, E. Sture F., avdelningsdirektör
Malmqvist, Stig, socionom
Wester, Kristina, fil. kand. (fr.o.m. den 1 oktober 1974)

Lokal: Lilla Nygatan 1, 1 tr., 111 28 Stockholm, tel. 21 53 39 (sekreteraren), 21 53 41, 21 52 87 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse S 31. Tilläggsdirektiv, se riksdagsberättelse 1970 S 26, 1973 S 11. Ytterligare tilläggsdirektiv, se 1974 års riksdagsberättelse S 6.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 17 sammanträden.

Utredningen avgav den 6 juni 1974 betänkandet (SOU 1974:42) Barns fritid, fritidsverksamhet för 7-12-åringar. Utredningen har slutfört sitt uppdrag vad gäller direktiven den 26 april 1968 samt de delar av direktiven den 22 september 1972, som avsåg beräkningar av tillgång på och behov av personal inom barnstugeområdet.

Utredningen beräknar under år 1975 avlämna två betänkanden och därmed avsluta sitt arbete.

6. Fosterbarnsutredningen (S 1970:30)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 21 mars 1969 med uppdrag att utreda vissa frågor beträffande vården av barn och ungdomar i fosterhem, barnhem och andra barnavårdande institutioner:

Utredningsman:
Hörnlund, Gördis K., fru, led. av riksdagen

Experter:
Björne, B. Gunnar, kansliråd
Larsson, Karl G., sektionschef
Thorstenson, R. Billy, t.f. kansliråd
Wallin, M. Margareta (Greta), avdelningsdirektör

Sekreterare:
Everljung, Claes-Göran, socionom
Sjöberg, Tage B., departementssekreterare

Direktiven för utredningen, se 1970 års riksdagsberättelse S 30.

Utredningen har i februari 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:7) Barn- och ungdomsvård.

Uppdraget är därmed slutfört.

7. Samarbetskommittén (S 1970:31) för social forskning

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 18 april 1969 (ändr. 28 juni 1974) med uppgift att biträda socialdepartementet för samråd i principiella frågor rörande forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet inom departementets område och i frågor om utveckling på längre sikt av denna verksamhet:

Ordförande:
Aspling, Sven G., statsråd, led. av riksdagen

Ledamöter:
Carlson, K. Sören, f. borgarråd
Engström, Arne V., professor
Fridh, K. Göte, statssekreterare
Hedlén, Bengt R., socialdirektör
Karlsson, Anders, soc. stud.
Lindblom, Paul, direktör
Nelander, Olle M. V., direktör
Ohlsson, P. T. Ingvar, generaldirektör
Poppius, Hans D., byråchef
Rexed, Bror A., generaldirektör
Sandgren, C. Lennart, statssekreterare
Segerstedt, Torgny, professor, rektor
Åström, Lars-Åke E., generaldirektör

Experter:
Börjeson, Bengt O., docent
Larsson, Karl G., sektionschef
Ringborg, S. Erland, kansliråd

Sekreterare:
Forslund, E. Birger, kansliråd

Bitr. sekreterare:
Uggla, G. Inga-Lill, fil. lic.

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

8. Sjukvårdskostnadsutredningen (S 1970:32)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 juni 1969 för att

utreda vissa frågor rörande sjukvårdskostnader, innefattande dels en samhällsekonomisk analys rörande sjukvårdskostnadernas utveckling, dels en teknisk undersökning rörande verkningar individuellt och kollektivt av nuvarande metoder för sjukvårdskostnadernas finansiering:

Utredningsman:
Höök, Erik S. V., planeringschef

Experter:
Ericsson, Kjell U., förste sekreterare
Lindgren, S. Åke, avdelningschef
Skogsberg, P. Gösta, f.d. avdelningschef
Stenfors, Bo I. L., departementssekreterare
Svenonius, Rolf H., ekonomichef

Sekreterare:
Hjorth, Lars E. A., departementssekreterare

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit ett sammanträde.

Utredningen har under samma tidsperiod haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av arbetet. Därutöver har sammanträden hållits med särskilda arbetsgrupper för frågan om trafikolycksfallens sjukvårdskostnader resp. de totala sjukvårdskostnadernas fördelning.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

9. Hjälpmedelsgruppen (S 1970:33)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 november 1969 för översyn av verksamheten med hjälpmedel för handikappade:

Ordförande:
Fors, Åke Hj., kansliråd

Ledamöter:
Nilsson, K. F. Lennart, kansliråd
Wennerberg, Sigfrid B., överingenjör

Experter:
Brattgård, Sven-Olof, professor
Danielsson, G. Gunnar, förste sekreterare
Hedin, Bernt L., avdelningsdirektör
Lagerstedt, Per, apotekare (fr.o.m. den 18 mars 1974)
Lindstedt, G. Eva A., docent

Johansson, P. Bertil, föreståndare
Malm, B. Svante, avdelningsdirektör
Roos, Birger, civilingenjör
Ström, Sven Å., docent (t.o.m. den 15 mars 1974)
Wedmalm, Per O. R., avdelningsdirektör

Sekreterare:
Gardeström, Linnéa, sekreterare

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för gruppen, se 1971 års riksdagsberättelse S 27. Tilläggsdirektiv, se 1972 års riksdagsberättelse S 22 och 1973 S 16.

Gruppen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden.

Gruppen har i juni 1974 avgett betänkandena (Ds S 1974:2) Reparation och drift av hörapparater och (Ds S 1974:3) Reparation av handikapphjälpmedel. Därefter har gruppen avgett betänkandet (Ds S 1974:4) Glasögon för barn och ungdom. Kartläggning av behovet.

Gruppen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

10. Arbetsgruppen (S 1970:36) rörande försöksverksamhet inom barna- och ungdomsvården (AFBU)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 mars 1970 för att planera och framlägga förslag rörande försöksverksamhet för metodutveckling inom barna- och ungdomsvården:

Ordförande:
Hörnlund, Gördis K., fru, led. av riksdagen

Ledamöter:
Gordan, Kurt, rektor
Göransson, Bertil, landstingsråd
Jonsson, Gustav A., docent
Larnstedt, A. Ossian G, departementsråd
Larsson, Karl G., sektionschef
Nilsson, Göte, intendent
Rosén, Göta, f.d. avdelningschef
Sjöberg, Tage B., departementssekreterare
Vestlund, A. G. (Gösta), undervisningsråd

Sekreterare:
Thyblad, Tom F. F. T:son, byråchef

Bitr. sekreterare:
Björklund, Rolf, sekreterare

Lokal: Socialstyrelsen, Klarabergsgatan 60, Fack, 106 30 Stockholm, tel. växel 22 12 00

Direktiven för arbetsgruppen, se 1971 års riksdagsberättelse S 30.

Arbetsgruppen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit två sammanträden. Arbetsutskottet har under samma tid sammanträtt tolv gånger.

Arbetsgruppen har avgett betänkandet (Ds S 1974:8) Vård av ungdomsvårdsskoleelever i eget hem. Arbetet pågår med slutrapport om försöksverksamhet med fosterföräldrautbildning.

Arbetsgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

11. Pensionsålderskommittén (S 1970:40)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 maj 1970 för att utreda frågan om pensionsåldern m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 25 juni 1970):

Ordförande:
Granqvist, Liss M., president

Ledamöter:
Andersson, M. Alvar, lantbrukare, led. av riksdagen
Danielson, Gunnar H., generaldirektör
Karlsson, F. Göran, redaktör, led. av riksdagen
Mundebo, K. A. Ingemar, avdelningsdirektör, led. av riksdagen
Persson, E. Yngve, f.d. förbundsordförande, f.d. led. av riksdagen
Regnéll, Carl Göran, bankdirektör, led. av riksdagen

Experter:
Nilsson, Karl-Erik, bitr. direktör
Persson, Gustav B., sekreterare
Petri, Carl Axel H., kammarrättslagman
Strandberg, Sten Erik, försäkringsdomare
Svensson, Inge G., direktörsassistent

Sekreterare:
Alkman, Leif A., kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 23 augusti 1974)
Bratthall, Kenneth, hovrättsassessor
Wilhelmsson, A. Börje, rådman

Lokal: Statsdepartementens utredningsavdelning, Citadellsvägen 17, 211 20 Malmö, tel. 040/749 50 (Wilhelmsson); Socialdepartementet,

Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (Bratthall)

Direktiven för kommittén, se 1971 års riksdagsberättelse S 34.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 17 sammanträden.

Kommittén har i februari 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:15) Sänkt pensionsålder m. m.

Kommittén avser att i början av år 1975 avge betänkande med förslag om rörlig pensionsålder inom den allmänna pensioneringen.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

12. Nykterhetsvårdens anstaltsutredning (S 1970:43)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 november 1970 med uppdrag att utreda platsbehovet vid de allmänna vårdanstalterna för alkoholmissbrukare:

Utredningsman:
Larnstedt, A. Ossian G., departementsråd

Experter:
Elfvén, Jan, avdelningsdirektör
Nilsson, Edgar O. M., direktör
Nordström, Gösta, byråchef
Rigbäck, Berndt G., direktör

Sekreterare:
Wilhelmsson, Bengt V., departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Söderblom, Monica C., utredningssekreterare

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1972 års riksdagsberättelse S 31. Tilläggsdirektiv, se 1974 års riksdagsberättelse S 18.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 15 sammanträden samt företagit studiebesök till ett tjugutal inackorderingshem för alkoholmissbrukare och därvid haft överläggningar med företrädare för den kommunala nykterhetsvården.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1975.

13. Yrkesskadeförsäkringskommittén (S 1971:01)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 april 1971 för att företa en översyn av yrkesskadeförsäkringen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 12 juni 1971):

Ordförande:
Samuelsson, G. Yngve, generaldirektör

Ledamöter:
Andersson, M. Alvar, lantbrukare, led. av riksdagen
Fredriksson, K. Torsten, gruvarbetare, led. av riksdagen
Gustafsson, Olof, direktör
Karlsson, Henry, förbundssekreterare
Svensson, Inge G., direktör
Walander, Håkan I., ombudsman

Experter:
Dahlström, Lars E., försäkringsdomare
Ekberg, Leif, kammarrättslagman
Grönwall, Lars O., departementsråd (fr.o.m. den 11 juni 1974)
Karlsson, H. K. Göran, ombudsman (fr.o.m. den 11 juni 1974)
Maritz, Arvo A., byråchef

Sekreterare:
Odencrants, Carl J. E., hovrättsassessor
Wallenberg, Jarl-Erik, byrådirektör

Lokal: Lilla Nygatan 1, 1 tr., 111 28 Stockholm, tel. 21 50 97 (Odencrants) och 21 58 95 (Wallenberg)

Direktiven för utredningen, se 1972 års riksdagsberättelse S 32.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. I maj 1974 företogs ett studiebesök vid Rikstrygdeverket i Oslo.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

14. Socialpolitiska bidragsutredningen (S 1972:02)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1972 för att kartlägga det socialpolitiska bidragssystemet i syfte att klarlägga eventuella brister i avseende på samordningen av olika bidragsformer:

Utredningsman:
Nasenius, B. Jan V., departementssekreterare

Experter:
Andersson, Bengt E., socialdirektör
Bengtson, Sven F., byråchef
Dahlström, Lars E., försäkringsdomare
Olsson, K. R. Bertil, statistikchef

Sekreterare:
Korpi, Sture H., informationssekreterare

Bitr. sekreterare:
Eriksson, Ingemar, fil. kand.
Hörnqvist, Sten-Åke, fil. kand.
Ritter, Kristin M., socionom
Uggla, G. Inga-Lill, fil. lic.

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Utredningsmannen tillkallad med anledning av skrivelse från arbetsgruppen för låginkomstfrågor den 8 juni 1972.

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under november 1973 - oktober 1974 hållit tio sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

15. Utredningen (S 1973:02) angående lokalisering av statens bakteriologiska laboratorium

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 februari 1973 för att utreda de närmare förutsättningarna samt formerna för en omlokalisering av statens bakteriologiska laboratorium till Umeå:

Ordförande:
Karlén, Göran H., med. dr

Sakkunniga:
Beckman, Lars E. A., professor (fr.o.m. den 3 april 1974)
Franklin, Nils, landstingsråd (t.o.m. den 13 mars 1974)
Lekberg, E. E. Olov, landstingsråd
Lundbäck, B. Holger, professor

Experter:
Kjellander, Jan O., överläkare
Nygren, G. Ingemar, kansliråd

Sekreterare:
Lindström, Berndt E., avdelningsdirektör

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. 763 33 07 el. 34 05 00 ankn. 1991

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tio sammanträden. Därutöver har sju sammanträden hållits med en särskild expertgrupp med medverkan av representanter från berörda myndigheter och institutioner.

Utredningen har slutfört en undersökning angående vissa frågor rörande kommunikationer och transporter vid en eventuell omlokalisering av laboratoriet till Umeå benämnd Transportutredning SBL 1974-09-05 (Statskonsult AB). Vidare har utredningen inhämtat synpunkter från personalrepresentanter om bl. a. konsekvenserna för laboratoriets funktion vid en eventuell flyttning till Umeå.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

16. Arbetsgruppen (S 1973:04) för att undersöka pensionsfrågorna för entreprenöranställda på fartyg

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juni 1973:

Ordförande:

Sjöberg, N. Björn V., rättschef

Ledamöter:

Björne, B. Gunnar, kansliråd
Grenander, Nils, direktör
Karlsson, Gunnar B. S., förbundsordförande
Rude, Karl R., förhandlingschef
Sjöquist, Hans E., hovrättsassessor
Sjöstedt, K. Lennart T., hovrättsråd

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (ordförande)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Gruppen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden.

Gruppen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1975.

17. Bosättningslåneutredningen (S 1973:05)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 för att utreda verksamheten med statliga bosättningslån m. m.:

Utredningsman:
Wictorsson, Åke V., planeringschef, led. av riksdagen

Experter:
Eckerström, Rudolf E. M., bankokommissarie
Thorstenson, R. Billy, t.f. kansliråd
Öberg, Bernt, sekreterare

Sekreterare:
Fredriksson, Ulla M., departementssekreterare

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tolv sammanträden samt haft överläggningar med olika förvaltningar, myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.
Utredningen kommer att avge sitt betänkande under januari 1975.
Uppdraget är därmed slutfört.

18. Sakkunnig (S 1973:06) med uppdrag att utreda frågan om automatisk databehandling av medicinsk information vid karolinska sjukhuset

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 juni 1973 för att utreda frågan om automatisk databehandling av medicinsk information vid karolinska sjukhuset:

Utredningsman:
Rydback, A. V. Lennart, överdirektör

Experter:
Berglund, Hans-Georg, avdelningsdirektör
Böttiger, Lars Erik J., professor
Magnusson, Tage A., avdelningsdirektör
Nilsson, N. Robert, avdelningschef
Wahlgren, U. Iwan B., avdelningschef

Sekreterare:
Zetterquist-Qwerin, Agneta E. E., byrådirektör

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har i oktober 1974 avgett betänkandet (Ds S 1974:9) Promemoria om automatisk databehandling vid karolinska sjukhuset.
Uppdraget är därmed slutfört.

19. Barnomsorgsgruppen (S 1973:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 för frågor rörande verksamheten för barn med särskilda behov av stödåtgärder m. m.:

Ordförande:
Lundblad, Grethe, socialinspektör, led. av riksdagen

Ledamöter:
Baude, Annika M. C., avdelningschef
Henriksson, E. Sture F., avdelningsdirektör
Johansson, Karl-Axel, sekreterare (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Larsson, Karl G., sektionschef (t.o.m. den 31 januari 1974)
Tonér, E. Mari-Anne, skolkonsulent
Viklund, Margareta, sekreterare

Experter:
Bergfors, Per-Gösta, överläkare (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Stjerna, Kenneth H., sekreterare

Sekretariat:
Gustafson, Leif Chr., sekreterare (t.o.m. den 31 januari 1974)
Spörndly, Barbro I., departementssekreterare
Svanberg, R. Agneta, socionom (fr.o.m. den 1 oktober t.o.m. den 31 december 1974)
Sävenstrand, Inger E., sjukvårdslärare (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Utredningens uppdrag utvidgades genom Kungl. Maj:ts beslut den 20 december 1973 enligt följande:

Kungl. Maj:t uppdrar åt den genom beslut den 29 juni 1973 tillkallade arbetsgruppen för frågor rörande verksamheten för barn med särskilda behov av stödåtgärder m. m. (S 1973:07) att i anslutning till fullgörandet av tidigare lämnat utredningsuppdrag i frågan göra en övergripande utredning rörande föräldrautbildning. Utredningen bör omfatta en prövning av hur en föräldrautbildning lämpligen bör utformas i fråga om innehåll och organisation för att på sikt kunna vara tillgänglig för alla föräldrar med barn i förskoleåldern eller i skolåldern. Olika vägar kan därvid komma i fråga. Arbetsgruppen bör bl. a. pröva att anknyta föräldrautbildning och föräldrainformation dels till landstingens organisation för förebyggande mödra- och barnavård samt förlossningsvård och dels till kommunernas förskoleverksamhet samt förebyggande barna- och ungdomsvård i övrigt. Vidare bör uppmärksammas den upplysningsverksamhet som kan bedrivas genom olika frivilliga organisationer.

Arbetsgruppen bör särskilt uppmärksamma frågan om möjligheterna att genom olika former av information och utbildning nå de föräldragrupper för

vilka behovet av utbildning är särskilt stort.

Utredningsarbetet bör kompletteras med praktiska försök med information och utbildning för föräldrar. Arbetsgruppen bör snarast möjligt få till stånd försöksverksamhet på området.

Arbetsgruppen har under det gångna året haft sju protokollförda sammanträden.

Hösten 1974 utsändes till samtliga kommuner och landsting en promemoria om uppsökande verksamhet bland barnfamiljer. Arbetsgruppen planerar att avge ett betänkande under första halvåret 1975. Genom detta betänkande slutförs arbetet vad avser förskoleansvaret för barn med särskilda behov av stödåtgärder och frågan om s. k. BOEL-test inom barnhälsovården.

Arbetsgruppen fortsätter arbetet med uppsökande verksamhet och föräldrautbildning under hela år 1975.

20. Barnmiljöutredningen (S 1973:08)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 för att undersöka barnens levnadsförhållanden:

Utredningsman:
Rexed, Bror A., generaldirektör

Sekreterare:
Lindberg, S. Ingemar, kansliråd (t.o.m. den 6 februari 1974)
Lund, Karin, socionom
Wittorp, I. Birgitta T., departementssekreterare

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse S 31.

Utredningen har till sig knutit ett antal personer med erfarenhet från olika områden av betydelse för barnen. Dessa har för utredningens räkning sammanställt material som belyser barnens levnadsvillkor i olika avseenden. Utredningsmannen och sekretariatet har under året sammanträffat med dessa experter sex gånger, varav två i seminarieform.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1975.

21. Arbetsgruppen (S 1973:09) rörande social information

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 augusti 1973 för att utarbeta samt ombesörja tryckning och distribution av en ny upplaga av socialkatalogen:

Ordförande:
Korpi, Sture H., informationssekreterare

Ledamöter:
Björck, Berndt H., informationschef
Classon, Sigvard L., pressombudsman
Edström, J. Lennart, informationschef
Fors, Åke Hj., kansliråd
Färm, Ingemar, bitr. direktör
Hedin, Bernt L., avdelningsdirektör
Janzon, Bengt, presschef

Experter:
Appelgren, J. Åke H., informationssekreterare
Lersäther, Anna Margareta (Anna-Greta), lokalkontorsföreståndare

Sekreterare:
Thunberg, Torsten I., informationssekreterare

Bitr. sekreterare:
Rydbeck, Margareta A., assistent
Tengvall, Ingalill M., landskapsarkitekt (t.o.m. den 30 april 1974)

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Arbetsgruppen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex sammanträden.

En ny upplaga av socialkatalogen har under år 1974 utarbetats och distribuerats till alla hushåll. Under våren 1975 utges socialkatalogen på finska, serbokroatiska, grekiska och tyska språken samt distribueras till invandrarhushåll.

Uppdraget är därmed slutfört.

22. Familjestödsutredningen (S 1974:01)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 januari 1974 för att pröva vissa frågor inom föräldraförsäkringen (se Post- och Inrikes tidn. den 22 januari 1974):

Utredningsman:
Odhnoff, E. Camilla, landshövding

Experter:
Grönwall, Lars O., departementsråd (fr.o.m. den 8 mars 1974)
Hellman, Lars, förbundssekreterare

Johansson, Karl-Axel, sekreterare
Jönsson, E. Gustav, departementsråd
Persson, Gustav B., kommunalråd
Sjöberg, Margit E., avdelningsdirektör
Svensson, Inge G., direktörsassistent

Sekreterare:
Kindlund, A. Sören, departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Arve-Parlis, Birgit E., fil. kand. (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Etzler, Cecilia E. M., byrådirektör (fr.o.m. den 1 september 1974)
Karlsson, Vanja M., seminarielärare

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiv (anförande av statsrådet Aspling till statsrådsprotokollet den 4 januari 1974):

Genom beslut vid 1973 års riksdag har den tidigare moderskapsförsäkringen från den 1 januari 1974 ersatts av en föräldraförsäkring med garantinivå (prop. 1973:47, SfU 1973:19, rskr 1973:198). Beslutet grundas på förslag från familjepolitiska kommittén i betänkandet (SOU 1972:34) Familjestöd. Garantinivån innebär ett grundläggande försörjningsskydd i form av föräldrapenning med 25 kr. om dagen under sex månader i anslutning till barnets födelse. Till försäkrad med rätt till högre sjukpenning än garantinivån utgår föräldrapenningen med samma belopp som sjukpenningen. Föräldrapenningen utgår till den av barnets föräldrar som ombesörjer den huvudsakliga vården av barnet. Föräldrarna får alltså själva avgöra vem av dem som skall stanna hemma hos barnet och uppbära föräldrapenningen. Därvid finns även möjlighet för förälder som minskar sitt förvärvsarbete med hälften att få halv föräldrapenning. Föräldrapenningen utgör liksom sjukpenningen skattepliktig inkomst och är ATP-grundande.

Från samma tidpunkt har införts rätt till sjukpenning för förälder som behöver ta vård om sjukt barn och för fader som behöver ta vård om äldre barn i samband med att ytterligare barn föds i familjen. Rätten till sjukpenning för dessa ändamål omfattar högst tio dagar per familj och kalenderår.

En grundtanke bakom den nya föräldraförsäkringen är att det är föräldrarnas förvärvsinkomster som är grundvalen för en barnfamiljs ekonomi. En fortsatt snabb utbyggnad av samhällets barnomsorg för förvärvsarbetande föräldrars barn är av största betydelse med hänsyn till såväl barnfamiljernas ekonomi som barnens behov. Kontantstöd som siktar till att ge viss kompensation för bortfallet av den ena förälderns arbetsinkomst bör lämnas endast i särskilda situationer. Det stöd som ges genom föräldrapenning i samband med barns födelse och genom föräldrapenning vid vård av sjukt barn tar — liksom vårdbidraget för svårt handikappade barn — sikte på sådana situationer, när det i regel är ofrånkomligt att en av föräldrarna stannar hemma för att ta hand om barnen. I situationer av detta slag bör alltså ett skydd mot inkomstbortfall finnas, medan i övrigt det

ekonomiska framiljestödet inom familjepolitikens ram bör ta sikte på barnens försörjning och inte på försörjningen av en hemmavarande förälder.

En annan grundtanke bakom föräldraförsäkringen är att reglerna skall medverka till jämställdhet mellan män och kvinnor. Fortfarande finns det stora skillnader mellan mäns och kvinnors villkor i arbetslivet och i samhället. Den arbetsfördelning mellan män och kvinnor som nu präglar samhället låser fast såväl män som kvinnor i skilda roller. Utvecklingen för jämställdhet avser bl. a. för kvinnornas del ökade möjligheter att förvärvsarbeta och för männens del möjligheter att ta ett större ansvar för barnen. Föräldrapenningen och sjukpenningen vid vård av sjukt barn bygger på principen att föräldrarna delar ansvaret för barnens omvårdnad. Målet är att båda föräldrarna på lika villkor ges möjlighet att på ett tillfredsställande sätt kombinera förvärvsarbete och en god omvårdnad om barnen.

För att göra en första sammanställning och bedömning av erfarenheterna av de här nämnda nya reglerna bör en sakkunnig nu tillkallas.

Föräldrapenningen kan tas ut tidigast fr. o. m. den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för förlossningen och längst t. o. m. den etthundraåttionde dagen efter barnets födelse. Har barnet under en del av denna tid på grund av sjukdom inte kunnat vårdas av föräldrarna skall den senare tidsgränsen kunna förskjutas med motsvarande, dock längst till den tvåhundrafyrtionde dagen efter födelsen. Föräldrapenningen utgår till den av föräldrarna som stannar hemma och sköter den huvudsakliga delen av barnets omvårdnad. Ett villkor för rätt till föräldrapenning är således att föräldern avstår från förvärvsarbete. Föräldrarna skall emellertid också kunna avlösa varandra i vården under samma dag på så sätt att båda har halvtidsarbete och uppbär halv föräldrapenning vardera. För att möjliggöra en sådan lösning har som tidigare nämnts införts rätt till halv föräldrapenning för förälder som minskar sitt förvärvsarbete med minst hälften till följd av barnets omvårdnad. Däremot utgår ingen ersättning för inkomstbortfall om båda föräldrarna minskar sin arbetsinsats med mindre än hälften, exempelvis arbetar vardera sex timmar per dag.

Föräldrapenningen utgår som nämnts f. n. under sex månader i anslutning till barnets födelse. Familjepolitiska kommittén har i sitt utbyggnadsprogram för familjepolitiken (SOU 1972:34) föreslagit att ersättningstiden byggs ut till åtta månader. Jag har tidigare denna dag vid anmälan av de frågor som gäller utgifterna för budgetåret 1974/75 inom socialdepartementets verksamhetsområde (prop. 1974:1 bil. 7 p. C 3) föreslagit en förlängning av ersättningstiden fr. o. m. den 1 januari 1975 till sju månader.

Den sakkunnige bör, med utgångspunkt i familjepolitiska kommitténs förslag, närmare pröva frågan om ersättningstidens längd. Därvid bör undersökas möjligheterna att förlänga ersättningstiden på ett sådant sätt att försäkringen underlättar för förälder att förvärvsarbeta med reducerad arbetstid under en viss period efter det rätten till hel föräldrapenning upphört. Vid bedömningen av denna fråga bör den sakkunnige, förutom de tekniska och administrativa förutsättningarna, även pröva erfarenheterna och de pedagogiska förutsättningarna beträffande småbarnsgrupper i daghem. Vidare bör prövas möjligheterna att få anställning med reducerad arbetstid av nämnda slag liksom återverkningarna av ett sådant system på småbarnsföräldrarnas ställning på arbetsmarknaden.

Utredningen har under år 1974 hållit sju sammanträden.

Utredningen har vidare sammanträffat med representanter för företagsledning och personal vid ett antal företag. Representanter för utredningen har gjort en studieresa för att studera barnstugeverksamheten i Östtyskland och Tjeckoslovakien.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

23. Medicinalansvarskommittén (S 1974:02)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 januari 1974 för att utreda vissa ansvarsfrågor m. m. inom hälso- och sjukvården (se Post- och Inrikes tidn. den 25 januari 1974):

Ordförande:
Lidbeck, P. Ingmar, regeringsråd

Sakkunniga:
Hjern, Bo G., direktör
Hjerne, Gunnar, landstingsråd
Karlsson, F. Göran, redaktör, led. av riksdagen
Larsson, Erik, lantbrukare, led. av riksdagen
Wilander, Sven E., landstingsman

Experter:
Ahlberg, Jan Erik, förbundsdirektör (fr.o.m. den 19 april 1974)
Herner, N. Birger E., överläkare
Hultstrand, Lars R., hovrättsassessor
Kullberg, Gunni V., förste förbundssekreterare (fr.o.m. den 11 februari 1974)
Langton, Börje A. B., byråchef
Lundqvist, Lilly M., förste skötare (fr.o.m. den 27 februari 1974)
Roos, Kurt H. G., medicinalråd
Royen, Sverre N. H., direktör
Wistrand, Birgitta M., informationssekreterare (t.o.m. den 30 april 1974)

Sekreterare:
Prom, Peter F. G., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Wistrand, Birgitta M., informationssekreterare (fr.o.m. den 1 maj 1974)

Lokal: Lilla Nygatan 1, 3 tr., 111 28 Stockholm, tel. 21 64 43 (Prom), 21 58 99 el. 031/17 38 00 (Birgitta Wistrand)

Direktiv (anförande av statsrådet Aspling till statsrådsprotokollet den 18 januari 1974):

Ett flertal personalgrupper inom hälso- och sjukvården är enligt kungörelsen (1964:428) om medicinalpersonal under socialstyrelsens inseende (medicinalpersonalkungörelsen) i sin verksamhet ställda under

tillsyn av socialstyrelsen. Dessa grupper sammanfattas under benämningen medicinalpersonal. Gör den som tillhör medicinalpersonalen sig skyldig till försummelse, oförstånd eller oskicklighet i yrkesutövning eller visar han anmärkningsvärd okunnighet om sådana föreskrifter som han skall iaktta, kan han av socialstyrelsen tilldelas erinran eller varning eller anmälas till åtal. Beträffande den som omfattas av statstjänstemannalagen (1965:274) gäller dock att han är undantagen från medicinalpersonalkungörelsens bestämmelser om disciplinära åtgärder såvida han har socialstyrelsen som chefsmyndighet. I så fall tillämpas statstjänstemannalagens bestämmelser om disciplinära åtgärder. Har han däremot inte socialstyrelsen som chefsmyndighet är han i vissa fall underkastad bestämmelserna i medicinalpersonalkungörelsen om varning och åtalsanmälan i fråga om verksamhet i vilken de står under socialstyrelsens tillsyn (5 §). Om den som tillhör medicinalpersonalen bryter mot socialstyrelsens föreskrifter kan han åtalas och dömas till dagsböter (4 §). För medicinalpersonalen i allmänhet eller för vissa yrkesgrupper inom medicinalpersonalen finns vidare särskilda ansvarsregler i olika författningar t. ex. lagarna om behörighet att utöva läkar- resp. tandläkaryrket (1960:408 och 1963:251), de allmänna läkar- resp. tandläkarinstruktionerna (1963:341 och 1963:666), reglementena för sjuksköterskor och barnmorskor (1957:656 och 1955:592). I de fall straffbuden inte avser enbart ordningsförseelser är de i allmänhet tillämpliga endast om förseelsen inte är straffbelagd särskilt. Sådana särskilda straffbestämmelser finns i brottsbalken, statstjänstemannalagen och stadgan (1965:602) om vissa tjänstemän hos kommuner m. fl.

Enligt statstjänstemannalagen kan de flesta statstjänstemän dömas till disciplinstraff, vanligen av vederbörande myndighets styrelse. För de kommunaltjänstemän som omfattas av stadgan om vissa tjänstemän hos kommuner m. fl. gäller motsvarande bestämmelser om disciplinär bestraffning.

Enligt instruktionen (1967:606) för socialstyrelsen utövas socialstyrelsens diciplinära befogenheter enligt medicinalpersonalkungörelsen av medicinalväsendets ansvarsnämnd. Ansvarsnämnden handlägger också ärenden om diciplinär bestraffning eller åtalsanmälan enligt statstjänstemannalagen mot medicinalpersonal för vilken socialstyrelsen är chefsmyndighet under förutsättning att ärendet rör fel eller försummelse i yrkesutövningen som medicinalpersonal. Vidare handlägger ansvarsnämnden vissa behörighetsärenden (43 §).

Ansvarsnämnden består av sex ledamöter. Kungl. Maj:t utser fyra ledamöter. Av dessa skall en vara lagfaren och erfaren i domarvärv och en vara läkare. Övriga ledamöter som utses av Kungl. Maj:t utgörs i regel av riksdagsledamöter. Vidare ingår i nämnden chefen för den byrå inom socialstyrelsen som handlägger ansvarsärenden samt chefen för den byrå till vilken ärendet huvudsakligen hör (18 §). Nämnden är beslutför om fem ledamöter är närvarande (45 §).

Mot ansvarsnämndens beslut får talan föras genom besvär hos kammarrätt. Över kammarrätts beslut kan talan föras i regeringsrätten. Rätt att besvära sig har enligt rättspraxis endast den som blivit föremål för åtgärd av nämnden. Sådan rätt har således inte den person som anmält ifrågasatt fel eller försummelse eller som drabbats av skadan.

Ämbetsansvarskommittén har i betänkandet (SOU 1972:1) Ämbetsansvaret II framhållit bl. a. att det kan sättas i fråga om inte en begränsning bör ske i fråga om medicinalpersonalens särskilda straffansvar. Kommittén framhåller dock att frågan hänger nära samman med

frågan om det allmännas tillsyn över huvud över medicinalpersonalen och att denna större fråga ligger utanför kommitténs utredningsuppdrag.

Ämbetsansvarskommitténs förslag har i de delar som särskilt rör medicinalpersonalen ej föranlett några erinringar under remissbehandlingen. Förslaget övervägs f. n. inom justitiedepartementet. Socialstyrelsen har beträffande medicinalpersonalen i sitt yttrande över kommitténs förslag hänvisat till ett från ansvarsnämnden inhämtat yttrande i vilket styrelsen instämmer. Ansvarsnämnden framhåller att det är angeläget att det även i fortsättningen finns ett centralt organ för tillsyn över medicinalpersonal och att möjlighet till disciplinär bestraffning behålls. Nämnden erinrar om att stark kritik riktats mot dess verksamhet från såväl patient- som läkarhåll. Kritiken tar sikte inte bara på att ärenden drar långt ut på tiden, utan riktar sig även mot nämndens organisation, dess arbetssätt och avgränsningen av dess kompetensområde. Nämnden pekar också på att dess beslut kan överklagas endast av den som blivit föremål för åtgärd från nämndens sida och att det inte finns någon som kan som part representera det allmännas intressen i ärendena. Enligt ansvarsnämnden bör en allsidig översyn ske av dessa frågor.

Sveriges läkarförbund har hemställt om en allsidig översyn av reglerna om ansvarsnämnden. Enligt läkarförbundet bör sammansättningen av nämnden göras mera allsidig. En representant för personalorganisation och en för sjukvårdshuvudmännen bör ingå i nämnden, eventuellt också en representant för patientsammanslutning. Läkarförbundet framhåller också att en vanlig anledning till anmälan är brist på information från läkaren till patienten om motiven för vidtagna eller underlåtna åtgärder och föreslår att på lokalt plan åtgärder vidtas för att förbättra kontakten mellan behandlande läkare och patient.

Vid vårsessionen 1973 behandlade riksdagen ett antal motioner angående vissa rättssäkerhets- och informationsfrågor m. m. inom sjukvården.

En översyn av ansvarsnämndens sammansättning och arbetssätt begärdes i motionen 1973:663. I motionen 1973:1166 ifrågasattes bl. a. om inte ansvarsnämndens uppgifter i framtiden bör överföras på domstolarna för att det disciplinära ärendet och skadeståndstalan skall kunna handläggas i ett sammanhang. I motionen 1973:1190 begärdes översyn av ansvarsnämndens verksamhet.

I sitt av riksdagen godkända betänkande (SoU 1973:10, rskr 1973:179) förutsatte socialutskottet att de i motionerna 1973:663, 1166 och 1190 anförda synpunkterna rörande ansvarsnämndens arbete övervägs av en eventuell utredning beträffande ansvarsnämndens sammansättning och verksamhet. Utskottet framhöll vidare att utredningen bör få i uppdrag att närmare överväga frågor om formerna för information och kommunikation på sjukvårdsområdet. Utskottet ansåg vidare att det kan vara motiverat att utredningen närmare belyser även rättssäkerhets- och integritetsfrågor på sjukvårdsområdet som inte redan lösts genom lagstiftning eller är föremål för särskild utredning.

Av det anförda framgår att det råder mycket delade meningar om ansvarsnämndens nuvarande verksamhet. En allsidig översyn bör därför ske av reglerna för samhällets tillsyn över personalen inom hälso- och sjukvården, vilken tillsyn hänger nära samman med tillsynen över vården. Jag förordar att särskilda sakkunniga tillkallas för att företa översynen. De sakkunniga bör därvid överväga i vilken utsträckning personalen inom hälso- och sjukvården i fortsättningen bör vara underkastad speciell tillsyn. Härvid bör det förhållandet att nya personalkategorier successivt kommer

till inom vårdverksamheten liksom sambandet mellan behörighets- och utbildningskrav samt ansvarsfrågan beaktas. Vidare bör uppmärksammas den utveckling som sker mot ett samarbete i vården mellan olika personalkategorier, s. k. lagarbete. I detta sammanhang bör även övervägas om beteckningen medicinalpersonal bör behållas. Det förutsätts att utredningen bereder olika personalorganisationer tillfälle att lägga fram sina synpunkter.

De sakkunniga bör i första hand sträva efter att bibehålla den nuvarande ordningen med en för hela riket gemensam specialinstans för handläggning av ansvarsfrågor beträffande personalen inom hälso- och sjukvården. Som framgår av det som förut sagts bör särskild uppmärksamhet ägnas åt ett sådant organs sammansättning och arbetsformer samt åt frågor om partsställning och besvärsrätt.

Som jag tidigare framhållit ifrågasatte ämbetsansvarskommittén om inte hälso- och sjukvårdspersonalens särskilda straffansvar borde begränsas. De sakkunniga bör överväga även denna fråga.

Genom tillkomsten av rättshjälpslagen (1972:429) och förvaltningslagen (1971:290) har den enskildes rättssäkerhet förbättrats även på sjukvårdsområdet. Den nya skadeståndslagen (1972:207) reglerar bl. a. skadestånd i samband med offentlig verksamhet. En utredning angående ansvar för produktskador (Ju 1973:8) har nyligen tillsatts. Vidare pågår inom Landstingsförbundet ett arbete som syftar till bestämmelser om ersättningsansvar för kroppsskada i samband med sjukvård. Offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén (Ju 1970:49) sysslar bl. a. med frågor om handlingssekretess inom sjukvårdens område. Åtskilligt har sålunda gjorts eller görs i syfte att förstärka den enskildes rättssäkerhet och integritet på detta område.

För att de nämnda reformerna skall få full effekt krävs emellertid att patienterna känner till sina rättigheter. För patienternas möjligheter att bevara sin integritet under sjukhusvistelse är det också av stor betydelse att de får tillräckligt med information från den behandlande personalen om sitt hälsotillstånd och den behandling som pågår eller planeras. Det är vidare viktigt att personalen kan ge patienten och hans anhöriga personligt och emotionellt stöd under sjukdomstiden.

I syfte att förbättra informationen har Landstingsförbundet låtit utarbeta ett förslag till normalinformation till patienter. I förslaget finns såväl praktiskt lokalt anpassade råd som upplysningar om de rättigheter en patient har. Även kontaktvägar, samverkansfrågor och tystnadsplikt tas upp i förslaget. Antalet kuratorer vid sjukhusen har vidare ökat under senare år. Försöksverksamhet med kontaktmän har startats i flera landsting. Stora resurser har också satsats på grundutbildning och vidareutbildning av personalen.

De sakkunniga bör överväga vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas för att förbättra kontakterna mellan de för vården ansvariga och patienterna. Olika patientorganisationer bör därvid beredas tillfälle att föra fram sina synpunkter. De sakkunniga bör sträva efter lösningar som knyter an till den sjukvårdspolitiska målsättningen att decentralisera sjukvården och till strävandena att förbättra närservicen och kontinuiteten inom hälso- och sjukvården. De sakkunniga bör därvid söka finna lösningar som kan genomföras genom vederbörande sjukvårdshuvudmans försorg och som är utformade på ett sådant sätt att de mänskliga kontakterna mellan patienten och de för sjukvården ansvariga underlättas och att kontinuiteten i kontakterna mellan patient och läkare upprättshålls.

De sakkunniga bör även kunna ta upp andra frågor, bl. a. andra rättssäkerhets- och integritetsfrågor som aktualiseras under arbetets gång och som faller inom ramen för utredningen. En sådan fråga gäller rätten för en patient inom den privata hälso- och sjukvården att ta del av sin sjukjournal.

De sakkunniga bör utarbeta förslag till de författningsändringar som behövs.

Kommittén har hållit fem sammanträden. Kommittén har även gjort studiebesök vid vissa sjukvårdsinrättningar samt tagit kontakt och hållit överläggningar med patientorganisationer.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

24. Utredningen (S 1974:03) angående översyn av besvärsorganisationen inom socialförsäkringen m. m.

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 januari 1974 för att företa en översyn av besvärsorganisationen inom socialförsäkringen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 26 januari 1974):

Utredningsman:

Wentz, Nils O., kammarrättspresident

Experter:

Forstadius, Erik L. W., direktör
Karlsson, K. Henry, ombudsman
Lundberg, E. Allan, försäkringsdomare
Lundin, N. Tore H., avdelningsdirektör
Sjöberg, N. Björn V., rättschef
Sjönell, L. Marianne, byråchef
Ödman, Margot E., utredningssekreterare

Sekreterare:

Kärrström, Margit E. V., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 mars 1974)

Lokal: Statsdepartementens utredningsavdelning, Box 347, 401 25 Göteborg, tel. växel 031/17 38 00 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Aspling till statsrådsprotokollet den 18 januari 1974):

Den nuvarande socialförsäkringsadministrationen tillkom i sina huvuddrag genom statsmakternas beslut år 1961 (prop. 1961:45, 2LU 1961:45, rskr 1961:294). Den då beslutade ordningen innebar att de förutvarande lokal- och centralsjukkassorna ombildades till allmänna försäkringskassor med uppgift att i första instans handlägga såväl sjukförsäkrings- som pensionsärenden. Beräkningen av pensionsgrundande inkomst inom tilläggspensioneringen utförs dock av lokal skattemyndighet. Genom en sammanslagning av riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen tillskapades riksförsäkringsverket som

central lednings- och tillsynsmyndighet. Riksförsäkringsverket blev också första besvärsinstans vid överklagande av beslut som fattats av försäkringskassa eller, såvitt avser beräkning av pensionsgrundande inkomst, av lokal skattemyndighet. Som högsta besvärsinstans inrättades försäkringsdomstolen.

Den organisation som nu beskrivits avser primärt de i lagen (1962:381) om allmän försäkring behandlade socialförsäkringsgrenarna sjukförsäkring och pensionering. Härutöver berörs även yrkesskadeförsäkring, arbetslöshetsförsäkring och annat kontant stöd vid arbetslöshet.

Yrkesskadeförsäkringen enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring administreras i princip av riksförsäkringsverket i första instans. Försäkringsrådet är besvärsinstans och har även vissa tillsynsfunktioner. Högsta besvärsinstans är försäkringsdomstolen. Enligt bemyndigande av 1973 års riksdag (prop. 1973:4, SfU 1973:1, rskr 1973:15) har emellertid Kungl. Maj:t förordnat om decentralisering av skaderegleringen i första instans i flertalet sjukersättningsärenden inom yrkesskadeförsäkringen till försäkringskassorna. Besvärsgången i dessa decentraliserade ärenden blir densamma som inom den allmänna försäkringen.

Arbetslöshetsförsäkringen (lag 1973:370) omhänderhas i första instans av de erkända arbetslöshetskassorna. Den nyskapade stödformen kontant arbetsmarknadsstöd (lag 1973:371) administreras av länsarbetsnämnderna. Försäkringskassorna fungerar emellertid som utbetalningsorgan när det gäller det kontanta arbetsmarknadsstödet. Arbetsmarknadsstyrelsen är tillsyns- och besvärsmyndighet i fråga om såväl arbetslöshetsförsäkringen som det kontanta arbetsmarknadsstödet. Beslut som fattats av försäkringskassa överklagas dock hos riksförsäkringsverket. Slutinstans i ersättningsärenden är även i fråga om arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd försäkringsdomstolen.

Vid utformningen av den besvärsorganisation för den allmänna försäkringen som jag här i korthet skisserat underströks det att den beslutade ordningen kunde behöva ses över sedan närmare erfarenhet vunnits angående besvärsförfarandets funktion inom det då nya försäkringssystemet. Jag har också redan antytt att det inom socialförsäkringen i övrigt har skett en utveckling, som innebär en anknytning av ytterligare verksamhetsgrenar till den organisation som byggts upp för den allmänna försäkringen. Slutligen pågår det, som jag närmare skall beskriva, en successiv ankytning av administrationen på familjestödets område till socialförsäkringsadministrationen.

Tiden är enligt min mening nu mogen för en allmän översyn av besvärsorganisationen inom socialförsäkringen och närliggande områden. Jag förordar därför att en särskild sakkunnig tillkallas för att göra en sådan översyn.

När det gäller mängden besvärsärenden har hos riksförsäkringsverket utvecklingen sedan mitten av 1960-talet inneburit att antalet inkomna ärenden stigit från ca 5 000 till över 10 000 per år. Antalet avgjorda ärenden har i stort sett stigit i samma takt. En ökning av balansen icke avgjorda ärenden har dock varit oundviklig och balansen uppgår f. n. till drygt 3 400 ärenden. Detta innebär att tiden från det ett ärende kommit in till verket och till dess det avgjorts genomsnittligt uppgår till ca fyra månader. Med anledning av ärendemängdens ökning har verkets besvärsavdelning förstärkts med ytterligare en besvärsbyrå från innevarande budgetår.

Även hos försäkringsdomstolen har antalet inkomna mål ökat kraftigt.

Antalet ligger nu över 2 000 per år med en balans — trots en utökning av domstolen under de senaste budgetåren med två försäkringsdomartjänster — av ca 1 000 mål. Den genomsnittliga tid som förflyter innan ett mål avgörs är ca sex månader. En konsekvens av den nu genomförda förstärkningen av riksförsäkringsverkets besvärsavdelning blir att trycket på försäkringsdomstolen i vart fall under en övergångstid kommer att öka ytterligare.

Förutom ökningen av ärendemängden hör till bilden också utvecklingen av socialförsäkringssystemet och närliggande stödanordningar. Yrkesskadeförsäkringen har hittills i princip haft sin egen administration, där riksförsäkringsverket genom sin yrkesskadeavdelning och tidigare även de privata s. k. socialförsäkringsbolagen haft hand om skaderegleringen i första instans med försäkringsrådet, inrättat år 1917, som besvärsinstans. Försäkringsdomstolen blev dock när den inrättades slutinstans även för yrkesskadeförsäkringen. När nu skaderegleringen i första instans i flertalet sjukersättningsärenden decentraliseras till försäkringskassorna har som redan antytts besvärsgången i de decentraliserade ärendena anknutits till vad som gäller inom den allmänna försäkringen. Detta betyder att handläggningen av dessa ärenden i riksförsäkringsverket flyttas över från yrkesskadeavdelningen till besvärsavdelningen och att försäkringsrådet helt kopplas ur handläggningen. Den hittillsvarande handläggningsgången gäller i fortsättningen huvudsakligen livränteärendena. I direktiven till yrkesskadeförsäkringskommittén (S 1971:01) har förutskickats en decentralisering till försäkringskassorna av skaderegleringen i första instans även i fråga om livränteärendena. Denna skall dock anstå till dess kommittén slutfört sitt arbete med den nödvändiga sakliga anpassningen av yrkesskadeförsäkringen till den allmänna försäkringen. I samband med detta har vidare förutskickats att försäkringsrådets verksamhet skall upphöra.

Vidare har administrationen av de allmänna barnbidragen förts över från kommunerna till de allmänna försäkringskassorna från den 1 januari i år (prop. 1973:29, SoU 1973:5, rskr 1973:102). I fråga om talan mot försäkringskassans beslut skall därvid samma regler gälla som för andra ärenden som kassorna handlägger. Talan skall följaktligen föras hos riksförsäkringsverket. I avvaktan på ställningstagande till frågan om överföring till försäkringsadministrationen även av andra familjeförmåner har beslutats att kammarrätt skall kvarstå som tredje instans i barnbidragsärenden. Därmed kvarstår också regeringsrätten som slutinstans. Beslutet skall ses mot bakgrunden av familjepolitiska kommitténs förslag om att föra in även bidragsförskott och bostadstillägg under socialförsäkringsorganen. Vid utökningar av försäkringskassornas kompetensområde bör emellertid principen vara att de nytillkomna ärendena förs in i en enhetlig instansordning.

Till vad jag nu sagt kommer att försäkringsadministrationen fr. o. m. den 1 januari 1974 fått vissa uppgifter i fråga om det kontanta arbetsmarknadsstöd som kompletterar arbetslöshetsförsäkringen. Försäkringsdomstolen är redan tidigare slutinstans i fråga om besvär i ärenden rörande det försäkringsmässiga arbetslöshetsstödet.

Utredningsmannen bör mot bakgrunden av den utveckling jag nu tecknat pröva frågan om hur besvärsorganisationen skall gestaltas för socialförsäkringen och här berörda närliggande områden. Arbetsmarknadsstyrelsens befattning med besvärsärenden avseende arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet bör dock lämnas utanför utredningen.

Övervägandena som föregick 1961 års beslut rörde bl. a. frågan om besvärsprövningen i socialförsäkringsärenden i högsta instans skulle läggas i regeringsrätten eller annan förvaltningsdomstol. Det beslut man kom fram till innebar att en besvärsorganisation skild från den allmänna förvaltningsprocessorganisationen tillskapades. Utvecklingen har enligt min mening visat att det var en riktig väg som valdes. Socialförsäkringsärendena är en tämligen enhetlig grupp av ärenden. De kännetecknas av att de ofta rör den enskildes behov av stöd i olika situationer. Kravet på snabb handläggning är framträdande. Vidare är det märkbart att den pågående differentieringen av socialförsäkringsförmånerna på lagstiftningsområdet, som tagit sig uttryck i t. ex. den nya föräldraförsäkringen, får till ofrånkomlig konsekvens att ärendeprövningen blir svårare. Denna tendens understryker ytterligare behovet av en effektiv prövningsorganisation, som också har goda möjligheter att ge vägledande prejudikat.

En av utredningens huvuduppgifter blir att behandla frågan om försäkringsdomstolens organisation. Vid inrättandet av domstolen övervägdes om någon särskild reglering av tillströmningen av ärenden till domstolen var påkallad. En fullföljdsbegränsning ansågs emellertid inte nödvändig. Den nuvarande måltillströmningen anstränger domstolens resurser hårt, samtidigt som man inte kan undgå omdömet att en avsevärd del av ärendena knappast är sådana att de påkallar prövning i tre instanser. En utsträckning av domstolens kompetens till nya arbetsfält i enlighet med den utveckling som redan börjat aktualiserar ytterligare frågorna om domstolens framtida organisation och om införande av fullföljdsbegränsning eller andra åtgärder för att påverka måltillströmningen. Ett hithörande problem när det gäller odontologiska frågor har berörts i samband med övervägandena om den allmänna tandvårdsförsäkringen (prop. 1973:45 s. 95) men ansetts böra tas upp till mera djupgående analys i den utredning som nu föreslås komma till stånd.

En annan huvuduppgift för utredningen blir frågan om utformningen av mellaninstansen i besvärsordningen. Jag har tidigare redovisat att tillströmningen av besvärsärenden till riksförsäkringsverket efter hand blivit mycket kraftig. En ytterligare stegring kan förutses i och med att besvärsärenden inom tandvårdsförsäkringen, yrkesskadeförsäkringens sjukersättningsdel och familjestödsområdet förs in i denna besvärsorganisation. Jag har också nämnt att det har förutskickats att försäkringsrådet skall upphöra i samband med att decentraliseringen av handläggningen i första instans av yrkesskadeärenden till försäkringskassorna fullbordas. Det är naturligt att även de ärenden som då decentraliseras — i huvudsak livränteärendena — förs in i den enhetliga besvärsorganisationen. Under utredningen bör allsidigt prövas om funktionen som mellaninstans även i fortsättningen bör ligga centralt — hos riksförsäkringsverket som den hittills gjort eller hos en särskild institution utanför verket — eller om en decentralisering av verkets besvärsprövningsfunktion till regionala organ skulle vara ändamålsenlig.

Särskilda regler gäller inom försäkringsadministrationen för debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter. Försäkringsorganens funktioner avser såväl de avgifter som tas ut för socialförsäkringens behov som den allmänna arbetsgivaravgiften och arbetsgivaravgifterna till sjömanspensionering, arbetarskydd, statlig lönegaranti vid konkurs och byggnadsforskning. Funktionerna har i huvudsak varit centraliserade till riksförsäkringsverket med försäkringsdomstolen som besvärsinstans, således ett tvåinstanssystem. Efter framställning från riksförsäkringsverket har Kungl. Maj:t nyligen beslutat att den ADB-mässiga delen av verksamheten i fortsättningen skall skötas med biträde från riksskatteverket. I

framställningen har riksförsäkringsverket i princip även förordat en överföring av verkets återstående arbete med debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter till de lokala skattemyndigheterna sedan en översyn av avgiftsbestämmelserna genomförts. Verket skulle enligt detta förslag i stället fungera som första instans vid besvär över lokal skattemyndighets beslut på detta område. Det nuvarande tvåinstanssystemet skulle alltså ersättas med ett treinstanssystem liksom inom den allmänna försäkringen i övrigt.

Utredningsmannen bör i sina överväganden beakta de effekter på besvärsorganens arbetsbörda som uppstår vid ett genomförande av den föreslagna ordningen för debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter. De avgiftsfrågor som här avses har emellertid nära släktskap med skatte- och taxeringsfrågor. När den nuvarande ordningen för avgiftsdebiteringen övervägdes ansågs det angeläget att undvika att det vid den närmare precisering som måste ske i praxis av socialförsäkringens arbetstagarebegrepp kunde göra sig gällande skillnader vid bedömningen av begreppets innebörd å ena sidan i fråga om skyldighet att erlägga avgifter till försäkringen och å andra sidan i fråga om rätt till förmåner vid inträffat försäkringsfall. Detta var ett motiv för att man då valde att lägga avgiftsdebiteringen centralt inom socialförsäkringsadministrationen. En strävan var emellertid (prop. 1961:45 s. 203) att man för framtiden skulle komma fram till en ordning, enligt vilken allt arbete med beräkning och uppbörd av arbetsgivaravgifter utfördes lokalt. Den av riksförsäkringsverket nu förordade ordningen ligger i linje med denna strävan. Som en konsekvens av förslaget bör under utredningen tas upp till förnyad prövning vilken besvärsväg som skall gälla i frågor om debitering och uppbörd av avgifter vid ett genomförande av förslaget. Därvid bör övervägas att låta besvär över lokal skattemyndighets beslut i en avgiftfråga föras i den ordning som gäller för lokal skattemyndighets beslut i skattefrågor, dvs. vanligen över länsskatterätt till kammarrätt och regeringsrätt.

Beräkningen av pensionsgrundande inkomst görs redan enligt nuvarande regler av lokal skattemyndighet med riksförsäkringsverket och försäkringsdomstolen som besvärsinstanser. Även i fråga om denna beräkning föreligger en nära anknytning till taxeringsförfarandet. En omläggning av besvärsvägen i ärendena angående arbetsgivaravgifter bör föranleda motsvarande ändring i fråga om fastställande av pensionsgrundande inkomst.

De frågor utredningsmannen främst har att överväga gäller som framgår av det föregående dimensioneringen av besvärsorganisationen och därmed sammanhängande spörsmål. Även utformningen av besvärsförfarandet bör emellertid uppmärksammas mot bakgrund av de erfarenheter som hittills vunnits och den utformning av den framtida organisationen som utredningen stannar för. I samband med 1961 års beslut diskuterades ingående om besvärsförfarandet borde utformas som ett tvåpartsförfarande med en särskild motpart till den enskilde sökanden som företrädare för det allmännas intresse i ärendet, ett s. k. allmänt ombud. I avvaktan på att närmare erfarenheter vanns av besvärsprocessens funktion inom socialförsäkringen valdes dock i stället att ge socialförsäkringsorganen möjlighet att självmant underställa sina avgöranden prövning av högre instans när prejudikatsintresset eller annan särskild omständighet gör det påkallat. När försäkringskassas beslut fattats i pensionsdelegation och ordföranden eller föredraganden varit skiljaktig är underställning obligatorisk. Riksförsäkringsverket har dessutom

befogenhet att självmant ta upp till prövning ett ärende där försäkringskassa beslutat. Såväl riksförsäkringsverket som arbetsmarknadsstyrelsen har möjlighet att underställa sina avgöranden försäkringsdomstolens prövning.

JO Wennergren har i ett år 1972 avgjort ärende diskuterat riksförsäkringsverkets befogenhet att efter besvär av en enskild försäkrad över försäkringskassas beslut självmant ta upp frågan om ändring i överklagade beslutet till den enskilde klagandens nackdel och därvid anlagt synpunkter på de här återgivna bestämmelserna.

Medan JO i sitt beslut har diskuterat frågan om ett allmänt ombud som bevakare av det allmännas intresse i socialförsäkringsärenden, har inrättandet av ett sådant ombud också upprepade gånger diskuterats från synpunkten att därmed bättre tillgodose den enskildes intresse. I en motion (1973:1143) till 1973 års riksdag har frågan tagits upp närmast med åberopande av intresset av en enhetlig rättstillämpning. Motionärerna anför bl. a. att det föreligger skillnader i ärendebedömningen mellan olika försäkringskassor och föreslår inrättandet av ett allmänt ombud knutet till försäkringsdomstolen. Riksdagen har — utan att ta ställning till den i motionen anvisade metoden — begärt att möjligheterna att stärka den enskildes rättssäkerhet i socialförsäkringsärenden tas upp till prövning i samband med den här förordade utredningen (SfU 1973:12, rskr 1973:99).

Det frågekomplex som dessa uttalanden av JO och riksdagen tar sikte på gäller de centrala reglerna om besvärsförfarandet och bör ingående prövas av utredningsmannen. Jag vill i detta sammanhang framhålla att ett syfte med utredningen är att stärka framför allt försäkringsdomstolens ställning som prejudikatbildande instans. Därav bör följa att förutsättningarna för en enhetlig rättstillämpning i de lägre instanserna förbättras, vilket inte minst är i den försäkrades intresse. Jag har vidare pekat på möjligheterna att lägga besvärsprövningen i mellaninstansen hos ett eller flera från riksförsäkringsverket fristående organ. En sådan ändring skulle bl. a. innebära att riksförsäkringsverkets verksamhet i fortsättningen ännu mer än nu får sin tyngdpunkt i lednings- och tillsynsfunktionerna. De principer för förfarandet som nyss berörts kan därför behöva tas upp till prövning från nya utgångspunkter. JO:s beslut och riksdagens framställning bör överlämnas till utredningsmannen.

Utredningsmannen bör utarbeta förslag rörande de organisatoriska förändringar som följer av de lösningar utredningen leder till. Särskilt vill jag erinra om att yrkesskadeförsäkringskommittén (S 1971:01) som förut nämnts har i uppgift att göra en översyn av lagen om yrkesskadeförsäkring och närstående författningar om ersättning och föreslå ny lagstiftning om yrkesskador. Utredningsmannen bör uppmärksamma de övergångsfrågor som detta aktualiserar i fråga om besvärsorganisationen inom yrkesskadeförsäkringen. Vidare bör utarbetas förslag till erforderliga författningsändringar.

Under utredningens gång bör samråd ske med försäkringsdomstolen och riksförsäkringsverket samt, i den mån arbetet berör andra utredningar, även med dessa.

Utredningsmannen har under tiden mars - oktober 1974 hållit fem sammanträden med experterna.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

25. Nykterhetsvårdens erkända och enskilda vårdanstalters personalorganisationsutredning (S 1974:04) (NEPO)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 januari 1974 med uppdrag att företa en översyn av personalorganisationen vid erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare:

Utredningsman:
Jonsson, Folke A., byråchef

Experter:
Blixt, Olov, ombudsman
Danielsson, Birger, direktör
Nordström, Gösta, byråchef

Sekreterare:
Bystedt, Nils, byrådirektör

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har hållit tio sammanträden samt företagit två resor till vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Dessutom har utredningsmannen jämte två experter deltagit i en informationskonferens anordnad av Statsanställdas Förbund.

Kommittén har avgett yttrande över en framställning från socialstyrelsen om ianspråktagande av Hornö yrkesskola (nedlagd) som vårdavdelning till Venngarn.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under hösten 1975.

26. Delegationen (S 1974:05) för social forskning

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1974 för att som en till socialdepartementet knuten delegation ha till uppgift dels att med utgångspunkt i departementets verksamhetsområden svara för bedömning och samordning av pågående och planerade projekt avseende forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet inom den sociala sektorn, dels att initiera forsknings- och utvecklingsarbete av betydelse för socialpolitiken:

Ordförande:
Fridh, K. Göte, statssekreterare

Ledamöter:
Berfenstam, Ragnar A. G., professor
Engström, Arne V., professor

Hedberg, J. Anund, kommunalråd
Hedlén, Bengt R., socialdirektör
Kärnek, Ruth I. C., landstingsråd
Lindahl, Hedda, landstingsledamot
Rehn, L. Gösta, professor
Rexed, Bror A., generaldirektör
Wiklund, Svea S. S., fru, led. av riksdagen
Åström, Lars-Åke E., generaldirektör

Ersättare:
Ericsson, Bengt G., direktör (för Lindahl)
Gardell, Bertil G. T. B., docent (för Engström)
Göransson, G. Bertil, landstingsråd (för Fridh)
Janson, Carl-Gunnar, professor (för Berfenstam)
Järnbrink, Hans G., överdirektör (för Åström)
Korpi, F. Walter, professor (för Rehn)
Larsson, Karl G., sektionschef (för Hedberg)
Skalin, E. Douglas, förste sekreterare (för Kärnek)
Stark, K. Birger, socialchef (för Hedlén)
Wennström, Gunnar, avdelningschef (för Rexed)
Åstrand, Göran, kommunalkonsulent (för Wiklund)

Experter:
Forslund, E. Birger, kansliråd
Nelander, Olle M. V., direktör
Wallberg, Klas H. S., avdelningschef

Sekreterare:
Uggla, G. Inga-Lill, fil. lic.

Lokal: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Delegationen har haft två sammanträden.
Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

27. Pensionärsundersökningen (S 1974:06)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för att göra en undersökning angående åldringsvården m. m.:

Utredningsman:
Forslund, E. Birger, kansliråd

Experter:
Bratthall, Birgitta, departementssekreterare
Ekberg, Valter, sekreterare

Englund, K. Svante I., departementsråd
Petersson, Kerstin, sekreterare
Skalin, E. Douglas, förste sekreterare
Svanborg, Alvar, överläkare
Sälde, K. A. Henry, avdelningschef
Widman, Mona G. U-B., socialassistent

Sekreterare:
Hedin, Bernt, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Redgert, Jan I. G., avdelningschef (fr.o.m. den 15 november 1974)

Lokal: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiv (anförande av statsrådet Aspling till statsrådsprotokollet den 28 juni 1974):

Regeringen har nyligen i en proposition lagt fram förslag om en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern och om betydande förbättringar av folkpensionsförmånerna. Dessa pensionsreformer innebär förbättringar av pensionärernas ekonomiska trygghet som till sin omfattning saknar motsvarighet sedan ATP-reformen. Vidare skall till nästa års riksdag läggas fram förslag om ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder.

Jag vill mot denna bakgrund nu ta ta upp en annan fråga av stor betydelse för de äldre, nämligen samhällets insatser för vård och service och andra åtgärder för att ge de äldre goda levnadsbetingelser. Det ökande antalet åldringar ställer stora krav på vårdinsatser och olika former av serviceåtgärder. Samtidigt framstår det som angeläget att samhället medverkar till att underlätta övergången och anpassningen till livet som pensionär och till att de äldres tillvaro får ett sådant innehåll att pensionstiden blir meningsfull och positiv. Utbyggnaden av samhällets ekonomiska trygghetsanordningar får därför kompletteras med olika insatser för en god social omvårdnad i vid mening. Här görs insatser som med beaktande av de äldres egna erfarenheter och önskemål skall ge tillfälle till meningsfull aktivitet och gemenskap, hjälp i hemmet när så behövs och nära tillgång till goda sjukvårdsresurser. De frågor som här berörts måste givetvis bedömas mot bakgrund av pensionärernas förbättrade ekonomiska förhållanden och samhällets resurser.

Utvecklingen på åldringsvårdens område under den senaste tioårsperioden har i hög grad påverkats av det program för åldringsvårdens utbyggnad som på regeringens förslag antogs vid 1964 års riksdag. Programmet innebar en kraftig satsning på utbyggnad av de öppna vårdformerna för att därmed göra det möjligt för de äldre att så länge som möjligt bo kvar i sin invanda miljö. För att underlätta för kommunerna att bygga ut sin verksamhet infördes statsbidrag till kostnaderna för social hemhjälp samtidigt som ökade åtgärder sattes in för att rusta upp de äldres bostäder. För att underlätta en snabb utbyggnad av långtidssjukvården infördes ett temporärt statligt lån till byggande av sjukhem. Till grund för detta åtgärdsprogram låg en riksomfattande kartläggning av vårdbehov och vårdmöjligheter som genomfördes av socialpolitiska kommittén (SOU 1963:47).

1964 års åldringsvårdsprogram har medverkat till att antalet äldre och handikappade som får social hemhjälp fördubblats från ca 145 000 år 1965 till över 300 000 år 1973. Denna utbyggnad fortsätter. Dessutom har

genomförts en betydande utbyggnad av andra åtgärder inom kommunernas öppna åldrings- och handikappvård, t. ex. färdtjänst, varudistribution, matservice, badservice, fotvård, hobbyverksamhet och andra former av sysselsättning för personlig aktivering och meningsfull samvaro. Omkring 120 000 åldringsbostäder har rustats upp med hjälp av statliga räntefria förbättringslån. Samtidigt har nya boendeformer vuxit fram i form av servicehus och liknande anläggningar, där en trygg omvårdnad förenas med stor personlig frihet och oberoende. För de äldre som har behov av större vårdinsatser har tillkommit omkring 15 000 nya platser vid sjukhem för långtidssjukvård. En särskild arbetsgrupp har nyligen fått i uppdrag att ta upp frågan om personalutvecklingen inom bl. a. långtidssjukvården. Vårdmöjligheterna ökar också genom att vi fortsättningsvis får ca 1 000 nya läkare om året.

Utbyggnaden av samhällets insatser i fråga om vård och service m. m. för de äldre måste fortsätta för att svara mot de behov som följer av befolkningsutvecklingen och för att tillförsäkra de äldre en social omvårdnad som är anpassad till samhällsförändringar, standardutveckling och pensionärernas förbättrade ekonomiska förhållanden. Det gäller här en av vår tids stora sociala frågor. Insatserna bör planeras och genomföras så att de på bästa sätt anpassas till den faktiska behovsutvecklingen och tillgängliga resurser. För att ge ett underlag för den framtida utformningen och inriktningen av dessa samhällets insatser bör nu genomföras en ny kartläggning av de äldres situation. Jag finner det lämpligt att en särskild utredningsman får i uppdrag att genomföra en sådan kartläggning.

Kartläggningen skall ge en bild av de äldres situation i dagens samhälle. Undersökningarna härom skall göras mot bakgrund av den utveckling som skett i fråga om samhällets vård- och serviceinsatser och beträffande pensionärernas förbättrade ekonomiska förhållanden. Det bör undersökas hur den ökade ekonomiska tryggheten genom förbättrade pensioner inverkar på pensionärernas livsmönster och på behovet av samhällets insatser i fråga om vård och serviceåtgärder för de äldre. Studierna av pensionärernas livsmönster bör även belysa utvecklingen av sådana faktorer som sparande, fritidsverksamhet, resor osv. Även det forsknings- och utvecklingsarbete av betydelse för de äldres situation som utförts i olika sammanhang bör uppmärksammas. En analys av de framtida utvecklingstendenserna skall göras med hänsyn till bl. a. befolkningsutvecklingen. Kartläggningen skall vidare — med beaktande även av pensionärernas förstärkta ekonomi — innefatta en undersökning av olika vägar då det gäller att tillförsäkra de äldre goda levnadsbetingelser. Den bör utöver ålderspensionärernas förhållanden också omfatta förtidspensionärernas situation i de avseenden det här gäller.

Utredningen har under tiden juni - oktober 1974 hållit två sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

28. Regionsjukvårdsutredningen (S 1974:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för att utreda regionsjukvårdens organisation m. m.

Ordförande:
Söderqvist, Bengt O. A., expeditionschef

Sakkunniga:
Alsén, Sven, avdelningschef
Eskel, Arvid, landstingsråd
Göransson, G. Bertil, landstingsråd
Wedin, Nils J., landstingsråd

Experter:
Ericsson, Bengt G., direktör (fr.o.m. den 4 oktober 1974)
Fredriksson, H. Einar, byråchef
Gremner, Kjell, organisationschef (fr.o.m. den 5 november 1974)
Hamberger, Carl-Axel, professor (fr.o.m. den 5 november 1974)
Hjern, Bo, verkst. direktör (fr.o.m. den 5 november 1974)
Nygren, G. Ingemar, kansliråd
Werkö, Lars, professor (fr.o.m. den 5 november 1974)
Wictorson, Karl-Eric A., avdelningschef (fr.o.m. den 5 november 1974)

Sekreterare:
Bratthall, Birgitta, departementssekreterare

Lokal: Socialdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har t. o. m. oktober 1974 hållit två sammanträden.
Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

29. Utredningen (S 1974:08) angående översyn av hälsovårdsstadgan

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för att göra en översyn av hälsovårdsstadgan:

Ordförande:
Sundström, E. Thorsten, borgarråd

Sakkunniga:
Andersson, Karl-Gustav, rörverksarbetare, led. av rikdagen
Andersson, Roland I., länshälsovårdskonsulent
Johansson, J. Erik, lantbrukare, led. av riksdagen
Rinder, K. Lennart, medicinalråd
Törnquist, Harry E., byggnadsråd
Ågren, Lars O. T., direktör

Experter:
Eriksson, Sune, byrådirektör
Hallbäck, Thore, hälsovårdsdirektör

Hultstrand, Lars R., hovrättsassessor
Mollstedt, Bengt O., stadsläkare
Petrelius, Torsten, avdelningschef
Swarén, Ulla M., byråchef

Sekreterare:
Meyer, Lennart S. G., hovrättsassessor

Lokal: Lilla Nygatan 1, 3 tr., 111 28 Stockholm, tel. 21 58 39

Direktiv (anförande av statsrådet Aspling till statsrådsprotokollet den 28 juni 1974):

Nu gällande hälsovårdsstadga (1958:663) trädde i kraft den 1 januari 1960. Huvudsyftet med stadgans bestämmelser är att förbättra den allmänna hälsovården. Av förarbetena till stadgan framgår att med allmän hälsovård avses förebyggande och undanröjande av sanitär olägenhet för människor och en fortlöpande höjning av den allmänna hygieniska standarden. Sanitär olägenhet innefattar enligt förarbetena alla yttre faktorer av någon betydenhet som inte är av tillfällig natur och som kan inverka menligt i fysiskt eller psykiskt hänseende på en normal människas hälsotillstånd.

Det ankommer på kommunerna att ha hand om den allmänna hälsovården (1 §). I varje kommun skall finnas en hälsovårdsnämnd, som har att utöva det närmaste inseendet över den allmänna hälsovården. Det åligger hälsovårdsnämnden särskilt att ägna uppmärksamhet åt den allmänna utvecklingen inom kommunen i hälsovårdshänseende, att verka för förbättrad hälsovård, att samarbeta med berörda myndigheter (t. ex. länsstyrelsen och övriga kommunala nämnder), att ge allmänheten råd och upplysningar i hälsovårdsfrågor samt att övervaka efterlevnaden av stadgan och övriga föreskrifter om den allmänna hälsovården (2 §).

Inom länet har länsstyrelsen uppsikt över den allmänna hälsovården och skall se till att åtgärder vidtas för att undanröja eventuella missförhållanden (3 §). Högsta tillsynen över den allmänna hälsovården tillkommer socialstyrelsen och statens livsmedelsverk med viss fördelning mellan dem (4 §).

Vidare innehåller hälsovårdsstadgan (2 kap.) organisatoriska bestämmelser om hälsovårdsnämnd bl. a. om val av ledamot och antalet ledamöter i nämnden. För att tillgodose bl. a. behov av medicinsk och veterinärmedicinsk expertis finns bestämmelser om rätt eller skyldighet för vissa statliga eller landstingskommunala befattningshavare att närvara vid hälsovårdsnämndens sammanträden (9 och 10 §§) och om skyldighet för kommuner med minst 40 000 innevånare att ha stadsläkare och för samtliga kommuner att ha hälsovårdsinspektör (14 §).

I särskilda kapitel i stadgan finns bestämmelser om bostäder, om samlingslokaler, hotell och pensionat, om anläggningar för bad och hygienisk behandling, om vattenförsörjning och vattenundersökning, om åtgärder mot vattenförorening, luftförorening, buller och andra sådana störningar, om klosetter och urinoarer, om renhållning, allmän avstjälpningsplats och allmän destruktionsanläggning, om åtgärder mot ohyra, råttor och möss, om hållande av djur, om anläggning för industri, hantverk och annan näring samt om upplag för varor och avfall.

Vissa av stadgans bestämmelser gäller endast inom s. k. hälsovårdstätort, dvs. område för vilket fastställts stadsplan eller byggnadsplan. Kommunen kan dock genom lokal hälsovårdsordning bestämma, att hälso-

vårdsstadgans föreskrifter om hälsovårdstätort skall gälla även utanför sådan ort (66 §). Genom en sådan lokal hälsovårdsordning kan också hälsovårdsnämnd bemyndigas att medge undantag från de särskilda bestämmelserna om hälsovårdstätort och från föreskrifterna i hälsovårdsordningen. Till ledning för utarbetande av lokala hälsovårdsordningar har Kungl. Maj:t fastställt en normalhälsovårdsordning, från vilken kommunerna inte utan särskilda skäl får göra någon väsentlig avvikelse (67 §). Nuvarande normalhälsovårdsordning (1971:761) fastställdes den 8 oktober 1971.

Hälsovårdsstadgan är inte utan särskilt förordnande tillämplig på militära anläggningar (6 §).

Hälsovårdsnämnd får meddela de föreskrifter som behövs för att förebygga eller undanröja sanitär olägenhet (70 §). Nämnden får meddela förelägganden eller förbud (71 §). Dessa får riktas mot fastighetsägare eller nyttjanderättshavare eller bådadera. Ägare får åläggas att vid försäljning omedelbart lämna uppgift om den nye ägarens namn och adress (73 §). Hälsovårdsnämnd får föreskriva vite för underlåtenhet att ställa sig föreläggande eller förbud till efterrättelse (75 §). Inom hälsovårdstätort skall genom hälsovårdsnämndens försorg utföras återkommande besiktning av bostäder, samlingslokaler, badinrättningar, frisérsalonger m. m. (76 §).

Vid hälsovårdsstadgans tillkomst hade hälsovårdsnämnden tillsynsuppgifter också enligt lagstiftningen om smittsamma sjukdomar, livsmedelsstadgan, djurskyddslagen och epizootilagen.

Enligt smittskyddslagen (1968:231) som trädde i kraft den 1 januari 1969 och som ersatte lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, epidemilagen och tuberkulosförordningen, åligger det kommunen att vidta de åtgärder som behövs till skydd mot allmänfarliga sjukdomar, veneriska sjukdomar och övriga smittsamma sjukdomar. Hälsovårdsnämnderna skall utöva det närmaste inseendet över verksamheten. I hälsovårdsnämndernas uppgifter ingår också att överpröva läkares beslut om föreskrifter i samband med behandling i öppen vård av allmänfarliga sjukdomar om det begärs av den beslutet rör.

Enligt lagen (1958:428) om ympning mot smittkoppor skall hälsovårdsnämnd vidta de åtgärder som behövs för att ympningsplikt enligt lagen skall fullgöras.

Genom livsmedelslagen (1971:511) som den 1 januari 1972 ersatte livsmedelsstadgan skärptes bl. a. bestämmelserna om livsmedelslokaler, hantering av livsmedel, märkning, personalhygien och livsmedelskontroll. Den omedelbara tillsynen inom varje kommun utövas liksom tidigare av hälsovårdsnämnden medan den centrala tillsynen utövas av statens livsmedelverk och den regionala av länsstyrelsen.

Enligt lagen (1944:219) om djurskydd skall hälsovårdsnämnden öva tillsyn över djurens vård och behandling. Nämnden skall för sådant ändamål utse en eller vid behov flera tillsynsmän.

Enligt epizootilagen (1935:105) skall hälsovårdsnämnd och polismyndighet biträda lantbruksstyrelsen och länsstyrelsen vid tillsyn och övervakning och om det behövs med undersökning för att utröna smittkälla.

Sedan år 1960 har hälsovårdsnämnderna genom en rad nya lagar fått ytterligare uppgifter på miljövårdsområdet.

Naturvårdslagen (1964:822) innehåller sålunda bestämmelser till skydd för den yttre miljön, bl. a. mot nedskräpning utomhus såväl i naturen som inom bebyggda områden. Hälsovårdsnämnden, som på lokal nivå har

tillsynen över renhållningen, kan förelägga den som skräpat ner eller osnyggat i naturen att städa och vidta förebyggande åtgärder för framtiden. Efterkommes ej föreläggandet, som kan vara förenat med vite, kan hälsovårdsnämnden låta vidta åtgärder på den försumliges bekostnad.

Miljöskyddslagen (1969:387) innehåller bestämmelser till skydd mot vattenförorening, luftförorening, buller och andra störningar, som uppkommer genom användning av mark, byggnad eller anläggning. Åtgärd eller användning som faller inom lagens tillämpningsområde kallas miljöfarlig verksamhet. För miljöfarlig verksamhet skall väljas lämplig plats. Den som utövar eller ämnar utöva miljöfarlig verksamhet skall vidare vidta de skyddsåtgärder, tåla den begränsning av verksamheten och iaktta de försiktighetsmått i övrigt som skäligen kan fordras för att förebygga eller avhjälpa olägenhet. I miljöskyddskungörelsen (1969:388) har föreskrivits att vissa slag av fabriker eller andra inrättningar inte får anläggas utan tillstånd av koncessionsnämnden för miljöskydd. Naturvårdsverket eller i vissa fall länsstyrelsen kan efter prövning i varje särskilt fall medge undantag (dispens) från skyldigheten att söka tillstånd. Den som fått tillstånd enligt miljöskyddslagen kan inte på grund av bestämmelse i hälsovårdsstadgan åläggas att upphöra med verksamheten eller att vidta ytterligare försiktighetsmått. Dispensbeslut har däremot inte någon rättskraft. Tillsynen enligt lagen utövas av naturvårdsverket och länsstyrelserna. Tillsynsmyndigheterna skall samarbeta bl. a. med hälsovårdsnämnderna.

Kommunala renhållningslagen (1970:892) innehåller bestämmelser om skyldighet för kommun att svara för renhållningen av gator och allmänna platser samt, i den mån annan ej drar försorg därom, städningen i naturen. Lagen innehåller också bestämmelser om kommunalt renhållningsmonopol i fråga om hushållsavfall och därmed jämförligt avfall. Några bestämmelser om tillsyn finns ej i lagen. Enligt förarbetena till lagen bör tillsynen över renhållningen på lokal nivå vila på hälsovårdsnämnderna, den regionala tillsynen på länsstyrelserna och den centrala på naturvårdsverket.

Genom lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor infördes fr.o.m. den 1 juli 1973 en skärpt produktkontroll över varor som med hänsyn till sina kemiska eller fysikalisk-kemiska egenskaper och hantering kan befaras medföra skada på människor eller i miljön. Frågor av bl. a. allmänhygienisk art är av stor betydelse vid bedömningen av kemiska varors hälso- och miljöfarlighet. Statens naturvårdsverk och arbetarskyddsstyrelsen utövar den centrala tillsynen enligt lagstiftningen. Under arbetarskyddsstyrelsen utövas den närmare tillsynen av yrkesinspektionen. I övrigt utövar länsstyrelsen tillsynen inom länet och hälsovårdsnämnden den omedelbara tillsynen inom kommunen.

Socialstyrelsen har i skrivelse den 30 november 1973 hemställt om översyn av hälsovårdsstadgan. Enligt styrelsen bör en eventuell utredning överväga utvidgning och förtydligande av hälsovårdsnämndernas uppgifter i fråga om bl. a. näringshygien och hälsovårdsupplysning. Utredningen bör överväga att slopa begreppet hälsovårdstätort och låta samtliga bestämmelser avse hela riket. I det sammanhanget bör också övervägas om man bör behålla de lokala hälsovårdsordningarna. Styrelsen anser att begreppet sanitär olägenhet bör preciseras eller, om detta inte är möjligt, ersättas med särskilda kravnivåer för olika områden. En översyn bör också omfatta gränsdragningen mellan hälsovårdsstadgan och andra författningar inom miljövårdsområdet. Enligt styrelsen råder f. n. osäkerhet om ärenden rörande bl. a. buller skall handläggas av hälsovårdsnämnden enligt

hälsovårdsstadgan eller av länsstyrelsen enligt miljöskyddslagen. Styrelsen föreslår också vissa andra ändringar bl. a. för att effektivisera kontrollen enligt stadgan.

Också riksförbundet för allmän hälsovård har hemställt om en översyn av hälsovårdsstadgan.

Svenska kommunförbundet har i olika sammanhang bl. a. i remissyttranden påpekat behovet av en översyn av hälsovårdsstadgan.

När hälsovårdsstadgan trädde i kraft år 1960 fanns det endast ett fåtal författningar på hälso- och miljövårdsområdet. Sedan dess har reformarbetet emellertid varit intensivt. En rad nya lagar har antagits, vilket lett till att hälsovårdsnämnderna fått flera nya och ansvarsfulla uppgifter på miljövårdsområdet. Hälsovårdsnämndernas uppgifter har ökat också inom traditionella arbetsområden t. ex. i fråga om livsmedelskontroll till följd av skärpt lagstiftning och i fråga om smittskyddsarbetet på grund av de ökade utlandsresorna. Genom kommunindelningsreformen, som nu i huvudsak genomförts, har antalet kommuner sedan hälsovårdsstadgan tillkom år 1960 minskat från 1 031 till 278. Kommunerna har samtidigt blivit ekonomiskt och personellt bättre rustade för sina uppgifter även inom den allmänna hälsovården. I viss utsträckning har hälsovårdsstadgan anpassats till denna utveckling men stadgan är ändå i huvudsak oförändrad sedan sin tillkomst. Tiden är därför enligt min mening nu mogen för en allmän översyn av hälsovårdsstadgan. Denna översyn bör göras av särskilt tillkallade sakkunniga.

Lämpligheten av att i en gemensam lag sammanföra åtminstone de väsentligste av alla de regler som berör vården av den yttre miljön diskuterades i prop. 1969:28 med förslag till miljöskyddslag m. m. (s. 182). En sådan lösning avvisades dock bl. a. på den grund att ett flertal bestämmelser i så fall skulle komma att ryckas ur sitt naturliga sammanhang och att svårigheter förelåg att sammanföra bestämmelser från så vitt skilda områden till en enhetlig lag. Någon anledning att nu göra en annan bedömning i stort torde inte finnas. Emellertid bör de sakkunniga överväga en ytterligare anpassning av hälsovårdslagstiftningen till den nya lagstiftningen på miljövårdens område och på andra hälsovårdsstadgan närliggande områden, t. ex. till bostadssaneringslagstiftningen. Något hinder för de sakkunniga att föreslå jämkningar i gällande lagstiftning i syfte att uppnå en större enhetlighet i författningsunderlaget bör inte heller föreligga.

Tillsynen på hälso- och miljövårdsområdet visar en ganska splittrad bild. Enligt hälsovårdsstadgan ankommer sålunda tillsynen på hälsovårdsnämnderna, länsstyrelserna och socialstyrelsen medan tillsynen enligt miljöskyddslagstiftningen utövas av länsstyrelserna och naturvårdsverket. I förarbetena till miljöskyddslagstiftningen framhölls dock hälsovårdsnämndernas betydelsefulla roll vid sidan av de särskilda tillsynsorganen bl. a. i den löpande tillsynen på miljöområdet. Beträffande vissa miljöstörningar t. ex. vatten- och luftföroreningar samt buller föreligger f. n. möjlighet för hälsovårdsnämnd att antingen själv vidta åtgärder enligt 38 § hälsovårdsstadgan eller att anmäla ärendet till länsstyrelsen för prövning enligt 40 § miljöskyddslagen. Den enskilde kan i motsvarande fall vända sig till antingen hälsovårdsnämnden eller länsstyrelsen. Även andra problem föreligger vid gränsdragningen mellan hälsovårdsstadgan och miljöskyddslagen. Eftersom tillsynen delvis ligger på olika organ är det särskilt angeläget att gränsdragningen mellan författningarna görs klarare för att undvika onödigt dubbelarbete.

Ett annat område där behovet av samordning är påtagligt gäller bestämmelserna om renhållning. Bestämmelser huvudsakligen om kommuns skyldigheter i detta avseende finns i kommunala renhållningslagen medan bestämmelserna om den enskildes skyldigheter i renhållningssammanhang finns i hälsovårdsstadgan, normalhälsovårdsordningen och naturvårdslagen. Även i andra författningar finns bestämmelser om renhållning. F. n. ser en arbetsgrupp inom jordbruksdepartementet över tillämpningen av kommunala renhållningslagen. Gruppen förväntas slutföra sitt arbete inom kort. De sakkunniga bör överväga vilka åtgärder som bör vidtas för att bättre anpassa bestämmelserna i hälsovårdsstadgan och normalhälsovårdsordningen till renhållningslagen.

Bestämmelser med hygieniska krav på bostäder finns förutom i hälsovårdsstadgan och byggnadsstadgan sedan den 1 januari i år även i den till bostadssaneringslagen anknytande kungörelsen (1973:532) om lägsta godtagbara standard för bostadslägenhet i vissa fall. Kungörelsens bestämmelser om lägsta godtagbara bostadsstandard innebär betydligt högre krav än hälsovårdsstadgans motsvarande bestämmelser. Detta kan medföra problem vid den praktiska tillämpningen av stadgan. De sakkunniga bör överväga åtgärder för att anpassa hälsovårdsstadgan till de nämnda författningarna.

Utvecklingen har som tidigare framhållits medfört att hälsovårdsnämnderna fått fler och mer komplicerade arbetsuppgifter. Samtidigt har genom kommunindelningsreformen större och ekonomiskt mer bärkraftiga kommuner skapats. Denna utveckling aktualiserar en översyn av hälsovårdsstadgans bestämmelser om organisationen av hälsovårdsarbetet och om hälsovårdsnämndernas sammansättning m. m. liksom frågan om nämndernas medverkan i samhällsplaneringen. Härvid bör de sakkunniga särskilt överväga vilka möjligheter till minskad statlig styrning och kontroll den genomförda kommunindelningsreformen har medfört. Detaljföreskrifter som kan försvåra nämndens arbete bör utmönstras till förmån för en frihet för kommunen att välja sina arbetsformer i den mån förskrifterna inte påkallas av rättssäkerhetsskäl. Exempelvis kan föreskrifter om utomståendes närvarorätt vid nämndens sammanträden ifrågasättas liksom kravet på stadsläkare vid visst invånarantal, nämndens årliga berättelseskyldighet osv. De sakkunniga bör också överväga en ny benämning på nämnden med hänsyn till dess nya uppgifter på miljövårdsområdet.

Grundläggande för tillämpningen av hälsovårdsstadgans bestämmelser är begreppet sanitär olägenhet. I förarbetena till hälsovårdsstadgan framhålls att begreppet omfattar alla yttre faktorer som kan inverka menligt i fysiskt och psykiskt hänseende på en normal människas hälsotillstånd. Olägenheten behöver inte ha medfört direkta hälsorisker. Var toleransgränsen skall dras har ansetts vara en medicinsk fråga som får prövas från fall till fall. Genom att förutsättningen för hälsovårdsnämnds ingripande formulerats så allmänt som genom uttrycket sanitär olägenhet har hälsovårdsnämnderna fått stora möjligheter att anpassa tillämpningen till bl. a. samhällsutvecklingen. Det är emellertid svårt att klarlägga gränserna för hälsovårdsnämndernas befogenheter, vilket bl. a. medför att den enskilde som utövar eller ämnar utöva verksamhet som kan störa omgivningen har små möjligheter att bedöma när sanitär olägenhet kan anses föreligga. De sakkunniga bör överväga om hälsovårdsstadgans krav i denna del kan preciseras.

F. n. gäller flera av hälsovårdsstadgans bestämmelser endast inom s. k.

hälsovårdstätort, dvs. område inom stads- eller byggnadsplan. Detta gäller t. ex. bestämmelserna om kontroll av dricksvatten i allmän ledning, om besiktning av bostäder, samlingslokaler, hotell, badinrättningar och frisérsalonger m. m., om renhållning och om avledande av avloppsvatten m. m. Möjlighet föreligger dock för kommunen att genom lokal hälsovårdsordning förordna att bestämmelserna skall gälla kommunens hela område. De sakkunniga bör överväga frågan om samma hygieniska krav bör gälla för område utom som inom s. k. hälsovårdstätort.

Enligt 73 § hälsovårdsstadgan kan hälsovårdsnämnden meddela föreläggande t. ex. att undanröja brister i viss byggnad eller förbud t. ex. att använda lokal för visst ändamål innan brist avhjälpts. Föreläggande och förbud kan riktas mot fastighetsägare eller nyttjanderättshavare eller mot bådadera och förenas med vite. Emellertid har det förekommit att vissa fastighetsägare kringgått bestämmelserna genom att överlåta fastighet till närstående. Förfarandet i hälsovårdsnämnden har härigenom fördröjts. Detta problem observerades redan vid tillkomsten av den nuvarande hälsovårdsstadgan. I den nya bostadssaneringslagen har införts den bestämmelsen att upprustningsåläggande eller användningsförbud också gäller mot ny ägare dock ej i fråga om vite. De sakkunniga bör överväga motsvarande och andra möjligheter att effektivisera kontrollen enligt hälsovårdslagstiftningen. En annan fråga som bör aktualiseras i detta sammanhang är frågan om införande av möjlighet för hälsovårdsnämnden att ingripa med förbud redan mot planerad verksamhet som enligt vad nämnden förutser kan komma att medföra olägenheter sedan verksamheten startats.

Även den konstitutionella beskaffenheten av bestämmelserna bör bli föremål för övervägande av de sakkunniga. Av 8 kap. 3 § i den nya regeringsformen (RF) följer att de grundläggande bestämmelserna om den allmänna hälsovården skall ha formen av lag och beslutas av riksdagen. Riksdagen kan emellertid överlämna åt regeringen att meddela bestämmelserna, 8 kap. 7 § den nya RF. De sakkunniga bör överväga vilka bestämmelser som bör beslutas av riksdagen och i vilken utsträckning beslutanderätten bör delegeras till regeringen med eller utan möjlighet för regeringen att delegera beslutanderätten vidare till förvaltningsmyndighet eller kommun. De sakkunniga bör också överväga om formen med normalhälsovårdsordning och kommunala hälsovårdsordningar bör behållas.

De sakkunniga bör även kunna ta upp andra frågor som aktualiseras under utredningens gång och som faller inom ramen för utredningens uppdrag.

De sakkunniga bör utarbeta förslag till de författningsändringar som behövs.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

30. Sakkunniga (S 1974:09) med uppdrag att utreda vissa frågor beträffande sjukvård i livets slutskede

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 november 1974 för att utreda vissa frågor beträffande sjukvård i livets slutskede:

Ordförande:
Rexed, Bror A., generaldirektör

Sakkunniga:
Biörck, C. Gunnar W., professor
Einhorn, Jerzy, professor
Giertz, Gustav B., professor
Göransson, G. Bertil, landstingsråd
Karlsson, F. Göran, redaktör, led. av riksdagen
Kärnek, Ruth I. C., landstingsledamot
Linder, Lars G., överläkare
Zetterström-Lagervall, Gerd M., direktör
Willig, Anna, undersköterska

Lokal: Socialstyrelsen, Fack, 105 30 Stockholm, tel. växel 23 60 60 (ordföranden)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

31. Sakkunnig (S 1974:10) för utredning av vissa frågor rörande utbildningen av läkare med utländsk medicinsk examen

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 november 1974 för utredning av vissa frågor rörande utbildningen av läkare med utländsk medicinsk examen:

Utredningsman:
Hamberger, Carl-Axel, professor

Experter:
Sjölin, C. Stig B., professor
Skoglund, S. Owe, byråchef

Sekreterare:
Palmstierna, Carl Oswald, f.d. byråchef

Lokal: Karolinska sjukhuset, Fack, 104 01 Stockholm, tel. växel 34 05 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommunikationsdepartementet

Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1974: 2, 3, 4, 8, 12, 17, 26, 31 och 34

1. Trafikpolitiska delegationen (K 1965:38)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 april 1964, den 24 november 1967 och den 7 september 1971 att ingå i en trafikpolitisk delegation:

Ordförande:
Hasslev, Nils-Olov F., statssekreterare

Ledamöter:
Björkman, N. G. Folke, redaktör, f.d. led. av riksdagen
Ericson, Hans E., förbundsordförande
Ericsson, Axel K. G., disponent (t.o.m. den 31 augusti 1974)
Grafström, Erik O. Hj., f.d. generaldirektör
Grebäck, Erik H., agronom, f.d. led. av riksdagen
Himmelstrand, Gunnar G. F., direktör
Högberg, Mats J. G., ekonomidirektör
Kolare, Gustav C. K., f.d. förste förbundsordförande
Lindberg, Sven J., ombudsman, led. av riksdagen
Mellqvist, Sven A., expeditör, led. av riksdagen
Persson, N. Arne, lantbrukare, led. av riksdagen
Sellgren, Rolf O. M., transportplaneringschef, led. av riksdagen
Sundblad, Lars G., disponent
Thorell, K. Arne B., direktör
Öhrn, J. Bruno, kansliråd

Experter:
Kritz, Lars O., fil. lic.
Ranhem, Lars H., civilingenjör
Sjöberg, E. Arne, direktör
Sjökvist, Stig A. R., ingenjör

Sekreterare:
Carlsund, H. Bo H., departementssekreterare
Norrbom, N. Claes-Eric, departementsråd

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00, rikssamt. 11 73 34 (Norrbom)

Direktiven för delegationen, se Kungl. Maj:ts beslut den 23 april 1964. Tilläggsdirektiv, se 1972 års riksdagsberättelse K 6.

Med hänsyn till bl. a. det pågående arbetet inom den trafikpolitiska utredningen ligger arbetet tills vidare nere.

2. Hamnutredningen (K 1966:40)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 september 1965 för att utreda spörsmålet om det svenska hamnväsendets framtida utformning (se Post- och Inrikes tidn. den 7 oktober 1965):

Ordförande:
Severin, Erik J., generaldirektör

Ledamöter:
Berglund, Olov, direktör
Gustafsson, Gunnar B., ombudsman
Hellner, Eskil M., regeringsråd
Lasson, Knut-Inge L., f.d. överdirektör
Linder, N. Helge H., f.d. hamndirektör

Experter:
Ericsson, Inger-Britt, avdelningsdirektör
Gabrielson, Lars, disponent
Himmelstrand, Gunnar G. F., direktör
Lindencrona, Gustaf, sjöfartsråd
Neergaard, Erik A., expeditionschef-rättschef

Sekreterare:
Lindencrona, Gustaf, sjöfartsråd

Bitr. sekreterare:
Orrsten, Henning, f.d. förste byråsekreterare

Direktiven för utredningen, se 1966 års riksdagsberättelse K 40.

Utredningen har i mars 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:24) Förslag till hamnlag.
Uppdraget är därmed slutfört.

3. Vägkostnadsutredningen (K 1966:41)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 september 1965 för att utreda frågan om vägtrafikens kostnadsansvar och därmed sammanhängande frågor (se Post- och Inrikes tidn. den 26 november 1965):

Ordförande:
Grafström, Erik O. Hj., f.d. generaldirektör

Ledamöter:
Bergendahl, Göran H., professor
Godlund, Sven A. I., professor
Johansson, S. K. Lennart, generaldirektör

Experter:
Carling, Alf G., docent
Carlsund, H. Bo H., departementssekreterare
Grahn, F. Ture, överingenjör
Johnsson, Jan G., rättschef
Lindhagen, C. Gösta, professor

Sekreterare:
Gornizka, Gunnar, civilingenjör
Öhrn, J. Bruno, kansliråd

Direktiven för utredningen, se 1966 års riksdagsberättelse K 41.

Utredningsarbetet har avslutats sedan Kungl. Maj:t den 25 januari 1974 beslutat lägga den fortsatta utredningen angående vägtrafikens kostnadsansvar på trafikpolitiska utredningen (K 1972:07).

4. Utredningen (K 1967:36) om beredskapslagstiftning på luftfartens område

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 1 april 1966 för att verkställa utredning om beredskapslagstiftning på luftfartens område:

Utredningsman:
Johnsson, Jan G., rättschef (t.o.m. den 30 juni 1974)
Ljungström, Claes G., rådman (t.o.m. den 24 april 1974)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningsmannen har den 19 juni 1974 avgett promemorian Beredskapslagstiftning på luftfartens område.
Uppdraget är därmed slutfört.

5. Svenska sakkunniga (K 1967:37) inom Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKT)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 21 april 1966 att såsom svenska ledamöter ingå i ett nordiskt samarbetsorgan för trafiksäkerhetsforskning:

Ordförande:
Backman, Gösta B., kansliråd

Ledamot:
Kritz, Lars-Bruno, avdelningsdirektör

Sekreterare:
Kritz, Lars-Bruno, avdelningsdirektör (t.o.m. den 9 juni 1974)
Rindlöw, Leif G., departementssekreterare (fr.o.m. den 10 juni 1974)

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. 763 23 27

Särskilda direktiv har ej meddelats.

De sakkunniga har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 13 sammanträden, varav två varit gemensamma med kommitténs övriga ledmöter från Danmark, Finland och Norge. På kommitténs initiativ har i februari 1974 hållits en nordisk forskarkonferens rörande frågan om Trafikinformation till barn.

Kommittén utgör samarbetsorgan med uppgift att biträda Nordiskt trafiksäkerheterråd (NTR) (K 1971:02).

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

6. Nordisk kommitté (K 1967:38) för transportekonomisk forskning (NKTF)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 21 april 1966 att ingå som svenska ledamöter i ett nordiskt samarbetsorgan för transportekonomisk forskning:

Svenska ledamöter:
Johansson, S. K. Lennart, generaldirektör (t.o.m. den 25 augusti 1974)
Jönsson, Per O., departementsråd (fr.o.m. den 26 augusti 1974)
Samuelson, Stig J. E., överingenjör

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. 763 13 28 (Jönsson)

Kommittén - som t. o. m. år 1973 bestått av två ledamöter från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige - har vid ingången av år 1974 utökats med en ledamot från Island. Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex egna sammanträden och ett gemensamt med Nordisk ämbetsmannakommitté för transportfrågor (1971:04), till vilken kommittén utgör samarbetsorgan.

Kommittén har i maj 1974 anordnat en informationskonferens i Björneborg om trafikplanering i en aktiv regionalpolitik som utgjorde en uppföljning av två tidigare forskarkonferenser rörande

transportstandarden i glest befolkade områden resp. kommunikationerna som ett verkningsmedel i lokaliseringspolitiken.

I oktober 1974 anordnades i Göteborg ett seminarium om hamn- och sjöfartsutvecklingen i Norden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

7. Flygtrafikledningskommittén (K 1967:44)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 november 1966 för utredning angående flygtrafikledningens organisation och därmed sammanhängande spörsmål (se Post- och Inrikes tidn. den 30 november 1966):

Ordförande:

Netzén, K. Gösta, förutvarande statsråd, landshövding, led. av riksdagen

Ledamöter:

Görs, L. Folke, driftdirektör
Johansson, S. K. Lennart, generaldirektör
Nilsson, Jan H., expeditionschef
Wagner, G. F. Wilhelm, överste

Experter:

Bengtsson, O. Lennart, avdelningsdirektör
Hörberg, Olof Hj., överingenjör
Johansson, Caj-Aage, kanslichef
Nordström, Sven-Bertil, förste stabsmeteorolog
Olsson, Carl Olov, civilingenjör
Persson, S. Anders V., förste statsmeteorolog

Sekreterare:

Nordström, Lars-Erik, överingenjör

Bitr. sekreterare:

Ahrenstedt, Bengt-Arne, stabsmeteorolog

Lokal: Storkyrkobrinken 13, 2 tr., 111 28 Stockholm, tel. 29 17 12 (sekreteraren), 763 22 66 (bitr. sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1967 års riksdagsberättelse K 44.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

8. Motorredskapsutredningen (K 1968:53)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 mars 1967 för översyn av reglerna om motorredskap samt utredning av vissa närliggande frågor:

Utredningsman:
Ahreson, Holger, f.d. vägdirektör

Experter:
Adolfsson, Bo, förhandlingsombudsman
Bäckström, Bo, överingenjör
Ekberg, K. Gustav, överingenjör
Odén, C. Åke, f.d. kanslichef
Strömbäck, Erland H. D. D:son, hovrättsassessor
Thalén, Bo D:son, överstelöjtnant

Sekreterare:
Holmquist, Bo, avdelningsdirektör

Direktiven för utredningen, se 1968 års riksdagsberättelse K 53. Tilläggsdirektiv, se 1969 års riksdagsberättelse K 45.

Utredningen har i mars 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:26) Motorredskap.
Uppdraget är därmed slutfört.

9. Befälsbemanningsutredningen (K 1970:29)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 maj 1969 för översyn av behörighetskraven för sjöbefäl (se Post- och Inrikes tidn. den 16 juni 1969):

Utredningsman:
Borggård, Göran R., generaldirektör

Experter:
Colldahl, Gunnar, rektor
Forssblad, N. Douglas, direktör
Hadrup, Knut E. H., verkst. direktör
Karlsson, Gunnar B. S., förbundsordförande
Wiebe, Stig W. O., verkst. direktör

Sekreterare:
Sjöstedt, K. Lennart T., hovrättsråd

Bitr. sekreterare:
Hedelius, K. Margareta, e. byrådirektör (t.o.m. den 17 januari 1974)
Palm, Anders K., rådman

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (Sjöstedt), 11 17 24 (Palm) och 21 04 38 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1970 års riksdagsberättelse K 29.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden om nio dagar samt haft överläggningar med olika myndigheter och organisationer som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har i juni 1974 avgett betänkandet (Ds K 1974:10) Specialutbildad personal på tankfartyg m. m. Utredningen beräknas avge ytterligare ett delbetänkande i början av år 1975.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

10. Trafikolycksstatistikkommittén (K 1970:30)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 maj 1969 för översyn av trafikolycksstatistiken m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 17 juni 1969):

Utredningsman:
Westerlind, Erik A., landshövding

Experter:
Alexandersson, Stig R., förste byråsekreterare
Englund, S. Anders J., avdelningschef
Erlander, Sven B., professor
Imre, M. Erdem, avdelningsdirektör
Kappelin, Carl-Erik, byråchef
Kritz, Lars-Bruno, avdelningsdirektör
Lanteli, A. Gunnar A., direktör
Lehmann, F. Margareta, aktuarie
Räf, Lars E., bitr. överläkare
Sande, Jens, byrådirektör

Sekreterare:
Elmhammer, Nils E. I., statistikchef (fr.o.m. den 1 maj 1974)
Sjögren, G. Inge G., byråchef (t.o.m. den 30 juni 1974)

Bitr. sekreterare:
Dahlström, Rolf E., byrådirektör

Lokal: Statistiska centralbyrån, Karlavägen 100, Fack, 102 50 Stockholm, tel. växel 14 05 60

Direktiven för utredningen, se 1970 års riksdagsberättelse K 30.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem plenarsammanträden om sammanlagt sex dagar. Huvuddelen av sammanträdena har ägt rum inom olika arbetsgrupper. Därjämte har överläggningar hållits med företrädare för myndigheter och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

11. Trafikbullerutredningen (K 1970:33)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 juni 1969 för utredning om normer för trafikbuller (se Post- och Inrikes tidn. den 3 juli 1969):

Ordförande:

Jansson, Paul G., elektriker, led. av riksdagen

Ledamöter:

Andersson, Sven G., frisörmästare, led. av riksdagen
Björck, Anders P.-A., redaktör, led. av riksdagen
Hansson, Torsten B. G., arkitekt SAR, f.d. led. av riksdagen
Jönsson, Eric L., ombudsman, led. av riksdagen
Larsson, K. Einar A., lantbrukare, led. av riksdagen
Nilsson, Bernt I., ombudsman, led. av riksdagen

Experter:

Abrahamsson, Ulf G., civilingenjör (fr.o.m. den 21 augusti 1974)
Bergendahl, Göran H., professor
Blécher, Gösta E. O., avdelningsdirektör
Boheman, H. C. Fredrik, överstelöjtnant
Ingemansson, N. Stig P., civilingenjör
Jonsson, A. Ingemar G., bitr. länsarkitekt (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Kajland, Anders R., laborator
Kihlman, Tor S. D., professor
Köhlmark, Bo R., överingenjör
Lidén, Gunnar K. O., docent
Ljungström, Claes G., rådman
Möller, Lennart, avdelningsdirektör
Nilsson, Lars E., avdelningsdirektör
Olerud, Eric Hj., sekreterare
Skjönberg, Guldbrand, byrådirektör
Wennerhorn, Karl Otto L., departementsråd
Wängberg, Hans-Åke, byråchef

Sekreterare:
Jonsson, A. Ingemar G., bitr. länsarkitekt (t.o.m. den 30 september 1974)
Wängberg, Hans-Åke, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 oktober 1974)

Bitr. sekreterare:
Isoz, N. G. Henning, hovrättsfiskal (fr.o.m. den 16 september 1974 t.o.m. den 15 mars 1975)
Sundberg, Kjell M., departementssekreterare

Lokal: Storkyrkobrinken 13, 1 tr., 111 28 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1970 års riksdagsberättelse K 33.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 15 sammanträden. Därutöver har ett stort antal sammanträden hållits med olika arbetsgrupper, sammansatta av utredningens experter och företrädare för olika myndigheter, som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har i juni 1974 avgett delbetänkandet (SOU 1974:60) Trafikbuller, vägtrafikbuller.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

12. Arbetsgruppen (K 1970:34) för upprättande av dispositionsplan för viss del av Nedre Norrmalm i Stockholm

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 september 1969 för att utarbeta en dispositionsplan för kvarteren Pensionären och Pennfäktaren samt angränsande områden väster om kvarteren inom Nedre Norrmalm i Stockholm:

Ordförande:
Johansson, S. K. Lennart, generaldirektör

Ledamöter:
Carlsson, G. Rune, förbundsdirektör
Enberg, L. Rune, teknisk direktör
Hedtjärn, Åke G., teknisk direktör
Sandberg, Sten, direktör
Wessel, Jan, överingenjör
Wessman, Yngve, direktör
Åmark, Sven O. F., kansliråd

Sekreterare:
Gustafsson, K. Börje, byråchef

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Arbetsgruppen har under tiden november 1973 - april 1974 hållit åtta sammanträden. Arbetsgruppens konsult har dessutom haft särskilda

överläggningar med berörda intressenter.

Arbetsgruppen har i april 1974 avgett betänkandet (Ds K 1974:6) Trafikterminal vid Stockholm C.

Uppdraget är därmed slutfört.

13. 1969 års vägutredning (K 1970:35)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 december 1969 med uppdrag att verkställa översyn av lagen om enskilda vägar (se Post- och Inrikes tidn. den 29 december 1969):

Ordförande:

Körlof, Voldmar, regeringsråd

Ledamöter:

Persson, Fritz J. H., byrådirektör, f.d. led. av riksdagen
Pettersson, Karl, fabrikör, f.d. led. av riksdagen
Stridsman, Torsten U., ombudsman, led. av riksdagen
Svensson, Erik O., kommunalråd

Experter:

Hagelstam, Stig L., hovrättsassessor (fr.o.m. den 8 november 1974)
Hellström, P. N. Erik, hovrättsassessor (fr.o.m. den 8 november 1974)
Jaensson, Sverker, överlantmätare (fr.o.m. den 1 december 1974)
Lindström, K. E. Ingemar, byrådirektör
Nordell, Jan Olof Ch., sekreterare
Öberg, Alf, byrådirektör

Sekreterare:

Eliasson, Bengt E., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 december 1974)
Jaensson, Sverker, överlantmätare (t.o.m. den 30 november 1974)

Bitr. sekreterare:

Borgström, Ove, länslantmätare

Lokal: Storkyrkobrinken 13, 111 28 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren), Lantmäterikontoret, Kyrkogatan 13, 302 42 Halmstad, tel. 035/11 83 20 (bitr. sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse K 32.

Utredningen har under tiden november 1973 - juni 1974 hållit fem sammanträden.

Utredningen har i juli 1974 avgett betänkandet (Ds K 1974:7) Kommunal och enskild väghållning.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

14. Trafikplaneringsutredningen (K 1970:41)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 september 1970 att ingå i en arbetsgrupp för att leda utarbetandet av modellplan för regional trafikplanering:

Ordförande:
Hasslev, Nils-Olov F., statssekreterare

Ledamöter:
Bäckström, A. Ingemar, direktör
Godlund, Sven A. I., professor
Johansson, S. K. Lennart, generaldirektör
Norrbom, N. Claes-Eric, departementsråd
Olsson, Rune I., departementsråd
Ternryd, Carl-Olof, teknisk direktör
Thufvesson, Bengt E., departementsråd

Experter:
Karlsson, Nils Allan, avdelningsdirektör (t.o.m. den 31 december 1974)
Nordström, Lars E., docent
Schurmann, E. Åke J., trafikinspektör (fr.o.m. den 18 mars 1974)

Sekreterare:
Alfelt, Åke, avdelningsdirektör (t.o.m. den 28 februari 1974)
Berg, Hans E., departementssekreterare
Carlsund, H. Bo H., departementssekreterare

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen i sin helhet har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit två sammanträden. Därjämte har ett stort antal sammanträden ägt rum med delar av utredningen.

Försöksplaneringen i Norrbottens och Östergötlands län har avslutats. I samarbete med länsstyrelserna i resp. län har utredningen avgett betänkandena (Ds K 1974:2) Regional trafikplan för Norrbottens län, inventeringsdel, (Ds K 1974:3) Regional trafikplan för Norrbottens län, plandel, (Ds K 1974:8) Regional trafikplan för Östergötlands län, inventeringsdel, och (Ds K 1974:9) Regional trafikplan för Östergötlands län, plandel. Utredningen har medverkat vid utarbetandet av en PM om avgränsningen lokal - regional trafik, som ligger till grund för kompletterande anvisningar till länsstyrelserna för den regionala trafikplaneringen.

Utredningen har vidare fungerat som konsult åt länsstyrelsernas planeringsavdelningar vid deras arbete med de regionala trafikplanerna,

vilka redovisats till kommunikationsdepartementet i november och december 1974.

Utredningen har genom Kungl. Maj:ts beslut den 13 december 1974 fått utvidgat uppdrag att medverka vid utvärderingen av de slutliga förslagen till regionala trafikplaner.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

15. Sjöräddningsutredningen (K 1970:42)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 september 1970 för att företa en översyn av sjöräddningens organisation m. m.:

Utredningsman:
Lemne, Mats H., landshövding

Sekreterare:
Hävermark, K. Gunnar J:son, organisationsdirektör

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. 21 14 77

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

16. Utredningen (K 1970:43) angående åtgärder mot övergivna fartyg m. m.

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 november 1970 för att se över och i erforderlig utsträckning komplettera författningsbestämmelserna om åtgärder i fråga om övergivna fartyg m. m.:

Utredningsman:
Nordström, Clas G., chefsjurist

Experter:
Hedborg, Per Erik, direktör
Lindencrona, Gustaf, sjöfartsråd
Torgils, A. Gunnar, lagman

Sekreterare:
Liljeqvist, Rolf A., kammarrättsråd

Lokal: Kammarrätten, Fack, 401 10 Göteborg, tel. växel 031/17 38 00

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse K 37.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit ett sammanträde under tre dagar.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

17. Utredningen (K 1970:44) om mönstring av sjömän

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 november 1970 för att företa en översyn av mönstrings- och registreringsbestämmelserna för sjöman m. m.:

Utredningsman:
Borggård, Göran R., generaldirektör

Experter:
Forssblad, N. Douglas, direktör
Hadrup, Knut E. H., verkst. direktör
Karlsson, Gunnar B. S., förbundsordförande
Wiebe, Stig W. O., verkst. direktör

Sekreterare:
Hävermark, K. Gunnar J:son, organisationsdirektör

Bitr. sekreterare:
Staaf, G. Henning, byrådirektör

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden november 1973 - september 1974 hållit fyra sammanträden.

Utredningen har i september 1974 avgett betänkandet (Ds K 1974:11) Mönstring av sjömän.

Uppdraget är därmed slutfört.

18. Utredningen (K 1970:45) om samordning av lotsningen i Göteborgsområdet m. m.

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 december 1970 för att i samråd med berörda intressenter överväga och lägga fram förslag till en samordning under sjöfartsverkets huvudmannaskap av lotsningsverksamheten till och i Göteborgs hamn, i Trollhätte kanal och i Vänern:

Utredningsman:
Hellner, Eskil M., regeringsråd

Sekreterare:
Hävermark, K. Gunnar J:son, organisationsdirektör

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. 21 14 77

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

19. Kommittén (K 1971:01) för utredning om kollektivtrafik i tätorter

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 januari 1971 för att utreda möjligheterna att förbättra förutsättningarna för kollektivtrafiken i tätorter (se Post- och Inrikes tidn. den 30 januari 1971):

Ordförande:
Vahlberg, Gustav E., f.d. generaldirektör

Ledamöter:
Alsén, Hans O., ombudsman, led. av riksdagen
Bäckström, A. Ingemar, direktör
Grabö, Paul E., borgarråd
Gustafson, Sven H., bankkamrer, led. av riksdagen
Häll, Karl-Erik, ombudsman, led. av riksdagen
Johnsson, John E., ombudsman, led. av riksdagen
Landström, Sten-Sture H., direktör
Norling, S. Åke, kommunalråd
Ström, H. Bertil, överdirektör
Wennerhorn, Karl Otto L., departementsråd

Experter:
Edsjö, Tor A., avdelningsdirektör
Eriksson, Tor U., avdelningsdirektör
Köhlmark, Bo R., överingenjör
Lekberg, E. E. Olov, oppositionsråd
Lind af Hageby, Gösta, kansliråd

Sekreterare:
Stenman, Bo M., civilingenjör

Bitr. sekreterare:
Hanno, Stig Å., socionom

Lokal: Storkyrkobrinken 13, 1 tr., 111 28 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (ordförande och sekreterare).

Direktiven för kommittén, se 1972 års riksdagsberättelse K 37.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden. Därutöver har ett femtontal sammanträden hållits med särskilda arbetsgrupper för beredning av kommitténs arbete.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

20. Nordiskt trafiksäkerhetsråd (K 1971:02) (NTR)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 mars 1971 att ingå såsom ledamot i ett Nordiskt trafiksäkerhetsråd med uppgift att fungera såsom ett kontakt-, samordnings- och planeringsorgan i fråga om nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsområdet:

Utredningsman:
Hasslev, Nils-Olov F., statssekreterare

Experter:
Dahlström, Åke, byråchef
Johnsson, Jan G., rättschef
Junhall, Sven-Olof, redaktör
Nellborn, S. Olov, avdelningsdirektör
Palm, Böret, expeditionschef
Åsander, Sven G., överingenjör

Sekreterare:
Nilsson, K. Valter, hovrättsassessor

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

NTR har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden. Rådet biträds dels av permanenta samarbetsorgan, nämligen Nordisk kommitté (K 1967:37) för trafiksäkerhetsforskning (NKT) och Nordisk kommitté (K 1971:05) för vägtrafiklagstiftning (NKV), dels av arbetsgrupper.

I rådets publikationsserie har under ovan angivna tid kommit ut fem rapporter: rapport 4 - Bibliografi 1972, rapport 5 - Bilbelter/Slutrapport, rapport 6 - Körkort i Norden, rapport 7 - Vissa trafikregler m. m. och rapport 8 - Motorcykel- och mopedhjälmar. Rapport 5 har jämte den tidigare publicerade rapporten (nr 2) Bilbelter legat till grund för den lagstiftning angående skyldighet att använda bilbälte som träder i kraft den 1 januari 1975. Rapporterna 6 och 8 är föremål för remissbehandling.

NTR har upprättat ett verksamhetsprogram som upptar fortlöpande uppgifter, uppgifter på kortare sikt och uppgifter på längre sikt. Bland de uppgifter som NTR f. n. behandlar kan nämnas barns säkerhet i bil, problem kring en lagstiftning om skyldighet för fotgängare att använda

reflexanordningar och frågan om användning av varselljus eller motsvarande belysning under dagtid. Beträffande barns säkerhet i bil och fotgängares användning av reflexanordningar beräknas rapporter föreligga under våren 1975.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

21. Nordisk ämbetsmannakommitté (K 1971:04) för transportfrågor (NÄT)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 juni 1971 att ingå såsom ledamot i en Nordisk ämbetsmannakommitté för transportfrågor:

Ledamot:
Hasslev, Nils-Olov F., statssekreterare

Experter:
Andersson, P. Olof (Olle), överingenjör
Danielsson, Jan P. T., departementssekreterare
Furbäck, Bengt L., departementsråd
Hillbom, Bror K. J., trafikdirektör
Nordström, Lars E., docent
Nordqvist, Stig R., professor
Norrbom, N. Claes-Eric, departementsråd

Sekreterare:
Nilsson, K. Valter, hovrättsassessor

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

NÄT har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden. Kommittén biträds av Nordisk kommitté (K 1967:38) för transportekonomisk forskning (NKTF).

NÄT har fastställt arbetsprogram för STINA-projektet (frågor om trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen). Projektet väntas bli slutfört under sommaren 1976.

Den första fasen av NORDKOLT-projektet (frågor om framtida kollektivtrafiksystem för nordiska tätorter) har slutförts under sommaren 1974. NÄT har godkänt arbetsprogram för projektets andra etapp, som beräknas kunna avslutas under hösten 1975.

Arbetsgruppen för utredning av flygförbindelserna på Nordkalotten och de övriga inlandsområdena i norr väntas avsluta inventeringsfasen av sitt arbete omkring årsskiftet 1974-75.

NÄT har tillsatt en arbetsgrupp för utredning av telehjälpmedel åt handikappade och godkänt arbetsprogram för gruppen. NÄT förbereder

vidare en utredning angående samordning av transportstatistiken i Norden och har också beslutat tillsätta en expertgrupp för att undersöka transportproblem med anknytning till den s. k. Trondheimsleden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

22. Svenska sakkunniga (K 1971:05) inom Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 oktober 1971 att ingå såsom svenska ledamöter i Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning:

Ordförande:
Johnsson, Jan G., rättschef

Ledamot:
Gunnarson, E. J. Ingvar, hovrättsassessor

Expert:
Tornberg, E. A. Gunnar, avdelningsdirektör

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (ordförande)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén utgör samarbetsorgan med uppgift att biträda Nordiskt trafiksäkerhetsråd (K 1971:02).

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit två sammanträden. Arbetet har bl. a. inriktats på att främja tillkomsten av en enhetlig vägtrafiklagstiftning i Norden. Kommittén har avgett två rapporter till Nordiskt trafiksäkerhetsråd, nämligen Körkort i Norden och Vissa trafikregler m. m. (nr 6 och 7 i rådets rapportserie).

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

23. Sakkunniga (K 1972:01) för att leda visst utrednings- och utvecklingsarbete i fråga om metoder för märkning av olja i fartyg (UMOF)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 februari 1972 för att leda visst utrednings- och utvecklingsarbete i fråga om metoder för märkning av olja i fartyg:

Ordförande:
Steen, Göran A., sjösäkerhetsdirektör

Sakkunniga:
Carlbom, Lars E., överingenjör

Engdahl, O. Roland, gränschef
Fahlin, Per G., byrådirektör

Sekreterare:
Agnedal, P. O., fil. lic.

Lokal: Sjöfartsverket, Sehlstedtsgatan 9, Fack, 102 50 Stockholm, tel. växel 24 65 20 (ordföranden), Atomenergi AB, Fack, 611 01 Nyköping, tel. växel 0155/800 00 (Agnedal)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse K 38.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

24. Sakkunniga (K 1972:03) med uppdrag att utreda vissa frågor beträffande Göta kanal

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 april 1972 för att utreda vissa frågor beträffande Göta kanal:

Utredningsman:
Hjalmarsson, Jarl, f.d. landshövding, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Bökmark, Jan, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Linghag, Nils, direktör
Rickard, Bengt O., ekonomidirektör
Thufvesson, Bengt E., departementsråd
Wärneryd, Olof I., professor

Sekreterare:
Bökmark, Jan, hovrättsassessor (t.o.m. den 31 januari 1974)
Selén, Jan Olof, fil. kand. (fr.o.m. den 1 februari 1974)

Lokal: Göteborgs universitet, Kulturgeografiska institutionen, Fack, 400 10 Göteborg, tel. växel 031/17 53 00 ankn. 306

Direktiven för kommittén, se 1973 års riksdagsberättelse K 40.

Utredningen har under tiden september 1973 - oktober 1974 hållit 15 sammanträden. Därutöver har sammanträffanden ägt rum med berörda företag och intresseorganisationer inom Vätteområdet, varvid delar av utredningsresultatet presenterats för inhämtande av synpunkter. Underhandskontakter har dessutom kontinuerligt hållits med myndigheter och organisationer vars information varit nödvändig för utredningsarbetets genomförande.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

25. Utredningen (K 1972:04) med uppgift att utreda vissa frågor i anslutning till den långsiktiga vägplaneringen m. m.

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 maj 1972 för att utreda vissa frågor i anslutning till den långsiktiga vägplaneringen, m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 7 oktober 1972):

Ordförande:
Johansson, S. K. Lennart, generaldirektör

Sakkunniga:
Johansson, Bengt A. W., departementsråd (fr.o.m. den 26 augusti 1974)
Ternryd, Carl-Olof, teknisk direktör
Åberg, Carl Johan, t.f. planeringschef (t.o.m. den 25 augusti 1974)

Experter:
Brandborn, Jan, avdelningsdirektör
Carnhagen, Göran E. T., departementssekreterare (t.o.m. den 8 januari 1974)
Ivarsson, Sven Ivar, avdelningschef
Lundin, Christer K. O., avdelningsdirektör
Spendrup, K. Aksel, avdelningschef (t.o.m. den 31 maj 1974)
Strömberg, Hjalmar, departementssekreterare (fr.o.m. den 9 januari 1974)
Svantemark, Lennart S. T., byrådirektör (fr.o.m. den 26 augusti 1974)

Sekreterare:
Vieweg, Lars I., departementssekreterare

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse K 41.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden samt företagit en studieresa inom Kristianstads län i anslutning till överläggningar med representanter för länsstyrelsen.

Utredningen har den 1 april 1974 avgett rapporten (Ds K 1974:4) Översyn av arbetsmarknadsstyrelsens och vägverkets verksamhet beträffande beredskapsarbeten på vägar.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

26. Utredningen (K 1972:05) för lokalisering av flygverksamheten i Stockholmsområdet (ULF)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1972 för att

utreda den fortsatta lokaliseringen av flygverksamheten på Bromma flygplats:

Ordförande:
Olhede, Sven-Göran, generaldirektör

Sakkunniga:
Björnström, Björn, direktör
Hjerne, Gunnar, landstingsråd
Johansson, Sven, landstingsråd
Jonsson, S. A. Rune, elektriker, f.d. led. av riksdagen
Lindskog, J. Lennart, länsråd
Sundström, Torsten, borgarråd
Wagner, G. F. Wilhelm, överste
Wennerhorn, Karl Otto L., departementsråd
Winberg, Henrik, generaldirektör

Sekreterare:
Benckert, Karl-Axel, direktör

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse K 42.

Utredningen har under tiden november 1973 - mars 1974 hållit sju sammanträden.

Utredningen har i mars 1974 avgett betänkandet (Ds K 1974:1) Brommaflyget.

Uppdraget är därmed slutfört.

27. Leasingutredningen (K 1972:06)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 september 1972 för att utreda vissa frågor om långtidsuthyrning av motorfordon och släpvagnar (se Post- och Inrikes tidn. den 21 oktober 1972):

Utredningsman:
Palm, Böret, expeditionschef

Experter:
Lindstam, Leif E., kammarrättsfiskal
Nilsson, K. Valter, hovrättsassessor
Strömbäck, Erland H. D. D:son, direktör

Sekreterare:
Nyström, Carl Rudolf P., hovrättsassessor

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. 21 10 93

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse K 43.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

28. Trafikpolitiska utredningen (K 1972:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 september 1972 för att utreda vissa trafikpolitiska frågor (se Post- och Inrikes tidn. den 16 december 1972):

Ordförande:
Nelander, Olle M. V., direktör

Vice ordförande:
Hasslev, Nils-Olov F., statssekreterare

Ledamöter:
Börjesson, Fritz A., lantbrukare, led. av riksdagen
Ericson, Hans E., förbundsordförande
Larson, Rune, förste ombudsman (fr.o.m. den 15 mars 1974)
Lothigius, Carl-Wilhelm, lantbrukare, led. av riksdagen
Magnusson, John, konduktör, led. av riksdagen
Mellqvist, Sven A., expeditör, led. av riksdagen
Nicklasson, Lars-Erik, andre förbundsordförande
Normark, Hagar, fru, led. av riksdagen
Sellgren, Rolf O. M., transportplaneringschef, led. av riksdagen
Åberg, Carl Johan, t.f. planeringschef
Östling, Sven, direktör

Experter:
Boström, N. Erik, byrådirektör
Bäckström, A. Ingemar, direktör
Carnhagen, Göran E. T., departementssekreterare (t.o.m. den 31 mars 1974)
Henriksson, Jan E., civ. ing.
Hjalmarsson, Sten O. R., kanslichef
Hållsten, E. Bertil, planeringsdirektör (fr.o.m. den 4 juni 1974)
Jobin, Bengt, direktör
Johansson, S. K. Lennart, generaldirektör
Kritz, Lars O., fil. lic.
Levin, Jan, hovrättsassessor
Lindahl, Lars O. H., direktör
Nordström, Lars E., docent
Norrbom, N. Claes-Eric, departementsråd
Pellijeff, F. H. Alexej, direktör
Saretok, Paul, avdelningsdirektör

Sparring, G. Lennart, avdelningsdirektör
Strömberg, Hjalmar, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 april 1974)
Thorell, K. Arne B., direktör
Wickberg, Arne W., direktör

Sekreterare:
Ernmark, L. Göran G., kanslichef

Lokal: Drottninggatan 7-9, 3 tr., 111 51 Stockholm, tel. 20 59 51 (sekreteraren) och 20 59 47 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse K 44.

Tilläggsdirektiv (anförande av statsrådet Norling till stadsrådsprotokollet den 25 januari 1974):

I *direktiven till vägkostnadsutredningen* (K 1966:41) angavs som utgångspunkt för utredningsarbetet att kostnaderna för vägväsendet och vägtrafikväsendet liksom nu i princip är fallet skall bäras av vägtrafiken. Med utgångspunkt i denna princip skulle de sakkunniga i första hand pröva vilka kostnader för det allmänna som bör hänföras till vägtrafiken. Vidare skulle övervägas frågan om hur det allmännas kostnader för denna lämpligen bör fördelas på olika trafikantkategorier. Därvid skulle utgångspunkten vara att varje grupp av trafikanter skall svara för den andel av de sammanlagda kostnaderna som från principiell synpunkt bör hänföras till gruppen.

Det uppdrag som lämnades till vägkostnadsutredningen är av omfattande beskaffenhet. Det fordrar såväl ett tidskrävande kartläggningsarbete som en genomträngande analys av praktiska och teoretiska prissättningsproblem inom trafiksektorn. Såsom framgår av direktiven till utredningen stod det redan från början klart att utredningsarbetet borde uppdelas i två etapper. I den första etappen skulle kartläggningen av kostnadsansvarets omfattning ske liksom genomgången av de principer som bör ligga till grund för fördelningen av kostnadsansvaret på olika trafikantkategorier. Resultatet av denna expertutredning skulle sedan bli föremål för vidare behandling av en parlamentariskt sammansatt utredning.

Vägkostnadsutredningens betänkande (SOU 1973:32) *Vägtrafiken — kostnader och avgifter* kan sägas innehålla en redovisning av frågeställningar som hör till den första etappen av utredningsarbetet. I en första del av betänkandet behandlas olika ekonomiska principer för prissättningen inom vägtrafiksektorn. I en andra del redovisar utredningen de kostnader som från olika utgångspunkter kan hänföras till vägtrafiken och alltså i ett eller annat hänseende kan anses ingå i vägtrafikens totala kostnadsansvar.

När det gäller den senare frågeställningen redovisar utredningen data rörande olika poster som kan tänkas ingå i vad utredningen karakteriserar som ett kollektivt betalningsansvar för vägtrafiken. Utredningen konstaterar att man kan skilja mellan två olika huvudkategorier av kostnader — eller utgifter — som har betydelse i sammanhanget. Den ena utgör det allmännas — dvs. statens och kommunernas — utgifter för vägtrafikanläggningarnas byggande och drift, för trafikadministration och för annan verksamhet som har samband med vägtrafiken. Den andra gäller kostnader som uppkommer hos andra enskilda än trafikanterna själva.

Redovisningen i betänkandet syftar i första hand till att ge underlag för en bedömning i princip av vilka poster som skall omfattas av kostnadsansvaret eller — med utredningens terminologi — betalningsansvaret. I andra hand åsyftas en orientering om storleksordningen av olika kostnader i den mån dessa kan identifieras och beräknas. Posternas storleksordning anges genomgående utifrån 1970 års förhållanden. Utredningen konstaterar att vägtrafikens återverkningar i vissa hänseenden — främst på trafikmiljö- och trafikolycksområdet — är så svåra att överblicka och värdera att egentliga kostnadsuppskattningar inte kan åstadkommas. I stället redovisas tillgänglig information i annan form, bl. a. genom bedömningar av kostnaderna för olika tänkbara förebyggande åtgärder. Utredningen konstaterar sammanfattningsvis att summan av de kostnads- och utgiftsposter som är möjliga att värdera i pengar — avseende främst väghållning, vägtrafikadministration och sjukvård — torde ligga inom intervallet 2,5 — 4,5 miljarder kronor, beräknat utifrån 1970 års förhållanden. Utfallet inom detta intervall är enligt utredningen i första hand beroende av bedömningar rörande den av kommunerna finansierade gatuhållningen.

Utredningen tar också upp frågan om lämpligheten av ett till varje trafikgren avgränsat kostnadsansvar. Därvid hänvisar utredningen till att trafikpolitiken alltmera kännetecknas av en samlad planering, omfattande flera trafikgrenar. En på motsvarande sätt samordnad totalbedömning blir enligt utredningen på längre sikt nödvändig också då det gäller bestämningen av det kollektiva betalningsansvaret. Utredningen har kommit fram till den preliminära slutsatsen att möjligheterna att genom avgiftspolitiken bidra till en effektiv resursanvändning ökar ju vidare anknytning — t. ex. till flera trafikgrenar gemensamt — som man ger kostnadsansvaret.

Utredningen kommer från teoretiska utgångspunkter fram till att det principiella målet för avgiftspolitiken bör vara att genom en på de kortsiktiga marginalkostnaderna grundad prissättning åstadkomma ett effektivt utnyttjande av de vid varje tillfälle befintliga trafikanläggningarna — infrastrukturen. Sådana väsentliga trafikpolitiska syften som exempelvis en riktig dimensionering och differentiering av anläggningarna får därvid uppnås med andra medel. Den av utredningen förutsatta avgiftspolitiken kräver i princip en långtgående anpassning av avgifterna till de kostnader som orsakas av olika slag av trafik vid varje tidpunkt och på varje del av vägnätet. Ett primärt önskemål är att dessa kostnader kan kartläggas med hänsyn till olika inverkande faktorer, såsom fordonets axeltryck, storlek och hastighet, vägens beskaffenhet med avseende på bärighet och kapacitet i övrigt, förekomsten av annan trafik och de inbördes störningseffekterna mellan olika trafikanter, m. m. För att de befintliga — och sannolikt betydande — kostnadsskillnaderna tidsmässigt och geografiskt skall kunna slå igenom i avgifterna för olika slag av trafik — på sätt som följer av den ifrågavarande prissättningsteorin — fordras vidare ett avgiftssystem, som medger en långtgående differentiering och rörlighet. Olika möjligheter att differentiera avgiftsuttagen övervägs i betänkandet utifrån mera teoretiska utgångspunkter. Utredningen konstaterar svårigheterna att uppnå en tillräcklig differentiering i fråga om såväl kostnadsdata som avgiftsuttag.

Utifrån konstaterandet av det ömsesidiga beroendet mellan prissättningssystemen inom främst olika delar av transportsektorn redovisar utredningen de problem som — på grund av bl. a. avvikande avgiftsprinciper inom angränsande transportområden och konkurrensbegränsande

förhållanden — uppkommer vid genomförandet av det enligt utredningen teoretiskt riktiga avgiftssystemet för vägtrafiksektorn.

Utredningen konstaterar att en prissättning som direkt svarar mot de kortsiktiga marginalkostnaderna inte leder till en finansiell kostnadstäckning för vägtrafiksektorn. Tillgodoseendet av en sådan kostnadstäckning får i princip ske genom att restkostnaderna tas ut främst på de områden, där priskänsligheten är mera begränsad. Hänsyn får även tas till de fördelningspolitiska aspekterna.

De olika svårigheterna leder utredningen fram till slutsatsen att det praktiskt möjliga avgiftssystemet måste bygga på en näst-bästa-lösning, som emellertid även den enligt utredningen förutsätter ett betydande informationsutbyte mellan olika trafikgrenar och en ingående kännedom om kostnads- och elasticitetsförhållanden.

I *direktiven till den trafikpolitiska utredningen* (K 1972:07) erinrade jag om svårigheterna att på ett mera långtgående och exakt sätt fördela de samhällsekonomiska kostnaderna på olika trafikmedel och transportförhållanden. Jag framhöll att dessa svårigheter medför en begränsning i möjligheterna till en på likhet i villkoren grundad effektiv konkurrens. Jag hänvisade i sammanhanget bl. a. till skillnaden mellan järnvägs- och landsvägstrafiken, där i det ena fallet en enda huvudman i princip är ansvarig för såväl trafikanläggningar som rullande materiel, medan i det andra fallet ansvaret för anläggningarna är fördelat på stat och kommuner och ansvaret för trafikarbetet på ett stort antal trafikutövare. Jag framhöll också att hänsynen till samhälleliga intressen — trafiksäkerhet, arbetarskydd, miljökrav osv. — gör att resp. trafikgrenar också måste vidkännas restriktioner av olika slag, som ofta inte låter sig uttryckas i ekonomiska termer men som innebär mer eller mindre långtgående ingrepp i trafikutövningen. Samtidigt som jag erinrade om omständigheter, som begränsar möjligheten att tillämpa en mera utvecklad fri konkurrens, framhöll jag den utveckling inom samhället som skett sedan 1963 års trafikpolitiska beslut och som inneburit en längre gående precisering i fråga om inriktningen av det samhälleliga handlandet i olika hänseenden. Denna utveckling ställer allt större krav på trafiksektorns samplanering och samordning med andra samhällssektorer. Det har, framhöll jag, efter hand framstått klart att man — för att kunna fullfölja den samhällsekonomiska målsättningen inom transportsektorn — i vidare utsträckning än som förutsattes vid 1963 års trafikpolitiska beslut måste förena den marknadsmässiga rörelsefriheten med en planmässig samordning och styrning.

Mot den angivna bakgrunden tog jag upp frågan om en omprövning av kostnadsansvarets utformning och tillämpning. Med hänsyn till den begränsning av möjligheterna att åstadkomma samhällsekonomiskt riktiga lösningar, som i vissa fall följer med en till varje trafikgren knuten kostnadsansvarighet, finns det anledning att överväga i vilken utsträckning och under vilka förutsättningar en ändrad innebörd bör ges åt kostnadsansvaret. Härvid avsågs närmast en anknytning av detta till landtransportsektorn eller till trafiksektorn i dess helhet. Den trafikpolitiska utredningen har till uppgift bl. a. att utreda och undersöka olika problem och framlägga förslag till konkreta handlingsnormer som aktualiseras av en sådan omprövning som jag här ifrågasatt.

Den lämnade redogörelsen visar *sambandet mellan vägkostnadsutredningens och trafikpolitiska utredningens arbete.* Sistnämnda utrednings omprövning av kostnadsansvarets utformning och tillämpning har uppenbara beröringspunkter med frågan om hur vägtrafikens

kostnadsansvar skall avgränsas och preciseras, dvs. för en av de huvudfrågor som anges i direktiven till vägkostnadsutredningen. Självklart har denna frågas behandling avgörande betydelse även för det andra huvudspörsmålet i samma direktiv, nämligen fördelningen av kostnadsansvaret på olika trafikantkategorier. Det var dessa förhållanden som föranledde mig att i samband med redovisningen av den trafikpolitiska utredningens arbetsuppgifter understryka behovet av samarbete och samråd mellan de båda utredningarna.

Även andra delar av den trafikpolitiska utredningens arbetsområde har betydelse för bestämningen av vägtrafikens kostnadsansvar och prissättningen av det allmännas tjänster inom denna sektor. Jag tänker därvid på det förhållandet — som också starkt understryks av vägkostnadsutredningen i dess nyssnämnda betänkande — att järnvägstrafikens och landsvägstrafikens villkor och utvecklingsmöjligheter är ömsesidigt beroende av varandra. I och med att den trafikpolitiska utredningen har att överväga frågor som rör SJ:s taxor kommer resultatet av utredningens arbete att påtagligt kunna påverka förutsättningarna för prissättningen inom vägtrafiksektorn.

Ytterligare exempel på samband mellan de båda utredningarnas arbetsuppgifter skulle kunna anges, och vägkostnadsutredningens betänkande innebär i olika avseenden ett accentuerande av det nära sambandet i betydelsefulla frågor. Mot denna bakgrund är det naturligt att nu — sedan vägkostnadsutredningen slutfört en viktig etapp av sitt arbete — ta upp frågan i vilka former samordningen av arbetsuppgifterna bör ske i framtiden. Den naturliga lösningen är enligt min mening att *det fortsatta arbetet rörande vägtrafikens kostnadsansvar sker inom den trafikpolitiska utredningens ram.* Jag vill därvid erinra om att arbetet med de senare delarna av vägkostnadsutredningens uppgifter förutsatts ske inom en parlamentariskt sammansatt utredning. Det kan konstateras att den trafikpolitiska utredningen har en sådan sammansättning. Med den av mig anvisade lösningen uppnås sålunda såväl att utredningsuppgifterna samordnas som att det parlamentariska inflytandet säkras när det gäller den närmare utformningen av vägtrafikens kostnadsansvar.

Med utgångspunkt i vägkostnadsutredningens betänkande vill jag anföra vissa synpunkter på *det fortsatta utredningsarbetet.*

En primär uppgift bör vara att vidareutveckla undersökningarna rörande de kostnader för vägtrafiken som skall ingå i trafikgrenens kostnadsansvar. Som påpekas i vägkostnadsutredningens betänkande rymmer denna uppgift en rad problem. Det synes befogat att redan nu slå fast att vissa kostnadsposter — främst inom miljöområdet men i viss utsträckning även i vad avser trafikolyckseffekterna — endast kan beräknas med en betydande osäkerhet. Självfallet bör man såvitt möjligt söka göra skattningar av dessa kostnader. Det är emelletid väsentligt, att en avvägning sker mellan önskemålet om en såvitt möjligt fullständig kostnadsbild och det starka intresset av att inom rimlig tid finna trafikpolitiskt lämpliga handlingsnormer. I anslutning härtill finns det anledning understryka, att det i fråga om miljö- och trafikolyckseffekter inte i första hand gäller att utifrån givna förhållanden söka utkräva kostnadsansvar för uppkommande skador och olägenheter utan snarare att genom lämpliga åtgärder samt miljö- och trafiksäkerhetsmässiga krav på vägtrafiken förebygga sådana negativa effekter.

Vägkostnadsutredningens överväganden i avgiftsfrågan har såsom nämnts lett utredningen till slutsatsen att målet för avgiftspolitiken bör vara

att uppnå ett effektivt utnyttjande av det vid varje tillfälle existerande vägnätet. Utredningen är emllertid medveten om, att det föreligger begränsningar i möjligheterna att uppnå det angivna målet. För min del finner jag att utredningen närmast underskattat svårigheterna att praktiskt tillämpa de förordade principerna. Även om det skulle vara möjligt att genomföra kostnadsberäkningar som i någon mån motsvarar kraven på geografisk och tidsmässig differentiering, återstår det till synes för lång tid framåt olösliga problemet att åstadkomma ett system med avgifter som är differentierade med hänsyn till kostnadsskillnaderna.

Allmänt kan ifrågasättas om det är lämpligt att fasthålla vid ett så snävt effektivitetsmål för avgiftspolitiken som vägkostnadsutredningen valt. Det samlade målet för trafikpolitiken är inte begränsat till ett effektivt utnyttjande av trafiksektorns anläggningstillgångar. I stället gäller det att få en i vidaste mening samhällsekonomiskt riktig dimensionering och differentiering av transportapparaten. Enligt min mening bör även prispolitiken användas med detta vidare syfte. I det fortsatta utredningsarbetet bör undersökas i vad mån och på vilket sätt det är möjligt att — med bibehållande av kravet på en effektiv transportapparat — styra utvecklingen inom transportområdet i riktning mot vad som bedöms fördelnings- och regionalpolitiskt, miljö- och trafiksäkerhetsmässigt önskvärt. Genom att såväl kostnadsansvarets bestämning som avgiftssättningen infogas i ett större sammanhang inom trafikpolitiska utredningens arbetsområde bör förutsättningar ha skapats för en samlad bedömning av dessa frågor.

Med hänvisning till nu redovisade överväganden om den lämpliga formen för den fortsatta utredningen angående vägtrafikens kostnadsansvar och om de synpunkter som bör beaktas i det vidare utredningsarbetet hemställer jag att den trafikpolitiska utredningens uppdrag utvidgas i enlighet med vad jag anfört.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden. Därutöver har experterna hållit 46 sammanträden i skilda arbetsgrupper.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

29. Bilarbetstidsutredningen (K 1972:08)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 november 1972 för att verkställa översyn av lagstiftningen om arbets- och vilotid i vägtrafik:

Ordförande:

Hamdahl, Bengt, regeringsråd

Sakkunniga:

Ericson, Hans E., förbundsordförande
Jansson, Olov, ombudsman
Seger, S. Walter, direktör
Thorell, K. Arne B., direktör

Experter:
Ekeberg, Lars-Olof, byråchef
Falkenmark, Per A., byrådirektör
Tiger, Bo S., avdelningsdirektör
Unghagen, Harry, polisintendent (fr.o.m. den 17 maj 1974)

Sekreterare:
Isberg, Tord A., hovrättsassessor

Lokal: Storkyrkobrinken 13, 2 tr., Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse K 45.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.
Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

30. Flaggutredningen (K 1973:01) (FU)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 mars 1973 för att utreda vissa frågor sammanhängande med registrering av svenskägda fartyg under utländsk flagg:

Ordförande:
Voss, Bertil G. P., departementsråd

Sakkunniga:
Dybeck, Clarence, direktör
Karlsson, Gunnar B. S., förbundsordförande
Rickard, Bengt O., ekonomidirektör
Rude, Karl R., förhandlingschef

Experter:
Cullemo, Tommy, bankrevisor (fr.o.m. den 1 maj 1974)
Francke, Jan, kammarrättsassessor
Hyllengren, Jan, departementssekreterare (fr.o.m. den 14 oktober 1974)
Rune, Christer L., hovrättsråd

Sekreterare:
Hyllengren, Jan, departementssekreterare (t.o.m. den 13 oktober 1974)
Olsson, Tor, hovrättsassessor (fr.o.m. den 14 oktober 1974)

Lokal: Drottninggatan 11, 111 51 Stockholm, tel. 11 17 21

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse K 34.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

31. Sakkunnig (K 1973:02) med uppdrag att utreda frågan om tjänstebrevsrätt för icke statliga organ

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 april 1973 för att utreda frågan om tjänstebrevsrätt för icke statliga organ:

Utredningsman:
Westlund, J. Georg, ekonomidirektör

Experter:
Hjalmarsson, Sven Erik H., avdelningsdirektör
Olsson, Ewy B., byrådirektör (fr.o.m. den 1 april 1974)
Uland, Ulf L., förste byråsekreterare (t.o.m. den 31 mars 1974)

Sekreterare:
Tammelin, Paul A. V., f.d. överdirektör (fr.o.m. den 1 april 1974)

Direktiven för den sakkunnige, se 1974 års riksdagsberättelse K 35.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex sammanträden.

Utredningen har i december 1974 avgett betänkandet (Ds K 1974:13) Begränsning av tjänstebrevsrätt.

Uppdraget är därmed slutfört.

32. Sakkunniga (K 1973:03) med uppdrag att utreda vissa frågor rörande det allmänna kommunikationsväsendets anpassning till de handikappades behov (HAKO-utredningen)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 april 1973 för att utreda vissa frågor rörande det allmänna kommunikationsväsendets anpassning till de handikappades behov:

Ordförande:
Furbäck, Bengt L., departementsråd

Ledamöter:
Back, P. E. Anders, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juni 1974)
Björk, Jimmy, sekreterare
Bladh, Karl-Axel, chefsarkitekt
Dahlström, Åke, byråchef
du Rietz, Ulf, avdelningsdirektör (t.o.m. den 31 maj 1974)

Friberger, Tomas, byråchef
Gedin, Hans, ombudsman
Leine, Erik, avdelningsdirektör
Utberg, Rolf F., kanslichef
Wallin, Nils, kanslichef

Experter:
Back, P. E. Anders, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 maj t.o.m. den 31 maj 1974)
Masthagen, K. Roger, teknisk direktör
Söderberg, Per Olof, sekreterare

Sekreterare:
Masthagen, K. Roger, teknisk direktör (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Bitr. sekreterare:
Andersson, L. Christer T., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1974)

Lokal: Storstockholms Lokaltrafik AB, Tegnérgatan 2 A, Box 6301, 113 81 Stockholm, tel. växel 23 65 00 (Masthagen), Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8–10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. 763 13 44 (Andersson)

Direktiven för de sakkunniga, se 1974 års riksdagsberättelse K 36.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med tillverkare av fordon och med trafikföretag som berörs av utredningsarbetet. Ett av sammanträdena har hållits i form av frågestunder med samtliga handikapporganisationer.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

33. Fartygsmiljöutredningen (K 1973:04)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juli 1973 för att utreda frågor som hänger samman med de ombordanställdas arbets- och miljöförhållanden m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 23 augusti 1973):

Utredningsman:
Borggård, Göran R., generaldirektör

Experter:
Baecklund, Lars I., sjökapten
Eliasson, Rolf E., skeppsredare
Erlandson, Mats, sjökapten (t.o.m. den 22 januari 1974)
Grenander, Nils, jur. dr. (fr.o.m. den 17 september 1974)
Gullberg, Hans E., hovrättsråd
Hadrup, Knut E. H., verkst. direktör

Karlsson, Gunnar B. S., förbundsordförande
Rude, Karl R., förhandlingschef (fr.o.m. den 23 januari 1974)
Sjöstedt, K. Lennart T., hovrättsråd
Steen, Göran A., sjösäkerhetsdirektör
Thornström, J. H. Torgny, civilingenjör

Sekreterare:
Stenmark, Bengt-Erik, avdelningsdirektör

Bitr. sekreterare:
Grönstedt, Gert T. V., länsnotarie (fr.o.m. den 16 september 1974)

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse K 37.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden jämte överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

I en första etapp undersöks möjligheterna att överföra 1973 års ändringar i arbetarskyddslagen till säkerhetslagstiftningen för fartyg. Arbetet härmed beräknas vara avslutat kring årsskiftet 1974/75.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

34. Luftfartsverksutredningen (K 1973:05)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juli 1973 för att utreda luftfartsverkets organisation m. m.:

Ordförande:
Bruno, Gösta F., överdirektör

Ledamöter:
Ekelund, Hans-Erik O., ombudsman
Furbäck, Bengt L., departementsråd
Görs, L. Folke, driftdirektör
Nilsson, Alice H. Ch., kansliråd
Södergren, Gösta, ombudsman
Wagner, G. F. Wilhelm, överste

Experter:
Engman, Jan G., avdelningschef
Svartvall, B. L. W. Bertil, avdelningsdirektör
Westlund, J. Georg, ekonomidirektör
Wachtmeister, Nils E. G., överste

Sekreterare:
Danielsson, Jan P. T., departementssekreterare

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse K 38.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 14 sammanträden. Därutöver har ett trettiotal sammanträden hållits inom en särskild ledningsgrupp.

Utredningen har i december 1974 avgett betänkandet (Ds K 1974:14) Luftfartsverkets organisation.

Uppdraget är därmed slutfört.

35. Sakkunniga (K 1973:06) med uppdrag att ingå i en delegation för att tills vidare samordna uppbyggnaden av det framtida flygkontrollsystemet

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juli 1973 för att ingå i en delegation för att tills vidare samordna uppbyggnaden av det framtida flygkontrollsystemet:

Ordförande:
Bruno, Gösta F., överdirektör

Ledamöter:
Görs, L. Folke, driftdirektör
Lagerström, Sven A., överingenjör
Lilja, Sven-Åke, avdelningschef
Wagner, G. F. Wilhelm, överste

Sekreterare:
Danielsson, Jan P. T., departementssekreterare

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

De sakkunniga har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden.

De sakkunnigas arbete beräknas pågå under hela år 1975.

36. Trafiksäkerhetsutredningen (K 1973:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juli 1973 för att utreda vissa trafiksäkerhetsfrågor (se Post- och Inrikes tidn. den 25 augusti 1973):

Ordförande:
Tjällgren, Per Olov L., generaldirektör

Sakkunniga:
Backman, Gösta B., kansliråd
Brundin, Paul S., direktör, f.d. led. av riksdagen (avliden)
Gustafson, Carl Erik, teknisk direktör
Håkansson, Alfred L., lantbrukare, led. av riksdagen
Hörlén, E. Linnéa, adjunkt, led. av riksdagen
Komstedt, P. L. Wiggo, disponent, led. av riksdagen (fr.o.m. den 4 april 1974)
Magnusson, N. Åke, överdirektör
Nilsson, Elvy I., fru, led. av riksdagen
Rosqvist, G. Birger, mästerlots, led. av riksdagen
Ryding, Gunvor I., industritjänsteman, led. av riksdagen

Experter:
Kritz, Lars-Bruno, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 8 april 1974)
Mohlin, Hans H., förste aktuarie (fr.o.m. den 1 oktober 1974 t.o.m. den 31 mars 1976)

Sekreterare:
Magnusson, A. I. Göran, t.f. polismästare (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Bitr. sekreterare:
Rindlöw, Leif G., departementssekreterare
Sjöstedt, T. H. Christer, byrådirektör

Lokal: Trafiksäkerhetsverket, Svetsarvägen 7, Fack, 171 20 Solna, tel. växel 98 13 20

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse K 40.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tolv sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

37. 1974 års tidningstaxeutredning (K 1973:08)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 november 1973 för översyn av avgifterna i postverkets tidningsrörelse, m. m.:

Utredningsman:
Oredsson, Malte, generaldirektör

Experter:
Bergling, N. Olof, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 mars 1974)

Gustafsson, Karl-Erik, ekon. lic. (fr.o.m. den 5 april 1974)

Sekreterare:

Strand, Karl-Olof G., förste byråsekreterare (fr.o.m. den 15 mars 1974)

Lokal: Försäkringsinspektionen, Nybrogatan 57 A, Box 5053, 102 42 Stockholm, tel. 63 11 70 (utredningsmannen), 781 16 56 (sekreteraren).

Direktiven för de sakkunniga, se 1974 års riksdagsberättelse K 41.

Utredningen, som bedriver sitt arbete i nära samarbete med företrädare för postverket och tidningsutgivarna, har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

38. Utredningen (K 1974:01) avseende regionalt gällande generella trafikrabatter

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 januari 1974 för att utreda regionalt gällande generella trafikrabatter (se Post- och Inrikes tidn. den 31 januari 1974):

Ordförande:

Hörjel, Nils J., landshövding

Sakkunniga:

Berg, Bengt Åke, budgetchef
Björnström, Björn, direktör
Hasslev, Nils-Olov F., statssekreterare
Jonsson, Anders E., möbelhandlare, led. av riksdagen
Moberg, Sven T., generaldirektör
Nilsson, Elvy I., fru, led. av riksdagen
Wachtmeister, Knut G. N., lantmästare, led. av riksdagen
Wedin, Nils J., landstingsråd
Vinthagen, Rolf, landstingsråd

Experter:

Ahrland, Karin M., förste länsassessor (fr.o.m. den 20 maj 1974)
Johansson, Sven-Erik, direktör (fr.o.m. den 31 oktober 1974)
Norrbom, N. Claes-Eric, departementsråd (fr.o.m. den 20 maj 1974)

Sekreterare:

Finnveden, Bengt A., byråchef (fr.o.m. den 20 maj 1974)
Liljegren, Ingemar, pol. mag. (fr.o.m. den 1 september 1974)

Lokal: Kommunikationsdepartementet, Vasagatan 8-10, Fack, 103 20 Stockholm, tel. 21 16 57 (Finnveden) och 21 10 64 (Liljegren)

Direktiv (anförande av statsrådet Norling till statsrådsprotokollet den 18 januari 1974):

Under de senaste årtiondena har resandet i vårt land ökat kraftigt. Under 1960-talet uppvisade persontransportarbetet sålunda en ökning med drygt 80 % och uppgick år 1970 till närmare 78 miljarder personkilometer. Bakom denna utveckling ligger i särskild grad bilismens expansion. Det av bilismen utförda persontrafikarbetet fördubblades sålunda under 1960-talet och utgjorde år 1970 drygt 65 miljarder personkilometer. Även det av kollektiva trafikmedel utförda trafikarbetet ökade men i långsammare takt eller med knappt 30 %. Det innebär att bilismen, som år 1960 svarat för drygt 77 % av persontrafikarbetet, år 1970 ökat sin andel till 84 %. De kollektiva trafikmedlens andel hade i motsvarande mån sjunkit från ca 23 % till 16 %. Av den kollektiva andelen av trafikarbetet år 1970 — motsvarande 13 miljarder personkilometer — svarade bussarna för ungefär 50 %, järnvägarna för knappt 40 % och spårvägar och tunnelbanor för ca 10 %. Flygtransporternas andel är ännu så länge begränsad och utgjorde knappt en procent.

Fram till år 1980 har enligt hittills gjorda prognoser persontrafikarbetet beräknats öka med 20 à 25 %. Härvid har förutsatts en lägre tillväxttakt för bilismen, som år 1980 något skulle ha minskat sin relativa andel av trafikarbetet. I motsvarande mån förutsätts en viss ökning av de kollektiva trafikmedlens andel.

Såväl tillväxten i persontrafiken som förändringarna i inriktningen av resandet sammanhänger i hög grad med befolknings- och bebyggelseutvecklingen, strukturförändringar inom näringslivet osv. Denna utveckling har lett till en koncentration av befolkningen på olika regionala nivåer. Inom kommunerna har en koncentration skett till centralorterna, inom länen till regionala centra och länscentra och inom hela landet till storstadsområdena. Mellan de olika befolkningskoncentrationerna har trafiken utvecklats till följd av de ökade kontaktbehoven, vilka följt med expansionen inom olika samhällssektorer och med den statliga och kommunala förvaltningens samt näringslivets lokaliserings- och kontaktmönster. Med koncentrationen av viss slags samhällelig och kommersiell service till särskilda orter — i första hand till de egna kommun-, region- och länscentra — med ofta stora upptagningsområden har följt växande resebehov. Sådana har också skapats av befolkningens ökade rörlighet under fritiden.

En mycket väsentlig del — eller ungefär 90 % — av persontrafiken har lokal eller regional karaktär. Det gäller arbetsresor, resor för att komma i åtnjutande av kommersiell och samhällelig service och fritidsresor. Det är i betydande utsträckning fråga om resor av mer eller mindre frekvent karaktär. I fråga om de mera långväga, interregionala resorna — som alltså representerar en mindre del av det totala resandet — utgör tjänsteresorna en betydande grupp. De privata resorna på längre avstånd — som kan vara service-, fritids- och besöksresor — är sett ur de enskilda hushållens synpunkt mindre ofta återkommande.

Med samhälls- och trafikutvecklingen har efter hand ökade krav ställts på kollektivtrafiken. Det gäller tätorterna, där befolkningstillväxten i förening med den geografiska spridningen av bostäder, arbetsplatser och serviceställen skapat ett förflyttningsmönster med ökning av både resornas antal och deras genomsnittslängd. Härmed har följt krav på en målmedveten satsning på kollektivtrafiken så att transportapparatens

effektivitet kan bevaras utan att komma i konflikt med bebyggelseplaneringen och med allmänhetens krav på en god och trafiksäker miljö. För befolkningen på landsbygden har utvecklingen såsom nämnts inneburit att den i ökad utsträckning är hänvisad att söka arbete och olika slags service etc. i närliggande kommun- och regioncentra. Samtidigt som utvecklingen inneburit ökade resebehov har den expanderande privatbilismen lett till att trafikunderlaget för den kollektiva trafiken minskat. Detta har motiverat särskilda åtgärder för att vidmakthålla en rimlig trafikservice för den del av allmänheten som alltjämt är beroende av de kollektiva trafikmedlen. Vidare har i fråga om de längre, interregionala resorna — som stöd åt de regionalpolitiska strävandena att skapa en mera balanserad utveckling i landets olika delar — åtgärder aktualiserats för en utjämning av taxorna hos närmast berörda kollektiva trafikmedel, dvs. järnvägen och flyget.

På både den statliga och kommunala sidan har också betydande insatser gjorts för att förbättra den kollektiva trafikservicen, och avsevärda belopp av statliga och kommunala skattemedel har anvisats för ändamålet. För statens del kan erinras om de 435 milj. kr. som för budgetåret 1974/75 föreslås anvisade till det trafiksvaga järnvägsnätet och de 33 milj. kr. som för samma budgetår föreslås till lokal och regional busstrafik på landsbygden.

En grundläggande förutsättning för en ändamålsenlig kollektiv trafik är en fortlöpande trafikplanering. För statens del har det härvidlag framstått som angeläget att — förutom den av de statliga trafikverken bedrivna, på resp. trafikmedel inriktade planeringen — få till stånd en övergripande trafikplanering, som medger en avvägning av transportbehov och transportresurser och en samordning i förhållandet mellan de olika trafikmedlen. För en rationell regional kollektiv trafik är det av vikt att en samordning kommer till stånd mellan den spårbundna trafiken och busstrafiken i fråga om såväl trafikarbete som taxesättning. På uppdrag av Kungl. Maj:t — och enligt anvisningar av kommunikationsdepartementet — genomför också landets länsstyrelser f. n. en regional trafikplanering med sikte på att ha planer klara till oktober 1974. På den kommunala sidan bedrivs på motsvarande sätt en planering av den lokala trafikförsörjningen, för vilken kommunerna primärt har ansvaret. Till stöd för den kommunala planeringen görs statliga insatser i form av olika slags modellplanering. En sådan har utförts med avseende på trafiken i glesbygdskommuner. I fråga om trafiken i tätorterna pågår f. n. ett statligt utredningsarbete genom den s. k. kollektivtrafikutredningen. Denna har i anslutning till en konkret planering i ett antal utvalda tätorter av olika storlek och struktur att överväga planerinsformer och trafiklösningar, som är ägnade att skapa gynnsammare betingelser för kollektivtrafiken.

Olika faktorer betingar attraktiviteten hos den kollektiva trafiken. Det gäller exempelvis linjesträckning, turtäthet, regularitet, restider och den allmänna bekvämligheten hos fordonen. En annan faktor när det gäller att stimulera allmänheten till användning av kollektiva trafikmedel är reskostnaden. Olika kommunala initiativ har också tagits för att genom lämpliga rabattarrangemang öka attraktiviteten i det kollektiva resandet. Det kan erinras om 50-kortsrabatten inom Storstockholms lokaltrafikområde. Liknande periodkort har införts i ytterligare ett antal tätortsområden. Härutöver har i taxesättningen fördelaktiga resemöjligheter skapats genom tillämpning av enhets- och zontaxor, genom särskilt gynnsamma avgifter för vissa resandekategorier etc. I vissa

landsting har också övervägts frågan att inom större områden införa enhetstaxor eller lämpliga rabattsystem.

De ökade krav som framöver kommer att ställas på den kollektiva trafiken motiverar ytterligare insatser för att möta dessa krav. Det gäller härvidlag att genom fortsatt planering ge den kollektiva trafikapparaten en ändamålsenlig utformning och inriktning. Det gäller också att inom de områden där allmänheten har sina frekventa eller förhållandevis ofta återkommande resebehov eftersträva en prissättning, som medverkar till att de kollektiva trafikmedlen i ökad utsträckning kommer till användning. Inte minst den nya energisituationen med en förmodligen bestående höjning av drivmedelspriserna medför ett behov av att via kollektivtrafiken kunna erbjuda energibesparande alternativ till privatbilism.

Allmänt kan också hävdas att det förhållandet att tidsåtgången för arbets- och serviceresor etc. i betydande utsträckning varierar för olika grupper av människor inom ett område inte rimligen bör återspeglas i motsvarande skillnader i reskostnader. Tvärtom motiverar allmänhetens krav på någorlunda likvärdiga villkor att en rimlig utjämning sker av dessa kostnader.

Med hänsyn härtill och till att — som tidigare nämnts — en mycket väsentlig del av persontrafiken har lokal och regional karaktär med tonvikten på arbets-, service- och fritidsresor etc. finns det anledning att i särskild grad rikta uppmärksamheten på kollektivtrafiken och dess prisproblem inom resp. regioner (län, landstingsområden eller liknande).

I den berörda trafiken är såväl primärkommunerna och landstingen som staten naturliga intressenter. Kommunerna har ett primärt ansvar för den lokala trafikförsörjningen. Vad beträffar den regionala trafiken — dvs. i princip trafiken mellan kommun-, region- och länscentra — är staten i betydande utsträckning engagerad genom såväl tåg- som busstrafik. Genom den till länsstyrelserna knutna regionala trafikplaneringen har staten också påtagit sig ett planeringsansvar och genom bussbidragssystemet visst ekonomiskt ansvar för den regionala trafiken. Landstingen har på olika sätt engagerat sig i problem kring den kollektiva trafikservicen och bl. a. känt ett ansvar för den regionala utjämningen av taxorna.

Med hänsyn till det anförda och till vikten att få en tillfredsställande lösning på prisproblemet inom den angivna kollektiva trafiken bör särskilda sakkunniga tillkallas för att utreda frågan om införandet av regionalt gällande generella rabatter av typ periodkort och liknande. De sakkunniga bör innefatta företrädare för de statliga samt primär- och landstingskommunala intressena. Det ankommer på de sakkunniga att närmare överväga rabatternas geografiska täckning, utformning och storlek med hänsyn till omfattningen och inriktningen av ifrågavarande trafik och kostnaderna för denna samt med beaktande av befolknings-, arbetsmarknads- och serviceförhållanden etc. I sammanhanget bör erfarenheterna tas tillvara av hittills tillämpade olika rabattsystem. Även om strävandena skall inriktas på att ge rabatterna en giltighet för resp. regioner skall de sakkunniga vara oförhindrade att i förekommande fall, då förhållandena motiverar, överväga deras giltighet inom lämpligt avgränsade områden i regionerna. De sakkunniga bör belysa, hur olika alternativ i fråga om utformning och storlek av rabatterna kan väntas påverka utnyttjandet av de kollektiva trafikmedlen och vilka fördelar de väntas ge med hänsyn till framkomlighet i trafik, samhällsbyggande och serviceutnyttjande. Behovet av anpassning av de rabatterade avgifterna till den allmänna prisutvecklingen bör övervägas. De administrativa och tekniska aspekter

som sammanhänger med rabatterna skall närmare utredas.

I sitt arbete bör de sakkunniga utnyttja det underlag som länsstyrelsernas regionala trafikplaner liksom kommunernas lokala trafikförsörjningsplaner erbjuder. Genom dessa kan belysas olika trafikalstrande faktorer, såsom befolkningens geografiska fördelning, näringslivets lokaliseringsmönster och servicestruktur, transportförsörjning, transportnät och transportanläggningar.

Med beaktande av den effekt som rabatterna kan väntas få på resandet skall deras inverkan i intäkts- och kostnadshänseende bedömas. I den mån det blir fråga om underskott har de sakkunniga att behandla frågan om fördelningen och finansieringen härav. I fråga om avgränsningen av vad som är att anse som lokal resp. regional trafik skall beaktas de riktlinjer som meddelats för den regionala trafikplaneringen. Redan etablerade rabattsystem får inte beträffande fördelningen och finansieringen av underskott vara prejudicerande för utredningens bedömningar och förslag.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt.

De sakkunniga bör i förekommande fall ha samråd med kollektivtrafikutredningen, trafikplaneringsutredningen, trafikpolitiska utredningen och den kommunalekonomiska utredningen.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit två sammanträden. Härjämte har sekretariatet haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Vidare har sju sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp rörande resvanor, reseattityder och priskänslighetsfrågor.

39. Sakkunnig (K 1974:02) med uppdrag att utreda den framtida verksamheten inom televerkets verkstadsrörelse, m. m.

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 mars 1974 för att utreda den framtida verksamheten inom televerkets verkstadsrörelse, m.m. (se Post- och Inrikes tidn. den 23 mars 1974):

Utredningsman:

Huss, Erik J., landshövding

Sekreterare:

Formgren, J. Holger, universitetslektor (fr.o.m. den 1 september 1974)

Lokal: Viktoriagatan 3, Box 3085, 400 10 Göteborg, tel. 031/13 58 54

Direktiv (anförande av statsrådet Norling till statsrådsprotokollet den 8 mars 1974):

Det svenska televerket har — till skillnad från flertalet andra teleförvaltningar i världen — egen utveckling, konstruktion och produktion av telemateriel.

Tyngdpunkten i produktionsprogrammet ligger inom området stationsutrustningar och abonnentanläggningar. Av televerkets totala behov härav tillgodoses 75 % genom leveranser från de egna verkstäderna.

I fråga om transmissions- och radioutrustning förekommer f. n. ingen egen tillverkning.

Kombinationen inom televerket av drift, utveckling, konstruktion och egen tillverkning har gynnat produktutvecklingen. Tillgången till egen produktionskapacitet har allmänt medverkat till att prisnivån inom produktområdet kunnat hållas nere.

Verkstaden i Nynäshamn tillkom år 1913. Allt eftersom efterfrågan på teletjänster och därmed på telemateriel ökade, byggdes Nynäshamnsanläggningen ut och på 1940-talet anlades två nya televerkstäder i Vänersborg och Sundsvall. De tre verkstäderna fick stor betydelse för sysselsättningen på de berörda orterna, dels genom omfattningen av verksamheten, dels genom att i dessa i betydande utsträckning anlitades kvinnlig arbetskraft.

Utvecklingen av telekommunikationerna, bl. a. i samband med telenätets automatisering, ledde till att frågan om ytterligare utbyggnad av verkstadskapaciteten aktualiserades i mitten av 1960-talet. Antalet anställda var vid denna tid i Nynäshamn ca 1 150, i Vänersborg ca 900 och i Sundsvall ca 850. Företagsekonomiska och produktionstekniska skäl ansågs tala för att utbyggnaden inte borde ske i anslutning till någon av de existerande verkstäderna. På grundval av bl. a. lokaliseringspolitiska överväganden beslöt riksdagen år 1965, att två nya verkstäder skulle byggas och att dessa skulle förläggas till Kristinehamn och Skellefteå (prop. 1965:116, SU 1965:128, rskr 1965:321). Verkstäderna skulle dimensioneras för vardera 250 anställda och drivas av ett helägt dotterbolag till televerket, Telefabrikation AB (TEFAB). Efter ett uppbyggnadsskede utgjorde antalet anställda vid de båda verkstäderna i mitten av år 1971 ca 500, varav nära 300 vid Skellefteåverkstaden och 200 vid Kristinehamnsverkstaden.

Under 1960- och början av 1970-talet utvecklades en ny teknik på telekommunikationsområdet, vilken var byggd på elektroniska komponenter. I samband härmed engagerades såväl televerket som LM Ericsson i ett utvecklingsarbete avseende datorstyrda telefonstationer. Den nya tekniken visade sig kräva betydande utvecklingsresurser. Med hänsyn härtill bildade televerket och LM Ericsson år 1970 ett gemensamt ägt utvecklingsbolag, ELLEMTEL Utvecklings AB (prop. 1970:128, SU 1970:131, rskr 1970:295). För att resultatet av utvecklingssamarbetet skulle kunna utnyttjas till fullo träffades också avtal om ett produktionssamarbete mellan de båda företagen fr. o. m. år 1975. Detta bygger på ömsesidiga leveranser och ger förutsättningar för att produktionen vid televerkstäderna och vid LM Ericssons svenska verkstäder skall kunna expandera i samma takt.

Televerket har under senare år vidtagit omfattande rationaliseringsåtgärder inom verkstadsrörelsen. I kombination med en viss dämpning av efterfrågan på teletjänster har detta lett till att sysselsättningen vid verkstäderna successivt minskat. Medan antalet anställda i början av år 1971 var totalt 4 190 — varav 484 inom TEFAB — hade antalet vid ingången av år 1974 gått ned till totalt 3 716, varav 406 inom TEFAB.

Mot bakgrund av den tekniska utvecklingen och inför samarbetet med LM Ericsson har televerket gjort en prognos över produktions- och sysselsättningsutvecklingen vid verkstäderna fram till år 1985 enligt vissa alternativa förutsättningar. Enligt ett mera optimistiskt alternativ beräknas totalt för hela verkstadsrörelsen ett minskat behov av personal på drygt 600 anställda trots en förutsatt påtaglig årlig ökning av produktionen. Enligt ett mera pessimistiskt alternativ skulle personalbehovet minska med över 1 100 anställda. Utan produktionssamarbetet med LM Ericsson skulle enligt

gjorda bedömningar personalbehovet fram till år 1985 minska med ca 1 500 anställda.

Det minskade behovet av personal sammanhänger i viss mån med fortsatta rationaliseringsåtgärder men beror framför allt på att den nya tekniken genom ett högre utnyttjande av elektronikkomponenter beräknas medföra en avsevärt lägre förädlingsgrad för produktionen i televerkstäderna.

Genom produktionssamarbetet med LM Ericsson — vilket som nämnts skulle börja först vid ingången av år 1975 men som i viss utsträckning redan inletts — räknar televerket för de närmaste åren inte med någon minskning av sysselsättningen vid verkstäderna. Med hänsyn till de mera långsiktiga prognoserna anser jag det emellertid angeläget att i god tid göra en utredning om den framtida verksamheten vid televerkets och TEFAB:s verkstäder. Utredningen bör ske genom en särskilt tillkallad sakkunnig.

En utgångspunkt för utredaren bör vara att i varje fall en sysselsättning av nuvarande omfattning bibehålls på de berörda orterna.

Utredaren skall närmare bedöma prognoserna för den fortsatta produktionen och sysselsättningen inom verkstadsrörelsen med hänsyn dels till efterfrågan inom landet på televerkets tjänster, dels till utvecklings- och produktionssamarbetet med LM Ericsson.

Härutöver skall utredaren inventera de möjligheter som kan finnas att ta upp tillverkning av nya produkter som kan vara lämpliga med hänsyn till televerkstädernas produktionsförutsättningar. Marknads- och produktionsförutsättningarna skall i sådana fall närmare belysas.

Om möjligheter anses föreligga för upptagande av nyproduktion, bör utredaren — utifrån en värdering av de olika verkstädernas produktionsbetingelser — föreslå den lämpliga lokaliseringen av denna.

Utredaren är oförhindrad att ta upp även andra än här nämnda frågor som sammanhänger med den framtida verksamheten inom televerkets verkstadsrörelse.

Utredaren bör bedriva sitt arbete i nära samråd med televerket, TEFAB och de berörda personalorganisationerna.

Den sakkunnige har under tiden september - oktober 1974 haft överläggningar med Televerket, Televerkets Industrier i Nynäshamn och Vänersborg samt berörda personalorganisationer. Ett omfattande utredningsmaterial har insamlats, vilket belyser industriernas historiska utveckling och nuvarande situation.

Den sakkunniges arbete beräknas pågå under hela år 1975.

40. Utredningen (K 1974:03) avseende vissa kommunala trafik- och trafiksäkerhetsfrågor

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 oktober 1974 för att utreda vissa kommunala trafik- och trafiksäkerhetsfrågor (se Post- och Inrikes tidn. den 26 oktober 1974):

Utredningsman:

Gullnäs, S. Ingvar, justitiekansler

Sekreterare:

Wallin, John-Olof A., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 18 november 1974)

Lokal: Justitiekanslern, Riddarhuskajen 5, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 10 09 99 (utredningsmannen)

Direktiv (anförande av statsrådet Norling till statsrådsprotokollet den 18 oktober 1974):

Samhällets utveckling kännetecknas av en långtgående omstrukturering av bebyggelse och näringsliv. Den innebär ökade krav på samhällsplaneringen. Kommunikationerna får därvid en allt större vikt. Befolknings- och bebyggelseutvecklingen, den ekonomiska tillväxten, de ändrade förutsättningarna för produktionen, bostädernas och arbetsplatsernas geografiska spridning inom tätortsområdena samt människornas ökade rörlighet under fritiden är faktorer som leder till växande transport- och resebehov.

På det kommunala planet är ansvaret för utvecklingen inom trafiksektorn fördelat mellan skilda myndigheter och organ med uppgifter inom bebyggelseplanering, gatu- och vägbyggnad, miljövård, trafikförsörjning, trafikreglering m. m. Kommunens fullmäktige och kommunstyrelsen har uppgifter av mera övergripande natur och ger allmänna riktlinjer i flera av de nämnda avseendena. När det gäller bebyggelseplaneringen handhas det egentliga planarbetet av byggnadsnämnden, medan gatunämnden eller motsvarande svarar för byggande, drift och underhåll av gatunät och trafikanordningar. Hälsovårdsnämnden har att beakta väsentliga miljöfrågor i trafiken. Färdtjänst för handikappade handhas i allmänhet av sociala centralnämnden eller socialnämnden. Skolstyrelsen ansvarar för skolskjutningen.

Även icke-kommunala organ har ett ansvar för de lokala trafikfrågorna. Det gäller främst utformningen av lokala trafikföreskrifter. Enligt lagen (1964:731) om trafiknämnder skall i kommun — i vissa fall kommundel — finnas en trafiknämnd för behandling av frågor angående lokala trafikföreskrifter och tillstånd till taxitrafik. Nämnden består av en ordförande — polischefen i distriktet — och ytterligare två ledamöter, som väljs av kommunens fullmäktige. Som nämndens beslut gäller den mening som biträds av ordföranden och minst en av de övriga ledamöterna. I ärende där någon mening ej vinner sådan anslutning skall frågan hänskjutas till länsstyrelsen för avgörande. Vissa lokala trafikföreskrifter meddelas av länsstyrelse. Fråga om undantag från lokal trafikföreskrift prövas enligt huvudregeln av trafiknämnden. I vissa fall ankommer dock prövningen på länsstyrelsen eller — om undantaget rör mer än ett län — statens trafiksäkerhetsverk eller statens vägverk.

Polisens erfarenheter av det lokala trafiksäkerhetsarbetet tillvaratas bl. a. genom representationen i trafiknämnderna. Vidare har polisen enligt allmänna ordningsstadgan (1956:617) viktiga befogenheter av betydelse för trafiken.

Det frivilliga trafiksäkerhetsarbetet på det lokala planet bedrivs i huvudsak inom ramen för trafiksäkerhetskommittéernas verksamhet. Dessa kommittéer — som till stor del tillkommit på initiativ av Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF) — har efter hand erhållit en allt fastare anknytning till kommunerna och numera består ledamöterna vanligen av kommunala förtroendemän som valts av kommunens

fullmäktige. Kommittéerna är regelmässigt anslutna till trafiksäkerhetsförbund inom länen.

De statliga organ som handlägger frågor om bebyggelseplanering är i första hand Kungl. Maj:t, statens planverk och länsstyrelserna. De statliga myndigheternas primära uppgifter är att utöva tillsyn över lagligheten av de kommunala organens beslut och att bevaka det allmännas intresse av en samordnad och i övrigt rationell samt från social, teknisk och miljömässig synpunkt önskvärd planering. I princip krävs att de av kommunen utarbetade planerna för bebyggelse och markutnyttjande fastställs av länsstyrelsen eller — vissa fall — av Kungl. Maj:t, varvid nu angivna förhållanden beaktas.

När det gäller vägplaneringen har statens vägverk och länsstyrelserna omfattande uppgifter. Till stor del regleras väg- och gatuhållningen också genom de statliga organens fastställelseprövning av de kommunala bebyggelseplanerna. I anslutning härtill vill jag erinra om att bygglagutredningen i betänkandet (SOU 1974:21) Markanvändning och byggande föreslagit en genomgripande omläggning av planinstituten i riktning mot en beslutsordning beträffande markanvändningen i vidsträckt bemärkelse som har sin tyngdpunkt i ett kommunalt ansvar för frågornas avgörande under hänsynstagande till statliga och enskilda intressen. Därvid eftersträvas en lagstiftning som är inriktad på att åstadkomma en generell prövning för alla slags förändringar av markanvändningen. Vidare har 1969 års vägutredning lagt fram principbetänkandet (Ds K 1974:7) Kommunal och enskild väghållning. Vägutredningen har föreslagit lösningar som är samordnade med bygglagutredningens överväganden. Av intresse för den framtida utvecklingen är också kollektivtrafikutredningens arbete på nya planeringsformer och andra åtgärder för att främja kollektivtrafiken.

För huvuddelen av det allmänna vägnätet är staten väghållare med det kostnadsmässiga ansvaret för byggande och drift. Inom område med stadsplan svarar kommunerna i betydande utsträckning för väg- och gatuhållningen. Detta gäller dock inte i fråga om de allmänna vägar för vilka staten är väghållare. Till kommunernas allmänna vägar och de gator som är nödvändiga för den allmänna samfärdseln kan kommun som är väghållare erhålla statsbidrag i princip med belopp upp till 95 % av kostnaderna för väghållningen. Vidare finns ett omfattande enskilt vägnät till vars byggande och underhåll statsbidrag kan utgå. I ökad utsträckning har också kommunerna engagerat sig ekonomiskt i den enskilda väghållningen.

Spännvidden i de lokala trafikfrågorna och uppdelningen av beslutsfunktionerna på olika lokala organ har lett till önskemål om att handläggningsproceduren förenhetligas. Likaså har fördelningen av ärendena i andra avseenden — t. ex. mellan länsstyrelse och trafiknämnd — medfört problem. Detsamma gäller ansvarsfördelningen mellan de beslutande organen och väghållarna.

I fråga om den lokala trafikförsörjningen är beslutsfunktionerna fördelade på olika organ och nivåer. På länsstyrelserna ankommer att meddela tillstånd till yrkesmässig trafik med buss, medan trafiknämnderna meddelar tillstånd till taxitrafik. Flera kommunala organ har att ta ställning till frågor som sammanhänger med trafikförsörjningen. Sålunda har — förutom kommunstyrelsen — skolstyrelsen och socialnämnden viktiga uppgifter.

Förslag om en kommunal trafiknämnd för behandling av de ärenden som rör trafiken och trafiksäkerheten i kommunerna har — i syfte att åstadkomma en enhetlig handläggningsprocedur och en fastare kommunal

förankring av beslutsfunktionerna — lagts fram i promemorian Kommunerna och trafiksäkerheten. I promemorian — som har utarbetats av en arbetsgrupp tillsatt av statens trafiksäkerhetsverk och Svenska kommunförbundet — förordas att i varje kommun skall finnas en av kommunfullmäktige vald trafiknämnd, som behandlar ärendena angående trafiken och trafiksäkerheten i kommunerna. Den nya nämnden skall enligt förslaget i allt väsentligt överta de nuvarande trafiknämndernas och trafiksäkerhetskommittéernas uppgifter.

I ett vid promemorian fogat särskilt yttrande av rikspolisstyrelsens experter framhålls, att övertygande motiveringar inte lagts fram för att det nya kommunala organet skall överta de nuvarande trafiknämndernas uppgifter och inte heller för att polisen fortsättningsvis skall uteslutas från beslutsfunktion i fråga om de lokala trafikföreskrifterna. En effektivisering av trafiksäkerhetsarbetet i kommunerna bör enligt dessa experters mening i stället ske bl. a. genom att de nuvarande trafiksäkerhetskommittéerna får status av kommunala nämnder med tillräckliga resurser för att bedriva ett *meningsfyllt trafiksäkerhetsarbete*.

Promemorian har remissbehandlats. Vissa remissinstanser är positiva till huvudlinjerna i promemorian, medan andra är negativa till principerna för den föreslagna omorganisationen. Ett flertal instanser anser att promemorian inte innehåller tillräckligt underlag för ett ställningstagande. Bland de frågor som remissinstanserna diskuterar och där de för fram krav på ytterligare utredning kan nämnas samordningen mellan den nya trafiknämnden och andra kommunala organ, kompetensfördelningen mellan länsstyrelse, trafiknämnd och väghållare, kostnadsansvaret för beslutade åtgärder, polisens befattning med utformningen av lokala trafikföreskrifter, det frivilliga trafiksäkerhetsarbetet, handläggningen av frågor angående tillstånd till taxitrafik, frågor om kansli och sekreterarskap samt besvärsfrågor. Även synpunkter på hur sakägare skall beredas tillfälle att yttra sig (bl. a. utställning av trafikregleringsförslag) och på kungörande och delgivning av beslut har kommit fram i samband med remissbehandlingen.

Arbetsgruppens rapport och remissvaren visar att handläggningen av de i promemorian behandlade trafikfrågorna är förenad med problem. Två huvudlinjer, som båda har samband med den nuvarande splittringen av handläggningen, kan urskiljas i problematiken. Frågor som hör samman bör behandlas och bedömas i ett sammanhang. De organ som arbetar med trafikfrågorna måste få möjlighet till överblick över problemen och till samråd med varandra.

Med hänsyn till det anförda bör en särskild sakkunnig tillkallas för att överväga de angivna kommunala trafik- och trafiksäkerhetsfrågorna.

Arbetet bör syfta till samordning och överblick av handläggningen och inriktas på de problem som jag har antytt i det föregående. Bedömningen av lämpliga lösningar bör ske mot bakgrund av sambanden mellan olika myndigheters uppgifter och de verksamhetsformer som tillämpas. Eventuellt bör övervägas en ramlagstiftning som ger de enskilda kommunerna möjlighet att bland olika alternativ välja lämplig organisation.

I arbetet på det lokala planet med trafikreglerings- och trafiksäkerhetsfrågor måste erforderlig expertis på trafikområdet utnyttjas. Det gäller i fråga om exempelvis polisiär, juridisk och teknisk erfarenhet av trafikfrågor. Organisationsformerna bör medge att den fackkunskap som behövs kopplas in på ett så tidigt stadium som möjligt under ärendenas beredning.

Det reformarbete som pågår inom bygglagstiftningen bör beaktas, men det bör inte vara en uppgift för utredningsmannen att presentera förslag i detta avseende i vidare mån än som blir nödvändigt för att anknyta trafikfrågornas handläggning till planverksamheten. När det gäller de enskilda vägarna bör på liknande sätt beaktas utredningsarbetet på detta område.

Vikten av att väghållarnas inflytande över trafikfrågorna och i samband därmed kostnadsansvaret för besluten beaktas belyses av att dessa frågor hör till dem som blivit mest diskuterade under remissbehandlingen av arbetsgruppens promemoria. I detta avseende bör utredningsarbetet utgå från nuvarande regler vad gäller statsbidrag.

Särskild uppmärksamhet bör också ägnas åt frågan i vilka former tillståndsfrågorna när det gäller taxitrafik skall handläggas. Övervägandena bör ske mot bakgrund av taxitrafikens roll i den lokala trafikförsörjningen och med beaktande bl. a. av sambandet med busstrafiken i fråga om vilken länsstyrelserna beslutar om tillstånd.

I samband med organisationen av ifrågavarande verksamhet bör undersökas behovet av anvisningar från central instans och hur en anvisningsverksamhet skall läggas upp. En sådan verksamhet är ett viktigt stöd åt strävandena att åstadkomma rationella och ensartade lösningar i olika delar av landet.

En betydelsefull uppgift för den sakkunnige blir också att pröva hur det frivilliga trafiksäkerhetsarbetet i kommunerna skall kunna tillvaratas. Strävan bör vara att uppmuntra, fördjupa och effektivisera frivilligkrafternas insatser. Den sakkunnige bör genom olika modeller — som bör vara flexibla och anpassbara till lokala förhållanden — ange hur rekryteringen till det frivilliga trafiksäkerhetsarbetet kan ske, vilka uppgifter som kan ingå i detta arbete och hur kontakterna med de offentliga organen skall upprätthållas.

Den sakkunnige bör vid uppdragets fullgörande samråda med trafiksäkerhetsutredningen.

Den sakkunnige bör vara oförhindrad att ta upp även andra frågor som hänger samman med de kommunala trafik- och trafiksäkerhetsfrågornas handläggning.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

Finansdepartementet

Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1974: 4, 7, 9, 10, 13, 22, 28, 35 och 37

1. Markdelegationen (K 1957:30)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 23 november 1956 för att ingå i en delegation med uppgift att företräda staten vid förhandlingar med Stockholms stad rörande vissa mellan staten och staden föreliggande byggnads- och markfrågor samt inkomma med de förslag som förhandlingarna kan föranleda:

Ledamöter:
Johansson, J. Henry, kanslidirektör
Larsson, Sixten, f.d. generaldirektör
Renlund, R. Gösta, bankdirektör

Experter:
Elghufvud, E. Gösta, fastighetschef
Enberg, L. Rune, teknisk direktör
Smith, A. Åke, planeringsdirektör
Stagg, A. Ivan E., byrådirektör

Sekreterare:
Nyreröd, K. Svein G., avdelningsdirektör

Lokal: Kungsträdgårdsgatan 16, 111 47 Stockholm, tel. 10 55 91 och 11 46 88

Direktiven för delegationen, se 1957 års riksdagsberättelse I K 30

1965 K 11. Tilläggsdirektiv, se riksdagsberättelse 1971 Fi 18 och 1972 Fi 16.

Under tiden november 1973 - oktober 1974 har fortlöpande sammanträden med delegationen och förhandlingar med berörda kommuner ägt rum.

Förhandlingarna med representanter för Stockholms kommun har avsett mark- och planfrågor rörande kvarteren Björnen och Loen såsom ett led i den markreglering som är en förutsättning för om- och nybyggnad i kvarteren. Överläggningarna har vidare omfattat frågor om markregleringar och ersättningar sammanhängande med utbyggnadsplaner beträffande kvarteret Brunkhuvudet.

Ifråga om statens del av Järvafältet pågår genom delegationen

översiktliga utredningar om användning av marken. Utredningsarbetet har kontinuerligt redovisats och diskuterats i ett för ändamålet utsett utskott bestående av representanter från markdelegationen, SJ, byggnadsstyrelsen och berörda Järvafältskommuner, Solna, Sundbyberg och Sollentuna. Stockholms kommun har varit representerad i arbetet genom ordföranden i det expertutskott som tillsatts av den av järvafältskommunerna gemensamt utsedda kommittén för att handlägga frågor som är av intresse för mer än en av kommunerna (Järvafältskommittén).

Delegationen har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 december 1973 redovisat förslag till avtal om slutlig överlåtelse av Rissneområdet till Sundbybergs kommun. Avtalet har godkänts av Kungl. Maj:t den 5 april 1974.

Delegationen har vidare träffat principöverenskommelse med Stockholms läns landsting angående överdäckning av tunnelbanans spårområde genom Kymlingeområdet av Järvafältet. Överenskommelsen utgör del av ett av byggnadsstyrelsen träffat servitutsavtal avseende rätt för landstinget att dra fram tunnelbanan.

Härjämte har delegationen biträtt vissa statliga myndigheter i markfrågor.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

2. Utredningen (Fi 1959:37) om universitetens egendomsförvaltning

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 mars 1958 för utredning om universitetens egendomsförvaltning m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 13 mars 1958):

Ordförande:
Hörjel, Nils J., landshövding

Ledamöter:
Lindblad, Sven J. H., bankdirektör
Resare, Bengt C. M., överdirektör
Welinder, P. E. Carsten, professor

Experter:
Johnsson, Jan G., rättschef
Uhlin, Karl-Erik, kanslichef

Sekreterare:
Jacobsson, A. Torvald, avdelningsdirektör

Bitr. sekreterare:
Fagerberg, Arne B., hovrättsfiskal

Lokal: Riksarkivet, Fack, 100 26 Stockholm, tel. växel 54 02 00

Direktiven för utredningen, se 1959 års riksdagsberättelse I Fi 37.

En arbetsgrupp inom utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit två sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1975.

3. Utredningen (Fi 1965:26) om redovisning i skuldförbindelser mot säkerhet i fartygsinteckning av vissa fondmedel

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 oktober 1964 för att utreda frågan om redovisning i skuldförbindelser mot säkerhet i fartygsinteckning av fondmedel, som avses i 274 lagen om försäkringsrörelse och 19 lagen om understödsföreningar samt därmed sammanhängande spörsmål (se Post- och Inrikes tidn. den 4 december 1964):

Utredningsman:
Lindstedt, Anders, kommerseråd

Expert:
Jonsson, Gösta D. V., f.d. byråchef (fr.o.m. den 11 februari 1974)

Sekreterare:
Personne, Jon M., avdelningsdirektör

Lokal: Statens industriverk, Box 16315, 103 26 Stockholm, tel. 24 06 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1975.

4. Alkoholpolitiska utredningen (Fi 1966:33)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 oktober 1965 för översyn av alkohol- och nykterhetspolitiken:

Ordförande:
Lindholm, P. Sigurd, f.d. led. av riksdagen

Ledamöter:
Bergegren, Astrid, kontorist, f.d. led. av riksdagen
Boo, Karl G. H., assistent, led. av riksdagen
Burman, Olof, direktör
Erbacke, K. Gunnar, direktör
Hermansson, Rune, direktör
Hillbo, Arne O., byråchef
Jungefors, Stig L. S., rådman, tillika ordförande på avdelning

Nyberg, J. Olaus, redaktör, f.d. led. av riksdagen
Wennerfors, Alf A:son, studierektor, led. av riksdagen

Experter:
Collett, John P. E., byrådirektör
Englund, Anders, avdelningschef
Jonsson, K. Erland, docent
Larsson, Karl G., sektionschef
Nilsson, Tom E., fil. dr
Rydberg, Ulf, docent
Sundgren, Lars J., lektor

Sekreterare:
Carlsson, Sven-Gunnar, konsulent

Bitr. sekreterare:
Henrikson, Claes H., rådman
Solberg, Jarl C. R.
Stendahl, Anders L:son, rådman

Direktiven för utredningen, se 1966 års riksdagsberättelse Fi 33.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 18 sammanträden. Därutöver har tre sammanträden hållits med den särskilda arbetsgruppen för informationsfrågor.

Utredningen har den 18 juni 1974 avgett promemorian (Ds Fi 1974:9) Åtgärder mot hembränning m. m.

Utredningen har den 17 december 1974 avgett betänkandet Alkoholpolitik (SOU 1974:90 - 93).

Uppdraget är därmed slutfört.

5. Fondbörsutredningen (Fi 1967:32)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 4 februari och den 21 oktober 1966 samt den 17 november 1972 för översyn av börslagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 24 februari 1966):

Ordförande:
Wulff, Kurt E., f.d. generaldirektör

Ledamöter:
Algott, Stig A., börschef
Aronson, S. Albert, f.d. borgarråd
Dahlström, Gösta E., fil. lic.
Eklöf, Kurt G. A., bankdirektör
Grönquist, Bengt J., bankdirektör
Hanner, Per V. A., auktoriserad revisor

Langenskiöld, Carl G. L., direktör
Lindencrona, Alvar, direktör
Stern, Torkel E., bankinspektör
Wahlgren, E. Göran, departementsråd
Åhström, N. Åke A:son, hovrättsråd

Experter:
Hessler, S. Henrik, justitieråd
Loheman, Arne, hovrättsråd
Olsson, Hans G., hovrättsråd (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Werding, Jan A., byrådirektör

Sekreterare:
Thörn, Lars-Olof, avdelningsdirektör

Lokal: Bankinspektionen, Box 40045, 103 42 Stockholm, tel. växel 24 21 20 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1967 års riksdagsberättelse Fi 32. Tilläggsdirektiv, se 1973 års riksdagsberättelse Fi 8.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit elva sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

6. Förhandlingsutredningen (C 1968:16)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 april 1967 för att utreda vissa frågor i förhandlingsrättssystemet för de offentliga tjänstemännen (se Post- och Inrikes tidn. den 19 april 1967):

Ordförande:
Aldestam, N. Arne, statssekreterare

Ledamöter:
Ericsson, K. Georg V., regeringsråd
Gustafsson, M. Gunnar, socionom, led. av riksdagen
Gustafsson, Åke G., avdelningschef
Montelius, Jan-Christian O. A., departementsråd

Experter:
Björkman, K. Eugen, direktör
Holtsberg, P. Christer, departementssekreterare
Johansson, Eric G. E., direktör

Sekreterare:
Hårdefelt, S. Börje, t.f. rättschef

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 14 82 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1968 års riksdagsberättelse Ci 16. Tilläggsdirektiv, se riksdagsberättelse 1970 Fi 39 och 1971 Fi 32.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

7. Lönesystemutredningen (C 1968:17)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 september 1967 med uppgift att utreda frågan om ändringar i det statliga tjänsteoch lönesystemet m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 4 oktober 1967):

Ordförande:
Uggla, Karl-Lennart, generaldirektör

Ledamöter:
Bertman, Harry, byggnadsråd
Gustafsson, Åke G., avdelningschef
Hårdefelt, S. Börje, t.f. rättschef
Nyrén, A. Per-Elof, organisationsdirektör
Ragnå, Nils E. A., personaldirektör
Salomonson, C. Stig R., byråchef

Experter:
Bengtson, C. Ola, sekreterare
Lindahl, K. Olof R., förhandlingsdirektör

Sekreterare:
Rudén, Allan N., personaldirektör

Direktiven för utredningen, se 1968 års riksdagsberättelse Ci 17.

Utredningen har under tiden november 1973 - april 1974 hållit fem sammanträden.

Utredningen har den 13 maj 1974 avgett promemorian (Ds Fi 1974:6) Det statliga löne- och tjänstesystemet.

Uppdraget är därmed slutfört.

8. Byggnadsindexkommittén (Fi 1968:43)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 mars 1967 för utredning om konstruktion av prisindex på byggnads- och anläggningsområdet m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 25 april 1967):

Ordförande:
Fastbom, E. Lennart, planeringschef

Ledamöter:
Andersson, Sven Åke V., departementssekreterare
Ericson, Gösta, avdelningsdirektör
Hinno, Rein, departementssekreterare
Mildner, Erwin A., fil. lic.

Experter:
Fredriksson, Georg N., byrådirektör
Lindén, Yngve T., byråchef

Sekreterare:
Hahr, Anders L. H. A., civilingenjör

Lokal: Statistiska centralbyrån, Karlavägen 100, Fack, 102 50 Stockholm, tel. växel 14 05 60 (ordföranden)

Direktiven för kommittén, se 1968 års riksdagsberättelse Fi 43.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

9. Traktamentsbeskattningsutredningen (Fi 1969:53)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 april 1968 för att utreda frågan om traktamentsbeskattningen och därmed sammanhängande uppgiftsskyldighet (se Post- och Inrikes tidn. den 31 augusti 1968):

Utredningsman:
Elfving, Folke R. A., f.d. landskamrerare

Experter:
Birkenstedt, F. Harry, ekonomichef
Eklund, Erik G., direktör
Hjalmarsson, Yngve H. J., utredningssekreterare
Kauttmann, Staffan G. P., kammarrättsfiskal
Koch, Göran E. M., t.f. kammarrättsassessor
Näsholm, Birger, byråchef

Sekreterare:
Ohlsson, Bengt M., byrådirektör

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse Fi 53.

Utredningen har under tiden november 1973 - juni 1974 hållit 16 sammanträden.

Utredningen har den 28 juni 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:45) Samordnad traktamentsbeskattning.

Uppdraget är därmed slutfört.

10. Utredningen (Fi 1969:54) för utveckling av system med differentierade lönekostnadspålägg

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 maj 1968 med uppdrag att utveckla system med differentierade lönekostnadspålägg (se Post- och Inrikes tidn. den 11 juni 1968):

Utredningsman:

Kalén, Olof H., lönedirektör

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har den 14 januari 1974 avgett promemoria (Ds Fi 1974:1) angående beräkning av årskostnaden för kompletteringspension inom SPR:s avgiftssektor m. m.

Uppdraget är därmed slutfört.

11. 1968 års kapitalmarknadsutredning (Fi 1969:59)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 september 1968 för översyn av kapitalmarknadens struktur och funktionssätt (se Post- och Inrikes tidn. den 16 oktober 1968):

Ordförande:

Wickman, H. Krister, riksbankschef, f.d. led. av riksdagen

Ledamöter:

Antonsson, Johannes M., hemmansägare, led. av riksdagen
Back, Klas H., direktör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Browaldh, Tore, tekn. dr
Höök, Erik S. V., planeringschef
Iveroth, C. Axel, direktör
Johansson, Knut B. M., förbundsordförande, led. av riksdagen
Lindblad, Sven J. H., bankdirektör
Mehr, Hjalmar L., landshövding
Nilstein, Arne H., förbundsdirektör

Experter:

Atterwall, Göran L., kammarrättsassessor
Eklöf, Kurt G. A., bankdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Karlsson, Erik L., bankokommisarie (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Sjönander, Bo Jonas, direktör (fr.o.m. den 11 april 1974)

Sekreterare:
Hansson, Lars R., bankokommissarie

Bitr. sekreterare:
Andersson, I. Berit, byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Sahlén, Anders F., byrådirektör

Lokal: Sveriges Riksbank, Helgeandsholmen, Box 2119, 103 13 Stockholm, tel. växel 22 82 00

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse Fi 59.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

12. 1969 års punktskatteutredning (Fi 1970:57)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 21 mars 1969 för att se över gällande bestämmelser på punktskatteområdet i de delar som inte nu ses över i annat sammanhang eller som nyligen varit föremål för översyn (se Post- och Inrikes tidn. den 5 juni 1969) samt enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1970 för att behandla frågor rörande beskattning av spelautomater o.d. (se Post- och Inrikes tidn. den 2 oktober 1970):

Ordförande:
Fridolin, Hans R., departementsråd

Ledamöter:
Jakobsson, Tage H. E., direktör
Thulin, Einar E:son, skattedirektör
Willart, N. Bo, byråchef

Expert:
Schultz, J. Allan S., bitr. skattedirektör

Sekreterare:
Andersson, Fritz A. R., avdelningsdirektör

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (ordföranden), 22 36 00 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 31 sammanträden.

Utredningen har den 4 juni 1974 avgett betänkandet (Ds Fi 1974:7) Kasinoverksamhet i Sverige.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

13. Arbetsgruppen (Fi 1970:58) för utredning av vissa frågor rörande tullpackhuskarlslagen

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 mars 1969 för att dels utreda konsekvenserna för tullpackhuskarlslagen, om deras ensamrätt till vissa handräckningsgöromål avvecklas, dels efter överläggningar med företrädare för tullpackhuskarlslagen framlägga de förslag vartill utredningen kan föranleda (se Post- och Inrikes tidn. den 14 april 1969):

Ordförande:
Johansson, Kjell Å. M., förhandlingsdirektör

Ledamöter:
Jansson, N. Lennart, kammarrättsråd
Lundh, K. Gunnar, tullråd
Sjönell, I. Marianne, byråchef

Experter:
Ericson, Hans E., förbundsordförande
Jönsson, J. Ove, byråchef

Sekreterare:
Jansson, N. Lennart, kammarrättsråd

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Arbetsgruppen har den 9 november 1973 avgett en promemoria (Ds Fi 1973:14).

Gruppen anförde, att den avsåg att noga följa utvecklingen av tullpackhuskarlsfrågan i samband med övergången till ny tullagstiftning och lämna ytterligare förslag i ämnet om så visade sig påkallat. Problemen i samband med avskaffandet av tullpackhuskarlslagens ensamrätt till tullhandräckningsarbete genom den nya tullagstiftningens ikraftträdande den 1 januari 1974 har nu lösts på ett enligt arbetsgruppens mening tillfredsställande sätt. Förslag utöver dem som lämnades i ovannämnda promemoria har därför ej varit påkallade.

Uppdraget är därmed slutfört.

14. Delegationen (Fi 1970:67) för förvaltningsdemokrati

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 september 1969 för att utreda frågor om försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati inom statsförvaltningen (se Post- och Inrikes tidn. den 14 november 1969):

Ordförande:
Vahlberg, Gustav E., f.d. generaldirektör

Ledamöter:
Asplund, C. Christer, ombudsman
Gothefors, Per L., ombudsman
Hessleborn, Olle K-A., sekreterare
Johansson, Arne G., förste förbundssekreterare
Qvarnström, Björn O., administrativ direktör
Rosenblad, Urban S., generaldirektör
Rydén, Jan E., avdelningschef

Experter:
Bäck, Lars, byråchef
Fjellström, Carl Gustaf F., byråchef
Mattson, N. Morgan, ombudsman
Näsholm, Birger, byråchef
von Otter, Casten H., universitetslektor (fr.o.m. den 1 april 1974)
Vogel, Lorentz W., byråchef (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Sekreterare:
Ström, K. Fingal, kansliråd

Bitr. sekreterare:
Pedersson, T. Svante, direktör

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (bitr. sekreteraren)

Direktiven för delegationen, se 1970 års riksdagsberättelse Fi 67.

Delegationen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter och personalorganisationer som berörs av delegationens arbete.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

15. Utredningen (Fi 1970:69) om företagens uppgiftsplikt

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 12 december 1969, den 14 maj 1970 och den 5 oktober 1973 för att se över bestämmelserna om företagens och andra arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet, m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 17 januari 1970):

Ordförande:
Hallman, Eric R., överdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Järnbrink, Hans G., överdirektör (t.o.m. den 30 juni 1974)

Ledamöter:
Eklund, Erik G., direktör
Kjellgren, Ove I., direktör
Linde, Per Gunnar A. G., avdelningsdirektör
Olsson, Hans I., pol. mag.
Widmark, P. Sverker V., kammarrättsråd

Experter:
Hallman, Eric R., överdirektör (t.o.m. den 30 juni 1974)
Johansson, Östen B., byråchef
Lagerkvist, A. Claes G., byråchef
Lindberg, Sven Å. L., direktör
Persson, Staffan, bitr. professor
Sterte, Rudolf H., pol. mag.
Söderberg, Åke M., byråchef

Sekreterare:
Linde, Per Gunnar A. G., avdelningsdirektör

Bitr. sekreterare:
Hultkvist, Anders M., e. byrådirektör

Lokal: Skattehuset, Götgatan 76, 116 62 Stockholm, tel. växel 24 15 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1970 års riksdagsberättelse Fi 69.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit elva sammanträden. Därutöver har 14 sammanträden hållits med särskilda arbetsgrupper.

Utredningen har den 29 mars 1974 avgett promemorian (Ds Fi 1974:3) Arbetsgivares anmälningsskyldighet enligt utlänningskungörelsen m. m.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1975.

16. Utredningen (Fi 1970:70) rörande förhållandet mellan bankgiro och postgiro

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 december 1969 för att utreda förhållandet mellan bankgiro och postgiro (se Post- och Inrikes tidn. den 29 januari 1970):

Utredningsman:
Malmgren, Kurt K-G., rättschef

Expert:
Telestam, Gösta L., direktör (t.o.m. den 6 november 1974)

Sekreterare:
Persson, G. Bertil, avdelningsdirektör

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (utredningsmannen)

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse Fi 56.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1975.

17. Hemvistsakkunniga (Fi 1970:71)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 januari 1970 för översyn av bestämmelserna om folkbokföring m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 31 mars 1970):

Ordförande:
Edström, Kjell S., överdirektör

Ledamöter:
Boström, Tage R., f.d. kammarrättslagman (fr.o.m. den 1 januari 1975)
Hadding, Carl Fredrik, hovrättslagman
Järnbrink, Hans G., överdirektör
Olsson, Alf E., f.d. byråchef (t.o.m. den 31 december 1974)
Zetterström, Sven N., kommunalråd, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Altvall, Hans-Erik, byrådirektör
Baekkevold, Arne E., kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 1 januari 1975)
Boström, Tage R., f.d. kammarrättslagman (t.o.m. den 31 december 1974)
Karlström, K. G. Bengt, bitr. skattedirektör (fr.o.m. den 11 april 1974)

Sekreterare:
Wennerholm, Peter H. B., kammarrättsassessor

Bitr. sekreterare:
Ahlquist, Anders C., kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 28 juni 1974)

Lokal: Gamla riksdagshuset, tel. växel 14 10 00 (ordföranden, sekreteraren och bitr. sekreteraren). Postadress: Finansdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för de sakkunniga, se 1971 års riksdagsberättelse Fi 57.

De sakkunniga har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tolv sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och andra

som berörs av de sakkunnigas arbete. Därutöver har åtta sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp.

De sakkunniga beräknas i huvudsak avsluta sitt arbete under år 1975.

18. Företagsskatteberedningen (Fi 1970:77)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1970 för översyn av företagsbeskattningen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 10 juli 1970):

Ordförande:
Wärnberg, Erik G., bankofullmäktig, led. av riksdagen

Ledamöter:
Andersson, M. Alvar, lantbrukare, led. av riksdagen
Brodén, Sven E., regeringsråd
Helmers, Dag, docent
Johansson, Tage N., assistent, led. av riksdagen
Magnusson, A. Tage, disponent, led. av riksdagen
Molin, N. Rune, sekreterare
Nettelbrandt, A. Cecilia, jur. kand., tredje vice talman
Stadling, J. Otto V., hemmansägare, led. av riksdagen
Tidefelt, J. Sune, förbundsordförande

Experter:
Anclow, Per R., kammarrättsassessor (fr.o.m. den 5 april 1974)
Atterwall, Göran L., kammarrättsassessor
af Klercker, E. Bertil T:son, direktör (fr.o.m. den 5 april 1974)
Langborn, Nils E., bitr. skattedirektör
Petersson, Carl-Gustaf, skattedirektör (fr.o.m. den 5 april 1974)
Stahl, Ivar, byråassistent
Walberg, Sten S., generaldirektör (fr.o.m. den 5 april 1974)
Werding, Jan A., byrådirektör

Sekreterare:
Thornell, Anders B., revisionsdirektör

Bitr. sekreterare:
Colvér, Mats T., avdelningsdirektör

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren och bitr. sekreteraren)

Direktiven för beredningen, se 1971 års riksdagsberättelse Fi 61.

Tilläggsdirektiv (anförande av statsrådet Sträng till statsrådsprotokollet den 28 juni 1974):

Enligt sina mycket omfattande direktiv har företagsskatteberedningen som huvudfråga att ta ställning till huruvida avvägningen mellan skatt på redovisad nettovinst och skatteförmånerna via avskrivnings- och nedskrivningsregler ger bästa resultatet från olika synpunkter, främst stabiliseringspolitiska, tillväxtpolitiska och fördelningspolitiska. I detta sammanhang nämns vidare i direktiven att beredningen bör ta hänsyn även till de effekter på kapitalavkastning och förmögenhetsutveckling som uppkommer för företagens ägare vid varierande utdelningspolitik genom beskattningen av fysiska personers inkomster, förmögenheter och kapitalvinster. Vid dessa överväganden bör, framhålls det, beaktas önskvärdheten av att man når likartade effekter i fråga om kapitalavkastningens beskattning oberoende av företagens ägarstruktur och deras associationsform. Inte minst bör därvid familjeföretagens situation uppmärksammas. I direktiven erinrades vidare om att förmögenhets- och arvsbeskattningen av delägare i familjeföretag fått en provisorisk lösning i samband med den år 1970 beslutade skattereformen och att det närmast ankom på kapitalskatteberedningen att föreslå mer definitiva regler.

Kapitalskatteberedningen (Fi 1968:47) har numera avlämnat sitt slutbetänkande (SOU 1971:146) Teknisk översyn av kapitalbeskattningen. Några av de viktigaste däri framförda förslagen — frågor rörande familjeföretagens kapitalbeskattning och den latenta skatteskulden — har denna vår prövats av statsmakterna och föranlett lagstiftning (prop. 1974:98, SkU 1974:38, rskr 1974:259, SFS 1974:311-320). Riksdagen beslutade därutöver på förslag av skatteutskottet att hos Kungl. Maj:t begära *dels* förslag till 1974 års höstriksdag i syfte att låta de i prop. 1974:98 föreslagna lättnaderna i kapitalbeskattningen för förmögenhet i familjeföretag omfatta även beskattningen av gåva av företag, *dels* att företagsskatteberedningen får tilläggsdirektiv att i sitt större sammanhang utreda möjligheterna till ändringar i kapitalbeskattningen i syfte att underlätta små och medelstora företags problem med avseende på kapitalbeskattningen i samband med bl. a. generationsväxlingar i företagen.

Skatteutskottet anförde i motiveringen till sitt förslag bl. a. (s. 39) att de likviditetsproblem som förmögenhetsbeskattningen och arvsbeskattningen innebär för familjeföretagen torde ligga endast delvis inom ramen för företagsskatteberedningens utredningsuppdrag. Enligt utskottets uppfattning borde beredningen ta upp dessa frågor till allsidig bedömning i sitt större sammanhang och därvid givetvis även ta ställning till frågan vilka åtgärder som erfordras för att underlätta problemen vid generationsväxlingar i mindre och medelstora företag. I fråga om gåvoskatten framhöll utskottet att man i beskattningshänseende bör eftersträva likformighet mellan livtidsöverlåtelser och dödsfallsöverlåtelser av företag. Utskottet uppmärksammade emellertid skatteflyktsrisken men påpekade att denna torde kunna begränsas på lämpligt sätt, exempelvis genom att medge skattelättnader endast vid överlåtelse av hel förvärvskälla.

Den utvidgning av företagsskatteberedningens uppdrag som riksdagen förordat bör komma till stånd nu. En sådan utvidgning av det ursprungliga uppdraget framstår som desto lämpligare som ett eventuellt förslag till ändring av företagens konsolideringsmöjligheter vid inkomstbeskattningen — vilket ligger inom huvudområdet för beredningens arbete — med den konstruktion som den senast beslutade ändringen av kapitalbeskattningen erhållit får omedelbar inverkan också på kapitalbeskattningen. Härutöver bör emellertid enligt min mening beredningen få i uppdrag även att lägga fram förslag i fråga om gåvobeskattningen i det syfte som skatteutskottet

ansett eftersträvansvärt, nämligen att åtadkomma likformighet i beskattningshänseende mellan livstidsöverlåtelser och dödsfallsöverlåtelser av företag. Att skapa sådan likformighet bör ses som ett led i lösningen av frågorna kring generationsväxlingsproblematiken. Uppdraget faller därmed naturligt in under beredningens övriga arbetsuppgifter. Som skatteutskottet framhållit finns skatteflyktsrisker, som måste beaktas. Som exempel kan nämnas det fallet att delar av en förvärvskälla ges bort vid skilda tidpunkter till samma gåvotagare. Men även andra frågor av tekniskt sett komplicerad natur bör beaktas. Dessa uppkommer särskilt i blandfallen, t. ex. när en skattskyldig ger bort den lösa egendomen i företaget och arrenderar ut den fasta till gåvotagaren, något som inte är ovanligt inom lantbruket. Liknande problem uppkommer vid gåva av vissa andelar i företag. Utredningen bör i sitt arbete anvisa praktiska lösningar av dessa frågor.

Med hänsyn till riksdagens beslut att förslag i fråga om gåvobeskattningen bör föreläggas 1974 års höstriksdag bör arbetet i denna del behandlas med största skyndsamhet och beredningens förslag till åtgärder således vara avlämnat tidigt under hösten 1974.

Beredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 14 sammanträden. Därutöver har ett flertal sammanträden hållits med två särskilda arbetsgrupper inom beredningen.

Beredningen har den 26 mars 1974 avgett promemorian (Ds Fi 1974:4) Skattefrågor i samband med avveckling av aktiebolag och den 8 oktober 1974 promemorian (Ds Fi 1974:12) Skattelättnader vid gåva av familjeföretag.

Beredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

19. Realisationsvinstkommittén (Fi 1970:79)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 november 1970 för att se över inkomstbeskattningen av realisationsvinst vid icke yrkesmässig avyttring av fastigheter, värdepapper och annan egendom (se Post- och Inrikes tidn. den 4 december 1970):

Ordförande:

Lundell, Sture V., regeringsråd

Ledamöter:

Jansson, Paul G., elektriker, led. av riksdagen
Nilsson, N. Yngve, lantbrukare, led. av riksdagen
Sandström, Carl Olof, kammarrättsråd

Experter:

Dahlström, Gösta E., fil. lic.
Fries, Ingmar F., departementssekreterare
Helmers, Dag, docent
Johansson, Sven-Erik N., professor

Sekreterare:
Thomaeus, Bertil E. R., avdelningsdirektör

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1971 års riksdagsberättelse Fi 63.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden. Dessutom har ett flertal sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp inom kommittén.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

20. Utredningen (Fi 1971:01) om beskattning av utländska artister

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 februari 1971 med uppdrag att utreda frågan om regler för beskattning av i utlandet bosatta artister m. fl. (se Post- och Inrikes tidn. den 13 april 1971):

Utredningsman:
Edström, Kjell S., överdirektör

Experter:
Andersén, Börje L., byrådirektör
Järnklev, Erik, f.d. direktör
Nystedt, Curt L., bitr. skattedirektör
Peyron, Ulf C. C., företagsjurist
Widmark, P. Sverker V., kammarrättsråd

Sekreterare:
Ström, Ivan S., länsassessor

Lokal: Gamla riksdagshuset, tel. växel 14 10 00 (utredningsmannen och sekreteraren). Postadress: Finansdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1972 års riksdagsberättelse Fi 49.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

21. Datasamordningskommittén (Fi 1971:03)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 juni 1971 med uppdrag att svara för utredning av frågor rörande samordning och kontroll av databanker, m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 11 november 1971):

Ordförande:
Hermansson, Rune, direktör

Ledamöter:
Alpsten, A. Börje, departementsråd
Andersson, J. Sven G., statssekreterare (t.o.m. den 31 januari 1974)
Bruno, Gösta F., överdirektör
Fastbom, E. Lennart, planeringschef
Haglund, F. Anders, f.d. ombudsman, led. av riksdagen
Larsson, Torsten A., driftdirektör
Lindberg, S. Lennart, organisationsdirektör
Lundgren, Georg E. H., professor, rektor
Sundström, Monica E., kansliråd (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Vinge, Per-Gunnar, direktör
Vinthagen, Rolf, landstingsråd (fr.o.m. den 27 mars 1974)
Virgin, G. Ivar, major, andre vice talman

Expert:
Arvas, Christer G. T., statistikchef (t.o.m. den 30 september 1974)
Lébeck, S. A. Lennart, civilingenjör

Sekreterare:
Johansson, Hans I., t.f. organisationsdirektör

Bitr. sekreterare:
Lundberg, Bengt T., e. avdelningsdirektör

Lokal: Gamla riksdagshuset, tel. växel 14 10 00 (sekreteraren och bir. sekreteraren). Postadress: Finansdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1972 års riksdagsberättelse Fi 50.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tio sammanträden. Rapporter har under året utarbetats i skilda frågor dels av arbetsgrupper på kommitténs uppdrag, dels inom projekt vid statskontoret bedrivna i samråd med kommittén.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

22. Sakkunniga (Fi 1971:04) med uppdrag att verkställa översyn av den kreditpolitiska beredskapslagstiftningen

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1971 med uppdrag att verkställa översyn av den kreditpolitiska beredskapslagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 4 december 1971):

Ordförande:
Malmgren, Kurt K-G., rättschef

Ledamöter:
Almgren, Hans G., departementssekreterare
Eklöf, Kurt G. A., bankdirektör

Experter:
Lundquist, Ulla-Britt, byrådirektör
Widding, N. Åke W., chefsrådman

Sekreterare:
Klangby, Lars-Erik, byrådirektör

Direktiven för de sakkunniga, se 1972 års riksdagsberättelse Fi 51.

De sakkunniga har under tiden november 1973 - januari 1974 hållit fyra sammanträden.

De sakkunniga har den 1 februari 1974 avgett betänkandet (Ds Fi 1974:2) Kreditpolitiska medel.

Uppdraget är därmed slutfört.

23. Mervärdeskatteutredningen (Fi 1971:05)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 oktober 1971 med uppdrag att verkställa teknisk översyn av mervärdeskatten (se Post- och Inrikes tidn. den 11 november 1971):

Utredningsman:
Fridolin, Hans R., departementsråd

Experter:
Allström, B. Greger B:son, bitr. skattedirektör
Crabo, Sven, direktör
Helmers, Dag, docent
Lindstam, Leif E., kammarrättsassessor
Mellbin, B. Lennart, byråchef

Sekreterare:
Lindstam, Leif E., kammarrättsassessor

Bitr. sekreterare:
Skarell, Gunnar E. A., departementssekreterare

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 24 sammanträden.

Utredningen har den 1 juli 1974 avgett betänkandet (Ds Fi 1974:8) Översyn av mervärdeskatten Del II Fastighetsbegreppet m. m.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

24. Föreningsskatteutredningen (Fi 1971:06)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 november 1971 med uppdrag att verkställa en översyn av gällande beskattningsregler rörande ideella föreningar (se Post- och Inrikes tidn. den 4 december 1971):

Utredningsman:

Pettersson, S. Arne, sekreterare, led. av riksdagen

Experter:

von Bahr, Stig V., kammarrättsfiskal
Brodd, Tore G., generalsekreterare
Göransson, Bengt, folketshuschef
Lundgren, A. Carl-Eric, förbundssekreterare, led. av riksdagen

Sekreterare:

Elmgren, Bo A., utredningssekreterare

Lokal: Gamla riksdagshuset, tel. växel 14 10 00. Postadress: Finansdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1972 års riksdagsberättelse Fi 53.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit två sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

25. Livförsäkringsskattekommittén (Fi 1971:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 10 december 1971, den 28 januari 1972

den 28 juni 1974 för att se över beskattningen av livförsäkringstagare m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 8 februari 1972):

Ordförande:

Ekman, S. Gösta, generaldirektör

Sakkunniga:

Dahlström, Gösta E., fil. lic. (t.o.m. den 15 oktober 1974)
Engkvist, J. Gunnar V., målarmästare, f.d. led. av riksdagen
Hedborg, Anna M., sekreterare (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Helmers, Dag, docent (fr.o.m. den 3 juli 1974)

Johansson, O. Mauritz, ombudsman
Lindwall, Lars E., direktör
Lundblad, Grethe, socialinspektör, led. av riksdagen
Magnusson, A. Tage, disponent, led. av riksdagen
Schönmeyr, C. Richard A. C., direktör

Experter:
Berglöf, J. Sigvard C. D:son, kammarrättsassessor
Edlund, C. Bertil, kansliråd
Elmstedt, K. Erik, direktör (fr.o.m. den 3 juli 1974)
Huss, K. J. Lennart, e. regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Sagnert, Stig E., länsråd
Stening, F. Birger, kammarrättsråd
von Willebrand, Karin M., avdelningsdirektör

Sekreterare:
Andersson, K. O. Martin, förste taxeringsintendent

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1973 års riksdagsberättelse Fi 39.

Tilläggsdirektiv (anförande av statsrådet Sträng till statsrådsprotokollet den 17 maj 1974):

Skadeståndskommittén har i sitt betänkande (SOU 1973:51) Skadestånd V bl. a. framlagt förslag om nya regler om skadestånd till den som tillfogats personskada och skadestånd till efterlevande för förlust av underhåll. I fråga om skadeståndets form förordar kommittén att engångsbelopp bör komma till större användning än hittills. I de fall skadeståndet kan antas få en inte oväsentlig betydelse för den skadelidandes löpande försörjning bör dock även i fortsättningen livränta vara regel. Vidare bör även en kombination av livränta och engångsbelopp vara möjlig.

Kommittén påpekar härjämte att frågan om utformningen av ett ersättningssystem med ökad användning av engångsbelopp inte kan lösas utan att man tar hänsyn till skattereglernas inverkan.

Om livränta byts ut mot engångsbelopp är skatteplikten för engångsbeloppet beroende av hur livräntan skulle ha beskattats om den utgått. Skulle skatteplikt ha förelegat för livräntans hela belopp är engångsbeloppet i sin helhet skattepliktigt medan engångsbeloppet inte är skattepliktigt till någon del om den utbytta livräntan endast till viss del skulle ha utgjort skattepliktig intäkt.

Kommittén framför inte något eget förslag till ändring i skattereglerna, eftersom detta inte ingått i uppdraget. Däremot har kommittén ansett det angeläget att presentera vissa överväganden om sådana ändringar i skattereglerna som skulle göra skattefrågan mera neutral i förhållande till de olika ersättningsformerna. Enligt kommittén kan dessa överväganden tjäna som underlag för den fortsatta prövning av frågan som kommittén förutsätter skall ske.

Kommitténs betänkande har remissbehandlats, och åtskilliga remissinstanser ha yttrat sig i beskattningsfrågan.

Frågan om beskattning av här aktuella engångsbelopp hänger nära samman med det arbete livförsäkringsskattekommittén har att fullgöra. Det bör därför ankomma på nämnda kommitté att i sitt fortsatta arbete även behandla denna beskattningsfråga. Som utgångspunkt bör härvid tagas skadeståndskommitténs överväganden och remissinstansernas synpunkter på beskattningsfrågan. Livförsäkringsskattekommittén bör emellertid vara oförhindrad att även söka andra lösningar av frågan.

Skadeståndskommitténs förslag i vad avser den civilrättsliga delen är f. n. föremål för prövning inom justitiedepartementet. Jag har inhämtat att efter behandling i lagrådet proposition i frågan torde komma att lämnas till riksdagen under hösten 1974. En given förusättning för ökad användning av engångsbelopp är sjävfallet att beskattningsfrågan får en lösning. För att inte motverka den avsedda övergången till engångsbelopp bör därför livförsäkringsskattekommitténs arbete i vad avser beskattningen av dessa engångsbelopp bedrivas skyndsamt.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tolv sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Dessutom har kommittén sammanträtt i mindre grupper.

Kommittén avser att under första halvåret 1975 lämna två betänkanden. I det ena läggs fram förslag till begränsning av nuvarande avdragsrätt vid inkomstbeskattningen för pensionsförsäkringspremie och för pensionsavsättning i företag. Det andra betänkandet kommer att innehålla bl. a. förslag till ändrad inkomstbeskattning av skadestånd i form av engångsbelopp vid personskada.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

26. Kommunalekonomiska utredningen (Fi 1971:08)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 17 december 1971 den 26 april 1974 för att utreda kommunernas ekonomi (se Post- och Inrikes tidn. den 8 januari 1972):

Ordförande:

Ekström, Sven E. A., f.d. förvaltningschef, led. av riksdagen

Sakkunniga:

Carlshamre, Nils O. G., lektor, led. av riksdagen
Carlsson, G. Rune, förbundsdirektör (fr.o.m. den 15 mars 1974)
Holmqvist, A. Mary S., barnavårdsman, led. av riksdagen (avliden)
Höök, Erik S. V., planeringschef (fr.o.m. den 16 april 1974)
Johansson, Knut B. M., förbundsordförande, led. av riksdagen
Josefson, Stig A., lantbrukare, led. av riksdagen
Järdler, Sven A., förbundsdirektör
Kristenson, E. Valter, metallarbetare, led. av riksdagen
Larsson, K. S. Sigvard, direktör, f.d. led. av riksdagen

Olsson, Bengt K., landshövding (t.o.m. den 14 mars 1974)
Sundström, M. Gudrun, fru, led. av riksdagen (fr.o.m. den 26 augusti 1974)
Åberg, Carl Johan, t. f. planeringschef

Experter:
Alexandersson, Rune J., sekreterare
Bergsten, E. Rune, kansliråd
Carling, Alf G., docent
Engström, Odd E. L., t.f. departementsråd (fr.o.m. den 16 april 1974)
Ericsson, Bengt G., direktör (t.o.m. den 22 augusti 1974)
Ericsson, Kjell U., förste sekreterare
Ericsson, Lars Eric, statssekreterare (t.o.m. den 27 februari 1974)
Esaieson, Erik R. A., statistikchef
Hagberg, Ann-Charlotte, pol. mag. (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Hinno, Rein, departementssekreterare
Hjelmqvist, Ingvar K. R., kansliråd (fr.o.m. den 28 februari 1974)
Johansson, Karl-Erik, sekreterare
Myhlback, J. Lennart, fil. lic.
Nilsson, Alf G., departementssekreterare
Skalin, E. Douglas, förste sekreterare
Slunge, G. Walter R., avdelningschef (fr.o.m. den 23 augusti 1974)
Werbell, Bror I., avdelningsdirektör
Östman, Lars J. O., e. universitetslektor (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Sekreterare:
Engström, Odd E. L., t.f. departementsråd (t.o.m. den 15 april 1974)
Höök, Erik S. V., planeringschef (fr.o.m. den 16 april 1974)

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Fi 40.

Tilläggsdirektiv (anförande av statsrådet Sträng till statsrådsprotokollet den 28 december 1973):

Statsbidrag till kommunernas sociala hemhjälp och familjedaghemsverksamhet utgår normalt med 35 % av kommunernas nettokostnader. Riksdagen har på grundval av prop. 1973:165 med förslag till vissa ekonomisk-politiska åtgärder beslutat om en höjning av statsbidragsandelen till 50 % för kalenderåret 1974 (FiU 1973:40, rskr 1973:344).

Avsikten med denna temporära höjning av bidragen var att övergångsvis stimulera kommunerna att bygga ut dessa former av social service. Enligt prop. 1973:165 kunde bidragshöjningen beräknas ge utrymme för nyanställning inom social hemhjälp motsvarande ca 7 000 heltidsarbetande under år 1974. Någon ställning har inte tagits till frågan om storleken av statsbidragen för tiden efter år 1974.

Handikapputredningen föreslog i sitt i oktober 1970 avlämnade

betänkande (SOU 1970:64) Bättre socialtjänst för handikappade att statsbidrag med 35 % skulle utgå till kommunernas nettokostnader för färdtjänst. Utredningens betänkande överlämnades i december 1971 till kommunalekonomiska utredningen. Handikappförbundens centralkommitté (HCK) har sedermera i skrivelse under hösten 1973 betonat vikten av ökade insatser vad gäller kommunal färdtjänst och framhållit att statsbidrag är nödvändigt för att få till stånd en väl fungerande och likvärdig färdtjänst över hela landet. I sin skrivelse hemställde HCK att Kungl. Maj:t, i avvaktan på ett definitivt förslag från kommunalekonomiska utredningen, i statsverkspropositionen 1974 föreslår ett provisoriskt statsbidrag till den kommunala färdtjänsten uppgående till 35 % av kostnaderna.

Med hänsyn till angelägenheten av att samhället på olika sätt stöder den sociala servicen föreslår jag efter samråd med chefen för socialdepartementet att Kungl. Maj:t uppdrar åt kommunalekonomiska utredningen att med förtur behandla frågorna om storlek och utformning av statsbidragen till kommunernas sociala hemhjälp och familjedaghemsverksamhet för tiden efter år 1974 och att i samband därmed även behandla frågan om statsbidrag till den kommunala färdtjänsten. I avvaktan på sin redovisning av den samlade statsbidragsgivningens former och omfattning bör utredningen kunna föreslå provisoriska lösningar för statsbidrag till nämnda verksamheter.

Utredningen bör — med beaktande av att de i prop. 1973:165 föreslagna höjningarna av statsbidragen för år 1974 hade sin grund i bl. a. konjunkturpolitiska överväganden — vid sin slutliga bedömning av frågan om kommunernas ekonomi väga in effekten av de förslag som framlägges i de nu aktuella frågorna.

Resultatet av utredningens överväganden skall redovisas i sådan tid att beslut om de statsbidragsregler som skall gälla fr. o. m. den 1 januari 1975 kan fattas vid 1974 års riksdag.

Under hänvisning till vad jag sålunda anfört hemställer jag att Kungl. Maj:t beslutar meddela kommunalekonomiska utredningen dessa tilläggsdirektiv.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit elva sammanträden samt haft överläggningar med andra kommittéer. Därutöver har nio sammanträden hållits med särskilda arbetsgrupper.

Utredningen har den 18 juni 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:41) Statsbidrag till kommunal färdtjänst, hemhjälp och familjedaghemsverksamhet.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

27. 1972 års skatteutredning (Fi 1972:02)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 april 1972 för att se över skattesystemet, m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 19 maj 1972):

Ordförande:

Brandt, Erik R., f.d. ombudsman, f.d. led. av riksdagen

Sakkunniga:

Andersson, M. Alvar, lantbrukare, led. av riksdagen
Bartley, A. Osborne, professor (fr.o.m. den 1 april 1974)
Björne, B. Gunnar, kansliråd
Gadd, P. E. Arne, revisionsdirektör, led. av riksdagen
Hedborg, Anna M., sekreterare (fr.o.m. den 29 juni 1974)
Hermansson, Carl-Henrik, chefredaktör, led. av riksdagen
Hörnlund, Gördis K., fru, led. av riksdagen
Kristenson, E. Valter, metallarbetare, led. av riksdagen
Krönmark, Eric A., lantbrukare, led. av riksdagen
Meidner, Rudolf A., fil. dr (t.o.m. den 28 juni 1974)
Mundebo, K. A. Ingemar, avdelningsdirektör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Svensson, Stig R., direktör
Tidefelt, J. Sune, förbundsordförande
Tobisson, Lars F., direktör (t.o.m. den 31 mars 1974)

Experter:

Edlund, C. Bertil, kansliråd
Garke, Hans B., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 12 augusti 1974)
Höök, Erik S. V., planeringschef (fr.o.m. den 5 juni 1974)
Jönsson, E. Gustav, departementsråd
Lindstam, Leif E., kammarrättsassessor
Nilsson, Alf G., departementssekreterare (t.o.m. den 8 augusti 1974)

Expert i frågor som gäller faktisk sambeskattning och därmed sammanhängande frågor:

Andersson, Karl Olov, direktör

Expert i frågor som rör viss deklarationsundersökning:

Nilsson, J. Ove G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 25 september 1974)

Expert i frågor som rör utländsk rätt:

Laurén, Reidunn M. B., regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1974)

Sekreterare:

Swartling, Anders J. A., regeringsrättssekreterare

Bitr. sekreterare:

Alderin, Robert B., regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 12 augusti 1974)
Laurén, Reidunn M. B., regeringsrättssekreterare (t.o.m. den 31 juli 1974)
Nygren, Hilding O., avdelningsdirektör (t.o.m. den 30 juni 1974)
Walander, Anders, kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 12 augusti 1974)

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren och bitr. sekreterarna)

Direktiv och tilläggsdirektiv för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Fi 42. Tilläggsdirektiv, se 1974 års riksdagsberättelse Fi 32.

Tilläggsdirektiv (anförande av statsrådet Sträng till statsrådsprotokollet den 13 september 1974):

Genom tilläggsdirektiv den 12 oktober 1973 fick 1972 års skatteutredning i uppdrag att lägga fram förslag till skatteomläggning. Utredningen skulle med förslaget dels åstadkomma en lindring av marginaleffekterna för inkomsttagare i mellaninkomstlägena dels beakta behovet av skattesänkningar för inkomsttagare med lägre inkomster. Uppdraget syftade till att åstadkomma en provisorisk lösning i avvaktan på en mer långsiktig skattereform. Utredningen lade i mars 1974 fram sitt betänkande (SOU 1974:20) Förslag till skatteomläggning med förslag enligt tilläggsdirektiven. Förslaget tog i första hand sikte på 1975 års inkomster. En proposition på grundval av betänkandet föreläggs höstriksdagen.

Under vårens diskussion om skatteförslaget framfördes från löntagarnas organisationer önskemål om en skatteomläggning också beträffande 1976 års inkomster. En sådan omläggning skulle enligt organisationerna väsentligt öka möjligheterna att vid de kommande löneförhandlingarna uppnå en avtalsperiod på mer än ett år.

Som framgått av den s. k. Haga-överenskommelsen har löntagarnas organisationer förbundit sig att vid avtalsförhandlingarna ta hänsyn till den förestående skatteomläggningen beträffande 1975 års inkomster. Det är angeläget att genom en liknande omläggning för tiden närmast efter år 1975 underlätta en längre avtalsperiod än ett år. Utredningen bör därför i avvaktan på en mera definitiv lösning lägga fram förslag till en provisorisk skattereform även i fråga om 1976 års inkomster. Förslaget bör innefatta en lindring av skatten främst för låginkomsttagarna jämte de stora löntagargrupperna.

Enligt Haga-överenskommelsen har regeringen utfäst sig att låta skatteutredningen med förtur pröva sparavdraget vid inkomsttaxeringen med hänsyn till prisutvecklingen sedan år 1961. Utredningen bör således i samband med fullgörandet av uppdraget enligt förevarande tilläggsdirektiv också pröva frågan om sparavdragets storlek. I samband härmed bör utredningen överse det speciella avdrag som utgår vid schablonberäknad intäkt av egnahemsfastighet. De nya avdragen bör gälla från och med inkomståret 1975.

Utgångspunkten för utredningens arbete bör vara att skatteomläggningen totalfinansieras i likhet med den tidigare. Härvid bör såväl höjda arbetsgivar- eller socialavgifter som indirekt skatt kunna komma i fråga. Kostnadsramen bör vara fyra miljarder kr.

Förslaget bör läggas fram skyndsamt och senast till årsskiftet 1974/75.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 25 sammanträden. Därutöver har sammanträden hållits med särskilda arbetsgrupper inom utredningen.

Utredningen har den 29 mars 1974 avgett delbetänkandet (SOU 1974:20) Förslag till skatteomläggning m. m.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

28. Styrelserepresentationsutredningen (Fi 1972:04)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 april 1972 för att utreda frågor angående representation för de anställda i statliga myndigheters styrelser m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 31 maj 1972):

Ordförande:
Uggla, Karl-Lennart, generaldirektör

Sakkunniga:
Johansson, G. Arne, förste förbundssekreterare
Larson, Rune, förste ombudsman
Ström, K. Fingal, kansliråd

Experter:
Holmberg, Erik G., hovrättsråd
Vogel, Lorentz W., byråchef

Sekreterare:
Werner, Ulf C. L., departementssekreterare

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Fi 44.

Utredningen har under november 1973 - augusti 1974 hållit ett sammanträde.

Statsrådet Löfberg har den 20 augusti 1974, efter framställning av utredningen, förklarat att utredningens arbete skall anses slutfört.

29. Utredningen (Fi 1972:06) om underställning av avtal

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1972 för att utreda vilka frågor om arbetsoch anställningsvillkor för tjänstemän som skall underställas Kungl. Maj:t och vilka som därutöver skall underställas riksdagens lönedelegation (se Post- och Inrikes tidn. den 10 juli 1972):

Utredningsman:
Foyer, Lars O., kanslichef

Lokal: Riksdagens näringsutskott, 100 12 Stockholm, tel. växel 14 20 20

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Fi 46.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

30. 1972 års pressutredning (Fi 1972:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1972 för att utreda pressens förhållanden (se Post- och Inrikes tidn. den 22 juli 1972):

Ordförande:

Edenman, Ragnar H. L., landshövding, f.d. led. av riksdagen

Sakkunniga:

Andersson, J. Sven G., statssekreterare (t.o.m. den 11 februari 1974)
Berg, Bengt Åke, budgetchef (fr.o.m. den 12 februari 1974)
Gustavsson, Åke E. G., redaktör, led. av riksdagen
Hallvig, P. Ivar V., direktör
Karlsson, Urban, sekreterare
Nilsson, E. Bertil V., direktör
Pettersson, N. Allan I., kanslichef
Svensson, Olle F. S., chefredaktör, led. av riksdagen
Wikström, Jan-Erik, förlagschef, f.d. led. av riksdagen
Winberg, S. Håkan, rådman, led. av riksdagen

Experter:

Ahlqvist, Anders T., redaktör
Anderson, S. Arne M., universitetslektor
Bodin, Gösta N., direktör
Borin, Leif H., ekon. lic.
Brännström, Per E. E., direktör
Dahlqvist, Börje G., redaktionschef (t.o.m. den 26 augusti 1974)
Daschek, Antti E., ekonomichef
Djurberg, Åke L., chefredaktör
Engwall, Lars O. V., universitetslektor
Fredriksson, Stig G., chefredaktör
Frisch, Paul, redaktör
Gustafsson, Karl-Erik, ekon. lic.
Hallin, N. Erik Anund, direktör
Hansson, Olof B., förbundskassör
Heddelin, Bertil, huvudredaktör
Hernlund, Carl Hugo H., förste ombudsman
Ivre, Ivar G. E., redaktör
Johansson, S. Östen, redaktör
Jönsson, Erik, civilingenjör
Lambert-Olsson, Håkan, direktör
Larmén, Evert, direktör
Lindskog, Nils-Petter, direktör
Ljung, C. H. T. Johan, direktör
Lundberg, Dan I., ekon. dr
Lundh, Sune, direktör
Malmgren, Björn C. N. E:son, redaktör
Mattsson, Thure R., redaktör
Nilsson, Stig B. A., andre ordförande
Nowak, Kjell, docent
Nycop, Carl-Adam, förlagsdirektör

Olofsson, Sören, chefredaktör
Petersson, Per-Axel J. O., direktör
Prântare, Bo L. O., direktör
Ringdahl, Jan, fil. lic.
Rosengren, Karl-Erik B:son, universitetslektor
Schein, Harry, direktör
Ståhl, Ingemar O. L., professor
Vinell, Lars G., docent
Weibull, G. Lennart, fil. kand.
Wendel, Folke L. Å., direktör
Wennerström, Ragnar, direktör
Westerberg, Erik J., direktör
Westerståhl, H. Jörgen, professor
Wickström, Bo G., professor
Österberg, Rolf V., direktör

Sekreterare:
Hadenius, Stig G., universitetslektor

Bitr. sekreterare:
Fransson, Bill G., e. kanslisekreterare
Olsson, Claes Olof, e. forskningsassistent (fr.o.m. den 16 oktober 1974)

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren och bitr. sekreterarna)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Fi 47.

Tilläggsdirektiv (anförande av statsrådet Sträng till statsrådsprotokollet den 1 februari 1974):

Produktionsbidrag för dagstidningar infördes år 1971 (prop. 1971:27, KU 1971:32, rskr 1971:180) i en för dagspressen akut situation för att om möjligt — i varje fall på kort sikt — förhindra ytterligare nedläggningar av dagstidningar. Redan efter ett år blev det nödvändigt med en kraftig förstärkning av produktionsbidragen, framför allt för storstädernas andratidningar (prop. 1972:59, KU 1972:29, rskr 1972:203). För innevarande budgetår har riksdagen anslagit 67 milj. kr. för ändamålet.

Med hänsyn till det prekära ekonomiska läget för stora delar av dagspressen till följd av bl. a. den kraftiga prisstegringen på tidningspapper föreslår jag att Kungl. Maj:t uppdrar åt 1972 års pressutredning att, i avvaktan på utredningens slutliga förslag, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till lämplig fördelning av ökade produktionsbidrag inom en kostnadsram av 30 milj. kr. Förslaget skall redovisas senast den 15 mars 1974.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit elva sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Därutöver har

ett flertal sammanträden hållits med fem expertgrupper och särskilda arbetsgrupper inom dessa.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

31. Bostadsskattekommittén (Fi 1972:08)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 8 september och den 6 oktober 1972 med uppdrag att överse bostadsbeskattningen (se Post- och Inrikes tidn. den 2 oktober 1972):

Ordförande:
Walberg, Sten S., generaldirektör

Sakkunniga:
Almgren, Hans G., departementssekreterare
Carlstein, Rune A., stadskassör, led. av riksdagen
Dahl, C. E. Harry, förbundsordförande
Hellstedt, Ernst L., civilingenjör
Jansson, Sven I., direktör
Landgren, Per C. D. E., direktör
Larsson, K. S. Sigvard, direktör, f.d. led. av riksdagen
Leo, P. Gunnar, direktör
Lindh, Åke H., andre förbundsordförande

Experter:
Anclow, Per R., kammarrättsassessor
Edlund, C. Bertil, kansliråd
Fries, Ingmar F., departementssekreterare

Sekreterare:
Herrlin, Klas G. E., kammarrättsfiskal

Lokal: Gamla riksdagshuset, tel. växel 14 10 00 (sekreteraren). Postadress: Finansdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för kommittén, se 1973 års riksdagsberättelse Fi 48.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 23 sammanträden. Därutöver har åtta sammanträden hållits med arbetsgrupper.

Kommittén har den 15 mars 1974 avgett delbetänkandet (SOU 1974:16) Neutral bostadsbeskattning.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

32. Utredningen (Fi 1972:09) angående kvinnornas situation i den statligt lönereglerade offentliga förvaltningen

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 december 1972 för att utreda kvinnornas situation inom den statligt lönereglerade offentliga förvaltningen (se Post- och Inrikes tidn. den 7 mars 1973):

Utredningsman:
Lindberg, S. Ingemar, kansliråd

Experter:
Aabye-Nielsen, Hans, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1974)
Borgström, Siv U. E., postkassör
Buckau, Anne-Marie A. L., ombudsman
Jansson, Kurt S., avdelningschef
Klintstam, Solvig A. L., direktörsassistent
Ulfhielm, Monica H. V., sekreterare

Sekreterare:
Kjellberg, Bo A., förste byråsekreterare

Bitr. sekreterare:
Edman, Ulla A., utbildningssekreterare (fr.o.m. den 1 augusti 1974)
Löfblom, Ingeborg J., assistent (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Lokal: Lilla Nygatan 4, 111 28 Stockholm, tel. 10 13 51 (sekreteraren)

Direktiven för den sakkunnige, se 1974 års riksdagsberättelse Fi 39.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

33. Utredningen (Fi 1973:01) om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 februari 1973 för att utreda frågan om regler om kvarstad, skingringsförbud m. m. i skatteprocessen (se Post- och Inrikes tidn. den 7 mars 1973):

Ordförande:
Nordenadler, Anders, länsåklagare

Sakkunniga:
Bergh, Sten, kammarrättsråd
Johansson, S. Olof H., led. av riksdagen
Welander, Gösta, kansliråd

Westberg, H-O. (Olle), svarvare, led. av riksdagen

Experter:
Andréasson, Bill E., bitr. skattedirektör (fr.o.m. den 22 april 1974)
Bjernstad, S. L. Börje, kronofogde
Björnesjö, Sven G., taxeringsrevisor
Jarenius, J. Christer I., skattedirektör
Mattsson, Kjell I., distriktsåklagare (t.o.m. den 21 april 1974)
Widmark, P. Sverker V., kammarrättsråd

Sekreterare:
Andréasson, Bill E., biträdande skattedirektör (t.o.m. den 21 april 1974)
Erling, E. Martin H., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 22 april 1974)

Bitr. sekreterare:
Erling, E. Martin H., hovrättsfiskal (t.o.m. den 21 april 1974)
Werdinius, Claes A., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 22 april 1974)

Lokal: Gamla riksdagshuset, tel. växel 14 10 00 (bitr. sekreteraren). Postadress: Finansdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Fi 40.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 34 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har numera beslutat lösa sitt uppdrag etappvis och har av det skälet den 20 maj 1974 avgett delbetänkandet (SOU 1974:49) Bevissäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

34. Sakkunnig (Fi 1973:02) med uppdrag att utreda frågan om förvaltningen av Drottningholms kungsgård

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 maj 1973 för att utreda frågan om förvaltningen av Drottningholms kungsgård (se Post- och Inrikes tidn. den 2 juni 1973):

Utredningsman:
Fjellander, Nils E. B., regeringsråd (avliden)
Lindberg, N. Olof, expeditionschef (fr.o.m. den 20 september 1974)

Sekreterare:
Sellvall, L. Göran, departementssekreterare

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för den sakkunnige, se 1974 års riksdagsberättelse Fi 41.

Utredningsarbetet har inte kunnat bedrivas under första halvåret 1974. Sedan en ny sakkunnig nu tillkallats har arbetet återupptagits.

Utredningsarbetet beräknas pågå under hela år 1975.

35. Sakkunnig (Fi 1973:03) med uppdrag att se över uppgiftsfördelningen m. m. mellan statskontoret, Statskonsult AB och DAFA

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 maj 1973 för att se över uppgiftsfördelningen m. m. mellan statskontoret, Statskonsult AB och DAFA (se Post- och Inrikes tidn. den 30 juni 1973):

Utredningsman:

Andersson, J. Sven G., statssekreterare

Experter:

Bruno, Gösta F., överdirektör
Moback, Stig L., direktör
Pernelid, V. Åke E., direktör
Persson, Gert I. E., planeringsdirektör

Sekreterare:

Hjalmarsson, S. Åke, departementssekreterare (fr.o.m. den 7 januari 1974)
Lonaeus, G. Håkan N., departementssekreterare (t.o.m. den 6 januari 1974)

Direktiven för den sakkunnige, se 1974 års riksdagsberättelse Fi 42.

Den sakkunnige har under tiden november 1973 - september 1974 hållit 13 sammanträden med experterna.

Den sakkunnige har den 2 oktober 1974 avgett betänkandet (Ds Fi 1974:11) Översyn av uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan statskontoret, Statskonsult AB och DAFA m. m.

Uppdraget är därmed slutfört.

36. Varusmugglingsutredningen (Fi 1973:04)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 oktober 1973 för att företa en översyn av lagen om straff för varusmuggling och därmed sammanhängande frågor (se Post- och Inrikes tidn. den 20 oktober 1973):

Utredningsman:

Klackenberg, O. Henrik, f.d. regeringsråd

Experter:
Carlson, Å. Lennart, avdelningsdirektör
Persson, Lars E. H., hovrättsassessor
Rundlöf, G. Arne M., t.f. byråchef
Widmark, P. Sverker V., kammarrättsråd

Sekreterare:
Ljungwall, N. E. Folke, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 10 januari 1974)

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (utredningsmannen och sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Fi 43.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 19 sammanträden samt haft överläggningar med vissa tullmyndigheter avseende frågor som berör utredningens arbete.

Utredningen har yttrat sig över en framställning från generaltullstyrelsen om införande i tullagen (1973:670) av bestämmelser om förseningsavgift i fall då tulldeklaration lämnats för sent m. m.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

37. 1973 års myntkommitté (Fi 1973:05)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 november 1973 för att utreda förutsättningarna för förslag till ny prägel på rikets mynt (se Post- och Inrikes tidn. den 10 december 1973):

Ordförande:
Ulvfot, Benkt H., myntdirektör

Ledamöter:
Malmer, Brita I. M., avdelningsdirektör
von Schantz, K. Philip G., professor
Scheffer, C. Gunnar U., statsheraldiker

Sekreterare:
Lagerström, Ulf Å., departementssekreterare

Direktiven för kommittén, se 1974 års riksdagsberättelse Fi 44.

Kommittén har under tiden november 1973 - april 1974 hållit åtta sammanträden.

Kommittén har den 18 april 1974 avgett promemoria (Ds Fi 1974:5) angående förslag till ny prägel på rikets mynt.

Uppdraget är därmed slutfört.

38. Fastpriskommittén (Fi 1974:01)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 mars 1974 för att utreda vissa frågor rörande upphandling till fast pris utan indexreglering (se Post- och Inrikes tidn. den 16 mars 1974):

Ordförande:
Tilert, C. Reidar, generaldirektör

Sakkunniga:
Fastbom, E. Lennart, planeringschef
Gustafsson, Åke G., avdelningschef
Walck, K. Janne, ekonomidirektör
Westin, J. Olle, ekonomidirektör

Expert:
Arthursson, Anders I., byrådirektör (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Sekreterare:
Ericson, Gösta, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Lokal: Byggnadsstyrelsen, Karlavägen 100. Postadress: 106 43 Stockholm, tel. växel 14 10 40 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Sträng till statsrådsprotokollet den 8 mars 1974):

Vid upphandling av byggnads- och anläggningsarbeten skall statliga myndigheter tillämpa cirkuläret (1973:667) om upphandling av statliga byggnads- och anläggningsarbeten till fast pris, fastpriscirkuläret. Enligt cirkuläret skall statliga byggnads- och anläggningsarbeten upphandlas till fast pris utan indexreglering. Om särskilda skäl föreligger får upphandling av sådana arbeten ske till rörligt pris. När tiden från anbudsdag till avtalad dag för färdigställande därvid ej överstiger två år får upphandling till rörligt pris endast ske efter samråd med riksrevisionsverket. Cirkuläret innehåller vidare vissa föreskrifter om förbehåll för kostnadsändring till följd av exceptionella omständigheter eller onormala prisförändringar på i arbetet ingående material.

Det första fastpriscirkuläret utfärdades år 1969. Mellan åren 1969 och 1971 lämnade entreprenörerna — såväl medlemmar i Svenska Byggnadsentreprenörföreningen (SBEF) som övriga entreprenörer — anbud med fast pris utan indexreglering. SBEF beslöt emellertid i juni 1971 att medlemmar av föreningen vid bötesplikt måste — om beställaren begärde fast pris utan indexreglering — lämna dubbla anbud, dels ett grundanbud, som anger anbudsdagens prisläge, dels ett s. k. utbytespris som är avsett att täcka kommande prisförändringar på material och arbete. SBEF fastställde sedan den årliga prisutvecklingsprocent som medlemmarna lägst måste räkna med. Denna fastställdes 1971 till 9 % och höjdes i augusti 1973 till 11 %, i september 1973 till 13 % och i december 1973 till 18 %.

Byggnadsstyrelsen har under tiden efter 1971 försökt finna lösningar som i möjligaste mån eliminerade olägenheterna med den form för fastprisanbud som SBEF beslutat tillämpa. Denna leder enligt byggnadsstyrelsens

uppfattning till att staten får betala alltför höga pristillägg på grund av att SBEF räknar med stor riskmarginal när föreningen beslutar om prisutvecklingsprocent (f. n. 18 % årlig prisstegring).

Efter förhandlingar enades byggnadsstyrelsen och SBEF våren 1973 om en form för fast pris i styrelsens upphandlingar innebärande att styrelsen stod risken för onormala prisökningar på i entreprenaden ingående material (utöver ett visst bestämt procenttal som sattes till 4 % per år). Därigenom begränsades entreprenörernas risktagande för sådan prisutveckling som entreprenörerna inte direkt kunde påverka.

På grund av SBEF:s form för att avge fastprisanbud, dvs. grundanbud och separat utbytespris, tvingades byggnadsstyrelsen även gå in i förhandlingar med SBEF om det procenttal för beräkning av utbytespris som skulle tillämpas för fastprisanbud till byggnadsstyrelsen. I denna fråga enades parterna i juni 1973. Försöken med den överenskomna nya formen för fastprisupphandling skulle därefter utvärderas. Parternas avsikt var att senare söka nå en generell tillämpning inom hela statsverket av denna form för fastprisupphandling.

Omedelbart före årsskiftet bröt emellertid SBEF överenskommelsen från juni 1973 utan att förhandlingar med byggnadsstyrelsen ägt rum och beslöt ensidigt att vid anbud till byggnadsstyrelsen höja det s. k. utbytespriset med 43 %. Diskussioner mellan byggnadsstyrelsen och SBEF i denna fråga har inte lett till resultat.

Att upphandla byggnads- och anläggningsarbeten till fast pris innefattar som framgår av det anförda problem såväl för byggnadsstyrelsen som för övriga statliga upphandlande myndigheter. Entreprenörerna anser att fastprisanbud där de skall göra antaganden om speciellt prisutvecklingen inom materialindustrin innefattar stora osäkerhetsmoment och begär därför höga pristillägg.

En väg ur det låsta läge fastprisfrågan kommit i synes vara att hela statsverket övergår till en till resp. myndighet anpassad form för fastprisupphandling motsvarande den byggnadsstyrelsen numera tillämpar. För att studera dessa problem bör enligt min mening en utredning med företrädare för statliga upphandlande myndigheter samt riksrevisionsverket och statistiska centralbyrån tillsättas. Utredningen bör utarbeta en fastprismall anpassad till olika statliga myndigheters specifika upphandlingsförhållanden. Utredningen bör belysa hur den kompensation för löneförändringar som utgår vid normal indexreglering av entreprenader förhåller sig till de beräkningar som entreprenörerna redovisar i sina fastprisanbud. Det är enligt min mening önskvärt att även kommuner och enskilda beställare av byggnads- och anläggningsarbeten upphandlar till fasta priser. Utredningen bör därför undersöka möjligheterna att få till stånd en sådan vidgad fastprisupphandling för icke-statliga beställare.

Utredningen bör arbeta skyndsamt. Om möjligt bör förslag till åtgärder föreligga senast i början av år 1975.

Kommittén har under tiden mars - oktober 1974 hållit fyra sammanträden.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

39. Sakkunniga (Fi 1974:02) med uppdrag att utreda frågan om gränsdragningen mellan förvaltningsrevision och rationaliseringsverksamhet inom statsförvaltningen m. m.

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för att utreda frågan om gränsdragningen mellan förvaltningsrevision och rationaliseringsverksamhet inom statsförvaltningen m. m.:

Ordförande:
Andersson, J. Sven G., statssekreterare

Sakkunniga:
Berggren, G. Rune, generaldirektör
Moberg, Sven T., generaldirektör
Resare, Alf C. R., överdirektör

Sekreterare:
Hjalmarsson, S. Åke, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Sträng till statsrådsprotokollet den 28 juni 1974):

Statskontoret är central förvaltningsmyndighet för rationaliseringsverksamheten inom statsförvaltningen i den mån denna uppgift inte ankommer på annan myndighet. I verkets uppgifter ingår bl. a. att ta initiativ till och utföra rationaliseringsundersökningar, att utbilda personal för rationaliseringsverksamhet samt att genom rådgivning verka för förenklingar och kostnadsbesparingar inom statsförvaltningen. Inom försvarsdepartementets verksamhetsområde svarar försvarets rationaliseringsinstiut för dessa uppgifter. Riksrevisionsverket (RRV) är central förvaltningsmyndighet för revision och redovisning samt därmed sammanhängande frågor inom statsverksamheten. I fråga om revision åligger det verket att bedriva förvaltningsrevision samt därvid särskilt granska den statliga verksamheten och tillse att den bedrivs effektivt.

Enligt beslut vid 1960 års riksdag omorganiserades statskontoret till central rationaliseringsorgan för statsförvaltningen och tillskapades RRV som centralt revisions- och redovisningsorgan (prop. 1960:126, SU 1960:107, rskr 1960:282). Genom stasmakternas beslut år 1967 drogs riktlinjerna upp för organisationen av den statliga redovisnings- och revisionsverksamheten (prop. 1967:79, SU 1967:82, rskr 1967:194). Behovet av samverkan mellan de båda myndigheterna har tillgodosetts bl. a. genom att chefen för det ena ämbetsverket är självskriven vice ordförande i styrelsen för det andra. Vidare samarbetar verken i förekommande fall inom vissa gemensamma projekt, t. ex. informationsprojektet Info-ES. Samverkan mellan de båda verken har fungerat väl. Emellertid har sedan 1960 och 1967 års beslut såväl rationaliseringsverksamheten som förvaltningsrevisionen utvecklats starkt inom statsförvaltningen. Det finns därför anledning att mot bakgrund av den utveckling som ägt rum överväga om den gränsdragning som nu gäller

mellan rationaliseringsverksamhet och förvaltningsrevision behöver förändras eller ytterligare preciseras. Formerna för en intensifierad samverkan mellan de berörda centrala myndigheterna bör därvid också prövas. Dessa uppgifter bör anförtros åt särskilda sakkunniga.

Vidare bör de sakkunniga överväga och föreslå hur förvaltningsrevisionen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde lämpligen bör vara organiserad. Härvid bör bl. a. övervägas samarbetsformerna med RRV. Som utgångspunkt för utredningsarbetet bör gälla att RRV skall vara central förvaltningsmyndighet för förvaltningsrevision inom statsförvaltningen i dess helhet.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt.

De sakkunniga har under tiden juli - oktober 1974 hållit två sammanträden.

De sakkunnigas arbete beräknas pågå under hela år 1975.

40. Jury (Fi 1974:03) för bedömning av förslag till ny prägel på rikets mynt m. m.

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 augusti 1974 för bedömning av förslag till ny prägel på rikets mynt m. m.:

Medlemmar:

Forsberg, Karl-Erik, grafiker
Grate, Eric, f.d. professor
Malmer, Brita I. M., avdelningsdirektör
Marklund, Bror, f.d. professor
Scheffer, C. Gunnar U., statsheraldiker

Sekreterare:

Lagerström, Ulf Å., departementssekreterare

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Juryn beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

41. Sakkunnig (Fi 1974:04) med uppdrag att utreda vissa frågor rörande samordning m. m. inom den civila övervakningen till sjöss

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 september 1974 för att utreda vissa frågor rörande samordning m. m. inom den civila övervakningen till sjöss:

Utredningsman:

Lemne, Mats H., landshövding

Experter:
Andersson, Rolf A., ombudsman
Häggström, K. Harald V., kusttullmästare
Kappelin, Carl-Erik, byråchef
Svensson, C. Bertil, byrådirektör

Sekreterare:
Rydstedt, Bo S., hovrättsfiskal

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Sträng till statsrådsprotokollet den 27 september 1974):

Arbetsuppgifter beträffande den civila övervakningen längs våra kuster åvilar såväl tullverkets kustbevakning som polisen. Gränsdragningen mellan kustbevakningens och polisens arbetsuppgifter fastslogs senast år 1967 (prop. 1967:1 bil. 9 s. 40, SU 1967:7, rskr 1967:7). Tullverkets kustbevakning svarar i princip för övervakningen i öppna sjön och i havsbandet samt i huvudsak inom skärgårdsområdena. I Stockholms skärgård och vissa andra områden, där polisen särskilt organiserats för verksamhet till sjöss, samverkar kustbevakningen och polisen. Kustbevakningens arbetsuppgifter omfattar förutom tullkontroll och smuggelbekämpning bl. a. naturvårdstillsyn, sjö- och flygräddning, sjötrafikövervakning, övervakning mot vattenförorening, jakt- och fisketillsyn samt biträde med person- och godstransporter åt civila och militära myndigheter. Kustbevakningen handhar också åtgärder till sjöss och i kustvattnen samt Mälaren och Vänern för att avvärja eller begränsa skada till följd av utflöde av olja eller annat som är skadligt. Allmän övervakning av ordning och säkerhet, brottsspaning och liknande polisiära uppgifter ankommer på polisen.

Kustbevakningspersonalens befogenheter i fråga om de olika övervakningsuppgifterna varierar beroende på vilken övervakningssektor uppdraget avser. När det gäller tullkontroll och smugglingsbekämpande verksamhet har tullverkets personal polismans befogenhet. Detta innebär bl. a. att tullpersonal i detta sammanhang har rätt att hejda transportmedel, verkställa förhör, utföra visitation av gods och transportmedel, inleda förundersökning, gripa misstänkt samt företa husrannsakan och kroppsvisitation. När det gäller övriga delar av verksamheten till sjöss har tullverkets personal väsentligt mindre befogenheter. Vad gäller sjötrafikövervakning har befogenheterna reglerats i kungörelsen (1964:834; ändrad senast 1973:708) om förordnande för tullpersonal att ombesörja viss polisbevakning. Detta innebär bl. a. rätt för tullpersonal att i vissa fall medge rapporteftergift samt rätt att i vissa fall bruka våld och tillfälligt omhänderta person. Samma förhållande gäller beträffande övervakning mot vattenförorening från fartyg. Beträffande fisketillsyn har tullpersonal rätt att undersöka och ta i beslag fångst och fiskeredskap samt i vissa fall båt m. m. I övrigt är tullverkets personal hänvisad till enbart anmälan till polisman. Tullverkets personal har vidare rätt att i vissa fall taga jaktbyte m. m. samt rätt att kontrollera innehav av jaktkort. Vad gäller övriga uppgifter såsom skyddsområdestillsyn och naturvårdstillsyn är befogenheterna i huvudsak ej reglerade. Kustbevakningens åtgärder begränsas

därigenom till enbart anmälan till polisman samt åtgärder enligt vad som tillkommer varje svensk medborgare.

Frågan om gränsdragningen mellan polisens och kustbevakningens uppgifter behandlades av 1970 års riksdag (1LU 1970:31). Enligt första lagutskottet innebar för kustbevakningspersonalen avsaknaden av sådana polisiära befogenheter som att inleda förundersökning, hålla förhör och verkställa gripande vissa risker för att överträdelser främst mot sjötrafikreglerna och skyddsområdesbestämmelserna eller genom oljeutsläpp från fartyg inte effektivt kunde beivras. Innan polis hinner komma till platsen kan lagöverträdaren ha hunnit avvika eller möjligheten att säkra bevisning om brottet eliminerats. Dessa olägenheter kunde enligt utskottet tala för att tullpersonalen borde ges ökade befogenheter. Utskottet framhöll emellertid också att det för den enskildes rättssäkerhet är av den största betydelse att ingripande med tvångsmedel mot allmänheten verkställs av personal med tillräckliga insikter om gällande bestämmelser och med en god allmän polisiär skolning. Utskottet var inte berett att tillstyrka att kustbevakningspersonalen omedelbart gavs ökade befogenheter. Anledning förelåg emellertid enligt utskottet att i lämpligt sammanhang göra en översyn av gällande författningar på de övervakningseller tillsynsområden där formella befogenheter saknades eller stod i mindre god överensstämmelse med den praxis som visat sig lämplig. Utskottet ansåg också att det kunde finnas anledning att mer ingående ta upp samordnings- och huvudmannaskapsfrågorna till prövning. Frågan behandlades ånyo av 1973 års riksdag (JuU 1973:26, rskr 1973:258), som uttalade sig för att den översyn av hithörande författningar och samordningsfrågor m. m. som första lagutskottet år 1970 uttalat sig för skulle komma till stånd.

Denna översyn bör nu göras.

Kustbevakningens grundläggande uppgift är att övervaka efterlevnaden av gällande tullförfattningar samt att förhindra och uppdaga smuggling. De personella och materiella resurser som tullverket därvid förfogar över har emellertid möjliggjort att kustbevakningen vid sidan härav fullgör viktiga uppgifter på angränsande områden såsom olje- och kemikaliebekämpning, sjötrafikövervakning, jakt- och fisketillsyn m. m. I prop. 1967:1 anförde jag att kustbevakningen liksom tidigare borde svara för den reguljära sjöövervakningen längs kusten. I sådana fall då kustbevakningens och polisens uppgifter nära berör varandra — vilket torde vara ofrånkomligt när det gäller två organisationer med till varandra angränsande arbetsuppgifter och som båda är beroende av sjötransporter — framhöll jag angelägenheten av att uppgifterna samordnades så att tillgängliga resurser utnyttjades effektivt. I första hand ankommer denna samordning på generaltullstyrelsen och rikspolisstyrelsen.

Erfarenheterna sedan år 1967 har visat att såväl kustbevakningen som sjöpolisen verksamt har kunnat bidraga till en förbättrad sjöövervakning. I en del fall har emellertid behovet av en klarare precisering av vardera organisationens arbetsuppgifter upplevts som önskvärd. Jag anser att den översyn av gällande bestämmelser rörande arbetsuppgifter och kompetens som riksdagen begärt bör göras i syfte att utröna hur befintliga resurser bäst skall kunna utnyttjas. En sådan översyn bör även göras mot bakgrund av att tullverket i anslutning till en ny tullprocedur fått en ny distriktsorganisation den 1 januari 1974.

Tullverkets uppgifter vad gäller övervakningen av gällande tullagstiftning och ansvar för bekämpning av havsföroreningar motiverar förekomsten av

en till verket hörande organisation av kustbevakningens typ. Mycket talar för att kustbevakningen, bl. a. till följd av sin förekomst längs hela kustområdet och sin utrustning, dessutom är lämpad att handha vissa uppgifter som normalt åvilar polisen och för vilka kustbevakningen genom sin verksamhet och sakkunskap har speciella förutsättningar. Självfallet bör detta ske i reglerade former och i samarbete med polisen. Även kostnads- och effektivitetsskäl talar för en sådan samordning av kustbevakningens och polisens resurser. Det bör i detta sammanhang övervägas om någon komplettering behöver ske av kustbevakningspersonalens befogenheter för att — i de fall då tillkallande av polis skulle innebära praktiska olägenheter för lösande av uppgifterna — nödvändiga ingripanden skall kunna göras genom kustbevakningens försorg.

Utredningen bör när det gäller de organisatoriska frågorna samråda med statskontoret. Vidare bör utredningen beakta det arbete som bedrivs inom sjöräddningsutredningen (K 1970:42), fiskeadministrativa utredningen (Jo 1970:25) och fritidsbåtutredningen (Jo 1970:33). De förslag som utredningen kan komma att lägga fram bör innefatta författningsförslag.

Den sakkunniges arbete beräknas pågå under hela år 1975.

42. Sakkunnig (Fi 1974:05) med uppdrag att utreda frågan om den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 september 1974 för att utreda frågan om den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation:

Utredningsman:

Martinsson, Bo N. O., generaldirektör

Experter:

Andersson, L. Ingemar, ombudsman
Asplund, C. Christer, ombudsman
Gothefors, Per L., ombudsman

Sekreterare:

Jeding, Lars G., byrådirektör

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Löfberg till statsrådsprotokollet den 13 september 1974):

Personalutbildning har under senare tid kommit att få en allt större betydelse i statsförvaltningen. Utbildningsvolymen har vuxit snabbt. Gjorda beräkningar pekar mot att det årliga antalet utbildningsdagar f.n. uppgår till omkring 1 500 000.

Huvuddelen av personalutbildningsverksamheten anordnas av de enskilda myndigheterna för den egna personalen.

Den statliga personalutbildningen var föremål för en översyn genom den

år 1961 tillsatta personalutbildningsberedningen. Enligt direktiven skulle beredningen på grundval av en överblick i stora drag över den statliga personalutbildningens art, målsättning och omfattning principiellt överväga vilka möjligheter till en ändamålsenlig samordning av utbildning som kunde föreligga samt vilka åtgärder i övrigt som kunde vara ägnade att rationalisera och effektivisera utbildningen.

Beredningen utarbetade förslag till ett betydande antal kurser och lämnade därutöver förslag till ett centralt statligt personalutbildningsorgan för att genomföra de föreslagna kurserna (SOU 1966:57). I huvudsaklig överensstämmelse med personalutbildningsberedningens förslag inrättades sedermera statens personalutbildningsnämnd (PUN).

PUN är centralt organ för den statliga personalutbildningen. Enligt instruktionen (SFS 1967:454) är PUNs huvuduppgifter att planera och genomföra personalutbildning som är gemensam för flera myndigheter, att bistå statliga myndigheter vid utformningen av deras inomverksutbildning samt att främja samordningen av statlig personalutbildning och verka för att utbildningen bedrivs på ett ändamålsenligt sätt. Vidare åligger det PUN att informera myndigheterna om personalutbildning utanför statsförvaltningen, att följa utvecklingen på det vuxenpedagogiska området och inom det allmänna undervisnings- och utbildningsväsendet samt att verka för att statsförvaltningens behov i möjlig mån tillgodoses i allmänna undervisnings- och utbildningsanstalters verksamhet.

Den centralt bedrivna utbildningen har byggts ut efter hand. PUN genomför i dag utbildning inom flera områden där olika grupper statsanställda tidigare haft begränsade utbildningsmöjligheter. Förutom generell förvaltningsutbildning för bl.a. chefer, kanslister och nyanställd personal har utvecklats ett brett sortiment specialistkurser på bl.a. områdena löner och pensioner, personalledning och personalsamverkan, personaladministration, samhällsinformation och företagsnämndsverksamhet. Vid sidan av det centrala kursutbudet har skett en ökad satsning på konsultation och förproducerat utbildningsmaterial i syfte att underlätta för myndigheterna att själva öka sina utbildningsinsatser. I anslutning härtill har utvecklats olika kurser på det pedagogiska området. Därutöver bedrivs central personalutbildning för statligt anställda bl.a. av statskontoret, riksrevisionsverket och statens personalnämnd (SPN).

Under senare tid har frågor rörande vidareutveckling av den statliga personalutbildningen tilldragit sig ett ökande intresse på många håll inom statsförvaltningen. Bl.a. har statskontoret inom ramen för en samlad översyn av den statliga personaladministrationen behandlat personalutbildningsfrågor i ett särskilt projekt. Riksrevisionsverket har kartlagt personalutbildningsfunktionen ur främst förvaltningsrevisionella aspekter (rapport 1972:1030). Dessutom genomförs en rad myndighetsinterna utredningar om personalutbildningsfrågor exempelvis mål och medel för utbildningsplanering, personalutveckling, uppföljning av utbildningsinsatser osv.

Inom det allmänna undervisningsområdet har samtidigt reformarbetet gått mycket snabbt. Det tidigare splittrade skolsystemet har ersatts av en helt sammanhållen obligatorisk skola, grundskola, gymnasieskolan. Den högre utbildningen har expanderat mycket kraftigt, framför allt under senare delen av 1960-talet. Samtidigt genomfördes en geografisk spridning av utbildningen till orter utanför de traditionella universitetsorterna. Andelen av befolkningen i gymnasial och eftergymnasial utbildning är numera en av de största i världen. Också vuxenutbildningen har

reformerats. Stödet till folkbildningen har avsevärt förstärkts vilket medverkat till en snabb utveckling och breddning av framför allt studiecirkelverksamheten. En organisation för statlig och kommunal vuxenutbildning har byggts upp.

Med hänsyn till de snabba förändringarna i samhället uppstår ett behov av återkommande, kompletterande utbildning. Man måste därvid också räkna med att den undervisning som förmedlas genom det allmänna skolväsendets försorg — även om den i allt högre utsträckning inriktas mot bestämda yrkesområden — kommer att behöva kompletteras med olika slag av personalutbildning.

En bedömning av den statliga personalutbildningens framtida inriktning påverkas vidare av bl.a. följande faktorer.

Såväl den offentliga som den enskilda sektorn har under de senaste åren präglats av betydande strukturella omvandlingar. För statsförvaltningen har detta bl.a. fått till följd att nya myndigheter tillskapas och att andra slagits samman. Omorganisationer med stora återverkningar för både central och lokal förvaltning har genomförts. För att möjliggöra en bättre överblick och samordning av olika statliga verksamhetsområden och nivåer har utvecklingsinsatserna inom såväl de personaladministrativa, ekonomiadministrativa som rationaliseringstekniska områdena intensifierats. Inom det ekonomiadministrativa området har t.ex. den förvaltningsrevisionella verksamheten byggts ut, samtidigt som nya budgeteringsmetoder och enhetliga system för ekonomisk redovisning utvecklats. Inom personalområdet har en utveckling skett dels när det gäller den personaladministrativa planeringen, dels i mer uppgiftsorienterat arbete, t.ex. av system för omplacering till följd av omlokaliseringen av statlig verksamhet från stockholmsregionen.

Samtidigt med förändringarna inom ekonomi-, personal- och rationaliseringsområdena sker en utveckling mot att de traditionella gränserna dem emellan blir allt mindre markerade. En ökad samordning mellan den personaladministrativa planeringen och den ekonomiska planeringen och budgeteringen, mellan bemannings- och rationaliseringsplaneringen eftersträvas t.ex. alltmer.

Förändringar inom statsförvaltningen både vad gäller mer övergripande strukturella omdaningar, som jag tidigare givit exempel på, och den vardagsrationalisering som fortlöpande bedrivs av myndigheterna själva kommer att fortsätta. En förutsättning för de pågående förändringarna är emellertid att åtgärder sätts in för att tillvarata och utveckla kunnande och yrkesskicklighet hos berörda personalgrupper och för att underlätta omställningar till nya arbetsuppgifter för de anställda.

Omplaceringsverksamheten med hela statsförvaltningen som bas utgör exempel på åtgärder som möjliggör en sådan utveckling. Omplaceringsverksamheten inom statsförvaltningen måste dock kompletteras med utvidgade insatser för att förbättra möjligheterna till utbildning av omskolningskaraktär. Denna frågeställning har också tidigare berörts bl.a. i en skrivelse från PUN med förslag om utredning av kanslistutbildning m.m. Även personalpolitiska skäl i övrigt talar för en rekryterings- och personalutbildningspolitik som skapar förutsättningar för förbättrade möjligheter till internrekrytering och genomströmning från biträdes-, assistent- och motsvarande karriärer till högre tjänster. Detta kan också aktivt bidra till att bl.a. förbättra kvinnornas arbetssituation och befordringsmöjligheter.

Vid sidan om strukturomvandlingen och den tekniska och administrativa

utvecklingen finns det andra förhållanden som påverkar det administrativa arbetet och därmed arbetsbetingelserna inom förvaltningen. Jag vill här framför allt peka på de reformer som genomförts i syfte att öka de anställdas medinflytande och medbestämmande. Som exempel härpå vill jag särskilt framhålla ändringarna i 3 § av statstjänstemannalagen, delegationens för förvaltningsdemokrati försöksverksamhet, kungörelsen (1974:224) om personalföreträdare i statliga myndigheters styrelser och det omfattande arbetet inom arbetsmiljöområdet representerat bl.a. av statens arbetsmiljönämnds verksamhet.

Även organisatoriskt har det personaladministrativa verksamhetsområdet förändrats under de senaste åren. När PUN inrättades år 1967 fanns inte någon central förvaltningsmyndighet för den personaladministrativa verksamheten inom statsförvaltningen. I och med SPNs tillkomst har flera av de centrala personaladministrativa uppgifterna, som tidigare varit organisatoriskt åtskilda, samlats inom en myndighet. Betydande fördelar har härigenom vunnits inte minst då det gällt att åstadkomma en ökad samordning inom hela det personaladministrativa fältet. SPN har bl.a. ett centralt ansvar för den personaladministrativa planeringen där utbildningsplaneringen utgör ett delområde. Med stöd av sin instruktion medverkar också SPN i personaladministrativ utbildningsverksamhet.

Även om flera viktiga initiativ tagits för att få personalutbildningen anpassad till de förändrade förutsättningar som jag här givit några exempel på, finner jag det motiverat att en förnyad prövning och samlad bedömning av den statliga personalutbildningens inriktning och organisation nu sker.

Med hänsyn härtill och mot bakgrund av vad jag tidigare anfört förordar jag att en sakkunnig tillkallas för att i ett första led utreda och lämna principförslag om vidareutveckling av den statliga personalutbildningens inriktning och organisation.

Bakom utbyggnaden av den statliga och den kommunala sektorn ligger som en viktig målsättning att med kollektiva medel lösa för medborgarna angelägna problem. Allt fler människor engageras också i samhällets reformarbete.

Som allmän utgångspunkt för den sakkunniges arbete bör gälla att myndigheterna — liksom tidigare — har huvudansvaret för att den egna personalen är ändamålsenligt utbildad. Den centrala personalutbildningens uppgift bör vara att på olika sätt underlätta för myndigheterna att fullgöra detta ansvar.

I den statliga personalutbildningen bör därför också framgent möjligheterna till utbildning genom det allmänna undervisningsväsendet och samhällets arbetsmarknadsutbildning särskilt beaktas. Personalutbildningen bör vidare ha sådan uppläggning att den förutom att utgöra en grundläggande utbildning och fortbildning även kan utnyttjas för vidareutbildning och omskolning. Ökade insatser för omskolning och vidareutbildning ligger — enligt min mening — väl i linje med de senaste årens strävanden att underlätta genomströmningen mellan olika karriärer.

När det gäller den statliga personalutbildningens inriktning bör den sakkunnige bl.a. utreda behoven av förvaltningsanpassad administrativ grundutbildning som innefattar de olika administrativa delområdena ekonomiadministration, personaladministration och administrativ rationalisering samt allmän förvaltningskunskap kompletterad med påbyggnads- och specialistkurser inom dessa områden.

Vidare bör den sakkunnige utreda och om möjligt lämna ett samlat förslag

till inriktning av de utbildningsinsatser som behövs till följd av förändringarna inom arbetsmiljö- och förvaltningsdemokratiområdet. Den sakkunnige bör därvid inhämta synpunkter från både de partssammansatta organ som arbetar inom området och de anställdas organisationer.

Såväl den tekniskt administrativa utvecklingen som utvecklingen mot en högre grad av demokratisering av arbetslivet har successivt bidragit till nya samarbetsformer med ökat inslag av projektarbete, med längre gående delegering av beslutsfunktioner och med ökat medinflytande för de anställda i arbets- och beslutsprocesser. Detta medför förändrade och delvis nya krav på arbetsledande personal på alla nivåer. Den sakkunnige bör bl.a. därför lämna förslag till framtida inriktning och omfattning av ledarutbildningen inom statsförvaltningen.

Den sakkunnige bör på grundval av sina förslag till fortsatt inriktning av den statliga personalutbildningen även ge förslag till dels de förändringar i den nuvarande centrala utbildningsorganisationen som bedöms erforderliga, dels vilka generella åtgärder som bör vidtas för att förbättra myndigheternas utbildningsorganisation. Såväl vad gäller den centrala organisationen som myndigheternas utbildningsorganisation bör möjligheterna att skapa problemlösningar över myndighetsgränserna eftersträvas. Härvid bör den sakkunnige bl.a. pröva alternativa former för att samla viss produktion och distribution av central personalutbildning till en särskild organisation.

I samband med övervägandena kring central utbildningsorganisation bör den sakkunnige även uppmärksamma möjligheterna till en ökad samordning mellan personalutbildning och övrig personaladministrativ verksamhet. Härigenom bör bl.a. tillvaratas de samordningsmöjligheter som skapats genom tillkomsten av SPN.

När det gäller utbildningsfunktionen inom myndigheterna vill jag särskilt framhålla betydelsen av att utbildningen planeras och genomförs på ett ändamålsenligt sätt. Riksrevisionsverket har, i den tidigare nämnda kartläggningen, konstaterat att det inom många myndigheter saknas en särskild utbildningsansvarig. Den sakkunnige bör ägna uppmärksamhet åt detta förhållande.

Med tanke på den volym den statliga personalutbildningen redan har och den utvidgning som kan förväntas, är det angeläget — bl.a. från ekonomi- och effektivitetsaspekter — med en ökad satsning på alternativa former av förproducerad och massdistribuerad utbildning och ett ökat utnyttjande av tillämpad vuxenpedagogik och modern undervisningsteknologi. Utöver sådana insatser som främst rör effektivisering av kunskapsförmedling bör uppmärksammas den pågående utveckling som innebär att utbildningssituationen ofta med fördel utnyttjas för träning i problemlösning och förändringsprocesser. Denna aspekt har särskild betydelse för utveckling av organisations-, samarbets- och ledarskapsformer och ställer delvis andra pedagogiska krav. Mot bakgrund av vad jag här anfört bör den sakkunnige pröva frågan om ett allsidigt pedagogiskt utvecklingsarbete inom ramen för statlig personalutbildning. Härvid bör den sakkunnige utreda möjligheterna till en närmare samverkan med skolöverstyrelsens och universitetskanslersämbetets förvaltningsområden.

Frågan om finansieringen av central personalutbildning inom statsförvaltningen behandlades relativt utförligt i anslutning till personalutbildningsberedningens betänkande. Flera myndigheter förordade i samband med remissbehandlingen en ekonomisk ansvarsfördelning, där verksamheten finansieras genom avgifter. Departementschefen förordade

dock vid denna tidpunkt en fortsatt finansiering genom gemensamma utbildningsanslag. Genom Kungl. Maj:ts senare ställningstaganden bl.a. till en förbättrad kostnadsredovisning har förhållandena i viss utsträckning förändrats. Jag anser därför att den sakkunnige bör pröva om denna utveckling motiverar ändringar av personalutbildningens finansiering.

Den sakkunnige bör mot bakgrund av sina förslag till inriktning och organisation även granska de bestämmelser som har betydelse för den statliga personalutbildningen.

Den sakkunnige bör vara oförhindrad att pröva även andra frågor som sammanhänger med de förhållanden jag berört.

Den sakkunnige bör redovisa de kostnadsmässiga konsekvenserna av sina förslag.

Den sakkunnige bör under utredningsarbetets gång hålla nära kontakt med berörda myndigheter och de statsanställdas huvudorganisationer.

Utredningen bör bedrivas skyndsamt.

Den sakkunniges arbete beräknas pågå under hela år 1975.

43. Sakkunnig (Fi 1974:06) med uppdrag att företa en översyn av utrikeshandelsstatistiken och därmed sammanhängande frågor

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 oktober 1974 för att företa en översyn av utrikeshandelsstatistiken och därmed sammanhängande frågor:

Utredningsman:

Rydberg, Karl-Evert H., avdelningsdirektör

Sekreterare:

Lindblom, Hans I., byrådirektör

Lokal: Finansdepartementet, Kanslihusannexet, Riddarhustorget 7-9, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (utredningsmannen)

Direktiv (anförande av statsrådet Sträng till statsrådsprotokollet den 30 oktober 1974):

Utrikeshandelsstatistiken är av väsentlig betydelse för överväganden och beslut på en rad olika områden, främst inom ekonomisk politik samt handels- och näringspolitik. Primärmaterialet utgörs av de uppgifter som tullverket samlar in vid införsel och utförsel av varor. Materialet bearbetas och publiceras av statistiska centralbyrån.

Den snabba utvecklingen av utrikeshandel och varuhantering samt det ökande internationella samarbetet ställer allt större krav på utrikeshandelsstatistiken ifråga om kvalitet och aktualitet. Den statistik som nu publiceras kan emellertid inte sägas helt fylla dessa krav. Den praktiska tillämpningen av den nya tullproceduren har också aktualiserat en rad skilda frågor som berör insamlingen och bearbetningen av de statistiska uppgifterna. I propositionen med förslag till tullag m. m. (prop. 1972:110 s. 83) berörde jag för övrigt vissa härvidlag aktuella frågor.

Enligt min mening är det nu lämpligt att låta en särskild sakkunnig i

samråd med berörda myndigheter närmare se över de olika problem som sammahänger med utrikeshandelsstatistiken. Den sakkunnige bör ha som huvuduppgift att föreslå åtgärder som leder till en mer tillförlitlig och aktuell statistik. Såväl insamlingen som bearbetningen och publiceringen bör tas upp till prövning. En utgångspunkt för arbetet bör vara att — med rimligt hänsynstagande till de tulladministrativa rutinerna — en så stor samstämmighet som möjligt uppnås i fråga om den tidpunkt när en vara passerar landets gränser och när den registreras i utrikeshandelsstatistiken. Vid utformningen av förslagen bör betalningsbalansstatistikens särskilda behov beaktas. I denna fråga bör samråd ske med delegationen för samordning av betalningsbalansstatistiken.

Utrikeshandelsstatistiken är ett hjälpmedel vid studium av olika branschers och produkters marknader. Det är därför av vikt att den sakkunnige så långt möjligt beaktar behovet av samordning mellan utrikeshandelsstatistiken och annan varustatistik.

Den sakkunnige bör vidare undersöka möjligheterna till en specificering i import- och exportstatistiken av internleveranser inom en och samma koncern samt hur dylika statistiska uppgifter bör publiceras. Det arbete som fortlöpande bedrivs i nomenklaturfrågor inom Bryssel-rådet och andra internationella organ bör beaktas under utredningsarbetet. I utredningen skall redovisas de ekonomiska kalkyler som kan läggas till grund för förslagen. Reslutatet av arbetet bör — om det visar sig ändmålsenligt — läggas fram successivt.

Den sakkunniges arbete beräknas pågå under hela år 1975.

Utbildningsdepartementet

Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1974: 3, 5, 10, 11, 12, 14, 17, 21, 26, 27, 34, 41, 43, 47 och 52

1. Tekniska högskolans i Stockholm byggnadskommitté (E 1945:30)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 augusti 1944:

Ordförande:
Woxén, Ragnar, professor em.

Ledamöter:
Ahrbom, Nils O., f.d. professor
Alexanderson, K. Erik, f.d. häradshövding, f.d. led. av riksdagen
Borg, L. Göran, professor
Smith, A. Åke, planeringsdirektör
Österberg, David V., professor em.

Sekreterare:
Norrman, Lars-Olof, avdelningsdirektör
Arkitekt:
Henriksson, Gunnar A., f.d. professor

Lokal: Tekniska högskolan i Stockholm, Fack, 100 44 Stockholm 70, tel. växel 23 65 20/10 11

Direktiven för kommittén, se 1945 års riksdagsberättelse I E 30

I E 1947:21 samt instruktion den 20 juni 1946.

Kungl. Maj:t har den 3 september 1970 dels uppdragit åt kommittén att utföra ny- och ombyggnad för sektion V vid högskolan, dels föreskrivit att kommitténs uppdrag skall upphöra sedan dess arbete med nämnda ny- och ombyggnad slutförts. På kommittén hittills ankommande lokalplanering samt planering och upphandling av inredning m. m. skall föras över till byggnadsstyrelsen i den ordning varom kommittén och styrelsen kommer överens.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit två sammanträden.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

2. Lokal- och utrustningsprogramkommittéerna (E 1965:54) för universitet och högskolor (LUP-kommittéerna)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1964 för att utarbeta lokalprogram och utrustningsprogram för universitet och högskolor (se Post- och Inrikes tidn. den 21 juli 1964):

Samarbetsnämnden (E 1965:54:01) för LUP-kommittéerna:

Ordförande:
Löwbeer, Hans, universitetskansler

Ledamöter:
Almefelt, Paul V., byråchef
Beckman, Lars E. A., bitr. professor
Hammar, Stig H., universitetsråd
Hultin, S. Erland V., tekn. lic.
Konnander, Benkt A. V., överdirektör
Lindstrand, Leif, byggnadsråd
Lundgren, Georg E. H., professor, rektor
Norberg, Dag L., professor
Philipson, Lars H. G., civilingenjör
Törnquist, Harry E., byggnadsråd
Wijkman, E. Gunnar B., universitetsråd

Experter:
Abel, Enno, tekn. lic.
Allander, Claes C. G., professor
Andersson, A. Owen, tekn. lic.
Arrhenius, N. Erik A., docent
Dahlbom, J. Rickard, professor (t.o.m. den 31 oktober 1974)
Eskilsson, Per H., revisionsdirektör
Fors, Sixten R., byråchef
Hagård, A. Birger, universitetslektor (t.o.m. den 31 januari 1974)
Hornwall, Gert H. D., överbibliotekarie (t.o.m. den 31 januari 1974)
Hultin, Måns K. E., övertandläkare (t.o.m. den 31 oktober 1974)
Johansson, Bertil C. Å., förste forskningsingenjör
Johansson, Viktor J., intendent (t.o.m. den 31 oktober 1974)
Kierkegaard, C. Peder J. H., professor (t.o.m. den 31 oktober 1974)
Lindquist, B. Rune L., byråchef
Lustig, Gunnar, intendent
Markén, Karl-Erik, professor (t.o.m. den 31 oktober 1974)
Mårtensson, Skotte, universitetslektor
Olsson, R. Lennart, förste forskningsingenjör
Ottosson, N. Sigurd, förste forskningsingenjör
Ronne, Bengterik, utbildningsledare (t.o.m. den 31 oktober 1974)

Rufelt, L. Henry B., docent (t.o.m. den 31 oktober 1974)
Steenberg, Aage, förste instrumentmakare
Waller, Tage E., veterinär
Westberg, Sven, överbibliotekarie (t.o.m. den 31 januari 1974)
Öbrink, Karl Johan, bitr. professor

Huvudsekreterare:
Moll, Olof G., byråchef

Bitr. sekreterare:
Hallgren, Margaretha, fil. kand. (fr.o.m. den 1 november 1974)
Johnsson, Roland G., avdelningsdirektör
Kjellén, Bengt I., civilingenjör
Norell, Thomas, fil. stud.
Nygren, Jan B., avdelningsdirektör
Wolrath, E. Birgitta, fil. kand.

Lokal: Drottninggatan 7-9, Box 16085, 103 22 Stockholm, tel. växel 24 85 60

Direktiven för kommittéerna, se 1965 års riksdagsberättelse E 54.

Samarbetsnämnden har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden.

LUP-kommittén (E 1965:54:02) för Uppsala:

Ordförande:
Wijkman, E. Gunnar B., universitetsråd

Ledamöter:
Eriksson, Gunnar S. I., förste fotograf
Ernst, Hans J., fil. stud. (t.o.m. den 30 juni 1974)
Jalmsell, Rune, studerande (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Lindquist, B. Rune L., byråchef
Moll, Olof G., byråchef
Rosén, Nils-Arne, t.f. byggnadsråd
Rydén, Jan E., avdelningschef
Ödman, Mats O., fil. stud.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden.

LUP-kommittén (E 1965:54:03) för Lund:

Ordförande:
Hammar, Stig H., universitetsråd

Ledamöter:
Broberg, K. Bertram, professor

Fagerholm, Per Anders L., fil. kand.
Hellgren, Bertil G., maskinist
Juthagen, Leif R., avdelningsdirektör
Lindquist, B. Rune L., byråchef
Moll, Olof G., byråchef
Rydén, Jan E., avdelningschef
Thulin, C. Nils-Åke, fil. stud.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden.

LUP-kommittén (E 1965:54:04) för Göteborg:

Ordförande:
Lundgren, Georg E. H., professor, rektor

Ledamöter:
Haglind, Per, med. kand.
Henriksson, J. Lars G., fil. stud.
Juthagen, Leif R., avdelningsdirektör
Lindquist, B. Rune L., byråchef
Moll, Olof G., byråchef
Rydén, Jan E., avdelningschef
Thun, K. Ragnar, byråchef
Wemminger, Lars V., förste forskningsingenjör

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden.

LUP-kommittén (E 1965:54:05) för Stockholm:

Ordförande:
Norberg, Dag L., professor

Ledamöter:
Bergström, K. Sune D., professor
Borg, L. Göran, professor, rektor (t.o.m. den 30 september 1974)
Eklund, K. Ronnie, jur. stud. (t.o.m. den 30 juni 1974)
Ekman, Stig-Rune, forskningsingenjör
Lindquist, B. Rune L., byråchef
Lindstrand, Leif, byggnadsråd (fr.o.m. den 15 januari 1974)
Moll, Olof G., byråchef
Persson, Ann, teknolog (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Rasmuson, Anders, professor, rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Rosén, Nils-Arne, t.f. byggnadsråd (t.o.m. den 14 januari 1974)
Rydén, Jan E., avdelningschef

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex sammanträden.

LUP-kommittén (E 1965:54:06) för Umeå:

Ordförande:
Beckman, Lars E. A., bitr. professor

Ledamöter:
Almerud, Bengt, rektor (t.o.m. den 14 april 1974)
Fors, Sixten R., byråchef
Lundin, Birger E. V:son, byggnadsdirektör (t.o.m. den 14 januari 1974)
Lögdahl, Kent, fil. stud. (fr.o.m. den 12 augusti 1974 t.o.m. den 30 juni 1975)
Moll, Olof G., byråchef
Nordlander, N. Arne, universitetslektor
Rosén, Nils-Arne, arkitekt (fr.o.m. den 15 januari 1974)
Rydén, Jan E., avdelningschef

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden.

LUP-kommittén (E 1965:54:07) för Linköping:

Ordförande:
Almefelt, Paul V., byråchef

Ledamöter:
Gustavson, Göran E., pol. mag.
Lindell, Mats G., avdelningsdirektör
Lindquist, B. Rune L., byråchef
Moll, Olof G., byråchef
Olsson, Björn E., förste driftingenjör
Rydén, Jan E., avdelningschef

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden.

LUP-nämnden och LUP-kommittéernas arbete beräknas pågå under hela år 1975.

3. Utredningen (E 1965:55) rörande sexual- och samlevnadsfrågor i undervisnings- och upplysningsarbetet (USSU)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 oktober 1964 för att överväga och framlägga förslag rörande dels sexualundervisningens och sexualupplysningens omfattning, innehåll och mål, dels åtgärder till förbättrande av undervisningen och upplysningsverksamheten på ifrågavarande område:

Ordförande:
Andersson, Leif G., t.f. departementsråd

Ledamöter:
Bergström-Walan, Maj-Briht, fil. lic.
Boethius, Carl Gustaf, fil. mag.
Granstrand, Rolf, fil. stud.
Heeger, Birgitte, fil. kand.
Ottersen, J. Ottar, studierektor
Rodhe, Gösta, f.d. skolöverläkare
Sjövall, Thorsten, överläkare
Wickbom, Torsten A., rektor

Experter:
Aronsson, Harry, docent
Boethius, Carl Gustaf, fil. mag.
Bromsjö, Birger, docent
Meurling, Karl, studierektor
Du Rietz, Lars B. Hj., rektor
Svensson, Sven, lektor
Wärneryd, Bo, docent
Åberg, Gertrud, småskollärare

Bitr. sekreterare:
Marén, Lars Å., departementssekreterare

Direktiven för utredningen har angetts i kungl. brev den 9 oktober 1964.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden.

Utredningen har den 11 oktober 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:59) Sexual- och samlevnadsundervisning.

Uppdraget är därmed slutfört.

4. 1965 års musei- och utställningssakkunniga (E 1966:52) (MUS 65)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 mars 1965 för att verkställa utredning rörande museiväsendet och verksamheten med riksutställningar m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 29 april 1965 den 30 mars 1967):

Ordförande:
Holm, J. Lennart, generaldirektör

Ledamöter:
Biörnstad, Margareta, förste antikvarie
Hubendick, Bengt L., museichef
Jerdenius, K. Elof, organisationsdirektör
Lagercrantz, Bo U., fil. lic.
Meyerson, K. Åke W., överintendent

Noreen, Sven E., landsantikvarie
Ullberger, Kurt, konstnär
Westin, Gunnar A. E., chef för Riksutställningar

Experter:
Bergengren, Bengt Göran, intendent (t.o.m. den 30 september 1974)
Carleson, Axel, major (t.o.m. den 30 november 1974)
Ekblad, S. Gunnar, hovrättslagman (t.o.m. den 30 november 1974)
Holmquist, Bengt M., förste intendent (t.o.m. den 30 november 1974)
Linn, Björn G., avdelningsdirektör (t.o.m. den 30 november 1974)
Sandestedt, Birger, byrådirektör

Huvudsekreterare:
Meyerson, K. Åke W., överintendent

Bitr. sekreterare:
Hedqvist, Eric H., intendent (t.o.m. den 30 september 1974)
Hjorth, Jan L. S., byrådirektör
Myrenberg, Bo K. M., arkitekt SAR (t.o.m. den 31 augusti 1974)
Unnerbäck, K. E. Eyvind, antikvarie

Lokal: Livrustkammaren, 115 21 Stockholm, tel. 62 01 16 (Meyerson), Riksutställningar, Sandhamnsgatan 63, 115 28 Stockholm, tel. växel 63 51 80 (Hjorth)

Direktiven för de sakkunniga, se 1966 års riksdagsberättelse E 52. Tilläggsdirektiv, se 1968 års riksdagsberättelse U 30.

De sakkunniga har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tretton sammanträden. Dessutom har särskilda arbetsgrupper sammanträtt sexton gånger.

Försöksverksamheten med riksutställningar har fortsatt. Budgetåret 1974/75 disponerar de sakkunniga 5 450 000 kr. för ändamålet. Fr. o. m. budgetåret 1969/70 bedriver de sakkunniga - i samarbete med Konstfrämjandet - en försöksverksamhet med konstförsäljning i Stockholm och i Örebro län. Budgetåret 1974/75 disponerar de sakkunniga 550 000 kr. för ändmålet.

De sakkunniga har den 23 juli 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:43) Utställningar och betänkandet (Ds U 1974:5) Offentlig konst. Överväganden och förslag beträffande konst i statliga byggnader och lokaler samt den 25 oktober 1974 betänkandet (Ds U 1974:12) Flygvapenmuseet i Linköping.

De sakkunniga beräknas ha fullgjort sina utredningsuppgifter vid årsskiftet 1974/75. Utredningen kvarstår därefter till vidare som styrelse för försöksverksamheten med riksutställningar och som huvudman för försöksverksamheten med konstförsäljning.

5. Reklamutredningen (K 1967:43)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 oktober 1966 för att utreda reklamens verkningar med särskild hänsyn till reklamsändningar i televisionen (se Post- och Inrikes tidn. den 9 november 1966):

Ordförande:
Hörjel, Nils J., landshövding

Ledamöter:
Andersson, Karin E., förbundssekreterare, led. av riksdagen
Andersson, Leif G., t.f. departementsråd
Blidfors, T. E. Johannes, f.d. led. av riksdagen
Gerentz, Sven T., direktör
Johnson, Lars G., direktör
Lindqvist, Sven O., författare
Wallberg, Ursula, avdelningsdirektör
Wiege, Lars B., direktör
Winqwist, Carl-Henrik, generalsekreterare
Wärneryd, Karl-Erik, professor

Experter:
Albinsson, N. Göran, fil. lic.
Carling, Alf G., docent
Friberg, Karl-Erik B., aktuarie
Fridolin, Hans R., departementsråd
Gustafsson, Karl-Erik, ekon. lic.
Hjorth, Lars E. A., departementssekreterare
Huldt, Jan P., hovrättsassessor
Knutsson, P. Anders, rättschef
Letzén, Sven-Roland, ekonomidirektör
Lindhoff, B. Håkan, civilekonom
Lindskog, Nils-Petter, direktör
Lindstam, Leif E., kammarrättsfiskal
Sundström, S. Åke A., fil kand.
Tengelin, Sten E., direktör
Voss, Bertil G. P., departementsråd
Widmark, P. Sverker V., kammarrättsråd
Åberg, Carl Johan, t.f. planeringschef

Sekreterare:
Sarman, Arthur H., fil. lic.

Bitr. sekreterare:
Fernström, Ingrid M., hovrättsassessor

Direktiven för utredningen, se 1967 års riksdagsberättelse K 43.

Utredningen har under tiden november 1973 - mars 1974 hållit 13 plenarsammanträden och tre arbetsgruppssammanträden.

Utredningen har den 17 januari 1974 avgett delbetänkandet (SOU 1973:10) Reklam III, Tv-reklamfrågan och den 31 maj delbetänkandet (SOU 1974:23) Reklam V, Information i reklamen.

Uppdraget är därmed slutfört.

6. Dataarkiveringskommittén (U 1968:48)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1967 för att utreda arkivfrågor för den moderna informationsbehandlingens databärare m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 6 oktober 1967):

Ordförande:
Kromnow, E. Åke, riksarkivarie

Ledamöter:
Berglund, K. Gustaf, driftschef
Frank, S. Torsten, organisationsdirektör
Holmberg, Erik G., hovrättslagman

Experter:
Ahl, Gunnar A., byrådirektör
Cnattingius, Claes M., arkivchef
Fredberg, Birgit A. M., förste arkivarie
Grage, Elsa-Britta, fil. lic.
Körner, Sten G., landsarkivarie
Lagerqvist, Åke, byrådirektör
Stenefeldt, Ulf J., hovrättsassessor

Sekreterare:
Haverling, Sven G. I., förste arkivarie

Bitr. sekreterare:
Brunnberg, R. K. Charlotte, departementssekreterare

Lokal: Riksarkivet, Fyrverkarbacken 13-17, 100 26 Stockholm, tel. 54 02 00

Direktiven för utredningen, se 1968 års riksdagsberättelse U 42. Tilläggsdirektiv, se 1973 års riksdagsberättelse U 9.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 24 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har sju sammanträden hållits med särskilda arbetsgrupper för frågan om arkivering av ljud och bild och ett sammanträde för frågan om utgallring av uppgifter på upptagningar.

Kommittén har den 12 december 1974 avgett delbetänkandet (SOU 1974:94) Bevara ljud och bild.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

7. Sakkunniga (U 1968:49) för förhandling om avtalsreglering av upphovsrättsliga frågor på undervisningsområdet (AUU-sakkunniga)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1967 med uppgift att förhandla om en avtalsreglering av de upphovrättsliga frågorna på undervisningsområdet:

Ordförande:
Hesser, S. C. E. Torwald, justitieråd

Ledamot:
Bergström, Svante B., professor

Experter:
Ahlström, Bengt, avdelningsdirektör
Dahlbom, Bengt S., avdelningsdirektör
Eliasson, Per-Erik, byråchef (fr.o.m. den 1 mars 1974)
Landström, Sten-Sture H., direktör
Sandberg, A. Birger, förhandlingsdirektör

Sekreterare:
Gréting, Britt M., departementssekreterare

Lokal: Högsta domstolen, Riddarhustorget 8, 111 28 Stockholm, tel. 23 67 20 (ordföranden)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

De sakkunniga har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden med företrädare för intressen, som berörs av uppdraget.

De sakkunniga beräknar att i slutet av år 1974 kunna avge ett förslag till avtal om grafiskt och fotografiskt mångfaldigande inom vissa högre utbildningsanstalter. Avsikten är att därefter undersöka möjligheten av ett avtal om bandinspelning av skyddade verk inom skolväsendet.

De sakkunnigas arbete beräknas pågå under hela år 1975.

8. Konstnärsutbildningssakkunniga (U 1968:52) (KUS)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 1 september 1967 för utredning av konstnärsutbildning m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 12 september 1967):

Ordförande:
Lindblom, Paul, direktör

Ledamöter:
Acking, Carl-Axel, professor
Bergman, Hans R., designer
Brunnberg, Hans A., professor
Larsson, Mårten J., arkitekt SAR
Linde, Ulf H., professor
Meyerson, K. Åke W., överintendent
Nemes, Endre, professor
Persson, Sigurd F., ädelsmed
von Schantz, K. Philip G., professor

Experter:
Bohman, Jan A., grafiker
Hallström, Björn H., fil. lic.
Lindgren-Fridell, A. Marita G., förste intendent
Myrenberg, Bo K. M., arkitekt SAR
Myrenberg, Lars E. T., arkitekt SAR
Nilsson, I. Pål-Nils, fotograf
Wahrby, Hans O., fortbildningsledare

Sekreterare:
Johansson, Nils J. O., byrådirektör

Bitr. sekreterare:
Erikson, M. Birgitta, kanslisekreterare
Jansson, Björn S., byrådirektör

Lokal: Storkyrkobrinken 4. Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 19 13 (sekreteraren)

Direktiv, se 1968 års riksdagsberättelse U 52. Tilläggsdirektiv, se 1969 års riksdagsberättelse U 41.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

9. 1968 års kyrkohandbokskommitté (U 1969:44)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 mars 1968 för att inom utbildningsdepartementet biträda med revidering av Den svenska kyrkohandboken och övriga kyrkans böcker i den mån de kan beröras av en handboksrevision:

Ordförande:
Askmark, K. F. Ragnar, biskop

Ledamöter:
Andrén, Åke, professor
Edwall, Pehr A. R., kontraktsprost
Göransson, Harald O., musikdirektör
Hallqvist, Britt G., författare

Experter:
Andersson, Torsten N., prost
Bohlin, Folke, docent
Eckerdal, Lars H., docent
Erneholm, Berndt I., expeditionschef
Gerhardsson, Birger, professor
Gustafsson, Berndt G. E., direktor
Göransson, C. Göran N., stiftssekreterare
Holte, K. Ragnar, professor
Ljungdahl, Olle, domkyrkoorganist
Molde, F. Bertil, professor
Nilsson, Torsten, musikdirektör
Simonsson, Tord L. W., kyrkoherde

Sekreterare:
Ahrén, Per-Olov A., domprost

Bitr. sekreterare:
Aldén, Lars O. T., pastoratsadjunkt
Eckerdal, Lars H., docent

Lokal: Finngatan 10, 223 62 Lund, tel. växel 046/12 41 00 ankn. 454
046/13 82 94

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Studieresor har företagits till USA av två ledamöter och till Frankrike och Schweiz av tre ledamöter.

Kommittén har den 28 november 1974 avgett följande betänkande (SOU 1974:66) Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Band 1. Gudstjänstordning m. m., (SOU 1974:67) Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Bilaga 1. Gudstjänst i dag. Liturgiska utvecklingslinjer, (SOU 1974:68) Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Bilaga 2. Den liturgiska försöksverksamheten 1969 - 1972, (SOU 1974:97) Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Band 2. Gudstjänstmusik I.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

10. 1968 års utbildningsutredning (U 1969:47) (U 68)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 april 1968 för utredning rörande den fortsatta planeringen av det eftergymnasiala utbildningssystemet m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 11 maj 1968):

Ordförande:
Sandgren, C. Lennart, statssekreterare

Ledamöter:
Löwbeer, Hans, universitetskansler
Olsson, S. O. Bertil, f.d. generaldirektör
Orring, Jonas A., generaldirektör

Företrädare för de politiska partierna:
Dahl, R. Birgitta, förste byråsekreterare, led. av riksdagen
Fiskesjö, Bertil A. N., universitetslektor, led av riksdagen
Gustafsson, Lars I., universitetslektor, led. av riksdagen
Gustavsson, Bengt T., ombudsman, led. av riksdagen
Nordstrandh, Ove H., lektor, led. av riksdagen
Tham, Carl C. W., partisekreterare

Företrädare för utbildningsväsendet:
Flink, A.-B. Christina, instruktör
Gralén, Nils G. J., professor, rektor
Hjelm, K. G. Lennart, professor, rektor
Johansson, K. Inge, studierektor
Klackenberg, Dag G., jur. stud.
Sköld, Lars G., överdirektör
Stjernquist, Per Nilsson, professor
Weinz, Erik, länsskolinspektör

Företrädare för arbetsmarknadsorganisationerna m. m.:
Cronqvist, Sven-Olof H., förste ombudsman
Eriksson, B. Sune, direktör
Haldén, J. O. Folke, direktör
Jonsson, Sverker Å., sekreterare
Karlson, Tore E., ombudsman
Larsson, A. Lennart, utbildningschef
Linderoth, Karl Axel, direktör
Ström, K. Fingal, kansliråd
Tobisson, Lars F., direktör
Wikstrand, Rolf A. I., avdelningschef

Experter:
Bergsten, Karin E., studieledare
Eklund, Svea I., avdelningsdirektör
Hedman, Barbro, byrådirektör
Hökfelt, Bernt M., professor

Jonsson, Inga H. L., byrådirektör
Pernow, Bengt B., professor
Sonesson, Bertil H., universitetslektor
Wennström, K. Gunnar, avdelningschef
Zetterström, Rolf O. F., professor
Östlund, Hans-Erik, t.f. departementsråd

Sekreterare:
Bergendal, Gunnar S., rektor

Bitr. sekreterare:
Haglind, Per, med. kand. (t.o.m. den 14 februari 1974)

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse U 47.

Utredningen har i januari 1974 haft två protokollförda sammanträden.

Utredningen har den 8 februari 1974 avgett betänkandet (SOU 1973:58) Högskoleutbildning - Hälso- och sjukvårdslinje, Social servicelinje, Medicinsk assistentlinje, Arbetsterapeut- och sjukgymnastlinje, den 1 mars 1974 betänkandet (SOU 1973:59) Högskoleutbildning - Juristlinje, Förvaltningslinje, Social linje samt den 26 april 1974 betänkandet (SOU 1974:19) Högskoleutbildning - Läkarutbildning för sjuksköterskor.

Uppdraget är därmed slutfört.

11. 1968 års studiemedelsutredning (U 1969:48)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 maj 1968 för översyn av studiemedelssystemet m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 14 juni 1968):

Ordförande:
Nilsson, K. Börje, förbundsordförande, f.d. led. av riksdagen

Ledamöter:
Andersson, K. A. Stig, rektor
Mattsson, B. G. Stig, byråchef
Nilsson, Staffan, soc. stud.
Sundberg, Ingrid E., fil. kand., led. av riksdagen

Sekreterare:
Johansson, Kjell I., departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Lundquist, Olof F., byrådirektör

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse U 48 samt 1971 års riksdagsberättelse U 28.

Utredningen har under tiden november 1973 - november 1974 hållit sju sammanträden.

Utredningen har i december 1974 avgett betänkandet (Ds U 1974:14) Vissa frågor rörande studiestöd.

Uppdraget är därmed slutfört.

12. 1968 års litteraturutredning (U 1969:49)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 juni 1968 för att utreda frågan om litteraturstöd m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 10 juli 1968):

Ordförande:
Björk, Kaj Å., ambassadör, f.d. led. av riksdagen

Ledamöter:
Ahlmark, Per A., fil. kand., led. av riksdagen
Arvidson, Stellan, rektor, f.d. led. av riksdagen
Sundman, Per-Olof, författare, led. av riksdagen
Wästberg, Per, författare

Experter:
Badersten, Lennart, adjunkt
Björck, Staffan, professor
Brattström, Inger, sekreterare
Edqvist, Sven-Gustaf, skolkonsulent
Furuland, Lars, docent
Hjelmqvist, Bengt, f.d. avdelningsdirektör
Swedner, H. H. R:. Harald, bitr. professor

Sekreterare:
Löfdahl, Göran, fil. mag.

Bitr. sekreterare:
Sundkvist, Leif G., civilekonom (t.o.m. den 10 mars 1974)

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse U 49.

Utredningen har under tiden november 1973 - januari 1974 hållit åtta sammanträden.

Utredningen har den 16 januari 1974 avgett huvudbetänkandet (SOU 1974:5) Boken.

Uppdraget är därmed slutfört.

13. Kommittén (U 1969:51) för studiestöd åt vuxna (SVUX)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1968 för att utreda studiefinansieringen inom vuxenutbildningen (se Post- och Inrikes tidn. den 10 juli 1968 och den 25 mars 1972):

Ordförande:
Wiklund, Bengt O., journalist, led. av riksdagen

Ledamöter:
Andersson, Johnny, kansliråd (fr.o.m. den 7 november 1974)
Arfwedson, Anders J., sekreterare (t.o.m. den 6 december 1974)
Dahlgren, Margareta B., direktör
Holmgren, Herman, studierektor
Hultqvist, Tore, ombudsman (fr.o.m. den 1 december 1974)
Karlson, Tore E., ombudsman
Källstad, Thorvald E., rektor, f.d. led. av riksdagen
Larsson, Lennart, utbildningschef (t.o.m. den 30 november 1974)
Larsson, Ulf O., t.f. statssekreterare (t.o.m. den 6 november 1974)
Söder, Karin A-M., yrkesvalslärare, led. av riksdagen
Wallmark, Nils S. B., adjunkt (fr.o.m. den 7 december 1974)

Experter:
Engberg, Peter O., sekreterare
Hellström, E. Emil, undervisningsråd
Jakobsson, Kent O., studieombudsman
Johansson, Kjell V., rektor
Olsson, H. S. Artur, skolråd
Sanmark, P. Arvid L., hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Sibe, Jan, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 30 juni 1974)
Sjöqvist, Eric G., rektor

Sekreterare:
Göransson, Lars O., byrådirektör (t.o.m. den 14 september 1974)
Sjöqvist, Eric G., rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1974)

Bitr. sekreterare:
Lindroth, Annica M., fil. kand.
Stagh, Marina L., pol. mag.
Sundström, Björn G., jur. stud. (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Lokal: Storkyrkobrinken 2-4. Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 19 29 (Sjöqvist), 763 19 27 (Lindroth), 763 19 38 (Stagh), 763 19 26 (kansli)

Direktiven för kommittén, se 1969 års riksdagsberättelse U 51. Tilläggsdirektiv, se 1973 års riksdagsberättelse U 17.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tolv sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har ett antal sammanträden hållits med experterna.

Kommittén har den 12 september 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:62) Studiestöd åt vuxna.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

14. Filmutredningen (U 1969:52)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1968 för att utreda frågan om filmbranschens ekonomiska struktur och villkor m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 13 juli 1968):

Ordförande:
Åqvist, N. Erik M., hovrättspresident

Ledamöter:
Bengtson, Torsten S., redaktör, talman
Grede, Kjell, regissör
Göransson, Bengt, folketshuschef
Lindgren, Göran, direktör
Palm, N. Sture, redaktör, led. av riksdagen
Schein, Harry, direktör

Experter:
Eklund, Bo L., civilekonom
Stening, F. Birger, kammarrättsråd
Werner, Gösta, docent

Sekreterare:
Ekman, Gunnar O. S., hovrättsråd

Bitr. sekreterare:
Larson, Leif E., departementssekreterare

Direktiven för utredningen, se 1968 års riksdagsberättelse U 52.

Utredningen har under tiden november 1973 - februari 1974 hållit fyra sammanträden.

Utredningen har den 26 februari 1974 avgett slutbetänkandet (SOU 1973:53) Samhället och filmen Del 4.

Uppdraget är därmed slutfört.

15. Universitetsrestaurangkommittén (U 1970:46)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 mars 1969 för att planera och samordna m. m. restaurangverksamheten vid universiteten och högskolorna (se Post- och Inrikes tidn. den 27 mars 1969 och den 29 juli 1972):

Ordförande:
Ivarsson, Sven Ivar, avdelningschef (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Ledamöter:
Almefelt, Paul V., byråchef
Brundell, Nils-Erik, direktör
Eskilsson, Per H., organisationsdirektör
Fors, Sixten R., byråchef
Hagbergh, Göran G. E., avdelningsdirektör
Juthagen, Leif R., avdelningsdirektör
Philipson, Lars H. G., civilingenjör

Experter:
Johansson, Sjunne, ombudsman
Moberg, Kaj, 1:e stadsveterinär
Söfelde, Karin, socialinspektör
Zetterquist, Urban G., departementssekreterare (t.o.m. den 15 juni 1974)

Sekreterare:
Magnusson, Leif, fil. kand.

Bitr. sekreterare:
Holmgren, Kjell, fil. kand.
Larsson, Sixten, arkitekt SAR (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 30 november 1974)
Olsson, Hans B., pol. mag.
Pavliska, Petr, civilingenjör
Ryberg, Marianne, byggnadsingenjör

Lokal: Götabergsgatan 9, 2 tr., 411 34 Göteborg. Postadress: Box 530 38, 400 14 Göteborg 53, tel. 031/17 99 50

Direktiven för kommittén, se 1970 års riksdagsberättelse U 46. Tilläggsdirektiv, se 1973 års riksdagsberättelse U 21.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer, företag och övriga driftorgan m. m. som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén har den 11 juni 1974 avgett en promemoria Universitetsrestauranger - principer för central organisation - som utgör ett

förslag gemensamt med den till statens personalnämnd (SPN) knutna samarbetsdelegationen för förplägnadsfrågor (Safff).

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

16. 1969 års psalmkommitté (U 1970:47)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 mars 1969 för att inom utbildningsdepartementet biträda med utarbetande av ett tillägg till Den svenska psalmboken, avseende både psalmtexter och psalmmelodier, att prövas och brukas i svenska kyrkan intill dess en allmän revision av Den svenska psalmboken företagits:

Ordförande:
Björkman, Ulf L., kontraktsprost

Ledamöter:
Belfrage, H. Esbjörn G., docent
Frostenson, Anders, f.d. kyrkoherde
Göransson, Harald O., musikdirektör
Nisser, Per Olof, utbildningssekreterare

Experter:
Bodén, Anna-Brita, sekreterare
Erneholm, Berndt I., expeditionschef
Erséus, L. G. Torgny, musikdirektör
Hallin, L. Bertil, musikdirektör
Hartman, C. Olov, teol. dr
Löfström, U. Inge, kontraktsprost
Sörenson, Torsten N., tonsättare

Sekreterare:
Erneholm, Berndt I., expeditionschef

Bitr. sekreterare:
Bexell, Göran, teol. och fil. kand.
Bodén, Anna-Brita, sekreterare

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. 10 19 46, 763 34 80 (Erneholm)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden.

Kommittén avser att i början av år 1975 avge ett delbetänkande, innehållande förslag till psalmer utom förrättningspsalmer.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

17. Kommittén (U 1970:48) för medicinsk teknik i Linköping

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 mars 1969 med uppgift att svara för samråd enligt avtal med Östergötlands läns landsting om lokaler för medicinsk teknik i Linköping vid programmering, projektering och byggande av laboratorium II vid regionsjukhuset:

Ordförande:
Resare, Bengt C. M., överdirektör

Ledamöter:
Råby, K. Gösta, byråchef
Walter, T. Viking, byggnadsdirektör

Expert:
Nygren, Alf L., byråchef

Sekreterare:
Råby, K. Gösta, byråchef

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 haft fortlöpande samråd med landstinget om detaljutformningen av den första etappen av laboratorium II, främst beträffande lokalerna för medicinsk teknik. Dessa lokaler togs i bruk hösten 1973.

Kommittén har i skrivelse den 8 november 1974 till utbildningsdepartementet redovisat att frågan när den andra etappen av laboratorium II kan påbörjas för närvarande inte kan bedömas. Om en särskild kommitté bör tillkallas för att svara för samråd med landstinget vad gäller den andra etappen, bör enligt kommittén kunna prövas senare.

Då det ankommer på nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande att pröva den ekonomiska slutredovisningen för den första etappen, anser kommittén att dess uppdrag kan upphöra.

Uppdraget är därmed slutfört.

18. Sakkunnig (U 1970:54) för utredning av förfarandet vid professorstillsättning m. m.

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 december 1969 för att utreda frågan om förfarandet vid tillsättning av tjänst som professor eller bitr. professor m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 16 februari 1970):

Ordförande:
Ulveson, H. N. Ingemar, justitieråd

Experter:
Ahrland, Sten, bitr. professor
Henriksson, Christer, jur. kand.
Marcusson, Sten G., sekreterare
Nilsson, Lars-Göran, ombudsman
Nöteberg, Rolf M., hovrättsassessor
Orava, Olavi A. (Olle), t.f. byråchef
Ringborg, S. Erland, kansliråd
Rudhe, Rolf S., byråchef
Sandqvist-Örnberg, Berit M-L., avdelningsdirektör
Schmiterlöw, Carl G., professor, rektor

Sekreterare:
Svensson, Roger G. I., förste byråsekreterare

Lokal: Högsta domstolen, Riddarhustorget 8, Box 2066, 103 12 Stockholm 2, tel. växel 23 67 20 (Ulveson), Statens råd för samhällsforskning, Sveavägen 166, 113 46 Stockholm, tel. 08/15 15 80 (Svensson)

Direktiven för den sakkunnige, se 1971 års riksdagsberättelse U 41.

Den sakkunnige har under år 1974 utarbetat en promemoria om tillsättning av tjänster som professor (motsvarande) utanför det område, som regleras av universitetsstadgan och stadgan för jordbrukets högskolor samt inhämtat yttranden över denna från berörda myndigheter.

Den sakkunnige beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

19. Särskilt uppdrag (U 1970:55) åt förutvarande statsministern Tage Erlander

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 19 december 1969 uppdrogs åt förutvarande statsministern Tage Erlander att för forskningsändamål sammanställa uppgifter och sammanföra handlingar från sin verksamhet som statsminister:

Erlander, Tage F., förutvarande statsminister, f.d. led. av riksdagen

Lokal: Nya Riksdagshuset, Brunkebergsterassen 1, Fack, 100 12 Stockholm, tel. växel 14 20 20

Arbetet är i huvudsak avslutat, men vissa granskningsuppgifter återstår.

20. Kommittén (U 1970:56) för försöksverksamhet med vuxenutbildning (FÖVUX)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 januari 1970 för försöksverksamhet med vuxenutbildning (se Post- och Inrikes tidn. den 16 februari 1970):

Ordförande:
Ekström, Sven E. A., f.d. förvaltningschef, led. av riksdagen

Ledamöter:
Brandgård, Evert, utbildningsintendent
Dahlgren, Margareta B., direktörsassistent
Johansson, Berndt O. L., departementssekreterare
Johansson, Inge K., studierektor
Persson, Henry A., ombudsman
Sanell, Åke P., avdelningschef
Vestlund, A. G. (Gösta), undervisningsråd

Experter:
Danvind, Eva-Maria, utbildningsassistent
Göransson, Lars O., byrådirektör (fr.o.m. den 1 april t.o.m. den 30 november 1974)
Johansson, Solveig B., forskningsassistent
Sanmark, P. Arvid L., hovrättsassessor (fr.o.m. den 16 maj t.o.m. den 30 november 1974)
Svanfeldt, Göran H., statistikchef

Sekreterare:
Engberg, Peter O., sekreterare

Bitr. sekreterare:
Andersson, Per-Ivan, fil. kand. (fr.o.m. den 1 januari t.o.m. den 31 oktober 1974)
Arenbro, Ewa M., forskningsassistent
Liljeqvist, Siw E., fil. kand.
Olofsson, Margot, adjunkt (fr.o.m. den 15 februari t.o.m. den 31 oktober 1974)

Lokal: Storkyrkobrinken 2-4. Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 23 92 (Engberg), 763 19 02 (Arenbro), 763 19 31 (Liljeqvist), 763 23 93 (kansli)

Direktiv för kommittén, se 1970 års riksdagsberättelse U 43.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 15 sammanträden, varav ett gemensamt med kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX). Därutöver har ett antal sammanträden ägt rum med en särskild utvärderingsgrupp.

Kommittén har den 12 september 1974 avgett sitt huvudbetänkande (SOU 1974:54) Vidgad vuxenutbildning.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

21. Organisationskommittén (U 1970:59) för riksinternatskolor

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 april 1970 med uppgift att förbereda åtgärder föranledda av inrättandet av de i prop. 1970:53 föreslagna riksinternatskolorna samt att enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 maj 1972 efter överläggningar med Sigtuna kommun och efter samråd med styrelserna för Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk och Sigtunaskolan inkomma med förslag om dels grundskolans framtida organisation vid de båda skolorna, dels de ytterligare studievägar inom gymnasieskolan som kan anordnas vid de båda skolorna i samverkan med Sigtuna kommun:

Ordförande:
Sundvik, K. Ivar, generalkonsul

Ledamöter:
Folkmarson, James A., länsskolinspektör
Kleen, E. W. Erland, ambassadör
Laag, Ann-Mari, småskollärare, led. av riksdagen
Lagercrantz, Richard C. H., departementssekreterare

Experter:
Jonsson, Stig G. T., skoldirektör
Larsson, Sixten, lönesekreterare
Stigstedt, Björn, kommunalråd

Sekreterare:
Skeppare, Åke I. A., fil. mag.

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Organiationskommittén för riksinternatskolorna har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har sammanträden hållits gällande information i fråga om framtida organisation för såväl grundskola som gymnasieskola i Sigtuna kommun med hänsyn till samarbete mellan riksinternatskolorna i Sigtuna och kommunen.

Kommittén har den 24 juni 1974 avgett förslag rörande riksinternatskolornas organisation m. m.

Uppdraget är därmed slutfört.

22. Organisationskommittén (U 1970:60) för högre musikutbildning (OMUS)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 april 1970 för att utföra fortsatt planeringsarbete för en reform av den högre musikutbildningen:

Ordförande:

Tapper, Karl-Herman, rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Wetterblad, R. Ingmar T., generaldirektör (t.o.m. den 30 september 1974)

Ledamöter:

Ahlqvist, Barbro S. M., skolkonsulent (t.o.m. den 30 september 1974)
Andersson, Sigfrid A., studiesekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Assarson, Birgit, departementssekreterare (t.o.m. den 30 september 1974)
Dominigue, Carl-Axel, musikdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Falk, Johan, violinpedagog (t.o.m. den 30 september 1974)
Faxén, Nils-Bertil, avdelningsdirektör (t.o.m. den 30 september 1974)
Gabrielsson, Ingemar H., professor (t.o.m. den 30 september 1974)
Hansson, Bertil, lektor (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Irving, Dorothy, konsertsångerska (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Karlsson, Fritz, studieombudsman (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Olofsson, K. Oscar, skoldirektör (t.o.m. den 30 september 1974)
Sellergren, Lars, konsertpianist (t.o.m. den 30 september 1974)
Sjöqvist, Gunnar A. H., rektor (t.o.m. den 30 september 1974)
Sjöström, N. Gunnar, rektor (t.o.m. den 30 september 1974)

Experter:

Abenius, C. S. Folke, teaterchef
Ahlqvist, Barbro S. M., studierektor (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Alldahl, Per Gunnar, lektor (fr.o.m. den 1 november 1974)
Andersson, Sam, musikintendent
Arnér, E. Å. Gotthard, kyrkomusiker
Assarson, Birgit, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Bengtsson, L. Ingmar O., professor
Bengtsson, Per, förste byråsekreterare
Bondeman, Anders, kyrkomusiker
Burman, Eskil, rektor
Cederberg, Ingvar, musikdirektör
Dahlström, Kerstin, rytmikpedagog
Deak, Csaba, tonsättare
Dominique, Kåge, pianist (fr.o.m. den 27 maj t.o.m. den 31 maj 1974)
Eeg-Olofsson, Karin, pianopedagog (fr.o.m. den 27 maj t.o.m. den 31 maj 1974)
Erdmann, Bengt, fil. mag.

Eriksson, Gunnar, musikdirektör
Eriksson, Nils-Erik, byrådirektör
Eriksson, B. Sune, direktör
Falk, Johan, violinpedagog (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Faxén, Nils-Bertil, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Ferneborg, Stieg, skolkonsulent (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Gabrielsson, Ingemar H., professor (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Genetay, Claude M., violincellist
Göransson, Harald, musikdirektör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Hagberg, Arne, musikdirektör (fr.o.m. den 8 februari t.o.m. den 18 februari 1974)
Hall, Lennart, lektor (fr.o.m. den 1 november 1974)
Hallhagen, Gunnar, professor (fr.o.m. den 27 maj t.o.m. den 31 maj 1974)
Henriksson, Claes, kyrkomusiker (fr.o.m. den 27 maj t.o.m. den 31 maj 1974)
Holecek, Josef, gitarrpedagog
Holmström, Anita, sångpedagog (fr.o.m. den 27 maj t.o.m. den 31 maj 1974)
Håkansson, Greta, danspedagog
Ingelf, Sten, musikpedagog (fr.o.m. den 1 november 1974)
Irwing, Dorothy, konsertsångerska
Karlsson, Fritz, studieombudsman
Landfors, Curt, byrådirektör
Larsson, Eva-Katharina, musikdirektör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Leander, Sven, assessor
Lindblad, Rune, tonsättare
Linder, Alf, professor (fr.o.m. den 27 maj t.o.m. den 31 maj 1974)
Lindgren, Kurt, musiker
Lindquist, B. Rune L., byråchef
Ling, Jan H., docent
Martinsson, Björn, musikdirektör (fr.o.m. den 27 maj t.o.m. den 31 maj 1974)
Moll, Olof G., byråchef
Nilsson, Olle, musikdirektör (fr.o.m. den 27 maj t.o.m. den 31 maj 1974)
Nordström, Sixten, musikkonsulent
Olofsson, K. Oscar, skoldirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Olsson, Bo Armand, musikdirektör (fr.o.m. den 27 maj t.o.m. den 31 maj 1974)
Persson, Einar, musikdirektör
Riedel, Georg M. L., musiker
Ringmar, R. Torgil, avdelningschef
Rosell, Lars-Erik, musikdirektör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Schele, Märta, musikdirektör
Scherwin, Olle, musikdirektör
Sellergren, Lars, konsertpianist (fr.o.m. den 1 oktober 1974)

Sernklef, Harry T. W., intendent (fr.o.m. den 1 april 1974)
Sjöqvist, Gunnar A. H., rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Sjöström, N. Gunnar, rektor (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Svegelius, Lennart, kyrkomusiker (fr.o.m. den 27 maj t.o.m. den 31 maj 1974)
Söderholm, Valdemar, tonsättare (fr.o.m. den 27 maj t.o.m. den 31 maj 1974)
Tagg, Philip, fil. mag.
Teveborg, Lennart, undervisningsråd
Thunander, Karl Axel, musikdirektör (fr.o.m. den 27 maj t.o.m. den 31 maj 1974)
Thyrenius, Ingegerd, sångpedagog
Wedar, Folke, musikdirektör (fr.o.m. den 27 maj t.o.m. den 31 maj 1974)
Werner, Odd, avdelningsdirektör
Wessman, Sven A., kantor
Wetterblad, R. Ingmar T., generaldirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Wiggen, Knut, tonsättare
Wåhlberg, Rune, musikdirektör (fr.o.m. den 27 maj t.o.m. den 31 maj 1974)

Sekreterare:
Halling, Nils-Olov, utbildningsledare

Bitr. sekreterare:
Ozolins, Berit, fil. kand.

Lokal: Storgatan 13, 411 24 Göteborg, tel. 031/13 99 24 (Halling), 031/13 99 25 (Ozolins), 031/13 99 26 (Per Bengtsson), 031/13 99 38 (kansli och ordföranden)

Direktiven för kommittén, se 1971 års riksdagsberättelse U 46.

Tilläggsdirektiv (PM upprättad den 4 oktober 1974 inom utbildningsdepartementet):

1 Utgångsläge

Sedan statsmakterna år 1970 fastställt vissa riktlinjer för en successiv reform av den högre musikutbildningen (prop. 1970:25, SU 1970:108, rskr 1970:274) tillsattes organisationskommittén för högre musikutbildning (OMUS) med uppdrag att utföra det fortsatta planeringsarbete som erfordrades för att genomföra de avsedda förändringarna.

Direktiv för arbetet finns i en inom utbildningsdepartementet upprättad PM av den 10 april 1970. De läroanstalter, som berörs av uppdraget till OMUS, är i första hand de tre musikhögskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Dessutom berörs Folkliga musikskolan Ingesund, Framnäs folkhögskola (musiklinjen) och Örebro musikpedagogiska institut, som alla enligt 1970 års riktlinjer avses få vissa uppgifter inom den högre musikutbildningen, samt Svenska Dalcroze-seminariet.

De utredningsuppgifter, som ingår i uppdraget till OMUS, omfattar både utbildningsfrågor och organisatoriska frågor. Enligt riktlinjerna skall den högre musikutbildningen omfatta flera olika slags utbildning som i grova drag kan indelas i å ena sidan artistutbildning tagen i vid mening, dvs. utbildning av såväl orkester- och regionmusiker, kyrkomusiker som övriga skapande och utövande artister och å andra sidan pedagogiskt inriktad utbildning, dvs. utbildning av musiklärare (lärare för skolans musikundervisning) och musikpedagoger (lärare inom i första hand frivillig musikundervisning i olika verksamhetsformer) samt olika slags påbyggnadsutbildning med pedagogisk inriktning. OMUS har till uppgift att utforma och föreslå bestämmelser för tillträde och antagning samt avge förslag till studieorganisation och studieplaner för de olika utbildningsformerna. De organisatoriska frågor som OMUS skall överväga gäller den lokala institutionella organisationen vid musikhögskolorna och den tjänsteorganisation som dessa skolor behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter.

Vid sidan av sina egentliga utredningsuppgifter har OMUS också vissa uppgifter som s. k. tillsynsmyndighet för den högre musikutbildningen. Uppdraget är i denna del av provisorisk karaktär i avvaktan på de förändringar för läroanstalterna på musikområdet som kan följa av statsmakternas ställningstaganden till U 68:s förslag om en mer sammanhållen organisation för högskoleutbildningen. Uppgifterna som tillsynsmyndighet är begränsade till vissa centrala planerings- och samordningsfrågor med anknytning till det utrednings- och reformarbete som är OMUS huvudsakliga uppgift. Bl. a. har OMUS sedan 1970 svarat för framställningar om anslag till musikhögskolornas verksamhet.

På förslag av OMUS har sedan 1970 vissa förändringar genomförts beträffande musiklärarutbildningen. Sedan budgetåret 1971/72 pågår således en ny typ av lärarutbildning för skolväsendet, en tvåämnesutbildning som omfattar ämnesutbildning och praktisk-pedagogisk utbildning i musik och ett annat ämne. Den särskilda ämnesutbildning i musik (SÄMUS), som anordnas för ändamålet och leds av OMUS, är ett försök med en till stora delar ny utbildningsform. F. n. bedrivs sådan utbildning i Göteborg och Malmö.

Sedan budgetåret 1972/73 genomförs en reform av den högre kyrkomusikerutbildningen vid musikhögskolorna. I det sammanhanget tillämpas också de allmänna riktlinjer för studieorganisationen inom den högre musikutbildningen som OMUS utarbetat. Dessa innebär att studierna organiseras i utbildningslinjer, studiekurser och kurser enligt en modell som i stor utsträckning ansluter till U 68:s studieorganisatoriska förslag.

Som ett led i arbetet med den pedagogiskt inriktade utbildningen har OMUS i betänkandet (Ds U 1973:19) Musikundervisning sammanställt vissa principiella synpunkter på den fortsatta utvecklingen inom musikundervisningen i och utanför skolan.

Betänkandet har remissbehandlats. De delar av förslaget som inte berörs i denna PM bereds inom utbildningsdepartementet.

De resultat som hittills uppnåtts av OMUS är av stort värde och i vissa avseenden av grundläggande betydelse för det fortsatta utrednings- och reformarbetet. Samtidigt kan det konstateras att de uppgifter som återstår för att fullfölja arbetet är både omfattande och krävande.

Av flera skäl finns det nu behov av att OMUS för sitt fortsatta arbete med den högre musikutbildningen får vissa ytterligare direktiv. De kulturpolitiska ställningstaganden som statsmakterna nyligen gjort i

samband med behandlingen av 1974 års proposition om den statliga kulturpolitiken (prop. 1974:28, KrU 1974:15, rskr 1974:248) måste uppmärksammas i detta arbete. OMUS har vidare för egen del framhållit behovet av mer detaljerade riktlinjer för det fortsatta arbetet med den pedagogiskt inriktade utbildningen och i detta syfte lagt fram det tidigare nämnda principbetänkandet om musikundervisning. Remissbehandlingen av betänkandet har föranlett en rad synpunkter och krav som är av betydelse för hela det återstående utrednings- och reformarbetet.

2 Riktlinjer för det fortsatta arbetet

2.1 Uppdragets omfattning och karaktär

OMUS har som redan nämnts vid sidan av sina egentliga utredningsuppgifter haft i uppdrag att provisoriskt fungera som tillsynsmyndighet för den högre musikutbildningen, i första hand musikhögskolorna. Denna dubbla uppgift bör OMUS t. v. ha kvar. Att inom samma organ hålla samman utredningsuppgifter med de centrala planerings- och samordningsuppgifter, som ingår i uppdraget som tillsynsmyndighet, kan innebära vissa olägenheter. OMUS bör därför vara oförhindrad att förändra de arbetsformer som hittills tillämpats.

Kungl. Maj:t kommer inom kort att fatta beslut i vissa frågor av betydelse för lokalförsörjningen vid musikhögskolan i Malmö som bl. a. tar hänsyn till den lokalbehovsberäkning för musikhögskolorna som OMUS lagt fram. I samband därmed kan det bli aktuellt att överföra det programansvar i fråga om lokaler och utrustning för musikhögskolorna, som hittills åvilat OMUS och byggnadsstyrelsen, till vederbörande lokal- och utrustningsprogramkommitté.

Inom den högre musikutbildningen är möjligheterna till fortbildning och vidareutbildning f. n. mycket små. Frågan har uppmärksammats av OMUS i principbetänkandet om musikundervisning och även av ett flertal remissinstanser. Med anledning härav bör OMUS nu ta upp frågan till allmän prövning. OMUS bör inte göra någon beskrivning i detalj av verksamhetens innehåll och former. Arbetet bör i stället inriktas på en systematisk genomgång och analys av de behov av fortbildning och vidareutbildning som finns, inte bara inom det musikpedagogiska området utan inom musikområdet som helhet. Förhållandet mellan grundutbildning och fortbildning bör belysas. Av analysen bör således framgå om utbildningsbehoven inom någon del av området tillgodoses bättre genom fortbildning än genom grundutbildning. Arbetet bör bedrivas i samråd med skolöverstyrelsen. De övriga myndigheter och organisationer, som är direkt berörda, bör få medverka i arbetet i de former som OMUS finner lämpliga.

Enligt direktiven har OMUS vissa uppgifter beträffande kursverksamhet anordnad i anslutning till den högre musikutbildningen. Dessa uppgifter bör anstå tills dess den nyss nämnda analysen av fortbildningsbehoven genomförts.

I övrigt bör uppdraget till OMUS omfatta samma uppgifter som tidigare. Vad som anförs i det följande är preciseringar av de riktlinjer för uppdraget som finns i de ursprungliga direktiven.

En allmän arbets- och tidsplan för det återstående uppdraget anges i det följande. Arbetet består i dels egentliga utredningsuppgifter, som OMUS själv svarar för, dels medverkan i ett praktiskt reformarbete som syftar till att successivt genomföra förändringar inom utbildningen. I fråga om det

egentliga utredningsarbetet måste OMUS inrikta sig på att mer ingående än hittills analysera och beskriva den högre musikutbildningens mål och uppgifter med hänsyn till den konstnärliga och kulturpolitiska utvecklingens krav. Samtidigt är det angeläget att arbetet i sin helhet, dvs. såväl utredningsarbetet som det praktiska reformarbetet, når ett snabbt resultat. Arbetet bör, inte minst med hänsyn till de berörda skolornas olika intressegrupper, bedrivas i etapper på sådant sätt att OMUS relativt snart kan nå fram till principiella ställningstaganden i fråga om utvecklingen i stort av utbildningen och verksamhetsformerna vid skolorna. Arbets- och tidsplanen innebär därför att OMUS i en första etapp skall avge ett principförslag i de för utvecklingen centrala frågorna.

2.2 Utbildningens uppgifter och inriktning

I det följande anges först några *allmänna riktlinjer* som OMUS bör beakta i det fortsatta utrednings- och reformarbetet. Därefter görs vissa mer speciella preciseringar av uppdraget beträffande artistutbildningen och den pedagogiskt inriktade utbildningen.

Statsmakterna har tidigare i år fastställt mål för kulturpolitiken och gjort vissa uttalanden om utvecklingen på musikområdet. Dessa ställningstaganden bör vara vägledande för arbetet inom OMUS som bör ägna särskilt intresse åt den högre musikutbildningens möjligheter att medverka i förverkligandet av de kulturpolitiska målen.

Remissinstanser som företräder olika delar av musiklivet har i yttranden över det av OMUS avgivna principbetänkandet om musikundervisning gett uttryck för sin syn på den nuvarande högre musikutbildningen. Remissmaterialet bör kunna utgöra en utgångspunkt för det fortsatta arbetet inom OMUS. Flera remissinstanser menar att det från kulturpolitisk synpunkt finns anledning att ställa krav på utvidgning och förändring av musikutbildningens uppgifter och inriktning. I högre grad än hittills bör den högre musikutbildningen såväl praktisk-musikaliskt som teoretiskt bedrivas med utgångspunkt i musiklivets totala situation. Utbildningens uppgift bör vidgas till att omfatta utbildningsbehoven inom musiklivet som helhet. Den höga specialiseringsgraden i utbildningen bör kunna minska. Reella möjligheter bör finnas inom olika slags utbildning att bedriva studier i sådana musikaliska genrer och uttrycksformer som nu är underrepresenterade i verksamheten, bl. a. improviserad och gehörsmässigt förmedlad musik, vissa kammarmusikaliska former samt elektronisk musik och andra experimentella musikformer. En snäv inriktning mot solistiska färdigheter och attityder bör också undvikas och moment som syftar till att utveckla olika sidor av de studerandes skapande förmåga få ökat utrymme i alla slags utbildningsformer.

OMUS bör allmänt överväga hur en utvidgning och förändring av den högre musikutbildningens uppgifter och inriktning bör ske. Syftet med arbetet bör vara att söka utveckla utbildningen i den riktning som anges i de berörda remissyttrandena, vilket bl. a. innebär större bredd och mångsidighet i utbildningen, inte bara totalt sett utan också inom skilda utbildningsformer. I ett principförslag bör OMUS ange målet för och den huvudsakliga inriktningen och uppläggningen av olika utbildningar. De allmänna förutsättningarna för att genomföra förslagen bör redovisas, däribland de viktigare konsekvenserna för de organisatoriska frågor som OMUS har i uppdrag att utreda.

I principförslaget måste OMUS också behandla frågan om vilka krav på

musikaliska förkunskaper som bör gälla för tillträde till olika slags utbildning och hur dessa bör prövas. OMUS har behandlat förkunskapskraven och behovet av insatser för s. k. förberedande musikutbildning i betänkandet om musikundervisning. Med förberedande musikutbildning avser OMUS den färdighetsträning som behövs som grund för olika slags yrkesverksamhet på musikområdet och som ligger före den avslutande högre musikutbildning som i regel krävs för sådan yrkesverksamhet. Det förslag som OMUS för fram har föranlett en mycket omfattande diskussion vid remissbehandlingen. Remissinstanserna är eniga om att det behövs en medveten satsning för förberedande musikutbildning av det slag som avses. De insatser som redan görs inom ramen för den kommunala musikskolan, vissa folkhögskolor och genom gymnasieskolans musiklinje, behöver samordnas och förstärkas. För den framtida utbildningen av musiker är det nödvändigt att ersätta den internutbildning inom regionmusiken, som är under avveckling, med insatser i annan form. OMUS får kritik av i huvudsak två skäl, dels för att förslaget syftar till att yrkesinrikta delar av musikundervisningen redan på grundskolestadiet, dels för att förkunskapskraven är beskrivna för snävt, i allmänhet med utgångspunkt i de krav som musikhögskolorna i dagens läge ställer upp för den utbildning som nu bedrivs.

De skolor som bedriver högre musikutbildning bör kunna räkna med att det inom den samhällsstödda musikundervisningen ges möjligheter för blivande sökande till skolorna att förbereda sig så att de vid tillträde till utbildningen kan svara mot de förkunskapskrav i musikaliskt avseende som musikhögskolorna har anledning att ställa upp. OMUS bör, som redan nämnts, ta upp frågan om dessa förkunskapskrav till ytterligare diskussion. Musiklinjen inom gymnasieskolan bör även i fortsättningen spela en viktig roll i detta sammanhang. OMUS bör beredas möjlighet att deltaga i den utvärdering av musiklinjen och översyn av linjens timplan som skolöverstyrelsen genomför. Först sedan detta arbete slutförts är det möjligt att bedöma om ytterligare insatser behövs för att tillgodose behovet av förberedande musikutbildning. Det arbete som sker i folkhögskoleutredningen är i detta sammanhang av intresse bl. a. av det skälet att folkhögskolans musikundervisning når andra kategorier av studerande än gymnasieskolans musiklinje.

Den analys av behoven av fortbildning och vidareutbildning på musikområdet, som nämnts i p. 2.1, bör ingå i principförslaget.

I fråga om studieorganisationen för den högre musikutbildningen bör OMUS följa de allmänna riktlinjer som redan behandlats i samband med förslaget till en ny högre kyrkomusikerutbildning. Dessa gäller främst sådan utbildning som kan organiseras i utbildningslinjer. Det studieorganisatoriska systemet behöver emellertid anpassas även till andra slags utbildningsbehov. I stort bör OMUS i sitt fortsatta arbete med studieorganisationen utgå från de allmänna principer som statsmakterna kan komma att ställa upp på grundval av U 68:s förslag.

I fråga om den lokala institutionella organisationen kan vissa preciseringar av förutsättningarna för OMUS arbete komma att göras sedan statsmakterna tagit ställning till de förslag som avgetts av U 68 och den inom utbildningsdepartementet tillsatta U 68-beredningen.

Artistutbildningen. I de direktiv för arbetet, som ingår i PM av den 10 april 1970, görs en uppdelning mellan utbildningen av musiker, ensembleledare och specialutbildning i komposition och dirigering. Med hänsyn till de allmänna riktlinjer som angetts ovan är det inte nödvändigt för OMUS att i

fortsättningen strikt följa denna uppdelning.

Den yrkesmässiga verksamheten på musikområdet behandlas i propositionen om den statliga kulturpolitiken dels i det avsnitt som rör s. k. fri kollektiv skapande verksamhet, dels i avsnittet om musikinstitutionerna. I samarbete med berörda statliga organ på området bör OMUS i sitt principförslag försöka göra en allmän bedömning av utvecklingen och utbildningsbehoven på området. OMUS bör därvid räkna med att ensembler och fria grupper kommer att svara för en del av den samhällsstödda verksamheten. Utvecklingen av institutionsverksamheten, som enligt propositionen i hög grad görs beroende av de initiativ och önskemål som kommer att föras fram inom de regioner där institutionerna skall verka, kan förväntas leda till en verksamhet som präglas av större mångsidighet än f. n. i fråga om såväl musikutbud som verksamhetsformer.

Enligt de tidigare direktiven skall i musikerutbildningen ingå möjlighet för de studerande att genom praktisk verksamhet i olika slags orkestrar och ensembler få erfarenhet av sina framtida arbetsförhållanden. OMUS bör i sitt principförslag ta upp även denna fråga och behöver därvid inte vara bunden till det i direktiven nämnda förslaget till ensembleskolning.

Pedagogiskt inriktad utbildning. De i PM av den 10 april 1970 angivna, allmänna riktlinjerna för arbetet med utformningen av utbildningen av musiklärare och musikpedagoger bör fortsatt gälla. Detta innebär att utbildningen av musiklärare, dvs. lärare i musik för skolväsendet, t. v. bör omfatta utbildning av både tvåämneslärare och ettämneslärare. Sambandet mellan utbildningen av ettämneslärare i musik och musikpedagogutbildningen, som innebär att ämnesstudierna i musik i lärarutbildningen i stort sett skall motsvara en musikpedagogisk utbildning, bör kvarstå.

I sitt arbete med utbildningen av musiklärare bör OMUS allmänt uppmärksamma vad som sägs om förändringar i lärarrollen och om lärarens funktion och uppgifter i direktiven till de sakkunniga som nyligen tillkallats för att utreda lärarutbildningens mål, struktur, innehåll m. m. OMUS bör också beakta resultatet av den pågående beredningen av 1968 års lärarutbildningskommittés förslag i betänkandet (SOU 1972:92) Fortsatt reformering av lärarutbildningen.

Tvåämnesutbildningen av lärare i musik och annat ämne, som nu bedrivs i Göteborg och Malmö, bör t. v. fortsätta som försöksverksamhet. Det övergripande ansvaret för den särskilda ämnesutbildningen i musik (SÄMUS) bör ligga kvar hos OMUS, som därvid särskilt bör svara för att erfarenheterna av försöket utvärderas och bearbetas. OMUS bör emellertid vara oförhindrad att i fråga om den direkta ledningen av utbildningen aktualisera andra former än de som f. n. tillämpas.

OMUS bör i det fortsatta arbetet med förslag om utbildning av ettämneslärare i musik beakta vad som nedan sägs i fråga om utformningen av en allmän musikpedagogutbildning. Även den praktisk-pedagogiska utbildningen av ettämneslärare bör tas upp i förslaget. OMUS bör därvid utgå ifrån att den praktisk-pedagogiska utbildningen organisatoriskt sett t. v. bör vara knuten till den institution (musikhögskola eller motsvarande) som anordnar ämnesutbildningen.

OMUS har i betänkandet om musikundervisning kommit fram till att det kan finnas anledning att anordna både en allmän och en specialiserad musikpedagogutbildning. Remissinstanserna instämmer i detta. OMUS bör arbeta vidare med en allmän musikpedagogutbildning med den uppläggning och inriktning som anges i betänkandet. I arbetet bör ingå att pröva om en allmän musikpedagogutbildning kan utformas som en påbyggnad av

SÄMUS. Även tanken på att använda en allmän musikpedagogutbildning som en del i en kombination av utbildning användbar inom olika slags kultur- och fritidsverksamhet bör prövas i detta sammanhang. I arbetet bör OMUS ha kontakt med den nyss nämnda utredningen om lärarutbildningen.

I fråga om den specialiserade musikpedagogutbildningen finns i remissyttrandena över betänkandet om musikundervisning vissa synpunkter som bör beaktas i det fortsatta arbetet. De allmänna överväganden om den högre musikutbildningens uppgifter och inriktning, som OMUS enligt vad som anförts i denna PM har i uppdrag att göra, blir i övrigt av avgörande betydelse i detta sammanhang. Som anges i de tidigare direktiven bör de studerande som antagits i artistutbildning vid lämplig tidpunkt under studierna kunna gå över till utbildning med pedagogisk inriktning. Sådana möjligheter bör finnas inom alla former av artistutbildning. OMUS bör utgå ifrån att behovet av specialiserade musikpedagoger till större delen kan täckas på detta sätt.

2.3 Dimensionering

I en skrivelse den 29 maj 1974 har OMUS föreslagit en miniminivå för den totala utbildningskapaciteten i framtiden vid de tre musikhögskolorna och vid Folkliga musikskolan Ingesund, Framnäs folkhögskolas musiklinje och Örebro musikpedagogiska institut, dvs. de tre skolor som enligt statsmakternas beslut år 1970 också skall kunna tas i anspråk för uppgifter inom den högre musikutbildningen. Förslaget, som innebär en begränsad utökning av den totala dimensioneringen av utbildningen jämfört med den nuvarande utbildningskapaciteten vid de berörda skolorna (minst 1 350 närvarande studerande mot f. n. ca 1 150), tar hänsyn till effekterna av det pågående arbetet med att effektivisera utbildningen och begränsa studietiderna.

I uppdraget till OMUS ingår att överväga och ge förslag om den framtida dimensioneringen av den högre musikutbildningen, både totalt och för olika former av utbildning. Detta uppdrag bör fullföljas. För att det återstående utrednings- och reformarbetet skall kunna genomföras på ett realistiskt sätt och med hänsyn till de berörda skolornas egna intressen finns det emellertid anledning att redan nu ta ställning i vissa delar till det av OMUS framlagda dimensioneringsförslaget. Detta bör ske genom att lägga fast dimensioneringen av de tre musikhögskolorna i enlighet med det förslag som finns i skrivelsen, nämligen 425 närvarande studerande vid musikhögskolan i Stockholm och 275 närvarande studerande vardera vid musikhögskolorna i Göteborg och Malmö. En eventuell ökning av kapaciteten utöver nuvarande nivå på ca 1 150 studerande bör ske genom utbyggnad vid övriga berörda skolor. För Folkliga musikskolan Ingesund, Framnäs folkhögskolas musiklinje och Örebro musikpedagogiska institut innebär detta att utbildningskapaciteten vid skolorna, som f. n. har en omfattning motsvarande sammanlagt ca 150 närvarande studerande, därutöver ökar i den utsträckning som behövs för att uppnå den mer definitiva nivå för den totala dimensioneringen av den högre musikutbildningen som OMUS kommer att föreslå. I sitt förslag till fördelning av den totala utbildningskapaciteten på olika former av utbildning bör OMUS se till att den pedagogiskt inriktade utbildningen, däribland även den typ av utbildning som bedrivs vid Svenska Dalcroze-seminariet, får ett tillräckligt stort utrymme och särskilt beakta det akuta behovet av att öka musiklärarutbildningen.

2.4 Genomförande och tidsplan

Utredningsarbetet bör inte bedrivas isolerat från arbetet med att praktiskt genomföra förändringar inom den högre musikutbildningen. Det bör därför vara en viktig del av uppdraget till OMUS att medverka i det praktiska reformarbetet.

Det är av flera skäl angeläget att det praktiska reformarbetet nu kan intensifieras och att de förändringar av utbildningens uppgifter och inriktning, som utredningsarbetet kan väntas leda till successivt kan inledas. Genom utredningsarbetet kommer utbildningsformer att behöva byggas upp som delvis ersätter de som nu finns. Övergången måste med nödvändighet ta viss tid. För att bygga upp nya utbildningsformer krävs förberedelser i form av pedagogiska och metodiska försök eller andra insatser av experiment- eller utvecklingskaraktär. Den avveckling som det kan bli fråga om måste göras med försiktighet både av hänsyn till de sökande som under lång tid inriktat sig på en utbildning av viss typ och med vissa förkunskapskrav och av hänsyn till befintlig lärarpersonal.

OMUS medverkan i reformarbetet bör huvudsakligen bestå i planering och förberedelse av praktiska försök med nya utbildningsformer. Sådana försök bör kunna genomföras vid en eller flera av de skolor som berörs av OMUS uppdrag. Krav på åtgärder som bör beaktas av OMUS i detta sammanhang finns bl. a. i vissa remissyttranden över betänkandet om musikundervisning. Några ytterligare helt fristående försök av det slag som SÄMUS representerar bör inte anordnas om inte särskilt vägande skäl talar för detta. I stället bör försöken göras inom ramen för den utbildning som bedrivs vid de berörda skolorna. Detta bör kunna ske utan att OMUS inväntar den tidpunkt då en ny utbildningslinje kan inrättas med en för alla studerande enhetlig studieplan. OMUS bör kunna föreskriva att varierande studieplaner under försökstiden kan tillämpas inom den avsedda utbildningen. OMUS bör även bestämma omfattningen av försöken och den takt i vilken de kan utvidgas. Försöken bör planeras och förberedas i nära kontakt med berörda parter vid skolorna som bör svara för det praktiska genomförandet i samråd med OMUS.

Ett praktiskt reformarbete av angivet slag bör under förutsättning av riksdagens medgivande påbörjas läsåret 1975/76 och bedrivas och finansieras som musikpedagogisk utvecklings- och försöksverksamhet. Innevarande budgetår finns i staten för anslaget till musikhögskolorna en ny anslagspost till sådan verksamhet. Medlen under anslagsposten fördelas av OMUS som också utfärdar de närmare föreskrifter som behövs för verksamheten. OMUS får föreskriva att medlen till utvecklings- och försöksverksamhet utgår under förutsättning att viss del av kostnaden betalas från annat håll. När det gäller de praktiska försök som här berörts bör vederbörande skolor svara för huvuddelen av kostnaderna inom ramen för de resurser som skolorna disponerar. För insatser av experiment- eller utvecklingskaraktär bör OMUS kunna tillskjuta medel från anslagsposten till utvecklings- och försöksverksamhet. Frågan om vilka resurser som under budgetåret 1975/76 kan stå till förfogande för insatser av detta slag prövas under det nu pågående budgetarbetet.

OMUS bör lägga upp sitt arbete så att uppdraget för kommitténs del kan vara avslutat senast i och med utgången av juni 1977. I en första etapp bör OMUS inrikta sitt utredningsarbete på att före den 1 mars 1976 lägga fram ett principförslag av det slag som tidigare nämnts. OMUS bör därefter även svara för den detaljplanering som krävs för att slutföra uppdraget.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tolv sammanträden. Därutöver har sammanträden hållits med särskilda arbetsgrupper, expertgrupper m. m.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

23. Organisationskommittén (U 1970:62) för högre teknisk utbildning och forskning i övre Norrland

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 april 1970 med uppgift att under universitetskanslersämbetet planera för högre teknisk utbildning och forskning, som avses komma till stånd med anledning av riksdagens beslut över i prop. 1970:88 framlagda förslag. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 27 maj 1971 fungerar kommittén som ledningsorgan för högskolan i Luleå samt som lokal- och utrustningsprogramkommitté för Luleå:

Ordförande:

Edström, John Olof, disponent

Ledamöter:

Björling, Gotthard, professor
Fors, Sixten R., byråchef
Henningsson, Lars-Åke, teknolog
Lassinantti, I. Ragnar, landshövding, f.d. led. av riksdagen
Malmgren, Nils, kommunalråd
Moll, Olof G., byråchef
Nordström, Lars, professor
Paul, Karl-Gustav, professor
Poppius, Hans D., byråchef
Rosén, Nils-Arne, t.f. byggnadsråd
Wellenius, Lennart, direktör
Östlund, Zolo, kanslichef

Experter:

Andersson, Rune, civilingenjör (fr.o.m. den 15 maj 1974)
Axrup, Stig, utbildningsledare (t.o.m. den 30 juni 1974)
Bergdahl, Sven-Gunnar, bergsingenjör (t.o.m. den 30 juni 1974)
Berglund, Carl-Bertil, direktör (t.o.m. den 30 juni 1974)
Bylund, B. Erik M., professor
Enquist, Daniel N., förvaltningschef
Holm, J. Lennart, generaldirektör
Jiewertz, Bengt K-O., civilingenjör (t.o.m. den 30 juni 1974)
Johansson, Karl-Åke, teknolog (fr.o.m. den 13 mars 1974)
Karlsson, Christer, civilingenjör (t.o.m. den 30 juni 1974)
Lager, Ingemar, t.f. universitetslektor (t.o.m. den 30 juni 1974)

Larsson, Leif, civilingenjör (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Leo, Håkan, bergsingenjör (t.o.m. den 30 juni 1974)
Ljungholm, Anders, teknolog (t.o.m. den 30 juni 1974)
Lundqvist, Bo Christer, civilingenjör
Olving, Sven, professor (t.o.m. den 30 juni 1974)
Pettersson, N. Ove, professor
Ramström, Dick O., professor (t.o.m. den 30 juni 1974)
Reinius, Erling, professor (t.o.m. den 30 juni 1974)
Rånby, Bengt, professor (t.o.m. den 30 juni 1974)
Sundström, John, professor (t.o.m. den 30 juni 1974)
Söderberg, Bo K. G., departementssekreterare
Tennberg, Klas, byrådirektör
Wikström, Hans F., rektor (t.o.m. den 30 juni 1974)

Sekreterare:
Andersson, N. Rune, civilingenjör (t.o.m. den 14 maj 1974)
Enquist, Daniel N., förvaltningschef (fr.o.m. den 15 maj 1974)
Lundquist, Bo, civilingenjör (fr.o.m. den 15 maj t.o.m. den 30 september 1974)

Lokal: Högskolan i Luleå, 951 87 Luleå, tel. 0920/680 00

Direktiven för kommittén, se 1971 års riksdagsberättelse U 48.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fyra sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har sammanträden hållits med arbetsgrupper, expertgrupper m. m.

Kommittén har den 1 april 1974 avgett följande delbetänkande: Träteknisk utbildning och yrkesteknisk högskoleutbildning (YTH) i Skellefteå (betänkande V) utgivet av högskolan i Luleå.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under våren 1975.

24. Utredningen (U 1970:63) om skolans inre arbete (SIA)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 maj 1970 för att utreda frågan rörande åtgärder för elever med särskilda svårigheter i skolan och därmed sammanhängande frågor, bl. a. skolans arbetsmiljö (se Post- och Inrikes tidn. den 15 juli 1970):

Ordförande:
Orring, Jonas A., generaldirektör

Ledamöter:
Beckius, Carin E., kanslichef
Larsson, L. Thorsten, lantbrukare, led. av riksdagen

Mogård, Britt E. T., fru, led. av riksdagen
Mårtensson, Alvar G. G., telearbetare, f.d. led. av riksdagen
Richardson, N. Gunnar E., docent, f.d. led. av riksdagen
Svenningsson, S. Levi H., fil. kand.

Experter:
Alfredsson, Karl-Erik N., förbundsjurist
Andersson, Bengt Hj., skolinspektör
Anveden, Per Olov, förbundsordförande
Axelsson, Alf W., rektor
Beckne, Rolf A. P., lektor (t.o.m. den 30 juni 1974)
Bergman, Folke, skoldirektör
Björk, John G. T., skoldirektör
Dahlquist, Lars, studierektor
Danemar, Anton, rektor
Du Rietz, Lars B. Hj., rektor
Edam, Carl Tomas H:son, sekreterare
Edmark, Birger, rektor
Elam, Lars, skolinspektör
Ehrenfreid, Monica, barnavårdslärare
Ericsson, Tord, rektor
Fredin, Curt, folkbildningskonsulent
Fredriksson, Ella, rektor
Gillström, Åke, rektor
Granlund, Börje, studerande
Grunewald, Karl R., förbundsordförande
Gustafson, K. G. Jan, lektor
Haga, Ingegerd, ombudsman
Hallberg, Lars, sekreterare
Hansson, Bengt, skolkonsulent
Hansson, Nils H., rektor
Hasselquist, Ulla, skolkurator
Hellers, P. A. Hans, förbundsordförande
Henricson, Sven-Eric, undervisningsråd
Hildeberg, Lars, förbundssekreterare
Hälinen, Erkki I., rektor
Jansson, I. A. Gunnar, adjunkt
Javette, Bo, ombudsman
Johannesson, Ingvar, professor
Johansson, Gun, ordförande i Riksförbundet Hem och skola i D-län
Johansson, Lillemor, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 15 januari 1974)
Jonsson, Lars-Eric, rektor
Jönsson, Claes-Göran, speciallärare
Keil, Hans, studerande
Krantz, Gösta, styrelseledamot i Riksförbundet Hem och skola

Lindgren, Göte, sekreterare
Lindkvist, Gunnar, folkskollärare
Lundberg, Arne, rektor
Löfqvist, Gert E., lektor
Mattson, Ingemar, rektor
Mattsson, Marly, fritidspedagog
Nordin, Inga L., seminarielärare
Näslund, Stig, studierektor
Olsson, Elisabeth, småskollärare
Paulsson, Solveig, rektor
Philipson, Leif, avdelningsdirektör
Rönnelid, Kjell, adjunkt
Selinder, Inge, fil. kand.
Silenstam, Erik, bibliotekarie
Sjögren, Kerstin, bibliotekarie
Sjöstedt, Karl-Gösta, studierektor
Stangvik, Gunnar, universitetslektor
Stenlund, Francis, bitr. skoldirektör
Sundberg, Kjell, byrådirektör
Svensson, Ella, lektor
Törnblom, Sten, ombudsman
Törnström, Kjell, studierektor
Wahlström, Tommy, civilekonom (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Waltersson, Bert, sekreterare
Westrup, C. Richard, bitr. skoldirektör
Wiking, Barbro, avdelningsdirektör
Zetterlund, Sven, skoldirektör
Östlund, Harry, bitr. skoldirektör

Huvudsekreterare:
Johansson, Sven-Åke S., rektor (t.o.m. den 31 oktober 1974)

Bitr. sekreterare:
Herlin, Helena, fil. lic. (t.o.m. den 30 september 1974)
Hultin, Monica, fil. kand. (t.o.m. den 31 juli 1974)
Knocke, Wuokko, fil. kand. (fr.o.m. den 1 september 1974)
Kåräng, Gösta, länsskolpsykolog (t.o.m. den 31 juli 1974)
Lagerbäck, Björn G. B., psykolog (t.o.m. den 31 januari 1974)
Nilsson, Per, byråsekreterare (fr.o.m. den 1 januari t.o.m. den 30 april 1974)
Sandahl-Håkansson, Christina, fil. mag. (t.o.m. den 10 december 1974)

Lokal: Skeppargatan 51, 114 58 Stockholm, tel. 63 68 37 (Knocke), tel. 63 68 34 (sekretariat)

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse U 49.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden.

Utredningen har avgett följande rapporter: den 27 maj 1974 (Ds U 1974:1) Skolan som arbetsplats, den 24 juni 1974 (Ds U 1974:2) Problem och svårigheter i skolan, den 3 maj 1974 (Ds U 1974:3) Grundskolans lokalresurser.

Vidare har utredningen den 6 augusti 1974 avgett sitt huvudbetänkande (SOU 1974:53) Skolans arbetsmiljö samt den 7 oktober 1974 en bilagedel till detta betänkande (SOU 1974:58).

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

25. Sameutredningen (U 1970:68)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 december 1970 för att utreda frågan om åtgärder till stöd för samernas språk och kultur m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 11 februari 1971):

Ordförande:
Elfving, O. Gösta C., f.d. landshövding

Ledamöter:
Köhl, Olof F. E., hovrättsassessor
Rönström, B. Thomas, departementssekreterare
Thomasson, Lars M., förste rektor
Utsi, Lars, renägare

Experter:
Eek, Hilding, professor (fr.o.m. den 18 januari 1974)
Henrysson, Sten, professor
Johansson, Henning, forskningsassistent
Ruong, Israel, professor (fr.o.m. den 18 januari 1974)

Sekreterare:
Israelsson, Ragnar, f.d. undervisningsråd

Bitr. sekreterare:
Silén, Ulla-Britta, departementssekreterare

Lokal: Svartmangatan 9, 1 tr., 111 29 Stockholm, tel. 10 18 96 (sekreteraren), 10 20 68 (kansli)

Direktiven för utredningen se 1972 års riksdagsberättelse U 49.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

26. Kommittén (U 1971:01) för fortbildning av journalister (FOJO-kommittén)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 april 1971 för förberedelse av försöksverksamhet med fortbildning av journalister (se Post- och Inrikes tidn. den 24 juli 1971):

Ordförande:
Söderberg, Ewert, chefredaktör

Ledamöter:
Elmbrant, Arne, redaktionschef
Fredgardh, K. Sonja, redaktör, led. av riksdagen
Olofsson, Sören, chefredaktör
Östlund, Hans-Erik, t.f. departementsråd

Experter:
Axelsson, Hans, kursledare
Erneberg, Ingvar, intendent
Ströhm, Bertil A., redaktör

Sekreterare:
Ehne, Jan-Erik, journalist
Frykman, Bengt, kursföreståndare (fr.o.m. den 1 mars 1974)

Direktiven för kommittén, se 1972 års riksdagsberättelse U 50.

Kommittén har under tiden november 1973 - juni 1974 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har ett flertal projektsammanträden hållits i samband med uppläggning av nya kurser.

Kommitténs uppdrag är slutfört i och med att styrelsen för fortbildning av journalister inrättades den 1 juli 1974.

27. 1971 års bibelkommitté (U 1971:05) för Gamla testamentet

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 16 april 1971 med uppgift att förbereda en nyöversättning av Gamla testamentet:

Ordförande:
Ljungberg, Blenda M., adjunkt, f.d. led. av riksdagen

Sakkunniga:
Albrektson, Bertil, professor
Johnson, Bo, docent
Malmström, Sten, professor
Olsson, Birger, teol. dr

Sekreterare:
Brandt, Krister, komminister

Bitr. sekreterare:
Nilsson, Herbert, kanslisekreterare

Direktiven för kommittén, se 1972 års riksdagsberättelse U 53.

Kommittén har under tiden november 1973 - juni 1974 hållit åtta sammanträden.

Kommittén har den 5 juni 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:33) Att översätta Gamla testamentet, texter, kommentarer, riktlinjer.

Uppdraget är därmed slutfört.

28. Uppsala domkyrkas restaureringskommitté (U 1971:09)

Tillkallade genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 januari 1971 med uppgift att dels leda arbetena med Uppsala domkyrkas inre restaurering, dels avge förslag till de skyddsarbeten eller andra åtgärder, som är nödvändiga för det fortlöpande underhållet av domkyrkans yttre, dels i samråd med byggnadsstyrelsen undersöka möjligheterna av och beräkna kostnaderna för sådana åtgärder som krävs för att de provisoriska skyddsåtgärderna vid kyrkans huvudingång skall kunna slopas:

Ordförande:
Edenman, Ragnar H. L., landshövding, f.d. led. av riksdagen

Ledamöter:
Bergvall, Bengt H., avdelningsdirektör
Bohrn, Erik A., avdelningsdirektör
Hovstadius, O. Sigvard., disponent
Nilsson, S. Clarence, domprost

Expert:
Skoglund, Olof A., byggnadsingenjör

Sekreterare:
Forsberg, Bo R., notarie (t.o.m. den 30 juni 1974)
Skoglund, Olof A., byggnadsingenjör (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Arkitekt:
Porne, G. Åke, arkitekt

Lokal: Odinslund 3, 752 20 Uppsala, tel. 018/12 24 04, 018/12 04 60 (ordföranden), 08/20 54 00 (sekreteraren), 08/20 00 88 (Porne)

Direktiven för kommittén, se 1972 års riksdagsberättelse U 55.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

29. Sakkunnig (U 1971:11) för att utarbeta förslag till restaurering av Vadstena klosterkyrka

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 december 1971 för att utarbeta förslag till restaurering av Vadstena klosterkyrka:

Sakkunnig:
Ahrbom, Nils O., f.d. professor

Experter:
Allander, Claes C. G., professor
Anderson, Iwar, f.d. antikvarie
Bergvall, Bengt H., avdelningsdirektör
Holmström, Ingmar, ingenjör
Sandin, Kenneth, civilingenjör (t.o.m. den 31 mars 1974)

Sekreterare:
Kask, Hando, arkitekt

Lokal: Baggensgatan 17, 111 31 Stockholm, tel. 08/21 34 13

Direktiven för den sakkunnige, se 1973 års riksdagsberättelse U 46.

Den sakkunnige har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fyra sammanträden.

Den sakkunnige beräknar slutföra sitt arbete under år 1975.

30. Utredningen (U 1971:13) angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 december 1971 för att utreda den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet (se Post- och Inrikes tidn. den 8 februari 1972):

Ordförande:
Andersson, Leif G., t.f. departementsråd

Ledamöter:
Ag, Lars E., generaldirektör
Marcus, Lars E. P., direktör
Perstedt, Ulf E., fortbildningsledare

Experter:
Bohlin, Elsa, sekreterare (fr.o.m. den 15 februari 1974)
Eliasson, H. Torsten Y., lektor
Flinck, N. Rune I., universitetslektor
Fornstedt, Ulf H., departementssekreterare
Hammar, Carl-Filip, revisionsdirektör

Hammarberg, Peter, studierektor
Hellners, E. Trygve, t.f. departementsråd (t.o.m. den 31 augusti 1974)
Hoffman, Margit, redaktör
Hultqvist, Tore, ombudsman
Johansson, K. Inge, studierektor
Larsson, Gösta H. F., sekreterare
Larsson, Helmer E., avdelningsdirektör
Lindal, Kurt G., intendent
Lindblom, Carin, rektor
Lundgren, Rolf A., programdirektör
Lundgren, Stig H. E., byrådirektör
Olsson, H. S. Artur, skolråd
Persson, Henry A., ombudsman
Rosengren, Bodil, sekreterare
Schyl-Bjurman, Gertrud S., universitetslektor
Sundqvist, Allan, bitr. studierektor
Thorsell, Siv M., avdelningsdirektör
Vestlund, A. G. (Gösta), undervisningsråd
Warby, Elsa M., skolkonsulent
Åkerblom, Dick M., adjunkt
Österberg, Olle, lektor

Sekreterare:
Pettersson, Sten-Åke E., sekreterare

Lokal: TRU-kommittén, Stockholmsvägen 30, 182 74 Stocksund, tel. växel 85 04 20

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 20 sammanträden. Därutöver har utredningens arbetsgrupper för förskoleverksamheten, ungdomsskolan, högskolan, vuxenutbildningen och distansundervisningen hållit sammanlagt 50 sammanträden.

Utredningen ansvarar för verksamheten vid produktionsenheten i Stocksund. Kungl. Maj:t har den 29 juli 1974 fastställt produktionsplan för budgetåret 1974/75.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

31. Ämbetsmannakommittén (U 1971:14) för nordiskt kulturellt samarbete

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 december 1971 för att ingå som svensk ledamot i en ämbetsmannakommitté för nordiskt kulturellt samarbete:

Svensk ledamot:
Sandgren, C. Lennart, statssekreterare

Ersättare för den svenske ledamoten:
Stiernstedt, K. Jan T., expeditionschef

Experter:
Bekeris, Ilmar J., kansliråd
Karlström, Hans Åke, avdelningsdirektör
Kirsebom, Bjarne, kanslisekreterare
Lundh, Brita G., departementssekreterare
Thomasson, Björn E., departementssekreterare
Tiby, K. Ivar, departementssekreterare
Vestin, F. E. Margareta, undervisningsråd (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Lokal: Utbildningsdepartementet, Mynttorget 1, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (B. Thomasson)

Kommittén har tillsatts i enlighet med bestämmelser i Avtal den 15 mars 1971 mellan de nordiska länderna om kulturellt samarbete (SÖ 1971:22). Arbetsordning fastställdes av Nordiska ministerrådet den 13 december 1971. Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

32. Forskningsrådsutredningen (U 1972:02)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 april 1972 för utredning rörande forskningsråden inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde (se Post- och Inrikes tidn. den 10 juni 1972):

Ordförande:
Rosén, Nils Gustav K. G., f.d. universitetskansler

Ledamöter:
Gustafsson, Bengt E., professor
Ingelstam, Lars E., bitr. professor
Lindahl-Kiessling, Kerstin M., professor
Richardson, N. Gunnar E., docent, f.d. led. av riksdagen
Segerstedt, Torgny, professor, rektor
Sundgren, E. Roland, ombudsman, led. av riksdagen

Experter:
Eskilsson, Per H., revisionsdirektör (fr.o.m. den 17 maj 1974)
Friborg, Göran, byrådirektör (fr.o.m. den 1 november 1974)

Sekreterare:
Landberg, Hans W., docent

Bitr. sekreterare:
Holmborn, Börje, avdelningsdirektör

Lokal: Storkyrkobrinken 2-4. Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 18 95 (sekreteraren), 763 18 96 (bitr. sekreteraren), 763 18 97 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse U 51.

Tilläggsdirektiv (anförande av statsrådet Zachrisson till statsrådsprotokollet den 7 juni 1974):

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 april 1972 tillkallade statsrådet Sven Moberg sakkunniga för utredning rörande forskningsråden inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde (forskningsrådsutredningen U 1972:02). Enligt sina direktiv skall de sakkunniga se över bl. a. forskningsrådens verksamhet, beslutsformer och sammansättning.

I betänkandet (SOU 1972:59) Att välja framtid. Ett underlag för diskussion och överväganden om framtidsstudier i Sverige, avgivet av den arbetsgrupp som år 1971 tillkallades för att behandla frågan om framtidsstudier i Svergie, pekades på behovet av forskning av grundläggande karaktär som kan antas bidra till lösandet av framtida problem eller skapandet av önskade samhällsförhållanden.

Remissbehandlingen av arbetsgruppens betänkande och det arbete som bedrivits av det till statsrådsberedningen knutna sekretariatet för framtidsstudier har bekräftat såväl behovet av vad som i betänkandet benämns långsiktsmotiverad grundforskning som vikten av att 'framtidskriteriet', vid sidan av andra kriterier, läggs till grund för prioritering av vissa forskningsinsatser. Efter förslag av Kungl. Maj:t har riksdagen för budgetåret 1974/75 beslutat anslå bl. a. 2 milj. kr. att användas för sådan forskning (prop. 1974:1 bil. 4 s. 54, UbU 1974:26, rskr 1974:212).

Planering, prioritering och medelstilldelning avseende forskning med denna inriktning bör enligt min mening bedrivas i nära anslutning till de organ som stöder forskning av grundläggande karaktär. Forskningsrådsutredningen, som har till uppgift bl. a. att behandla forskningsrådens relationer till andra forskningsstödjande organ, bör därför i samband med sina överväganden om en framtida forskningsrådsorganisation även föreslå former för ett forskningsstöd av detta slag.

Frågan om i vilken form företrädare för allmänna intressen bör medverka vid forskningsrådens ställningstaganden till frågor om forskningsstöd behandlas också av forskningsrådsutredningen. Denna fråga får särskild aktualitet i samband med stöd till framtidsmotiverad grundforskning.

I avvaktan på underlag för ett beslut om en framtida organisation på detta område kommer frågor om det nämnda forskningsanslagets disposition att behandlas av en särskild samarbetskommitté med företrädare för bl. a. forskningsråden. Statsrådet Lidbom har tidigare denna dag anmält denna fråga.

Forskningsrådsutredningen bör vid sina överväganden beakta hur framtidsaspekten skulle kunna etableras som ett kriterium vid prioriteringen av för samhället betydelsefull grundforskning och därvid överväga om medel för forskning med speciell inriktning på framtiden även fortsättningsvis bör anvisas särskilt eller tillsammans med övriga medel för grundforskning.

För forskning som kan ha särskild betydelse som underlag för samhällsdebatt och politiska beslut med konsekvenser på lång sikt blir frågan om spridning av forskningsresultaten betydelsefull. Gängse metoder för att sprida forskningsresultat kan i detta sammanhang visa sig

otillräckliga. Forskningsrådsutredningen bör ägna även denna fråga uppmärksamhet.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden samt haft kontakter med myndigheter, utredningar och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

33. Studiereseutredningen (U 1972:03)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1972 för att utreda vissa frågor rörande svensk skolungdoms internationella kontakter m. m.:

Utredningsman:
Håvik, I. Doris H., led. av riksdagen

Experter:
Ahlén, Sune, ombudsman
Ganneby, George L. V., informationschef
Göthberg, Bo, folkhögskoleinspektör
Holmberg, Gunnar, skolkonsulent
Johansson, Sven G., skolkonsulent
Löwdin, Inga, skolkonsulent
Malmberg, Rolf, skolkonsulent
Salin, Sven, skolkonsulent
Westerlund, Uno, ombudsman

Sekreterare:
Näslund, Nils-Eric, socionom

Bitr. sekreterare:
Färm, Gunnel, kanslisekreterare (t.o.m. den 19 april 1974)
Thomasson, Björn E., departementssekreterare (fr.o.m. den 16 juni 1974)

Lokal: Storkyrkobrinken 2-4. Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 23 97 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse U 52.

Utredningsmannen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tio sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

34. Kompetenskommittén (U 1972:04) (KK)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1972 för fortsatt utredningsarbete om gymnasieskolans kompetensvärde:

Ordförande:
Gustafsson, Lars I., universitetslektor, led. av riksdagen

Ledamöter:
Jacobson, Bengt A., undervisningsråd
Mattsson, S. M. Lennart, distriktsstudieledare, led. av riksdagen
Skoglund, Owe, byråchef

Experter:
Appelqvist, Bo, universitetslektor
Arfwedson, Anders J., sekreterare
Berg, Christer, civilingenjör
Berg, Stellan, stud.
Bjelfman, Lars Olof, yrkesvalslärare
Bjerlöw, Jan, hovrättsfiskal
Brandell, Lars, utbildningsledare
Broberg, K. Bertram, professor
Dahlgren, Margareta B., direktör
Edwardsson, Roland, utbildningsledare
Fahlman, Anders, universitetslektor
Forsberg, Marianne, byrådirektör
Harding, Nils, förste byråsekreterare
Heckscher, Sten, jur. kand.
Karlström, Hans Åke, avdelningsdirektör
Kälvemark, Torsten, förste byråsekreterare
Leander, Per, civilingenjör
Lindh, Inger, konsulent
Lindqvist, Gunnel, byrådirektör
Naeslund, Lars, biträdande psykolog
Nilsson, Lars-Göran, ombudsman
Nilsson, Sven, sekreterare
Ragnarsson, Eva, förste byråsekreterare
Rodin, Anders, civilingenjör
Sandberg, Ulf, ombudsman
Stahle, Gun, fil. lic.
Svensson, Allan, docent
Sävborg-Lundgren, Görel, byrådirektör
Thorsell-Eriksson, Ingalill, fil. kand.
Tomson, Bengt, utbildningsledare
Ullenhag, Jörgen, utbildningsledare

Sekreterare:
Ericsson, Britta M., byrådirektör
Thoursie, Kerstin, skolkonsulent

Direktiven för kommittén, se 1973 års riksdagsberättelse U 53.

Kommittén har under tiden november 1973 - september 1974 hållit 17 sammanträden.

Kommittén har den 19 september 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:71) Om behörighet och antagning till högskolan.

Uppdraget är därmed slutfört.

35. Studerandehälsovårdsutredningen (U 1972:05)

Tillkallad enligt Kungl.Maj:ts bemyndigande den 8 september 1972 för att utreda studerandehälsovården:

Utredningsman:
Wennström, K. Gunnar, avdelningschef

Experter:
Backström, Esbjörn, studentläkare
Bengtsson, Sven, byråchef
Björklund, Rolf, sekreterare
Jonsson, Benny, byrådirektör
Magnusson, Bertil, jur. stud.
Norlén, Sverker, kanslichef

Sekreterare:
Wilow, Kay Gunnar A., avdelningsdirektör

Bitr. sekreterare:
Rundquist, Åsa I., t.f. byrådirektör
Skoglund, Caj U., fil. kand.

Lokal: Socialstyrelsen, Wallingatan 2, 106 30 Stockholm, tel. växel 23 60 60

Direktiven för den sakkunnige, se 1973 års riksdagsberättelse U 54.

Den sakkunnige har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Den sakkunnige beräknas slutföra sitt arbete under januari 1975.

36. Utredningen (U 1972:06) om skolan, staten och kommunerna (SSK)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 september 1972 för att utreda ansvarsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om grundskolan och gymnasieskolan (se Post- och Inrikes tidn. den 22 september 1972):

Ordförande:

Orring, Jonas A., generaldirektör

Ledamöter:

Andersson, Lennart F. H., studieombudsman, led. av riksdagen
Landström, Sten-Sture H., direktör
Larsson, Ulf O., t.f. statssekreterare
Wikström, Jan-Erik, förlagschef, f.d. led. av riksdagen

Experter:

Andersson, Uno, ombudsman
Alexandersson, Rune, sekreterare (fr.o.m. den 12 september 1974)
Bengtsson, Sture, skolinspektör
Bergman, Folke, skoldirektör
Carlsson, Lennart, skolinspektör
Cornelius, Claes, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 5 april 1974)
Edström, Anders, byrådirektör
Ekberg, Britta S., departementssekreterare
Ekelius, Wåge, skolsekreterare (fr.o.m. den 26 augusti 1974)
Eklund, Karl, intendent (fr.o.m. den 18 mars 1974)
Eriksson, Hilding, bitr. skoldirektör
Fagerström, Jan Peter, studierektor (fr.o.m. den 29 april 1974)
Fleischer, B. Lennart, sekreterare (fr.o.m. den 10 maj 1974)
Furumark, Ann-Marie, rektor
Grendin, Kurt, undervisningsråd
Gårmark, Thore O., direktör
Hagman, Anders, sekreterare
Hamber, Hans, rektor
Hedberg, Anders, sekreterare
Hellers, P. A. Hans, förbundsordförande
Helsing, Gunnar, rektor
Henrysson, Sten, professor
Hildeberg, Lars, förbundssekreterare
Hjalmarsson, Sven, rektor
Holm, Lennart, avdelningsdirektör
Holmberg, Bo, bitr. skoldirektör
Höglind, Lars O., bitr. skoldirektör
Jacobson, Bengt, undervisningsråd (fr.o.m. den 3 september 1974)

Johansson, Anna-Greta, folkskollärare
Jonsson, Birger, studierektor
Kalin, Göran, adjunkt
Karlin, Bengt, organisationsdirektör
Karlsson, John-Evert, sekreterare
Karlsson, Åke, 1:e sekreterare
Karlsson, Torsten, sekreterare
Kebbon, Lars, direktör
Larsson, Lennart, utbildningschef
Levén, Sören, skolkonsulent
Lindstedt-Piltz, Inga, advokat
Lirén, Gösta, förbundsdirektör
Lundborg, Ingrid, rektor
Lundgren, Ulf, docent
Lundström, Karin E., f.d. undervisningsråd
Marklund, O. Sixten A., undervisningsråd
Mårtensson, Stig, förvaltningschef (fr.o.m. den 7 maj 1974)
Nicklasson, Stina, gymnasieinspektör
Nilsson, Gotthard, f.d. landstingsdirektör
Ohlsson, Sigyn, fil. kand. (fr.o.m. den 13 maj 1974)
Persson, Henry A., ombudsman
Reuterswärd, Claes, kanslisekreterare (fr.o.m. den 5 april 1974)
Sahlén, Hans, ombudsman
Silfverberg, Bengt, lektor
Stegö, Eskil, rektor
Stenhem, Bengt, kamrer (fr.o.m. den 7 maj 1974)
Stetler, Emil, avdelningsdirektör
Sälgström, Leif, adjunkt
Tobisson, Lars F., direktör (t.o.m. den 31 mars 1974)
Trozell, Bertil, skolintendent
Vestlund, A. G. (Gösta), undervisningsråd
Wandén, Stig, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1974)
Wester, Jan, skolkonsulent
Wetterberg, Ulf, departementssekreterare (t.o.m. den 31 augusti 1974)
Wik, Lars, avdelningsdirektör
Wrigert, Anders, byråsekreterare

Sekreterare:
Teveborg, Lennart, undervisningsråd

Bitr. sekreterare:
Lukkari, Bror, planeringschef

Lokal: Karlavägen 108, Plan 4, Kl 43. Postadress: 106 42 Stockholm, tel. växel 14 06 60, sekreteriat ankn. 2106

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse U 55.

Tilläggsdirektiv (anförande av statsrådet Hjelm-Wallén till statsrådsprotokollet den 27 september 1974):

Genom beslut den 8 september 1972 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för utbildningsdepartementet att tillkalla sakkunniga för att utreda frågan om ansvarsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om grundskolan och gymnasieskolan. De sakkunniga som antagit namnet Utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK) skulle enligt sina direktiv pröva bl. a. statsbidragssystemet.

Läsåret 1963/64 inleddes försöksverksamhet med klasser för döva och hörselskadade elever förlagda till det allmänna skolväsendet, s. k. externa klasser. Avsikten var att pröva möjligheten att ge dövundervisning på hemorten och därigenom låta eleverna bo kvar i sina hem då underlag fanns i en kommun för att anordna en dövklass. Enligt blind- och dövskoleutredningens betänkande (SOU 1964:61) Grundskola för blinda och döva borde de externa klasserna tills vidare organisatoriskt och pedagogiskt lyda under närmaste dövskola och undervisas av lärare med dövlärarutbildning. Det lokala skolväsendet borde tillhandahålla skollokaler, teknisk utrustning, undervisningsmateriel, förbrukningsmateriel och skolmåltider, medan dövskolväsendet borde förutom lärare erbjuda erforderlig specialistvård. I prop. 1965:70 angående blind- och dövskoleväsendets organisation m. m. förordades att överenskommelser skulle träffas med vederbörande kommuner om anordnandet av externa klasser i de fall detta kunde anses lämpligt. Propositionens förslag godtogs av riksdagen (SU 1965:101, rskr 1965:275).

Stockholms skoldirektion, skolstyrelserna i Danderyd och Örebro samt Riksförbundet Döva Barns Målsmän m. fl. har vid olika tillfällen i skrivelser till skolöverstyrelsen anhållit om reglering av kostnadsansvaret för verksamheten. Man har därvid bl. a. hävdat att kostnaderna för externa klasser helt borde ligga på staten, i likhet med vad som gäller för specialskolan i övrigt, eftersom undervisning av gravt hörselskadade barn är en statlig angelägenhet. Med anledning av en av skolöverstyrelsen i skrivelse den 25 maj 1972 gjord framställning uppdrog Kungl. Maj:t den 29 juni 1973 åt statens förhandlingsnämnd att, med utgångspunkt i 1965 års beslut angående blind- och dövskoleväsendets organisation m. m. (prop. 1965:70, s. 29 och 56) föra förhandlingar med berörda kommuner rörande anordnandet av externa klasser tillhörande specialskolan.

I skrivelse den 21 augusti 1974 har statens förhandlingsnämnd till Kungl. Maj:t anmält att dessa förhandlingar slutförts samt att parterna enats om ett förslag till normalavtal mellan staten och respektive kommun beträffande anordnande av externa klasser tillhörande specialskolan. Som framgår av en protokollsanteckning till 9 § i detta normalavtal har parterna förutsatt att uppsägning av avtalet tidigast skall behöva ske i samband med ett ställningstagande till SSK-utredningens kommande förslag.

Staten har av ålder ansetts böra svara för samtliga kostnader för specialskolans elever. För det allmänna skolväsendet är det däremot ett delat ekonomiskt ansvarstagande mellan stat och kommun.

Strävandena på skolområdet går i dag mot bl. a. en ökad integration av handikappade barn i det vanliga skolväsendet. Systemet med externa klasser är exempel på detta. Den ökade integrationen är också ett uttryck för kommunernas vidgade ansvar för samtliga barns och ungdomars skolgång. Dessa förhållanden aktualiserar frågan om efter vilka grunder staten skall bidra till utbildning av handikappade barn.

Det är naturligt att SSK i sitt utredningsarbete också överväger hur det

framtida kostnadsansvaret bör fördelas mellan stat och kommun när det gäller de elever som i dag tillhör specialskolan. Det är därvid rimligt att räkna med att staten även framdeles tar ett större kostnadsansvar för dessa elevgrupper än för ungdomsskolans elever i allmänhet. Det är emellertid viktigt att även söka komma fram till ett kommunalt medansvar för dem. Om SSK därvid kommer fram till att staten även i fortsättningen bör kvarstå som huvudman för specialskolan är en möjlig lösning att kommunerna åläggs att utge ersättning till staten för undervisning av specialskolans elever enligt de normer som ligger till grund för interkommunal ersättning. En annan lösning är givetvis ett förändrat huvudmannaskap men med särskilda statsbidragsregler.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer, utredningar och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har den 12 juni 1974 avgett delbetänkandet (SOU 1974:36) Skolan, staten och kommunerna. En redovisning av nuvarande ansvarsfördelning mellan staten och kommunerna i fråga om grundskolan och gymnasieskolan m. m.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

37. Bibelkommissionen (U 1972:07) med uppgift att nyöversätta Nya testamentet

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 1 december 1972 för att nyöversätta Nya testamentet (se Post- och Inrikes tidn. den 19 januari 1973):

Ordförande:
Rodhe, Birgit, skoldirektör

Ledamöter:
Björck, Staffan, professor
Forkman, Göran, teol. dr
Lindström, Harry, fil. lic.
Ljungberg, Blenda M., adjunkt, f.d. led. av riksdagen
Martling, Carl Henrik, direktor
Mattsson, S. M. Lennart, distriktsstudieledare, led. av riksdagen
Vallquist, Gunnel, författare

Experter:
Aglert, Per Arne, pastor (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Alexanderson, Eva, författare (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Anér, Kerstin, fil. dr, led. av riksdagen (t.o.m. den 30 juni 1974)
Arvidsson, Ebbe, direktor (t.o.m. den 30 juni 1974)
Bardh, Ulla, pastor (t.o.m. den 30 juni 1974)
Bergman, Kerstin, lektor

Block, Per H. L., teol. lic.
Blomqvist, Jerker, t.f. professor (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Braw, Christian, t.f. komminister (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Eggehorn, Ylva, författare (t.o.m. den 30 juni 1974)
Eklundh, Bernt, redaktör (t.o.m. den 30 juni 1974)
Enquist, Per Olov, författare (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Fabricius, Cajus, professor
Forsbeck, Rune, pastor
Fries, Ingegerd, fil. mag. (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Gerhardsson, Birger, professor
Hartman, Lars, professor (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Helander, Sven, docent (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Johansson, Erland, rektor (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Klingert, Rune, kontraktsprost (t.o.m. den 30 juni 1974)
Kroon, Sven, kyrkoherde (t.o.m. den 30 juni 1974)
Larsson, Edvin, professor (t.o.m. den 30 juni 1974)
Loman, Bengt, docent (t.o.m. den 30 juni 1974)
Lönnebo, Martin, domkyrkokaplan (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Molde, F. Bertil, professor
Nerman, Bengt, universitetslektor (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Nilsson, Lilian, metodiklektor
Nilsson, Nils Gunnar, redaktör (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Nilsson, Sven, pastor
Norman, Birger, författare (t.o.m. den 30 juni 1974)
Orstadius, Else, komminister (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Rask, Andreas, pater (t.o.m. den 30 juni 1974)
Rodhe, Sten, lektor
Smith, Jan, pastor (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Stolt, Birgit, docent (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Trotzig, Birgitta, författare
Weman, Gunnar, kyrkoherde (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Översättningsenheten:

Ordförande:
Björck, Staffan, professor

Ledamöter:
Jonason, Olov, översättare
Olsson, Birger, teol. dr
Palm, Jonas, professor
Riesenfeld, Harald, professor
Vennberg, Karl, författare

Sekreterare:
Åsberg, Christer, fil. mag.

Bitr. sekreterare:
Fornberg, Tord, fil. kand. och teol. kand.
Nilsson, Herbert, kanslisekreterare
Secher, Jörgen, fil. lic.

Lokal: Åsgränd 1, 1/2 tr. ög., 752 35 Uppsala, tel. 018/12 83 96 (sekreteraren), 018/12 83 95 (kansli)

Direktiven för kommissionen, se 1974 års riksdagsberättelse U 46.

Kommissionen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden i styrelsen och tolv sammanträden i översättningsenheten.
Kommissionens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

38. Folkhögskoleutredningen (U 1972:08)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 december 1972 för att utreda folkhögskolans framtida uppgifter (se Post- och Inrikes tidn. den 19 januari 1973):

Ordförande:
Alemyr, Stig R., folkhögskolerektor, led. av riksdagen

Ledamöter:
Bengtsson, Marianne, kurator
Hercules, Jan, ombudsman
Högemark, Karl H., folkhögskolerektor
Johansson, Berndt O. L., departementssekreterare
Kalte, Erik A., landstingsråd
Lindell, Carl Gustaf, folkhögskolerektor
Stålhammar, Bert E. J., rektor, f.d. led. av riksdagen
Vestlund, A. G. (Gösta), undervisningsråd
Walldin, Carin, ombudsman

Experter:
Göthberg, Bo, folkhögskolinspektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Jonsson, Erland, docent
Svärd, Stig, studiesekreterare (fr.o.m. den 15 februari 1974)
Söderbäck, Helmer, folkhögskolerektor (fr.o.m. den 1 maj 1974)
Wadbeck, Wilhelm, revisor

Sekreterare:
Johnson, Inez, byrådirektör

Bitr. sekreterare:
Kihlén, Margret, folkhögskollärare

Lokal: Storkyrkobrinken 2-4. Postadress: Utbildningsdepartementet,

Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 19 04 (sekreteraren), 763 18 98 (bitr. sekreteraren), 763 19 05 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse U 47.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 23 sammanträden.

Utredningen har den 2 oktober 1974 avgett betänkandet (Ds U 1974:11) Folkhögskolans fritidsledarutbildning samt den 29 oktober 1974 en rapport (Ds U 1974:9 och 10) Folkhögskoleelever 1973.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

39. 1973 års betygsutredning (U 1973:01)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 februari 1973 för att pröva frågan om betygsättningen i grundskola och gymnasieskola (se Post- och Inrikes tidn. den 10 mars 1973):

Ordförande:
Sandgren, C. Lennart, statssekreterare

Ledamöter:
Elmstedt, Claes Y., lantbrukare, led. av riksdagen
Håvik, I. Doris H., assistent, led. av riksdagen
Hörlén, E. Linnea, adjunkt, led. av riksdagen
Jönsson, Hans E., ombudsman, led. av riksdagen
Nilsson, H. Christer, socionom, led. av riksdagen
Strindberg, Per-Olof J., länsombudsman, led. av riksdagen

Experter:
Arvidsson, Olof (Olle), rektor
Breidensjö, Monica, utbildningssekreterare
Båvenholm, Siv, redaktör
Carlsson, Leif, lektor
Dihlström, Klas, lektor
Elfving, Arne, rektor (fr.o.m. den 30 april 1974)
Ellnebrand, Rolf, ombudsman
Fleischer, B. Lennart, sekreterare
Georén, Sven, förbundskassör
Kastan, Agnes, byrådirektör (fr.o.m. den 30 april 1974)
Kjellberg, Lars, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 30 april 1974)
Klason, Lars-Erik, ombudsman
Langby, Elisabeth, studerande (fr.o.m. den 21 november 1974)
Lönnroth, Ann Mari, redaktör
Nilsson, Sven, sekreterare
Nordfors, Lennart, studerande (t.o.m. den 20 november 1974)

Schelin, Leif, fil. mag.
Sjöström, Hans, redaktionschef
Svensson, Anders, rektor
Sääf, Birger, studierektor (fr.o.m. den 30 april 1974)

Sekreterare:
Löfqvist, Gert E., lektor

Bitr. sekreterare:
Färm, Gunnel, kanslisekreterare (fr.o.m. den 2 mars 1974)

Lokal: Lärarhögskolan, Munkhättegatan 3, Fack, 200 45 Malmö, tel. 040/92 40 60

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse U 48.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Därutöver har fyra sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp för frågan om intagning till gymnasiala utbildningar.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

40. Obligatoriekommittén (U 1973:03)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 mars 1973 för utredning rörande det obligatoriska medlemskapet i studerandesammanslutningar m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 28 juli 1973):

Ordförande:
Berg, C. G. Håkan, departementsråd

Ledamöter:
Eliasson, Anna B., fil. mag., led. av riksdagen
Ericson, Sture T., redaktör, led. av riksdagen
Honeth, Peter, jur. stud. (fr.o.m. den 29 maj 1974)
Svegfors, Mats, jur. stud. (t.o.m. den 28 maj 1974)
Weibull, Martin C., docent
Öhlund, Per T., avdelningsdirektör

Experter:
Boberg, L. Håkan, departementssekreterare
Ringborg, S. Erland, kansliråd (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Sandqvist-Örnberg, Berit M-L., avdelningsdirektör
Söderberg, Karl, f.d. skoldirektör (fr.o.m. den 15 december 1974)

Sekreterare:
Holmgren, Kjell, fil. kand. (fr.o.m. den 18 februari 1974)
Zetterquist, Urban G., departementssekreterare (t.o.m. den 17 februari 1974)

Bitr. sekreterare:
Holmgren, Kjell, fil. kand. (t.o.m. den 17 februari 1974)

Lokal: Götabergsgatan 9, 2 tr., 411 34 Göteborg, tel. 031/17 99 50 (Holmgren)

Direktiven för kommittén, se 1974 års riksdagsberättelse U 50.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tio sammanträden och gjort fyra studiebesök varvid kommittén haft överläggningar med organisationer som berörs av kommitténs arbete.
Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

41. Utredningen (U 1973:04) rörande radionämndens organisation m. m.

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 mars 1973 för utredning rörande radionämndens organisation m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 9 april 1973):

Utredningsman:
Wieslander, K. H. Bengt, regeringsråd

Expert:
Nowak, Kjell, docent

Sekreterare:
Assarson, Per, hovrättsassessor

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse U 51.

Utredningsmannen har under tiden november 1973 - oktober 1974 haft fem sammanträden. Dessutom har överläggningar hållits med bl. a. radionämnden och med företrädare för Sveriges Radio.
Utredningsmannen har den 5 december 1974 avgett betänkandet (Ds U 1974:7) Radionämnden - breddad granskning och ny organisation.
Uppdraget är därmed slutfört.

42. 1973 års expertgrupp för konstutbildning (U 1973:05)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 mars 1973 för att utreda vissa frågor som rör utbildning inom bildkonst, konsthantverk och design (se Post- och Inrikes tidn. den 9 april 1973):

Ordförande:
Virdebrant, Carl-Erik B., kanslichef

Ledamöter:
Furumark, Ann-Marie, rektor
Jansson, K. Rune, professor
von Schantz, K. Philip G., professor

Experter:
Beckman, Eyvind, inredningsarkitekt (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Bejemark, Karl Göte, professor (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Bergman, Björn, byrådirektör (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Berndal, Bo, grafiker (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Borgström, Tomas, studerande (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Edlund, Nils H., studerande (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Edvinsson, Behnn, studerande (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Ekström, Annika, studerande (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Fjaestad, Monika, studerande (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 juli 1974)
Fleming-Borgström, Gunilla, textilkonstnär (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Gelfius, Ann Sofie, studerande (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Gottsén, Bertil, konstnär (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Hassner, Rune, fotograf (fr.o.m. den 1 augusti 1974)
Hedin, Svante, fotograf (fr.o.m. den 27 september 1974)
Kleréus, Arne, expeditionsförman (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Langlet, Erna, studerande (fr.o.m. den 1 februari t.o.m. den 31 juli 1974)
Lindkvist, Lennart, direktör (fr.o.m. den 15 november 1974)
Ljungberg, Sven, direktör (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Melanton, Kaisa, textilkonstnär (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Mörck, Niels-Henry, bitr. rektor (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Netterberg, Jonas, studerande (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Ostwald, Jan, designer (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Pederson, Mona, studerande (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Pettersson, Håkan, studerande (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Simon, Dorothée, fil. kand. (t.o.m. den 31 mars 1974)
Suttner, Georg, konstnär (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Svantesson, Gustav, studerande (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Ultvedt, Per-Olof, professor (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Wennberg, Ulla, studerande (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Zetterström, Harald, studerande (fr.o.m. den 1 februari 1974)
Åkerström, Olof, fotograf (fr.o.m. den 1 augusti 1974)

Sekreterare:
Uhlin, J. Åke, departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Nordenfelt, Lennart, docent (fr.o.m. den 2 september 1974)
Simon, Dorothée, fil. kand. (fr.o.m. den 1 april 1974)

Lokal: Svartmangatan 9, 111 29 Stockholm, tel. 10 24 59, 10 23 71

Direktiven för expertgruppen, se 1974 års riksdagsberättelse U 52.

Expertgruppen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit femton sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av expertgruppens arbete. Därutöver har sammanträden hållits med representanter för studerande, lärare och övrig personal vid konsthögskolan och konstfackskolan och berörda organisationer samt med en särskild arbetsgrupp för frågan om den högre fotografiska utbildningen.

Expertgruppen har den 11 oktober 1974 avgett delbetänkandet (Ds U 1974:8) Utbildning inom bildkonst, konsthantverk och design.

Expertgruppen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

43. Läromedelsorganisationskommittén (U 1973:06)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 mars 1973 för att utgöra organisationskommitté för vissa åtgärder på läromedelsområdet (se Post- och Inrikes tidn. den 28 juli 1973):

Ordförande:
Landström, Sten-Sture H., direktör

Ledamöter:
Andersson, N. G. Bertil, departementssekreterare
Dahl, Börje K. G., läromedelschef
Dahlbom, Bengt S., avdelningsdirektör
Ekberg, Britta S., departementssekreterare
Larsson, Gösta H. F., sekreterare
Storm, C. Olof, förbundsdirektör

Expert:
Bernäng, K. Gunnar, folkskollärare

Sekreterare:
Andersson, N. G. Bertil, departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Furestedt, Karl E., fil. kand.

Direktiv samt tilläggsdirektiv för kommittén, se 1974 års riksdagsberättelse U 53.

Kommittén har under tiden november 1973 - juni 1974 hållit 15 sammanträden.

Kommitténs uppdrag är slutfört i och med att statens institut för läromedelsinformation började sin verksamhet den 1 juli 1974. Kommittén har i skrivelse den 27 juni 1974 till utbildningsdepartementet redogjort för sitt arbete.

44. Tidningsfilmningskommittén (U 1973:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 maj 1973 med uppgift att svara för planering m. m. av verksamheten med mikrofilmning av den svenska dagspressen (se Post- och Inrikes tidn. den 7 juli 1973):

Ordförande:
Konnander, Benkt A. V., överdirektör

Ledamöter:
Backelin, Måns V., förste bibliotekarie
Höglund, E. Olov, organisationsdirektör
Sönnerlind, Kerstin I., avdelningsdirektör
Torbacke, Jarl, docent

Experter:
Andrén, B. Göran, byrådirektör
Jutagård, Carl, byrådirektör
Lagerstedt, Lars G. W., redaktionschef
Olsson, Agne Henry O., hovrättsassessor
Tell, Olof W., avdelningsdirektör
Tollin, Sven, direktör

Sekreterare:
Körner, Sten G., landsarkivarie

Bitr. sekreterare:
Wedel, Bengt, departementssekreterare
Wästfelt, Tom H., fil. kand. (fr.o.m. den 1 maj 1974)

Lokal: Utrustningsnämnden för universitet och högskolor, Tysta Marigången 2, Box 726, 101 30 Stockholm. Tel. 08/23 81 80 (ordföranden och bitr. sekreteraren), tel. 0498/105 14 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1974 års riksdagsberättelse U 54.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 16 sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter och andra organ som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén avser att framlägga en rapport i juni 1975.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

45. Journalistutbildningsutredningen (U 1973:08)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 maj 1973 för översyn av utbildningen vid journalisthögskolorna (se Post- och Inrikes tidn. den 12 juli 1973):

Utredningsman:
Östlund, Hans-Erik, t.f. departementsråd

Experter:
Fagerström, Lars, chefredaktör (fr.o.m. den 12 februari 1974)
Harrysson, Lennart, chefredaktör (fr.o.m. den 12 februari 1974)
Lindström, Magnus, ombudsman (fr.o.m. den 12 februari 1974)
Thurén, Torsten, universitetslektor (fr.o.m. den 12 februari 1974)
Ward, Bengt, lektor (fr.o.m. den 12 februari 1974)

Sekreterare:
Gunnmo, Alf, universitetslektor (fr.o.m. den 28 januari 1974)

Lokal: Storkyrkobrinken 2-4. Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 08/763 23 95 (sekreteraren)

Direktiven för de sakkunniga, se 1974 års riksdagsberättelse U 55.

Den sakkunnige har under tiden februari - november 1974 hållit sex sammanträden samt haft överläggningar med olika grupper och organisationer vars synpunkter varit av värde för utredningsarbetet. Den sakkunnige har genomfört en enkätundersökning med tidigare journalisthögskolestuderande och med avnämare av högskoleutbildade journalister.

Den sakkunnige beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1975.

46. Dansarutredningen (U 1973:09)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 mars 1973 för att utreda utbildning av dansare (se Post- och Inrikes tidn. den 29 mars 1973):

Ordförande:
Bosson-Nordbö, Maj, skolråd

Ledamöter:
Borg, Conny, balettchef
Hilton, Hans, direktör
Kåge, Maria, danspedagog
Obert, Gunilla, förbundssekreterare
von Rosen, Elsa-Marianne, balettchef
Runestam, Lilian, rektor

Svalberg, Gösta, dansare
Thulin, Karin, dansare

Experter:
Arovén, Bessie, danspedagog (fr.o.m. den 1 maj 1974)
Arvidson, Gunilla, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 17 juli 1974)
Boman, Birgit, danspedagog (fr.o.m. den 17 januari 1974)
Geddis-Zetterberg, Jean, danspedagog (fr.o.m. den 15 oktober 1974)
Gray, Barbara, danspedagog (fr.o.m. den 1 maj 1974)
Lingons, Björn, ämneslärare (fr.o.m. den 17 januari 1974)
Malmsjö, Lena, (fr.o.m. den 15 oktober 1974)
Strahl, Gunnel, adjunkt (fr.o.m. den 15 oktober 1974)
Zetterberg, Jan, dansare (fr.o.m. den 1 maj 1974)

Sekreterare:
Norborg, Anne-Charlotte, förste byråsekreterare

Lokal: Storkyrkobrinken 2–4, 5 tr. Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 19 20 (sekreteraren), 763 19 19 (kansli)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse U 56.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Därutöver har 23 sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp för frågan om dansundervisning i grundskolan, fem sammanträden med en arbetsgrupp för utarbetande av läroplan för Balettakademien samt två sammanträden med en arbetsgrupp för frågan om gymnasial utbildning av dansare.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

47. Sakkunnig (U 1973:10) för att utreda förutsättningarna för att insamla material för en kontinuerlig, samlad redovisning av den s. k. kyrkliga finansförmögenhetens samtliga kostnader och intäkter

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 maj 1973 för att utreda förutsättningarna för att insamla material för en kontinuerlig, samlad redovisning av den s. k. kyrkliga finansförmögenhetens samtliga kostnader och intäkter:

Utredningsman:
Garke, Hans B., avdelningsdirektör

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Den sakkunnige har i december 1974 avgett betänkandet (Ds U 1974:15) avseende uppgifter om den kyrkliga finansförmögenhetens nettoavkastning.

Uppdraget är därmed slutfört.

48. 1974 års skolhälsovårdsutredning (U 1974:01)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 februari 1974 för att utreda skolhälsovårdens innehåll, organisation och huvudmannaskap (se Post- och Inrikes tidn. den 23 februari 1974):

Ordförande:

Wikström, Jan-Erik, förlagschef, f.d. led. av riksdagen

Ledamöter:

Berglund, Frida J., fru, led. av riksdagen
Charpentier, Agneta, departementssekreterare

Experter:

Brandt, Per-Åke, rektor (fr.o.m. den 11 oktober 1974)
Blomqvist, Helga, skolkurator (fr.o.m. den 11 oktober 1974)
Eek, Karin, skolöverläkare (fr.o.m. den 30 mars 1974)
Fellenius, Greta, skolkonsulent (fr.o.m. den 11 oktober 1974)
Greber, Ann Charlotte, studerande (fr.o.m. den 11 oktober 1974)
Gustafsson, Stig, studerande (fr.o.m. den 11 oktober 1974)
Holmgren, Jacomien, (fr.o.m. den 11 oktober 1974)
Kåräng, Gösta, länsskolpsykolog (fr.o.m. den 11 oktober 1974)
Lindgren, Gunilla, forskningsassistent (fr.o.m. den 23 oktober 1974)
Ljung, Bengt-Olov, professor (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Möller, Tage, docent (fr.o.m. den 30 mars 1974)
Nilsson, Håkan, ombudsman (fr.o.m. den 11 oktober 1974)
Nilsson, Åke, sekreterare (fr.o.m. den 30 mars 1974)
Nolander, Gudrun, skolhälsoassistent (fr.o.m. den 4 maj 1974)
Rollof, Sven-Ivar, skolöverläkare (fr.o.m. den 4 maj 1974)
Royen, Sverre N. H., direktör (fr.o.m. den 30 mars 1974)
Åström, Kjell, gymnastikdirektör (fr.o.m. den 11 oktober 1974)
Örne, Ingegerd, sekreterare (fr.o.m. den 11 oktober 1974)

Sekreterare:

Lindahl, Lars, folkskollärare (fr.o.m. den 30 mars 1974)

Bitr. sekreterare:

Ahlgren, Rose-Marie, gymnastikdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Lokal: Svartmangatan 9, 111 29 Stockholm. Tel. Lindahl 08/10 19 18, Ahlgren 08/10 19 65

Direktiv (anförande av statsrådet Hjelm-Wallén till statsrådsprotokollet den 7 februari 1974):

I en motion till 1973 års riksdag (298) hemställdes att riksdagen skulle anhålla hos Kungl. Maj:t om en utredning om skolhälsovårdens organisation och huvudmannaskap. I motionen framhölls bl. a. att det delade huvudmannaskapet, som innebär att landstingen är huvudmän för sjukvården och primärkommunerna för skolhälsovården, är en nackdel vid rekryteringen av skolläkare. Vid en omorganisation av verksamheten så att den liknar dagens företagshälsovård skulle man underlätta personalrekryteringen, lösa gränsdragningsproblemen mellan hälso- och sjukvård och få möjlighet att utnyttja samhällets samlade resurser effektivare.

Yttranden över motionen inhämtades av utbildningsutskottet från skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet.

Skolöverstyrelsen underströk i sitt remissvar att skolans hälsovård utgör *en del av skolans verksamhet och att den bör utövas i nära samarbete med* skolledning, lärare och annan elevvårdande personal. Överstyrelsen vitsordade att det råder brist på skolläkare, men ansåg inte att denna bristsituation utgör tillräckligt skäl att ändra organisation och huvudmannaskap. Överstyrelsen tillstyrkte emellertid motionsyrkandet och framhöll att utgångspunkten för utredningsarbetet bör vara skolhälsovårdens mål och dess innehåll på olika nivåer.

Även socialstyrelsen tillstyrkte motionsyrkandet. Enligt styrelsens uppfattning är emellertid ett samlat huvudmannaskap för all hälso- och sjukvård för barn och ungdom att föredra. Förutsättningarna skulle härigenom öka för en bättre integration och ett effektivare utnyttjande av tillgängliga resurser med sikte på områdesbaserad hälsovård — öppen vård samt för en helhetssyn på barnets situation med beaktande av såväl medicinska som psykiska och sociala synpunkter. Styrelsen ansåg således att det är av stor betydelse för de olika verksamheternas framtida utformning att skolhälsovården samplaneras med övrig hälso- och sjukvård inom respektive kommun.

Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet avstyrkte motionsyrkandet. Landstingsförbundet motiverade sitt avstyrkande bl. a. med att skolhälsovårdens utformning inte bör bedömas isolerat utan ses i ett större sammanhang, som bl. a. tar hänsyn till organisation och innehåll i den öppna hälsovårdens samtliga verksamhetsgrenar. Kommunförbundet förutsatte att de problem som tagits upp i motionen kommer att prövas inom ramen för redan pågående utredningsarbeten.

I skrivelse den 24 oktober 1973 har riksdagen anmält sitt beslut i anledning av nämnda motion (UbU 1973:32, rskr 1973:273). Enligt beslutet bör frågorna om skolhälsovårdens innehåll, organisation och huvudmannaskap förutsättningslöst utredas. Det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i vilka former utredningsarbetet borde ske.

Enligt min mening bör särskilda sakkunniga tillkallas för detta utredningsarbete.

De sakkunniga bör göra en översikt av de bestämmelser som reglerar skolhälsovårdens innehåll och organisation och kartlägga hur denna skolhälsovård fungerat, vilket innehåll och vilken organisation den fått, vilka försök som pågår samt hur reglerna om skolhälsovården uppfattats av de enskilda befattningshavarna i skolväsendet. Särskild uppmärksamhet bör därvid ägnas eventuella förändringar av skolhälsovårdens innehåll och

organisation till följd av den pågående snabba utvecklingen inom den landstingskommunala hälso- och sjukvården, framförallt inom den förebyggande barna- och ungdomsvården. Utredningen bör också kartlägga hur skolhälsovårdens organisation inverkar på utformningen av den landstingskommunala hälso- och sjukvården samt hur samordningen mellan dessa två verksamhetsområden fungerar.

Mot denna bakgrund och med beaktande av bl. a. de synpunkter som kommit fram vid remissbehandlingen av nämnda motion, bör de sakkunniga behandla skolhälsovårdens framtida mål, dess innehåll och organisation på olika nivåer. En utgångspunkt för de sakkunnigas arbete bör därvid vara att elevernas hälsovård skall utgöra en integrerad del av den samlade elevvården. De sakkunniga bör härvid överväga om denna verksamhet liksom för närvarande skall regleras genom centralt givna bestämmelser eller om större utrymme för lokala initiativ kan ges.

Eftersom skolhälsovården har både medicinska och elevvårdande aspekter berör den både skolöverstyrelsens och socialstyrelsens verksamhetsområden. Utredningen bör med beaktande av att elevernas hälsovård skall utgöra en integrerad del av den samlade elevvården pröva frågan om ansvarsfördelningen mellan skolöverstyrelsen och socialstyrelsen liksom motsvarande ansvarsfördelning på regional och lokal nivå.

De sakkunnigas överväganden i dessa hänseenden hänger nära samman med frågan om vem som bör vara huvudman för skolhälsovården i framtiden. De sakkunniga bör här analysera skälen för och emot ett samlat huvudmannaskap för skolhälsovården och övrig hälso- och sjukvård bl. a. med hänsyn till möjligheterna till organisatorisk och resursmässig samordning. En utgångspunkt för de sakkunnigas överväganden bör vara att skolhäsovården även i fortsättningen skall vara en kommunal, primär- eller landtingskommunal, uppgift.

De sakkunniga bör vara oförhindrade att ta upp frågan om behovet av skolhälsovård på folkhögskolor och inom kommunal vuxenutbildning. De sakkunniga bör därvid ge synpunkter på förutsättningar för att lägga ett större underlag till grund för skolhälsovården än grundskolan och gymnasieskolan. Däremot bör motsvarande frågor för universiteten och högskolorna inte tas upp.

De sakkunnigas arbete kommer att ha beröring med flera andra utredningar.

Skolöverstyrelsen tillsatte år 1972 en arbetsgrupp med representanter från skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, utredningen (U 1970:63) om skolans inre arbete (SIA) och kommunförbunden för genomgång av skolhälsovårdens mål, inriktning och organisation. De sakkunniga bör ta tillvara erfarenheterna från denna arbetsgrupp.

De sakkunnigas arbete kommer vidare att ha beröring med utredningen (U 1972:06) om skolan, staten och kommunerna, kommunalekonomiska utredningen (Fi 1971:08), länsberedningen (C 1970:28), socialutredningen (S 1969:29), utredningen (U 1972:05) rörande studerandehälsovården, folkhögskoleutredningen (U 1972:08) och SIA. De sakkunniga bör hålla sig underrättade om arbetet inom dessa utredningar och vid behov samråda med dem.

Utredningen har under tiden februari - oktober 1974 hållit sex sammanträden samt haft överläggningar med företrädare för olika kommuner och med representanter för skilda befattningshavare inom

skolhälsovården. Därutöver har ett sammanträde hållits med en särskild referensgrupp med företrädare för berörda myndigheter och organisationer som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har genom förfrågan till landets kommuner kartlagt skolhälsovårdens omfattning vårterminen 1974.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

49. Arbetsgruppen (U 1974:02) för beredande av vissa radio- och televisionsfrågor

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 april 1974 för beredande av vissa radio- och televisionsfrågor:

Ordförande:
Svensson, Gunnar, departementsråd

Ledamöter:
Andersson, Leif G., t.f. departementsråd
Rollén, Berit, reportagechef
Tjernström, Sune, ekon. lic.

Sekreterare:
Hansson, Oloph, redaktör (fr.o.m. den 16 april 1974)

Lokal: Utbildningsdepartementet, Mynttorget 1, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 17 54 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Arbetsgruppen har under tiden april - oktober 1974 hållit tretton sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av arbetsgruppens arbete.

Gruppen beräknas slutföra sitt uppdrag kring årsskiftet 1974/75.

50. Utredningen (U 1974:03) rörande svensk undervisning i utlandet

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 maj 1974 för utredning rörande svensk undervisning i utlandet (se Post- och Inrikes tidn. den 8 juni 1974):

Ordförande
Alemyr, Stig R., folkhögskolerektor, led. av riksdagen

Ledamöter:
Karlsson, K. Gösta, rektor, led. av riksdagen
Rönnung, Catarina E. M., led. av riksdagen

Sekreterare:

Berggren, Anne-Marie, fil. mag. (fr.o.m. den 1 september 1974)

Lokal: Storkyrkobrinken 2-4. Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 19 37 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Hjelm-Wallén till statsrådsprotokollet den 31 maj 1974):

Enligt beslut av 1968 års riksdag (prop. 1968:67, SU 1968:129, rskr 1968:303) utgår statsbidrag till svensk undervisning i utlandet och till kommun, som svarar för undervisning av utlandssvenskars barn. Statsbidrag utgår enligt kungörelsen (1968:321) om undervisning för utlandssvenskars barn (ändrad senast den 10 maj 1974) bl. a. till kostnader för lärarlöner och för pensionskostnad, som påförts huvudman för statsunderstödd utlandsskola för lärare, på vilka statens allmänna tjänstepensionsreglemente äger tillämpning. Om synneliga skäl föreligger, får efter medgivande av skolöverstyrelsen därjämte utgå statsbidrag till hyra av lokaler för svensk utlandsskola. Till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel utgår statsbidrag med belopp som överstyrelsen bestämmer.

För utlandssvenskars barn anordnas i utlandet statsunderstödd undervisning i följande former, nämligen svensk grundskola (utlandsskola), kompletterande svensk undervisning, korrespondensundervisning eller undervisning inom internationell skola. Antalet svenska utlandsskolor uppgår läsåret 1973/74 till 33 med sammanlagt ca 1 050 elever.

Riksdagen har i skrivelse den 28 mars 1974 som sin mening uttalat att statsbidragsbestämmelserna m. m. för svensk utlandsskola bör bli föremål för utredning (UbU 1974:10, rskr 1974:93). I enlighet härmed bör särskilda sakkunniga tillkallas för att företa den begärda översynen.

Den grundläggande fråga de sakkunniga bör ta upp till prövning gäller för vilka elevgrupper svensk undervisning skall anordnas i utlandet. En förutsättning skall därvid vara att elevernas familjer har en reell anknytning till Sverige. De sakkunniga bör med utgångspunkt i vad som anförts i prop. 1973:1 (bil. 10 s. 222) göra en bedömning av vad som skall betraktas som sådan anknytning.

Enligt nu gällande principer skall vid fråga om inrättande av svensk utlandsskola en bedömning ske om det med hänsyn till förekomsten av andra skolor av god standard kan vara lämpligare att i stället för svensk utlandsskola anordna kompletterande svensk undervisning (prop. 1968:67, s. 13). Frågan om inrättande av svensk utlandsskola får givetvis även bedömas mot bakgrunden av den tid under vilken behovet av en utlandsskola kan tänkas finnas på den aktuella platsen. De sakkunniga bör i detta sammanhang överväga om det kan finnas skäl att göra några förändringar i principerna för statsbidrag till anordnande av svensk undervisning i utlandet.

Vid bedömningen av vilka regler som skall gälla för statsbidrag till här nämnd undervisning bör de sakkunniga behandla frågan om skolstadgans regler om högsta antal elever i klass och läroplanens bestämmelser om lärartimmar för viss klassanordning (jfr. UbU 1974:10, s. 4). Frågor om regler för statsbidrag till hyra av skollokaler, undervisningsmateriel m. m. bör även tas upp av de sakkunniga. De sakkunniga bör vid sin behandling av statsbidragsreglerna göra en bedömning av den nivå på elevavgiften som

med hänsyn till skolornas speciella karaktär är lämplig.

En särskild fråga som de sakkunniga bör behandla är om det är möjligt att tillämpa ett sjukförsäkringssystem för dem som innehar lärartjänst vid svensk utlandsskola. Utredningen bör härvidlag samråda med riksförsäkringsverket. Utredningsarbetet bör även innefatta frågan om hur den för utlandstjänstgöring mest lämpade lärarpersonalen skall tas ut.

Som underlag för sitt arbete bör de sakkunniga utnyttja, förutom i tillämpliga delar material från 1964 års utlands- och internatskoleutrednings betänkande (SOU 1966:55) Skolgång borta och hemma, vad som redovisats av skolöverstyrelsen i en särskild, av Kungl. Maj:t anbefalld undersökning från december 1971 (se prop. 1973:1 bil. 10 s. 221) samt det material i övrigt som skolöverstyrelsen kan ställa till förfogande.

Utredningen har under tiden september - oktober 1974 hållit tre sammanträden med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

51. 1974 års lärarutbildningsutredning (U 1974:04)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 maj 1974 för att utreda lärarutbildningens mål, struktur och innehåll (se Post- och Inrikes tidn. den 25 juni 1974):

Ordförande:
Bosson-Nordbö, Maj, skolråd

Ledamöter:
Arfwedson, Anders, sekreterare (fr.o.m. den 1 september 1974)
Dahl, R. Birgitta, förste byråsekreterare, led. av riksdagen
Gustafsson, Lars I., universitetslektor, led. av riksdagen
Hansson, Bertil, lektor
Larsson, Lennart, utbildningschef (fr.o.m. den 1 september 1974)
Nordstrandh, Ove H., lektor, led. av riksdagen
Persson, Henry A., sekreterare (fr.o.m. den 1 september 1974)
Persson, Sten, sekreterare
Rogestam, Christina, avdelningschef, led. av riksdagen

Expert:
Stahle, Gun, fil. lic. (fr.o.m. den 15 oktober 1974)

Sekreterare:
Österling, A. Olov (Olle), rektor (fr.o.m. den 15 augusti 1974)

Bitr. sekreterare:
Eklund, Harald, lektor (fr.o.m. den 1 november 1974)
Ternström, Anders, skolkonsulent (fr.o.m. den 15 oktober 1974)

Lokal: Skeppargatan 51, 114 58 Stockholm, tel. 63 68 33 (Österling), 63 68 36 (Eklund), 63 68 35 (Ternström)

Direktiv (anförande av statsrådet Hjelm-Wallén till statsrådsprotokollet den 31 maj 1974):

1. Vid 1967 års riksdag fattades beslut om en genomgripande förändring av utbildningen av lärare för låg- och mellanstadiet samt av ämneslärare för grundskolans högstadium och gymnasieskolan (prop. 1967:4, SU 1967:51, rskr 1967:143). Omläggningen av utbildningen påbörjades budgetåret 1968/69. Vid 1973 års riksdag beslöts en ny utformning av praktiken i dessa utbildningar (prop. 1973:78, UbU 1973:34, rskr 1973:274). Denna förändring medförde även ett betonande av de sociala sidorna i läraruppgiften.

Utbildningen av lärare för industri och hantverk har likaså lagts om enligt beslut vid 1973 års riksdag (prop. 1973:1 bil. 10 s. 440, UbU 1973:11, rskr 1973:114). Detta beslut innebar bl. a. en förlängning av yrkeslärarutbildningen från 33 till 40 veckor.

Frågan om den framtida utformningen av den s. k. övningslärarutbildningen har behandlats av 1968 års lärarutbildningskommitté i betänkandet (SOU 1972:92) Reformerad lärarutbildning. Kommitténs förslag går bl. a. ut på ett konsekvent genomförande av ett tvåämneslärarsystem för de aktuella ämnena. Betänkandet har remissbehandlats och bereds f. n. i utbildningsdepartementet.

Utformningen av bl. a. förskollärarutbildningen utreds f. n. av barnstugeutredningen vars förslag torde föreligga under år 1975.

2. I skilda sammanhang har frågan om den framtida utformningen av lärarutbildningen tagits upp.

I direktiven till utredningen om skolans inre arbete framhöll dåvarande chefen för utbildningsdepartementet bl. a. att de sakkunniga skulle anmäla till Kungl. Maj:t om de ansåg motiv finnas för att ta upp lärarubildningsfrågorna till prövning.

Utredningen kommer inom kort att lägga fram sina förslag. Utredningen har inte för avsikt att behandla lärarutbildningsfrågorna.

Skolöverstyrelsen (SÖ) har, i skrivelse den 6 mars 1974, hemställt om en övergripande utredning av lärarutbildningen avseende förskolan till och med gymnasieskolan jämte till denna anslutande utbildning. Enligt SÖ bör utredningen huvudsakligen inrikta sig på att åstadkomma

- ökat mått av organisatorisk och innehållsmässig samordning av olika lärarutbildningar, med utgångspunkt i dels krav på samverkan mellan olika personalkategorier i skolan, dels krav på ett rationellt resursutnyttjande i lärarutbildningen,
- anpassning av lärarutbildningens innehåll och omfattning till de ökande och alltmer differentierade och mångskiftande uppgifterna för skolans personal,
- klasslärarutbildningens uppbyggnad och inre organisation med hänsyn till den särskilda uppmärksamhet denna utbildning kan behöva ges med utgångspunkt i U 68:s förslag,
- önskemål om ett ökat uppmärksammande av de allmänt personlighetsutvecklande uppgifterna för lärarutbildningen,
- ett ökat mått av samverkan mellan olika utbildningsdelar och ett ökat utnyttjande av resurserna för försöks- och utvecklingsarbete i lärarutbildningen.

Riksdagen har uttalat sig för att en utredning om lärarutbildningen skall komma till stånd (UbU 1974:17, rskr 1974:172).

3. Som framgår av den redovisning jag lämnat i det föregående har under de senaste åren flera genomgripande förändringar av lärarutbildningen ägt rum. Kontinuerligt har reformer av olika räckvidd genomförts, vilka betonat inte minst skolans sociala roll, samtidigt som de gjort det möjligt att komma tillrätta med den tidigare lärarbristen. Ännu har emellertid relativt sett få lärare utbildats enligt t. ex. 1967 års lärarutbildningsreform. Samtidigt kan konstateras att utvecklingen gått snabbt i skolan och medfört förändringar av lärarrollen, förändringar som kan komma att accentueras som en följd av förslag från utredningen om skolans inre arbete, barnstugeutredningen och utredningen om skolan, staten och kommunerna. Inom lärarutbildningsorganisationen har också en ny situation uppstått genom att antagningen till klass- och ämneslärarutbildningarna minskats.

Med hänsyn till vad jag här anfört anser jag att frågan om att förändra lärarutbildningen nu bör övervägas. Denna uppgift bör anförtros särskilda sakkunniga.

4. De sakkunniga bör bedriva sitt arbete med utgångspunkt i de förändringar i lärarrollen som skett och som kan förväntas ske under den närmaste framtiden. I skolan skall läraren, alltmer i ett arbetslag tillsammans med övrig personal, medverka i elevernas personligshetsutveckling. Detta kräver bl. a. en starkare betoning av lärarens sociala uppgifter. Skolarbetet skall också organiseras så att det utvecklar demokratin i skolan och därmed i samhället. Detta kommer till uttryck inte bara i undervisningens innehåll utan även i lärarens funktion och uppgifter. Samtidigt bör man räkna med att ansvarsfördelningen i skolväsendet i framtiden kommer att förskjutas i riktning mot ett större ansvar för kommunerna och skolenheterna vilket medför ett ökat inflytande för skolstyrelsen likaväl som berörda grupper i skolan. Dessa tendenser måste givetvis återspeglas även i lärarutbildningen liksom i fortbildningen.

1969 års läroplan för grundskolan och 1970 års läroplan för gymnasieskolan har av naturliga skäl ännu inte slagit igenom i all lärarutbildning. Det är en angelägen uppgift att analysera vilka förändringar som kan behöva göras av lärarutbildningarna med anledning av dessa läroplaner. Bl. a. gäller detta i fråga om den ökade betoningen av internationell medvetenhet, kontakt med samhället utanför skolan, jämställdhet mellan kvinnor och män samt kompensatoriska insatser för elever som av olika skäl har svårigheter i skolan.

Inom kort kommer utredningen om skolans inre arbete att lägga fram sitt betänkande. De sakkunniga bör hålla sig underrättade om den fortsatta behandlingen av utredningens förslag.

Även om lärarutbildning givetvis i främsta rummet förbereder för yrkesverksamhet inom skolan, är utbildningen, främst i fråga om ämnesstudierna, dock av en sådan karaktär att den kan användas även inom andra verksamhetsområden. Detta breda synsätt på lärarutbildningen, som markerades i prop. 1967:4, får konsekvenser bl. a. för studiernas innehåll.

Man bör också räkna med att utbildningen av lärare kommer att ske inom en vidare organisatorisk ram än vad som hittills skett. Detta bör kunna leda till en ökad samverkan med andra utbildningar liksom till ett bättre utnyttjande av befintliga personella och materiella resurser.

Man bör räkna med att till läraryrket framöver i större utsträckning än nu kommer att söka sig personer med skiftande erfarenheter och utbildningsbakgrund, främst som följd av 1972 års beslut om gymnasieskolans kompetensvärde m. m., (prop. 1972:84, UbU 1972:31, rskr 1972:240). Frågor om behörighet och meritvärdering för inträde till

lärarutbildning kommer att behandlas i samband med att ställning tas till kompetenskommitténs kommande förslag. Jag vill nämna att jag avser att återkomma senare till Kungl. Maj:t vad gäller lärarutbildningskommitténs förslag om obligatorisk arbetslivserfarenhet som krav för inträde till viss lärarutbildning.

De sakkunniga bör i första hand ta upp frågor om mål, struktur, innehåll och inre organisation av grundutbildningen för vad som nu benämns lärare för klass på låg- och mellanstadierna samt lärare i de ämnen som tidigare kallades läroämnen för grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning. I denna del får de sakkunnigas arbete också karaktär av utvärdering av 1967 års lärarutbildningsreform liksom av den beslutade nya praktikorganisationen. Vad gäller utbildningen av lärare i barnkunskap, dramatik, hemkunskap, gymnastik, musik, slöjd och teckning bereds som redan nämnts lärarutbildningskommitténs förslag. I vilken utsträckning de sakkunnigas uppdrag skall omfatta även denna lärarutbildning får avgöras sedan ställning tagits till denna kommittés förslag. Vissa av de aspekter jag tar upp i fråga om lärarutbildningen är giltiga även för yrkeslärarutbildningen samt för utbildningen av förskollärare. Barnstugeutredningen har dock till uppgift att överväga förändringar i den senare utbildningens innehåll. Förslag härom torde komma att framläggas relativt snart och kunna genomföras inom ramen för nuvarande utbildningsorganisation. De sakkunniga kan ändå få anledning beröra förskollärarutbildningen vid behandlingen av frågan om samordning mellan utbildning för olika stadier. Vidare bör de sakkunniga kunna överväga vilka förändringar i speciallärarutbildningens uppläggning och omfattning som kan behöva göras till följd av ändringar i klass- och ämneslärarutbildningen.

Gränserna mellan olika arbetsuppgifter med pedagogiskt innehåll är inte alltid skarpa. De sakkunniga bör i sitt arbete överväga om det behöver vidtas särskilda åtgärder för att inom lärarutbildningens ram tillgodose behovet av pedagogisk utbildning för arbetskraft även inom andra sektorer av samhället.

5. De olika lärarutbildningarna är uppbyggda efter olika principer. För grundskolans högstadium och gymnasieskolan finns ett ämneslärarsystem, varvid läraren undervisar i ett, två eller tre ämnen; lärarna i gymnastik, musik, slöjd och teckning m. fl. ämnen undervisar även delvis på mellanstadiet. För grundskolans låg- och mellanstadier tillämpas däremot ett klasslärarsystem, varvid en lärare som regel svarar för huvudparten av all undervisning i klassen.

I den allmänna debatten har olika meningar framförts om nuvarande specialseringsgrad. Å ena sidan menar vissa att man bör sträva efter att ytterligare öka bredden i utbildningen för att därmed bl. a. kunna brygga över stadiegränserna i grundskolan, något som i viss utsträckning också var avsikten med 1967 års lärarutbildningsreform. Som argument härför anförs *dels* att eleverna skulle möta färre lärare, *dels* att lärarna skulle bli mindre beroende av förändringar i tjänsteunderlaget; detta senare kan man dock komma tillrätta med också genom en friare syn på behörighetsfrågorna för lärartjänster, något som utredningen om skolan, staten och kommunerna har till uppgift att överväga. Å andra sidan finns det de som hävdar att man i stället skall öka specialiseringsgraden bland lärarna, bl. a. för att ge tid till större ämnesfördjupning under utbildningstiden.

Det blir en given uppgift för de sakkunniga att ta upp frågan om lärarutbildningen framdeles i lika hög grad som nu skall återspegla stadiestrukturen. Att t. ex. göra lärarutbildningen gemensam för de första sex

åren i grundskolan är en jämförelsevis enkel åtgärd som i sig medför flera fördelar. Genom en sådan ordning markeras dock ännu mer än i dag övergången mellan ett klass- och ett ämneslärarsystem såvida inte mer genomgripande förändringar görs också i det senare. Samtidigt kan det innebära problem med samordningen med förskollärarutbildningen. Om de sakkunniga skulle finna att mer genomgripande förändringar i fråga om stadieinriktningen bör göras bör de anmäla detta till Kungl. Maj:t innan ett mer detaljerat utredningsarbete påbörjas. I sin anmälan bör de sakkunniga redovisa skäl för och emot en sådan förändring liksom tänkbara konsekvenser för de redan utbildade lärarna.

För egen del anser jag att bredden i utbildningen och därmed också i skoltjänstgöringen är viktig, särskilt för grundskolans del. Exempelvis de lärare på grundskolans högstadium som utbildats under de senaste åren är som regel behöriga i tre ämnen. De sakkunniga bör lägga fram förslag om hur denna bredd bättre än nu skall kunna utnyttjas i skolarbetet.

SÖ har i sin tidigare nämnda skrivelse tagit upp frågan om inte all lärarutbildning borde inledas med en för alla studerande gemensam del, innefattande bl. a. introducerande praktik. En sådan inledande kurs skulle kunna vara till fördel för alla personalgrupper i skolan och de sakkunniga bör undersöka förutsättningarna att inleda studierna med en sådan kurs. En sådan kurs bör till stor del utgöras av praktik, som gör det möjligt för lärarkandidaterna att pröva sin lämplighet för läraryrket, men även kunna behandla skolans mål och funktion. Kursen skulle även kunna tjäna som grund för utbildning för pedagogiska uppgifter utanför skolan.

De olika lärarutbildningarna skiljer sig inte bara åt i fråga om inriktningen på stadium eller ämne(n) utan även i fråga om studiernas organisation. Utbildningen av klasslärare är sammanhållen, medan utbildningen av ämneslärare inleds med ämnesstudier och avslutas med praktisk-pedagogisk utbildning. Även de lärarutbildningar som ingått i lärarutbildningskommitténs uppdrag är sammanhållna, men kommitténs förslag går ut på att också dessa skall organiseras som ämneslärarutbildningen. I sin skrivelse har SÖ aktualiserat motsvarande separering för klasslärarutbildningen.

Frågan om studiernas organisation bör behandlas av de sakkunniga. Som framgår av SÖ:s skrivelse kan argument anföras för båda ovan nämnda lösningar. Mycket talar dock enligt min mening för att de bästa resultaten nås om den blivande läraren på ett tidigt stadium kommer i kontakt med skolans arbete och fortlöpande under studiegången får tillämpa sina vunna kunskaper och färdigheter i praktiskt skolarbete.

6. I prop. 1967:4 framhölls bl. a. att de snabba förändringarna inom skolväsendet gör fortbildningen till en oundgänglig del av varje lärares utbildning. Grundutbildning och fortbildning måste hela tiden samspela. Fortbildningen är en viktig angelägenhet för den enskilde läraren. Stat och kommun främjar också genom omfattande insatser lärarnas fortbildning.

Frågan om en förändring av grundutbildningen kan inte ses isolerad från spörsmålet hur fortbildningen skall organiseras. Särskilt i en tid av snabb utveckling av samhälle och skola samt en växande kunskapsmassa är det mer nödvändigt än någonsin att överväga grundutbildningens uppläggning och längd som en grund också för en återkommande fortbildning. De resurser som avsätts för grundutbildningen måste avvägas så att utrymme också finns för fortbildningsinsatser. Nuvarande insatser för fortbildning (och vidareutbildning) görs i stort sett på tre områden: studiedagar under terminstid, kurser under ferietid och studier under termin eller läsår som en del av en vidareutbildning. Dessa insatser bör samordnas och de resurser

som står till förfogande användas på ett mer systematiskt sätt än vad som hittills varit möjligt. De sakkunniga bör mot bakgrund av vad jag här anfört överväga frågor om fortbildningens uppläggning och innehåll. Jag vill i detta sammanhang även erinra om vad som anförts rörande fortbildningens mål och uppläggning i de senaste årens statsverkspropositioner.

Ansvaret för att analysera fortbildningsbehovet och vidta erforderliga åtgärder för fortbildningen ankommer odelat på skolans myndigheter och i sista hand SÖ. Detta gäller oberoende av hur grundutbildningen kommer att organiseras. Inom SÖ har nyss också en utredning färdigställts rörande vissa fortbildningsfrågor.

Som bl. a. utbildningsutskottet i betänkandet 1974:17 framhållit är de nuvarande lärarna en tämligen ung kår. Detta påverkar givetvis både fortbildningens uppläggning och dess omfattning.

I detta arbete bör de sakkunniga beakta vad utbildningsutskottet anfört rörande möjligheterna att använda lärarhögskolornas befintliga resurser för fortbildning (UbU 1974:17, s. 5). Som utskottet vidare anfört finns anledning att också pröva frågan om en fortbildning i specialpedagogik för aktiva lärare (UbU 1974:17, s. 13). Denna fråga bör tas upp i utredningsarbetet.

7. I SÖ:s skrivelse har en rad olika delproblem om lärarutbildningen tagits upp, vilka de sakkunniga bör pröva. I detta sammanhang vill jag blott fästa uppmärksamheten på två frågor som de sakkunniga bör ägna särskild uppmärksamhet.

Den ena frågan gäller hur man, särskilt för klasslärarutbildningen, skall få in mer undervisning om invandrares problem. Såsom beslutats med anledning av prop. 1974:1 (bil. 10 s. 361, UbU 1974:17, rskr 1974:172) kommer en särskild klasslärarutbildning för finsktalande att anordnas. Man bör dock räkna med att alla lärare kan komma att få invandrarelever i sin klass och behöver vara förberedda för detta. För invandrareleverna är svenska främmande språk. Även detta måste beaktas i lärarutbildningen.

Den andra frågan gäller möjligheten att öka inslaget av specialpedagogik i all lärarutbildning för att därigenom göra lärarna bättre rustade att i ökad utsträckning ta sig an specialpedagogiska uppgifter. Utredningen om skolans inre arbete kan komma att lägga förslag som belyser detta problem. Även utbildningsutskottet har, i sitt tidigare nämnda betänkande (s. 6), aktualiserat omfattningen av speciallärarutbildningen. De sakkunniga bör mot denna bakgrund förutsättningslöst pröva frågan om speciallärarutbildningens organisation och dimensionering.

Jag vill därutöver nämna några frågor som de sakkunniga bör behandla.

I olika avseenden pågår strävanden för en internationalisering av utbildningen i skolan. För att en sådan skall kunna genomföras bör ett internationellt perspektiv komma till uttryck i lärarnas grund- och fortbildning.

Det kommunala skolväsendet inrymmer utbildning av både ungdomar och vuxna. Detta gäller främst det gymnasiala stadiet, vilket bör betraktas som en enhet oberoende av vilken åldersgrupp studievägarna är avsedda för och oberoende av studiernas organisation. De sakkunniga bör mot denna bakgrund överväga vilket inslag av vuxenpedagogik som bör finnas i utbildningen av lärare för det gymnasiala stadiet.

8. Inom SÖ utreds f. n. betygsättningen inom lärarutbildningen. 1968 års utbildningsutredning har i sitt betänkande (SOU 1973:2) Högskolan redovisat vissa synpunkter på betygen inom högskoleutbildningen. Frågan diskuteras också ofta av de studerande vid lärarutbildningsanstalterna.

De negativa drag som finns i nuvarande betygsystem vid lärarutbildningsanstalterna kommer att förstärkas då utbildningen i högre grad inriktas mot samverkan och de sociala funktionerna i lärararbetet. Man kan dock inte bortse från att betygen utgör en av grunderna för meritvärderingen i samband med tjänstetillsättningar i skolväsendet. Frågan om betygsättningens utformning i lärarutbildningen har därför ett nära samband med arbetet inom utredningen om skolan, staten och kommunerna.

Enligt min mening är det av största vikt att den som visat sig olämplig för läraryrket avskiljs från lärarutbildningen. Detta bör ske så tidigt som möjligt. Det framstår däremot som mindre angeläget med en gradering av dem som blir godkända. De sakkunniga bör mot bakgrund av vad jag här anfört överväga frågan om betygsättningen i lärarutbildningen. I vad avser följderna för meritvärdering för tjänst i skolan bör samråd ske med utredningen om skolan, staten och kommunerna.

9. Den lärarbrist som skolan haft att kämpa med är nu på det hela taget övervunnen. Detta bör självfallet beaktas när de sakkunniga behandlar dimensioneringsfrågorna. Ytterligare underlag för utredningsarbetet härvid kan senare komma att lämnas av Kungl. Maj:t.

De sakkunniga bör även lägga fram de förslag till ändringar av den inre organisationen för lärarutbildningarna som kan behövas för att förverkliga de sakkunnigas förslag. I denna del av utredningsuppdraget kan det visa sig behövligt för de sakkunniga att i sitt arbete inbegripa samtliga lärarutbildningar. De sakkunniga bör även beakta vilka åtgärder som behöver vidtas för t. ex. en återkommande fortbildning av lärarutbildare.

De sakkunnigas förslag bör vara åtföljda av noggranna kostnadsberäkningar, avseende alla de förslag som läggs fram. Vidare bör utredningsarbetet innefatta en analys av de konsekvenser för redan utbildade lärare som de sakkunnigas förslag kan leda till.

Eftersom utredningsarbetet direkt berör lärarna räknar jag med att företrädare för dessa skall få medverka i arbetet i de former de sakkunniga själva finner lämpliga. Också andra berörda organisationer bör knytas till utredningsarbetet.

Utredningen har under tiden juni - oktober 1974 hållit två sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

52. Organisationskommittén (U 1974:05) för statens kulturråd

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 juni 1974 av en organisationskommitté för statens kulturråd:

Ordförande:

Lindblom, Paul, direktör

Ledamöter:

Alsén, Hans O., led. av riksdagen

Blomkvist, Rune A., redaktör

Gehlin, Jan H. M., förbundsdirektör

Landström, Sten-Sture H., direktör

Sundman, Per Olof, författare, led. av riksdagen
Virdebrant, Carl-Erik B., kansliråd

Experter:
Dittmer, Ulf, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Forsell, Torbjörn, direktör (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Kjellin, Åke, materialförvaltare (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Kleberg, Carl-Johan, departementssekreterare (fr.o.m. den 20 augusti 1974)

Sekreterare:
Virdebrant, Carl-Erik B., kansliråd

Bitr. sekreterare:
Eklöw, Gunnar, socionom

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har under sin verksamhet hållit fem sammanträden. Kommittén har tillsatt personal vid statens kulturråds kansli. I övrigt har kommittén behandlat olika organisatoriska frågor för statens kulturråd som började sin verksamhet den 1 oktober 1974. Kommittén har ingett förslag till anslag för statens kulturråd för budgetåret 1975/76.

Uppdraget är därmed slutfört.

53. Forskarutbildningsutredningen (U 1974:06)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 april 1974 för att utreda vissa frågor rörande forskarutbildningen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 8 juni 1974):

Ordförande:
Gadd, P. E. Arne, revisionsdirektör, led. av riksdagen

Ledamöter:
Eliasson, Anna B., fil. mag., led. av riksdagen
Gradin, Anita I., departementssekreterare, led. av riksdagen
Lindahl-Kiessling, Kerstin M., professor
Magnusson, David, professor
Karlberg, Bengt, docent
Lagneborg, Rune, professor

Sekreterare:
Franzén, Anders, departementssekreterare (fr.o.m. den 19 september 1974)

Lokal: Storkyrkobrinken 2-4. Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 08/763 19 10 (sekreteraren), 763 19 11 (kansli)

Direktiv (anförande av statsrådet Zachrisson till statsrådsprotokollet den 19 april 1974):

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet i juni 1963 sakkunniga med uppgift att utreda frågan om forskarutbildningen och forskarkarriären m. m. (1963 års forskarutredning). Utredningen lade i slutet av år 1966 fram sina förslag (SOU 1966:67 och 68). På grundval av utredningens huvudbetänkande lade Kungl. Maj:t år 1969 fram proposition med förslag till riktlinjer för reformeringen av forskarutbildningen och forskarkarriären m. m. (prop. 1969:31). Riksdagens beslut följde i allt väsentligt propositionen (SU 1969:93, rskr 1969:222).

I fråga om forskarutbildningen innebar 1969 års beslut att en fyraårig, för varje enskild doktorand systematiskt planerad studiegång fram till doktorsexamen infördes i stället för dåvarande, mindre fast organiserade utbildning till licentiatexamen och doktorsgrad. Inslagen av undervisning och metodisk handledning i utbildningen avsågs bli väsentligt ökade. Den nya studieordningen trädde i kraft den 1 juli 1969.

Prop. 1969:31 innehöll förslag även om förbättrade villkor för studiefinansieringen för doktorander samt om vissa mindre ändringar i forskarkarriären.

De i propositionen framförda förslagen utgjorde — i vad de avsåg uppbyggnaden av resurserna för forskarutbildning — ett principprogram för en successivt genomförd reform. Sedan budgetåret 1968/69 har universitetsorganisationen — inbegripet det tillskott som sker budgetåret 1974/75 vid riksdagens bifall till de förslag som lagts fram i prop. 1974:1 (bil. 10) — tillförts sammanlagt ca 430 nya tjänster med undervisnings- och handledningsskyldighet inom forskarutbildningen, 340 nya stipendier för forskarutbildning samt därutöver resurser för forskarutbildning, bl. a. i form av kursanslag, motsvarnde ca 10 milj. kr.

I sina förslag till anslagsframställningar för budgetåret 1974/75 tog universitetskanslersämbetet (UKÄ) — mot bakgrund bl. a. av den kvantitativa utvecklingen inom forskarutbildningen — upp frågan om en översyn av forskarutbildningens dimensionering, inriktning och innehåll samt i anslutning härtill vissa resurs- och budgeteringsfrågor.

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) har hemställt bl. a. att en planmässig dimensionering av forskarutbildningen genomförs med sikte på en allmän tillträdesbegränsning samt att forskarkarriären reformeras.

I prop. 1974:1 (bil. 10 s. 226) anmälde jag att jag avsåg att senare återkomma till Kungl. Maj:t med förslag om en samlad översyn av vissa problem rörande forskarutbildningen. Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet förordar jag att denna översyn nu kommer till stånd. Den bör utföras av särskilt tillkallade sakkunniga.

I likhet med den grundläggande utbildningen vid universitet och högskolor har forskarutbildningen expanderat starkt sedan åren omkring 1960. Det totala antalet närvarande studerande inom forskarutbildningen var år 1960 ca 3 000 och år 1972 ca 12 000. Antalet disputationsprov och examina ökade under samma tid från sammanlagt ca 500 till närmare 1 500 per år. Antalet personer med doktorsgrad eller licentiatexamen har i stort sett fördubblats under 1960-talet, från ca 8 000 till ca 16 000.

I sina förslag till anslagsframställningar för budgetåret 1974/75 redovisar UKÄ vissa överslagsberäkningar rörande tillgång och efterfrågan på personal med forskarutbildning. Beräkningarna skall snarast betraktas som ett räkneexempel, vilket inte är avsett att utgöra en prognos utan endast har

till syfte att belysa storleksordningen av de kvantitativa problemen.

Ämbetet drar den slutsatsen av sina beräkningar, att om forskarutbildningen ursprungligen var avsedd för yrkesverksamhet inom forsknings- och utvecklingsarbete samt i viss utsträckning inom skolan, kommer endast en mindre del av dem som nu går igenom forskarutbildning att kunna få anställning inom dessa områden. Självfallet kan, framhåller UKÄ, beräkningar av detta slag inte ligga till grund för dimensioneringen av forskarutbildningen. I samhället finns med all säkerhet, även utanför de sektorer UKÄ innefattat i sina beräkningar, funktioner för vilka en lång utbildning av det slag som det här är fråga om är användbar. Allmänna utbildningspolitiska överväganden talar vidare mot att forskarutbildningen dimensioneras för ett snävt begränsat antal funktioner eller platser på arbetsmarknaden. Det är emellertid sannolikt att den nuvarande omfattningen av forskarutbildningen, med ca 12 000 närvarande studerande, överstiger vad som kan bedömas som rimligt med hänsyn till möjligheterna under avsevärd tid framöver för forskarutbildad arbetskraft att få anställningar som svarar mot förväntningarna.

I prop. 1969:31 (s. 71) framhöll dåvarande chefen för utbildningsdepartementet att en begränsning av antalet studerande inom forskarutbildningen i vissa fall kunde bli ofrånkomlig. Erfarenheterna av hur denna möjlighet till antagningsbegränsning tillämpats är inte odelat goda. Antalet ämnesområden, för vilka intagningsbegränsning införts, är jämförelsevis litet. I vissa fall har en utbildningsnämnd beslutat att inte införa en begränsning, som begärts av vederbörande institution, trots att antalet studerande i forskarutbildningen uppenbarligen överstigit vad som kunnat anses rimligt med hänsyn till handledningsresursernas omfattning. I andra fall har begränsningen fått en sådan utformning att den under flera terminer förhindrat praktiskt taget all nyrekrytering till forskarutbildningen inom ett ämnesområde. I ytterligare andra fall förekommer det att studerande, efter det att en begränsning införts, utan att vara antagna till forskarutbildning de facto bedriver sådan utbildning och därvid utnyttjar den undervisning, examination och — i någon mån — handledning som ges vid institutionen. Mot bl. a. denna bakgrund är det angeläget att formerna för dimensionering av utbildningen efter grundexamen vid universitet och högskolor ses över.

Vid 1969 års reform lades ansvaret för beslut om dimensionering av forskarutbildningen på utbildningsnämnderna. Det avgörande kriteriet vid nämndernas prövning och antagningskapaciteten är tillgången på lärar- och handledarresurser. Det är enligt min mening naturligt att omfattningen av de resurser som kan ställas till förfogande även framdeles tillmäts betydelse när omfattningen av forskarutbildningen inom ett område skall fastställas. Vid sidan härav bör dock en rad andra faktorer beaktas. I flera fall rör det sig om förhållanden som inte på ett meningsfullt sätt kan bedömas annat än gemensamt för hela landet. Det kan alltså bli nödvändigt att även andra organ än utbildningsnämnderna deltar i beslutsprocessen. Det är en viktig uppgift för de sakkunniga att avväga vilka bedömningar som bör ske centralt och vilka som bör ske lokalt.

En naturlig utgångspunkt vid beslut om dimensionering av en utbildning är en uppskattning av samhällets behov av arbetskraft med den aktuella utbildningen. Detta gäller även de längsta utbildningarna såsom forskarutbildningen. Svårigheterna att göra sådana uppskattningar är väl kända. Erfarenheterna från olika delar av utbildningsväsendet talar för att arbetskraftsprognoser måste avse relativt breda sektorer av samhällslivet och att de i det längre perspektivet stannar vid jämförelsevis grova

skattningar. I fråga om forskarutbildningen kompliceras bilden av att utbildningen många gånger är starkt specialiserad och därför har låg utbytbarhet på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadens möjligheter att bereda forskarutbildad personal adekvat sysselsättning hänger nära samman med omfattningen och inriktningen av den forsknings- och utvecklings- (FoU) verksamhet som bedrivs inom näringsliv, förvaltning och forskningsinstitutioner. Denna verksamhet är naturligen i väsentlig grad beroende av samhällets forskningspolitik såsom denna utformas totalt och för enskilda sektorer. FoU-verksamheten är emellertid också kopplad till forskarutbildningen i ett ömsesidigt beroendeförhållande. Det är självklart att möjligheterna att framgångsrikt bedriva forskning eller utvecklingsarbete är beroende av tillgången på personal med ändamålsenlig utbildning. Inrättande av tjänster avsedda främst för forskarutbildningsändamål innebär samtidigt ett stöd till forskningen inom ämnesområdet. Inom ramen för forskarutbildningen utför de studerande en forskningsinsats, som inom vissa vetenskapsområden är en dominerande del av den totala forskningen. Finansieringen av enskilda forskningsprojekt utformas ofta på ett sådant sätt att studerande får möjlighet att inom ramen för projektet fullgöra avhandlingsarbetet inom forskarutbildningen. Det är mot denna bakgrund naturligt att forskarutbildningens omfattning och inriktning bestäms med hänsyn även till forskningspolitiska avvägningar.

Inom många ämnesområden är f. n. de studerandes egen efterfrågan på forskarutbildning avgörande för antalet studerande. Denna efterfrågan påverkas av en rad omständigheter. Till en del är den en spegling av de studerandes uppfattning om utkomstmöjligheterna efter avslutad utbildning. Till en del är den resultatet av ett intresse, som väckts under den grundläggande utbildningen. Antalet studerande inom grundutbildningen och ämnets ställning inom studieorganisationen är, i vart fall vid de filosofiska fakulteterna, av betydelse i detta sammanhang. Den studerandes egen önskan att få pröva på fortsatt utbildning efter grundexamen bör enligt min mening ingå i bedömningsunderlaget när utbildningskapaciteten fastställs.

En utgångspunkt för såväl UKÄ:s som SACO:s framställningar har varit att det nuvarande totala antalet närvarande studerande inom forskarutbildningen uppenbarligen överstiger vad som kan bedömas vara rimligt vid en, närmast intuitiv, bedömning av de faktorer jag redovisat. Jag delar denna bedömning. Effektivare former för avvägningar och beslut om forskarutbildningens omfattning bör enligt min mening utvecklas.

Detta ställningstagande innebär, enligt min mening, inte att omfattningen av forskarutbildningen generellt bör minskas inom alla forskningsområden. Det är i stället fråga om att inom skilda områden söka anpassa forskarutbildningens omfattning till vad som från de utgångspunkter jag redovisat i det föregående kan bedömas som rimligt. Det kan därvid bli fråga om att minska utbildningens omfattning inom vissa områden, medan man kan behöva vidta åtgärder för att öka den inom andra.

Den nuvarande formen för begränsning av forskarutbildningen innebär att man fastställer det högsta antal studerande som får antas till utbildningen varje läsår. Detta system för dimensionering kan för den enskilde slå mycket hårt i synnehet som antalet nybörjarplatser många gånger är litet. Enligt min mening vore det värdefullt om begränsningen i stället kunde ges en sådan utformning, att det blev möjligt för den studerande att praktiskt pröva sin fallenhet och sitt intresse för forskarutbildning. Ett sådant system

torde behöva innehålla moment av aktiv — vid behov även avrådande — studievägledning under forskarutbildningens inledningsskede. Jag vill i detta sammanhang framhålla att det enligt min mening är naturligt att man i forskarutbildningen ställer sådana kvalitetskrav, att en del av dem som antagits efter en tid kan behöva rådas att inte fullfölja utbildningen. Detta bör dock enligt min mening inte få utgöra grund för att införa en s. k. mellanexamen som ett reguljärt moment i utbildningen till doktorsexamen. Man bör söka finna andra vägar för dokumentation och tillgodoräknande av studieinsatsen.

De sakkunniga bör mot bl. a. den bakgrund jag här redovisat utarbeta förslag till ett system för en total dimensionering av utbildningen efter grundexamen vid universitet och högskolor. Förslaget bör avse såväl en systembeskrivning som ett dimensioneringsförslag för, om möjligt, tiden fram till 1980-talets mitt.

I ett system där tillträde till forskarutbildningen är begränsat får formerna för urval bland behöriga sökande och antagning av studerande större betydelse än f. n. Rekryteringen av forskarstuderande har hittills ägnats begränsad uppmärksamhet. Svårigheter att hävda sig har emellertid från tid till annan redovisats av personer som, utan att ha gått igenom grundutbildning vid en viss institution, sökt sig till denna för forskarutbildning. Detta har gällt bl. a. sådana som kommit från utbildningsenheter utan egen forskarutbildningsorganisation, t. ex. universitetsfilialer samt lärar- och socialhögskolor. Det har vidare gällt personer som efter viss tids yrkeserfarenhet sökt sig till forskarutbildning för att förbättra sina förutsättningar att angripa problem de kommit i kontakt med i samhället. Det är viktigt att man skapar ett system som inte missgynnar dem som på andra vägar än de hittills gängse söker sig till forskarutbildningen. Det kan i stället finnas anledning att vidta särskilda åtgärder för att bredda rekryteringen till forskarutbildning.

Det är enligt min mening väsentligt att man i forskarutbildningen och forskningen vid universitet och högskolor behandlar frågeställningar, som upplevs som väsentliga inom skilda delar av samhällslivet utanför universiteten. En vanlig kritik bl. a. mot samhällsforskningen är att forskningsresultaten endast sällan berör sådana frågor som är av betydelse för politiska beslut eller som underlättar arbetet för dem som har att verkställa dessa. Det är därför angeläget att till forskarutbildningen kunna rekrytera studerande, som har erfarenhet av yrkesverksamhet inom olika samhällssektorer, och att dessa i sin utbildning ges möjlighet att bearbeta problem, som de upplevat som centrala i sin yrkesutövning.

De sakkunniga bör pröva frågan om rekrytering och urval till forskarutbildning och till andra utbildningar på samma nivå samt lägga fram de förslag som kan fordras.

1968 års utbildningsutredning (U 68) har föreslagit att högskolebegreppet skall vidgas till att omfatta även utbildningar som f. n. inte räknas till den högre utbildningen. Jag kan komma att senare, när statsmakternas ställningstaganden till U 68:s förslag föreligger, återkomma till Kungl. Maj:t med förslag till de tilläggsdirektiv till de sakkunniga rörande rekryteringen till forskarutbildning som kan motiveras av dessa ställningstaganden.

På grundval av förslag i prop. 1973:1 (bil. 10 s. 321) fattade 1973 års riksdag beslut om inrättande av arvodestjänster som adjungerad professor (UbU 1973:8, rskr 1973:105). Dessa tjänster, till vilka skulle knytas personer som utanför universitets- och högskolesektorn bedriver forskning, har setts främst som tillskott till utbildningsorganisationen. I

vissa fall har de möjliggjort en breddning av forskarutbildningens vetenskapliga inriktning vid den berörda institutionen. Härutöver bör, enligt min mening, tjänsterna som adjungerad professor ses som ett försök att skapa bättre kontakter mellan forskning bedriven inom och utom universitetsinstitutionerna.

Inom näringsliv, förvaltning och forskningsinstitutioner utanför universitets- och högskoleområdet bedrivs forsknings- och utvecklingsarbete, som till sin karaktär nära ansluter till den forskning som bedrivs vid institutioner med forskarutbildning. Som exempel kan nämnas det sektorsanknutna utvecklingsarbete som bedrivs inom statliga och kommunala myndigheter samt kvalificerat utredningsarbete inom kommittéer och organisationer. Det är realistiskt att räkna med att en väsentlig andel av dem som nu går igenom forskarutbildning kommer att få sysselsättning i verksamhet av detta slag.

Forskarutbildningen som den bedrivs f. n. replierar i många fall uteslutande på den forskning som kommit att bedrivas inom den berörda institutionens ram. Jag har i det föregående understrukit betydelsen av att rekryteringen till forskarutbildningen breddas, vilket sannolikt skulle främja en breddning av forskarutbildningens inriktning. Det är emellertid angeläget att man även på andra sätt försöker anknyta forskarutbildningen till FoU-verksamhet utanför universitet och högskolor. Man skulle på detta sätt bättre än f. n. kunna tillgodose de krav på alternativa mål för forskarutbildningen som en allt mer variationsrik FoU-verksamhet ställer.

Man bör alltså räkna med att en del av dem som går igenom forskarutbildning kommer att bli verksamma inom FoU-verksamhet av annat slag än den, för vilken forskarutbildningen ursprungligen förberett. Andra kommer att få arbetsuppgifter, för vilka en fördjupad utbildning efter grundexamen i och för sig är lämplig, men där den speciella inriktningen av utbildningen mot verksamhet som forskare inte är helt ändamålsenlig. Det finns enligt min mening anledning att överväga om en del av de resurser som kan ställas till förfogande för utbildning över grundutbildnigsnivå bör utnyttjas för utbildningar som från början inriktas mot arbetsuppgifter av detta slag.

1963 års forskarutredning diskuterade utförligt om en avgångsnivå skulle införas mellan grundexamen och doktorsexamen, i diskussionen kallad mellanexamen. I prop. 1969:31 framhöll departmentschefen att han inte var beredd att förorda att mellanexamen infördes som ett — om än frivilligt — led i forskarutbildningen. Motiven för detta var att en sådan examen bedömdes verka förlängande på studietiderna samt att endast några få exempel på personal med kompetens motsvarande den som mellanexamen avsågs ge redovisats av utredningen eller i remissyttrandena. Departementschefen framhöll att behovet av sådana yrkesinriktade utbildningar, som bygger på den grundläggande utbildningen, borde bedömas mot bakgrund av möjligheterna att precisera avnämarintresset.

Vid de filosofiska fakulteterna har införts en yrkesinriktad utbildning av det slag som avsågs i propositionen. Denna utbildning, som ger behörighet till tjänst som psykolog, omfattar två år och får avlsutas med psykologexamen. Utbildningen är delvis parallell med forskarutbildningen i de berörda ämnena och enstaka moment kan vara gemensamma för psykologutbildningen och forskarutbildningen.

I debatten kring 1969 års forskarutbildningsreform har tanken ofta framförts att ytterligare utbildningsmål på en nivå ovanför grundexamen skulle definieras. Man har därvid hänvisat bl. a. till den tekniska sektorn. I november 1973 lade UKÄ fram ett förslag om försöksverksamhet med

yrkesinriktad specialistutbildning vid teknisk fakultet. Förslaget avser en tvåårig heltidsutbildning, för vilken krävs i princip samma förkunskaper som för forskarutbildning vid teknisk fakultet. Utbildningen är inte tänkt att kunna utnyttjas som en etapp på vägen mot doktorsexamen, främst på grund av att kraven på den tänkta tillämpningsuppgiften bör vara helt andra än kraven på en doktorsavhandling. UKÄ:s förslag bereds f. n. inom utbildningsdepartementet.

Inom det ekonomiska området anordnas vid Handelshögskolan i Stockholm, vid sidan av utbildningen för ekonom- och doktorsexamina, en starkt tillämpningsinriktad utbildning inom ramen för ett s. k. mastersprogram. För tillträde till utbildningen fordras ekonomexamen samt viss tids kvalificerad yrkeserfarenhet.

De sakkunniga bör pröva om det finns anledning att för speciella utbildningsmål bredda utbildningsutbudet ovanför grundutbildningsnivån utöver det som syftar till utbildning av forskare. Jag har redovisat några exempel på utbildningar av det slag som kan vara aktuella. Utformningen och dimensioneringen av dessa utbildningar bör bedömas endast mot bakgrund av arbetsmarknadens behov. I utredningsarbetet bör man särskilt uppmärksamma risken att de kommer att utnyttjas som nödutgångar av dem som inte klarar av forskarutbildning. Man får givetvis räkna med att dessa altenativa utbildningar i väsentlig utsträckning kommer att ta i anspråk samma personella resurser som forskarutbildningen samt att resursbehovet för dem får täckas inom den totala ram som kan ställas till förfogande för utbildning över grundutbildningsnivån.

Jag har i det föregående framhållit att omfattningen av tillgängliga resurser för undervisning och handledning inom forskarutbildningen även i framtiden måste vara av betydelse för dimensioneringen av utbildningen efter grundexamen. Detta är delvis en rent kvantitativ fråga. Den innehåller emellertid även en kvalitativ aspekt i den meningen att de enskilda lärarnas forskningsinriktning och kompetens påverkar utformningen och inriktningen av utbildningen. Vetenskapens utveckling, behovet av förnyelse av forskningen inom ett område och förändringar av samhällets prioriteringar av forskningsområden talar för en hög rörlighet bland lärarna på denna nivå. Med utgångspunkt häri borde forskarkarriären utformas så att successiva förändringar i personuppsättningen främjades. Den enskildes krav på trygghet i anställningen talar å andra sidan för ett jämförelsevis fast system.

1963 års forskarutredning hade i uppdrag att se över även forskarkarriären och lade fram vissa förslag till förändringar i denna. Utredningens förslag innebar i stora drag att den, som efter viss s. k. aspiranttjänstgöring fått tjänst inom forskarkarriären, skulle vara tillförsäkrad fortsatt anställning inom denna sektor. Statsmakternas beslut med anledning av prop. 1969:31 innebar dock inte några större förändringar i det rådande systemet. Detta innebär att f. n. endast en del av dem som inleder en forskarkarriär kan räkna med att så småningom få fast anställning inom universitetsorganisationen. I ett system med en planerad dimensionering av forskarutbildningen kan det komma att ställas andra krav än f. n. på möjligheterna att förändra forskartjänsternas antal och inriktning. De sakkunniga bör mot denna bakgrund se över även utformningen av forskarkarriären. Frågan om en mer allmän översyn av de icke-ordinarie universitetslärarnas anställningsförhållanden mot bakgrund bl. a. av lagen (1974:12) om anställningsskydd kommer att prövas i annat sammanhang.

De studerandes benägenhet att gå vidare till forskarutbildning påverkas

bl. a. av utsikterna att kunna finansiera studierna på annat sätt än med studiemedel. En grundläggande princip för de statliga studiefinansieringssystemen har varit att de skall vara utbildningspolitiskt neutrala. I ett reglerat system, där bl. a. samhällets behov av forskarutbildad arbetskraft påverkar besluten om forskarutbildningens dimensionering, kan man emelletid behöva stimulera tillströmningen av studerande till en sektor eller ett ämnesområde. De sakkunniga bör undersöka motiven för och möjligheterna till att använda studiefinansieringen i ett sådant syfte. En metod som skulle innebära en beloppsmässig differentiering av t. ex. de nuvarande doktorandstipendierna bör dock inte kunna komma i fråga.

När doktorandstipendierna fastställdes år 1969 beräknades de, som nämnts, så att de tillsammans med den återbetalningsfria delen av studiemedlen skulle motsvara de dittillsvarande doktorandstipendierna. Kompensation för inträffade kostnadsökningar har sedan dess utgått genom att den återbetalningspliktiga delen av studiemedlen automatiskt ökat i takt med prisförändringarna. Det sammanlagda studiestödet för den som uppbar stipendium tillsammans med studiemedel bedömdes år 1969 ligga på en nivå som gjorde det till ett realistiskt alternativ till yrkesverksamhet av annat slag. Genom statsmakternas beslut har under de senaste åren samhällets stöd vid bl. a. sjukdom och arbetslöshet omvandlats från skattefria nettobidrag till bruttoersättning, vilken skall behandlas som inkomst. Detta ändrade sätt att se på vissa sociala förmåner är av betydelse bl. a. vid beslut om vissa behovsprövade bidrag för vilka den beskattningsbara inkomsten ligger till grund, exempelvis de statliga och statskommunala bostadstilläggen. Från allmän rättvisesynpunkt är det otillfredsställande att en grupp studerande, på grund av stipendiernas karaktär av skattefria bidrag, i fråga om vissa sociala förmåner kommer att behandlas mer förmånligt än förvärvsarbetande med lika stor disponibel inkomst. Även från andra utgångspunkter kan det finnas skäl att övergå till att mer konsekvent betrakta dessa bidrag som ersättning för utfört arbete. I sitt betänkande 1974:13 framhöll utbildningsutskottet att en utvärdering bör göras av erfarenheterna av det år 1969 beslutade stipendiesystemet. På grundval av resultaten av utvärderingen borde enligt utskottet frågan om att ersätta de nuvarande stipendierna med annan finansieringsform, t. ex. någon form av beskattningsbara utbildningsarvoden övervägas genom särskild utredning eller i annan ordning.

De sakkunniga bör mot den bakgrund som här redovisats överväga om de nuvarande doktorandstipendierna bör ersättas med någon annan form för finansiering av forskarutbildningen. De sakkunniga bör i detta sammanhang beakta de förslag och beslut som kan bli en följd av arbetet inom kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX, U 1969:51). Arbetet bör i denna del bedrivas särskilt skyndsamt.

Tjänsterna som amanuens och assistent är, som nämnts, viktiga för studiefinansieringen inom forskarutbildningen. I prop. 1969:31 slogs fast att innehavare av sådana tjänster normalt borde vara antagna till forskarutbildning och att de borde ha arbetsuppgifter som anslöt till inriktningen av forskarutbildningen. En stor del av det totala antalet assistent- och amanuenstjänsterna inrättas inom ramen för medel som avses för grundläggande utbildning. Detta innebär att omfattningen av antalet försörjningstillfällen för studerande i forskarutbildning i viss mån bestäms av omfattningen av den grundläggande utbildningen. Detta kan, mot bakgrund av vad jag anfört i det föregående, inte anses vara tillfredsställande. Detta samband kommer att finnas kvar även vid en anslagsmässig

åtskilland mellan grundutbildning och forskarutbildning/forskning, i den mån assistent- och amanuenstjänster inrättas för uppgifter inom den grundläggande utbildningen. Tjänster och stipendier avsedda för studerande i forskarutbildning inrättas även i andra sammanhang med i huvudsak annan motivering än stöd åt forskarutbildningen. Som exempel kan nämnas tjänster inom ramen för projekt stödda av forskningsråd samt vissa landstingskommunala läkartjänster. De sakkunniga bör undersöka vilka möjligheter som kan finnas att närmare samordna besluten om fördelning av studiefinansieringstillfällena med besluten om dimensionering av forskarutbildningen. En sådan samordnad bedömning torde förutsätta att det nuvarande sambandet mellan antalet assistent- och amanuenstjänster och den grundläggande utbildningens omfattning avsevärt måste försvagas.

U 68 har i mars 1973 lagt fram förslag rörande den högre utbildningens dimensionering, lokalisering och organisation. Utredningens förslag berör forskarutbildningens organisation endast i den utsträckning som föranleds av förslagen rörande den grundläggande utbildningen vid universitet och högskolor. Beredningen av hithörande frågor är ännu inte avslutad. Frågan om ett eventuellt uppdrag till de sakkunniga att pröva även frågor om bl. a. forskarutbildningens planerings- och ledningsorganisation får prövas sedan ställning tagits till U 68:s förslag. I detta sammanhang kan det också bli aktuellt att beakta förslag som kan komma att läggas fram av den år 1972 tillkallade utredningen rörande forskningsråden inom utbildningsdepartementets område, forskningsrådsutredningen (U 1972:02).

De sakkunnigas förslag bör åtföljas av specificerade kostnadsberäkningar och förslag till erforderliga författningsändringar och bestämmelser. Arbetet bör bedrivas skyndsamt och de sakkunniga bör kunna lägga fram sina förslag i etapper.

Utredningsuppdraget tangerar andra utredningars arbeten. Jag tänker här bl. a. på forskningsrådsutredningen och SVUX. De sakkunniga bör hålla sig underrättade om arbetet inom dessa utredningar och även beakta de beslut som kan grundas på förslag från dem.

Uppdraget berör som jag tidigare framhållit den högre utbildningen och forskningen i flera avseenden och de sakkunniga bör arbeta i god kontakt med bl. a. universitetskanslersämbetet, universitet, högskolor och andra institutioner för forskarutbildning och forskning samt berörda personal- och studerandeorganisationer.

Utredningen har under tiden september - oktober 1974 hållit två sammanträden samt haft överläggningar med företrädare för lärare och studerande vid universiteten m. m.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

54. Organisationskommittén (U 1974:07) för riksantikvarieämbetet och vissa museer

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 juli 1974 för riksantikvarieämbetet och vissa museer:

Ordförande:
Svensson, S. Gunnar, departementsråd

Ledamöter:
Engman, Jan G., avdelningschef
Petri, Gunnar G. B., kansliråd

Experter:
Biörnstad, Margareta, överantikvarie (fr.o.m. den 7 oktober 1974)
Eriksson, Arne, ombudsman (fr.o.m. den 7 oktober 1974)
Isaksson, P. Olov, museidirektör (fr.o.m. den 7 oktober 1974)
Norberg, Dag L., professor (fr.o.m. den 7 oktober 1974)
Olsson, Anthe, hantverkare (fr.o.m. den 7 oktober 1974)
Pålsson, E. Roland, riksantikvarie (fr.o.m. den 7 oktober 1974)
Styrenius, Carl-Gustaf Y., museiföreståndare (fr.o.m. den 7 oktober 1974)
Trotzig, C. J. Gustaf, förste antikvarie (fr.o.m. den 7 oktober 1974)

Sekreterare:
Rönström, B. Thomas, departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Jonsson, Anita L., kanslisekreterare

Lokal: Utbildningsdepartementet, Mynttorget 1, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 08/763 17 43 (Rönström), 763 18 00 (Jonsson)

Direktiv (PM upprättad den 12 juli 1974 inom utbildningsdepartementet):

1 Bakgrund

Allmänna riktlinjer för organisationen av statliga och statsunderstödda museer behandlas i prop. 1974:28 angående den statliga kulturpolitiken (s. 342-343). I samma proposition behandlas också organisationen av de enskilda museerna var för sig, däribland statens historiska museum, medelhavsmuseet, nationalmuseet och Nordiska museet (s. 343-349). Riksantikvarieämbetets organisation tas upp i ett särskilt avsnitt (s. 382-384). Riksdagen har i dessa delar fattat beslut i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (KrU 1974:15, rskr 1974:248).

2 Organisationskommitténs uppgifter

2.1 Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum

Enligt statsmakternas beslut skall riksantikvarieämbetet, statens historiska museum och medelhavsmuseet utgöra en myndighet under ledning av en gemensam styrelse. Under styrelsen skall riksantikvarieämbetet ledas av riksantikvarien, statens historiska museum av en museidirektör och medelhavsmuseet av en museiföreståndare. Riksantikavarien skall ha det allmänna chefsansvaret för myndigheten. Om så visar sig lämpligt skall medelhavsmuseet kunna inordnas i statens historiska museum.

Ett fortsatt organisatoriskt samband mellan riksantikvarieämbetet och de båda ifrågavarande museerna förutsätter viss ytterligare utredning om myndighetens organisation. Detta arbete bör utföras av organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer.

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum har f. n. fem gemensamma avdelningar, nämligen administrativa och kamerala avdelningen, avdelningen för bibliotek och arkiv, tekniska avdelningen, pedagogiska avdelningen samt avdelningen för landsantikvarieorganisationen. Administrativa och kamerala avdelningen fullgör även vissa uppgifter för medelhavsmuseet. Organisationskommittén bör pröva frågan om de gemensamma servicefunktionernas omfattning och organisatoriska ställning inom myndigheten. Kommittén bör härvid söka nedbringa antalet gemensamma avdelningar i förhållande till nuläget.

Med utgångspunkt i vad 1965 års musei- och utställningssakkunniga (MUS 65) föreslagit i betänkandena (SOU 1972:45) Kulturminnesvård och (SOU 1973:5) Museerna bör organisationskommittén vidare utarbeta förslag till organisation för de enheter som skall ingå i den nya myndigheten. Kommittén skall iaktta vad departementschefen anfört i prop. 1974:28 (s. 342-343 och 384) om de olika enheternas självständighet.

Organisationsarbetet bör bedrivas i nära kontakt med den arbetsgrupp som, enligt vad som uttalats i prop. 1974:28 (s. 342, 352-353, 355-356), kommer att tillsättas för att överväga bl. a. vissa frågor på kulturminnesvårdsområdet. Kommittén bör vidare beakta resultatet av de förhandlingar som kommer att föras mellan Vitterhetsakademien och staten om upphörandet av akademins huvudmannaskap för riksantikvarieämbetet och statens historiska museum (prop. 1974:28 s. 383-384).

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt. För att den omorganiserade myndigheten skall kunna börja arbeta den 1 juli 1975, bör kommittén överlämna sitt organisationsförslag till Kungl. Maj:t senast den 1 december 1974.

2:2 Nationalmuseet

Nationalmuseet, moderna museet och östasiatiska museet skall enligt statsmakternas beslut utgöra en myndighet med en gemensam styrelse. Varje museienhet skall under styrelsen ledas av en föreståndare.

En omorganisation av nationalmuseet förutsätter visst ytterligare utredningsarbete, som även det bör utföras av organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer.

Organisationskommittén bör pröva frågan om var det allmänna chefsansvaret för den omorganiserade myndigheten bör ligga. Kommittén bör vidare utreda vilka servicefunktioner som bör vara gemensamma och vilken organisatorisk ställning de gemensamma avdelningarna bör ha.

Kommittén bör göra en översyn av resp. museienheters organisation. En utgångspunkt för denna översyn bör vara departementschefens allmänna uttalanden i prop. 1974:28 (s. 342-343) om de statliga museernas organisatoriska uppbyggnad och om betydelsen av att de ges stor självständighet i sin verksamhet. I samma proposition (s. 344) har departementschefen markerat den inbördes självständighet som bör tillkomma varje museienhet.

Kommittén bör vid sina överväganden även studera hur de förslag som väntas från MUS 65 beträffande bl. a. statens konstråd kan komma att påverka arbetet med omorganisationen av nationalmuseet.

2.3 Nordiska museet m. m.

Mot bakgrund av departementschefens uttalanden i prop. 1974:28 (s. 347-348) i fråga om en organisatorisk samordning av Nordiska museet, livrustkammaren, Skoklosters slott, Hallwylska museet och Sveriges arkitekturmuseum bör organisationskommittén företa en översyn av Nordiska museets organisation. Kommittén bör härvid ta hänsyn till resultatet av kommande förhandlingar om ett förstatligande av Nordiska museet och Sveriges arkitekturmuseum (prop. 1974:28 s. 347). Kommittén bör vidare överväga olika lösningar i fråga om fastighetsförvaltning och en gemensam organisation för nämnda museer. Överväganden som i andra sammanhang görs beträffande vissa lokalfrågor bör också beaktas (jfr. prop. 1974:34 s. 25).

Organisationskommittén bör pröva de närmare förutsättningarna för ett tekniskt samarbete mellan etnografiska museet och andra museer, däribland statens historiska museum, statens sjöhistoriska museum, livrustkammaren och Nordiska museet (prop. 1974:28 s. 346).

2.4 Gemensamma frågor

I organisationskommitténs uppdrag bör ingå att lämna förslag till nya instruktioner för de omorganiserade myndigheterna samt föreslå de övriga författningsändringar som kan föranledas av organisationsförslagen. Kommittén bör vidare utarbeta det underlag som kan behövas för förhandlingar om personalens anställnings- och arbetsvillkor. I den mån förslagen aktualiserar frågor rörande en ändrad anslagsindelning bör kommittén även uppmärksamma hithörande frågor.

Kommittén har under tiden juli - oktober 1974 hållit tre sammanträden.

Kommittén har i december 1974 avgett betänkandet (Ds U 1974:16) Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

55. Radioutredningen (U 1974:08)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1974 för utredning om radions och televisionens fortsatta utveckling (se Post- och Inrikes tidn. den 19 juli 1974):

Ordförande:

Andersson, Leif G., t.f. departementsråd

Ledamöter:

Björck, Anders, redaktör, led. av riksdagen
Engman, Barbro B., led. av riksdagen
Ferm, Anders, direktör
Leander, B. E. Ingemar, folkskollärare, led. av riksdagen
Mattsson, Kjell A., led. av riksdagen
Molin, Björn A., docent, led. av riksdagen

Experter:

Assarson, Per, hovrättsassessor (fr.o.m. den 15 november 1974)
Boethius, A. V. Monica, redaktör (fr.o.m. den 15 november 1974)
Byggdal, G. Torsten, redaktör (fr.o.m. den 15 november 1974)
Enquist, Per Olov, författare (fr.o.m. den 15 november 1974)
Furuhagen, Hans (Hatte) F. G., redaktör (fr.o.m. den 15 november 1974)
Gerle, Hans E., budgetchef (fr.o.m. den 15 november 1974)
Göransson, Bengt, direktör (fr.o.m. den 15 november 1974)
Hadenius, Stig G., docent (fr.o.m. den 15 november 1974)
Hammar, Carl-Filip, revisionsdirektör (fr.o.m. den 15 november 1974)
Hemberg, B. S. Eskil, tonsättare (fr.o.m. den 15 november 1974)
Höijer, Björn, fil. dr (fr.o.m. den 15 november 1974)
Ivre, Ivar G. E., planeringschef (fr.o.m. den 15 november 1974)
Kampmann, Hack, programredaktör (fr.o.m. den 15 november 1974)
Kleberg, Carl-Johan V. E. M., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 15 november 1974)
Lannegren, Göran S., departementssekreterare (fr.o.m. den 15 november 1974)
Larsson, P. Härje, informationschef (fr.o.m. den 15 november 1974)
Lång, Carl-Olof A., programråd (fr.o.m. den 15 november 1974)
Mannheimer, Carin B., regissör (fr.o.m. den 15 november 1974)
Sanfridsson, K. I. Arne, driftschef (fr.o.m. den 15 november 1974)
Sjögren, Henrik A. S., informationschef (fr.o.m. den 15 november 1974)
Stenbeck, I. Magnus (Manne) G., planeringschef (fr.o.m. den 15 november 1974)
Tjernström, Sune, direktör (fr.o.m. den 15 november 1974)
Westerståhl, H. Jörgen, professor (fr.o.m. den 15 november 1974)
Wärneryd, Karl-Erik, professor (fr.o.m. den 15 november 1974)

Sekreterare:

Göransson, Lars O., byrådirektör (fr.o.m. den 15 september 1974)

Bitr. sekreterare:

Hultén, A. Olof, ekon. lic. (fr.o.m. den 7 oktober 1974)
Nilsson, S. Lennart, universitetslektor (fr.o.m. den 1 december 1974)
Sundkvist, Leif, civilekonom (fr.o.m. den 15 oktober 1974)

Lokal: Storkyrkobrinken 2-4, tel. växel 08/763 10 00. Postadress: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiv (anförande av statsrådet Zachrisson till statsrådsprotokollet den 7 juni 1974):

Avtalet mellan staten och Sveriges Radio aktiebolag löper ut den 30 juni 1977. Vid utebliven uppsägning förlängs avtalet automatiskt för en period av fem år. Uppsägning skall ske senast ett år före avtalsperiodens utgång, alltså senast den 30 juni 1976.

Enligt min mening är det motiverat att i god tid innan nytt avtal skall

träffas noggrant pröva erfarenheterna av de avtalsregler som nu gäller för Sveriges Radios verksamhet samt att ta ställning till vilka riktlinjer för den fortsatta utvecklingen av rundradioverksamheten som bör bestämma innehållet i ett nytt avtal. Dessa uppgifter bör anförtros särskilda sakkunniga. De sakkunniga bör avlämna sina förslag beträffande den framtida rundradioverksamheten i så god tid att dessa efter remissbehandling och beredning skall kunna behandlas av riksdagen innan nytt avtal behöver träffas. Jag räknar med att nuvarande radioavtal skall sägas upp.

Detta avtal har tecknats för en tioårsperiod. Det är naturligt att ett avtal för tiden efter den 30 juni 1977 får en sådan giltighetstid att det blir möjligt att genomföra en långsiktig planering av radio- och TV-verksamheten. Å andra sidan får avtalsbestämmelser inte bli bindande under så lång tid att de försvårar en utveckling av verksamheten. De sakkunniga bör diskutera avtalsperiodens längd mot bakgrund av de bedömningar som kan göras av den tänkbara tekniska utvecklingen under det närmaste decenniet samt de förslag som läggs fram beträffande innehållet i ett nytt avtal.

1 Regler för rundradion i lagstiftning och avtal

Radio- och TV-verksamheten i Sverige regleras dels genom en lagstiftning som anger allmänna principer för rundradioverksamheten, dels genom avtalet mellan Sveriges Radio och staten. Avtalet reglerar organisatoriska och ekonomiska förhållanden och innehåller i övrigt de riktlinjer för programverksamheten som det talas om i 6 § radiolagen.

Radiolagen (1966:755) (prop. 1966:149, K3LU 1966:1, rskr 1966:370) föreskriver bl. a. att det företag som Kungl. Maj:t ger i uppdrag att svara för rundradioverksamheten med ensamrätt äger avgöra vilka radioprogram som skall förekomma i rundradiosändning från sändare här i riket. Ensamrätten skall utövas opartiskt och sakligt. Förhandsgranskning av radioprogram får inte förekomma. Efterhandsgranskning sker genom radionämndens försorg. Någon styrning av programutbudet från statsmakternas sida får sålunda inte förekomma.

Radioansvarighetslagen (1966:449), (prop. 1966:156, K1LU 1966:1, rskr 1966:392) reglerar det juridiska ansvaret i samband med radiosändningar. För varje program skall i regel (jfr. 4 § andra stycket) finnas en av programföretagets chef förordnad programutgivare med uppgift att förebygga yttrandefrihetsbrott. Programutgivaren bär ensam det straffrättsliga ansvaret för yttrandefrihetsbrott och har jämte programföretaget skadeståndsansvar för sådant brott.

Avtalet mellan staten och Sveriges Radio aktiebolag reglerar rättigheter och skyldigheter för Sveriges Radio i fråga om rundradiosändning och programverksamhet. Sveriges Radio bestämmer ensamt vilka radioprogram som skall sändas. Programverksamheten skall hävda de grundläggande demokratiska värdena och den skall bedrivas med beaktande av ljudradions och televisionens centrala ställning i samhället. Av detta följer bl. a. skyldighet för bolaget att i lämplig form upplysa om nuets händelser och orientera om viktigare kultur- och samhällsfrågor samt stimulera till debatt kring sådana frågor. Avtalet innehåller också närmare föreskrifter om hur radiolagens bestämmelser om opartiskhet och saklighet skall utövas. Dessa bestämmelser skall tillämpas med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet skall råda i rundradion. I avtalet

regleras vidare förbudet mot kommersiell reklam. Bolaget får ej mot vederlag medge kommersiell reklam i program eller programinslag.

För den direkta programverksamheten inom bolaget skall enligt avtalet under företagsledningen finnas särskilda programenheter: nämligen en för ljudradion, en för var och en av televisionens programkanaler, en för utbildningsprogram och en för utlandsprogram samt distrikt till det antal bolaget bestämmer. Vidare skall finnas en teknisk enhet. Då det gäller frågor om programenheternas självständighet och medelstilldelning, distriktens andel av programproduktionen, den tekniska enhetens organisation och finansiering samt utnyttjandet av vissa för programverksamheten gemensamma organ hänvisas i avtalet till de riktlinjer som givits genom riksdagens beslut år 1966 angående rundradions fortsatta verksamhet m. m. (prop. 1966:136, SU 1966:163, rskr 1966:388).

Sveriges Radios ställning som företag i allmänhetens tjänst framgår av ägarintressenas fördelning och av det sätt på vilket styrelsen utses. Av aktierna i företaget tillhör 60 % folkrörelserna och de stora intresseorganisationerna, 20 % pressen och 20 % näringslivet. I bolagets styrelse ingår tretton ordinarie ledamöter, av vilka sex — däribland ordföranden — utses av Kungl. Maj:t, fem av bolagsstämman och två av personalen.

Enligt radiolagen (7 §) skall *radionämnden* granska radioprogram som förekommit i rundradiosändning. I instruktionen (1967:449) för radionämnden (ändrad 1970:577) preciseras dess uppgifter. Nämnden övervakar att Sveriges Radios ensamrätt att avgöra vilka radioprogram som skall sändas utövas opartiskt och sakligt samt i övrigt efter de riktlinjer som fastställts genom radioavtalet. Det åligger nämnden att granska program som förekommit i rundradiosändning samt att pröva anmärkningar mot enskilda program. Radionämndens övervakning är således begränsad till att ske i form av efterhandsgranskning och nämnden saknar befogenhet att ge föreskrifter om den framtida programverksamhetens innehåll och utformning.

2 Utvecklingen efter 1966 års riksdagsbeslut om rundradiofrågorna

1966 års riksdagsbeslut om rundradiofrågorna som gav riktlinjer för nu gällande avtalsperiod grundades på förslag från 1960 års radioutredning. Beslutet innebar att en betydande utbyggnad och förnyelse av rundradioverksamheten kunde påbörjas. Ett andra TV-program infördes. Riktlinjer gavs för utbyggnaden av en regional organisation. Den organisatoriska modell som lades till grund för radioföretagets verksamhet innebar att de olika programenheterna fick en mycket självständig ställning.

Folkrörelserepresentationen i Sveriges Radios styrelse förstärktes. Radionämnden fick en självständigare ställning. Resurserna för programverksamheten ökades genom den höjning av mottagaravgifterna som genomfördes i samband med en omläggning av avgiftssystemet.

Den tekniska och organisatoriska utvecklingen av rundradioverksamheten sedan år 1966 har i första hand präglats av utbyggnad av televisionens tvåkanalsystem samt ökning av den regionala programverksamheten i fråga om såväl ljudradio som TV. Utbyggnaden av TV2 inleddes budgetåret 1969/70 och forsattes därefter successivt. Budgetåret 1972/73 arbetade TV1 och TV2 för första gången på lika villkor i fråga om tilldelade resurser och planerad sändningstid. Samtidigt uppnåddes också det av statsmakterna uppsatta målet att omkring en fjärdedel av riks-

programproduktionen bör ske regionalt.

Distributionsnätet har byggts ut, såväl för TV som för FM-sändning. TV1 och TV2 har i dag en täckningsgrad av ca 99,6 % resp. 98,3 %. FM-näten för radions program 1, 2 och 3 är utbyggda till drygt 99,9 %.

Distriktens andel av riksprogramproduktionen har ökat inte oväsentligt under senare tid. Samtliga Sveriges Radios tio distrikt har numera utrustning för filmproduktion i svartvitt. I Göteborg finns bearbetningsutrustning även för färgfilm. I Göteborg, Norrköping och Sundsvall har nya radio- och TV-hus uppförts. Ett nytt sådant hus i Malmö är under byggnad. Tillbyggnad av radio- och TV-husen i Luleå och Örebro är planerad.

Genom 1966 års riksdagsbeslut togs inte ställning till tidpunkten för införandet av färg-TV. Detta skedde genom ett särskilt riksdagsbeslut år 1968 (prop. 1968:50, SU 1968:98, rskr 1968:221). Reguljära färgsändningar inleddes i april 1970 med sex timmar per vecka för att sedan successivt öka.

Under innevarande avtalsperiod har bedrivits ett omfattande *utredningsarbete* som har väsentlig betydelse för rundradioverksamhetens framtida utveckling.

År 1967 tillsattes *kommittén för television och radio i utbildningen* (TRU-kommittén) för att utreda frågan om användningen av radio och television i utbildningsväsendet samt för att leda försöksverksamhet med utbildningsprogram. För försöksverksamheten har kommittén erhållit särskilda anslag över statsbudgeten vilket gjort det möjligt att bygga upp en produktionsenhet med fullständig utrustning för produktion av TV- och radioprogram. Kommittén överlämnade år 1971 ett betänkande (SOU 1971:36) Produktionsresurser för TV och radio i utbildningen med förslag om en sammanläggning av TRU:s produktionsenhet med Sveriges Radios utbildningsprogramenhet till ett från Sveriges Radio fristående företag med egna tekniska resurser. Efter remissbehandling av förslagen tillsattes en ny kommitté, *utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet* (U 1971:13). Enligt direktiven skall den nya kommittén överväga inriktningen av och de organisatoriska formerna för produktionen av utbildningsprogram m. m. Den fortsatta verksamheten skall främst vara inriktad på vuxenutbildning på alla utbildningsnivåer och på förskola.

1969 års radioutredning (RUT 69) har i sitt betänkande (SOU 1973:8) Radio i utveckling lämnat förslag om bl. a. lokalradions utveckling. Betänkandet har genomgått en omfattande remissbehandling. I enlighet med mitt uttalande i årets statsverksproposition (prop. 1974:1 bil. 10 punkt I:B 2) har jag numera enligt bemyndigande den 5 april 1974 tillkallat en särskild arbetsgrupp för en samlad översyn av de frågor som utredningens förslag och remissbehandlingen av dessa aktualiserar. Utöver lokalradiofrågan har arbetsgruppen bl. a. att ta ställning till RUT 69:s förslag till åtgärder för att öka samhällsinformationen i Radio och TV.

År 1970 tillsattes *massmedieutredningen* (Ju 1970:59) som enligt sina direktiv skall söka samla de bestämmelser som behövs till skydd för yttrandefriheten i massmedier, bl. a. radio och television, i en särskild massmedielag som skall ersätta tryckfrihetsförordningen.

Under år 1973 tillkallades en särskild utredningsman för utredningen om *radionämndens organisation m. m.* (U 1973:4). Hans huvuduppgift är att undersöka förutsättningarna för att förbättra nämndens arbetssituation. Enligt direktiven för utredningen skall radionämnden inte ges något vidgat mandat. Avsikten är att ge nämnden ökade möjligheter att fullgöra de uppgifter som redan ankommer på den. En utgångspunkt för utrednings-

arbetet är att nuvarande ordning med radiolagen och avtal mellan staten och Sveriges Radio som grund för rundradioverksamheten skall ligga fast.

På nordisk basis har *Nordiska ministerrådet* tillsatt en kommitté med uppgift att undersöka möjligheterna att förbättra mottagningen av de nordiska grannländernas TV-program. Kommittén har lämnat delrapporten TV över gränserna (Nordisk utredningsserie 11/73). Slutrapport beräknas lämnas kring årsskiftet 1974 — 1975.

3 Utredningsarbetet

3.1 Allmänna utgångspunkter

En allmän förutsättning för de sakkunnigas arbete bör vara att de grundläggande villkor som sedan länge gällt för rundradioverksamheten i vårt land inte skall rubbas. Den frihet från kommersiella hänsyn och den självständiga ställning i förhållande till myndigheter och intressegrupper som är grundläggande för den gällande regleringen av rundradions programverksamhet framstår som omistlig också för den framtida verksamheten. Detsamma gäller skyldigheten att iaktta kravet på opartiskhet och saklighet.

Radion och televisionen skall således även i fortsättningen ha karaktären av en rundradio i allmänhetens tjänst som är självständig i förhållande till påtryckningar utifrån och som ger utrymme för nya initiativ, originalitet i presentationen samt mångsidighet och mångfald i programproduktionen.

En allmän utgångspunkt för de sakkunnigas arbete bör vidare vara statsmakternas beslut om den statliga kulturpolitiken (prop. 1974:28, KrU 1974:15, rskr 1974:248). Enligt prop. 1974:28 hör radio och television till det kulturpolitiska området. De mål som föreslås för den statliga kulturpolitiken bör således gälla också dessa medier.

Sveriges Radio har *ensamrätt till rundradiosändningar.* Såväl organisationen som riktlinjerna för programverksamheten präglas av att radioföretaget ensamt svarar för all rundradiosändning. En grundläggande fråga att ta ställning till inför överenskommelse om ett nytt avtal är huruvida Sveriges Radio skall behålla ensamrätten till sändning av alla slag av radio- och TV-program. Allteftersom sändningstiden förlängts och fler kanaler tillkommit har programverksamheten kunnat differentieras.

I 1966 års riksdagsbeslut om rundradioverksamheten, som utgör grunden för 1967 års avtal, löstes frågan om sambandet mellan sändningsrätt och organisation genom att Sveriges Radio behöll ensamrätten till sändningarna samtidigt som enskilda programenheter erhöll en ökad självständighet. Därmed skapades förutsättningar för mångfald och stimulerande tävlan i programproduktionen och större valfrihet för publiken. Denna strävan var naturlig inför den utbyggnad av en andra TV-kanal som just inletts och den kraftiga ökning av sändningstiden som härigenom kunde åstadkommas.

Enligt de förslag som 1969 års radioutredning lade fram våren 1973 skall lokalradiosändningar ombesörjas av ett självständigt radioföretag med samma oberoende ställning som Sveriges Radio och med en verksamhet som bedrivs inom ramen för lagstiftning och ett särskilt avtal. Utredningen ansåg också att — därest ett permanent utbildningsprogramorgan etableras utanför Sveriges Radio — bör detta organ också få egen sändningsrätt. Frågan om organisationen av utbildningsprogramverksamheten övervägs av utredningen för den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet som, enligt vad jag erfarit, avser att redovisa

resultatet av sina överväganden vid årsskiftet 1974/75.

De organisatoriska lösningar som utredningarna aktualiserat innebär att programuppgifterna fördelas på flera företag enligt principen att varje företag ensamt får ansvar för ett visst slag av program. Ett företag skulle således kunna få ansvar för lokalradion, ett för utbildningsprogrammen och ett för den allmänna programverksamheten. En sådan ordning medför organisatoriska förändringar. Någon grundläggande förändring av villkoren för programverksamheten skulle det dock inte bli fråga om eftersom varje företag skulle få ensamrätt inom en viss programsektor och därmed inom sitt arbetsområde samma ställning som Sveriges Radio f. n. har.

Hur lokalradion och produktionen av utbildningsprogram skall organiseras bör enligt min mening bedömas i samband med att frågor rörande inriktningen och omfattningen av dessa verksamheter prövas. Som jag tidigare anfört pågår i en särskild arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet beredning av förslagen från 1969 års radioutredning. Avsikten är att resultatet av detta beredningsarbete skall föreläggas riksdagen i en proposition till vårriksdagen 1975. Även förslag beträffande utbildningsprogram i radio och TV avses bli framlagda för riksdagen i en särskild proposition.

Hur den allmänna rundradioverksamheten skall organiseras och hur sändningsrätten skall utövas i framtiden bör övervägas av de sakkunniga. De bör därvid samråda med arbetsgruppen för radiofrågor inom utbildningsdepartementet och med utredningen för den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet samt beakta statsmakternas ställningstaganden till utredningarnas förslag.

Oavsett vilken organisationsform för radio- och TV-verksamheten som kommer att gälla under nästa avtalsperiod måste frågor om placering av sändningstider och sändningsutrymme för olika kategorier av program diskuteras i ett sammanhang. I sina överväganden i dessa avseenden måste de sakkunniga således ta hänsyn till det totala programutbudet.

Kabel-TV-sändningar har hittills endast genomförts i blygsam skala i vårt land. Den utveckling av kabel-TV-verksamheten som kan förutses kommer att gälla sändningar med mycket stark lokal prägel, som i hög grad skiljer sig från Sveriges Radios ordinarie program. Som en följd av att radioföretaget har ensamrätt till rundradiosändningar ankommer det ändå på Sveriges Radio att lämna medgivande till TV-sändning via kabel. Enligt min mening är denna ordning inte tillfredsställande. De sakkunniga bör pröva möjligheterna att införa ett system som innebär att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer medger rätt till kabel-TV-sändning. Frågan om utvecklingen av kabel-TV bör därutöver inte beröras i detta sammanhang.

De sakkunniga bör lämna förslag beträffande sändingstidens längd och fördelningen mellan egen och främmande produktion, mellan svensk produktion och utländsk samt mellan originalproduktion och repriser. Kostnadsaspekterna bör därvid särskilt beaktas. Vid diskussionen om sändningstidens omfattning bör de sakkunniga beakta undersökningar som kan ge en bild av hur lång tid människor i genomsnitt ägnar åt radio och TV samt avväga behovet av att öka sändningstiden mot möjligheterna att förbättra kvaliteten på ett mera begränsat utbud.

Enligt 1966 års riksdagsbeslut skall speciellt intresse ägnas åt distriktens roll i programproduktionen. Ett rimligt mål har ansetts vara att omkring en fjärdedel av riksprogramproduktionen sker regionalt. Sveriges Radio har lagt stor vikt vid den regionala programverksamhetens utbyggnad och

därmed förenad decentralisering av verksamheten i distrikten. Det av riksdagen angivna målet har numera uppnåtts.

Från många håll uttrycks i dag starka önskemål om en fortsatt decentralisering av programverksamheten. Med anledning av motioner till 1973 års riksdag uttalade kulturutskottet (KrU 1973:42) att utskottet fann det önskvärt att andelen regional produktion utökades utöver vad som angavs vid 1966 års riksdag. Inom Sveriges Radio har en särskild utredning om rundradioverksamhetens decentralisering nyligen genomförts. De sakkunniga bör göra en bedömning av hur stor andel av programproduktionen som distrikten bör svara för.

En viss del av distriktens produktion utgörs av regionala sändningar. Frågan om vilken omfattning dessa sändningar bör ha kommer att behandlas i samband med ställningstagandet till lokalradions utveckling.

3.2 Organisation

En långt gående delegering av ansvar och befogenheter inom Sveriges Radio utgjorde ett framträdande önskemål vid tillkomsten av 1966 års riktlinjer för radioverksamheten. Ledningarna för de olika programenheterna har under styrelsen och radiochefen det direkta ansvaret för respektive enhets programproduktion. Några funktioner skall vara gemensamma. Detta har förutsatts kunna genomföras utan att enheternas självständighet rubbas.

För varje programenhet fastställs en kostnadsram inom vilken enheten får göra sina egna dispositioner. Programledningarna har vidare betydande frihet att organisera och dimensionera sina redaktioner samt att rekrytera personal. Programutformningen bör inom ramen för de allmänna riktlinjerna väsentligen vara uttryck för programenhetens egen bedömning. Även distrikten har getts en självständig ställning med en betydande frihet vid programproduktionen.

Genom dessa former av decentralisering — alltså både en strukturell och en geografisk — har man sökt skapa organisatoriska förutsättningar för en stimulerande tävlan.

En långtgående decentralisering skapar risk för splittring och ett mindre effektivt utnyttjande av resurserna. För att en sådan utveckling skall förhindras har företagsledningen förutsatts svara för en metodisk och effektiv samplanering, liksom en inre kontroll av att de allmänna riktlinjerna för programverksamheten följs. I företagsledningens uppgift har också inrymts ett ansvar för att konkurrensens avigsidor undviks. Man skall sålunda stävja en utveckling som innebär att strävan att nå en stor publik bestämmer programutbudet.

Den organisatoriska modell som valts för Sveriges Radios verksamhet innebär således att de enskilda programenheterna givits stor självständighet samtidigt som ett övergripande ansvar för samordning av verksamheten och utformning av programpolitiken lagts på den centrala ledningen.

Ett viktigt moment i utredningsarbetet är att kartlägga erfarenheterna av den nuvarande organisationsformen. Mot bakgrund av en sådan kartläggning bör de sakkunniga överväga lämpligaste organisationsformen när det gäller att lösa de uppgifter, som kommer att åvila Sveriges Radio i framtiden.

I sitt arbete bör de sakkunniga beakta resultaten av den inom Sveriges Radio pågående utvärderingen av tvåkanalsystemet.

Vid övervägandena bör eftersträvas lösningar, som medför att ansvar för

en verksamhet förenas med reella förutsättningar till inflytande. Ett alternativ är därvid att stärka samordnings- och ledningsfunktionen inom företaget i syfte att åstadkomma en effektiv samplanering, skapa garantier för att riktlinjerna för företagets verksamhet upprätthålls och att verksamheten i stort bedrivs ekonomiskt och rationellt. Med tanke på verksamhetens omfattning och karaktär måste dock en sådan åtgärd förenas med en långt gående delegering av beslutsfunktioner. Därigenom skulle olika programproducerande enheter kunna uppnå stor självständighet.

Ett annat alternativ som de sakkunniga bör kunna pröva är en organisation som innebär decentralisering i andra former än genom delegering t. ex. bildandet av helt självständiga enheter. En långt gående decentralisering kan emellertid försvåra ett effektivt utnyttjande av resurserna för teknisk och annan service. De ekonomiska konsekvenserna av ett sådant alternativ bör därför undersökas ytterst noggrant.

Oberoende av vilken organisationsform de sakkunniga väljer är det av stor vikt att rundradions självständighet garanteras. En sådan självständighet är nödvändig när det gäller att utveckla initiativkraft och främja mångfald i programverksamheten.

Om de sakkunniga vid sina överväganden av de organisatoriska frågorna finner aktiebolagsformen mindre lämplig för rundradioverksamheten bör de vara oförhindrade att pröva helt andra företagsformer. I första hand bör de undersöka möjligheten att driva verksamheten inom ramen för en stiftelse.

Vid diskussionen om den centrala ledningsfunktionen bör *styrelsens roll* behandlas. De sakkunniga bör diskutera olika alternativ för styrelsens arbetssätt, sammansättning och storlek. Därvid bör särskilt prövas ett alternativ med en styrelse som har färre antal ledamöter än den nuvarande och som kompletteras av ett större förvaltningsråd med den representativa sammansättning som styrelsen har i dag. Vidare bör de sakkunniga kunna pröva möjligheterna att överföra vissa beslutsfunktioner beträffande distriktens verksamhet till regionala nämnder med i princip samma sammansättning som styrelsen.

Av stor principiell betydelse för programverksamheten är *nyhetstjänstens organisation.* I 1966 års proposition betonades att det från opinionsbildningens synpunkt är önskvärt med en långt gående spridning av nyhetsurval, analyser och kommentarer. En fullt utbyggd nyhetsorganisation på varje programenhet ansågs dock medföra att den sammanlagda kostnaden för nyhetstjänsten blev högst betydande och därför förordades att en gemensam nyhetsredaktion för ljudradion och de båda TV-kanalerna skulle inrättas. Varje programproducerande enhet skulle därutöver svara för kommenterande aktualitetsprogram. Dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet framhöll att vad som föreslogs beträffande nyhetsprogrammen var att betrakta som ett försök till lösning av ett besvärligt avvägningsproblem. Huruvida arrangemanget var ändamålsenligt kunde enligt hans mening avgöras först sedan viss tids erfarenheter vunnits.

De sakkunniga bör diskutera erfarenheterna av nuvarande lösning av nyhetstjänstens organisation. Skulle det visa sig att den gemensamma nyhetstjänsten resulterat i jämförelsevis obetydliga begränsningar av kostnaderna förstärks argumenten för ett system med nyhetsredaktioner som var för sig har möjlighet att göra en självständig bedömning av hela nyhetsmaterialet.

I både radio och TV tillämpas en s. k. kontrasterande programsättning. I radio har de tre programmen renodlad karaktär. P1 innehåller huvudsakligen talprogram. I P2 sänds på kvällstid den seriösa musiken. P3 är den bredaste kanalen med populärmusik och lätta talprogram, bl. a. ungdomsprogrammen.

I TV tillämpas däremot en annan princip den s. k. växlingsprincipen. Båda kanalerna innehåller totalt sett ett relativt likartat program. Enligt växlingsprincipen skall vid varje enskild tidpunkt erbjudas kontrasterande inslag i kanalerna. Denna princip för programplaneringen kan lätt leda till att när lätta underhållningsprogram placeras mot samhällsinformativa program de sistnämnda därigenom förlorar en stor andel av sin publik.

De sakkunniga bör analysera effekterna av nuvarande principer för programsättningen och vara oförhindrade att överväga andra lösningar. En utgångspunkt bör därvid vara att även program som inte med säkerhet kan anses dra stor publik skall få en framträdande plats så att programverksamheten i radio och TV medverkar till att skapa nya intressen, ge ökade kunskaper och vidga informationen om vad som sker i samhället.

De sakkunniga bör vidare överväga hur programsändningarna tidsmässigt skall anpassas till olika gruppers behov. Därvid bör t. ex. skiftarbetare särskilt uppmärksammas, bl. a. genom att reprisprogrammens omfattning och placering diskuteras.

3.3 Sveriges Radios kulturpolitiska uppgift

Motivet för att införa tvåkanalsystem i televisionen var att skapa förutsättningar för en stimulerande tävlan mellan olika programproducerande enheter och därigenom höja kvaliteten på programmen. Sedan erfarenhet vunnits av det nya systemet har i den allmänna debatten från många håll ifrågasatts om inte resultatet blivit en tävlan om publik i stället för en tävlan om kvalité. Radio och TV har en central roll när det gäller att tillgodose olika gruppers behov av upplevelser, information och förströelse. De sakkunniga bör beakta att kravet på kvalitet måste tillgodoses i all programverksamhet.

Radio- och TV-verksamheten ryms inom det kulturbegrepp som är utgångspunkt för planeringen av den statliga kulturpolitiken. Etermedierna tillhör således det kulturpolitiska området. De mål som ställts upp för kulturpolitiken bör därmed som nämnts gälla också för samhällsinsatserna på radio- och TV-området. Synsättet beträffande ansvarsfördelning och självständighet i rundradioverksamhet överensstämmer med vad som bör gälla kulturinstitutionernas arbete.

Den snabba utbyggnaden av etermedierna har gjort det möjligt att ge stor spridning åt ett mångsidigt kulturutbud. Kulturrådet har i sitt betänkande (SOU 1972:66) Ny kulturpolitik visat att antalet personer som följt TV-teaterns föreställningar ökat mycket snabbt under 60-talet trots att utbudet varit relativt begränsat. Intresset för TV-teater har sannolikt inte behövt gå ut över den levande teatern; tvärtom finns det skäl att anta att kulturprogrammen i TV bidragit till att öka intresset för det som sker på teaterinstitutionerna.

Radio och TV har viktiga uppgifter när det gäller att skapa intresse för kulturaktiviteter i nya grupper, föra ut kulturutbudet till glest befolkade områden där utbudet av levande kultur är begränsat och spegla kulturaktiviteterna i olika delar av landet för att söka ge en allsidig bild av kulturverksamheten. Radio och TV kan därför få stor betydelse i det utvecklingsarbete som inletts genom 1974 års kulturreform.

I detta sammanhang spelar samarbetet mellan Sveriges Radio och *kulturinstitutionerna* en väsentlig roll. I radions och televisionens programarbete är man starkt beroende av att kunna utnyttja den yrkeskunnighet som utvecklas inom kulturinstitutionerna. Så är t. ex. Operans existens mer eller mindre en förutsättning för att det skall kunna skapas en medieanpassad radio- och TV-opera. Den levande teatern utgör den konstnärliga och professionella basen för TV-teatern. Dessutom innebär en förmedling av institutionernas produktioner via radio och TV en möjlighet att variera programutbudet i etern och öka kännedomen om den kulturaktivitet som bedrivs regionalt.

Teatrarna har hittills utnyttjats i radio och TV endast i begränsad utsträckning. Det är främst svårigheterna att lösa ersättningsfrågorna som verkat återhållande. Enligt min mening bör det vara möjligt att i större utsträckning än som skett lägga ut medieanpassad produktion på teatrarna. De sakkunniga bör noggrant pröva olika former för samarbete mellan teatrarna och Sveriges Radio och redovisa preciserade förslag om hur detta samarbete skall kunna utvecklas.

Musiken är av utomordentligt stor betydelse i Sveriges Radios programverksamhet, främst i ljudradion. Både för musikundervisningen i skolan, i det fria musikbildningsarbetet och inom institutionerna på musikområdet ställs allt större krav på en helhetssyn på musiken som bl. a. innebär att utvecklingsarbetet inriktas på att göra gränserna mellan olika musikaliska genrer och företeelser mindre markerade. Det kan således sägas vara både en utbildningspolitisk och kulturpolitisk strävan att verka för ett bredare och mera allsidigt musikintresse och i detta syfte bredda repertoaren och bryta isoleringen mellan olika musikformer och musikgenrer liksom mellan olika lyssnargrupper. Mot denna bakgrund är det naturligt att musikprogrammen i radio och TV utformas så att skilda former av musik ges en likvärdig presentation. Den renodling av musikvalet som f. n. görs i ljudradions program verkar inte i denna riktning. Det finns skäl för de sakkunniga att uppmärksamma detta förhållande.

Filmutredningen har i sitt slutbetänkande (SOU 1973:53) Samhället och filmen Del 4, analyserat televisionens betydelse för biograffilmen. Enligt utredningen finns det ett samband mellan den kraftiga ökningen av antalet visade biograffilmer i TV och nedgången i biografbesöken under samma tidsperiod. Den senare företeelsen har lett till finansieringsproblem för den svenska filmproduktionen. Med hänsyn till detta efterlyser utredningen en samlad film- och TV-politik. De sakkunniga föreslår bl. a. att visning av biograffilm i TV beläggs med visningsavgift enligt samma grunder som nu gäller för visningar på större biografer. De medel som inflyter skall disponeras i enlighet med filmavtalet, alltså till stöd för svensk filmproduktion och icke-kommersiella filmändamål.

Beredningen av filmutredningens samtliga förslag pågår. De sakkunniga bör i sitt arbete beakta statsmakternas ställningstaganden till förslagen och även i övrigt i sitt arbete ta hänsyn till den stora betydelse TV har för allmänhetens kontakt med filmkonsten och för filmkonstnärernas framtida verksamhet.

I det kulturpolitiska arbetet har *folkrörelserna* en framträdande ställning. De svarar för huvuddelen av den kulturellt inriktade amatörverksamheten och medverkar mycket aktivt i arbetet med att föra ut kulturprogram och kulturaktiviteter i nya miljöer. Det är naturligt att folkrörelsernas insatser på kulturområdet, liksom inom övriga områden av samhällslivet, speglas i massmedierna och att synpunkter och erfarenheter från folkrörelsearbetet

tas tillvara. De sakkunniga bör redovisa hur Sveriges Radios kontakter med folkrörelserna hittills utvecklats och lägga fram förslag till hur dessa skall vidareutvecklas. Det förslag om inrättandet av ett förvaltningsråd som jag berört i det föregående bör kunna vara av intresse i detta sammanhang.

F. n. sker en snabb utveckling av videogramtekniken. *Videogrammen* har börjat få praktisk användning, främst inom utbildningen men också i olika kommersiella sammanhang. Mycket talar för att videogrammen inom en inte alltför avlägsen framtid kan bli föremål för en hård kommersiell exploatering, som innebär att en schablonmässig och ytlig produktion får starkt genomslag. Det är angeläget att förhindra en utveckling på videogramområdet som kan komma att strida mot samhällets kulturpolitiska mål. Det är därför viktigt att motverka de kommersiella förutsättningarna för spridning av undermåliga produkter.

Många intressenter kommer säkert att vilja sprida videogram på den enskilda konsumentmarknaden med hjälp av kommersiell reklam. Med hänsyn till detta samt till allmänna reklampolitiska mål har statsrådet Lidbom i dag tillkallat en utredning med uppgift att undersöka möjligheterna att förbjuda reklam i videogram eller att kraftigt begränsa möjligheterna att utnyttja reklamen i detta medium.

Det finns även skäl att överväga ett samhälleligt engagemang i videogrambranschen i syfte att framställa konkurrenskraftiga kvalitetsprogram. I första hand bör åtgärder vidtas för att det programutbud som redan nu finns tillgängligt skall få större spridning. Krav har börjat resas på att televisionsprogrammen skall bli tillgängliga också i videogramform. Om så skedde skulle åtskilliga program — inte minst teaterföreställningar, barnprogram, konserter och konstprogram — kunna användas i t. ex. skolor och folkbildningsarbete och inom vårdinstitutioner av olika slag.

Även produktioner inom ljudradion skulle kunna spridas till en bredare publik om de distribuerades också i andra former än via etern, dvs. som grammofonskivor och ljudband. Detta gäller i första hand beträffande musikproduktioner.

Det är angeläget att man säkerställer rätten att utnyttja program som producerats för etersändning också på annat sätt. De sakkunniga bör pröva olika möjligheter att inom ramen för nu gällande lagstiftning lösa de upphovsrättsliga och ekonomiska problem som följer av att producerade program distribueras i nya former.

En friare tillgång för allmännyttiga ändamål till Sveriges Radios arkiv är önskvärd för en decentraliserad kulturproduktion. Härvid kan nya organisatoriska lösningar bli aktuella.

Jag anser det också viktigt att en effektiv organisation för distributionen av videogram kommer till stånd. Denna fråga bör enligt min mening prövas i anslutning till beredningen av TRU-kommitténs kommande betänkande där distributionen av utbildningsprogram i videogramform kommer att behandlas. I det sammanhanget har jag också för avsikt att ta upp det förslag beträffande smalfilmsdistribution som lämnats i en särskild utredning (Ds U 1972:9).

3.4 Finansiering

Statsmakterna angav år 1973 vissa riktlinjer för Sveriges Radios planering t. o. m. budgetåret 1975/76 (prop. 1973:1 bil. 10, KrU 1973:15, rskr 1973:113). Utgångspunkten var härvid att företaget fr. o. m. innevarande

budgetår skall bedriva verksamheten på en jämfört med budgetåret 1972/73 oförändrad nivå och att ytterligare inkomsttillskott i rundradiorörelsen genom avgiftshöjningar inte skall erfordras. I årets statsverksproposition (prop. 1974:1 bil. 10) har jag bl. a. framhållit att Sveriges Radio bör planera sin verksamhet under den kommande treårsperioden på grundval av oförändrade förutsättningar vad gäller sändningstid m. m. Utgångspunkten för företagets planering förutsätts därvid vara att något inkomsttillskott i verksamheten genom höjda avgifter inte skall behövas under de närmaste åren. Nuvarande avgifter är oförändrade sedan 1 juli 1971. Vad sålunda anförts har inte gett riksdagen anledning till särskilt uttalande vid dess behandling av ifrågavarande punkt i statsverkspropositionen (KrU 1974:6, rskr 1974: 107).

De förslag som de sakkunniga lägger fram beträffande den framtida rundradioverksamhetens organisation och innehåll samt sändningstidens omfattning bör tas till utgångspunkt för en bedömning av den *långsiktiga kostnadsutvecklingen*. De sakkunniga bör därvid belysa hur kostnaderna påverkas av fördelningen mellan central och regional produktion, mellan originalproduktion och repriser samt mellan egen produktion och främmande produktion, svensk och utländsk.

Sveriges Radios verksamhet finansieras i huvudsak genom avgifter. I denna del innebar 1966 års riksdagsbeslut att ljudradio- och TV-licenserna ersattes med en allmän mottagaravgift. Det nya avgiftssystemet infördes den 1 april 1969 (prop. 1968:50, SU 1968: 98, rskr 1968:221).

Samtidigt med övergången till allmän mottagaravgift ändrades formerna för disposition och fondering av inflytande avgiftsmedel. Dessa tilldelas rundradioverksamheten med belopp, som bedöms erforderliga med hänsyn till programverksamheten. Eventuella överskott fonderas i rundradiorörelsens fond som förvaltas av televerket.

Sveriges Radios utbildningsprogram och sändningarna till utlandet är inte avgiftsfinansierade. Båda dessa verksamheter finansieras fr. o. m. budgetåret 1964/65 av anslag på riksstatens driftbudget. Detsamma gäller av TRU-kommittén producerade radio- och TV-program.

Vid bedömningen av hur resurser skall tillföras Sveriges Radios framtida verksamhet skall de sakkunniga utgå ifrån att verksamheten liksom hittills i huvudsak skall finansieras genom mottagaravgifter samt att reklamfinansiering även i fortsättningen skall uteslutas. Reklamutredningen har i betänkandet (SOU 1973:10) TV-reklamfrågan tagit avstånd från reklamfinansiering av TV-verksamheten. Remissbehandlingen av betänkandet pågår f. n. Sedan denna avslutats avser jag att föreslå Kungl. Maj:t att lägga fram en proposition med förslag för ett ställningstagande till frågan om TV-reklam.

Behållningen i radiofonden uppgår f. n. till ca 300 milj. kr. Enligt den av Sveriges Radio senast redovisade prognosen krävs ett inkomsttillskott senast vid utgången av budgetåret 1977/78. De sakkunniga bör klargöra hur de förslag som läggs fram kommer att påverka mottagaravgifternas utveckling. Som ett alternativ bör presenteras vad som är möjligt att uppnå inom den ram som medges av i jämförelse med nuläget realt oförändrade intäkter av mottagaravgifter.

Ett företag av Sveriges Radios storlek måste bedriva ett fortlöpande rationaliseringsarbete. Sveriges Radio startade år 1970 en intern översyn av verksamheten. Denna har syftat till rationaliseringsåtgärder genom vilka det kan bli möjligt att sänka kostnadsnivån och höja den inre produktiviteten. De åtgärder som utredningen rekommenderat håller f. n.

på att genomföras. I en skrivelse till Kungl. Maj:t i april 1974 har Sveriges Radio redovisat effekten av de hittills genomförda åtgärderna. De sakkunniga bör beakta översynsutredningens resultat vid sina bedömningar av den långsiktiga ekonomiska utvecklingen.

Utvecklingstakten för radio- och TV-verksamheten bestäms av statsmakterna genom att departementschefen i statsverkspropositionen anger vilken omfattning verksamheten bör ha under den kommande treårsperioden. Sveriges Radio skall med utgångspunkt i detta planera verksamhet och åtaganden. Företaget kan åstadkomma en utjämning av kostnader mellan två budgetår genom möjligheten att efter särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t få ta i anspråk högst 15 milj. kr. från radiofonden.

Vid utformningen av reglerna för medelstilldelningen har således behovet av att kunna planera på lång sikt uppmärksammats. Sveriges Radio har emellertid i viktiga avscenden begränsad ekonomisk rörelsefrihet. Företaget kan sålunda inte möta kostnadsförändringar med avgiftshöjningar. Företaget kan heller inte fondera medel för framtida användning.

Från Sveriges Radios sida har man i olika sammanhang anfört att de nuvarande reglerna för medelstilldelning försvårar en rationell planering vad avser såväl investeringar och personalrekrytering som programpolitik. Företaget har bl. a. framfört önskemål om att medel som tilldelats programenheterna skall kunna disponeras över en längre period än budgetåret. Kungl. Maj:t prövar sådana frågor från fall till fall, bl. a. beroende på att överskott av anfört slag varit svåra att skilja från besparingar till följd av bl. a. sådana rationaliseringar som översynsutredningen aktualiserat.

De sakkunniga bör överväga former för medelstilldelningen till Sveriges Radio som underlättar långtidsplaneringen utan att för den skull begränsa statsmakternas möjligheter att bestämma utvecklingstakten för radio- och TV-verksamheten.

En övervägande del av kostnaderna för radio- och TV-produktionen utgörs av personalkostnader. Omfattningen av den fast anställda *personalen* blir således av avgörande betydelse för möjligheterna att styra den ekonomiska utvecklingen och samtidigt föra en god personalpolitik. De sakkunniga bör belysa hur stor andel av personalbehovet som — med beaktande av lagen (1974:12) om anställningsskydd — bör tillgodoses genom fast anställning av medarbetare. Härvid bör hänsyn tas till att programverksamheten ger såväl uttrycks- som arbetsmöjligheter åt kulturarbetare och andra som inte eftersträvar ett fast anställningsförhållande till radioföretaget.

3.5 Kontakten mellan Sveriges Radio och publiken

I propositionen om den statliga kulturpolitiken anförde jag att kontakten mellan Sveriges Radios publik och de för programmen ansvariga behöver belysas. Det gäller därvid att uppmärksamma hur publikreaktioner på ett bättre sätt skall kunna avläsas och hur förutsättningar skall kunna skapas för en diskussion om huruvida Sveriges Radios programpolitik står i samklang med radioavtalet.

Undersökningar om publikens reaktion på programmen bedrivs nu främst genom Sveriges Radios avdelning för publik- och programforskning (SR/PUB). Ett organ av detta slag bör kunna uppträda självständigt gentemot radioföretaget. Det kan ifrågasättas om inte PUB bör skiljas från

Sveriges Radio, vilket skulle kunna ske genom att verksamheten bedrevs inom ett helt självständigt institut. De sakkunniga bör närmare undersöka detta alternativ. Eventuella förslag till en omorganisation av PUB bör ta hänsyn till Sveriges Radios behov av de tjänster som f. n. tillhandahålls av PUB. Frågan om PUB bör kunna behandlas med förtur av utredningen.

Undersökningar rörande publik och program får inte vara det enda medlet för kontakt mellan Sveriges Radio och publiken. En mer direkt kontakt och ett förstärkt publikinflytande är önskvärt. Formerna för kontakten mellan Sveriges Radio och publiken i programfrågor har flera gånger aktualiserats.

Förslag om att inrätta ett särskilt programråd för Sveriges Radio avvisades genom 1966 års riksdagsbeslut om rundradion. Bl. a. uttalades att kompetensgränserna syntes oklara i förhållande till styrelsen, vilken borde ha ett odelat ansvar för verksamheten. 1973 års riksdag avslog två motioner (1973:677 och 1973:689) i ämnet.

Jag är inte övertygad om lämpligheten av inrättande av ett programråd. Andra former för Sveriges Radios kontakt med publiken bör prövas i första hand. Ett förvaltningsråd av det slag jag tidigare talat om kan t. ex. verksamt bidra till att bredda diskussionen i centrala rundradiofrågor.

De sakkunniga bör belysa och allmänt diskutera hur publikkontakterna lämpligen skall gestaltas, inte minst förhållandet till eftersatta grupper. Kulturrådet uttalade i sitt betänkande (SOU 1972:66) Ny kulturpolitik att den utvidgning av sändningsmöjligheterna som övervägs ger möjligheter till mer differentierade program men också ökade tillfällen till kontakt med invånarna i en region. Detta ligger i linje med det decentraliseringsmål för den nya kulturpolitiken som rådet ställde upp och som jag anslutit mig till i prop. 1974:28. RUT 69 har i anslutning till sitt förslag om ett särskilt lokalradioföretag föreslagit att i avtalet mellan staten och radioföretaget skrivs in skyldighet för företaget att anordna programkonferenser mellan chefen för vederbörande lokalradio samt representanter för olika grupper och enskilda. De sakkunniga bör överväga förslaget om programkonferenser.

Den ensamrätt att avgöra vad som skall förekomma i rundradiosändning som Sveriges Radio har innebär att företaget ensamt har att bestämma om beriktigande eller genmäle skall sändas eller ej. Radionämnden kan inte meddela några direktiv i den frågan. Däremot kan nämnden pröva huruvida Sveriges Radio i sina beslut i anledning av framställning om beriktigande eller genmäle har följt de riktlinjer som anges i avtalet. Prövningen kan avse både frågan om beriktigande eller plats för genmäle över huvud taget hade bort lämnas när så inte skett och frågan om beriktigande eller plats för genmäle som faktiskt har lämnats har varit till fyllest.

För att stärka radionämndens ställning som granskningsorgan bör de sakkunniga överväga att förbättra nämndens reaktionsmöjligheter. De sakkunniga bör undersöka möjligheterna att besluta om rätt för förfördelade till genmäle på av nämnden angivna villkor. De närmare förutsättningarna härför får övervägas av utredningen.

Vad som kan komma i fråga synes närmast vara att nämnden får möjlighet att med kort varsel besluta om att den som blivit lidande av att ett program brustit i opartiskhet eller saklighet ges utrymme att i visst program och under viss angiven tidsrymd lägga fram sin version i saken. Ett sådant system torde komma att verka i huvudsak indirekt, på så sätt att dess existens inskärper vikten av att kraven på opartiskhet och saklighet iakttages i programverksamheten. Självfallet får ett system av detta slag inte leda till att programplaneringen onödigt förrycks eller till att genmälen

blir ett alltför omfattande inslag i programverksamheten. För att kunna godtagas måste det därför konstrueras så att radionämnden endast i sällsynta fall behöver påbjuda införandet av genmäle.

De sakkunniga bör samråda med massmedieutredningen som har att utreda behovet av lagregler och behovet av beriktigande av uppgifter i press, radio och television. Den nu pågående utredningen rörande radionämndens organisation bör kunna slutföras utan hinder av de sakkunnigas överväganden. De förbättringar av radionämndens arbetssituation som pågående utredning har att överväga är nödvändiga redan på kort sikt och kommer att utgöra en förutsättning för att radionämnden skall kunna ges den roll som jag här antytt. De sakkunniga bör självfallet samråda med radionämndsutredningen.

De sakkunniga bör presentera förslag till de författningsändringar som deras förslag kan föranleda och utarbeta ett förslag till avtalstext.

Utredningen har under tiden september - oktober 1974 hållit tre sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

56. Arbetsgruppen (U 1974:09) för beredande av vissa frågor rörande samarbetet mellan staten och Hermods korrespondensinstitut

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 juli 1974 för beredande av vissa frågor rörande samarbetet mellan staten och Hermods korrespondensinstitut:

Ordförande:

Pettersson, N. Lennart, fil. kand., led. av riksdagen

Ledamöter:

Andersson, Leif, departementsråd
Jacobson, Bengt, undervisningsråd

Experter:

Andersson, Johnny, kansliråd (fr.o.m. den 26 augusti 1974)
Beijer, Elof, utredningschef (fr.o.m. den 10 september 1974)
Holmberg, Börje, direktör (fr.o.m. den 10 september 1974)
Lundh, Jan Henrik, direktör (fr.o.m. den 10 september 1974)

Lokal: Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 08/763 17 91 (Johnny Andersson)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Arbetsgruppen har under tiden augusti - november 1974 hållit sju sammanträden.

Arbetsgruppen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1975.

57. Utredningen (U 1974:10) rörande den andliga vården vid sjukhusen och vid kriminalvårdens anstalter

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 juli 1974 för utredning rörande den andliga vården vid sjukhusen och vid kriminalvårdens anstalter (se Post- och Inrikes tidn. den 3 augusti 1974):

Ordförande:

Gustafsson, M. Gunnar, socionom, led. av riksdagen

Ledamöter:

Aglert, Per Arne, pastor
Danielson, Åke, kriminalvårdsdirektör
Färm, Hilding, landstingsråd
Grape, Karl Gunnar, kontraktsprost
Göransson, Bertil, landstingsråd
Jacobsson, Ulla, biträdande professor, led. av riksdagen

Sekreterare:

Göransson, C. Göran N., stiftssekreterare

Lokal: Domkapitlet i Lund, Kraftstorg 12, Fack, 221 01 Lund, tel. växel 046/13 50 50 (sekreteraren), 08/14 20 20 ankn. 1413 (ordföranden)

Direktiv (anförande av statsrådet Gustafsson till statsrådsprotokollet den 12 juli 1974):

I enlighet med beslut av 1958 års riksdag (prop. 1958 A:67 och 1958 B:21, SU 1958 B:121) har sedan år 1962 prästerskapet i det territoriella pastorat, inom vilket ett sjukhus är beläget, ansvaret för den andliga vården vid sjukhuset. Den andliga vården vid sjukhusen är en del av prästernas ordinarie arbetsuppgifter. Vid bestämmandet av den församlingsprästerliga organisationen i ett pastorat tas hänsyn till antalet vårdplatser vid sjukhus inom pastoratet.

Även de frikyrkliga samfunden skall enligt nämnda riksdagsbeslut beredas möjlighet att utöva andlig vård vid sjukhusen. Den frikyrkliga insatsen skall dock ske i helt fria former utan annan reglering från samhällets sida än vad som kan finnas påkallat av hänsyn till sjukvården. Vikten av en samordning mellan den andliga vård som svenska kyrkan svarar för och de fria kristna samfundens verksamhet har emellertid framhållits bl. a. i uttalanden av Svenska ekumeniska nämnden och Sveriges frikyrkoråd.

Organisationen av den andliga vården vid kriminalvårdens anstalter, för vilken riktlinjer fastställdes av 1962 års riksdag (prop. 1962:1 bil. 4, SU 2, rskr 2), skiljer sig från den som tillämpas vid sjukhusen. Enligt lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt skall intagen som inom anstalten vill utöva sin religion beredas tillfälle härtill i den utsträckning det kan ske. Vid varje anstalt finns sedan år 1962 en nämnd för den andliga vården, bestående av en präst i svenska kyrkan och en företrädare för frikyrkorna. Ledamöterna i dessa nämnder erhåller arvoden från kriminalvården. Dessutom har statsmedel anvisats för anställande av tre resesekreterare inom kriminalvården, av vilka en företräder svenska kyrkan, en

Frälsningsarmén och en Sveriges frikyrkoråd.

1968 års beredning om stat och kyrka behandlar i sitt betänkande (SOU 1972:36) Samhälle och trossamfund frågan om den andliga vården vid sjukhusen och vid kriminalvården anstalter och anför därvid i huvudsak följande. Önskemål om utredning av den andliga vården vid sjukhusen har under senare år upprepade gånger kommit fram motionsvägen i riksdagen. Som motiv har huvudsakligen anförts att behovet av s. k. sjukhuspräster är så stort att det ej i förutsatt utsträckning kan tillgodoses av svenska kyrkans församlingar på resp. orter. Dessa önskemål om utredning har inte bifallits av riksdagen vilket bl. a. motiverats med hänvisning till det pågående arbetet i kyrka-statfrågan. Vederbörande riksdagsutskott har dock framhållit vikten av att man söker tillgodose behovet av andlig omvårdnad på sjukhusen. Beredningen finner det — utifrån sin grundsyn om samhällets ansvar för att befolkningens religiösa behov skall kunna tillgodoses — väsentligt att andlig vård finns tillgänglig för patienter på sjukhusen. Det måste emellertid vara fråga om ett erbjudande till frivilligt deltagande. Redan gällande bestämmelser stadgar att inga inslag av tvång, närvaroplikt o. d. får förekomma. Den religiösa omvårdnaden förutsätter samarbete mellan olika kyrkor och samfund och bör alltså vara ekumeniskt präglad. Sedan riktlinjerna för frikyrkornas medverkan i den andliga vården fastställts har också andra trossamfund, bl. a. genom invandringen, fått ökad anslutning. Även från dessa trossamfunds sida kan berättigade anspråk ställas på att få tillfälle att medverka i den andliga vården. En samorganisation med andra trossamfund synes dock förutsätta en annan organisationsbas än svenska kyrkans församling och en annan finansieringsform i framtiden. Härtill kommer att förekomsten av stora sjukvårdsinrättningar kan medföra problem för den församling till vilken ett sjukhus är förlagt, särskilt om församlingen är liten. Beredningen förordar att frågan om den andliga vården vid sjukhusen utreds. Beträffande kriminalvårdens anstalter anser beredningen att nuvarande system med en särskild nämnd för andlig vård visserligen inte behöver ändras som följd av beredningens reformförslag. Beredningen finner det emellertid önskvärt att en viss likformighet uppnås mellan organisationen av den andliga vården vid sjukhusen och vid kriminalvårdens anstalter och föreslår därför att den andliga vården på båda dessa områden utreds genom statens försorg i en gemensam arbetsgrupp, i vilken ingår företrädare för bl. a. sjukvårdshuvudmännen, kriminalvården, svenska kyrkan och andra trossamfund.

Betänkandet Samhälle och trossamfund har varit föremål för remissbehandling och en sammanställning av remissyttrandena har gjorts (SOU 1974:9). Flertalet av de remissinstanser som uttalar sig angående den andliga vården vid sjukhusen och kriminalvårdens anstalter biträder beredningens förslag om en särskild utredning.

Med anledning av en vid 1973 års riksdag väckt motion (1973:694) angående den andliga vården vid sjukhus har riksdagen förklarat att den ansluter sig till beredningens uppfattning att frågan om den andliga vården vid sjukhusen och vid kriminalvårdens anstalter bör utredas (KrU 1973:33, rskr 1973:285).

Mot bakgrund av vad som anförts i det föregående anser jag att den utredning om den andliga vården vid sjukhusen och vid kriminalvårdens anstalter som riksdagen begärt nu bör komma till stånd och verkställas av särskilda sakkunniga.

Som utångspunkt för organisationen av den andliga vården vid sjukhusen angav departementschefen i prop. 1958 A:67 bl. a. att patienterna i största

möjliga utsträckning skulle åtnjuta samma religiösa och kulturella förmåner som erbjuds utanför sjukhusen. Samtidigt betonade departementschefen att den andliga vården måste vara beroende av patienternas frivilliga deltagande och att den största vikten borde läggas vid den enskilda själavården. Dessa riktlinjer för den andliga vården vid sjukhusen är fortfarande sktuella och är tillämpliga även för kriminalvårdsanstalterna. De bör alltså ligga till grund för de sakkunnigas arbete. Vad som däremot behöver utredas är hur riktlinjerna skall kunna förverkligas.

Den första fråga som de sakkunniga behöver ta ställning till är vilka inrättningar eller kategorier av människor verksamheten skall omfatta. De sakkunniga bör vidare undersöka hur omfattande behovet av andlig vård är och vilka former av andlig vård som bör komma i fråga vid resp. inrättningar. Behovet av andlig vård för intagna utländska medborgare och personer tillhörande olika mindre samfund måste särskilt beaktas.

Mot bakgrund av dels angivna riktlinjer, dels sina ställningstaganden i fråga om verksamhetsområdet och behovet av andlig vård bör de sakkunniga överväga olika organisationsformer. Hänsyn bör tas såväl till behovet av ekumenisk samverkan som till behovet av samarbete med huvudmännen för och personalen vid ifrågavarande inrättningar. De sakkunniga bör pröva hur den andliga vården skall samordnas med den övriga verksamheten och därvid bl. a. ta ställning till vem som skall vara huvudman för den andliga vården. De sakkunniga bör vidare överväga om förutsättningar föreligger för att organisera den andliga vården på liknande sätt vid sjukhusen och vid kriminalvårdens anstalter. De sakkunniga bör även bedöma behovet av personal för den andliga vården.

Det bör övervägas om det på grund av att den andliga vården vid sjukhusen resp. kriminalvårdens anstalter är av så speciell karaktär behöver anordnas särskild utbildning för dem som skall handha den andliga vården på dessa områden. Om de sakkunniga anser att särskild utbildning behövs bör de ange hur denna skall organiseras och finansieras.

De sakkunniga bör beräkna de kostnadsmässiga konsekvenserna av sina förslag rörande den andliga vården på ifrågavarande områden. De bör vidare överväga i vilken utsträckning sjukvårdens resp. kriminalvårdens huvudmän bör bidra till finansieringen av verksamheten samt motiven härför. De sakkunniga bör även utarbeta förslag till de föreskrifter som aktualiseras genom utredningen.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

58. Arbetsgruppen (U 1974:11) för vissa kulturminnesvårds- och museifrågor

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 oktober 1974 för vissa kulturminnesvårds- och museifrågor:

Ordförande:

Lindahl, Jan-Mats, departementssekreterare

Ledamöter:

Biörnstad, Margareta, överantikvarie

Gustafsson, Stig, ombudsman

Hallerdt, Björn, landsantikvarie
Tornborg, Curt G. F., kansliråd
Wandén, Stig A., departementssekreterare

Expert:
Inger, Björn J. P. B., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 1 november 1974)

Sekreterare:
Rönström, B. Thomas, departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Annell, G. Kristina, kammarrättsfiskal
Jonsson, Anita L., kanslisekreterare

Lokal: Utbildningsdepartementet, Mynttorget 1, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 08/763 17 43 (Rönström), 763 13 84 (Annell), 763 18 00 (Jonsson)

Direktiv (PM upprättad den 25 oktober 1974 inom utbildningsdepartementet):

1 Bakgrund

Den allmänna synen på kulturminnesvården mot bakgrund av målen för den statliga kulturpolitiken behandlas i prop. 1974:28 (s. 349-351). I propositionen behandlas vidare kulturminnesvårdens regionala organisation och frågan om decentralisering av beslutanderätten enligt kulturminnesvårdens speciallagstiftning (s. 352-356). I samband med behandlingen av museerna föreslås ett nytt statsbidrag till länsmuseerna för deras museala och kulturminnesvårdande verksamhet (s. 341-342, jfr. s. 355-356 och 390).

Vid sin behandling av propositionen utgick riksdagens kulturutskott från att organisationsförändringen skulle ske med beaktande av vikten av att länsmuseet/landsantikvarien i ekonomiskt hänseende och på annat sätt fick möjligheter till ett fortsatt effektivt arbete i kulturminnesvården. Detta borde enligt kulturutskottet vara en viktig riktpunkt för arbetet i den grupp som skulle överväga utformningen av det nya länsmuseibidraget. I gruppens uppgifter borde därför ingå att överväga och lämna preciserade förslag angående arbets- och kompetensfördelningen mellan den nye tjänstemannen i länsstyrelsen och länsmuseet/landsantikvarien. Länsmuseet/landsantikvarien borde enligt kulturutskottet behålla sin nuvarande viktiga uppgift som remiss- och kontaktorgan i förhållande till länsstyrelsen och samtidigt genom sin fria ställning ha goda möjligheter att vid sidan av det museala och vetenskapliga arbetet bedriva en informativ och opinionsbildande verksamhet samt lämna kommunerna hjälp i kulturvårdsarbetet.

Riksdagen har i dessa delar fattat beslut i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag samt som sin mening gett till känna vad kulturutskottet anfört angående den regionala kulturminnesvårdens organisation (KrU 1974:15 s. 28, 32-33, rskr 1974:248).

2 Arbetsgruppens uppgifter

2.1 Kulturminnesvårdens regionala organisation

Enligt statsmakternas beslut skall länsstyrelsen bli regional myndighet för den statliga kulturminnesvården den 1 juli 1976. Vid varje länsstyrelse skall inrättas en tjänst för handläggningen av kulturminnesvårdsfrågorna. Tjänsten skall vara organisatoriskt sidoordnad de olika enheterna inom länsstyrelsens planeringsavdelning. Det utredningsarbete som krävs i fråga om kulturminnesvårdens organisatoriska inordnande i länsstyrelsen bör utföras av arbetsgruppen för vissa kulturminnesvårds- och museifrågor.

Till grund för hittills fattade beslut i organisationsfrågan har bl.a. legat kraven på att åstadkomma en integrering av kulturminnesvården i det regionala planeringsarbetet och att samtidigt söka få till stånd en klarare ansvarsfördelning i fråga om kulturminnesvården. Detta bör också vara en utgångspunkt för arbetsgruppens överväganden. Den nya tjänst som skall tillföras länsstyrelsens planeringsavdelning bör inordnas i länsstyrelse-organisationen på ett sådant sätt att tjänstens innehavare nära kan samarbeta med övriga enheter, däribland planenheten och naturvårdsenheten, i frågor av gemensamt intresse. Eftersom avsikten inte är att bygga upp en särskild kulturminnesenhet i länsstyrelsen är det angeläget att arbetsgruppen undersöker om den nye tjänstemannens behov av allmän service kan tillgodoses genom utnyttjande av t.ex. planeringskansliet. Arbetsgruppen bör närmare överväga och utarbeta förslag i dessa frågor.

Arbetsgruppen bör vidare överväga frågan om en klarare ansvarsfördelning mellan staten, kommuner, landstingskommuner och organisationer inom hela kulturminnesvårdsområdet. Arbetsgruppen bör lämna preciserade förslag till arbets- och kompetensfördelning mellan länsstyrelsen och länsmuseet. Tyngdppunkten i länsstyrelsens arbete bör ligga på de delar av den regionala kulturminnesvården som faller inom samhällsplaneringen i stort. Inom länsstyrelsen skall vidare handläggas ärenden enligt kulturminnesvårdens speciallagstiftning, i den mån dessa inte skall ligga kvar på riksantikvarieämbetet (se nedan p. 2.2).

Länsmuseernas arbetsuppgifter kommer i fortsättningen liksom f.n. att bestämmas av vad de såsom fria kulturinstitutioner tar på sig inom kulturminnesvårds- och museiområdet. Länsmuseerna bör också kunna fullgöra uppgifter för länsstyrelserna och riksantikvarieämbetet (se nedan p. 2.3).

Det ankommer sålunda på arbetsgruppen att lägga fram förslag om kulturminnesvårdens regionala organisation som dels innebär en precisering av statens insatser genom länsstyrelsen, dels skapar förutsättningar för samarbete och samverkan mellan kulturminnesvårdens centrala myndighet, länsstyrelse, länsmuseum, kommuner, landstingskommuner och organisationer.

2.2 Kulturminnesvårdens speciallagstiftning

Med kulturminnesvårdens s.k. speciallagstiftning avses i första hand lagen (1942:350) om fornminnen (ändrad senast 1971:1163), kungörelsen (1942:926) med vissa bestämmelser angående tillämpningen av lagen om fornminnen (ändrad senast 1972:550), lagen (1960:690) om byggnadsminnen

(ändrad senast 1972:777), kungörelsen (1960:691) med närmare bestämmelser rörande tillämpningen av lagen om byggnadsminnen (ändrad senast 1972:535), kungörelsen (1920:744) med föreskrifter rörande det offentliga byggnadsväsendet (ändrad senast 1968:739), kungörelsen (1963:540) om begravningsplatser och gravar m.m. (ändrad senast 1967:619), kungörelsen (1942:929) angående vården av vissa kyrkliga inventarier (ändrad 1967:338). Beslut i ärenden enligt denna lagstiftning fattas i dag av riksantikvarieämbetet utom beträffande fastställande av gränser för fornlämningsområde och vissa andra verkställighetsåtgärder. På länsplanet deltar landsantikvarien i stor utsträckning i beredningen av dessa ärenden.

Enligt statsmakternas beslut skall länsstyrelsen från den 1 juli 1976 i ökad utsträckning handlägga ärenden enligt kulturminnesvårdens speciallagstiftning. Riksantikvarieämbetet skall dock även i fortsättningen fatta beslut i ärenden som för sin handläggning kräver speciell sakkunskap av ett slag som bara finns företrädd inom ämbetet.

Arbetsgruppen bör företa en samlad översyn av bl.a. ovannämnda lagar och författningar och föreslå lämplig avgränsning mellan riksantikvarieämbetets och länsstyrelsens beslutsfunktioner. Länsstyrelsen skall i första hand fatta beslut i de ärenden som har ett starkt samband med den fysiska planeringen och samhällsplaneringen i stort. Länsstyrelsen bör därutöver kunna fatta beslut i frågor som kan handläggas med hjälp av regionalt tillgänglig expertis inom länsstyrelser, länsmuseum, kommuner och organisationsliv. I detta sammanhang bör arbetsgruppen närmare överväga omfattningen av den rätt att besvära sig över länsstyrelsens beslut som skall tillkomma riksantikvarieämbetet. Arbetsgruppen bör lägga fram förslag till de författningsändringar som föranleds av översynen.

2.3 Statsbidrag till länsmuseer m.m.

Med hänsyn till de förändringar som skall genomföras i fråga om organisation och ansvar på kulturminnesvårdsområdet kommer nuvarande statsbidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen att upphöra. Ett nytt statsbidrag skall i stället införas för länsmuseerna.

Arbetsgruppen bör med utgångspunkt i aktuella förhållanden i varje län närmare överväga utformningen av det nya bidragssystemet. Bidraget bör tillsammans med de insatser som görs av landsting och kommuner bidra till att trygga länsmuseernas fortsatta arbete som regionala institutioner på kulturminnesvårds- och museiområdet.

Arbetsgruppen bör vidare utreda hur ett bidrag till regional musei- och kulturminnesvårdsverksamhet bör vara utformat i län där länsmuseum saknas. Nuvarande landsantikvariebidrag bör i dessa län avlösas av ett bidrag till en institution eller organisation som kan tillförsäkra länsstyrelsen och riksantikvarieämbetet tillgång till fortsatt kulturminnesvårdsexpertis inom resp. län.

Vid den närmare utformningen av statsbidraget bör stor hänsyn tas till att kommuner, landstingskommuner och andra huvudmän för länsmuseer m.m. själva fastställer inriktningen och ambitionsnivån för sin verksamhet på kulturområdet. Arbetsgruppen bör klarlägga omfattningen och finansieringen av nuvarande verksamhet och söka utröna vilken roll nuvarande landsantikvariebidrag spelat för finansieringen.

2.4 Tidsplan m.m.

Den nya regionala organisationen för kulturminnesvården skall införas den 1 juli 1976. Från samma tidpunkt skall det nya statsbidraget till länsmuseer m.m. utgå. Utredningsarbetet bör sålunda bedrivas skyndsamt. Arbetsgruppen bör avge förslag i dessa frågor före utgången av maj 1975.

Organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer (ORM) överväger f.n. en omorganisation av riksantikvarieämbetet och statens historiska museum. Den nya organisationen skall träda i kraft den 1 juli 1975 och ORM skall avge sitt förslag den 1 december 1974. Arbetsgruppens genomgång av kulturminnesvårdslagstiftningen (jfr. p. 2.2), i syfte att föreslå en lämplig avgränsning mellan riksantikvarieämbetets och länsstyrelsens beslutsfunktioner enligt denna lagstiftning, har viss betydelse för utformningen av riksantikvarieämbetets organisation. Arbetsgruppen bör därför på lämpligt sätt, och så snart detta låter sig göras, lämna underlag för regeringens slutliga bedömningar i denna organisationsfråga.

Arbetsgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

Jordbruksdepartementet

Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1974: 1, 3, 5, 6, 9, 10, 11, 14, 15, 17, 22, 23, 26 och 27

1. Trädgårdsnäringsutredningen (Jo 1959:29)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 april 1958 för att verkställa en allsidig utredning rörande trädgårdsnäringens problem (se Post- och Inrikes tidn. den 26 april 1958):

Ordförande:
Widell, C. Gösta, f.d. generaldirektör

Ledamöter:
Hansson, Nils G., lantbrukare, f.d. led. av riksdagen
Löfqvist, Thyra C., fru, f.d. led. av riksdagen
Nilsson, Jöns O., fruktodlare, f.d. led. av riksdagen
Olsson, K. Helmer, f.d. generaldirektör
Svedberg, A. Lage, småbrukare, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Langdahl, Henry, f.d. avdelningschef
Malmqvist, Lars, agronom
Moberg, C. E. Ragnar, direktör
Norrgren, Ulf, produktionschef
Nyström, Holger R. B., direktör

Sekreterare:
Säkk, Karl, t.f. byråchef

Direktiven för utredningen, se 1959 års riksdagsberättelse Jo 29. Tilläggsdirektiv, se kungl. brev den 15 april 1966.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tio arbetsgruppsammanträden.

Utredningen har den 12 september 1974 avgett en promemoria angående vissa frågor på trädgårdsområdet.

Uppdraget är därmed slutfört.

2. Lokal- och utrustningsprogramkommittén (Jo 1966:31) för jordbrukets högskolor

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 juni 1965 för att utarbeta lokalprogram och utrustningsprogram för lantbrukshögskolan, skogshögskolan och veterinärhögskolan m.fl. (se Post- och Inrikes tidn. den 23 juni 1965):

Ordförande:
Törnquist, Harry E., byggnadsråd

Ledamöter:
Bendz, C. Mårten E:son, professor, rektor
Hansen, Hans-Jörgen, professor, föreståndare (fr.o.m. den 1 januari 1975)
Hjelm, K. G. Lennart, professor, rektor
Lindquist, B. Rune L., byråchef
Lothigius, Björn E. S., skog. stud.
Rydén, Jan E., avdelningschef
Schmiterlöw, Carl G., professor, rektor
Söderman, S. Olof, ingenjör

Expert:
Eriksson, Harald, avdelningsföreståndare

Sekreterare:
Eliasson, Per-Erik, byråchef

Bitr. sekreterare:
Ehrengren, K. Lennart, t.f. avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1975)
Forssman, Åke V., avdelningsdirektör
Olsson, J. Malte, departementssekreterare

Lokal: Lantbrukshögskolans centrala förvaltning, 750 07 Uppsala 7, tel. växel 018/10 20 00 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1966 års riksdagsberättelse Jo 31. Tilläggsdirektiv, se kungl. brev den 30 juni 1967.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden. Därutöver har överläggningar hållits med företrädare för institutioner och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén har under samma tidsperiod framlagt lokalprogram för skogshögskolans partiella omlokalisering till Garpenberg, Uppsala (inkl. växtskyddet m. fl.) och Umeå samt för fytotronverksamheten i Stockholm. Vidare har lokalprogram framlagts för bl. a. djurförsöksstation i Alnarp, tillbyggnad av institutionen för växtodling och för fruktlager m. m. på Balsgård.

Utrustningsprogram har framlagts för bl. a. skogshögskolan m. m., Ultuna, skogshögskolan, Umeå, skogshögskolan, Garpenberg och lantbrukshögskolan, Alnarp.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

3. Jaktmarksutredningen (Jo 1968:31)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 oktober 1967 för att verkställa utredning av vissa jaktfrågor (se Post- och Inrikes tidn. den 7 november 1967):

Ordförande:
Sköld, Per I., direktör

Ledamöter:
Boo, Fritiof I., kommunalråd
Karlsson, Helge G., metallarbetare, led. av riksdagen
Ringaby, Per-Eric, godsägare, led. av riksdagen
Trana, Folke K. E., lantbrukare, f.d. led. av riksdagen
Wikberg, J. Axel, hemmansägare, f.d. led. av riksdagen

Expert:
Hildebrand, Per K., rådman

Sekreterare:
Hagman, Knut A. O., avdelningsdirektör

Bitr. sekreterare:
Dyhre, A. Gunnar, kammarrättsråd

Direktiven för utredningen, se 1968 års riksdagsberättelse Jo 31.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden.

Utredningen har i december 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:80-81) Jaktmarker

Uppdraget är därmed slutfört.

4. Fiskerinäringsutredningen (Jo 1968:32)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 oktober 1967 för att utarbeta förslag rörande den fortsatta utformningen av prisregleringen för fisk (se Post- och Inrikes tidn. den 7 november 1967):

Ordförande:
Eckersten, Ivan E., statssekreterare

Ledamöter:
Elmstedt, Claes Y., lantbrukare, led. av riksdagen
Lindskog, Carl P. F., direktör
Magnusson, Nils B., lantbrukare, led. av riksdagen
Åberg, Ch. Georg, förbundsordförande, led. av riksdagen

Experter:
Hedström, Bo S., generaldirektör
Lundblad, Björn O., avdelningschef
Säkk, Karl, t.f. byråchef
Verständig, Sigmund, avdelningsdirektör

Sekreterare:
Säkk, Karl, t.f. byråchef

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm 16, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1968 års riksdagsberättelse Jo 32.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tio sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

5. Miljökontrollutredningen (Jo 1970:20)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 april 1969 för att utreda informationen på miljövårdsområdet m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 17 april 1969):

Ordförande:
Ekström, Sven E. A., f.d. förvaltningschef, led. av riksdagen

Ledamöter:
Hannerz, D. G. Lennart, forskningschef
Hedengren, Sven-Olof G., överdirektör
Johansson, E. Allan, länsråd
Lönngren, D. Rune, farm. dr
Medin, Knut H., avdelningschef
Trotzig, C. Fredrik J., avdelningschef

Experter:
Bolin, Bert R. J., professor
Mejegård, O. Sigvard W., hovrättsråd
Palmstierna, Hans A. K., docent
Sandqvist, B. Eje G., statistikchef
Swarén, Ulla M., byråchef

Sekreterare:
Mejegård, O. Sigvard W., hovrättsråd

Bitr. sekreterare:
Malmås, Bengt H., avdelningsdirektör
Öster, Karl Olov, departementssekreterare

Direktiven för utredningen, se 1970 års riksdagsberättelse Jo 20.

Utredningen har under tiden november 1973 - juni 1974 hållit sju sammanträden.

Utredningen har under budgetåret 1973/74 bedrivit utvecklingsarbete rörande ett informationssystem för miljövården.

Uppdraget är därmed slutfört.

6. Sambruksutredningen (Jo 1970:24)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 juli 1969 för att utreda vissa frågor rörande sambruksföreningar (se Post- och Inrikes tidn. den 30 augusti 1969):

Ordförande:
Johansson, Stig E., överdirektör

Ledamöter:
Hansson, H. Gunnar, lantbruksdirektör
Jansson, N. Ewald, f.d. förbundsordförande
Persson, Sven G. F., lantarbetare, f.d. led. av riksdagen
Tågmark, Sven G., lantbrukare, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Lindberg, E. Rupert, f.d. driftsledare
Nilsson, Folke N., direktör
Renborg, Ulf B:son, professor
Skoog, Karl L., driftsledare

Sekreterare:
Siöalth, G. Birger, departementssekreterare

Direktiven för utredningen, se 1970 års riksdagsberättelse Jo 24.

Utredningen har under tiden november 1973 - juni 1974 hållit fem sammanträden.

Utredningen har i april 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:30) Jordbruk i samverkan.

Uppdraget är därmed slutfört.

7. Fiskeadministrativa utredningen (Jo 1970:25)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 september 1969 för utredning av den regionala fiskeriadministrationens uppgifter och organisation (se Post- och Inrikes tidn. den 4 oktober 1969):

Ordförande:
Senning, Claes O., kansliråd

Ledamöter:
Johansson, Erik V., arbetsförmedlingsföreståndare, led. av riksdagen
Kåhre, M. Lillemor, avdelningsdirektör

Experter:
Hansson, H. Arne, studierektor
Siöalth, G. Birger, departementssekreterare
Sörensen, S. Ingemar K., byråchef
Widerberg, Bertil R., redaktör
Åberg, Ch. Georg, förbundsordförande, led. av riksdagen

Sekreterare:
Westberg, Swen E. G. A., hovrättsassessor

Bitr. sekreterare:
Mühlenbock, Kjell I. O., länsassessor

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm 16, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1970 års riksdagsberättelse Jo 25. Tilläggsuppdrag, se 1972:Jo 16

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 14 sammanträden. Därutöver har särskilda arbetsgrupper inom utredningen sammanträtt vid skilda tillfällen.

Utredningen har den 19 december 1973 avgett betänkandet (Ds Jo 1973:3) Ny statlig fiskeadministration. I skrivelse den 12 juni 1974 har utredningen lämnat förslag till viss ändring av bestämmelserna om förvaltningen av kronans fisken.

Utredningens arbete med de återstående frågorna om fiskodling och fisketillsyn beräknas kunna avslutas under år 1975.

8. Naturvårdskommittén (Jo 1970:28)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 februari 1970 för översyn av naturvårdslagen (se Post- och Inrikes tidn. den 6 mars 1970):

Ordförande:
Karlsson, F. Göran, redaktör, led. av riksdagen

Ledamöter:
Grebäck, Erik H., agronom, f.d. led. av riksdagen
Hjorth, Nils T., förrådsförvaltare, led. av riksdagen
Lothigius, Carl-Wilhelm, lantbrukare, led. av riksdagen
Ludvigsson, Ingrid M., fru, led. av riksdagen
Lönnqvist, Ulf R., kansliråd
Wirtén, Rolf G. S., folkskollärare, led. av riksdagen

Experter:
Delin, Lars A., rättschef
Holm, J. Lennart, generaldirektör
Lindskog, J. Lennart, länsråd
Wenker, Stig-Eric, hovrättsassessor

Sekreterare:
Björnberg, Bengt I. A., revisionssekreterare

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1971 års riksdagsberättelse Jo 21. Tilläggsdirektiv, se riksdagsberättelse 1973 Jo 12 samt 1974 Jo 10.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 13 sammanträden.

Kommittén har i februari 1974 avgett betänkandet (Ds Jo 1974:1) Naturvård I, Strandskydd, Landskapsvård, förvaltning.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

9. Organisationskommittén (Jo 1970:30) för omlokalisering av veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt (OKV)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 maj 1970 i anledning av veterinärhögskolans och statens veterinärmedicinska anstalts omlokalisering (se Post- och Inrikes tidn. den 24 juni 1970):

Ordförande:
Edenman, Ragnar H. L., landshövding, f.d. led. av riksdagen

Ledamöter:
Askling, Margit, ombudsman
Björkman, K. Gösta, generaldirektör
Hansen, Hans-Jörgen, professor, föreståndare
Hegrelius, A. Olov R., regeringsråd

Hjelm, K. G. Lennart, professor, rektor
Schmiterlöw, Carl G., professor, rektor
Segerstedt, Torgny, professor, rektor
Törnquist, Harry E., byggnadsråd
Widén, K. A. Ingvar, generaldirektör

Experter:
Carlson, Filip, tillsynsman
Claesson, C. Olof, professor
Ekesbo, A. G. Ingvar, bitr. professor
Henricsson, Bengt H., avdelningschef
Hornwall, Gert H. D., överbibliotekarie
Höglund, E. Olov, avdelningsdirektör
Lannek, Nils G. V., professor
Lindquist, B. Rune L., byråchef
Lundström, Herbert, statsinspektör
Sanner, Lars-Erik, överbibliotekarie
Wallin, Alf G., kansliråd
Wijkman, E. Gunnar B., universitetsråd

Huvudsekreterare:
Birgersson, Torsten B. A., byråchef

Sekreterare:
Eliasson, Per-Erik, byråchef

Bitr. sekreterare:
Ehrengren, K. Lennart, t.f. avdelningsdirektör
Nordblom, Bengt S. J., avdelningsdirektör

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse Jo 22.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden i plenum och 16 sammanträden med arbetsgrupper inom kommittén.

Kommittén har under den aktuella tiden avlämnat bl. a. lokalprogram för SVA-blocket, SVA:s produktionsavdelning samt centrala servicefunktioner på Ultuna.

Utrustningsprogram har bl. a. lagts fram för kliniskt centrum, restauranger och centrala servicefunktioner på Ultuna samt fältstation i Skara.

Kungl. Maj:t har den 29 november 1974 förordnat att kommittén skall upphöra vid utgången av år 1974.

10. Fritidsbåtutredningen (Jo 1970:33)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1970 med uppdrag att utreda frågor som hör samman med fritidsbåttrafiken (se Post- och Inrikes tidn. den 18 juli 1970):

Ordförande:
Frithiofson, Karl A. F., landshövding

Ledamöter:
Augustsson, J. A. Gillis, järnbruksarbetare, led. av riksdagen
Dahlgren, P. Anders B., lantbrukare, led. av riksdagen
Nylander, Sven H., ingenjör
Schelin, Bengt A. E., direktör

Experter:
Brändström, Carl-Edvard P., byrådirektör
Damgren, H. G. Fredrik, departementssekreterare
Göransson, Stig, byrådirektör
Hartelius, Kaj S., intendent
Isberg, Tord A., hovrättsassessor (fr.o.m. den 13 februari 1974)
Simonsson, Peter M. O. O., sjöfartsråd
Sjöstedt, K. Lennart T., hovrättsassessor (fr.o.m. den 13 februari 1974)

Sekreterare:
Mehr, Katrin G., länsassessor

Bitr. sekreterare:
Widerberg, Bertil R., redaktör

Direktiven för kommittén, se 1971 års riksdagsberättelse Jo 25.

Utredningen har under tiden november 1973 - december 1974 hållit elva sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har i december 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:95) Båtliv - Samhället och fritidsbåtarna.

Uppdraget är därmed slutfört.

11. Utredningen (Jo 1971:01) rörande omhändertagande och behandling av kemiskt avfall m. m. (UKA)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 mars 1971 för att utreda frågor rörande omhändertagande och behandling av kemiskt avfall m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 15 april 1971). Utredningens uppdrag har den 30 juni 1971 utvidgats att gälla frågan om omhändertagande av olja och oljerester från fartyg samt den 21 april 1971 fråga om omhändertagande

av alla slags kemikalierester från fartyg (se Post- och Inrikes tidn. den 15 juli 1971):

Utredningsman:
Henningsson, H. Einar G. M., elektriker, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Eriksson, Per, avdelningsdirektör
Hansson, N. Olle R., departementssekreterare
von Heidenstam, G. Olov, avdelningsdirektör
Hjorth, Lars E. A., departementssekreterare
Holmqvist, Åke H., departementssekreterare
Olerud, Eric Hj., sekreterare
Ovegård, Lars O., byråchef
Wallin, Alf G., kansliråd

Sekreterare:
Ovegård, Lars O., byråchef

Bitr. sekreterare:
Kolk, Raimond, avdelningsdirektör

Direktiven för utredningen, se 1972 års riksdagsberättelse Jo 22.

Utredningsmannen har under året fortlöpande haft överläggningar med experter och andra av utredningsarbetet berörda.

Utredningen har den 12 november 1974 avgett delbetänkandet (Ds K 1974:12) Anläggningar och anordningar för mottagning av kemikalierester från fartyg.

Uppdraget är därmed slutfört.

12. Utredningen (Jo 1971:06) om kontrollanstalterna på jordbrukets område

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 juni 1971 för att utreda frågor rörande kontrollanstalterna på jordbrukets område (se Post- och Inrikes tidn. den 15 juli 1971):

Ordförande:
Widén, K. A. Ingvar, generaldirektör

Ledamöter:
Hedström, Bo S., generaldirektör
Hjelm, K. G. Lennart, professor, rektor
Johansson, N. Filip, lantbrukare, led. av riksdagen
Kuylenstjerna, C. Göran J., direktör
Mossberger, Eric G. V., f.d. ombudsman, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Ekelund, Sigvard F. A., agr. dr
Esbo, Harald V. O., professor
Lindström, Ingvar A., byråchef (fr.o.m. den 17 januari 1974)
Moberg, Harald A:son, professor
Nygård, Bengt A. V., professor
Sylvén, N. Edvard H., professor

Sekreterare:
Jeppsson, O. Gunnar, byråchef

Bitr. sekreterare:
Hansson, N. Olle R., departementssekreterare
Lidén, B. Carl Johan, lantbrukskonsulent

Lokal: Lantbruksstyrelsen, Centralvägen 16, Fack, 171 20 Solna, tel. växel 83 05 20 (ordföranden och sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1972 års riksdagsberättelse Jo 26.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden samt haft överläggningar med av utredningens arbete berörda myndigheter, organisationer och företag.

Utredningen har i december 1974 avgett delbetänkandet (Ds Jo 1974:16) Utsädeskontrollens organisation och lokalisering m. m.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

13. Utredningen (Jo 1971:08) om kostnaderna för miljövården

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 oktober 1971 för utredning rörande kostnaderna för miljövården (se Post- och Inrikes tidn. den 25 november 1971):

Ordförande:
Paulsson, G. Valfrid V., generaldirektör

Ledamöter:
Bergqvist, Jan G., pol. mag., led. av riksdagen
Burenstam Linder, H. M. Staffan, docent, led. av riksdagen
Norrby, J. Sören, ingenjör, led. av riksdagen
Pettersson, N. Lennart, fil. kand., led. av riksdagen (fr.o.m. den 11 juni 1974)
Rosqvist, G. Birger, mästerlots, led. av riksdagen
Thorsson, Inga M., statssekreterare, led. av riksdagen (t.o.m. den 10 juni 1974)
Åkerfeldt, Sven Eric, lantbrukare, led. av riksdagen

Experter:
Ahlgren, Nils U., planeringschef (fr.o.m. den 1 december 1974)
Grafström, Erik O. Hj., f.d. generaldirektör
Helmerson, Bo I. H., direktör
Hjorth, Lars E. A., departementssekreterare
Höök, Erik S. V., planeringschef
Johansson, Bengt A. W., departementsråd
Johansson, E. Allan, länsråd (t.o.m. den 8 maj 1974)
Lönnqvist, Ulf R., kansliråd
Moreau, Jan-Erik, pol. mag.
Nilsson, Olof, direktör
Olerud, Eric Hj., sekreterare
Svensson, Kjell R., kansliråd
Söderberg, Jan, departementssekreterare

Sekreterare:
Ahlgren, Nils U., planeringschef (t.o.m. den 30 november 1974)
Ovegård, Lars O., byråchef (fr.o.m. den 1 december 1974)

Bitr. sekreterare:
Almgren, Richard, civilingenjör
Edwinson, Vanja A. M., kanslisekreterare
Hannerz, N. Christer, socionom (fr.o.m. den 1 december 1974)
Olsson, Inger M-A., byrådirektör

Lokal: Statens naturvårdsverk, Smidesvägen 5, Fack, 171 20 Solna, tel. växel 98 18 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1972 års riksdagsberättelse Jo 28.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden.

Utredningen har den 17 juni 1974 avgett rapporten (SOU 1974:44) Effekter av förpackningsavgiften samt den 28 oktober 1974 betänkandet (SOU 1974:101) Begränsning av svavelutsläpp - En studie av styrmedel.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

14. Utredningen (Jo 1972:01) om spridning av kemiska medel

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 mars 1972 för att utreda frågan om spridning av kemiska medel (se Post- och Inrikes tidn. den 13 mars 1972):

Ordförande:
Henningsson, H. Einar G. M., elektriker, f.d. led. av riksdagen

Sakkunniga:
Andersson, Karl-Gustav, rörverksarbetare, led. av riksdagen
Jönsson, Elias I., lantbrukare, f.d. led. av riksdagen
Larsson, L. Thorsten, lantbrukare, led. av riksdagen
Leuchovius, Karl G. W., lantbrukare, led. av riksdagen
Sundström, M. Gudrun, fru, led. av riksdagen

Experter:
Brandt, C. Erik, direktör
Johansson, R. A. Dicken, avdelningsdirektör
Lundberg, Hans E. V., skogsdirektör
Nilsson, B. Ingemar, ombudsman
Paulsson, G. Valfrid V., generaldirektör
Rydbo, Folke, generaldirektör
Svensson, S. Börje F., ombudsman
Tågmark, Sven G., lantbrukare, f.d. led. av riksdagen
Westlin, E. Arne, avdelningschef

Sekreterare:
Ovegård, Lars O., byråchef

Bitr. sekreterare:
Holmgren, Anders F., jägmästare
Lindgren, I. Lennart, departementssekreterare

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Jo 24.

Utredningen har under tiden november 1973 - maj 1974 hållit elva sammanträden.

Utredningen har den 21 maj 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:35) Spridning av kemiska medel.

Uppdraget är därmed slutfört.

15. Miljöforskningsutredningen (Jo 1972:02)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 maj 1972 för utredning om samordning av miljövårdsforskningen (se Post- och Inrikes tidn. den 15 juni 1972):

Ordförande:
Johansson, E. Allan, länsråd

Ledamöter:
Andersson, Georg L., rektor, led. av riksdagen
Andersson, Lennart F. H., studieombudsman, led. av riksdagen
Ingelstam, Lars E., bitr. professor
Johansson, S. Olof H., led. av riksdagen

Experter:
Erngren, Birgit, avdelningsdirektör
Hannerz, D. G. Lennart, forskningschef

Sekreterare:
Damgren, H. G. Fredrik, departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Andersson, Ingvar L., byrådirektör
Armelius, Nina T., fil. kand.

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Jo 25.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tolv sammanträden.

Utredningen har i november 1974 avgett betänkandet (Ds Jo 1974:8) Samordnad miljövårdsforskning.

Uppdraget är därmed slutfört.

16. 1972 års jordbruksutredning (Jo 1972:04)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 juni 1972 för att utreda vissa frågor inom jordbrukspolitiken (se Post- och Inrikes tidn. den 4 juli 1972):

Ordförande:
Widén, K. A. Ingvar, generaldirektör

Ledamöter:
Eliasson, Rolf A. E., lantmästare, f.d. led. av riksdagen
Enlund, Eric P., lantbrukare, led. av riksdagen
Israelsson, Per J., apparatskötare, led. av riksdagen
Kristiansson, N. Axel, lantbrukare, led. av riksdagen
Lindberg, Marta S., försäkringskassetjänsteman, f.d. led. av riksdagen
Persson, Sven G. F., lantarbetare, f.d. led. av riksdagen
Rask, Karl A., fabrikör, led. av riksdagen
Wictorsson, Åke V., planeringschef, led. av riksdagen

Experter:
Borg, Sune S. B., avdelningsdirektör
Brangmo, K. Walter, direktör
Cederberg, Thomas O., direktör
Elm, Torsten J. W., avdelningschef
Hillbom, Lars H., civilekonom
Hulting, K. R. Georg, byråchef
Jansson, N. Ewald, f.d. förbundsordförande
Johannesson, Erik, direktör

Knutsson, P. Gösta, byråchef
Kristenson, Arne E., byråchef
Kristersson, Helge E., fil. dr (avliden den 1 juli 1974)
Larson, Sten E., byråchef (fr.o.m. den 5 april 1974)
Lindberger, Lars, överdirektör
Lindman, Karl S. S., byråchef
Lindström, Ingvar A., byråchef
Nilsson, Olof, direktör
Nilsson, N. Thorsten G., lantbrukare (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Ohlsson, K. Börje, lantbruksdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Olsson, Bengt M., byråchef
Renborg, Ulf B:son, professor (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Svärdström, Karl-Fredrik, professor (fr.o.m. den 5 april 1974)
Swedborg, Erik H., direktör (fr.o.m. den 5 april 1974)
Säkk, Karl, t.f. byråchef
Tiberg, Lennart F., direktör

Huvudsekreterare:
Lindström, Ingvar A., byråchef

Bitr. sekreterare:
Ingemansson, Jan H. I., lantbrukskonsulent (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Ågren, Carl-Henrik, byrådirektör

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (huvudsekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse Jo 27.

Tilläggsdirektiv (anförande av statsrådet Lundkvist till statsrådsprotokollet den 14 juni 1974):

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 juni 1972 har särskilda sakkunniga tillkallats för att utreda vissa frågor inom jordbrukspolitiken. De sakkunniga har antagit benämningen 1972 års jordbruksutredning.

Vid behandlingen vid årets riksdag av motioner angående jordbrukspolitiken uttalade jordbruksutskottet (JoU 1974:6) att de nuvarande bestämmelserna om stöd till jordbrukets rationalisering gällt i snart sju år. Även om vissa ändringar, vilka befunnits särskilt angelägna, hade genomförts under denna period fanns det enligt utskottets mening skäl att nu göra en mera allmän översyn över rationaliseringspolitiken. Detta kunde, fortsatte utskottet, vara motiverat av den förändring jordbruket genomgått sedan närmast föregående översyn, liksom även av den förändrade roll i samhället som jordbruket kan ha erhållit till följd av utvecklingen. Utskottet fann det naturligt att den av utskottet förordade mera allmänna översynen av hela rationaliseringspolitiken hänskjuts till jordbruksutredningen, vars direktiv därför borde vidgas i angiven riktning. Översynen borde ske med beaktande av de erfarenheter som vunnits i det hittillsvarande rationaliseringsarbetet och göras allsidig och förutsättningslös. Det var önskvärt att ifrågavarande utredningsarbete kunde bedrivas snabbt.

Utredningen borde här liksom i fråga om utredningsområdet i övrigt ha möjlighet att lägga fram delbetänkanden. Utskottet var i avvaktan på den föreslagna översynen inte berett ta ställning till de förslag om uttalanden och ändringar av gällande bestämmelser m. m. som framförts i förutnämnda motioner. Motionerna borde i stället överlämnas till 1972 års jordbruksutredning i samband med att utredningen erhöll sina tilläggsdirektiv.

I skrivelse till Kungl. Maj:t har riksdagen gett till känna vad jordbruksutskottet anfört (rskr 1974:97). Vidare innebär riksdagens beslut att riksdagen hemställt att ett antal motioner överlämnas till jordbruksutredningen. Även i andra sammanhnag har riksdagen hemställt att vissa motioner skall överlämans till utredningen (rskr 1974:90, 1974:98 och 1974:114).

För egen del anser jag att utredning rörande jordbrukets rationalisering enligt riksdagens önskemål bör komma till stånd. Utredningen bör i enlighet med vad riksdagen hemställt företas av 1972 års jordbruksutredning och göras allsidig och förutsättningslös. Såsom framhölls i prop. 1974:122 angående reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. bör jordbruksutredningen i samband härmed pröva grunderna för utformningen av det framtida stödet till jordbruket i norra Sverige. De motioner som riksdagen hemställt skall överlämnas till jordbruksutredningen bör överlämnas i detta sammanhang.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Därutöver har ett stort antal sammanträden hållits inom utredningens olika expertgrupper.

Utredningen har i november 1974 avgett promemorian (Ds Jo 1974:12) Effekter av livsmedelssubventioner.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

17. Jästutredningen (Jo 1973:02)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 januari 1973 för att utreda den framtida försörjningen med jäst, m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 3 mars 1973):

Ordförande:

Olsson, S. O. Bertil, f.d. generaldirektör

Sakkunniga:

Bull-Simonsen, Ivar, direktör

Hedström, Bo S., generaldirektör

Experter:

Dalåsen, Arne, f.d. förbundskassör

Hulting, K. R. Georg, byråchef

Nybom, P. Arne A., förbundssekreterare

Thelin, K. Hugo, direktör

Sekreterare:
de Shàrengrad, C. Allan R., departementssekreterare (avliden den 7 augusti 1974)
Sjöberg, O. Torgny, byrådirektör (fr.o.m. den 15 augusti 1974)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Jo 21.

Utredningen har under tiden november 1973 - september 1974 hållit tio sammanträden samt haft överläggningar med olika kommunala instanser och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har den 26 september 1974 avgett betänkandet (Ds Jo 1974:9) Den framtida försörjningen med jäst.

Uppdraget är därmed slutfört.

18. Förhandlingsgruppen (Jo 1973:03) för renskötselanläggningar (FFR)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 februari 1973 för att förhandla med samebyarna om renskötselanläggningar m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 9 mars 1973):

Ordförande:
Persson, Sven G. F., lantarbetare, f.d. led. av riksdagen

Sakkunniga:
Bäärnhielm, G. Mauritz, hovrättsråd
Landahl, O. Sixten H., lantbruksdirektör

Experter:
Bohman, Bengt A. H., länsråd
Lundberg, J. Iwan, avdelningsdirektör
Lundvall, A. Göran, avdelningsdirektör
Lithander, Per H., avdelningsdirektör
Stenberg, Bruno, renägare
Stenberg, Nikolaus, renägare
Åhrén, Anders, renägare

Sekreterare:
Ekendahl, Bengt G. M., byrådirektör

Lokal: Lantbruksstyrelsen, Centralvägen 16, Fack, 171 20 Solna, tel. växel 83 05 20 (sekreteraren)

Direktiven för förhandlingsgruppen, se 1974 års riksdagsberättelse Jo 22.

Förhandlingsgruppen har under tiden november 1973 - oktober 1974 förhandlat med samebyarna i Jämtlands län samt haft sammanträden med olika myndigheter och organisationer som berörs av gruppens arbete.

Förhandlingsgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

19. Genbankutredningen (Jo 1973:04)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 februari 1973 för att utreda frågan om bevarande av genetiskt material (se Post- och Inrikes tidn. den 9 mars 1973):

Utredningsman:
Palmstierna, Hans A. K., docent

Experter:
Julén, A. Gösta J., avdelningsföreståndare
Kåhre, E. Lennart J., professor
Myresten, Sven-Olof, avdelningsdirektör

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Jo 23.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

20. 1973 års skogsutredning (Jo 1973:06)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 september 1973 för att utreda vissa frågor inom skogspolitiken (se Post- och Inrikes tidn. den 6 oktober 1973):

Ordförande:
Lyberg, Bengt, landshövding

Sakkunniga:
Brännström, Roland J., verkmästare, led. av riksdagen
Dahlgren, P. Anders B., lantbrukare, led. av riksdagen
Hedström, Bo S., generaldirektör
Hjorth, Ragnar, byråchef
Nilsson, Nils-Erik, professor

Experter:
Bäckström, Sixten, förbundsordförande
Carlsson, T. E. Roine, förbundsordförande
Edlund, Erik O. A., utvecklingschef
Jansson, Sven E., lantbrukare (fr.o.m. den 1 april 1974)
Pettersson, Karl-Henrik, departementsråd
Rydbo, Folke, generaldirektör (fr.o.m. den 1 april 1974)
Sundberg, Carl Gustaf, skogsdirektör (fr.o.m. den 1 april 1974)
Toll, J. Magnus, lantmästare

Huvudsekreterare:
Köhl, Olof F. E., hovrättsassessor

Bitr. sekreterare:
Holmgren, Anders F., jägmästare
Jacobson, S. E. Olof, forskarassistent

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren och bitr. sekreterare)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Jo 25.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

21. 1973 års fiskevattensutredning (Jo 1973:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 december 1973 för att utreda fiskelagstiftningen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 8 december 1973):

Ordförande:
Wictorsson, Åke V., planeringschef, led. av riksdagen

Sakkunniga:
Andersson, L. Arne, lantbrukare, led. av riksdagen
Johansson, Tyra A. S., kontorist, led. av riksdagen
Lindberg, Sven J., ombudsman, led. av riksdagen
Morell, Roland, direktör
Pettersson, A. Georg, ombudsman, led. av riksdagen
Rydén, N. Rune G., köpman, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Dyhre, A. Gunnar, kammarrättsråd (fr.o.m. den 1 september 1974)
Ericson, E. Gerhard H., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 december 1974)
Grebäck, Erik H., agronom, f.d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 april 1974)
Johansson, Bertil E., ombudsman
Johansson, Stig E., överdirektör (fr.o.m. den 1 december 1974)
Kihlström, Bengt G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 december 1974)
Puke, Carl G. M., fiskeriintendent (fr.o.m. den 1 december 1974)
Runnström, Hans K. L., kanslichef (fr.o.m. den 1 april 1974)
Silow, C. Ivan H., t.f. byråchef (fr.o.m. den 1 december 1974)
Wenker, Stig-Eric, hovrättsassessor (fr.o.m. den 1 april 1974)
Wikman, L. Åke, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 december 1974)

Sekreterare:
Wendt, Curt A. G., fiskeriintendent (fr.o.m. den 5 februari 1974)

Bitr. sekreterare:
Edlund, S. Lisbeth, kammarrättsfiskal (fr.o.m. den 1 april 1975)

Lokal: Fiskeristyrelsen, Otterhällegatan 12, Fack, 403 10 Göteborg, tel. växel 031/17 63 80 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse Jo 26.

Utredningen har under tiden januari 1974 - oktober 1974 hållit sex sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.
Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

22. Utredningen (Jo 1973:08) om huvudmannaskapet för svinstamkontrollen

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 december 1973 för att utreda vissa frågor om huvudmannaskapet för svinstamkontrollen (se Post- och Inrikes tidn. den 25 januari 1974):

Utredningsman:
Persson, Sven G. F., lantarbetare, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Bring-Larsson, E. Kerstin, agronom
Henriksson, Rune I., kansliråd
Korkman, Nils F., byråchef
Kuylenstjerna, C. Göran J., direktör
Lindgren, Börje A. L., direktör (fr.o.m. den 26 mars 1974)

Sekreterare:
Hultman, B. Håkan, statskonsulent

Direktiv (anförande av statsrådet Lundkvist till statsrådsprotokollet den 28 februari 1974):

Husdjurskontroll innebär insamling och bedömning av data om djurens identitet, härstamning, produktionsegenskaper, prestationer och andra uppgifter som har betydelse för planläggning och genomförande av rationell utfodring och avel. Kontrollresultaten utnyttjas vidare för prognosverksamhet och forskning rörande husdjursskötsel, husdjursavel och animalieproduktion. Husdjurskontrollen — med undantag för hästpremiering — regleras i kungörelsen (1967:396) om kontrollverksamhet beträffande nötkreatur, svin, får och getter m. m.
Fram till den 1 juli 1967 hade hushållningssällskapen betydande arbetsuppgifter inom husdjurskontrollen. I proposition 1967:74 uttalade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet att starka skäl talade för att

administrationen och ledningen av kontrollverksamheten i ökad utsträckning borde övertagas av näringsutövarna själva. Riksdagen hade inget att erinra mot detta uttalande (JoU 1967:18, mem. 1967:28, rskr 1967:214). Till följd härav har verksamheten inom de flesta kontrollformerna övertagits av djurägarnas egna organisationer. Lantbruksstyrelsens och lantbruksnämndernas uppgifter har därvid begränsats till att fastställa allmänna riktlinjer för verksamheten samt att övervaka den.

I svinstamkontrollen — som syftar till att möjliggöra en tillförlitlig bedömning av svinens avelsvärde baserad på avkommans egenskaper — sköts dock det egentliga kontrollarbetet fortfarande i betydande utsträckning av lantbruksstyrelsen. Bl. a. bestämmer styrelsen för varje kontrollår vilka besättningar som skall vara anslutna till verksamheten samt vilka grupper av svin som skall kontrolleras. Styrelsen bestämmer även enligt vilka principer kontrollresultaten skall sammanställas och bearbetas. Styrelsen publicerar resultaten i form av rapporter och årliga meddelanden. Själva kontrollen utförs vid speciella kontrollstationer som ägs och drivs av hushållningssällskap, slakteriföreningar eller av dessa bildade sammanslutningar.

Enligt min mening är erfarenheterna av näringsutövarnas skötsel av husdjurskontroll goda. Deras möjligheter att genom sina egna organisationer svara för olika former av husdjurskontroll torde också ha ökat under senare år. Det finns därför skäl att nu undersöka möjligheterna att överföra huvudmannaskapet även för svinstamkontrollen på djurägarna själva. Jag föreslår att en sakkunnig tillkallas för att utreda denna fråga.

Den sakkunnige bör redovisa sina förslag före den 1 juli 1974.

Utredningen har under tiden januari - oktober 1974 hållit 18 sammanträden.

Utredningen har den 4 september 1974 avgett betänkandet (Ds Jo 1974:7) Huvudmannaskapet för svinstamkontrollen.

Uppdraget är därmed slutfört.

23. Avbytarutredningen (Jo 1974:01)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 januari 1974 för att utreda vissa frågor rörande ett avbytarsystem inom jordbruket (se Post- och Inrikes tidn. den 5 februari 1974):

Utredningsman:

Widén, K. A. Ingvar, generaldirektör

Experter:

Jansson, N. Ewald, f.d. förbundsordförande

Swedborg, Erik H., direktör

Öster, Karl Olov, departementssekreterare

Sekreterare:

Brasch, Erik O., t.f. byråchef

Direktiv (anförande av statsrådet Lundkvist till statsrådsprtokollet den 18 januari 1974):

För att undersöka möjligheterna att bereda jordbrukare med mjölkproduktion tillfälle till viss ledighet har sedan några år inom tre län bedrivits försöksverksamhet med ett avbytarsystem i Lantbrukarnas riksförbunds regi. Enligt min mening bör möjligheterna att genomföra ett avbytarsystem som omfattar hela landet utredas. En särskild sakkunnig bör tillkallas för detta ändamål.

Den sakkunnige bör i utredningsarbetet, förutom syftet att bereda jordbrukarna möjlighet till ledighet, beakta också önskvärdheten att skapa sysselsättningstillfällen för i första hand arbetslösa lantarbetare. Utgångspunkten för finansieringen av ett avbytarsystem bör vara att den skall ske inom den ram som tillerkänns jordbruket i kommande uppgörelser om jordbruksregleringen. Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt.

Utredningen har under tiden februari 1974 - oktober 1974 hållit tio sammanträden.

Utredningen har i december 1974 avgett betänkandet (Ds Jo 1974:13) Avbytarverksamhet inom jordbruket.

Uppdraget är därmed slutfört.

24. Emåutredningen 1974 (Jo 1974:02)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 april 1974 för att undersöka möjligheterna att begränsa översvämningarna i Emån:

Utredningsman:

Wetterhall, Sven C. E., byråchef

Experter:

Andersson, K. Göran, naturvårdsdirektör
Sjöborg, N. Elvir, lantbruksdirektör
Sprinchorn, K. Göran, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 8 oktober 1974)
Svensson, Sven Åke, naturvårdsdirektör
Wallin, Sten-Erik J., avdelningsdirektör

Sekreterare:

Petersson, Bengt-Eve A., förste byråingenjör

Lokal: Länsstyrelsen i Kalmar län, Fack, 381 01 Kalmar, tel. växel 0480/222 20 (sekreteraren)

Direktiv (Kungl. Maj:ts beslut den 5 april 1974):

I skrivelse den 16 april 1973 har länsstyrelsen i Kalmar län gjort framställning om medel för erforderligt utredningsarbete rörande förhållandena i Emån i samband med att man avser bilda ett vattendragsförbund för Emån. Länsstyrelsen framhåller bl. a. att det är ett väsentligt intresse att komma till rätta med de extrema vattenföringarna och vatten-

ståndet i Emån för att kunna minska därav orsakade skador för jordbruket och andra intressen. Även om så genomgripande åtgärder knappast kan genomföras att översvämningar vid exceptionella högvattenflöden helt kan undvikas, innebär åtgärder som begränsar verkningarna av dessa flöden samt eliminerar översvämningarna vid normala högvattenflöden en väsentlig förbättring av nuvarande förhållanden.

Vissa utredningar har tidigare gjorts, bl. a. i början på 1930-talet, om möjligheterna att begränsa översvämningarna i Emådalen. I början av 1960-talet påbörjades en utredning som emellertid av olika skäl aldrig fullföljdes. Ett omfattande grundmaterial finns bl. a. inom den statliga lantbruksorganisationen och hos länsstyrelsen i Kalmar län.

Vattenlagsutredningen har i yttrande över länsstyrelsens i Kalmar län framställning uttalat att ett utredningsarbete beträffande Emån bör bedrivas etappvis. I en första etapp bör man helt översiktligt söka klarlägga vilka möjligheter som står till buds att komma till rätta med översvämningarna. Detaljundersökningar bör genomföras först i ett senare skede.

Med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter bemyndigar Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla en särskild sakkunnig med uppgift att undersöka möjligheterna att genom åtgärder inom Emåns tillrinningsområde (bl. a. ändringar i regleringarna och utökad magasinering av vatten) och inom de översvämningsdrabbade områdena (rensningar m. m.) minska riskerna för översvämningar. De ekonomiska konsekvenserna av olika åtgärder skall därvid översiktligt beräknas. Vid utredningen skall vidare göras en uppskattning av de skador för jordbruket och andra intressen som översvämningarna medfört samt redovisas en bedömning av vilka åtgärder som kan vara rimliga att genomföra. Hänsyn till naturvårdens intressen skall tas vid utredningens bedömanden.

Utredningen har under tiden april - oktober 1974 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, kraftintressenterna, Emåns vattendragsförbund, berörda kommuner m. fl. Delutredningar av olika slag pågår under medverkan av olika myndigheter.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete omkring årsskiftet 1975/76.

25. Skogsadministrativa utredningen (Jo 1974:03)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 april 1974 för att utreda den statliga administrationen på skogsbrukets område (se Post- och Inrikes tidn. den 25 maj 1974):

Ordförande:

Hedström, Bo S., generaldirektör

Sakkunniga:

Hedström, T. Uno V. E., hemmansägare, led. av riksdagen

Norrby, Karl-Eric, lantbrukare, led. av riksdagen

Experter:

Andersson, Gösta R., skogsvårdskonsulent (fr.o.m. den 7 september 1974)

Falk, Eric G. R., länsjägmästare (fr.o.m. den 7 september 1974)

Sekreterare:

Holmgren, Anders F., jägmästare

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Lundkvist till statsrådsprotokollet den 26 april 1974):

Skogsnäringen är i Sverige en betydande näring. Den svarar för mer än en femtedel av landets export. Såväl skogsbruket som skogsindustrin spelar dessutom stor roll för sysselsättningen särskilt inom vissa regioner. I direktiven till 1973 års skogsutredning framhålls att skogsnäringen kommer att vara av stor betydelse även i framtiden och att den framtida skogspolitiken därför bör utformas så att möjligheter skapas för att vidmakthålla en långsiktig hög produktion i skogsindustrin och därmed också en hög intensitet i det svenska skogsbruket.

1973 års skogsutredning har att bl. a. bedöma vilka styrmedel som behövs inom skogspolitiken och lägga fram detaljerade förslag härom. Enligt direktiven skall utredningen särskilt beakta möjligheterna att inom ramen för skogsvårdslagstiftningen tillgodose samhällets behov att styra skogsproduktionen. Utgångspunkten skall härvid vara att skogsmarken utnyttjas på från samhällets synpunkt bästa sätt.

Skogsvårdslagen (1948:237) är det viktigaste medlet för att genomföra skogspolitiken. Vidare lämnas statligt stöd till skogsvårdsåtgärder och skogsvägbyggnad. Detta stöd är inriktat huvudsakligen på norra Sverige. Också en effektiv statlig administration är nödvändig för att främja en sund utveckling av det svenska skogsbruket.

De centrala statliga administrationsuppgifterna på skogsbrukets område beträffande mark på vilken skogsvårdslagen äger tillämpning utövas av skogsstyrelsen. Styrelsen skall leda de statliga åtgärderna för att främja det enskilda skogsbruket och vara ledande, samordnande och rådgivande organ för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Vidare skall skogsstyrelsen meddela föreskrifter för mätning av virke och ha uppsikt över sådan mätning samt i övrigt verka för det enskilda skogsbrukets och skogsnäringens utveckling.

För varje län skall finnas en skogsvårdsstyrelse. Skogvårdsstyrelsen har till uppgift att främja och stödja den enskilda skogshushållningen samt att verka för att skogsvårdsarbetet på de enskilda skogarna inom styrelsens verksamhetsområde bedrivs på ett planmässigt sätt. Vidare skall skogsvårdsstyrelsen utöva den uppsikt och vidta de åtgärder som enligt gällande skogsvårds-, naturvårds- och andra författningar ankommer på styrelsen.

Skogvårdsstyrelsernas arbetsuppgifter på naturvårdsområdet består av förvaltning av naturreservat och naturminnen i enskild ägo samt landskapsvårdande åtgärder i allmänhet. Landskapsvården bedrivs främst i form av beredskapsarbeten.

Skogvårdsstyrelserna har tillkommit genom beslut av statsmakterna.

Likaså har deras arbetsuppgifter till väsentlig del fastställts av statsmakterna. Emellertid intar styrelserna ställning av särskilda offentligrättsliga subjekt. Sålunda kan skogsvårdsstyrelse förvärva fast egendom. Vidare kan skogsvårdsstyrelse uppta lån. Härför fordras dock Kungl. Maj:ts godkännande.

Medan skogsstyrelsen, som är en rent statlig myndighet, finasieras helt av medel över riksstaten, gäller särskilda finansieringsformer för skogsvårdsstyrelserna. Enligt de av 1960 års riksdag (prop. 1960:106, BevJoU 1960:1, rskr 1960:326) antagna grunderna för styrelsernas verksamhet råder en klar uppdelning mellan styrelsernas statliga uppgifter och mera allmänna serviceuppgifter. De förstnämnda betalas genom en schablonberäkning av förrättningskostnaden för ett visst antal i förväg beräknade dagar för s. k. offentlig verksamhet. Till denna kostnad läggs kostnaderna för arvoden m. m. till styrelseledamöterna samt vissa andra kostnader med tillägg för ett belopp motsvarande de till staten inlevererade skogsvårdsavgifterna. Det på så sätt framräknade beloppet betalas i form av dels bidrag från ett särskilt anslag på riksstaten, dels ersättning från vissa andra anslag, bl. a. för tjänstebrevsrätten. För utförda uppdrag m. m. uttas ersättning enligt särskild av skogsstyrelsen fastställd taxa. Skogsvårdsstyrelsernas frö- och plantverksamhet drivs enligt nämnda riksdagsbeslut efter rent affärsmässiga grunder.

Budgetåret 1972/73 hade skogsvårdsstyrelserna en omslutning av sammanlagt ca 265 milj. kr. Styrelsernas inkomster uppgick till ca 84 milj. kr. Statsanslagen uppgick till ca 46 milj. kr. Härtill kommer arbetsmarknadsmedlen som utgick med närmare 125 milj. kr. Styrelsernas tillgångar uppgår till ca 140 milj. kr. och efter avdrag för skulder till ca 36 milj. kr. Antalet förrättningsdagar uppgick under budgetåret 1972/73 till 289 000, av vilka nära 174 000 eller 60 % hänförde sig till skogliga beredskapsarbeten.

Skogsadministrationens utformning och finansiering har vid ett flertal tillfällen varit föremål för översyn. Särskilt har detta gällt skogsvårdsstyrelserna. Även skogspolitiska utredningen har i betänkandet (SOU 1973:14) Mål och medel i skogspolitiken tagit upp oraganisatoriska frågor. Enligt utredningen bör särskilda sakkunniga tillkallas för att utreda frågan om den statliga administrationen på det skogliga området. 1973 års skogsutredning har inte att utreda denna fråga. I direktiven till denna utredning framhölls att särskilda sakkunniga borde tillkallas för detta ändamål. Jag anser att en sådan utredning nu bör påbörjas genom att särskilda sakkunniga tillkallas.

Grunden för de sakkunnigas arbete bör vara att den statliga administrationen organiseras på ett sådant sätt att den i praktiskt handlande kan omsätta de skogspolitiska riktlinjer som statsmakterna drar upp. Jag utgår från att de förslag om skogspolitiska styrmedel som 1973 års skogsutredning kommer att lämna avser alla ägarekategorier inom skogsbruket. Den statliga administrationen på det skogliga området skulle därmed få uppgifter som omfattar all skogsmark i landet. Jag vill i detta sammanhang också erinra om de arbetsuppgifter den skogliga administrationen har i fråga om sysselsättning, fysisk riksplanering och miljövård.

Skogsvårdsstyrelsernas nuvarande speciella förvaltningsrättsliga ställning bör upphöra. Styrelserna bör fortsättningsvis vara rent statliga organ. De bör ägna sig åt statliga uppgifter och serviceverksamhet i den omfattning denna bör ankomma på staten. I samband härmed torde flera frågor som berör styrelsernas personal och egendom behöva utredas

närmare. De sakkunniga bör därför utreda personalens anställningsförhållanden och pensionsfrågor. Sålunda bör beaktas att styrelserna f. n. har dels personal som avlönas av statsmedel, dels personal som avlönas av styrelsernas egna medel. I samband med sina överväganden rörande personalorganisationen bör de sakkunniga ta upp de frågor som hör samman med den personal som skogsvårdsstyrelserna har till sitt förfogande för beredskapsarbeten. Vad angår styrelsernas egendom bör de sakkunniga utreda i vad mån denna i sina helhet bör överföras i statlig ägo eller om andra förvaltningsformer bör komma i fråga för viss egendom.

Frågan om förvaltningen av skogsvårdsstyrelsernas fasta egendom hör nära samman med frågan om organisationen för frö- och plantverksamheten. Denna har utretts av skogsbruksutredningen i betänkandet (SOU 1972:35) Skogsbrukets frö- och plantförsörjning. Enligt min mening bör frågan ytterligare övervägas. Skogsbruksutredningens betänkande bör därför överlämnas till de sakkunniga för fortsatta överväganden i denna fråga. Utgångspunkten härvid bör vara att frö- och plantverksamheten även i fortsättningen skall vara helt självfinansierad.

De sakkunniga bör vara oförhindrade att pröva även andra frågor som hänger samman med vad jag här berört.

Utredningsarbetet bör bedrivas så att statsmakterna har möjlighet att först ta ställning till den skogliga administrationens principiella utformning särskilt i fråga om den regionala organisationen och därmed sammanhängande frågor. Innan de sakkunniga lämnar förslag till omfattningen och inriktningen av de uppgifter som bör ankomma på den statliga administrationen bör de avvakta de förslag som kommer att framläggas av 1973 års skogsutredning. De sakkunniga, som följaktligen bör redovisa sina ställningstaganden i form av delbetänkanden, bör utöver vad jag tidigare nämnt i sitt arbete samråda med nämnda utredning.

Utredningen har under tiden maj - oktober 1974 hållit ett sammanträde samt haft överläggningar med tre skogsvårdsstyrelser.

Utredningen beräknas pågå under hela år 1975.

26. Sakkunniga (Jo 1974:04) för förhandlingar om stöd till kollektiv skogsteknisk forskning m. m.

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 maj 1974 för att för statens räkning förhandla och - under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande - träffa nytt avtal med Stiftelsen Skogsteknisk FoU om den fortsatta gemensamma finansieringen av forskning och utvecklingsverksamhet på det skogstekniska området (se Post- och Inrikes tidn. den 28 maj 1974):

Ordförande:

Hedström, Bo S., generaldirektör

Sakkunniga:

Carlsson, Jan Olof, bergsingenjör

Hansson, N. Olle R., departementssekreterare

Expert:
Holmgren, Anders F., jägmästare

Sekreterare:
Boberg, L. Håkan, departementssekreterare

Direktiv (Kungl. Maj:ts beslut den 10 maj 1974):

De sakkunniga bör vid fullgörandet av sitt uppdrag beakta de riktlinjer för statligt stöd till kollektiv forskning som angetts i prop. 1968:68 angående ökat statligt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete samt i prop. 1971:1 bil. 15 (sid. 89).

De sakkunniga har under tiden juni - oktober 1974 hållit två sammanträden samt därvid haft överläggningar med representanter för Stiftelsen Skogsteknisk FoU.

De sakkunniga har i november 1974 avgett promemorian (Ds Jo 1974:15) Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning m. m.

Uppdraget är därmed slutfört.

27. Sakkunniga (Jo 1974:05) för förhandlingar om stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m.

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 maj 1974 för att för statens räkning förhandla och - under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande - träffa nytt avtal med Stiftelsen Skogsförbättring om den fortsatta gemensamma finansieringen av forsknings- och utvecklingsverksamhet rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 28 maj 1974):

Ordförande:
Wallin, Alf G., kansliråd

Sakkunniga:
Carlsson, Jan Olof, bergsingenjör
Hansson, N. Olle R., departementssekreterare

Sekreterare:
Boberg, L. Håkan, departementssekreterare

Direktiv (Kungl. Maj:ts beslut den 10 maj 1974):

De sakkunniga bör härvid också beakta frågan om gemensam finansiering av avkommeprövning av skogsfröplantager. Vidare bör de sakkunniga beakta de riktlinjer för statligt stöd till kollektiv forskning som redovisats i prop. 1968:68 angående ökat statligt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete samt i prop. 1971:1 bil 5 (sid. 89).

De sakkunniga har under tiden juni - oktober 1974 hållit tre sammanträden samt haft överläggningar med representanter för Stiftelsen

Skogsförbättring.

De sakkunniga har i november 1974 avgett promemorian (Ds Jo 1974:14) Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling.

Uppdraget är därmed slutfört.

28. Organisationskommittén (Jo 1974:06) för beredning av vissa frågor om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 juni 1974 för beredning av vissa frågor om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten (se Post- och Inrikes tidn. den 12 juli 1974):

Ordförande:

Eckersten, Ivan E., statssekreterare

Ledamöter:

Eliasson, Per-Erik, byråchef
Gustafsson, N. Henry, avdelningschef
Henriksson, Rune I., kansliråd
Stenmark, C. G. Arnold, försöksledare
Sylvén, N. Edvard H., professor

Experter:

Beckman, Arne, byrådirektör (fr.o.m. den 21 oktober 1974)
Björling, Karl J. E., professor
Ekelund, F.A. Sigvard, agr. dr
Johnsson, Inez M., byrådirektör (fr.o.m. den 21 oktober 1974)
Kroeker, Göran H., agronom (fr.o.m. den 21 oktober 1974)
Lekander, Bertil K. F., professor
Lindén, Hans G., försöksintendent (fr.o.m. den 21 oktober 1974)
von Rosen, Hans J. D., avdelningsföreståndare (fr.o.m. den 21 oktober 1974)
Sanner, Lars-Erik, överbibliotekarie (fr.o.m. den 21 oktober 1974)

Sekreterare:

Junback, Carl Gunnar, departementssekreterare

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (ordföranden och sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har under tiden juni - oktober 1974 hållit tre sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har sammanträden hållits med särskilda arbetsgrupper inom kommittén.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

29. Jordförvärvsutredningen (Jo 1974:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för att se över jordförvärvslagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 11 juli 1974):

Ordförande:
Widén, K. A. Ingvar, generaldirektör

Sakkunniga:
Johansson, Gunnar A., häradsdomare, led. av riksdagen
Johnsson, John E., ombudsman, led. av riksdagen
Larsson, K. Einar A., lantbrukare, led. av riksdagen
Lindberg, Sven J., ombudsman, led. av riksdagen
Ludvigsson, Ingrid M., kontorist, led. av riksdagen
Stjerna, G. Henry, lantbrukare

Experter:
Agebro, Albin S., förbundssekreterare (fr.o.m. den 7 september 1974)
Andreasson, A. Osvald, pol. mag., utredningssekreterare (fr.o.m. den 7 september 1974)
Gunsell, Tor A., överingenjör (fr.o.m. den 7 september 1974)
Jansson, Harald, fastighetsdirektör (fr.o.m. den 7 september 1974)
Johansson, S. Arne H., länsjägmästare (fr.o.m. den 7 september 1974)
Lindström, Ingvar A., byråchef (fr.o.m. den 7 september 1974)
Millgård, E. Olof (Olle), teknisk direktör (fr.o.m. den 7 september 1974)
Nilsson, N. Thorsten G., lantbrukare (fr.o.m. den 7 september 1974)
Romson, Rolf, direktör (fr.o.m. den 7 september 1974)
Svensson, S. Börje F., förbundsordförande (fr.o.m. den 7 september 1974)
Wessén, E. Vilhelm A., agronom (fr.o.m. den 7 september 1974)
Åkerman, N. Håkan, överdirektör (fr.o.m. den 7 september 1974)

Sekreterare:
Köhl, Olof F. E., hovrättsassessor

Bitr. sekreterare:
Holmgren, Gunnar, hovrättsfiskal (fr.o.m. den 14 oktober 1974)
Warensjö, J. A. Folke, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 7 september 1974)

Lokal: Jordbruksdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack. 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Lundkvist till statsrådsprotokollet den 26 juni 1974):

Förvärv av jordbruksjord och skogsmark kontrolleras genom jordförvärvslagen (1965:290) som trädde i kraft den 1 juli 1965 (prop. 1965:41, 3LU 1965:22, rskr 1965:211). Enligt 1 § första stycket lagen får jordbruks- och skogsfastigheter inte förvärvas genom bl. a. köp, byte eller

gåva utan tillstånd av lantbruksnämnd. Från denna huvudregel gäller åtskilliga undantag (1 § andra stycket). Förvärvstillstånd behövs bl. a. inte om egendomen förvärvas från staten eller om staten, landstingskommun, kommun eller kommunalförbund är förvärvare. Vidsträckt undantag görs för förvärv från släktingar. Förvärvstillstånd behövs inte heller om egendomen ingår i stadsplan eller om den enligt byggnadsplan, som fastställts efter den 1 januari 1948, är avsedd för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk. Jordförvärvslagen upptar inte något obligatoriskt förvärvshinder. I stället anges olika fall då förvärvstillstånd får vägras. Så kan ske när egendomen i fråga finnes böra tas i anspråk för att underlätta bildandet av brukningsenheter med ändamålsenlig storlek och ägoanordning (5 §). Vägras av sådan anledning tillstånd till köp, kan säljaren i regel påfordra att staten löser egendomen till det av köparen utfästa priset (10 §). Förvärvstillstånd kan vidare vägras, om det finns anledning att anta att förvärvarens huvudsakliga syfte med fånget inte är att själv yrkesmässigt och varaktigt ägna sig åt jordbruk på egendomen eller driva skogsbruk där som stöd åt förvärvaren tillhörigt jordbruk (4 § första stycket). Denna regel får dock inte utan särskilda skäl tillämpas gentemot förvärvare som industriellt förädlar jordbruks- eller skogsbruksprodukter eller handlar med jordbruksprodukter och vars huvudsakliga syfte med fånget är att varaktigt tillgodogöra sig egendomens alster i rörelsen. En sådan förvärvare är alltså i huvudsak jämställd med aktiva jordbrukare. Detsamma gäller den som förvärvar en för rationellt skogsbruk lämpad brukningsenhet och ämnar bereda sig stadigvarande inkomst genom eget skogsarbete på egendomen. Motsvarande förmånsställning tillkommer förvärvare av jordbruk, som varken är eller kan bli bärkraftigt och jord- eller skogägare som genom tillskottsförvärv rationaliserar sin brukningsenhet.

Jordförvärvslagens huvudsyfte är att främja jordbrukets och skogsbrukets rationalisering på så sätt att lantbruksnämnderna får möjlighet att ingripa mot förvärv av mark som behöver tas i anspråk för att underlätta bildandet av rationella brukningsenheter. Lagstiftningen fyller också en annan viktig uppgift genom att den ger viss förtur i fråga om förvärv av jordbruksjord och skogsmark åt sådana förvärvare som kan förutsättas komma att väl ta till vara markens produktionsförmåga. Det gäller i första hand aktiva jord- och skogsbrukare men också förädlingsföretag för jordbruks- och skogsprodukter.

Förköpslagen (1967:868) ger kommun förköpsrätt vid försäljning som omfattar sådan fast egendom som med hänsyn till den framtida utvecklingen behövs för tätbebyggelse eller därmed sammanhängande anordning. Fastighetsförvärv beträffande vilka kommunal förköpsrätt föreligger är i stor utsträckning också underkastade tillståndstvång enligt jordförvärvslagen. För samordningen mellan de båda lagarna finns särskilda regler.

Enligt jordhävdslagen (1969:698) får ingripande på grund av bristande hävd ske för att skydda jordbruk som har förutsättningar för rationell drift eller för att ta tillvara möjligheter till strukturrationalisering.

Prisnivån på jord- och skogsbruksfastigheter har stigit kraftigt under senare år. Delvis är denna prisutveckling en följd av penningvärdets förändring och i fråga om skogsmark också av det förbättrade prisläget på skogsprodukter. Därutöver förekommer inte sällan att överpriser betalas för mark i ren spekulation i kommande prisstegringar och av andra orsaker som inte har med markens användning för jordbruk eller skogsbruk att göra.

Resultatet härav blir att priset på jordbruksmark drivs i höjden till förfång för såväl jordbruket som konsumenterna. Dyrare jordbruksmark betyder stigande livsmedelspriser men också svårigheter inte minst för unga människor som vill ägna sig åt jordbruket som yrke att köpa eller arrendera jordbruksmark till priser som står i rimligt förhållande till avkastningen. Det är angeläget från samhällets synpunkt att denna utveckling bryts.

Markvärdestegringens problem har varit föremål för lagstiftningens intresse under hela 1900-talet. Ett stort antal utredningar har arbetat med problemet och föreslagit skilda lösningar. Särskilt under senare år har statsmakterna vidtagit en rad åtgärder på skilda områden som syftat eller medverkat till att dämpa eller motverka vådorna av markvärdestegringen. Sålunda antog riksdagen år 1967 i syfte att tillföra det allmänna en större del av sådana värdestegringar på fastigheter som väsentligen beror på samhälleliga insatser skärpta bestämmelser angående beskattning av realisationsvinst på fastigheter (prop. 1967:153, BeU 1967:64, rskr 1967:153). Inkomstbeskattningen av realisationsvinst vid icke yrkesmässig avyttring av fastigheter m. m. är f. n. föremål för översyn av realisationsvinstskattekommittén (Fi 1970:79). Den 1 januari 1972 infördes nya bestämmelser om ersättning vid expropriation (prop. 1971:122, CU 1971;27, rskr 1971:310) vilkas tillämpningsområde utvidgades vid tillkomsten av den nya expropriationslagen (prop. 1972:109, CU 1972:34, rskr 1972:364, SFS 1972:719). Bestämmelserna har till syfte att dämpa markvärdestegringen och hindra att samhället vid expropriation för tätbebyggelseändamål skall behöva ersätta vissa värden som har uppstått till följd av samhällets egna insatser och har samband med tätbebyggelseutvecklingen. Den s. k. presumtionsregeln i expropriationslagen innebär att sådan ökning av fastighetens marknadsvärde av någon betydelse som ägt rum under tio år före ansökningen om expropriation får räknas ägaren till godo endast i den mån det blir utrett att den beror på annat än förväntningar om ändring i markens tillåtna användningssätt. Enligt en särskild övergångsbestämmelse gäller presumtionsregeln inte i fråga om värdeökning som inträffat före den 1 juli 1971. För att motverka markspekulation och opåkallad markvärdestegring genomfördes vidare i samband med 1972 års lagstiftning angående fysisk riksplanering den ändringen i byggnads- och naturvårdslagstiftningen att vid bl. a. generalplanering och förordnanden enligt naturvårdslagen ersättning skall utgå endast när pågående markanvändning avsevärt försvåras men inte, som tidigare varit fallet, för bortfall av förväntningsvärden.

Vidare bör erinras om att de av 1972 års riksdag godkända riktlinjerna för hushållningen med mark och vatten bl. a. innebär att i den fysiska planeringen skall beaktas de areella näringarnas betydelse för vårt lands ekonomiska utveckling och välfärd och att all möjlig hänsyn bör tas till dessa näringars krav. Uppstår konflikter mellan jordbruksintressen och tätortsexpansion, bör enligt dessa riktlinjer högvärdig jordbruksmark inte tas i anspråk för tätbebyggelseändamål om en från samhällsbyggandets synpunkt likvärdig lösning kan åstadkommas på annan för jordbruket mindre värdefull mark. Angelägenheten att bevara jordbruksjord och skogsmark har också beaktats i det principbetänkande om markanvändning och byggande (SOU 1974:21) som bygglagutredningen nyligen lagt fram. De nya planeringsformer som där föreslås syftar bl. a. till att säkerställa produktiv mark för de areella näringarnas behov. I kommunplan som täcker kommunens hela område skall anges grunddragen för markresursernas användning inom kommunen på lång sikt. Därigenom förbättras möjlig-

heterna att bevara god jordbruksmark samtidigt som uppkomsten av förväntningsvärden på mark som reserverats för jordbrukets och skogsbrukets behov motverkas. Betänkandet bereds f. n. i bostadsdepartementet.

Det bör också nämnas att lantbruksstyrelsen f. n. håller på med en översyn av hur jordförvärvslagen tillämpas och hur den har verkat. En rapport härom väntas till hösten 1974. Redan nu står klart att svårigheter har uppstått vid lagens tillämpning på grund av de överpriser som betalas för jordbruksjord och skogsmark. Särskilt i fråga om välbelägna jordbruks- och skogsbruksfastigheter med bra bostad och fastigheter i attraktiva områden i övrigt betalas inte sällan priser som inte är rimliga med hänsyn till jordbruks- eller skogsbruksvärdet. Köparna är ofta inte beroende av jord- och skogsbruket på fastigheten för sin försörjning. Om en sådan fastighet helt eller delvis behövs för att rationalisera en närliggande brukningsenhet där brukaren behöver marktillskott för att kunna bedriva sin näring lönsamt, uppstår svårigheter med hänsyn till att lantbruksnämnden om förvärvet avslås med stöd av 5 § jordförvärvslagen i regel får lösa fastigheten för det utfästa överpriset. I så fall kan fastigheten inte säljas vidare till angränsande brukare utan förlust, vilket innebär att överpriset får betalas av staten. Sedan en tid tillbaka avslår lantbruksnämnderna förvärvansökningar av den här beskrivna typen med åberopande av 4 § jordförvärvslagen. Det innebär att staten ej blir skyldig att lösa fastigheten, varvid säljaren antingen får behålla denna eller sälja den till ett rimligare pris. Stöd för en sådan lagtillämpning finns i lagens förarbeten.

Av vad jag nu sagt framgår att under senare år genomförts eller förberetts flera reformer på marklagstiftningens område som är ägnade att hålla tillbaka prisstegringar på jordbruks- och skogsmark och att det i viss mån är möjligt att genom skärpt tillämpning av jordförvärvslagen motverka en del icke önskvärda följder av utvecklingen. De nämnda åtgärderna torde emellertid knappast vara tillräckliga för att dämpa de överpriser på jordbruksjord och skogsmark som synes bli allt vanligare. Enligt min mening finns nu anledning att undersöka i vad mån det är möjligt att ytterligare motverka denna utveckling genom ändringar i jordförvärvslagstiftningen.

Även andra skäl talar för att en allmän översyn av jordförvärvslagen nu bör komma till stånd. Det är snart tio år sedan lagen antogs, och under den tiden har det skett en snabb utveckling både inom de areella näringarna och samhället i övrigt. Jordbruket och skogsbruket har genomgått kraftig mekanisering och rationalisering. Såväl jordbrukspolitiken som skogspolitiken är föremål för utredningar. 1972 års jordbruksutredning (Jo 1972:4) har bl. a. att överväga frågan om jordbruksproduktionens lämpliga omfattning samt rationaliseringsstödet till jordbruket. 1973 års skogsutredning (Jo 1973:6) har enligt sina direktiv att bedöma vilka styrmedel som behövs inom skogspolitiken för att tillgodose önskemålet om en långsiktig hög produktion i skogsindustrin och därmed också en hög intensitet i det svenska skogsbruket. Utångspunkten för skogsutredningen är att skogsmarken skall utnyttjas på från samhällets synpunkt bästa sätt. Marklagstiftningen bör givetvis anpassas efter resultaten av dessa utredningars överväganden. Ett annat skäl för en allmän översyn av jordförvärvslagen är utvecklingen beträffande den fysiska planeringen.

Jag förordar därför att särskilda sakkunniga tillkallas för en översyn av jordförvärvslagen och därmed sammanhängande lagstiftning. Utgångspunkten för översynen bör vara att lagen skall stödja en sådan hushållning med våra marktillgångar att ett effektivt jord- och skogsbruk kan bedrivas i vårt land. Samtidigt bör lagen liksom hittills främja

jordbrukets och skogsbrukets rationalisering och ge företräde åt förvärvare som kan förutsättas komma att väl ta till vara markens produktionsförmåga. Å andra sidan bör liksom f. n. hinder inte resas mot förvärv av fastigheter som har ringa värde från jordbruks- eller skogsbrukssynpunkt. Jordförvärvslagen bör också vara så utformad att den i samspel med andra åtgärder från samhällets sida mera effektivt än f. n. motverkar prisstegring på jordbruks- och skogsmark och spekulation i sådan mark.

Som tidgare nämnts finns vissa möjligheter att komma till rätta med spekulations- och kapitalplaceringsköp genom att vägra förvärvtillstånd med stöd av 4 § jordförvärvslagen. En skärpning i detta hänseende är påkallad. De sakkunniga bör överväga att i lagen införa en bestämmelse som ger möjlighet att vid tillståndsprövningen beakta om det avtalade priset överstiger fastighetens beräknade avkastningsvärde vid användning för jordbruk eller skogsbruk.

Vid inlösen enligt 10 § jordförvärslagen är statens i princip skyldig att godta den avtalade köpeskillingen. Detta gäller visserligen inte om priset uppenbart överstiger egendomens värde. Det finns emellertid ej anledning att staten vid vägrat tillstånd över huvud skall betala något överpris för fastigheten. En möjlighet att hålla löseskillingen på skälig nivå i dessa fall synes vara att i fråga om inlösen enligt jordförvärvslagen hänvisa till expropriationslagens värderingsregler. Det bör stå de sakkunniga fritt att pröva även andra lösningar.

Till de förvärv som är undantagna från prövning enligt jordförvärvslagen hör som nämnts inledningsvis kommunernas förvärv av jordbruksjord och skogsmark. I samband med lagens tillkomst uttalade tredje lagutskottet (3LU 1965:22 s. 35) att det fick förutsättas att kommun inte begagnade sin förvärvsfrihet utan att först samråda med lantbruksnämnden eller efteråt i görlig mån tillmötesgå nämndens eventuella önskemål angående disponerandet av egendomen. De sakkunniga bör undersöka hur det sålunda förutsatta samrådsförfarandet har fungerat och om det finns anledning att göra detta förfarande obligatoriskt.

Även vissa andra förvärv är som sagt undantagna från lagens tillämpning. De sakkunniga bör överväga huruvida det finns anledning att begränsa dessa undantag. Härvid bör särskild uppmärksamhet ägnas släktskapsundantagen. Dessa har många gånger medfört svårigheter när det gäller att med hjälp av jordförvärvslagen underlätta rationalisering i form av kompletteringsförvärv. Rationaliseringsfastigheter behålls ofta av släktingar och delägare i dödsbon även om de inte längre har någon nämare anknytning vare sig till orten eller jordbruket.

Vad sedan gäller frågan vilka kategorier som skall ha förtur när det gäller förvärv som inte är avsedda för komplettering av redan ägd fastighet bör de sakkunniga förutsättningslöst pröva olika lösningar. Som redan sagts bör utgångspunkten vara att markens produktionsförmåga tas väl till vara.

Med markfrågorna hänger nära samman arrendeförhållanden i fråga om jordbruksjord. Att det finns tillgång till arrendemark på skäliga villkor är av stor betydelse när det gäller att skapa förutsättningar för jordbruksintresserade personer utan eget kapital att ägna sig åt jordbruk. I den mån ändringar i jordförvärvslagen och annan marklagstiftning leder till dämpad markprisstegring, måste detta uppenbarligen få gynnsam inverkan på arrendeprisnivån. Frågan om ökade möjligheter till skälighetsprövning av arrendevillkor kommer att övervägas inom justitiedepartementet. S. k. sidoarrenden är numera en vanlig form för storlekskomplettering av jordbruken. De sakkunniga bör uppmärksamma detta problem och andra

frågor i samband med jordbruksarrenden som kan ha betydelse för utformningen av jordförvärvslagstiftningen.

Möjligheten för sambruksförening och andra som vill driva jordbruk i samverkan att få tillgång till jordbruksmark bör ägnas särskild uppmärksamhet.

Översynen bör också omfatta jordhävdslagen.

De sakkunniga bör kunna ta upp även andra frågor som har samband med dem jag berört i det föregående.

Som tidigare nämnts bör jordförvärvslagen anpassas till resultatet av 1972 års jordbruksutrednings och 1973 års skogsutrednings överväganden. De sakkunniga bör samråda med nämnda utredningar.

De sakkunniga bör vara oförhindrade att redovisa resultatet av sitt arbetet successivt.

Utredningen har under tiden juli - oktober 1974 hållit ett sammanträde.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

30. Ren-bil-utredningen (Jo 1974:08)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1974 för att utreda bilisternas kostnader vid sammanstötning med ren (se Post- och Inrikes tidn. den 21 augusti 1974):

Utredningsman:

Ovegård, Lars O., byråchef

Expert:

Wikman, L. Åke, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 september 1974)

Lokal: Statens naturvårdsverk, Smidesvägen 5, Fack, 171 20 Solna, tel. växel 98 18 00

Direktiv (anförande av statsrådet Lundkvist till statsrådsprotokollet den 7 juni 1974):

I motioner till årets riksdag (mot. 1974:523 och 1974:810) har tagits upp problem sammanhängande med kollisioner mellan motorfordon och renar. Motionärerna framhåller att bilisten dels får svara för skadorna på den egna bilen, i den mån de inte täcks av försäkring, dels oftast även får ersätta renägaren för den påkörda renen. Detta innebär enligt motionärerna en orättvisa i form av bl. a. högre kostnader för bilisten i renbetesområden än i andra delar av landet. Enligt motionen 1974:523 bör utredas om det är möjligt att genom fondbildning eller genom någon försäkringsform minska eller eliminera bilisternas kostnader vid sammanstötning med ren. I motionen 1974:810 begärs skyndsam utredning och förslag rörande förbättrande av trafiksäkerheten med avseende på renfaran på våra vägar.

Jordbruksutskottet anför i betänkandet JoU 1974:1 (p. 11) att det utgår från att alla berörda parter vidtar de åtgärder som är möjliga för att nedbringa antalet sammanstötningar mellan motorfordon och ren. I anledning av vad som anförs i motionerna erinrar utskottet om att frågan om skadeståndsansvar i samband med renskötsel behandlades i samband med

att rennäringslagen (1971:437) antogs av riksdagen år 1971. I enlighet med vad som därvid anfördes skall allmänna skadeståndsrättsliga grundsatser tillämpas på trafikskador som vållats av renar. Detta innebär bl. a. att skadeståndsansvar för renägare eller sameby kan inträda om den som haft djuren i sin vård brustit i skälig tillsyn. Ersättningsskyldighet för den påkörda renen synes i praktiken normalt falla på bilens förare eller ägare. Härigenom uppstår kostnader för bilföraren vilka knappast blir aktuella vid sammanstötningar med andra djur och som således endast förekommer i de delar av landet där det finns renar.

Utskottet hade för sin del inte något att erinra mot att en undersökning görs i syfte att utreda om det är möjligt att genom fondbildning eller någon försäkringsform eller på annat sätt minska eller eliminera bilisternas kostnader vid sammanstötning med ren. Motionen 1974:523 tillstyrktes således av utskottet. En utredning av nu angivet slag syntes enligt utskottets mening i allt väsentligt även kunna tillgodose syftet med motionen 1974:810.

Riksdagen beslöt att som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört (rskr 1974:114).

Med anledning av riksdagens beslut föreslår jag att en sakkunnig tillkallas för att utföra den begärda undersökningen. Såsom utskottet anfört bör dennas syfte vara att utreda om det är möjligt att genom fondbildning eller någon försäkringsform eller på annat sätt minska eller eliminera bilisternas kostnader vid sammanstötning med ren.

Utredningen har under tiden juni - oktober 1974 haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av utredningens arbete. Överläggningar har delvis skett i anslutning till studiebesök.

Utredningen beräknar slutföra sitt arbete under år 1975.

31. 1974 års trädgårdsnäringsutredning (Jo 1974:09)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 september 1974 för att utreda trädgårdsnäringen (se Post- och Inrikes tidn. den 5 oktober 1974):

Ordförande:

Henriksson, Rune I., kansliråd

Sakkunniga:

Bergqvist, Jan G., pol. mag., led. av riksdagen
Björk, Villiam E., kommunalråd, f.d. led. av riksdagen
Carlström, A. Valdo, direktör, led. av riksdagen
Nilsson, Anna-Lisa, handelsträdgårdsmästare, led. av riksdagen

Experter:

Gustafsson, N. Henry, avdelningschef (fr.o.m. den 19 oktober 1974)
Moberg, C. E. Ragnar, direktör (fr.o.m. den 19 oktober 1974)
Nyström, Holger R. B., direktör (fr.o.m. den 19 oktober 1974)
Svensson, S. Börje F., förbundsordförande (fr.o.m. den 19 oktober 1974)

Sekreterare:

Donelius, H. Göran, t.f. universitetslektor (fr.o.m. den 19 oktober 1974)

Lokal: Lantbrukshögskolan, 230 53 Alnarp, tel. 040/46 44 10 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Lundkvist till statsrådsprotokollet den 13 september 1974):

Trädgårdsnäringen indelas vanligen i fruktodling, bärodling, köksväxtodling, prydnadsväxtodling och odling av plantskolealster. Odling sker dels under glas, dels på friland. Värdet av den yrkesmässiga trädgårdsproduktionen uppskattas till ca 600 milj. kr. per år, varav ca 60 % faller på prydnadsväxter och 40 % på ätbara trädgårdsprodukter. Vid sidan av den yrkesmässiga produktionen förekommer en omfattande husbehovsodling av frukt, bär och köksväxter. Växthusarealen omfattar ca 4 250 000 m². Av denna används ca 70 % till odling av prydnadsväxter och ca 30 % till odling av ätbara produkter. Frilandsarealen är ca 14 000 ha, varav för köksväxter 5 600 ha, fruktträd 3 700 ha och jordgubbar 2 000 ha. Enligt lantbruksregistret odlades år 1973 trädgårdsväxter vid inemot 9 000 företag. Av dessa är omkring 2 000 specialiserade växthusföretag. Under de senaste 20 åren har produktionen i allt högre utsträckning lokaliserats till södra Götaland. Med undantag för bärodlingen dominerar Skåne den yrkesmässiga odlingen av trädgårdsväxter.

Produktionen av trädgårdsalster har under senare år genomgått en avsevärd rationalisering vilket resulterat i att vi i dag har många stora specialiserade företag. Detta gäller för både växthus- och frilandsodlingen. Utvecklingen har underlättats genom statliga satsningar på forskning, försök och rådgivning samt genom satligt stöd till uppbyggnad och utveckling av rationella företag. Under 1960-talet har den yrkesmässiga produktionen av köksväxter och prydnadsväxter ökat, medan en viss tillbaka gång kännetecknar frukt- och bärodlingen. Konsumtionen av trädgårdsprodukter har ökat väsentligt under senare år. Ökningen är för köksväxterna mellan 4 och 5 % och för prydnadsväxterna mellan 5 och 6 % per år.

Det svenska gränsskyddet för trädgårdsprodukter utgörs dels av tullar, som utgår per viktenhet av den importerade varan, dels i fråga om äpplen och päron av en kvantitativ reglering av importen under den del av året då den svenska produktionen marknadsförs. Vikttullarna, som varierar för olika produkter, utgår vanligen endast under en begränsad del av året.

Distributionstekniken har när det gäller trädgårdsprodukter utvecklats mycket snabbt. Detta ställer ökade krav på produkternas kvalitet, sortering, förpackning m. m. Samtidigt har en betydande koncentration ägt rum inom livsmedelshandeln, vilket fått till följd att f. n. ett fåtal inköpsföretag dominerar partihandeln. En liknande utveckling pågår även när det gäller prydnadsväxterna. De stora inköpsföretagen fordrar stora kontinuerliga leveranser av produkter med enhetlig kvalitet.

Kostnadsutvecklingen inom den svenska trädgårdsnäringen har tidigare varit relativt gynnsam. Trädgårdsnäringen har dock i likhet med andra näringar under senare tid fått vidkännas kostnadsökningar på grund av bl. a. höjda bränslekostnader. Genom riksdagens beslut om stöd till energibesparande åtgärder inom bl. a. trädgårdsnäringen (prop. 1974:69, JoU 1974:19, rskr 1974:196) samt genom sänkta oljepriser har situationen dock förbättrats.

De förändringar som skett inom näringen under senare år motiverar enligt min mening att särskilda sakkunniga nu bör tillkallas för att göra en samlad översyn av trädgårdsnäringens förhållanden.

De sakkunniga bör överväga frågor som sammanhänger med bl. a. omfattning, inriktning och lokalisering av trädgårdsnäringen. Mot bakgrund härav bör de sakkunniga överväga om särskilda åtgärder erfordras för näringen. Utgångspunkter för förslagen bör vara att vi skall eftersträva att i landet ha en effektiv och konkurrenskraftig trädgårdsnäring samt att konsumenterna tillförsäkras produkter av god kvalitet till rimliga priser. Översynen bör ske med beaktande av de förpliktelser som Sverige påtagit sig på det internationella ekonomiska området. Det nuvarande gränsskyddet för trädgårdsprodukter bör således bibehållas på en i stort sett oförändrad nivå. I frågor rörande sysselsättningen bör utredningen samråda med utredningen om arbetskraftsförhållandena inom jordbruks- och trädgårdsnäringarna (A 1974:10).

Det bör ankomma på de sakkunniga att undersöka trädgårdsnäringens kostnader och lönsamhetens utveckling. De framställningar i ämnet som inkommit till Kungl. Maj:t bör överlämnas till de sakkunniga.

Principerna för det statliga stödet till trädgårdsnäringens rationalisering fastlades av riksdagen år 1968 (prop. 1968:1, s. 11, JoU 1968:1, rskr 1968:9). Vägledande för stödets utformning var de av 1967 års riksdag fastställda riktlinjerna för det statliga finansiella stödet till jordbrukets rationalisering. 1972 års jordbruksutredning har fått i uppdrag att bl. a. göra en översyn av rationaliseringspolitiken på jordbrukets område. De sakkunniga bör pröva om stödet till trädgårdsnäringens rationalisering har den för näringen lämpligaste inriktningen och utformningen. De sakkunniga bör i denna fråga följa jordbruksutredningens arbete. Vidare bör de sakkunniga uppmärksamma frågan om samverkan inom trädgårdsnäringen och behovet av att särskilt stimulera denna.

Den sanbba utvecklingen av distributionstekniken och den ökade koncentrationen av handeln med trädgårdsprodukter ställer nya krav på producenter och försäljningsorganisation. Om producenterna i framtiden skall kunna få avsättningen tryggad för sina produkter erfordras att uppsamling, hantering och försäljning motsvarar de krav detaljhandelns inköpsföretag uppställer. Under senare år har kooperativa försäljningsorganisationer bildats inom olika delar av landet och för olika produkter. Härigenom har avsevärda rationaliseringsvinster gjorts som gynnat både producenter och konsumenter. Staten lämnar på detta område finansiellt stöd till företag som inrättar auktionshallar eller lokaler för uppsamling, sortering, packning och lagring av trädgårdsprodukter. Enligt min mening är en rationell försäljningsorganisation av största vikt för näringen. De sakkunniga bör pröva det statliga stödets utformning inom distributionsledet.

De sakkunniga bör kunna ta upp även andra frågor som rör trädgårdsnäringen t. ex. dimensioneringen av resurserna för forskning, försök och rådgivning.

Utredningen har under oktober 1974 hållit ett sammanträde.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

Handelsdepartementet

Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1974: 4, 8, 9 och 10

1. Patentpolicykommittén (H 1969:10)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 december 1967 för utredning om vissa spörsmål rörande patentverket (se Post- och Inrikes tidn. den 22 januari 1968):

Ordförande
Borggård, Göran R., generaldirektör

Ledamöter:
Bergling, Nils B. V., direktör
Ekstam, Gunnar E., avdelningschef
Körner, F. Lennart, direktör
Larfeldt, Nils J., ingenjör
Wallerius, Olof, förste forskningsingenjör

Experter:
Jonson, Lars, departementsråd
Lewin, Saul, överingenjör
Persson, R. Eskil, rådman
Uggla, Claes A., patenträttsråd

Sekreterare:
Törnroth, N. Lennarth, avdelningsdirektör

Bitr. sekreterare:
Jacobsson, Måns, hovrättsassessor
Tersmeden, G. Erik, hovrättsassessor (fr.o.m. den 14 januari 1974)

Lokal: Patent- och registreringsverket, Valhallavägen 136, Box 5055, 102 42 Stockholm, tel. växel 22 55 40

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse H 10.

Tilläggsdirektiv I (beslut i statsrådsprotokollet den 12 december 1969):

Kungl. Maj:t förklarar, att patentpolicykommitténs uppdrag skall innefatta - utom de spörsmål som avses i statsrådsprotokollet för den 15 december 1967 - även de motsvarande frågor som föranleds av förhandlingarna med EEC om ett europeiskt patentsystem.

Tilläggsdirektiv II (beslut i statsrådsprotokollet den 29 januari 1971):

Kungl. Maj:t förklarar, att patentpolicykommitténs uppdrag skall innefatta - utom de spörsmål som avses i besluten den 15 december 1967 och den 30 december 1969 - även de frågor rörande författningsändringar, som kan uppkomma i anslutning till att Sverige tillträder den i Washington antagna patentsamarbetsöverrenskommelsen.

Tilläggsdirektiv III (anförande av statsrådet Feldt till statsrådsprotokollet den 1 mars 1974):

Patentpolicykommittén, som tillkallats med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 december 1967, har i uppdrag att utreda vissa frågor rörande patent- och registreringsverket, vilka uppkommit i samband med att Paris- och Bernunionernas gemensamma internationella organ (BIRPI) lagt fram en plan för internationellt samarbete på patentområdet, den s. k. PCT-planen (Patent Cooperation Treaty).

Den 30 december 1969 fick kommittén i uppdrag att utreda vissa frågor, som kunde föranledas av förhandlingar med den europeiska gemenskapen om ett europeiskt patentsystem.

En överenskommelse om internationellt patentsamarbete (Patent Cooperation Treaty) antogs den 19 juni 1970 vid en diplomatisk konferens i Washington. Sverige undertecknade överenskommelsen samma dag.

Kungl. Maj:t förklarade den 29 januari 1971, att kommitténs uppdrag även skulle innefatta de frågor om författningsändringar, som kan uppkomma i anslutning till att Sverige tillträder denna överenskommelse.

Vid en diplomatisk konferens i München avslutades den 5 oktober 1973 en konvention, om meddelande av europeiska patent. Konventionen har undertecknats av Sverige.

Kommittén har i särskilda promemorior, PCT-planen och patentverkets service samt Den europeiska patentkonventionen, Konsekvenser för svenskt patentväsen (Ds H 1970:1 och Ds H 1973:1), behandlat de utkast till överenskommelser, som förelades de diplomatiska konferenserna i Washington och München. Kommittén räknar med att under första halvåret 1974 avge delbetänkande med förslag till den lagstiftning, som krävs för svenskt tillträde till 1970 års överenskommelse om patentsamarbete. I betänkandet avser kommittén att också redovisa de ekonomiska konsekvenserna av ett tillträde till denna överenskommelse.

Efter samråd med statsrådet Lidbom föreslår jag, att patentpolicykommitténs uppdrag utvidgas till att omfatta frågor rörande de författningsändringar, som föranleds av en svensk anslutning till den i München avslutade patentkonventionen. Kommittén bör i dessa frågor, liksom hittills skett i övriga frågor, nära samarbeta med de övriga nordiska länderna.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit två sammanträden. Företrädare för kommittén har dessutom deltagit i tre sammanträden med företrädare för motsvarande kommittéer i övriga nordiska länder.

Kommittén har den 7 oktober 1974 avgett delbetänkandet (SOU 1974:63) Internationellt patentsamarbete I, 1970 års konvention om patentsamarbete.

Kommittén fortsätter arbetet med de frågor som föranleds av den år 1973

avslutade europeiska patentkonventionen.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

2. Distributionsutredningen (H 1970:14)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 januari 1970 för att göra en utredning om varudistributionen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 19 februari 1970):

Ordförande:

Lewén-Eliasson, Anna Lisa, fru, led. av riksdagen

Ledamöter:

Andersson, K. Sigvard V., direktör
Andersson, Karin E., förbundssekreterare, led. av riksdagen
Forsberg, Eric R., direktör
Gillberg, Karl-Erik, direktör
Hulterström, Sven Å., kommunalråd
Lloyd, Bengt E., ombudsman
Myrén, K. G. Lennart, direktör
Persson, Lars H., professor
Sundquist, A. Åke, direktör

Experter:

Hagman, H. Christer, byrådirektör
Lundvall, Leif K. G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 11 februari 1974)
Ringborg-Walldeck, A. Elsie, avdelningsdirektör (avliden den 20 januari 1974)
Wikström, Solveig R., docent

Sekreterare:

Sahlström, Sven C., departementssekreterare

Bitr. sekreterare:

Anell, Barbro I., civilekonom
Norman, Roland V., pol. mag.

Lokal: Rosenbad 2, 5 tr., tel. växel 763 10 00 (sekreteraren). Postadress: Handelsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse H 11.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 15 sammanträden och haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har avgett en undersökningsrapport, Stormarknaderna i Växjö - inverkan på övrig detaljhandel i regionen (stencil).

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

3. Försörjningsberedskapsutredningen (H 1971:01)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 april 1971 för att utreda beredskapen i fråga om viss varuförsörjning (se Post- och Inrikes tidn. den 13 maj 1971):

Ordförande:
Frithiofson, Karl A. F., landshövding

Sakkunniga:
Bengtsson, Karl F., verkmästare, led. av riksdagen
Burstedt, I. Åke, sekreterare
Carlstein, Rune A., stadskassör, led. av riksdagen
Lanner, B. O. Vilgot, direktör

Experter:
Halldin, John, apotekare
Holmbeck, Kai A., civilekonom
Isacson, Lennart, apotekare
Kristenson, Arne E., byråchef
Orrö, Sven-Erik O., kansliråd
Österberg, Gunnar R., departementssekreterare

Sekreterare:
Rydberg, Karl-Evert H., avdelningsdirektör

Bitr. sekreterare:
Sundin, Åke, byrådirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Lokal: Rosenbad 2, 3 tr., tel. växel 763 10 00 (sekreteraren). Postadress: Handelsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1972 års riksdagsberättelse H 10.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknar slutföra sitt arbete under år 1975.

4. Affärstidsnämnden (H 1971:03)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 december 1971 för att följa utvecklingen av öppethållandet i detaljhandeln m. m.:

Ordförande:
Englund, K. G. Åke, generaldirektör (t.o.m. den 31 december 1974)

Ledamöter:

Anto, Margareta A. E., affärsbiträde (t.o.m. den 31 december 1974)
Börjesson, Fritz A., lantbrukare, led. av riksdagen (t.o.m. den 31 december 1974)
Lewén-Eliasson, Anna Lisa, fru, led. av riksdagen (t.o.m. den 31 december 1974)
Lindholm, E. Harald, förbundsordförande (t.o.m. den 31 december 1974)
Magnusson, Erik Å., förbundsordförande (t.o.m. den 31 december 1974)
Romanus, L. Gabriel, led. av riksdagen (t.o.m. den 31 december 1974)
Viberg, Stig-Olov, ombudsman (t.o.m. den 31 december 1974)

Sekreterare:

Hallman, L. Åke G., byråchef

Bitr. sekreterare:

Danemar, Owe, byrådirektör

Lokal: Statens pris- och kartellnämnd, Tysta Marigången 2, Postbox 1611, 111 86 Stockholm, tel. växel 14 20 80

Direktiven för nämnden, se 1973 års riksdagsberättelse H 7.

Nämnden har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex sammanträden samt haft kontakter med olika organisationer, företag m. fl. som berörs av lagens slopande och nämndens arbete.

Tre undersökningar har genomförts om utvecklingen av butikernas öppethållandetider och de handelsanställdas anställningsförhållanden. Den senaste undersökningen avser tiden fr. o. m. november 1971 t. o. m. april 1974.

Vidare har fyra undersökningar genomförts rörande regionala studier av söndagsöppna butiker. Den senaste undersökningen avser förhållandena i maj 1974.

Nämnden beräknas slutföra sitt arbete under år 1974.

5. 1972 års lotteriutredning (H 1972:03)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 april 1972 med uppdrag att utreda regleringen av lotteriverksamheten (se Post- och Inrikes tidn. den 9 juni 1972):

Ordförande:

Thuresson, Erik O., kansliråd

Sakkunniga:

Andersson, Sven G., frisörmästare, led. av riksdagen
Bergérus, K. Holger E., direktör
Nilsson, K. Börje, förbundsordförande, led. av riksdagen

Nordberg, S. Ivar, organisationssekreterare, led. av riksdagen
Norrby, Karl-Eric, lantbrukare, led. av riksdagen
Rosén, S. Åke, förste länsassessor

Experter:
Ankers, Mikael, kanslisekreterare
Bergqvist, Hans A., hovrättsråd, konsumentombudsmannens ställföreträdare

Sekreterare:
Stenström, Sture B., hovrättsassessor

Lokal: Lilla Nygatan 4, 1tr., 111 28 Stockholm, tel. 763 19 65 (sekreteraren), 763 19 66 (ordföranden)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse H 10.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

6. Låsutredningen (H 1972:04)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 oktober 1972 för att utreda behovet av utökat konsumentskydd beträffande lås och låsinstallationer (se Post- och Inrikes tidn. den 2 december 1972):

Ordförande:
Ag, Lars E., generaldirektör

Sakkunniga:
Nyberg, Olle, låssmedsmästare
Tranell, Olof, hovrättsråd

Experter:
Efraimsson, Olof, byrådirektör
Lundberg, Åke, byrådirektör
Ringstedt, Nils A. E., avdelningsdirektör

Sekreterare:
Lundberg, Leif G. A., amanuens (fr.o.m. den 1 februari 1974)

Lokal: Rosenbad 2, 3 tr., tel. växel 763 10 00 (Lundberg). Postadress: Handelsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse H 11.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer

och andra som berörs av utredningens arbete. På utredningens uppdrag har statens pris- och kartellnämnd i en rapport redovisat uppgifter om företagsstruktur och konkurrensförhållanden i låsbranschen.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

7. Utredningen (H 1973:01) rörande översyn av patent- och registreringsverkets besvärsavdelning

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 rörande översyn av patent- och registreringsverkets besvärsavdelning (se Post- och Inrikes tidn. den 4 augusti 1973):

Utredningsman:
Wieslander, K. H. Bengt, regeringsråd

Experter:
Borggård, Göran R., generaldirektör
Holm, Sture K. V., patenträttsråd
Persson, R. Eskil, rådman
Sköldefors, Walter G., avdelningsdirektör

Sekreterare:
Persson, R. Eskil, rådman (fr.o.m. den 12 mars 1974)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse H 10.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med besvärsavdelningens ledamöter och olika organisationer som berörs av utredningen.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

8. Utredningen (H 1973:02) rörande statens pris- och kartellnämnds informationsverksamhet

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 november 1973 för utredning rörande statens pris- och kartellnämnds informationsverksamhet:

Utredningsman:
Engman, Jan G., avdelningschef

Experter:
Berggren, Håkan, byråchef
Ferngren, Roland, avdelningsdirektör
Persson, Kurt-Inge, departementssekreterare

Sekreterare:

Östman, Lena, byrådirektör (t.o.m. den 31 oktober 1974)

Direktiv (anförande av statsrådet Feldt till statsrådsprotokollet den 2 november 1973):

Statens pris- och kartellnämnd (SPK) är central förvaltningsmyndighet för frågor som rör prisövervakning. Nämnden har enligt sin instruktion (1973:609) att följa utvecklingen av och främja allmän kännedom om pris- och konkurrensförhållanden inom näringslivet. Som en särskild uppgift åligger det nämnden att informera allmänheten om rådande pris- och konkurrensförhållanden. Inom nämnden finns en upplysningssektion.

Som exempel på SPK:s informationsverksamhet kan nämnas, att nämnden regelbundet utger tidskriften Pris- och kartellfrågor, vari publiceras resultaten från utredningsverksamheten samt rapporter från den konkurrensövervakande verksamheten. I tidskriften finns också meddelanden från näringsfrihetsombudsmannen (NO) och marknadsdomstolen. I detta sammanhang bör även nämnas, att konsumentombudsmannen (KO) utger en egen tidskrift, vari vissa av marknadsdomstolens utslag publiceras. Viss informationsverksamhet som SPK bedriver syftar till att förmedla allmän ekonomisk kunskap till konsumenter. Nämnden framställer vidare material för studieverksamhet.

I det förslag till ändrad organisation av SPK som framlades för vårriksdagen 1973 (prop. 1973:58) anförde jag bland annat, att SPK i likhet med andra myndigheter bör försöka sprida information om den egna verksamheten. På flera punkter är en sådan information av avgörande betydelse för att nå syftet med SPK:s verksamhet. Jag föreslog att en del av den mera direkt konsumentorienterade information som nu handhas av SPK skulle överföras till konsumentverket. I samband därmed skulle en del av de medel som SPK disponerar för allmän upplysningsverksamhet också överföras till konsumentverket. Riksdagen beslöt att en omdisponering av resurser enligt vad jag då anförde inte skulle komma till stånd innan en närmare utredning gjorts om förutsättningarna för och konsekvenserna av en sådan omdisponering (NU 1973:40, rskr 1973:155).

Jag förordar att en särskild sakkunnig tillkallas för detta ändamål. Enligt min mening bör utredningsuppdraget avse en översyn av SPK:s hela informationsverksamhet. I detta sammanhang bör frågan om uppgiftsfördelningen mellan nämnden och konsumentverket på detta område prövas.

I prop. 1973:58 berörde jag frågan om hur nämnden skall rapportera om den allmänna prisutvecklingen. Jag förutsatte därvid att denna fråga skulle uppmärksammas inom ramen för samarbetet mellan nämnden och statistiska centralbyrån. Denna fråga bör ej ingå i den sakkunniges uppdrag.

Mot bakgrund av vad riksdagen uttalat och jag nu anfört bör den sakkunnige utreda formerna för och inriktningen av SPK:s informationsverksamhet. Beträffande uppgiftsfördelningen mellan nämnden och konsumentverket vill jag erinra om att konsumentverket är central myndighet för konsumentfrågor, varför jag finner det naturligt att den information som syftar till att informera enskilda konsumenter i princip bör lämnas av verket. I detta sammanhang bör dock beaktas att informationsverksamhet utgör ett naturligt led i nämndens prisövervakande och utredande verksamhet. Av vad jag tidigare anfört framgår att information om verksamheten hos marknadsdomstolen, NO, KO och SPK

lämnas i två skilda tidskrifter, vilka i stor utsträckning torde vända sig till samma kategori av läsare. Mot denna bakgrund vill jag peka på möjligheten av en samfälld publicering. Information av denna typ bör i princip vara ekonomiskt självbärande. Eventuella bidrag bör redovisas öppet.

Det bör stå den sakkunnige fritt att ta upp till prövning även andra frågor som har anknytning till utredningsuppdraget.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tolv sammanträden.

Utredningen har den 23 oktober 1974 avgett betänkandet (Ds H 1974:2) Promemorian om informationsverksamheten vid statens pris- och kartellnämnd.

Uppdraget är därmed slutfört.

9. Utredningen (H 1973:03) rörande översyn beträffande samordning och organisation av handelssekreterarverksamheten

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 november 1973 för utredning rörande översyn beträffande samordning och organisation av handelssekreterarverksamheten:

Utredningsman:
Ehrlemark, Gunnar, direktör

Experter:
Bergstrand, Sten-Erik, expeditionschef
Braunerhielm, Erik, direktör
Lagerblad, Peter, departementssekreterare
Nilsson, Bengt, direktör
Palm, Jan A., departementssekreterare
Ternström, Olov, utrikesråd
Thurhagen, Ruben, direktör
Westerberg, Sven, direktör

Lokal: Gunnar Ehrlemark AB, Box 116, 190 30 Sigtuna, tel. 0760/514 60

Direktiv (anförande av statsrådet Feldt till statsrådsprotokollet den 23 november 1973):

I prop. 1973:1 bilaga 12, s. 22 anmälde chefen för handelsdepartementet, att exportfrämjandeutredningen (Ds H 1972:2) föreslagit dels att ett centralkontor skulle inrättas i Förenta staterna för att uppnå en effektivare samordning av handelssekreterarverksamheten där, dels att de båda handelssekreterarkontoren i Förbundsrepubliken Tyskland skulle slås samman. Departementschefen uttalade samtidigt, att frågan skulle behandlas i en särskild expertgrupp med representanter för bl. a. handelsdepartementet och Sveriges exportråd.

En sakkunnig bör nu tillkallas för att göra en översyn av handelssekreterarorganisationen. Den sakkunnige bör särskilt studera

samarbetet dels mellan handelssekreterarkontoren, dels mellan dessa och basorganen i Sverige, dels ock mellan kontoren och berörda utlandsmyndigheter. Vidare bör studeras samverkan mellan handelssekreterarkontoren och de svenska exportföretagen. Den sakkunnige bör lägga fram de förslag till organisatioriska förändringar m. m., som han finner påkallade med anledning av studierna. Förslagen bör utgå från en i princip oförändrad ambitionsnivå i fråga om statsanslag för handelssekreterarverksamheten.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden.

Utredningen beräknar slutföra sitt arbete under år 1974.

10. Utredningen (H 1973:04) rörande vidareutbildning i internationell marknadsföring

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 december 1973 rörande vidareutbildning i internationell marknadsföring:

Utredningsman:
Arpi, Bo L., ekon. dr

Experter:
Ericson, Carl Olof G., direktör
Söderberg, Bo K. G., departementssekreterare

Direktiv (anförande av statsrådet Feldt till statsrådsprotokollet den 28 december 1973):

I sitt slutbetänkande (Ds H 1972:2) Exportfrämjande verksamhet tog exportfrämjandeutredningen upp frågor om exportutbildning. Utredningen inskränkte sig till att pröva om och i vad mån det förelåg ett behov av att förstärka den vidareutbildning i exportfrågor som direkt riktade sig till anställda inom företag. Undervisningen i gymnasieskolan och vid universitet i ämnen som berörde export borde enligt utredningen bevakas av de myndigheter som var ansvariga för läroplanerna i de ämnena.

Vidareutbildning bedrivs enligt utredningen i olika former. Flera institutioner anordnar sålunda kurser rörande olika exportfrågor. Företagen inbjuds att sända representanter till kurserna, eller också förläggs dessa till företagen. Vidare arrangerar exportfrämjande serviceorgan och andra organisationer konferenser, seminarier och informationsdagar, vid vilka skilda export- och marknadsproblem behandlas.

Utredningen betonade också den stora betydelse från utbildningssynpunkt som måste tillmätas *löpande rådgivning i exportfrågor.* Sveriges exportråd har som centralt organ för exportfrämjandet denna uppgift om hand. Detta moment i utbildningen avhandlas inte här.

Inom ramen för de statliga stödprogrammen för vissa branscher förekommer en *branschinriktad exportutbildning,* som till huvudsaklig del har formen av kursverksamhet. Statens institut för företagsutveckling (SIFU) svarar för denna verksamhet.

Utredningen föreslog olika åtgärder för att förstärka utbildningsinsatserna avseende mindre och medelstora företag.

Vid min anmälan av exportfrämjandeutredningens slutbetänkande (prop. 1973:1 bil. 12 s. 21) anförde jag, att stora behov av praktisk exportutbildning förelåg hos mindre och medelstora företag. I regleringsbrev den 5 juni 1973 för budgetåret 1973/74 uppdrog Kungl. Maj:t åt Sveriges exportråd att ägna frågan om praktisk exportutbildning för mindre och medelstora företag särskild uppmärksamhet och att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag till åtgärder i fråga om denna utbildning, som rådet ansåg påkallade.

Sveriges exportråd har därefter i framställning den 31 augusti 1973 begärt medel för analys av företagens utbildningsbehov och utarbetande av förslag till program för den svenska exportutbildningen i Sverige under de närmaste åren med avseende på organisation, inriktning, form och innehåll. Över exportrådets skrivelse har yttrande avgivits av skolöverstyrelsen (SÖ), kommerskollegium (KK), statens industriverk, SIFU samt Stiftelsen Exportskolan.

Samtliga remissinstanser tillstyrker att företagens utbildningsbehov utreds. Eftersom exportutbildning i dag bedrivs av ett flertal institutioner bör enligt KK utredninges fristående karaktär markeras genom att den bedrivs i form av en offentlig utredning. SIFU förordar för sin del en opartisk utredning med uppgift att ge förslag till program för samordnad exportutbildning i Sverige. Industriverket understryker starkt vikten av att exportutbildning, för att bli effektiv, måste vara en integrerad del av övriga exportfrämjande aktiviteter. Framför allt torde detta gälla för de mindre företagen, som har förhållandevis liten exporterfarenhet. SÖ framhåller, att utredningen bör ta hänsyn till den motsvarande utbildning som redan finns hos SÖ. Enligt Exportskolans yttrande finns redan ett grundläggande utredningsmaterial tillgängligt. Skolan finner det emellertid angeläget med ytterligare undersökningar rörande möjligheten att förbättra utbildningen.

Med anledning av exportrådets framställning och vad som framkommit vid remissbehandlingen av denna anser jag att frågan om vidareutbildning i exportfrågor, särskilt för mindre och medelstora företag, bör utredas av en särskilt tillkallad sakkunnig. Då uttrycket utbildning i exportfrågor kan föranleda, att blickfältet begränsas till frågor om exportteknik och fysisk hantering av produkter vid utförsel, använder jag i fortsättningen begreppet internationell marknadsföring som även innefattar distribution på främmande marknader.

Den sakkunnige bör utgå från exportfrämjandeutredningens analys av situationen på ifrågavarande utbildningsområde. Jag anser liksom exportfrämjandeutredningen att särskild uppmärksamhet bör ägnas de mindre och medelstora företagens utbildningsbehov. Att analysera utbildningsbehovet möter svårigheter eftersom det inte kan mätas enbart med utgångspunkt i den aktuella efterfrågan på utbildning. Mycket tyder på att åtskilliga företag inte är medvetna om sitt utbildningsbehov och därför inte efterfrågar utbildning i tillräcklig omfattning. Den kursverksamhet som bedrivs i vårt land synes inte heller i önskvärd grad vara anpassad för de mindre företagen, t. ex. i fråga om tillgänglighet.

Det utbildningsbehov som föreligger hos olika företagstyper och personalkategorier bör kartläggas. Det är viktigt att hög kvalité på utbildningen eftersträvas och att garantier skapas för att utbildningen hela tiden är anpassad till den internationella marknadsföringens krav. Förslag bör läggas fram för vidareutbildningen i Sverige i internationell marknadsföring med avseende på inriktning och innehåll.

Den sakkunnige bör undersöka om vidareutbildning kan ske i form av utbildning hos enskilda företag. Han bör också pröva om distribution och organisation av utbildningen underlättas genom utnyttjande av förproducerad utbildning. Den sakkunnige bör ha frihet att studera lösningar av motsvarande verksamhet i andra länder.

En viktig utgångspunkt för den sakkunnige bör vara att exportutbildningen f. n. bedrivs av flera ansvariga och i olika former. Detta kan vara ett riktigt sätt att nå olika kategorier av företag och personal. Den sakkunnige bör emellertid lämna förslag till någon form av central planering av vidareutbildningen i internationell marknadsföring. 6

Utredningen har under tiden april - oktober 1974 hållit fem sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Vidare har 15 kursarrangörer, 150 kursdeltagare samt 275 andra exportaktiva personer intervjuats rörande utbud och behov av utbildning i internationell marknadsföring.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1974.

11. Utredningen (H 1974:01) rörande nuläge och utvecklingstendenser m. m. inom hotell- och restaurangbranschen

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 februari 1974 rörande nuläge och utvecklingstendenser m. m. inom hotell- och restaurangbranschen:

Ordförande:
Heurgren, Sven C. O., konsumentombudsman

Sakkunniga:
Gradin, Anita I., departementssekreterare, led. av riksdagen
Hellström, G. F. Ingemar, direktör
Neymark, Marit H. E., avdelningschef
Nyström, Sigvard E. V., förbundsordförande
Stjernström, Per Z., led. av riksdagen
Wärme, Ulf B., ombudsman
Örtengren, Jan Henrik, direktör

Experter:
Gustavsson, S. A. Göran, civilingenjör
Herland, Erik, byrådirektör (fr.o.m. 5 september 1974)
Storm Roxman, Karin M., departementssekreterare

Sekreterare:
Mindus-Widén, Lena, civilekonom (fr.o.m. den 1 september 1974)

Lokal: Rosenbad 2, tel. växel 763 10 00. Postadress: Handelsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm

Direktiv (anförande av statsrådet Feldt till statsrådsprotokollet den 22 februari 1974):

Hotell- och restaurangbranschen, till vilken räknas restauranger, kaféer, konditorier, hotell, motell, pensionat, resanderum, campingrörelse m. m., sysselsätter f. n. ca 70 000 personer. Sedan 1950-talets början har branschen kännetecknats av en så gott som oavbruten sysselsättningsminskning. Produktionsvolymen har under samma tid legat på praktiskt taget oförändrad nivå. Enligt långtidsutredningen (SOU 1970:71, SOU 1973:21) förutses utvecklingen bli i stort sett densamma under resten av 1970-talet.

År 1971 fanns det ca 5 700 företag med hotell- och restaurangrörelse med en total försäljning, enligt branschorganisationerna, på över 3 miljarder kr. Företagen är förhållandevis små och två tredjedelar har mindre än 5 anställda. Ett fåtal stora företag finns, bland vilka kan nämnas Sveriges Centrala Restaurang AB (SARA) och AB ICA-Restauranger.

Från slutet av 1960-talet har strukturomvandlingen inom restaurangsektorn gått mycket snabbt. Många företag har undergått genomgripande förändringar eller lagts ned samtidigt som nyetableringstakten varit hög. Antalet restaurangenheter har ökat, särskilt i storstadsområden, och differentieringen såvitt avser olika typer av restauranger har blivit större. Inom hotellsektorn synes en situation med överkapacitet föreligga som följd av att utbyggnadstakten varit väsentligt kraftigare än ökningen av antalet beläggningar.

Bland de förhållanden på efterfrågesidan som drivit fram och möjliggjort förändringar av hotell- och restaurangbranschens struktur och produktionsinriktning är ändrade fritidsvanor, ökad turism i både Sverige och utlandet och tillkomsten av nya konsumentgrupper av särskild betydelse. Dessa förändringar har bl. a. fått till följd att efterfrågan på näringens tjänster har ändrat inriktning. Inom restaurangsektorn har efterfrågan ökat men denna ökning har främst tillfallit gatukök, personalrestauranger och offentliga storhushåll.

Hotell- och restaurangbranschen har under de senaste åren fått vidkännas relativt stora kostnadsökningar främst på personalsidan. Sålunda har personalkostnadernas andel av omsättningen, enligt branschorganisationerna, stigit från 33 % år 1962 till nära 42 % år 1972. Denna utveckling bör ses mot bakgrund av att branschen länge har varit ett låglöneområde. De stigande personalkostnaderna har medfört att företagen inriktat sig på att så långt möjligt mekanisera hanteringen. Trots detta har lönsamheten för hotell- och restaurangnäringen tagen som helhet under senare år bedömts vara dålig.

Hotell- och restauranganställdas förbund, Handelstjänstemannaförbundet, Sveriges arbetsgivareförening för hotell och restauranger och Sveriges hotell- och restaurangförbund har i skrivelse till chefen för industridepartementet hemställt om en utredning rörande hotell- och restaurangbranschen.

Av vad jag nu anfört framgår att hotell- och restaurangbranschen under de båda senaste årtiondena mött betydande omställningsproblem. De faktorer som förorsakat denna utveckling torde även framgent komma att påverka branschens villkor. Sålunda kommer bl. a. förskjutningar i människors levnadssätt och levnadsvillkor att ställa fortsatta krav på en anpassning av näringens utbud. Vidare kommer en ökad utjämning av löne- och anställningsvillkoren på den svenska arbetsmarknaden att ställa särskilda krav på företagen i branschen.

Mot här angivna bakgrund bör sakkunniga tillkallas för att kartlägga och analysera hotell- och restaurangbranschens nuläge och utvecklingstendenser. Härutöver bör utredningen kunna lämna förslag till åtgärder som främjar en effektiv anpassning av branschens struktur och arbetsförhållanden till ändrade efterfråge- och produktionsförutsättningar.

De sakkunniga bör beträffande restaurangsektorn begränsa sitt uppdrag att i första hand omfatta den öppna marknaden och inte behandla de skilda former av personalrestaurangverksamhet som bedrivs vid företag, statliga verk och myndigheter samt universitet och högskolor. Hithörande frågor utreds f. n. av den s. k. universitetsrestaurangkommittén (U 1970:46) samt av den till statens personalnämnd knutna samarbetsdelegationen för förplägnadsfrågor. I detta sammanhang bör erinras om att frågor rörande turism och rekreation i Sverige behandlas av kommittén för planering av turistanläggningar och friluftsområden i flera betänkanden och i huvudbetänkandet (SOU 1973:52) Turism och rekreation i Sverige. De sakkunniga skall inte närmare överväga de frågor rörande hotell- och restaurangverksamhet som behandlats av denna utredning.

På ett tidigt stadium i sitt arbete bör de sakkunniga sammanställa en översiktlig bild av den svenska hotell- och restaurangbranschens nuläge såvitt angår kapacitet, produktion, ekonomi, lokalisering, sysselsättning etc. Härvid bör de sakkunniga i stor utsträckning kunna bygga på redan tillgängligt statistiskt och annat material. Jag vill här erinra om att statens pris- och kartellnämnd inom kort kommer att slutföra en undersökning avseende restaurangsektorn.

Vidare bör de sakkunniga söka bedöma branschens förväntade efterfrågeutveckling under i första hand resten av 1970-talet. En sådan bedömning måste ligga till grund för en uppskattning av branschens långsiktiga utveckling avseende inriktning, kapacitet och produktionsförutsättningar. De sakkunniga bör med utgångspunkt i en jämförelse mellan branschens kapacitetssituation och den förväntade efterfrågeutvecklingen, redovisa de sannolika konsekvenserna vad gäller etablering, ekonomi, sysselsättning etc. i branschen. I detta sammanhang bör regionala olikheter uppmärksammas.

Etableringsfrågorna är av särskilt intresse och bör belysas allsidigt. De sakkunniga bör, med utgångspunkt i hittills gjorda erfarenheter och med hänsyn tagen till den sannolika kapacitets- och efterfrågeutvecklingen, överväga åtgärder för att följa och påverka etableringen i branschen. Jag vill i detta sammanhang erinra om att statsmakterna hittills av hänsyn främst till konsumenternas intressen sökt undvika inskränkningar i näringsfriheten. Önskemålet om näringsfrihet måste därför noga vägas mot det behov av olika former av etableringskontroll som kan föreligga.

De sakkunniga bör kunna lämna förslag till åtgärder som är ägnade att förbättra produktions- och distributionsförhållandena. Vissa uppslag i dessa avseenden har lämnats i den tidigare nämnda framställningen från branschorganisationerna. Jag vill dock framhålla att det givetvis ankommer på företagen att på egen hand genomföra och bekosta den fortsatta omstruktureringen i branschen.

I den mån de sakkunniga finner sig böra komma in på frågor som rör utskänkningstillstånd och lotteriverksamhet skall samråd ske med den alkoholpolitiska utredningen (Fi 1966:33) och 1972 års lotteriutredning (H 1972:3). Vidare bör samråd ske med distributionsutredningen (H 1970:14).

De sakkunniga bör i övrigt vara oförhindrade att ta upp till prövning även andra frågor som har anknytning till utredningsuppdraget.

Utredningen har under tiden juni - november 1974 hållit tre sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

12. Översyn (H 1974:02) av allmänna ransoneringslagen

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 mars 1974 för översyn av allmänna ransoneringslagen:

Utredningsman:

Lindström, Stig, hovrättsråd (fr.o.m. den 1 maj 1974)

Experter:

Danielsson, Åke, byråchef (fr.o.m. den 16 maj 1974)
Kristenson, Arne, byråchef (fr.o.m. den 16 maj 1974)
Lundmark, Nils, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 16 maj 1974)
Parding, Sven, kraftverksdirektör (fr.o.m. den 16 maj 1974)
Rasmusson, Anders, byrådirektör (fr.o.m. den 16 maj 1974)

Sekreterare:

Holgersson, Jörgen, hovrättsassessor (fr.o.m. den 7 juni 1974)

Lokal: Rosenbad 2, tel. växel 763 10 00. Postadress: Handelsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiv (anförande av statsrådet Feldt till statsrådsprotokollet den 22 mars 1974):

Under såväl första som andra världskriget utfärdades flera tidsbegränsade s. k. fullmaktslagar. De gav Kungl. Maj:t befogenhet att under vissa förutsättningar — krig, krigsfara eller av krig föranledda utomordentliga förhållanden — vidta åtgärder för att bl. a. tillgodose befolkningens och krigsmaktens behov av förnödenheter samt att kontrollera priserna.

År 1954 infördes två fullmaktslagar av permanent karaktär, allmänna förfogandelagen (1954:279) och allmänna ransoneringslagen (1954:280). Såväl allmänna förfogandelagen som allmänna ransoneringslagen avsågs att användas huvudsakligen i försörsjningspolitiskt syfte. Båda lagarna är av beredskapsnatur och kan därför tillämpas bara då särskilda förutsättningar föreligger. Kommer Sverige i krig träder vissa av lagbestämmelserna omedelbart i tillämpning. Vid krigsfara för landet förordnar Kungl. Maj:t om tillämpning.

Sådant förordnande skall underställas riksdagen inom viss tid för att inte förfalla. Om det till följd av krig som Sverige befunnit sig i eller krig mellan främmande makter eller annan utomlands inträffad utomordentlig händelse uppkommit brist eller betydande fara för brist på viss förnödenhet, får Kungl. Maj:t med riksdagens samtycke förordna om tillämpning av de ransonerings- och förfogandebestämmelser som ges i resp. lag. En förutsättning är att bristhotad förnödenhet behövs för krigsbruk eller ekonomisk försvarsberedskap eller i övrigt är av betydelse för befolkningen

eller produktionen.

Genom en ändring år 1957 i allmänna ransoneringslagen (1957:287) fick Kungl. Maj:t rätt att utan riksdagens samtycke förordna om tillämpning av ransoneringsreglerna, om riksdagens beslut ej kunde avvaktas utan synnerlig olägenhet. För att inte förfalla måste förordnandet underställas och godkännas av riksdagen inom viss tid.

Kungl. Maj:t kan delegera sina regleringsbefogenheter till underordnade myndigheter enligt närmare angivna förutsättningar.

Under hösten 1973 beslöt ett antal oljeproducerande länder i Mellersta Östern att minska sin produktion av råolja. Denna produktionsminskning medförde en successiv nedgång i den svenska importen av råolja och oljeprodukter med början från december 1973.

Mot denna bakgrund begärde regeringen i mitten av november riksdagens samtycke till att allmänna ransoneringslagen och allmänna förogandelagen skulle äga tillämpning t. o. m. den 30 november 1974 (prop. 1973:203). I propositionen angavs att den utrikespolitiska utvecklingen medfört en uppenbar fara för Sveriges försörjning med olika livsviktiga förnödenheter, främst flytande bränsle och drivmedel. Det kunde därför bli nödvändigt att med kort varsel vidta regleringsåtgärder för att trygga landets försörjning med sådana förnödenheter. Sedan riksdagen lämnat det begärda samtycket (FöU 1973:28, rskr 1973:367), utfärdades den 14 december 1973 kungörelser (1973:1077 och 1078) om tillämpning av lagarna.

I en särskild proposition föreslogs riksdagen att anta en lag om regleringen av förbrukningen av elektrisk kraft (prop. 1973:205). Föredragande departementschefen anförde bl. a. att oljan svarar för en betydande del av elkraftproduktionen och att en ransonering av olja därför måste kompletteras med en reglering av förbrukningen av elkraft. Departementschefen påpekade vidare, efter att ha erinrat om de straffbestämmelser som finns i allmänna ransoneringslagen, att de tidsbegränsade lagar om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft som tidigare gällt har öppnat möjligheter att ålägga förbrukare, som tagit ut mer kraft än de haft rätt till enligt meddelade föreskrifter, att erlägga särskild avgift. I propositionen framhölls att sådana avgifter inte torde kunna undvaras om en elransonering skulle bli aktuell. Den föreslagna lagen antogs av riksdagen (FöU 1973:29, rskr 1973:368) och utfärdades den 14 december 1973 (1973:901). Samma dag utfärdades kungörelse (1973:902) om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft.

I kungörelsen (1973:1080) om ransonering av flytande bränsle, m. m. lades huvudansvaret för ransoneringsåtgärderna på den nyinrättade bränslenämnden. Denna meddelade vissa restriktioner beträffande flytande bränsle och stadsgas den 18 december 1973. Ransonering av drivmedel och eldningsolja infördes den 8 januari 1974. Drivmedelsransoneringen upphävdes den 30 januari 1974 och ransoneringen av övriga bränslen, förutom gasol, den 15 mars. Restriktioner beträffande förbrukningen av elektrisk kraft infördes av den nyinrättade statens elransoneringsnämnd den 2 januari 1974. Dessa restriktioner upphävdes successivt under februari och definitivt den 9 mars 1974.

Bränslenämnden anhöll den 8 januari 1974 om en lagstiftning som skulle möjliggöra dels att s. k. överuttagningsavgift kunde tas ut vid stadsgasransonering, dels att avläsnings- och uppgiftsskyldighet kunde åläggas i samband med sådan ransonering. I prop. 1974:17 anförde jag att en effektiv ransonering av gas knappast kan erhållas med mindre möjlighet finns att ålägga förbrukare, som tagit ut mer gas än de haft rätt till att betala en

överuttagningsavgift. Därför föreslogs en tidsbegränsad lag, som kompletterar allmänna ransoneringslagen med möjligheter att ta ut sådan överuttagningsavgift. Lagen antogs av riksdagen (FöU 1974:10, rskr 1974:36) och utfärdades den 15 mars 1974 (1974:114).

Den 17 januari 1974 anhöll bränslenämnden om lagstiftning som skulle möjliggöra att överuttagningsavgift kunde tas ut vid ransonering av värme från fjärrvärmeverk eller motsvarande anläggning. Kungl. Maj:t lämnade den 15 mars 1974 framställningen utan åtgärd och föreskrev att remissyttrandena skulle överlämnas till bränslenämnden att beaktas i samband med det åt nämnden den 8 mars 1974 lämnade uppdraget att utvärdera erfarenheterna av genomförd ransonering.

Riksdagens försvarsutskott anförde i sitt av riksdagen godkända betänkande (FöU 1974:10, rskr 1974:36) med anledning av prop. 1974:17 med förslag till lag om ransonering av stadsgas att utskottet förutsatte att erfarenheterna av fredskrisen under hösten och vintern 1973/74 bearbetas och utnyttjas för planeringen av försörjningsberedskapen. Vidare framhöll utskottet att det finns anledning att överväga om allmänna ransoneringslagen behöver kompletteras eller ändras.

Jag delar denna uppfattning och föreslår att en särskild sakkunnig tillkallas för att göra en översyn av lagen. Översynen bör göras mot bakgrund av erfarenheterna från vinterns ransonering av flytande bränsle, stadsgas och elektrisk kraft. En utgångspunkt vid översynen bör vara att ransoneringslagen skall innehålla sådana bestämmelser om överuttagningsavgift samt avläsnings- och uppgiftsskyldighet att särskilda lagar ej erfordras för reglering av förbukningen av elektrisk kraft, stadsgas och värme från fjärrvärmeverk.

Allmänna ransoneringslagen tar i första hand sikte på ransonering i samband med krig eller krigsfara. Allvarliga störningar i tillförseln kan emellertid uppkomma även på grund av andra händelser än krig eller krigsfara. Den sakkunnige bör därför vid översynen beakta att lagen skall kunna tillämpas också i sådana s. k. fredskriser. Med fredskris avses lägen då allvarliga störningar inom försörjningsviktiga varuområden uppstått utan att det är krig eller krigsfara i vår nära omvärld. Ransonering i en fredskris medför särskilda problem eftersom målet bör vara att samhället likväl skall kunna verka under i stort sett normala förhållanden och om möjligt utan störningar i produktion och sysselsättning. I en sådan situation är det givetvis svårt att lika hårt begränsa förbrukningen som i ett krigs- eller avspärrningsläge.

Vid översynen bör vidare den möjligheten beaktas att en allvarlig bristsituation också kan uppstå på grund av händelser som inträffat inom landet. Som exempel kan nämnas att det efter extremt nederbördsfattiga somrar eller driftstopp i värmekraftverk och kärnkraftverk kan bli nödvändigt att reglera förbrukningen av elektrisk kraft. Den sakkunnige bör därför utreda vilka ändringar i lagen som behövs för att den skall kunna tillämpas även under sådana förhållanden.

Ransonering kan behöva kompletteras med möjlighet för myndigheterna att förfoga över egendom. Det finns därför en naturlig koppling mellan ransoneringslag och förfogandelag.

År 1967 tillkallade chefen för försvarsdepartementet en utredningsman att se över rekvisitions- och förfogandelagarna. Som utgångspunkt för arbetet angavs att det är önskvärt att samla nuvarande grundläggande stadganden om rekvisition och förfogande i en gemensam lag som ger en allmän ram beträffande arten och innehållet i de förordnanden som Kungl.

Maj:t får meddela med stöd av lagen. Utredningsmannen avser att med beaktande av synpunkter från kontaktmän hos totalförsvarsmyndigheterna lägga fram förslag till ny förfogandelag och till de författningar som behövs för tillämpningen av denna lag. Arbetet beräknas bli slutfört under innevarande år.

En ransoneringslag som skall kunna tillämpas även i fredskriser bör kompletteras med förfogandebestämmelser som är anpassade till sådana förhållanden. Den sakkunnige bör därför samråda med den utredningsman som arbetar med ny förfogandelag. Möjligheten att i ransoneringslagen ta in erfordeliga förfogandebestämmelser bör övervägas.

Den sakkunnige bör i samarbete med berörda myndigheter utarbeta förslag till erfordeliga verkställighetsföreskrifter till lagen. Under översynen av den allmänna ransoneringslagen och vid utarbetande av förslag till verkställighetsföreskrifter måste givetvis den nya regeringsformen beaktas.

Jag har tidigare denna dag bemyndigats tillkalla sakkunniga med uppgift att mot bakgrund av erfarenheterna från vinterns kris utreda vissa beredskapsfrågor på energiområdet med särskild inriktning på fredskriser. De sakkunniga bör bl. a. granska och värdera olika möjligheter att begränsa förbrukningen av energi mot bakgrund av krav på snabbhet, administrativ enkelhet och rättvis fördelning. Översynen av ransoneringslagen bör samordnas med detta utredningsarbete.

Den sakkunnige bör överväga de ändringar i lagen som kan föranledas av exempelvis förändrad teknik för ransonering inom andra områden än energiområdet.

Det bör slutligen ingå i den sakkunniges uppdrag att göra de internationella jämförelser som kan anses motiverade.

Utredningsmannen har under tiden juni - oktober 1974 hållit tre sammanträden med experterna.

Ett nära samarbete upprättshålls med energiberedskapsutredningen (H 1974:03).

Utredningsmannen beräknas slutföra sitt arbete under andra halvåret 1975.

13. Utredningen (H 1974:03) rörande vissa beredskapsfrågor inom energiområdet

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 mars 1974 för utredning rörande vissa beredskapsfrågor inom energiområdet:

Ordförande:

Frithiofson, Karl A. F., landshövding

Sakkunniga:

Bengtsson, Karl F., verkmästare, led. av riksdagen
Falk, Hans G., direktör
Sundkvist, K. R. Tage, lantbrukare, led. av riksdagen
Svensson, S. Erik, förbundsordförande

Swarting, Sven E. V., direktör
Tengroth, Karl-Erik, direktör
Theorin, K. Maj Britt M., sekreterare, led. av riksdagen

Experter:
Almqvist, Dan, byrådirektör (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Bernström, Folke, byråchef (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Björk, Jan, departmentssekreterare
Danielsson, Nils-Gustaf F., byråchef
Danielsson, Åke, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Ericson, Jan-Olov, departementssekreterare (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Hagson, C. A., direktör (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Johansson, Östen, byråchef (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Landahl, Per-Axel, kanslichef (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Lindgren, Claes, direktör (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Lundmark, Nils A. J., byråchef (fr.o.m. den 1 september 1974)
Nyqvist, Tore, länsöverdirektör (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Nordström, Sören, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Ohlsson, Åke, överingenjör (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Orrö, Sven-Erik O., kansliråd
Parding, Sven, kraftverksdirektör
Pehrzon, Lars, direktör (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Stålebrant, Rolf, civilingenjör (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Waern, Per Axel, byrådirektör (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Wiberg, Ragne, kanslichef

Sekreterare:
Sköldefors, Walter G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Bitr. sekreterare:
Nelldahl, Bo-Lennart, fil. kand (fr.o.m. den 1 november 1974)
Nilsson, Torbjörn, fil. kand. (fr.o.m. den 18 november 1974)
Norrman, Staffan, byrådirektör (fr.o.m. den 16 september 1974)

Lokal: Rosenbad 2, tel. växel 763 10 00. Postadress: Handelsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiv (anförande av statsrådet Feldt till statsrådsprotokollet den 22 mars 1974):

Under hösten 1973 beslöt ett antal oljeproducerande länder i Mellersta Östern att minska sin produktion av råolja. Denna produktionsminskning medförde en successiv nedgång i den svenska importen av råolja och oljeprodukter med början från december 1973. I detta läge vidtog regeringen en rad åtgärder. Bl. a. fattades i mitten av november beslut om en sparkampanj som syftade till en minskning av oljeförbrukningen med 15 %. Samtidigt begärde regeringen i en proposition riksdagens samtycke till att allmänna ransoneringslagen (1954:280) och allmänna förfogandelagen

(1954:279) skulle äga tillämpning t. o. m. den 30 november 1974. Eftersom elförbrukningen kunde förutses öka kraftigt vid en begränsning av bränslekonsumtionen, samtidigt som bränsletillförseln till kraftproduktionen också drabbades av importnedgången, föreslog regeringen i en särskild proposition att riksdagen skulle anta en lag om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft.

Besparingsåtgärderna och den ransonering som planerades inriktades på att bibehålla produktion och sysselsättning på en hög nivå. Dessutom skulle viktiga samhällsfunktioner som sjukvård, undervisning och allmänna kommunikationer prioriteras. Beredskapslagren av olja skulle i möjlig mån hållas intakta för att medge största möjliga handlingsfrihet. Inskränkningarna i förbrukningen måste därför huvudsakligen riktas mot hushållens konsumtion. Vissa generellt utformade restriktioner beträffande förbrukningen av elektrisk kraft infördes den 2 januari 1974. Förberedelser vidtogs för att inleda en kvotransonering av hushållens elförbrukning. I slutet av december infördes vissa restriktioner på bränsleområdet. Ransonering av drivmedel och eldningsolja inleddes den 8 januari 1974.

Då försörjningsläget förbättrades i slutet av januari främst på grund av ökad råoljeproduktion och en för årstiden ovanligt mild väderlek, upphävdes drivmedelsransoneringen den 30 januari och ransoneringen av övriga bränslen den 15 mars. Den planerade kvotransoneringen på elkraftområdet behövde inte sättas ikraft. De restriktioner som införts på elområdet upphävdes successivt under februari och definitivt den 9 mars.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) är den myndighet som centralt svarar för planeringen av försörjningsberedskapen beträffande importerade bränslen. ÖEF ansvarar också för samordningen av beredskapsåtgärderna för hela energiområdet. Inom ÖEF drivs arbetet inom en särskild bränslebyrå. ÖEF utarbetar försörjningsplaner i vilka behov av bränsle för olika krissituationer ställs mot tillgångar i form av t. ex. tvångslager hos oljehandel och storförbrukare samt kommersiella lager. Sådana försörjningsplaner har legat till grund för de oljelagringsprogram som riksdagen godkänt.

ÖEF ansvarar vidare för ransoneringsförberedelserna på bränsleområdet. Förberedelser för ransonering av drivmedel handhas av transportnämnden. Statens vattenfallsverk svarar för förberedelser av ransonering av elektrisk kraft.

Ransoneringsplaneringen på energiområdet samordnas av ÖEF.

I händelse av försörjningskris kan ansvaret för ransonering läggas på särskilt inrättade myndigheter. Under det senaste världskriget fanns en bränslekommission, och i samband med Suez-krisen 1956-1957 inrättades en särskild nämnd inom handels- och industrikommissionen med uppgift att leda och övervaka förbrukningsregleringen av flytande bränsle. Under vintern 1969/70, då det rådde brist på elenergi, inrättades en särskild nämnd, statens elransoneringsnämnd (SERN), som fick i uppgift att förbereda och verkställa en reglering av elförbrukningen.

Under vinterns försörjningskris har huvudansvaret för regleringen på bränsleområdet legat på en nyinrättad självständig myndighet knuten till ÖEF, bränslenämnden. Nämnden har haft det överordnade ansvaret för ransoneringen av olja, bensin och andra flytande bränslen. Nämnden har fördelat landets tillgångar av dessa bränslen till olika huvudändamål. Vad gäller fördelningen av flytande bränsle för motordrift har fördelningen mellan olika förbrukningsändamål bestämts i samråd mellan bränslenämnden, transportnämnden och statens jordbruksnämnd.

Sjöfartsverket är tilldelningsmyndighet i fråga om viss sjöfart och luftfartsverket i fråga om luftfart. Statens jordbruksnämnd fördelar drivmedelskvoten för jordbruks-, trädgårds- och fiskenäringarna på länsstyrelserna. Ansvaret för ransoneringens genomförande vilar, såvitt gällt flytande bränsle för motordrift, på transportnämnden. Vissa andra myndigheter och organ tilldelas särskilda kvoter flytande bränsle och har hand om regleringen inom sitt område. Länsstyrelser och kristidsnämnder prövar vissa frågor om tilldelningen av flytande bränsle till förbrukarna.

I likhet med vad som skedde vintern 1969/70 inrättades en elransoneringsnämnd som fick ansvaret för att planera och genomföra en reglering av förbrukningen av elektrisk kraft.

För att samordna de olika departementens och myndigheternas handläggning av frågor om energiförsörjningen på kort sikt tillsattes en särskild försörjningsberedning. Vidare har bildats en samordningsgrupp på tjänstemannanivå för beredning av ärenden inom det ekonomiska försvaret vilka berör flera departement.

Kungl. Maj:t har den 15 februari 1974 uppdragit åt tranportnämnden att utvärdera ransoneringssystem för flytande drivmedel. Nämnden skall bl. a. på grundval av en utvärdering av erfarenheterna av under ransoneringen tillämpade rutiner och system bedöma behovet av en revision av ransoneringssystemet. Förslag till sådan revision skall utarbetas med målsättning att erhålla ett administrativt lätthanterligt system som går att anpassa till alla försörjningslägen och som minimerar behovet av extrapersonal vid ransoneringsmyndigheterna.

Kungl. Maj:t har vidare, mot bakgrund av behovet av en dokumentering och utvärdering av det tillämpade systemet för ransonering av energi, den 8 mars 1974 uppdragit åt bränslenämnden att i samarbete med berörda myndigheter dokumentera och utvärdera erfarenheterna från tillämpningen av ransoneringssystemet för flytande bränsle m. m. Nämnden skall bl. a. dokumentera inom nämnden hittills tillämpade rutiner och system vad gäller försörjningsbedömningar, reglerings- och kontrollåtgärder samt information till myndigheter, branschorgan och allmänhet. Erfarenheterna av dessa system och rutiner skall också utvärderas. Särskild uppmärksamhet bör ägnas möjligheterna att förbättra bedömningarna av försörjningsläget på sikt. Därvid bör studeras bl. a. tillgången på snabb information om landets förråd av flytande bränsle m. m. Syftet är bl. a. att erhålla underlag för att utarbeta administrativt lätthanterliga system som kan anpassas till olika försörjningslägen vid s. k. fredskriser, krigs- och avspärrningslägen. Med fredskris avses lägen då allvarliga störningar inom försörjningsviktiga varuområden uppstått utan att det är krig eller krigsfara i vår nära omvärld.

Såväl bränslenämnden som transportnämnden skall bedriva utredningsarbetet skyndsamt och kunna lämna en delrapport i maj månad 1974. Inom SERN har ett liknande utredningsarbete påbörjats.

Effekterna av det särskilda utbildningsbidrag som infördes för att motverka av oljekrisen föranledda permitteringar i företagen studeras av en särskild arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet.

Huvudkravet på en god försörjningsberedskap är att vid inträffade krislägen snabbt kunna anpassa inhemsk efterfrågan till existerande utbud. Detta krav måste uppfyllas för att den med beredskapslagringen av bränslen och drivmedel avsedda försörjningsuthålligheten skall kunna ernås. Det är därför angeläget att reglerings- och ransoneringsberedskapen fortlöpande upprätthålls på en tillfredsställande nivå och kontinuerligt anpassas till

samhällsutvecklingen.

Jag anser att särskilda sakkunniga bör tillkallas med uppgift att utreda vissa beredskapsfrågor inom energiområdet med särskild inriktning på fredskriser. De sakkunniga bör granska och värdera olika lösningar för att begränsa förbrukningen av energi med hänsyn till kravet på snabbhet, administrativ enkelhet och rättvis fördelning. De sakkunniga bör utreda hur sådana åtgärder successivt kan anpassas till försörjningslägets utveckling och på vilket sätt hamstring kan motverkas. En annan viktig fråga är hur i sammanhanget erforderliga kontrollsystem lämpligen bör vara utformade. Vidare bör frågan om ransoneringsbevisens överlåtbarhet studeras. Möjligheten att minska konsumtionen genom att använda kampanjer för frivillig besparing bör analyseras mot bakgrund av erfarenheterna från de kampanjer som genomfördes under hösten och vintern 1973/74. Bl. a. de redovisningar som transportnämnden, bränslenämnden och SERN kommer att lämna bör kunna tjäna till vägledning för de sakkunnigas överväganden i nu nämnda delar.

Som mål för de sakkunnigas överväganden bör gälla att de förbrukningsreglerande åtgärder som förordas för olika energislag kan samordnas inom ett integrerat system för ransonering på hela energiområdet. Särskilt viktigt är därvid att systemets utformning och tillämpning skall medge ett beaktande av önskemålen att i en fredskris värna vår produktion och sysselsättning och slå vakt om viktiga samhällsfunktioner såsom sjukhus, skolor och allmänna kommunikationer.

Såvitt avser organisationen på central nivå bör de sakkunniga överväga om särskilda myndigheter bör inrättas i en försörjningskris eller om ansvaret för ransonering m. m. också under kris och krig bör ligga på den myndighet som haft hand om beredskapsplaneringen. Vidare bör de sakkunniga överväga om en ökad samordning mellan myndigheterna bör eftersträvas vad gäller beredskapsplaneringen för olika energislag eller om en fortsatt och kanske mer utpräglad uppdelning mellan bränsleförsörjning och elförsörjning bör ske. Om de sakkunniga som central bränslemyndighet förordar ett särskilt organ, skilt från ÖEF, bör förslag lämnas till organisation och instruktion. Om ÖEF föreslås ha hand om krisuppgifterna, bör de förändringar i organisation och instruktion som kan bli en följd av detta redovisas.

Särskild uppmärksamhet bör i sammanhanget ägnas åt den till allmänheten riktade informationsverksamheten.

De sakkunniga bör vidare överväga om, och i så fall i vilken utsträckning och i vilken form, en ökad samverkan och samordning mellan krisorgan på energiområdet kan förbättra försörjningsåtgärderna under en kris. I samband därmed bör också övervägas om kompetensområdet för olika organ kan behöva förtydligas.

Under vinterns kris inrättades vid statens industriverk en s. k. industripanel som rådgivande organ till bränslenämnden i frågor om fördelning av bränsle inom industrin. Det bör ingå i de sakkunnigas uppdrag att studera olika sådana möjligheter att få underlag för beslut om fördelning av energi.

Vid en ransonering på bränsleområdet engageras såväl länsstyrelser som kommuner. De sakkunniga bör ta del av erfarenheterna på regional och lokal nivå från den nu avslutade bränsleransoneringen samt redovisa de förslag som en sådan analys kan ge anledning till. De bör på motsvarande sätt ta del av de lokala elverkens erfarenheter.

En effektiv försörjningsplanering kräver att myndigheterna får en så snabb och tillförlitlig information om försörjningsläget som möjligt. Det

gäller såväl uppgifter om verklig import, produktion, förbrukning och faktiskt lager som bedömningar av försörjningsläget på sikt. De sakkunniga bör mot bakgrund av erfarenheterna från vinterns kris undersöka möjligheterna att förbättra denna information. En sådan undersökning bör göras i nära samarbete med berörda myndigheter, oljeföretagen och storförbrukarna. De sakkunniga bör i detta sammanhang bedöma om de regler som gäller för uppgiftsskyldighet behöver skärpas.

Sverige är för sin försörjning av olja starkt beroende av de internationella oljebolagen. Dessa fördelar oljeprodukterna på världsmarknaden mellan konsumentländerna. Bolagens agerande är i huvudsak undandraget konsumentländernas kontroll. Inom OECD finns ett system för fördelning av oljeprodukter i en kris mellan de europeiska medlemsländerna. Systemet kom aldrig att tillämpas under vinterns kris. Oljebolagens agerande liksom möjlig utformning av ett fördelningssystem utreds f. n. på det internationella planet. De sakkunniga bör följa detta arbete för att erhålla underlag för överväganden hur myndigheter i Sverige kan få den information om internationell oljeförsörjning som behövs för vår egen försörjningsplanering. De internationella oljebolagens dotterbolag i Sverige bör mot denna bakgrund beredas tillfälle att för de sakkunniga redovisa sitt informationsläge beträffande oljeförsörjningen från råvarukällan till Sverige.

Olika metoder att reglera energiförbrukningen tillämpas i skilda länder. Det bör ingå i de sakkunnigas uppdrag att göra de internationella jämförelser som kan anses motiverade samt studera erfarenheterna utomlands av vinterns försörjningskris.

De sakkunniga bör bedriva sitt arbete skyndsamt.

Utredningen har under tiden juni - oktober 1974 hållit fem sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och företag som berörs av utredningens arbete. Därutöver har sammanträden hållits med särskilda referens- och arbetsgrupper för frågor om organisation, information, värmetaxering, varmvattenreglering, reglering av överuttag av viss energi, överlåtelse av ransoneringsbevis samt reglering av drivmedelsförbrukningen. För utredningen arbetar konsulter med vissa speciella projekt.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

14. Utredningen (H 1974:04) rörande översyn av skrothandelsförordningen

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 för översyn av skrothandelsförordningen:

Utredningsman:

Öhman, Frank G. H., f.d. regeringsråd

Sekreterare:

Sundström, Kerstin M., hovrättsfiskal (fr.o.m. den 10 september 1974)

Lokal: Rosenbad 2, tel. växel 763 10 00. Postadress: Handelsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiv (anförande av statsrådet Feldt till statsrådsprotokollet den 28 juni 1974):

Handel med skrot och annat begagnat gods är sedan gammalt underkastad särskild reglering. Gällande bestämmelser finns i förordningen (1949:723) angående handel med skrot, lump och begagnat gods (ändrad senast 1971:1175).

Syftet med skrothandelsförordningen är i första hand att motverka tillgreppsbrott genom att hindra eller försvåra avsättningen av oärligt åtkommet gods och att underlätta polismyndigheternas efterspaningar av sådant gods. Förordningen är tillämplig på yrkesmässig handel med järn- och annat metallskrot, tackor av annat metallskrot än järnskrot, textilavfall, lump samt vissa slag av begagnat gods såsom kläder och pälsverk, cyklar, kameror och smycken. Vidare är förordningen tillämplig på yrkesmässig handel med begagnade skriv- och räknemaskiner, radio- och televisionsapparater samt musikinstrument.

I förordningen skiljs i olika avseenden mellan fast handlande — varmed förstås den som för utövande av rörelsen innehar kontors- eller butikslokal eller upplagsställe — och uppköpare, dvs. annan person, som idkar rörelse som avses i förordningen (2 §).

För rätt att idka skrothandel krävs särskilt tillstånd av polismyndigheten i den ort, där rörelsen huvudsakligen skall bedrivas. Tillstånd kan beviljas bolag eller ekonomisk förening samt enskild person (3-4 § §). Skrothandelsrörelse som bedrivs av bolag eller ekonomisk förening skall ha en av polismyndigheten godkänd föreståndare, vilken är ansvarig för rörelsens skötsel (6-8 § §). För uppköpare gäller att tillståndet är begränsat i olika avseenden (5 §).

För den fasta handeln meddelas särskilda föreskrifter i 10-16 § § . Bestämmelserna avser godkännande av ställe för rörelsen, förvärvande av gods, förande av särskild bok (affärsbok) samt märkning och förvaring av mottaget gods. Även för uppköpare finns särskilda föreskrifter (17-18 § §). Sålunda får uppköpare inte förvärva gods av okänd person, om inte denne kan legitimera sig på ett tillfredsställande sätt eller förvärvet sker i överlåtarens bostad eller affärslokal. Vidare åligger det uppköparen att anteckna varje affär på numrerade inköpsnotor.

I vissa fall gäller lättnader i nu berörda bestämmelser (19-21 § §). Bl. a. får polismyndigheten medge undantag från bestämmelserna om anteckningsskyldighet.

Förordningen innehåller också allmänna bestämmelser om rörelseidkares skyldigheter (22-27 § §). Bl. a. föreskrivs skyldighet att lämna polismyndighet bistånd. Polismyndighet har rätt att undersöka lokaler och lager samt att granska affärsbok och inköpsnotor. Vidare kan polismyndighet meddela särskilda ordningsföreskrifter för rörelsen.

Slutligen innehåller förordningen straff- och besvärsbestämmelser. Straffet för brott mot förordningen är böter.

Tillämpningsföreskrifter till skrothandelsförordningen finns i en särskild kungörelse (1949:725, ändrad senast 1971:428).

Såvitt kan bedömas har skrothandelsförordningen i huvudsak uppnått sitt syfte och medfört en sanering på skrothandelsområdet. I flera viktiga avseenden har emellertid förutsättningarna för förordningen ändrats.

Länsstyrelsen i Örebro län har i skrivelse till justitiedepartementet i december 1972 redovisat erfarenheter från flera brottsutredningar och i anslutning härtill påtalat vissa brister i förordningen. Skrivelsen har remissbehandlats.

Skrotbranschen är uppdelad i tre handelsled, nämligen, med branschens benämningar, uppköpare, partihandlare och grossist. De båda sistnämnda handelsleden motsvaras i förordningen av det samlande begreppet fast handel. Det finns i dag omkring 1 500 registrerade uppköpare, vilka inköper alla slags avfallsråvaror från hushåll, lantbruk, hantverk och småindustri. Efter grovsortering säljer uppköparen skrotet vidare till partihandlaren, som har fast skrotgård och som regel också öppen affär. Partihandlaren är underleverantör till grossisten, som även inköper skrot i parti från industrier och myndigheter. Grossisten säljer efter bearbetning i egna anläggningar de färdigställda råvarorna till förbrukarna. Antalet handlare med fasta verksamhetsställen uppgår i dag till omkring 700-750 st. Inom den fasta handeln finns ett fåtal storföretag.

Genom handeln med skrot tillvaratas årligen avsevärda kvantiteter råvaror, av vilka järnskrot är det till mängden största varuslaget. Järnverken har för sina inköp av skrot bildat ett gemensamt inköpsorgan, AB Järnbruksförnödenheter (JBF). Sedan år 1927 råder exportförbud på järnskrot. Relativt stora kvantiteter skrot importeras.

Vid sidan av handeln med skrot förekommer en inte obetydlig handel med begagnade varor. De föremål det här rör sig om är, till skillnad från skrot som saknar eget bruksvärde, direkt användbara och tillgodoser omedelbart allmänhetens behov. Till följd av bl. a. kapitalvarumarknadens tillväxt har denna handel successivt ökat. Sålunda har inom vissa branscher det blivit allt vanligare att vid inköp av en ny vara betala denna helt eller delvis genom att lämna ett begagnat föremål i utbyte. Sådan inbyteshandel förekommer relativt ofta beträffande radio- och televisionsapparater, skriv- och räknemaskiner samt musikinstrument. Dylika bytesaffärer faller inte under förordningens tillämpningsområde.

Under den tid som förordningen varit gällande har den yrkesmässiga handeln med skrot och annat begagnat gods ökat betydligt i omfattning. Särskilt skrotbranschen synes ha genomgått en kraftig utveckling samtidigt som branschstrukturen i väsentliga avseenden har ändrats. Gränsen mellan fast handel och sådan handel som bedrivs av uppköpare har blivit alltmer flytande. Det har gjorts gällande att det i dag inte är ovanligt att uppköpare hanterar sitt gods på upplagsplatser, vilket strider mot förordningens bestämmelser. Även inom den fasta handeln är förhållandena mellan partihandlare och grossist i många fall oklara, och samma funktioner synes handhas av olika handelsled. Vidare har produktutvecklingen medfört att skrotet blivit alltmer varierande till sitt ursprung, vilket i flera avseenden påverkat skrothanteringen. Oftast arbetar skrotbranschens företag med alla skilda typer av avfallsråvaror såsom järnskrot, metallskrot, textilavfall och pappersavfall.

I det sammanhanget kan erinras om att statskontoret på uppdrag av Kungl. Maj:t har undersökt möjliga åtgärder för att komma till rätta med bilvraksproblemet. Sålunda föreslår statskontoret i en utredningsrapport ett system med auktorisation av bilskrotare, som uppfyller bl. a. skrothandelsförordningens, byggnadsstadgans och miljöskyddskungörelsens krav på skrotningsverksamhet. Rapporten, som har remissbehandlats, bereds inom jordbruksdepartementet.

Vidare har inom handeln med annat metallskrot än järnskrot konstaterats

en förhållandevis utbredd brottslighet, som under de senaste åren synes ha tilltagit i omfattning. Enligt länsstyrelsen i Örebro län hänför sig den brottslighet som uppdagats till stölder, häleri och häleriförseelser, skattebrott, förskingringar, bedrägerier, osant intygande, urkundsförfalskning samt brott mot skrothandelsförordningen. I första hand gäller de konstaterade missförhållandena uppköparna och deras verksamhet. Det har hävdats att brottsligheten har gynnats av brister i skrothandelsförordningens regler beträffande tillståndsmyndighet, tillstånd, verksamhetsområde, bokföring samt kontroll av tillståndsmyndighet.

Av vad jag här anfört framgår att en översyn av skrothandelsförordningen behövs både för att avhjälpa brister i reglerna och för att modernisera reglerna mera allmänt. Jag förordar att en sakkunnig tillkallas för att göra denna översyn.

En utgångspunkt för den sakkunnige bör vara att handeln med skrot m. m. även i fortsättningen behöver en särskild samhällelig reglering och insyn. Den sakkunnige bör emellertid precisera syftet med en sådan reglering. En skälig avvägning bör ske mellan å ena sidan samhällets intresse av att förhindra handel med gods som förvärvats olagligt och å andra sidan näringslivets intresse av att handeln inte onödigt försvåras.

Ett första led i utredningsarbetet bör vara att kartlägga skrotbranschens struktur. Förhållandet mellan de olika handelsleden och särskilt uppköparnas roll i distributionen bör analyseras. Samtidigt bör den sakkunnige bedöma de olika handelsledens funktioner med hänsyn till de krav skrothanteringen ställer. I samband härmed bör den sakkunnige bilda sig en uppfattning om distributionsförhållandena inom övrig handel med återvinningsgods. Den sakkunnige bör vidare undersöka omfattningen och sammansättningen av handeln med begagnade föremål.

På ett tidigt stadium i utredningsarbetet bör den sakkunnige också studera den brottslighet som förordningen avser förhindra. Jag tänker då i första hand på tillgreppsbrotten i fråga om metallskrot och vissa slag av begagnade föremål. Av särskilt intresse är det sätt på vilket det olovligen tillgripna godset finner avsättning.

En väsentlig uppgift för den sakkunnige bör vara att överväga i vad mån skrothandelsförordningens tillämpningsområde och utformningen av kontrollsystemet framstår som lämpliga under nuvarande förhållanden. Särskilt bör övervägas om det är berättigat att i samma förordning reglera såväl handeln med järn- och annat metallskrot och lump som handeln med begagnat gods.

I gällande skrothandelsförordning anges uttömmande vilka slag av begagnat gods som regleras. Den sakkunnige bör pröva om dessa varuslag även i fortsättningen skall omfattas av regleringen och om andra varuslag kan komma i fråga. Härvid bör den sakkunnige utgå ifrån att endast sådana varuslag skall omfattas av regleringen som i någon avsevärd utsträckning är föremål för tillgreppsbrott.

En stor del av de missförhållanden som råder på skrothandelsområdet synes kunna hänföras till uppköparna och deras verksamhet. En väsentlig uppgift för den sakkunnige bör således vara att utreda frågan om tillstånd för uppköparverksamheten. Problemet med att samma personer eller företag söker rättigheter både som fast handlande och som uppköpare bör uppmärksammas. Då i praktiken gränsen mellan fast handlande och uppköpare ofta är oklar bör den sakkunnige pröva huruvida gemensamma regler kan införas för fasta handlare och uppköpare. Den sakkunnige bör i detta sammanhang pröva frågor som rör tillståndsgivningen, såsom till-

stånds giltighetstid, handlares verksamhetsområde etc.

Den sakkunnige bör utreda och komma med förslag rörande affärsbokföringens utformning. I detta arbete bör den sakkunnige beakta de förslag som lämnades i betänkandet (SOU 1973:57) Förslag till bokföringslag och statsmakternas ställningstagande till detta förslag. Det bör i detta sammanhang prövas om inte en enhetlig varunomenklatur bör komma till användning i affärsbok etc. Den sakkunnige bör härvid samråda med statens naturvårdsverk, som uppdragit åt tekniska nomenklaturcentralen (TNC) att utarbeta en ordlista inom området avfall och dess hantering. Den sakkunnige bör inte behandla de med bilvraksproblemet sammanhängande frågor som f. n. bereds inom jordbruksdepartementet.

Den brottslighet som förekommer på skrothandelsområdet anses bl. a. gynnas av att förordningen inte gäller för handel på marknad och att anteckningsskyldighet inte föreligger vid alla förvärv. Den sakkunnige bör undersöka om det finns skäl att behålla dessa undantagsbestämmelser eller om de bör utgå.

Enligt gällande förordning handhas tillståndsgivningen och kontrollen av den lokala polismyndigheten. Den sakkunnige bör ta upp frågan hur tillståndsgivningen och kontrollen lämpligast bör organiseras. Därvid bör beaktas bl. a. önskvärdheten av en enhetlig praxis på området. Det bör prövas om det finns behov av att en cental myndighet har huvudansvaret för regleringen. I samband därmed bör övervägas en besvärsordning, där prövningen i sista instans ankommer på annan myndighet än regeringen.

Nyligen har utfärdats lag (1974:283) om handel med arbeten av guld, silver eller platina. I propositionen (1974:43 s. 29) anförde föredragande departementschefen, att kontrollen av de s. k. affinerierna inte borde regleras i samband med kontrollstämplingen av ädelmetallvaror. Den sakkunnige bör pröva, om det i detta sammanhang kan vara aktuellt att ta upp också denna fråga.

Konsumentsombudsmannen (KO) har i skrivelse till justitiedepartementet i februari 1973 redovisat sina erfarenheter av och synpunkter på insamlingsverksamhet bland allmänheten som bedrivs av enskilda, företag eller organisationer i uppgivet syfte att skaffa pengar eller förnödenheter. Denna fråga bereds f. n. inom handelsdepartementet. Den sakkunnige bör emellertid överväga i vad mån sådan insamlingsverksamhet kan behöva regleras särskilt inom ramen för skrothandelsförordningen. Jag tänker då i första hand på insamlingar av returpapper, lump etc. Jag vill i sammanhanget nämna att en arbetsgrupp inom jordbruksdepartementet f. n. behandlar frågan om insamling av bl. a. returpapper. Den sakkunnige bör samråda med denna arbetsgrupp.

Avsikten är inte att den sakkunnige skall behandla frågor som rör auktionsverksamhet eller verksamhet som regleras i lagen (1949:722) om pantlånerörelse. Skulle emellertid den sakkunnige finna att även dessa verksamheter kräver ny eller förändrad reglering för att det allmänna syftet med skrothandelsförordningen skall uppnås, bör den sakkunnige anmäla detta till Kungl. Maj:t som då får ta ställning till om utredningsuppdraget bör utvidgas.

Den sakkunnige skall inte närmare överväga spörsmål som hör samman med gällande exportförbud på järnskrot.

Den sakkunnige bör utarbeta de förslag till författningstext som föranleds av utredningsarbetet.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

15. Utredningen (H 1974:05) rörande översyn av konkurrensbegränsningslagen

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 september 1974 för utredning rörande översyn av konkurrensbegränsningslagen (se Post- och Inrikes tidn. den 8 oktober 1974):

Ordförande:
Jonson, Lars E., departementsråd

Sakkunniga:
Mattsson, Kjell A., led. av riksdagen
Nyqvist, Ola, docent, led. av riksdagen
Radesjö, G. Wivi-Anne, fru, led. av riksdagen
Ulander, Lars G., ombudsman, led. av riksdagen

Expert:
Sahlin, Eric, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 28 oktober 1974)

Sekreterare:
Cederblad, Carl-Olof, revisionsdirektör

Lokal: Rosenbad 2, 5 tr., tel. växel 763 10 00 (sekreteraren). Postadress: Handelsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiv (anförande av statsrådet Feldt till statsrådsprotokollet den 13 september 1974):

Konkurrensbegränsningslagen — lagen (1953:603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet (omtryckt 1970:418, ändrad senast 1972:733) — syftar till att främja en från allmän synpunkt önskvärd konkurrens. Lagen innehåller förbud mot två arter av konkurrensbegränsning, bruttopriser och anbudskarteller. I fråga om annan konkurrensbegränsning finns möjlighet att inskrida när denna anses medföra skadlig verkan. Skadlig verkan anses föreligga när konkurrensbegränsningen på ett från allmän synpunkt otillbörligt sätt påverkar prisbildningen, hämmar verkningsförmågan inom näringslivet eller försvårar eller hindrar annans näringsutövning.

Tillämpningen av konkurrensbegränsningslagen ankommer på marknadsdomstolen och näringsfrihetsombudsmannen (NO). Domstolen kan medge dispens från förbuden mot bruttopriser och anbudskarteller. I övrigt skall domstolen genom förhandling försöka undanröja skadlig verkan av konkurrensbegränsning som bringas under dess bedömning. Om förhandlingen inte leder till att den skadliga verkan undanröjs, gäller olika regler beroende på ärendets art. Är det fråga om leveransvägran och liknande diskriminering mot en företagare i ett senare försäljningsled, kan domstolen ålägga leveransskyldighet vid vite. I andra slag av ärenden förfogar domstolen inte över några motsvarande tvångsmedel. Om saken anses vara av större vikt, åligger det dock domstolen att göra anmälan till Kungl. Maj:t när en förhandling har misslyckats. Innebär den skadliga verkan att visst pris är uppenbart för högt, kan Kungl. Maj:t förordna om ett visst högsta pris som inte får överskridas utan tillstånd.

Marknadsdomstolens verksamhet regleras närmare i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m. m. (ändrad senast 1973:879). Domstolen, som är allsidigt sammansatt, handlägger, förutom konkurrensbegränsningsfrågor, ärenden om otillbörlig marknadsföring och om oskäliga avtalsvillkor.

NO skall i konkurrensbegränsningsfrågor föra det allmännas talan inför marknadsdomstolen. Har NO i visst fall beslutat att inte begära förhandling hos marknadsdomstolen, kan förhandling påkallas av företagare som omedelbart berörs av konkurrensbegränsningen i fråga eller av sammanslutning av konsumenter eller löntagare. I praktiken har de flesta ärenden om undanröjande av skadlig verkan av konkurrensbegränsning slutförts hos NO. Antalet ärenden av detta slag som har handlagts av marknadsdomstolen och dess föregångare är ganska ringa.

Statens pris- och kartellnämnd (SPK) har huvudansvaret för utredningsverksamheten i konkurrensbegränsningsfrågor. SPK utreder sådana frågor antingen efter begäran av NO eller marknadsdomstolen eller av eget initiativ. Vidare för SPK kartellregister, som är offentligt. Den legala grunden för verksamheten är lagen (1956:245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden (ändrad 1972:763). I fråga om bank- och försäkringsväsen är det bankinspektionen och försäkringsinspektionen som biträder med utredningar och för kartellregister.

Den nuvarande lagstiftningen om konkurrensbegränsning tillkom år 1953 och utvidgades år 1956 i samband med den slutliga avvecklingen av krigsårens prisreglering. Frågan om samhällets åtgärder inom ramen för pris- och konkurrenslagstiftningen har därefter utretts ett flertal gånger. Betänkandet (SOU 1961:3) Effektivare prisövervakning från 1960 års prisövervakningskommitté föranledde förslag till och beslut av 1961 års riksdag om personalförstärkningar hos myndigheterna. På grundval av bl. a. riktprisutredningens betänkande (SOU 1966:48) Prissamverkan och konkurrens beslutade riksdagen år 1967 om ytterligare effektivisering och förstärkning av pris- och konkurrensövervakningen. Därvid beslöts att inrätta ett storföretagsregister i syfte att övervaka koncentrationsutvecklingen genom bl. a. företagsköp och fusioner.

Lagstiftningen mot konkurrensbegränsning bygger på grundtanken att fri konkurrens och fri näringsutövning har övervägande positiva verkningar genom att bidra till effektivitet och utvecklingsförmåga inom näringslivet. Konkurrensbegränsningslagen och de myndigheter som finns på området har otvivelaktigt främjat utvecklingen mot ökad effektivitet inom näringslivet. Särskilt för de mindre och medelstora företagen har lagstiftningen haft en väsentlig funktion att fylla. De förutsättningar som rådde vid lagens tillkomst har emellertid successivt förändrats. Jag skall inte här uppehålla mig vid orsakerna till dessa förändringar utan endast peka på några förhållanden inom samhällsutvecklingen och ekonomin, som påverkat förutsättningarna för lagstiftningen.

Samhället har under de senaste årtiondena tagit ett allt större ansvar för medborgarnas sociala trygghet och välfärd. Detta har kommit till uttryck bl. a. i lagstiftning och inrättande av nya myndigheter inom ramen för arbetsmarknadspolitik, regionalpolitik, industripolitik, miljöpolitik, konsumentpolitik osv. Jag vill i detta sammanhang också nämna den skärpta prisövervakningen och användningen av tillfälliga prisregleringar, som innebär att statsmakterna i vissa fall tar ett direkt ansvar för prisutvecklingen. Även om de samhällsingripanden jag nu lämnat exempel på beaktats vid tillämpningen av konkurrensbegränsningslagen så innebär samhällets ökade engagemang på dessa områden att förutsättningarna för

lagen har ändrats.

Koncentrationsutvecklingen inom näringslivet är en annan faktor som påverkar förutsättningarna för konkurrensbegränsningslagen. Kravet på effektivitet inom näringslivet leder ofta till en utveckling mot stordrift och större företagsenheter. Vid de analyser av storföretagsregistret som skett har kunnat iakttas en ökad takt i koncentrationsutvecklingen inom näringslivet under senare år. Denna utveckling, som sålunda delvis är en följd av konkurrensen, har i många fall lett till att denna konkurrens påtagligt begränsats. Härigenom har i allt större utsträckning s. k. oligopol- och monopolmarknader uppstått. Vid bedömningen av denna utveckling bör dock beaktas, att den internationella konkurrensen ökat till följd av de internationella ekonomiska förbindelserna. Koncentrationsutvecklingen i Sverige har därvid utgjort en förutsättning för svenska företags konkurrenskraft på exportmarknaden.

Den internationella utvecklingen påverkar förutsättningarna för konkurrenslagstiftningen på flera sätt. Företagssamarbetet sträcker sig ofta över nationsgränserna, och konkurrensbegränsningar har i många fall verkningar i flera länder. En betydande roll spelar här de multinationella företagen med verksamhet i flera länder. Dessa förhållanden får allt större betydelse genom den snabba utvecklingen av de ekonomiska förbindelserna mellan länderna. Problemen har också uppmärksammats i flera internationella organisationer och åtskilliga försök har gjorts att samordna olika länders åtgärder mot konkurrensbegränsningar med internationell räckvidd. Sålunda har inom EG byggts upp ett internationellt rättssystem på området. Regler av denna art ingår också i Sveriges avtal med EG liksom i EFTA-konventionen. Vidare kan nämnas det samarbete i konkurrensbegränsningsfrågor som bedrivs inom OECD samt det arbete rörande sådana frågor som pågår i UNCTAD.

Utvecklingen har således på flera områden ändrat förutsättningarna för lagstiftningen mot konkurrensbegränsning och för verksamheten vid berörda myndigheter. Mot bakgrund härav anser jag att sakkunniga nu bör tillkallas för att företa en genomgripande översyn av denna lagstiftning.

Jag vill framhålla att de sakkunniga inte bör bindas av några mera detaljerade direktiv utan ha möjlighet att förutsättningslöst diskutera vad som eftersträvas med lagstiftningen. En sådan diskussion kan ge de sakkunniga anledning att överväga om den lagstiftning det här är fråga om skall bygga på begreppen konkurrens och konkurrensbegränsning eller om andra utgångspunkter bör anges för denna.

De sakkunniga bör utgå från att konkurrensbegränsningslagstiftningen är ett medel inom samhällets näringspolitik. De bör bilda sig en uppfattning om hur utvecklingen på centrala områden inom samhället och ekonomin förändrat förutsättningarna för lagstiftningen. Särskilt bör analyseras förhållandet mellan konkurrensbegränsningslagstiftningen och näringspolitiken i övrigt. Vidare bör en analys göras av hur det växande inslaget av oligopol- och monopolmarknader i vår samhällsekonomi verkar i praktiken. Härvid måste beaktas att konkurrensen på den svenska marknaden i hög grad påverkas av vår frihandelspolitik. De sakkunniga bör vid analysen försöka få en bild av vilka konkurrensmedel som företagen använder samt försöka bedöma dessas effekter med hänsyn till samhällets och konsumenternas intressen.

En utgångspunkt för lagstiftningen är att den skall tillämpas i ett decentraliserat ekonomiskt system med betydande frihet för de ekonomiska enheterna att besluta om olika åtgärder beträffande produktion, distribution osv.

En annan utgångspunkt för lagstiftningen är följande. Från såväl samhällets som konsumenternas synpunkt är det ett intresse att de åtgärder företagen vidtar begränsar produktions- och distributionskostnader så långt det är möjligt. I den utsträckning detta sker genom nedläggning av företag, produktions- eller distributionsenheter och genom samgående eller samarbete mellan företag kan emellertid konsekvenser av negativt slag uppstå. Vissa uppstår ofta redan på kort sikt i form av försämrade service- och valmöjligheter för konsumenterna — i särskilt hög grad gäller detta inom distributionssektorn. Andra kan uppträda först på sikt i form av bl. a. stelhet i prisbildning och produktutveckling med ogynnsamma verkningar för konsumenterna som följd. Ett annat slags verkningar kan bestå av näringsgeografiska förändringar, som orsakar allmän ekonomisk försvagning och försämring av service, kommunikationer etc. i vissa delar av landet.

Ett huvudsyfte med lagstiftningen måste vara att motverka förhållanden inom näringslivet som medför väsentliga olägenheter för konsumenterna. Detta leder bl. a. till att bedömningen av olika konkurrensmetoder och åtgärder av företagen som påverkar koncentrationsutvecklingen bör innefatta en avvägning från konsumentsynpunkt mellan positiva och negativa effekter såväl på kort som lång sikt. Hänsyn bör således även tas till de långsiktiga konsekvenserna av en utveckling, som på kort sikt främjar effektivitet och konsumentintresse. Av vad jag sagt följer också, att samhällets politik inte enbart bör inriktas på att förhindra vissa åtgärder från företagens sida utan också innefatta en prövning av om man med andra åtgärder bättre kan nå de syften, som lagstiftningen vill främja.

Ett särskilt problem utgör samgående eller långtgående samarbete mellan större företag. Konsekvenserna av sådana koncentrationsåtgärder kan till följd av företagens storlek bli mycket vidsträckta och beröra en rad näringspolitiska aspekter. De sakkunniga bör därför överväga om bedömningen av sådana frågor som således har mycket stor betydelse för konsumentintressena och i väsentlig grad kan påverka sysselsättningen eller andra allmänna intressen bör bli föremål även för en övergripande politisk bedömning och om i så fall en säskild beslutsordning kan krävas.

De internationella förhållanden som förut berörts bör vidare beaktas vid utredningsarbetet.

Jag vill slutligen erinra om att byggkonkurrensutredningen i betänkandet (SOU 1972:40) Konkurrens i bostadsbyggandet föreslagit vissa ändringar i konkurrensbegränsningslagen. Förslaget har remissbehandlats. De sakkunniga bör beakta föreslagna ändringar och vad som anförts under remissbehandlingen.

Under utredningsarbetet bör vidare beaktas de uttalanden som näringsutskottet gjort i sitt av riksdagen godkända betänkande (NU 1974:10, rskr 83).

De sakkunniga bör, om det behövs för att fullfölja utredningsuppdraget, kunna pröva även frågor utanför det område jag nu berört.

Utredningen har under tiden september - november 1974 hållit ett sammanträde.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

Arbetsmarknadsdepartementet

Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1974: 4, 6, 10, 11, 12 och 15

1. Expertgruppen (In 1967:24) för regional utredningsverksamhet (ERU)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1965 för att i anslutning till lokaliseringsberedningens verksamhet dels biträda vid uppläggning av den regionala utredningsverksamheten, särskilt i vad avser uppgiftsfördelning samt metodologisk samordning och utveckling, dels biträda forskningsberedningen med att samla informationer om och föreslå koordinering av forskningsverksamheten samt definiera forskningsbehov i lokaliseringsfrågor:

Ordförande:
Ohlsson, P. T. Ingvar, generaldirektör

Ledamöter:
Canarp, Curt S. T., byråchef
Holm, J. Lennart, generaldirektör
Hägerstrand, S. Torsten E., professor
Höök, Erik S. V., planeringschef (t.o.m. den 30 juni 1974)
Karlsson, Bengt Olof, kansliråd (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Ljung, Lars U., utredningssekreterare
Rehn, L. Gösta, professor (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Thufvesson, Bengt E., departementsråd
Wirén, Erik T., bitr. professor

Experter:
Andersson, Åke E., docent
Bergendahl, Göran H., professor
Berglund, Bernt, planeringsdirektör
Bylund, B. Erik M., professor
Carlsson, N. Gösta, professor
Dahmén, Erik V. H., professor
Dalgård, P. J. Ingemar, byråchef
Godlund, Sven A. I., professor
Herlitz, Claes A., planeringsdirektör
Holm, A. O. Per, professor
Jungen, Rune, fil. lic.

Nordström, Lars E., docent
Olsson, Rune I., departementsråd
Petersson, Bo E., statistikchef
Rundblad, Bengt G., docent
Samuelsson, Kurt O., docent
Siven, Claes-Henric, fil. lic.
Strandberg, Margit I., avdelningsdirektör
Tryggvesson, G. Rune, byråchef
Törnqvist, Gunnar E., professor
Westerståhl, H. Jörgen, professor
Wärneryd, Olof I., professor

Sekreterare:
Guteland, Gösta A., fil. lic.

Bitr. sekreterare:
Felländer, Ingela K., fil. kand.
Lidström, P. Ivar, pol. mag. (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Ohlsson, Lennart Å., fil. dr (fr.o.m. den 1 november 1974)
Persson, Annie V., pol. mag. (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Stighäll, L. B. Christer, fil. kand.
Tallroth, N. Börje, fil. lic. (t.o.m. den 31 mars 1974)
Öberg, N. Sture, fil. lic.

Lokal: Arbetsmarknadsdepartementet, Kanslihuset, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreterarna)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Expertgruppen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden. Inom expertgruppens kansli utförs sammanställningar av vunna forskningsresultat. Under år 1974 har betänkandet (SOU 1974:1) Orter i regional samverkan med bilagedelarna (SOU 1974:2) Ortsbundna levnadsvillkor, (SOU 1974:3) Produktionskostnader och regionala produktionssystem och (SOU 1974:4) Regionala prognoser i planeringens tjänst lagts fram.

Vidare har inom ERU:s kansli utarbetats en bilaga, (Ds A 1974:5) Samhällsutvecklingen i storstäderna till ett betänkande (SOU 1974:82) Samverkan för regional utveckling avgett av utredningen (In 1972:02) om regionalpolitiska styrmedel.

Expertgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

2. Expertgruppen (In 1968:14) för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 januari 1967 för att i anslutning till sysselsättningsberedningens verksamhet ta initiativ till och biträda beredningen vid uppläggning av utredningsverksamhet i frågor rörande arbetsmarknadspolitikens verkningar:

Ordförande:
Canarp, Curt S. T., byråchef (t.o.m. den 28 februari 1974)
Carlsson, G. Arne V., departementsråd (fr.o.m. den 1 mars 1974)

Ledamöter:
Carlsson, G. Arne V., departementsråd (t.o.m. den 28 februari 1974)
Dahlström, Gösta E., fil. lic. (t.o.m. den 27 november 1974)
Högberg, K. Gunnar, direktör
Jonsson, Bo E., sekreterare (fr.o.m. den 28 november 1974)
Niklasson, Ö. O. Harald, universitetslektor
Rehn, L. Gösta, professor (fr.o.m. den 1 augusti 1974)
Rydén, Jan E., avdelningschef
Silenstam, N. Per A., byråchef (fr.o.m. den 1 mars 1974)
Sundström, Olof G., utredningschef

Experter:
Dahlberg, L. Åke, forskarassistent
Persson, Inga K., pol. mag.
Silenstam, N. Per A., byråchef (t.o.m. den 28 februari 1974)
Wadensjö, Eskil W., forskarassistent

Sekreterare:
Niklasson, Ö. O. Harald, universitetslektor

Bitr. sekreterare:
Johannesson, Jan G., förste byråsekreterare

Lokal: Arbetsmarknadsstyrelsen, Utredningsenheten, Sundbybergsvägen 9, 171 99 Solna, tel. växel 730 05 20 (Johannesson)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Expertgruppen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex sammanträden.

Resultaten från undersökningarna om effekterna av immigration, arbetsmarknadsutbildning, geografiska rörlighetsstimulanser samt arbetsförmedlingens informationsverksamhet har tillsammans med synpunkter på den fortsatta forskningen kring arbetsmarknadspolitiken presenterats i betänkandet (SOU 1974:29) Att utvärdera arbetsmarknadspolitik.

Undersökningen kring arbetskraftens geografiska flyttningar fortsätter i form av en andra uppföljningsetapp.

Dessutom har två nya undersökningar, benämnda analys av integrerad arbetsmarknadspolitik respektive analys av indirekta sysselsättningsskapande medel, påbörjats.

Expertgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

3. 1968 års lokaliseringsutredning (In 1969:20)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 december 1967 för att verkställa utredning rörande den fortsatta lokaliseringspolitiska stödverksamheten m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 8 februari 1968):

Utredningsman:
Lemne, Mats H., landshövding

Experter:
Andersson, Bernt E. L., byrådirektör
Berggren, Göte B., byråchef

Sekreterare:
Rydholm, Björn, regeringsrättssekreterare

Bitr. sekreterare:
Levin, Tage P., sekreterare
Medlemmar i rådgivande nämnd:
Fälldin, N. O. Thorbjörn, lantbrukare, led. av riksdagen
Hamrin, Mac T. P., överlantmätare, f.d. led. av riksdagen
Kahlin, Tage H. G., direktör
Ljung, Lars U., utredningssekreterare
Svanberg, U. Ingvar, skoldirektör, led. av riksdagen
Turesson, Bo, överlantmätare, led. av riksdagen

Lokal: Arbetsmarknadsdepartementet, Kanslihuset, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm 2, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse In 20.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden med expert och sekretariat samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första kvartalet 1975.

4. Invandrarutredningen (In 1969:22)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 maj 1968 för att utreda invandrares anpassningsproblem m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 12 juni 1968):

Ordförande:
Olsson, S. O. Bertil, f.d. generaldirektör

Ledamöter:
Bengtsson, Hugo V., plåtslagare, led. av riksdagen
Diesen, Ingrid E., fil. mag., led. av riksdagen
Fagerlund, Bengt O. H., assistent, led. av riksdagen
Jönsson, J. Ove, f.d. byråchef
Mattsson, S. M. Lennart, distriktsstudieledare, led. av riksdagen
Wirtén, Rolf G. S., folkskollärare, led. av riksdagen

Experter:
Hellners, E. Trygve, t.f. departementsråd
Holmquist, C. Ingemar B., f.d. försäkringsdomare
Huovinen, Sulo P., fil. kand.
Israelsson, K. Ragnar E., f.d. undervisningsråd
Svedberg, Jan, föredragande
Swedner, H. H. R. Harald, bitr. professor
Torstensson, Lennart G. B., fil. kand.
Trankell, Arne, professor
Wahlström, Stina M., kansliråd
Öberg, N. P. Kjell, generaldirektör

Sekreterare:
Widgren, Jonas O., byrådirektör

Bitr. sekreterare:
Lundström, Stig H. V., byrådirektör
Reinans, Sven A., byrådirektör
Schöldström, G. Arne M., byrådirektör

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse In 22.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 19 sammanträden.

Utredningen har den 3 september 1974 avgett sitt slutbetänkande (SOU 1974:69) Invandrarutredningen 3 jämte en separat bilagedel (SOU 1974:70) Invandrarutredningen 4 och en s. k. exempelsamling (Ds A 1974:4).

Uppdraget är därmed slutfört.

5. Expertgruppen (In 1970:28) för vissa zigenarfrågor

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 oktober 1969 med uppgift att skyndsamt utreda levnadsförhållanden m. m. för de zigenare som hittills under 1960-talet fått tillstånd att vistas i riket samt överväga och ta initiativ till åtgärder som gör det möjligt för dem att få en med övriga invandrare jämförbar ställning i samhället enligt de riktlinjer som gäller för den reglerade invandringen.

Genom beslut den 12 februari 1971 har expertgruppen fått i uppdrag att överväga och till chefen för inrikesdepartementet inkomma med förslag dels om lämpliga former för uttagning och överföring till Sverige av socialt handikappade zigenare, dels ock om ett handlingsprogram för deras omhändertagande, utbildning och anpassning här i landet

Genom beslut den 21 januari 1972 har expertgruppen fått i uppdrag att handha sådana frågor om utbyte med finska myndigheter av erfarenheter rörande förbättring av zigenarnas levnadsförhållanden i Finland och Sverige som föranleds av Nordiska rådets rekommendation nr 23/1969.

Genom beslut den 19 april 1974 har expertgruppen fått i uppdrag att under budgetåret 1974/75 enligt bemyndigandena den 24 oktober 1969 och den 12 februari 1971 fortsätta sin verksamhet med samordning och uppföljning av pågående försöksverksamhet rörande utomnordiska zigenare.

Ordförande:

Nilsson, K. Börje, förbundsordförande, led. av riksdagen

Ledamöter:

Andersson, G. Ingemar, byråchef, f.d. led. av riksdagen
Gustafsson, Inga L., psykolog
Håkansson, Håkan E., byråchef (fr.o.m. den 1 november 1974)
Isacsson, Karin, byråchef
Israelsson, K. Ragnar E., f.d. undervisningsråd (t.o.m. den 14 augusti 1974)
Jacobson, Bengt P. A., undervisningsråd (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Olderin, Gunnar O., byråchef (fr.o.m. den 15 augusti 1974)
Petersson, Gunnar A. B., länsarbetsdirektör (t.o.m. den 14 augusti 1974)
Vrethammar, K. Harald, undervisningsråd (fr.o.m. den 1 november 1974)

Sekreterare:

Stargård, E. Hugo, rektor
Kurator:
Hjelm, Orvar M., socialinspektör

Lokal: Storkyrkobrinken 13, 4 tr., 111 28 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1970 års riksdagsberättelse In 28. Tilläggsdirektiv, se 1972 års riksdagsberättelse In 9.

Expertgruppen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 15

sammanträden. Därutöver har sammanträden och konferenser hållits med representanter för statliga och kommunala myndigheter rörande bostads- och utbildningsfrågor för zigenare. Expertgruppen har vidare deltagit i konferenser och kurser rörande zigenarfrågor för familjepedagoger, socialarbetare och lärare.

Anpassningskurser för utomnordiska zigenare har under år 1974 bedrivits på tio platser i landet.

Expertgruppen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1975.

6. Utredningen (In 1970:30) rörande ökad anställningstrygghet och vidgad behörighet för arbetsdomstolen

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 december 1969 med uppdrag att utreda frågan om ökad anställningstrygghet och vidgad behörighet för arbetsdomstolen (se Post- och Inrikes tidn. den 11 december 1969):

Ordförande:
Åman, O. Valter, f.d. landshövding

Ledamöter:
Björkman, K. Eugen, direktör
von Feilitzen, Styrbjörn O. R., direktör
Gustafsson, Stig G., förbundsjurist, ersättare för led. av riksdagen
Hårdefelt, S. Börje, t.f. rättschef
Lindström, Gunnar, direktör
Lundberg, K. F. Valdemar, f.d. förbundsordförande
Nilsson, Åke, f.d. förbundsordförande

Experter:
Håkanson, Håkan E., avdelningsdirektör
Ljungar, Jan A. B., hovrättslagman
Normark, Georg R., chefsjurist

Sekreterare:
Lunning, Lars G. H., hovrättsassessor
Nilsson, B. R. Edvard, hovrättsassessor

Direktiven för utredningen, se 1970 års riksdagsberättelse In 30.

Utredningen har under tiden november 1973 - januari 1974 hållit 17 sammanträden.

Utredningen har den 28 januari 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:8) Rättegången i arbetstvister.

Uppdraget är därmed slutfört.

7. Arbetsmiljöutredningen (S 1970:35)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 februari 1970 med uppdrag att företa en allmän översyn av arbetarskyddslagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 5 mars 1970):

Ordförande:
Danielson, Gunnar H., generaldirektör

Ledamöter:
Andersson, B. Sivert, avdelningsordförande, led. av riksdagen
Gustafsson, Kerstin, förbundsjurist
Gustafsson, G. Olov, direktör
Kjellstrand, Leif, ombudsman
Lindström, Gunnar, direktör
Westling, Otto J., f.d. generaldirektör

Experter:
Ahlqvist, G. Börje, avdelningschef
Bartley, A. Osborne, professor
Björkman, A. Fredrik M., förste länsassessor (fr.o.m. den 15 oktober 1974)
Bolinder, S. Erik G., med. lic.
Forselius, Hans F., direktör (fr.o.m. den 19 mars 1974)
Forssman, Sven P. M., f.d. överdirektör
Holm, Thorsten H., direktör (t.o.m. den 18 mars 1974)
Johansson, Bengt K. Å., t.f. kansliråd (fr.o.m. den 19 januari 1974)
Jönsson, E. Gustav, departementsråd (t.o.m. den 25 september 1974)
Lönngren, D. Rune, farm. dr
Malmsköld, A. J. Bertil, yrkesinspektör
Masreliez, Nils G., med. lic.
Nissen, L. S. Veronika, byråchef (fr.o.m. den 15 oktober 1974)
Olson, Sven-Olof, generalmajor (fr.o.m. den 19 mars 1974)
Rambe, Sven O. F., byrådirektör (fr.o.m. den 19 mars 1974)
Rundqvist, Karl-Ingvar, hovrättsassessor
Starland, Hilding, f.d. överingenjör
Westlin, E. Arne, avdelningschef
Wikrén, R. O. Gerhard, hovrättsassessor (fr.o.m. den 28 november 1974)

Sekreterare:
Gullberg, Hans E., hovrättsråd

Bitr. sekreterare:
Lindström, Jöns A., departementssekreterare
Paulsson-Nordling, Kerstin E., hovrättsassessor

Lokal: Storkyrkobrinken 13, 4 tr. Postadress: Arbetsmarknads-

departementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse S 29.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 14 sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete omkring årsskiftet 1975/76.

8. Svenska sakkunniga (In 1971:01) i nordiskt samarbetsorgan för Nordkalottfrågor (Nordkalottkommittén)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 juli 1971 för att ingå i ett för Sverige, Finland och Norge gemensamt samarbetsorgan för att kartlägga ekonomiska samarbetsmöjligheter inom Nordkalottområdet:

Ordförande:

Berggren, G. Rune, generaldirektör (t.o.m. den 25 februari 1974)

Larsson, Y. Allan G., statssekreterare (fr.o.m. den 26 februari 1974)

Ledamöter:

Andersson, J. Gunnar D., överdirektör

Lassinantti, I. Ragnar, landshövding, f.d. led. av riksdagen

Sekreterare:

Isacsson, Bert E., kansliråd

Lokal: Arbetsmarknadsdepartementet, Kanslihuset, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit två sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén har anordnat ett seminarium för företagsledare på Nordkalotten. En handbok med resefakta om Nordkalotten har utgetts på svenska, engelska och tyska och distribuerats till resebyråer m. fl. i Västeuropa.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

9. Arbetsrättskommittén (In 1971:03)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 december 1971 för att göra en allmän översyn av arbetsfredslagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 10 januari 1972):

Ordförande:
Nordgren, Kurt H., landshövding

Ledamöter:
Aldestam, N. Arne, statssekreterare
Bratt, Lennart, direktör
Edlund, Sten E., docent
Ekinge, Bernt A., ombudsman, led. av riksdagen
Fransson, Arne A. E., kamrer, led. av riksdagen
Gustafsson, Stig G., förbundsjurist, led. av riksdagen
Hansson, Lilly E., fru, led. av riksdagen
Lindberg, Sven J., ombudsman, led. av riksdagen
Lindström, Gunnar, direktör
Nilsson, Åke, f.d. förbundsordförande (t.o.m. den 29 januari 1974)
Oskarson, K. F. Gunnar, kapten, led. av riksdagen
Westerberg, Lars G. I., andre ordförande i LO (fr.o.m. den 30 januari 1974)

Experter:
von Feilitzen, Styrbjörn O. R., direktör
Westerberg, Lars G. I., andre ordförande i LO (t.o.m. den 29 januari 1974)

Sekreterare:
Ljungar, Jan A. B., hovrättslagman

Bitr. sekreterare:
Bergqvist, Olof, hovrättsassessor
Sköllerholm, S. Ove J., hovrättsfiskal

Lokal: Storkyrkobrinken 13, 3 tr., Postadress: Arbetsmarknadsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel växel 763 10 00 (sekreterarna)

Direktiven för kommittén, se 1973 års riksdagsberättelse In 25.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 20 sammanträden. Därutöver har två sammanträden hållits med en särskild arbetsgrupp för frågor rörande den offentliga sektorn.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1975.

10. Utredningen (In 1972:02) om regionalpolitiska styrmedel

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 21 juli 1972 för att utreda frågan om starkare styrmedel i regionalpolitisk syfte m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 26 juli 1972):

Ordförande:
Eckerberg, Per A., landshövding

Ledamöter:
Eriksson, Karl Erik, lantbrukare, led. av riksdagen
Fagerlund, Bengt O. H., assistent, led. av riksdagen
Hovhammar, L. Erik E., bruksdisponent, led. av riksdagen
Nilsson, E. Birger, ombudsman, led. av riksdagen
Nordberg, S. Ivar, organisationssekreterare, led. av riksdagen
Stridsman, Torsten U., ombudsman, led. av riksdagen

Expert:
Törnqvist, Gunnar E., professor

Sekreterare:
Frid, Sven Rune, byråchef

Bitr. sekreterare:
Jonasson, Holger L., t.f. planeringsdirektör

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse In 27.

Utredningen har under tiden november 1973 - augusti 1974 hållit sju sammanträden.

Utredningen har den 23 september 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:82) Samverkan för regional utveckling.

Uppdraget är därmed slutfört.

11. Semesterutredningen (S 1972:03)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 december 1972 för att företa en översyn av lagstiftningen om semester (se Post- och Inrikes tidn. den 23 december 1972):

Utredningsman:
Åström, Lars-Åke E., generaldirektör (t.o.m. den 25 mars 1974)

Experter:
Eklund, P. Gösta, ombudsman
Forstadius, Erik L. W., direktör
Jönsson, K. Ingeborg, avdelningsdirektör
Karlsson, H. K. Göran, ombudsman
Sjöberg, N. Björn V., departementsråd

Sekreterare:
Grönwall, Lars O., departementsråd

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse S 22.

Sedan Kungl. Maj:t den 1 mars 1974 bemyndigat chefen för arbetsmarknadsdepartementet att tillkalla högst nio sakkunniga med uppdrag att företa en allmän översyn av semesterlagstiftningen (A 1974:01), entledigade departementschefen, genom beslut den 25 mars 1974, generaldirektören Lars-Åke Åström från honom meddelat uppdrag i semesterutredningen (S 1972:03). Vidare föreskrev departementschefen att semesterutredningens arbete skulle upphöra med utgången av april månad 1974.

Uppdraget är därmed slutfört.

12. Kommittén (In 1972:04) för översyn av arbetsmarknadsutbildningen

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 september 1972 för översyn av arbetsmarknadsutbildningen och därmed sammanhängande frågor (se Post- och Inrikes tidn. den 23 september 1972):

Ordförande:
Rehnberg, K. Bertil, generaldirektör

Ledamöter:
Gustavsson, K. Rune, socionom, led. av riksdagen
Larsson, A. Lennart, utbildningschef
Larsson, Matts Bergom, direktör
Olsson, H. S. Artur, skolråd
Pettersson, Björn G., ombudsman
Wiklund, Bengt O., journalist, led. av riksdagen

Experter:
Arfwedson, Anders J., sekreterare
Dahlgren, Margareta B., direktör (fr.o.m. den 9 mars 1974)
Hellström, E. Emil, undervisningsråd
Håkansson, Håkan E., byråchef
Persson, A. Henry, sekreterare (fr.o.m. den 15 januari 1974)
Ringholm, Bosse I. K., f.d. förbundsordförande
Ström, B. O. Gunne, avdelningschef

Sekreterare:
Bernhardsson, K. Göte E., byrådirektör

Bitr. sekreterare:
Lundberg, Elisabeth H., departementssekreterare
Ossvik, Kristina, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 15 januari 1974)
Reuterswärd, Anders P.E., departementssekreterare

Direktiven för kommittén, se 1973 års riksdagsberättelse In 29.

Kommittén har under tiden november 1973 - september 1974 hållit 13 sammanträden.

Kommittén har den 1 oktober 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:79) Utbildning för arbete.

Uppdraget är därmed slutfört.

13. Yrkesskadestatistikutredningen (S 1972:04)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 december 1972 för utredning angående yrkesskadestatistikens utformning m. m.:

Utredningsman:
Gunnarsson, S. Olle G., överdirektör

Experter:
Eriksen, Tor E., byråchef
Gerhardsson, Gideon, professor
Kjellstrand, Leif, ombudsman
Ulfward, E. Bertil, överingenjör (fr.o.m. den 7 maj 1974)
Wallberg, Klas H. S., avdelningschef

Sekreterare:
Lagerlöf, K. Elisabeth, forskningsassistent
Wikman, C. Gunnar, departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Jensen, Inga-Lill I., forskningsassistent

Lokal: Socialdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (Wikman)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse S 23.

Tilläggsdirektiv (anförande av statsrådet Bengtsson till statsrådsprotokollet den 29 november 1974):

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 december 1972 har en särskild utredningsman tillkallats för att närmare utreda yrkesskadestatistikens framtida utformning m. m. Utredningsarbetets huvudsakliga syfte är att, sedan betydelsen av yrkesskadestatistiken för yrkesskadeförsäkringens del minskat, tillgodose angelägna önskemål om sådana förbättringar av statistiken att den blir väl ägnad som underlag för bedömningar och ställningstaganden när det gäller insatserna för en tillfredsställande arbetsmiljö. I samband härmed skall även vissa andra frågor såsom yrkesskadestatistikens administration, angelägenheten av en snabb redovisning av uppgifter om inträffade yrkesskadefall, m. m. utredas.

Enligt direktiven bör en utgångspunkt för utredningsarbetet vara, att statistiken t. v. bör ha i huvudsak oförändrad omfattning i fråga om personkrets och yrkesskadebegrepp. Inom yrkesskadestatistiken används samma yrkesskadebegrepp som inom yrkesskadeförsäkringen. Statistiken

grundas på de skadeanmälningar som arbetsgivarna har att avge vid inträffad yrkesskada, dvs. sådana olycksfall och yrkessjukdomar som medfört rätt till sjukpenning eller ersättning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring. Yrkesskadestatistiken omfattar således förutom olycksfall endast sjukdomar som kan konstateras ha ett direkt samband med särskilt avgränsade förhållanden i arbetsmiljön. Denna begränsning i den statistiska informationen om olika former av ohälsa som kan ha ett samband med arbetsmiljön har under senare tid kommit att framstå som otillfredsställande. Man har för sjukdomar över huvud taget alltmera kommit till den uppfattningen att vid uppkomsten av sjukdom flera faktorer inverkar mer eller mindre samtidigt och kan ge effekter efter kortare eller längre tid. Vid uppkomsten av åtskilliga sjukdomar har det visat sig att arbetsförhållanden eller arbetsmiljö är en bidragande faktor till sjukdomens uppkomst. Mot denna bakgrund finner jag det angeläget att bredda informationen om sådana former av ohälsa som kan ha sin orsak i förhållandena i arbetsmiljön. En komplettering av yrkesskadestatistiken med andra informationskällor blir därvid nödvändig.

Som exempel på kompletterande informationskällor kan nämnas olika slag av medicinalstatistik och socialförsäkringsstatistik. Jag vill också erinra om den anmälningsskyldighet för läkare som skrevs in i arbetarskyddslagen i samband med 1973 års reform på arbetsmiljöområdet. Innebörden är att läkare som i sin verksamhet får kännedom om sjukdom som kan ha samband med arbete skall göra anmälan härom till arbetarskyddsmyndigheterna. Bestämmelsen syftar till att förbättra arbetarskyddsmyndigheternas bedömningsunderlag beträffande arbetslivets hälsorisker.

Av betydelse i detta sammanhang — i varje fall på något längre sikt — är vidare det arbete som pågår för utveckling av en informationssystem på miljövårdsområdet.

Mot denna bakgrund är det enligt min mening angeläget att direktiven för yrkesskadestatistikutredningen vidgas. Jag förordar att utredningen får i uppdrag att också undersöka i vilken utsträckning det är möjligt att genom olika former av tillgänglig statistik eller annan redovisning av sjukdom eller ohälsa, som kan ha samband med arbetet men som inte är yrkessjukdom i yrkesskadeförsäkringslagens mening, förbättra underlaget för åtgärder på arbetsmiljöns område. Utredningen bör i denna fråga samråda med arbetarskyddsstyrelsen, riksförsäkringsverket och socialstyrelsen.

En särskild fråga som jag anser bör beröras i sammanhanget gäller yrkesskadestatistikens begränsningar beträffande personkretsen. Det är angeläget att yrkesskadestatistikutredningen efter samråd med arbetsmiljöutredningen tar upp och bedömer möjligheterna att ge den statistiska redovisningen sådan inriktning att den förmedlar information beträffande i princip samma personkrets som väntas bli omfattad av en ny lag om arbetsmiljön. Jag förordar att uppdraget för yrkesskadestatistikutredningen vidgas även i detta hänseende.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

14. Utredningen (In 1973:01) om politisk propaganda på arbetsplatser

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 mars 1973 för att undersöka under vilka förutsättningar och i vilken omfattning politisk informationsverksamhet och propaganda förekommer på arbetsplatser m. m.

Utredningsman:
Sigeman, Tore I., forskardocent

Experter:
Gustavsson, Sverker, docent
Lundberg, Leif T. E., fil. kand.

Lokal: Sociologiska institutionen, Drottninggatan 1 A, 752 20 Uppsala, tel. 018/14 83 16 (Lundberg), Juridiska institutionen, Box 512, 751 20 Uppsala, tel. växel 018/15 54 00 (Sigeman)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tolv sammanträden.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1975.

15. Utredningen (S 1973:03) angående lokaler för arbetarskyddsstyrelsen m. m.

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 mars 1973 för att utarbeta förslag till byggnadsprogram för lokaler för arbetarskyddsstyrelsen m. m.:

Ordförande:
Lönngren, D. Rune, farm. dr

Ledamöter:
Ahlqvist, G. Börje, avdelningschef
Lundgren, Nils, avdelningschef
Rhedin, Carl Werner E., byråchef
Törnquist, Harry E., byggnadsråd
Vasseur, Erik J. E., laboratoriechef

Experter:
Arrhenius, N. Erik A., docent
Holmstedt, Bo R., professor
Ullberg, Sven G., professor

Sekreterare:
Holmberg, Bo E. G., t.f. laborator

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden november 1973 - april 1974 hållit 9 sammanträden.

Utredningen har den 29 april 1974 avgett betänkandet (Ds A 1974:3) Institut för miljömedicin.

Uppdraget är därmed slutfört.

16. 1974 års semesterkommitté (A 1974:01)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 1 mars 1974 för att företa en allmän översyn av semesterlagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 9 mars 19740:

Ordförande:
Hallström, H. Gunnar F., f.d. förbundsordförande

Ledamöter:
Arrbäck-Falk, Gunnel, fil. mag.
Axelsson, K. Bertil J., förbundssekreterare
Forstadius, Erik L. W., direktör
Gradin, Anita I., departementssekreterare, led. av riksdagen
Håkansson, P. Harald, ombudsman
Johansson, Erik G. E., direktör
Karlsson, H. K. Göran, ombudsman
Olsson, Holger S., avtalssekreterare

Experter:
Grönwall, Lars O., departementsråd (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Johansson, Bengt K. Å., t.f. kansliråd
Jönsson, Ingeborg, avdelningsdirektör
Normark, Georg R., chefsjurist
Rundqvist, Karl-Ingvar, försäkringsdomare (t.o.m. den 27 november 1974)
Wikrén, R. O. Gerhard, hovrättsassessor (fr.o.m. den 28 november 1974)

Sekreterare:
Eriksson, Lars Göran, hovrättsassessor (fr.o.m. den 16 april 1974)
Grönwall, Lars O., departementsråd (t.o.m. den 30 september 1974)

Lokal Storkyrkobrinken 13, 3 tr., Postadress: Arbetsmarknadsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 22 94 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Bengtsson till statsrådsprotokollet den 1 mars 1974):

Den lagstadgade semestern, som enligt den första semesterlagen år 1938 utgick med två veckor om året, har efter förlängning år 1951 och 1963 ökat till nuvarande fyra veckor om året. Vid sidan av förlängningen av semestern har den allmänna arbetstiden under de senaste decennierna successivt nedbringats till högst 40 timmar i veckan.

Arbetstagarna har gett till känna ett fortsatt intresse av att ta ut en del av standardhöjningen i form av ökad fritid. En viktig orsak till att arbetstidsfrågorna i dag är aktuella är också strävandena att skapa jämställdhet i samhällslivet mellan män och kvinnor. Som uttryck härför kan man se bl. a. att Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund i sitt handlingsprogram pekat på behovet av åtgärder med inriktning på att efter hand förkorta den allmänna arbetstiden till sex timmar per dag och 30 timmar per vecka. Därvid har betonats bl. a. den kortare arbetsdagens betydelse för möjligheterna att förena förvärvsarbete med omsorger om barn och med andra aktiviteter av t. ex. politisk och facklig natur. En rapport om arbetstiden, som under år 1973 har godtagits av landssekretariatet inom Landsorganisationen (LO), utmynnar i att fackföreningsrörelsens långsiktiga målsättning i arbetstidsfrågan bör vara en arbetsvecka om 30 timmar, fördelade med sex timmar per dag. Med avseende på den närmaste framtiden framstår emellertid enligt rapporten bl. a. en ytterligare förlängd semester och vissa andra semesterfrågor som mest angelägna.

Lösningen på spörsmålen om arbetstiden måste i huvudsak sökas efter avvägningar främst mellan olika sätt för arbetstagarna att ta ut en möjlig standardförbättring. Avvägningarna kan gälla exempelvis kontantlöneförmåner, fritid, vissa sociala förmåner och delvis också arbetsmiljöförhållanden. Det är de fackliga organisationernas sak att avgöra när man vill aktualisera frågor av detta slag.

LO har i skrivelse den 15 november 1973 begärt att en utredning om förlängning av den lagfästa semestern skall komma till stånd. Tidigare har Tjänstemännens centralorganisation (TCO) gjort framställning i frågan utifrån de äldre arbetstagarnas synpunkt.

I fråga om semesterledighet gäller f. n. att många arbetstagare genom avtal är tillförsäkrade en längre semester än fyra veckor. För stora grupper gäller dock den lagstadgade semestern. LO ser det som ett allmänt rättvisekrav att skillnaderna i semesterförmåner på sikt utjämnas mellan olika kategorier av löntagare. Därvid framhålls att många av dem som har den kortaste semestern på grund av påfrestande arbetsförhållanden är i störst behov av en längre semester.

LO:s skrivelse avser inte bara semesterns längd utan även andra betydelsefulla förhållanden som rör semesterlagstiftningen. I stor utsträckning är det också här fråga om bedömningar av samhällsekonomisk art där arbetstagarnas uttryckta prioriteringar måste tillmätas stor vikt. Bl. a. tas upp frågorna om en lagstadgad minimisemester för i princip alla arbetstagare och om en förstärkt semesterlön. Sådana spörsmål har berörts också i TCO:s nyssnämnda framställning.

Genom en år 1972 tillkallad utredningsman pågår f. n. en översyn av vissa frågor rörande lagstiftningen om semester (semesterutredningen, S 1972:03). Enligt direktiven skall undersökas lämpligheten av lagändringar i syfte att nå en harmonisering med de övriga nordiska ländernas semesterlagstiftning samt klarläggas vilka lagändringar som behövs för att Sverige skall kunna ratificera den konvention om semester (nr 132) som antogs vid internationella arbetsorganisationens (ILO) allmänna konferens år 1970. Den pågående översynen av semesterlagstiftningen sker även med

hänsyn till de erfarenheter som tillämpningen av lagstiftningen i övrigt har gett upphov till sedan den trädde i kraft år 1963. En viktig fråga som omfattas av utredningsuppdraget gäller semesterrätten för deltids- och korttidsanställda. Översynen innefattar också en förutsättningslös prövning av motiven för en särlagstiftning för dem som i sitt arbete utsätts för joniserande strålning.

Med hänsyn till att grundläggande frågeställningar rörande semester nu har aktualiserats från fackligt håll, bör enligt min mening utredningsarbetet vidgas till att omfatta en allmän översyn av semesterlagstiftningen. Samtidigt bör formerna för utredningsverksamheten ändras. Jag förordar att särskilda sakkunniga tillkallas för att verkställa en sådan översyn. Bland de sakkunniga bör ingå företrädare för riksdagen och för arbetsmarknadens parter.

De sakkunniga bör utreda förutsättningarna att vid lämplig tidpunkt förlänga den lagstadgade semestern från fyra veckor till fem veckor.

Enligt den nuvarande semesterlagen (1963:114) skall semestern läggas ut i ett sammanhang, om inte överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren eller semestern är längre än fyra veckor. I sistnämnda fall får semestern förläggas till två perioder, av vilka den ena skall utgöra minst fyra veckor. Olika förslag rörande uttag av en femte semestervecka har nämnts i debatten. Bl. a. har Svenska metallindustriarbetareförbundet fört fram tanken på att arbetstagaren bör har möjlighet att spara en intjänad femte semestervecka till en längre tids sammanhängande ledighet. De sakkunniga bör undersöka olika lösningar med avseende på utformningen av en femveckorssemester. I anslutning härtill bör hela frågan övervägas om att förbättra arbetstagarnas möjligheter till inflytande när det gäller semesterförläggningen.

Enligt nuvarande lag har arbetstagare rätt att få semester med lön på grund av och i viss schematisk relation till det arbete som han under ett kalenderår (kvalifikationsår) har utfört för arbetsgivarens räkning. Semestern skall om inte annat avtalas utgå under året efter kvalifikationsåret. Denna grundläggande konstruktion medför att full semester är garanterad den som haft arbete, främst heltidsarbete, hos arbetsgivaren under i stort sett hela kvalifikationsåret. Däremot kan den gällande ordningen under vissa omständigheter leda till starkt begränsade semesterförmåner eller inga semesterförmåner alls för särskilda grupper på arbetsmarknaden. I samband med semesterutredningens direktiv har redan nämnts de deltids- och korttidsanställda. Det finns emellertid också probelm för ny- och återinträdande på arbetsmarknaden. Dessa kan, om de inte avtalsvägen uppnår ett bättre läge, få vänta avsevärd tid innan de kommer i åtnjutande av semesterförmåner. Vidare kan arbetstagare, som bytt anställning, under samma förutsättning gå miste om semesterledighet under ett år i anslutning till övergången.

Sådana begränsningar i semesterrätten som här har nämnts kan från skilda utgångspunkter te sig oriktiga. Den gällande semesterregleringen — som delvis bygger på förhållanden och bedömningar som låg till grund för 1938 och 1945 års semesterlagar — lider i vissa avseenden av en stelhet som gör att bestämmelserna inte fungerar genomgående tillfredsställande. Den ökade rörligheten och förhållandena i övrigt på arbetsmarknaden under senare tid har bidragit till att framhäva dessa nackdelar. En viktig uppgift för de sakkunniga blir därför att närmare undersöka behovet av och möjligheterna att förbättra semesterrätten för olika kategorier av arbetstagare som med gällande regler inte får semesterförmåner som svarar mot

vad de enligt nu rådande allmän uppfattning bör ha. Utredningen bör överväga en årlig minimisemester för i princip alla arbetstagare. En annan möjlighet som kan bidra till att lösa vissa problem och därför kan behöva undersökas närmare är att ändra kvalifikationsåret så att det sammanfaller med semesteråret. Denna ordning gäller redan för statliga och vissa andra tjänstemän enligt kollektivavtal.

Utgångspunkten för reglerna om semesterlön i semesterlagen är att arbetstagaren under semestern skall bibehållas vid de inkomster som han annars erhåller för sitt arbete hos arbetsgivaren. Det är självfallet en förutsättning för arbetstagarens möjligheter att utnyttja rätten till semesterledighet att han inte behöver avstå från sin normala inkomst under semestertiden. Syftet med semesterledigheten är emellertid inte enbart att tillgodose arbetstagarens behov av vila. För att fritiden skall kunna upplevas som meningsfull måste semestern kunna utnyttjas till rekreation och avkoppling. Många arbetstagare har i dag goda möjligheter att använda semestern på ett tillfredsställande sätt. Andra arbetstagare måste dock fortfarande avstå från detta av ekonomiska skäl. LO har aktualiserat tanken på en förstärkt semesterlön. De sakkunniga bör kunna närmare kartlägga behovet av att förbättra arbetstagarnas ekonomiska möjligheter att utnyttja semesterledigheten. Frågan om förstärkning av semesterlönen skall dock ses i ett mera allmänt lönepolitiskt sammanhang och får i enlighet med praxis i lönefrågor i vanlig ordning tas upp vid förhandling mellan arbetsmarknadens parter.

Liksom hittills bör arbetsgivarna svara för kostnaderna för semesterlön och annan semestergottgörelse. En utvidgning av semesterförmånerna efter de linjer som har berörts i det föregående kan dock kräva förändringar i utbetalningsordningen. Vid den prövning som de sakkunniga i så fall kommer in på kan de erfarenheter som finns av system med semesterkassor behöva undersökas.

De uppgifter som framgår av semesterutredningens direktiv bör tas över av de sakkunniga. Vad gäller internordisk harmonisering av lagstiftningen bör inriktningen fortsättningsvis vara oförändrad så långt det är möjligt med hänsyn till de nya utgångspunkter för utredningsarbetet som har nämnts i det föregående. De sakkunniga bör söka inhämta upplysningar om och hålla kontakt med reformsträvandena på semesterområdet i de andra nordiska länderna. Även erfarenheter och bedömningar på det internationella fältet i övrigt kan vara av intresse.

Utöver vad jag här har berört bör det stå de sakkunniga fritt att ta upp sådana spörsmål som aktualiseras under arbetets gång och som faller inom ramen för en allmän översyn av semesterlagstiftningen. Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt.

Kommittén har under tiden maj - oktober 1974 hållit fem sammanträden.

Företrädare för kommittén har i studiesyfte besökt Danmark och Norge.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

17. Sysselsättningsutredningen (A 1974:02)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 mars 1974 för att utreda frågan om den långsiktiga sysselsättningspolitiken (se Post- och Inrikes tidn. den 26 mars 1974):

Ordförande:

Sandberg, Lars G., förbundsordförande

Ledamöter:

Beckius, Carin E., kanslichef
Carlsson, G. Rune, förbundsdirektör
Edin, Per-Olof, utredningschef
Eriksson, Karl Erik, lantbrukare, led. av riksdagen
Eriksson, B. Sune, direktör
Faxén, Karl-Olof, docent
Hellström, Mats J., fil. kand., led. av riksdagen
Meidner, Rudolf A., fil. dr
Pettersson, S. Arne, sekreterare, led. av riksdagen
Rehn, L. Gösta, professor
Rehnberg, K. Bertil, generaldirektör
Sandebring, Hans E., direktörsassistent
af Ugglas, G. S. Bertil, partisekreterare, led. av riksdagen
Werner, Lars H., ombudsman, led. av riksdagen
Åsling, Nils G., lantbrukare, led. av riksdagen
Östlund, John O., förste ombudsman

Experter:

Adlercreutz, Gustaf L. H., civilekonom (fr.o.m. den 15 oktober 1974)
Almryd, Hans G. B., pol. mag. (fr.o.m. den 24 september 1974)
Blomdahl, Bengt O., förbundsordförande (fr.o.m. den 24 september t.o.m. den 14 oktober 1974)
Breidensjö, Monica, ombudsman (fr.o.m. den 24 september 1974)
Bröms, Jan T. R., bitr. direktör (fr.o.m. den 24 september 1974)
Dahl, Gerd B., kansliskrivare (fr.o.m. den 24 september 1974)
Daimar, Margot, fru (fr.o.m. den 24 september 1974)
Göransson, G. Bertil, landstingsråd (fr.o.m. den 24 september 1974)
Hansson, Stig G. E., agronom (fr.o.m. den 24 september 1974)
Henriksson, Runa M., fru (fr.o.m. den 15 oktober 1974)
Hjelmkvist, Ingvar K. R., kansliråd (fr.o.m. den 24 september 1974)
Ivarsson, Anna-Lisa, fru (fr.o.m. den 24 september 1974)
Johansson, Inga-Britt B., fru (fr.o.m. den 24 september 1974)
Jönsson, Rut V., fru (fr.o.m. den 24 september 1974)
Kahlin, Tage H. G., direktör (fr.o.m. den 24 september 1974)
Larsson, E. Åke, departementsråd (fr.o.m. den 24 september 1974)
Larsson, Ulf O., t.f. statssekreterare (fr.o.m. den 24 september t.o.m. den 14 oktober 1974)
Leimar, A. Tord M., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 24 september 1974)
Lindblad, Gullan B. K., utredningsassistent (fr.o.m. den 15 oktober 1974)
Lindvall, Karl-Erik, andre förbundsordförande (fr.o.m. den 15 oktober 1974)

Ljung, Lars U., utredningssekreterare (fr.o.m. den 24 september 1974)
Nygren-Söderberg, Laila E., verkställande direktör (fr.o.m. den 15 oktober 1974)
Persson, A. Henry, ombudsman (fr.o.m. den 24 september 1974)
Persson, Lena A-M., laboratoriebiträde (fr.o.m. den 15 oktober 1974)
Pettersson, Björn G., ombudsman (fr.o.m. den 24 september 1974)
Pettersson, Erik B., generaldirektör (fr.o.m. den 24 september 1974)
Platin, Ulla-Britta, utredningssekreterare (fr.o.m. den 24 september 1974)
Ringholm, Bo I. K., f.d. förbundsordförande (fr.o.m. den 24 september 1974)
Slunge, G. Walter R., avdelningschef (fr.o.m. den 24 september 1974)
Spendrup, K. Axel, avdelningschef (fr.o.m. den 24 september 1974)
Sundström, Olof G., utredningschef (fr.o.m. den 15 oktober 1974)
Thufvesson, Bengt E., departementsråd (fr.o.m. den 24 september 1974)
Willén, S. Kristina (Kerstin), förskollärare (fr.o.m. den 24 september 1974)
Winther, S. I. Eva, sjuksköterska (fr.o.m. den 24 september 1974)
Ågren, Lars O. T., direktör (fr.o.m. den 24 september 1974)
Österberg, Gunnar R., departementssekreterare (fr.o.m. den 24 september 1974)
Östlundh, Hans-Erik, departementsråd (fr.o.m. den 24 september 1974)

Sekreterare:
Persson, Gustav B., sekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Bitr. sekreterare:
Bernhardsson, K. Göte, byrådirektör (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Carling, Jan L., förste forskningssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1974)
Ericsson, Britta M., byrådirektör (fr.o.m. den 24 september 1974)
Eriksson, Björn G., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1974)
Fransson, Thomas P., kanslisekreterare (fr.o.m. den 24 september 1974)
Guteland, A. Gösta, fil. lic. (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Svensson, Leif Å., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Lokal: Drottninggatan 6, 4 tr., 111 51 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiv (anförande av statsrådet Bengtsson till statsrådsprotokollet den 22 mars 1974):

1. Arbetets värde för individ och samhälle

Arbetet och dess villkor formar en väsentlig del av människans liv. Arbetet är ett medel för att skapa en god materiell försörjning. Men arbetet har också ett egenvärde som en väg till social gemenskap. Arbetet svarar mot grundläggnade mänskliga behov att utveckla och berika tillvaron.

Arbetets villkor bestämmer många andra fundamentala villkor för individen. Materiella omständigheter, hälsa, fritidsmöjligheter, delaktighet i politiskt och fackligt arbete, familje- och bostadsförhållanden — alla dessa faktorer är i varierande grad förbundna med de villkor som råder i arbetslivet.

Goda sysselsättningsförhållanden innebär aktivt deltagande i samhällsprocessen och en allmänt stabil livssituation. Arbetslöshet kan omvänt leda till minskad självkänsla och tillen försämrad ekonomisk situation. Detta kan i sin tur leda till ytterligare svårigheter att komma tillbaka till arbetslivet. Rätten till arbete måste därför vara en avgörande utgångspunkt för det politiska reformarbetet.

Även för samhället som helhet är individens deltagande i arbetslivet av avgörande betydelse. Ett samhälle med full sysselsättning skapar bestående produktiva värden och kan garantera människorna välfärd. I ett samhälle som accepterar arbetslöshet uppstår stora materiella och sociala klyftor med isolering och främlingskap mellan olika grupper som följd. Varje annan samhällsordning än den, som bygger på den fulla sysselsättningen, betyder att levnadsbetingelserna förkrymps och att mänskliga resurser förslösas.

Såväl rätten till arbete som villkoren i arbetslivet är centrala områden för politisk verksamhet. Om människan inte kan påverka utformningen av och innehållet i sitt arbete, upplevs arbetet som ett tvång att på andras villkor möjliggöra den egna försörjningen. Därför är det ett nödvändigt krav, att de arbetande själva skall ha inflytande på utformningen av sina arbetsvillkor, sin arbetsuppgift och arbetsmiljö, om arbetet skall ges mening och kunna berika människorna.

2. Samhällets växande ansvar för sysselsättningen

Utifrån denna syn på arbetets roll för den enskilde och samhället har statsmakterna tagit ett växande ansvar för åtgärder, som ger sysselsättning åt en ökande andel av personer i aktiv ålder. Strävan har varit att utjämna sociala och ekonomiska skillnader mellan individer, grupper och regioner.

Krspolitiken i början av 1930-talet innebar genombrottet för en aktiv sysselsättningspolitik. Efterhand kom en bred ipinion att acceptera uppfattninge, att staten aktivt skall ingripa i det ekonomiska livet för att bekämpa arbetslösheten.

Parallellt med att arbetsmaknadsförhållandena förbättrades växte ambitionerna att bereda arbete åt fler och att samtidigt finna vägar att förena full sysselsättning med en balanserad ekonomisk utveckling. I Landsorganisationens betänkande Fackföreningsrörelsen och den fulla sysselsättningen (1951) hävdades, att den ekonomiska politiken med generella medel inte ensam kunde lösa målkonflikten mellan full sysselsättning och stabilt penningvärde.

I det regeringsförslag, som låg till grund för riksdagens beslut om riktlinjerna för arbetsmarknadspolitiken (prop. 1966:52, SU 1966:107, rskr 1966:251), underströks 'att arbetsmarknadspolitiken utgör... en viktig gren av den ekonomiska politiken. Dess mål är att åstadkomma och bevara full, produktiv och fritt vald sysselsättning. Detta mål nås inte en gång för alla. Full sysselsättning kan tryggas endast genom åtgärder, som ständigt anpassas till situationens krav. Ambitionerna att ge medborgarna möjlighet till meningsfull sysselsättning har vuxit och ansträngningarna måste ökas ytterligare.'

Under 1960-talet utvecklades de arbetsmarknadspolitiska medlen i flera olika riktningar och gavs starkt ökade resurser. Stöd till såväl geografisk som yrkesmässig rörlighet — arbetsmarknadsutbildning, flyttnings- och startbidrag — fick en betydande roll tillsammans med skyddad sysselsättning och mer traditionella arbetslöshetsbekämpande åtgärder som beredskapsarbeten. Till grund för denna politik låg en strävan att öka valmöjligheterna för människorna på arbetsmarknaden och att samtidigt underlätta rekryteringen till företag med stabil sysselsättning och god lönebetalningsförmåga.

Under senare år har ambitionerna i arbetsmarknadspolitiken ytterligare höjts. Det har inte enbart gällt att bereda sysselsättning åt dem, som öppet efterfrågat arbete. Strävan har också varit att förändra stuationen för dem, som varit dolt arbetslösa.

Även på andra sätt har arbetsmarknadspolitiken fått en mer genomgripande karaktär. En rad åtgärder har sålunda vidtagits för att få företagen att anpassa sin efterfrågan, så att denna bättre stämmer med de arbetandes förutsättningar i stället för att ensidigt kräva en anpassning hos de arbetssökande. Denna inriktning av politiken syftar till att motarbeta utslagningsprocessen på arbetsmarknaden och till att stärka bl. a. de handikappades ställning.

Arbetsmarknadspolitiken har vidare i ökad utsträckning inriktats på att bryta den kvardröjande uppdelningen av arbetsmarknaden på traditionellt manliga och kvinnliga yrken och arbetsuppgifter, för att därigenom främja jämställdhet mellan män och kvinnor.

Strukturomvandlingen, befolkningsminskningen i vissa regioner och de ökade ambitionerna på sysselsättningens område drog uppmärksamheten till de skillnader i tillgång till arbetstillfällen, som förelåg mellan olika delar av landet. En aktiv likaliseringspolitik utformades. Den syftade i första hand till att främja industrins utveckling i de delar av landet, där sysselsättningen var vikande.

Genom statsmakternas beslut år 1964 (prop. 1964:185, BaU 1964:48, rskr 1964:408) förstärktes lokaliseringspolitikens medel genom rådgivnings- och upplysningsverksamhet till företagen, utbyggd samhällsplanering samt stöd i form av lån eller bidrag till enskilda företag. År 1970 infördes stöd till sysselsättningen i form av utbildningsstöd och sysselsättningsstöd. Målet för regionalpolitiken är 'att människorna i de olika regionerna kan erbjudas likvärdiga sysselsättningsmöjligheter och en likvärdig tillgång till social, kommersiell och kulturell service samt god miljö' (prop. 1972:111, bil. 1 InU 1972:28, rskr 1972:347).

Mot slutet av 1960-talet skärptes problemen på arbetsmarknaden. Förändrade marknadsförutsättningar, en snabb teknisk utveckling liksom skilda industripolitiska insatser i många konkurrentländer medverkade till en allt snabbare omvandling av näringslivet. Tryggheten i fråga om anställning, sysselsättning och inkomst upplevdes inte sällan som hotad. Krav på ökade insatser från statsmakternas sida växte. Den aktiva näringspolitik, som då inleddes, har till syfte att medverka till industriell expansion och full sysselsättning.

Statsmakternas ansvar för och befogenheter ifråga om den ekonomiska utvecklingen har successivt vidgats. Det råder nu en allmän enighet om nödvändigheten av statliga insatser via konjunktur-, arbetsmarknads-, regional- och nnäringspolitik för att kunan tillgodose medborgarnas ökade anspråk på arbete och inkomster. Som en följd av de ökade ambitionerna och insatserna har sysselsättningen ökat och grupper, som tidigare stod

utanför arbetsmarknaden, har numera väsentligt bättre möjligheter att delta i arbetslivet.

3. Utvecklingstendenser på arbetsmarknaden under 1960- och 1970-talen

Under 1960-talet ökade befolkningen i arbetsför ålder med inemot 300 000 personer. En betydande del av denna ökning sammanhängde med den naturliga folkökningen, men även nettoinvandringen bidrog till denna utveckling. Samtidigt med dessa befolkningsförändringar skedde en stark minskning av antalet sysselsatta inom jord- och skogsbruket. Antalet industrisysselsatta kulminerade i mitten av 1960-talet. Därefter har sysselsättninge i tillverkningsindustrin minskat både absolut och relativt. Utvecklingen är emellertid inte enhetlig. Verkstadsindustrin har under samma period haft en fortlöpande ökning av sysselsättningen. Mellan år 1965 och år 1973 ökade antalet anställda i verkstadsindustrin med 23 000.

Trots den vikande sysselsättningen inom varuproduktionen har en betydande ökning av den totala sysselsättningen kommit till stånd under senare år. Genom en snabb ekonomisk tillväxt och olika samhälleliga insatser fick under 1960-talet omkring 300 000 fler människor arbete. Under perioden 1965 — 1972 ökade sysselsättningen enligt arbetskraftsundersökningarna med 165 000 personer. Ökningen återspeglar en relativt stor nettoinvandring, framför allt mot slutet av 1960-talet, och en ökad kvinnlig förvärvsintensitet. Sålunda ökade andelen förvärvsarbetande bland kvinnorna från 37 till 54 % under perioden 1965-72.

Stat, kommuner och landsting svarade för merparten av detta sysselsättningstillskott i form av exempelvis sjukvårdspersonal, hemvårdare, lärare och annan skolpersonal. Den ökade sysselsättningen bidrog därmed både direkt och indirekt till att öka och fördela välfärden på ett mer rättsvist sätt.

Bakom denna expansion på arbetsmarknaden låg också en medveten strävan att bryta ned förvärvshinder av olika slag. Skattepolitiska reformer som särbeskattningen, den snabba expansionen av utbildningen, den aktiva arbetsmarknads- och regionalpolitiken, aktiviseringen av näringspolitiken och en rad familjepolitiska reformer har verksamt bidragit till att göra det möjligt för allt fler att delta i arbetslivet. Sysselsättningsgraden har därigenom ökat sedan början av 1960-talet, trots att antalet studerande i åldrarna 16-24 år har vuxit mycket kraftigt.

Från andra hälften av 1960-talet har i många industriländer märkts en tendens till en högre registrerad arbetslöshet än under de närmast föregående åren. En tidigare skönjbar utveckling mot långsiktigt minskande arbetslöshet synes därmed ha avtagit eller brutits. Denna beskrivning gäller även för Sveriges del. En rad skilda faktorer bidrar till att förklara denna utveckling.

Å ena sidan har näringslivet genomgått en snabb omvandling, som haft återverkningar såväl inom företag som mellan branscher och regioner. Denna omvandling har medfört nya och skärpta krav på arbetsinsatserna i produktionen. Å andra sidan har medborgarna i ökad utsträckning ställt krav på arbete, vilket haft sin grund i en höjning av ambitionerna inom arbetsmarknadspolitiken och en rad andra åtgärder som underlättat ett deltagande i arbetslivet.

Samhällets strävan att skapa arbete åt grupper som tidgare endast i

begränsad utsträckning sökte sig ut på arbetsmarknaden har bidragit till att höja utbudet av arbetskraft. Som jag nyss framhöll har den totala sysselsättningen fortlöpande ökat. Samtidigt har den redovisade arbetslösheten stigit. Det innebär alltså att en del av de latent arbetssökande har övergått till att öppet söka arbete. Antalet latent arbetssökande har minskat, vilket framgår av följande tabell.

Antalet arbetslösa, latent arbetssökande samt deltidsarbetande som önskat mer arbete åren 1968 och 1973, årsmedeltal

Arbetslösa	1968	1973	
Män	53 500	52 400	
Kvinnor	31 500	45 600	
Samtliga	85 000	98 000	(+ 13 000)
Latent arbetssökande			
Män	20 600	13 800	
Kvinnor	124 900	76 200	
Samtliga	145 500	90 000	(– 55 500)
Deltidsarbetande som kunnat och velat ta mer arbete			
Män	33 300	24 700	
Kvinnor	53 300	62 100	
Samtliga	86 600	86 800	(+ 200)

— — — —

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (SCB)

Arbetslösheten har också förändrat karaktär till följd av styrkan och den ojämna takten i strukturomvandlingen. Redan tidigare förelåg brist på överensstämmelse mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft. Denna brist har alltmer gjort sig gällande. Även under perioder av lågkonjunktur har efterfrågan på personal, främst yrkesvana och utbildad, varit betydande. Att denna efterfrågan i många fall inte kunnat tillgodoses så snabbt, som hade varit önskvärt, kan ha flera orsaker. Kraven på yrkesutbildning och yrkeserfarenhet utgör på kort sigt ett hinder. Ett särskilt problem är den regionala obalansen i utbud och efterfrågan. På många orter med ensidigt näringsliv efterfrågar företagen ofta personal med en annan utbildning och yrkesinriktning än vad de arbetssökande kan erbjuda.

Samtidigt som kraven på arbetsinsatserna fortlöpande höjts, visar det sig att en stor del av de arbetslösa endast kan ta arbete under vissa bestämda förutsättningar i fråga om arbetets art, arbetstidens förläggning, arbetsplatsens geografiska läge m. m. Därtill kommer, att en traditionell syn på männens och kvinnornas yrkesval fortfarande består. Den uppdelning av arbetsmarknaden, som följer därav, begränsar individernas arbetsval och försvårar en anpassning av hela arbetsmarknaden.

Som en följd av dessa förändringar i såväl efterfrågan som utbud på arbetsmarknaden har arbetslöshetens karaktär förändrats. Tydliga regionala skillnader i arbetslösheten kan registreras under senare år. För personer i åldern 55-64 år är arbetslösheten ungefär dubbelt så hög i skogslänen som i övriga delar av landet.

Ett påfallande drag när det gäller arbetslösheten är de förlängda arbetslöshetsperioderna. Mellan åren 1965 och 1970 ökade den andel av de arbetslösa, som hade en längre arbetslöshetsperiod än tre månader, från 13 till 24 %.

Förskjutningen mot förlängda arbetslöshetsperioder fortsatte under början av 1970-talet. Inte mindre än 37 % av samtliga arbetslösa hade år 1972 en arbetslöshetsperiod, som var längre än tre månader. Särskilt kraftig var denna ökning av arbetslöshetsperiodens längd för männen.

Denna förändring av arbetslöshetsperiodernas längd spelar en viktig roll som förklaring till de ökade arbetslöshetstalen. Totalt sett torde inte fler personer ha berörts av arbetslöshet än tidigare. Eftersom det nu dröjer längre än tidigare att finna ny anställning, kommer emellertid vid varje mättillfälle ett ökat antal arbetslösa att registreras.

Sammanfattningsvis kan konstateras att sysselsättningen fortlöpande ökat och att andelen förvärvsarbetande höjts. Samtidigt har den öppna arbetslösheten stigit, främst som en följd av förlängda arbetslöshetsperioder. Antalet latent arbetssökande har emellertid kraftigt reducerats. Den utveckling mot ökad sysselsättning och minskad dold arbetslöshet, som jag här kortfattat redovisat, ger Sverige en framskjuten plats vid internationella jämförelser. Sverige har en jämn och relativt stabil ökning av det totala antalet sysselsatta. Även andelen av beforlkningen i arbetskraften har ökat för Sveriges del, medan flertalet västeuropeiska industriländer redovisar en minskad eller oförändrad andel. Sverige har framför allt en avsevärt högre andel kvinnor i arbetslivet.

När det gäller den framtida sysselsättningen har 1970 års långtidsutredning, LU 70, (SOU 1970:71) redovisat bedömningar av utvecklingstendenserna i svensk ekonomi och på arbetsmarknaden fram till år 1975. En avstämning och framskrivning av dessa bedömningar har sedermera gjorts i LU 73 (SOU 1973:21). Följande tabell redovisar utredningens bedömning i fråga om sysselsättningsutvecklingen.

Sysselsättningsförändringar (1 000-tal personer)

Näringsgren	1960 – 65	1965 – 70	Antal syssel-satta	1970 – 72	1972 – 77
Jordbruk och fiske	–130	– 80	264	– 18	– 65
Skogsbruk	– 8	– 19	87	– 17	– 28
Industri	+ 47	– 36	1 031	– 37	– 29
El, gas, vatten och avlopp	– 1	0	30	0	0
Byggnadsverksamhet	+ 53	+ 9	369	– 26	– 19
Summa varu- och kraftproduktion	– 38	–126	1 781	– 97	–141
Varuhandel	+ 24	+ 14	500	– 13	+ 35
Samfärdsel	+ 3	+ 5	255	+ 3	– 1
Privata tjänster inkl. fastighetsförvaltning	+ 32	+ 26	595	+ 4	+ 14
Offentliga tjänster	+115	+206	700	+105	+203
Summa tjänste-produktion	+174	+252	2 050	+ 99	+251
— — — —					
Total	+136	+126	3 831	+ 1	+110

På grundval av de antaganden, som långtidsutredningen gjorde i fråga om befolkningsutveckling, invandring, arbetslöshet osv. uppskattades sysselsättningsökningen under 1970-talet vid oförändrad politik till ca 180 000 personer. Eftersom befolkningsutvecklingen under 1970-talet väntas resultera i en lägre tilväxt av de arbetsföra åldrarna, förutsätter denna bedömning, att förvärvsfrekvensen kommer att öka snabbare än under 1960-talet.

4. Debatten om den framtida sysselsättningen

Utvecklingen på arbetsmarknaden har lett till en omfattande debatt om sysselsättningsfrågorna. Som underlag för diskussionen har tjänat bl. a. de månatliga arbetskraftsundersökningarna samt material från långtidsutredningen och låginkomstutredningen.

Långtidsutredningens bedömning av hur Sveriges ekonomi kunde komma att utvecklas under första delen av 1970-talet (SOU 1970:71) innefattande bl. a. en beräkning av en totalökning av antalet personer i arbetskraften. Denna ökning antogs bli väsentligt långsammare än under 1960-talet. Långtidsutredningen hävdade att starkt begränsade arbetskraftsmässiga resurser utgjorde ett viktigt problem för den ekonomiska politiken. Betydande åtgärder skulle krävas för att öka sysselsättningen bland kvinnorna.

Låginkomstutredningens bedömningar av inkomst- och sysselsättningssituationen ledde fram till slutsatsen, att inkomstskillnaderna till en betydande del kunde förklaras med skillnader i tillgång till arbete och att inkomstsituationen för stora grupper av medborgare kunde förbättras, om deras sysselsättningsnivå kunde höjas.

I debatten, som följde på publiceringen av detta material, framhöll ett antal LO-ekonomer i skriften Sociala mål i samhällsplaneringen, att de av långtidsutredningen redovisade svårigheterna att rekrytera arbetskraft inom industrin inte får ses som ett uttryck för en alltför hög allmän efterfrågan på arbetskraft inom landet. Enligt deras bedömning borde åtgärder för att öka kvinnornas deltagande i arbetslivet samt för att skapa en bättre balans mellan olika regioners verksamhet kunna bidra till ett ökat utbud av arbetskraft.

I den allmänna politiska och fackliga debatten har frågor om den framtida sysselsättningen tagits upp vid ett flertal tillfällen. Kraven på ytterligare höjda ambitioner i strävandena att låta allt fler delta i arbetslivet har också kommit till uttryck i riksdagen. Vid 1973 års riksdag berördes sysselsättningsfrågorna i motioner från flera partier och enskilda riksdagsledmöter. Finansutskottet ansåg i sitt betänkande (FiU 1973:29) att behovet av en fortsatt mycket intensiv sysselsättningspolitisk planering var framträdande och att det borde ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma formerna för en sysselsättningspolitisk planering. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Svenska Metallindustriarbetsreförbundets kongress i augusti 1973 begärde att statsmakterna skulle utarbeta och anta en sysselsättningsplan. I ett särskilt industripolitiskt program angavs att en sådan samlad plan för sysselsättningen borde omfatta 1970-talet och att det gällde att 'bedöma industrins, övriga näringslivets och den offentliga sektorns bidrag till sysselsättningen under de kommande åren.' Kravet på en sysselsättningsplan har därefter i den allmänna debatten fått stöd från andra fackliga

organisationer och från politiska partier.

Med utgångspunkt i kravet på en aktivare sysselsättningsplanering hade regeringen under hösten 1973 överläggningar med löntagarnas huvudorganisationer (LO, TCO och SACO). Vid dessa överläggningar rådde betydande enighet om behovet av att statsmakterna tar ökat ansvar och får vidgade befogenheter, för att sysselsättningen ska kunna tryggas i framtiden.

5. Behovet av en samlad sysselsättningsplanering

Efter överläggningarna med löntagarorganisationerna finner jag tidpunkten nu lämplig för att tillkalla särskilda sakkunniga för att utreda frågan om den framtida sysselsättningen. Utgångspunkten för de sakkunnigas arbete skall därvid vara den uppfattning om arbetets roll för individ och samhälle, vilken jag inledningsvis gett uttryck för. De sakkunniga bör särskilt uppmärksamma de utvecklingstendenser som under senare tid fått en framskjuten plats i debatten om sysselsättningsfrågorna.

Enligt den reviderade långtidsutredningen (SOU 1973:21) bedöms, som jag nyss redovisat, sysselsättningen komma att öka med 110 000 arbetstillfällen mellan åren 1972 och 1977. Bakom denna nettoökning ligger dock betydande förändringar i den väntade sysselsättningen inom olika sektorer. Sålunda väntas en fortsatt nedgång i sysselsättningen inom jord- och skogsbruk, industri och byggnadsverksamhet. För varuproduktionen som helhet väntas produktionen öka med 4,9 % per år samtidigt som sysselsättningen minskar med ca 140 000 personer under 5-årsperioden. Nedgången gäller alla näringsgrenar, men beräknas bli särskilt stark inom jord- och skogsbruket. Sysselsättningsminskningen i varuproduktionen uppvägs av en förutsatt expansion inom tjänsteproduktionen. Här bedöms tillväxten i sysselsättningen uppgå till ca 250 000 arbetstillfällen.

Omkring 80 % av det ökade antalet arbetstillfällen inom tjänsteproduktionen har av LU bedömts komma till stånd inom ramen för statens, kommunernas och landstingens verksamhet. Bakom dessa utvecklingstendenser ligger skilda produktionsförutsättningar, förändringar i efterfrågans inriktning samt ökade ambitioner att tillgodose medborgarnas krav på förbättrad utbildning, vård och annan offentlig service.

Det har emellertid i den allmänna debatten ifrågasatts om en expansion av antalet arbetstillfällen av det slag, som ovan redovisats, skulle vara tillräcklig för att åstadkomma arbete åt alla. Ökade anspråk ställs också ifråga om villkoren för förvärvsarbete. Man har vidare framhållit den betydande ökning av antalet arbetssökande personer som skett under senare år och minskningen av antalet latent arbetssökande. Bakom denna förändring ligger framför allt ett ökat intresse från tidigare hemarbetande kvinnor att få anställning och egna inkomster. Önskemål om fler arbetstillfällen sammanhänger sålunda med den tidigare redovisade förekomsten av outnyttjade arbetskraftstillgångar.

Därutöver har understrukits de krav som följer av statsmakternas beslut om regionalpolitiken. Ett av målen för regionalpolitiken är, som jag nyss framhöll, att människorna i de olika regionerna skall erbjudas likvärdiga sysselsättningsmöjligheter. Utgår man därvid från — som ett exempel — att det i de skilda kommunerna skall finnas arbetstillfällen i samma omfattning som i de delar av landet, där förvärvsintensiteterna i nuläget är högst (Jönköpings län för männen och Stockholms län för kvinnorna), skulle

mellan 300 000 och 400 000 arbetstillfällen behöva skapas utöver vad som fanns i början av 1970-talet.

Mot denna bakgrund finner jag det vara av stor betydelse att de sakkunniga skapar överblick över de inhemska arbetskraftsresurserna och de olika hinder som föreligger för att de skall kunna stå till arbetsmarknadens förfogande. Dessa uppgifter bör ställas samman med näringsgrensutvecklingen såsom den framkommer i arbetet med 1975 års långtidsutredning och annat utredningsarbete för särskilda sektorer. De sakkunniga skall vidare söka bedöma de villkor för sysselsättningspolitiken som följer av kravet på en minst lika snabb ökning av sysselsättningen i fortsättningen som den som inträffade under 1960-talet. Jag avser i det följande redovisa några frågor, som jag finner särskilt angeläget att de sakkunniga behandlar.

6. Sysselsättningspolitikens reala och finansiella villkor

Vårt land har en öppen ekonomi med en omfattande handel med omvärlden. En betydande del av vår varuproduktion avsätts på utländska marknader. Exporten har under många år utgjort det mest dynamiska inslaget i vår ekonomi. Den allt mer omfattande internationella arbetsfördelningen är en förutsättning för de ekonomiska frasteg som hittills har skett. Vårt internationella beroende innebär både möjligheter och begränsningar för sysselsättningspolitiken.

Vi har, som nyss redovisats, anledning att räkna med en fortsatt förskjutning i vår ekonomi som innebär att en ökad mängd varor kan produceras med oförändrade eller minskade arbetsinsatser. Bakom detta förhållande ligger antaganden om en forsatt rationalisering av varuproduktionen. Samtidigt kan man räkna med att efterfrågan på tjänster kommer att öka.

Rationaliseringsmöjligheterna t. ex. inom vårdsektorn eller utbildningssektorn är inte lika stora som inom varuproduktionen. De ökade anspråken på tjänster kan därför förmodas leda till en jämförelsevis snabbare ökning av de framtida arbetskraftsbehoven inom tjänstesektorn än inom varuproduktionen.

Vilken omfattning som varuproduktionen kommer att få bestäms av efterfrågan på varor inom landet vid full sysselsättning samt av behovet att via export förtjäna de valutainkomster som är nödvändiga för att betala importen av varor och tjänster, turism och u-landsbistånd.

Med ökade anspråk på den totala sysselsättningen, vilken i betydande utsträckning kommer att riktas mot tjänstesektorn, kommer även ökade anspråk att ställas på industriproduktionen för att den externa balansen skall kunna vidmakthållas. En sådan utveckling aktualiserar frågan om finansiella resursöverföringar mellan olika sektorer.

Industrins investeringar spelar en strategisk roll för att uppnå den nödvändiga ökningen av industriproduktionen. En accelererad tilväxt av industriproduktionen ställer krav på en ökad takt i industriinvesteringarna. En utgångspunkt härför måste dock vara att ökningen av industriinvesteringarna skall ske inom ramen för de fördelningspolitiska målsättningar som gäller och med siktet inställt på att den ekonomiska demokratin bör utvecklas.

Det har i skilda utredningar och bedömningar gjorts gällande att ett höglöneland som har att verka i hård internationell konkurrens naturligen kommer att inrikta sig på produktionsområden där andra faktorer än den

kvantitativa, mindre specialiserade arbetsinsatsen dominerar. En möjlig utvecklingslinje kan vara att intensifiera utvecklingen av produkter som innehåller ett betydande tekniskt och administrativt kunnande. Export av kvalificerade tjänster kan även nämnas.

Att länka in den tekniska och industriella utvecklingen på att lösa sociala uppgifter framstår som en för svenskt vidkommande möjlig väg. De sektorer det här kan bli fråga om är t. ex. miljöteknik, transportsystem och utbildningsteknik. Dessa frågor torde få ökad aktualitet i en rad länder varför nya exportmöjligheter kan uppstå.

Mot denna bakgrund framstår det som angeläget att de sakkunniga söker bedöma de krav på näringspolitiken i allmänhet och industri- och energipolitiken i synnerhet som följer av ökade ambitioner inom sysselsättningspolitiken.

För att nå full sysselsättning måste merparten av de nya sysselsättningstillfällena skapas inom tjänstesektorn. En väsentlig fråga blir då hur allmänhetens framtida behov av tjänster kommer att svara mot de sysselsättningspolitiska målen. De prognoser för den offentliga verksamheten, som jag nyss refererade, tyder på en kraftig expansion av arbetstillfällena inom den offentliga tjänstesektorn och en viss ökning inom den privata tjänstesektorn.

Ännu återstår väsentliga behov av såväl kvantitativ som kvalitativ samhällsservice som kräver ökade insatser inte minst ifråga om arbetskraft. Stora behov av framtida insatser gör sig gällande för barn, ungdom, pensionärer, handikappade, för de förvärvsarbetande i deras arbets-, fritids- och boendemiljö. Det gäller hälso- och sjukvård, utbildning — i första hand för vuxna, barnomsorg, social hemhjälp, åldringsvård, fritidsverksamhet, miljövård, allmän samhällsservice, kommunikationer m. m.

Det är angeläget att få till stånd en samlad analys av vilka konsekvenser utvecklingen inom dessa centrala områden kan få för sysselsättningspolitiken. Ämbetsverk och myndigheter har i kontakt med regionala och lokala organ utarbetat material rörande utvecklingen inom olika områden. Ett material framkommer också genom arbetet i 1975 års långtidsutredning. Det ankommer på regeringen att göra erforderliga bedömningar med hänsynstagande till ambitionerna inom olika verksamhetsfält. De sakkunniga bör med utgångspunkt härifrån belysa sysselsättningskonsekvenserna av utbyggnadsplanerna och de begränsningar och möjligheter som skapas av utvecklingen på arbetsmarknaden.

Kommunernas växande betydelse för tjänsteproduktionen aktualiserar och skärper vidare de problem som rör fördelningen av resurserna till de nivåer, där besluten fattas om offentlig service. Jag vill här erinra om att den kommunala expansionen under 1960-talet finansierades dels genom den ekonomiska tillväxten som höjt skatteunderlaget med ca 9-10 % om året, dels genom successiva utdebiteringshöjningar som fört upp den kommunala skattesatsen från ca 15 kr år 1960 till nära 24 kr år 1974.

Det finns anledning att räkna med en fortsatt tillväxt i skatteunderlaget motsvarande den vi kunde inregistrera under 1960-talet. Däremot torde en utdebiteringshöjning motsvarande den som skedde under 1960-talet inte vara möjlig.

Överhuvudtaget utgör den finansiella utvecklingen ett problem för hur snabbt sysselsättningen inom den offentliga sektorn kan öka. Utredningen bör därför belysa de finansiella problem och skattemässiga konsekvenser som följer av en utveckling vars huvuddrag helt kortfattat redovisats i det föregående. Ett nära samråd förutsätts med skatteutredningen (Fi 1972:02)

och kommunalekonomiska utredningen (Fi 1971:08).

7. Sysselsättningspolitikens regionala villkor

Som jag tidigare framhållit behövs ett ökat antal arbetstillfällen för att nå en likvärdig sysselsättningsnivå i hela landet. De outnyttjade arbetskraftsresurserna är ojämnt fördelade mellan regionerna. Som exempel kan nämnas, att förvärvsintensiteten bland kvinnorna är förhållandevis låg i norrlandslänen samt i Göteborgs och Bohus län. Även på andra håll förekommer orter med arbetsmarknader, som präglas av ensidigt och stagnerande näringsliv och låg förvärvsintensitet, framför allt bland kvinnorna.

Skillnaderna i sysselsättningsnivån har samband med sammansättningen av näringslivet i olika regioner och orter samt med de förändringar, som olika näringsgrenar genomgår. De regionala och lokala sysselsättningsproblemen har under senare år varit föremål för betydande uppmärksamhet från statsmakternas sida. Det har bl. a. skett genom den aktiva lokaliseringspolitik, som bedrivits sedan mitten av 1960-talet. Vidare har länsplaneringen utvecklats i samverkan mellan länsstyrelser, landsting och kommuner.

En första utvärdering av denna planering gjordes i det regionalpolitiska handlingsprogram som riksdagen antog år 1972. Riksdagen preciserade därvid de allmänna regionalpolitiksa målen samt angav riktlinjerna för regionalpolitiken i form av en plan för utvecklingen av den regionala strukturen och ramar för planeringen i länen uttryckta i antal invånare år 1980. Riksdagen fattade därtill beslut på skilda samhällsområden för att förverkliga de regionala målen.

Länsplanering 1974, som kommer att redovisas under år 1975 skall bl. a. innefatta en redovisning av de åtgärder, som erfordras för att lösa regionala och lokala sysselsättningsproblem. Detta material kommer sålunda att vara av betydande värde för att bedöma vilka krav på den allmänna sysselsättningspolitiken, som fullföljandet av de regionalpolitiska riktlinjerna ställer. Det bör ankomma på utredningen att göra en sådan bedömning.

8. Sysselsättningspolitiken och arbetslivets villkor

Som jag nyss framhållit krävs betydande samhälleliga insatser för att skapa en ökning i antalet arbetstillfällen, vilken svarar mot medborgarnas förväntade anspråk på sysselsättning. En allmän expansion av efterfrågan på arbetskraft är emellertid inte tillräcklig för att åstadkomma arbete åt alla. De skiftande förhållandena mellan och inom regionerna talar för att samhällets åtgärder måste utformas för att svara mot mycket varierande behov. Ännu tydligare framträder nödvändigheten av selektiva insatser, när man utgår från individernas situation på arbetsmarknaden.

Åtgärderna för att bistå utsatta grupper, så att de kan delta i arbetslivet, återfinns främst inom arbetsmarknadspolitkens ram. Hit hör insatser för geografisk och yrkesmässig rörlighet i form av arbetsförmedling, arbetsmarknadsutbildning m. m. Vidare kan framhållas olika åtgärder för arbetsanskaffning i form av beredskapsarbeten och skyddad sysselsättning.

En fortsatt kraftig utbyggnad av arbetsmarknadspolitiken kommer att

vara av avgörande betydelse inte bara för möjligheterna att sänka den öppna arbetslösheten, utan också för att underlätta ett ytterligare utträde på arbetsmarknaden och höja sysselsättningsgraden. För närvarande pågår eller planeras en översyn av flera av de arbetsmarknadspolitiska medlen. Så är t. ex. arbetsmarknadsutbildningen föremål för utredning samtidigt som såväl den skyddade verksamheten som den yrkesmässiga rehabiliteringen kommer att ses över. Vidare har arbetsförmedlingens organisation reformerats och arbetsförmedlingen får möjligheter att införa datateknik i platsförmedlingen. Arbetsmarknadsstyrelsen har fått i uppdrag att utreda förutsättningarna att öka informationen till arbetförmedlingen om lediga platser och en eventuell obligatorisk anmälningsskyldighet av lediga platser. De förebyggande inslagen i arbetsmarknadspolitiken i syfte att förhindra utslagning av individer från arbetsmarknaden har förstärkts under senare år. Det har skett bl. a. genom inrättandet av anpassningsgrupper i ett stort antal företag. Denna verksamhet är föremål för särskild uppmärksamhet inom arbetsmarknadsdepartementet. Slutligen kan nämnas, att vissa effekter av arbetsmarknadspolitiken granskas av expertgruppen för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor (EFA). Regeringen avser att fortlöpande lägga fram förslag på grundval av material från bl. a. det nyss nämnda utredningsarbetet i syfte att vidareutveckla arbetsmarknadspolitiken och öka dess resurser.

Det ankommer på de sakkunniga att nära följa det redovisade utredningsarbetet. De skall därvid bedöma vilka ytterligare krav, som kommer att ställas på arbetsmarknadspolitiken och dess inriktning mot bakgrund av den framtida sysselsättningspolitiken.

Arbetsmarknadspolitiken spelar, som jag nyss framhållit, en utomordentligt viktig roll för att stärka individernas ställning på arbetsmarknaden och samtidigt underlätta näringslivets personalrekrytering. För att möjliggöra ett inträde på arbetsmarknaden för de grupper, som i dag saknar förvärvsarbete, kommer det, enligt min mening, att krävas ytterligare åtgärder för att anpassa arbetslivet efter individernas krav. Sådana åtgärder kan tänkas på en lång rad områden.

Av grundläggande betydelse för en sådan anpassning är att de anställda får ett ökat inflytande över de egna arbetsförhållandena. En omfattande reformverksamhet har inletts när det gäller demokratiseringen av arbetslivet. Så t. ex. är arbetsrätten föremål för översyn.

Betydelsefulla ändringar i arbetarskyddslagstiftningen har genomförts fr. o. m. den 1 januari 1974. Därigenom har de anställdas medverkan i utformningen av sin arbetsmiljö förstärkts. En fortsatt förändring av arbetsmiljön och en anpassning av arbetskraven är av stor vikt när det gäller att underlätta ett deltagande i förvärvsarbetet. Detta är särskilt angeläget när det gäller att bereda sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden åt personer med olika slag av handikapp.

Även när det gäller arbetstiden kan förändringar övervägas som gör arbetslivet mera lättillgängligt. Som ett exempel kan nämnas tanken på att möjliggöra en kombination av deltidsarbete och delpension för äldre arbetstagare. Den frågan prövas f. n. av pensionsålderskommittén, (S 1970:40). Överhuvud taget har tanken på större individuell frihet i valet mellan å ena sidan arbetstidens förläggning och å andra sidan studier, semester, pension och andra ledighetsperioder vunnit allt större aktualitet.

Under senare år har arbetstiden förkortats från 45 timmar till 40 timmar per vecka. Att förkorta arbetstiden är ett sätt att disponera ett förbättrat produktionsresultat. Avvägningen mellan förbättrad kontantlön, förbättrad

social trygghet och förkortad arbetstid tillkommer i första hand de fackliga organisationerna. I det aktuella läget ger arbetstagarnas organisationer förtur åt en förlängning av semestern. De har emellertid samtidigt angett, att det långsiktiga målet för reformarbetet på arbetstidsområdet är ca 30-timmars arbetsvecka. Organisationerna har uttalat sig för att förkortningen av arbetsveckan bör ske i form av en minskad arbetstid per dag. Jag delar uppfattningen, att den framtida arbetstidsförkortningen bör genomföras genom att dagarbetstiden reduceras. För en sådan lösning talar både sociala och sysselsättningspolitiska skäl, inte minst med tanke på strävandena efter jämställdhet mellan män och kvinnor i arbetslivet.

Ett annat område, på vilket åtgärder kan behöva vidtas, är utbildningen. En bättre balans i utbud och efterfrågan om personal med olika utbildning är en väsentlig uppgift för en långsiktig sysselsättningsplanering.

Utbyggnaden av grundskolan, gymnasieskolan, den högre utbildningen och annan vuxenutbildning innebär att tidpunkten för ungdomens inträde i arbetslivet senareläggs. En bristande anpassning mellan näringsliv och utbildning har skapat vissa svårigheter för ungdomen på arbetsmarknaden. Särskilt gör sig dessa svårigheter gällande i övergången från studier till arbete. Olika typer av insatser som underlättar ungdomens inträde i arbetslivet bör därför övervägas. En möjlighet är att genom utvidgad praktik förbereda ungdomen för arbetslivet. Återkommande utbildning är en annan möjlighet i detta sammanhang. Lagstiftning, som syftar till att ge den enskilde rätt till ledighet från sitt arbete för studier, förbereds f. n. inom Kungl. Maj:ts kansli.

Jag har här redovisat en rad områden på vilka förändringar kan behöva ske för att en bättre anpassning skall kunna uppnås på arbetsmarknaden. En förutsättning för en sådan anpassning är att den traditionsbundna uppdelning mellan mäns och kvinnors yrken och arbetsuppgifter bryts och att olika förvärvshinder och hinder för likvärdiga arbetsvillkor undanröjs.

Det bör ankomma på de sakkunniga att ge en översiktlig bedömning av behovet av åtgärder för att förändra arbetslivet efter människornas krav. Överhuvud taget bör det undersökas hur företag och förvaltningar genom lämpliga åtgärder skall kunna stimuleras att i sin anställnings- och interna personalpolitik medverka till att förverkliga det sociala och samhällsekonomiska målet att upprätthålla stadig sysselsättning inte endast för den mest attraktiva personalen, utan även för dem, som under nuvarande förhållanden har en svagare ställning på arbetsmarknaden. Det är här fråga om att utarbeta riktlinjer för att systematiskt bryta ned olika typer av förvärvshinder och därigenom öka utbudet av arbetskraft samtidigt som företagens efterfrågan skall påverkas, så att den bättre svarar mot individernas krav och förutsättningar.

9. Sysselsättningspolitiken — planering och organisation

I den nuvarande samhällsplaneringen berörs sysselsättningsaspekten i en rad sammanhang.

Vart femte år presenterar finansdepartementets ekonomiska avdelning en långtidsutredning som dels arbetar med ett femårigt perspektiv och dels gör vissa utblickar i ett ännu längre perspektiv. De två senaste långtidsutredningarna har avstämts och reviderats efter två år av den femåriga planeringsperioden. Långtidsutredningen kan ses som en information till olika beslutsfattare i samhällsekonomin om hur andra enheter inom det

nuvarande ekonomiska systemet ser på framtiden och om de avvägnings- och balansproblem, som härigenom aktualiseras.

I den regionala utvecklingsplaneringen — f. n. Länsplanering 1974 — analyseras sysselsättningsproblemen på regional och kommunal nivå. Bedömningar görs av länsstyrelser, landsting, kommuner och fackliga organisationer. Detta material ställs samman och ligger till grund för riksdagens beslut om regionalpolitiken. Det av riksdagen antagna regionalpolitiska handlingsprogrammet (prop. 1972:111 bil. 1, InU 1972:28, rskr 1972:347) har länsplaneringen som sin viktigaste utgångspunkt.

Kommunernas ekonomiska planering redovisas för femårsperioder i kommunalekonomisk långtidsplanering (KELP). År 1973 redovisas också den sysselsättningsutveckling inom kommunal verksamhet som följer av den ekonomiska flerårsplaneringen. De kommunala bostadsbyggnadsprogrammen, som bygger på samma allmänna förutsättningar som KELP, är också viktiga i dessa sammanhang. Även på landstingsnivå genomförs en ekonomisk flerårsplanering (LKELP).

Inom industridepartementet pågår en omfattande utredningsverksamhet som syftar till att ge underlag för den framtida energipolitiken. Utredningar bedrivas avseende såväl industrin som helhet som olika branscher. Industristrukturutredningen beskriver bl. a. utvecklingen beträffande sysselsättning, investeringar, produktivitet, lönsamhet samt forskning och utveckling såväl totalt som för olika delar av industrin. Av olika branscher som är föremål för särskilda undersökningar kan nämnas dataindustri, raffinaderiindustri, petrokemisk industri, järn- och stålindustri, massa- och pappersindustri, träbearbetande industri, textil- och konfektionsindustri samt livsmedelsindustri. För vissa branscher, t. ex. varvsindustrin, har upprättats rullande informationssystem, som möjliggör en löpande bevakning av utvecklingen vad gäller t. ex. investeringar, kapacitet, finansiering och sysselsättning.

Det informationssystem mellan näringsliv och samhälle som infördes den 1 april 1973 kan komma att få betydelse för sysselsättningsplaneringen. Länsstyrelserna får därigenom två gånger per år information om kommande personalförändringar m. m. i företagen.

I huvudsak kan långtidsutredningen och den regionala utvecklingsplaneringen betraktas som av varandra oberoende planeringssystem. Tidsplanerna för 1975 års långtidsutredning och Länsplanering 1974 medger ett förbättrat informationsubyte mellan de båda planeringssystemen.

Modeller, som kan ge underlag för en bättre integration mellan långtidsutredningarna och den regionala utvecklingsplaneringen och för prövning sinsemellan av de bägge planeringsformernas resultat, har presenterats av bl. a. expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU) i betänkandet (SOU 1974:1) Orter i regional samverkan. Pågående utvecklingsarbete inom långtidsutredningen syftar också till att åstadkomma en avstämning mellan de båda planeringssystemen. Genom dessa verksamheter kommer de sakkunniga att få tillgång till väsentliga utgångspunkter för sina bedömningar.

Om den ambitiösa sysselsättningspolitik, som jag har beskrivit i det föregående, skall kunna genomföras krävs en effektivare planering.

Planering för förbättrade sysselsättningsmöjligheter måste bedrivas på alla administrationsnivåer i vårt samhälle. De sakkunniga bör överväga vilka förbättringar, som behöver vidtas i den nuvarande långsiktiga planeringen i stat och kommun samt i näringslivets medverkan i planeringen,

för att behövligt underlag för en sådan långsiktig sysselsättningspolitik skall kunna utformas. De sakkunniga bör därvid även överväga formerna för en aktiv sysselsättningsplanering i kommunerna och en ökad samverkan mellan stat och kommun i denna planering. I fråga om förslag som rör den kommunala planeringen bör de sakkunniga samråda med de offentliga utredningar som behandlar kommunernas verksamhet.

När det gäller ansvarfördelningen mellan stat, kommun och näringsliv i förverkligandet av sysselsättningspolitiken måste det emellertid liksom hittills vara en central statlig uppgift att leda denna politik och utforma erforderliga instrument. Det måste också vara en statlig uppgift att handha tillämpningen av dessa medel i de fall landets samlade resurser påverkas i större omfattning. Även frågan om den regionala omfördelningen av sysselsättningstillfällen i landet måste fortsättningsvis vara en statlig uppgift.

Genom den partiella länsstyrelseformen år 1971 har en bättre samordning av åtgärder, som är väsentliga för den regionala utvecklingen, erhållits på länsnivå. På riksnivå handhas åtgärderna inom olika sektorer av ämbetsverken inom de ramar som riksdag och regering lägger fast. De sakkunniga bör överväga hur åtgärderna inom olika sektorer bör samordnas för att med bibehållande av kraven på en effektiv och rationell verksamhet en högre ambitionsnivå skall kunna uppnås för sysselsättningen inom statliga verksamheter. Utredningen skall härvid samråda med länsberedningen (C 1970:28).

Kommunernas påverkan av näringslivet sker främst genom att kommunerna tillhandahåller goda utvecklingsbetingelser i form av kommunal service, industriområden m. m. Stöd till näringslivet, som är att jämställa med regionalpolitiskt stöd, får däremot inte ges av kommunerna. För väsentliga delar av sysselsättningen har kommuner och landsting direkt ansvar. År 1972 svarade kommuner och landsting för ca 16 % av sysselsättningen i landet. Jag har i det föregående redovisat att den framtida sysselsättningsökningen främst måste ske inom den offentliga sektorn, inte minst inom kommunala verksamheter. Utredningen bör klarlägga de kommunala förutsättningarna för en sådan politik.

Även om sysselsättningen inom industrisektorn kan tänkas komma att stagnera under 1970-talet är utvecklingen inom industrin, såväl den privata som den kooperativa och samhällsägda, av stor betydelse för sysselsättningen i hela landet och i olika regioner. Det är statsmakternas uppgift att ange och påverka förutsättningarna för denna utveckling. Det är vidare, som närmare utvecklats i det föregående, nödvändigt att företagen åläggs ett ökat ansvar för fullföljandet av den sysselsättningspolitik som statsmakterna beslutat om. Detta förutsätter en vidareutveckling av den aktiva näringspolitik som inleddes under 1960-talet och de reformer därefter, som syftar till ökad medbestämmanderätt för de anställda i företagen. Det blir en uppgift för de sakkunniga att närmare överväga näringslivets ansvar och medverkan i det konkreta fullföljande av sysselsättningspolitiken.

10. Utredningens verksamhetsformer och redovisning

Mot bakgrund av vad jag tidigare har anfört om utredningens uppgifter vill jag framhålla att det är regeringens avsikt att fortlöpande återkomma till riksdagen med bedömningar och förslag tillåtgärder i fråga om

sysselsättningspolitikens planering. Det är angeläget att understryka att reformverksamheten på sysselsättningspolitikens område skall fortsätta och vidareutvecklas även under pågående utredningsverksamhet.

De sakkunniga bör arbeta under stor öppenhet för att stimulera den allmänna debatten om sysselsättningsfrågorna.

Utredningen bör lämna en samlad, översiktlig redovisning utgörande en sysselsättningspolitisk belysning av långtidstendenserna i vår ekonomi i samband med att LU 75 publiceras och efter det att resultatet av Länsplanering 1974 föreligger. Utredningen bör lämna ett slutbetänkande i anslutning till den reviderade LU 75, dvs. i början av år 1978.

En förutsättning för att välfärdspolitikens sociala mål skall kunna nås är att samhället har det samlade ansvaret för sysselsättningsutvecklingen. Ett övergripande mål för samhällets politik är arbete åt alla. Denna strävan får avgörande betydelse för den ekonomiska politiken, närings-,arbetsmarknads- och regionalpolitiken samt andra samverkande åtgärder.

De sysselsättningsplaner, som regeringen avser att lägga fram för riksdagen, kommer att ange målen i fråga om sysselsättningens tillväxt i framtiden. Därvid skall redovisas inriktningen av sysselsättningstillfällena, ansvarsfördelningen mellan stat, kommun och näringsliv, finansieringen av en växande sysselsättning, bl. a. dess krav på skattepolitiken samt de erforderliga styrmedlen.

Utredningens arbete och redovisningar av material, bedömningar och förslag bör utformas så att de kan utgöra en del av underlaget för en sådan sysselsättningsplanering. Även för de politiska partiernas programverksamhet på sysselsättningsområdet bör utredningens arbete kunna bli av stort värde.

Utredningsarbete pågår på en rad områden som har anknytning till frågan om den framtida sysselsättningsplaneringen. Det är viktigt att de sakkunniga håller kontakt och samarbetar med dessa utredningar i syfte att undvika dubbelarbete och utnyttja material och erfarenheter. De sakkunniga bör därför inte göra egna detaljstudier på sådana områden, som är föremål för utredningsarbete av andra organ. Det är viktigt att ett nära samarbete sker med långtidsutredningen som utifrån de allmänna ekonomiska målen gör undersökningar och överväganden om de framtida utvecklingstendenserna i vår ekonomi.

Utredningen har under tiden april - oktober 1974 hållit sex sammanträden. Utredningen arbetar i sex olika arbetsgrupper fördelade på följande områden: näringspolitik, regionalpolitik, arbetsmarknadspolitik, kommunernas och landstingens sysselsättningsplanering, frågor rörande ungdomens inträde i arbetslivet och finansiella frågor.

Enligt direktiven bör utredningen lämna en samlad översiktlig redovisning utgörande en sysselsättningspolitisk belysning av långtidstendenserna i vår ekonomi i samband med att LU 75 publiceras och efter det att resultatet av Länsplanering 1974 föreligger. Utredningen bör lämna ett slutbetänkande i anslutning till den reviderade LU 75, dvs. i början av år 1978.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

18. Organisationskommittén (A 1974:03) för skyddat arbete

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 mars 1974 för översyn av vissa former av arbetsmarknadspolitiskt motiverad industriell verksamhet (se Post- och Inrikes tidn. den 29 mars 1974):

Ordförande:
Fagerlund, Bengt O. H., assistent, led. av riksdagen

Ledamöter:
Johansson, Bengt K. Å., t.f. kansliråd
Pehrsson, Maj R., kassör, led. av riksdagen
Wikstrand, Rolf A. I., avdelningschef
Ågren, Lars O. T., direktör

Experter:
Agnelöw, J. Arne, ombudsman
Engström, Odd E. L., t.f. departementsråd
Eriksson, I. Seved, byråchef
Ettarp, Lars G., departementssekreterare
Fredriksson, Bernt A., avdelningschef
Pårud, Nils G., lektor (fr.o.m. den 16 maj 1974)
Sundberg, Kurt M., ombudsman

Sekreterare:
Högberg, Göran, sekreterare (fr.o.m. den 16 maj 1974)

Lokal: Storkyrkobrinken 13, 4 tr. Postadress: Arbetsmarknadsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel

Direktiv (anförande av statsrådet Bengtsson till statsrådsprotokollet den 22 mars 1974):

Samhället bedriver sedan många år verksamhet i skilda former för att bereda sysselsättning åt sådan handikappad och svårplacerad arbetskraft som inte har kunnat få anställning på den reguljära arbetsmarknaden. Det sker bl. a. i verkstäder för skyddat arbete. Inom arbetsmarknadspolitikens ram har utvecklats även andra former för sysselsättning med delvis liknande syfte och inriktning. Exempel härpå är industriellt beredskapsarbete, arbete vid kontorsarbetscentraler samt hemarbete. Det gemensamma för verksamhetsformerna är den i huvudsak industriella inriktningen.

Verkstäder för skyddat arbete drivs i regel av landsting och vissa kommuner under arbetsmarknadsstyrelsens (AMS) tillsyn. Syftet är att ge arbete och rehabilitering åt personer som på grund av fysiska, psykiska och sociala handikapp inte kan få eller behålla arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Antalet verkstäder har stigit från 58 år 1960 till 270 vid utgången av år 1973 och antalet platser från ca 1 600 till 14 400.

Staten ger bidrag till såväl driften som anordnandet och utrustningen av de skyddade verkstäderna. Bidraget till byggnader och produktionsutrustning uppgick budgetåret 1969/70 till ca 40 % av de totala anordningskostnaderna. År 1972 uppgick den sammanlagda omsättningen i

verksamheten till 447,1 milj. kr. och driftunderskottet till 231,1 milj. kr. Anordningsvärdet för befintliga verkstäder beräknades samma år till ca 392 milj. kr. Driftbidragets andel av det totala driftunderskottet motsvarade 24,1 % år 1972.

Utredningen rörande den skyddade sysselsättningen föreslog i betänkandet (SOU 1972:54) Skyddat arbete dels ett enhetligt landstingskommunalt huvudmannaskap för verksamheten, dels vissa åtgärder för att åstadkomma en regional utjämning av antalet platser, dels upprättandet av ett centralt organ som skulle hjälpa huvudmännen med marknadsföring, produktanskaffning, produktutveckling m. m. Remissbehandlingen av betänkandet visade en mycket splittrad inställning till förslaget att landstingen skulle vara huvudmän för verksamheten. Medan en grupp remissinstanser hänvisade till behovet av samordning med arbetsmarknadspoliktiken i övrigt och därför förordade någon form av statligt huvudmannaskap, uttalade sig andra remissinstanser för landstingskommunalt huvudmannaskap. De senare hänvisade till behovet av samordning med övrig rehabiliteringsverksamhet som landstingskommunerna bedriver.

Syftet med de *industriella beredskapsarbetena* som bedrivs av AMS är i första hand att ge arbetsförmedlingen rådrum att vidta åtgärder för omplacering i första hand av äldre och handikappad arbetskraft som friställs i samband med industrinedläggningar. I vissa fall har emellertid industriella beredskapsarbeten inrättats också för att skapa arbetstillfällen för lokalt bunden arbetskraft i orter med allmän undersysselsättning. I januari 1974 fanns 58 industriella beredskapsarbeten med närmare 2 000 arbetstagare. Budgetåret 1972/73 var nettokostnaden för verksamheten 47,6 milj. kr. Den totala omsättningen uppgick samma år till ca 105 milj. kr.

Som utredningen rörande den skyddade sysselsättningen framhåller har de industriella beredskapsarbetena på en del håll och för vissa grupper av arbetstagare kommit att fylla i huvudsak samma funktion som verkstäderna för skyddat arbete. En orsak härtill är att den skyddade verksamheten är otillräckligt utbyggd i vissa delar av landet. Glesbygdsutredningen föreslog i betänkandet (Ds In 1972:8) Sysselsättning i glesbygder att ett system med samhällsägda verkstäder för lokalt bunden arbetskraft på vissa orter skulle bli föremål för särskild utredning vari skulle inbegripas de industriella beredskapsarbetena i glesbygden.

Kontorsarbetscentraler började inrättas under 1960-talets första hälft för att bereda vissa grupper av arbetslösa sysselsättning liknande arkivarbete. Antalet platser uppgick i februari 1974 till 1 576, fördelade på 45 centraler. Länsarbetsnämnderna är huvudmän för kontorsarbetscentralerna. Löne- och anställningsförmåner överensstämmer med vad som i allmänhet gäller för arbetslösa som sysselsätts i arkivarbete.

Den totala omsättningen vid kontorsarbetscentralerna kan inte anges exakt. Intäkterna kan emellertid för budgetåret 1973/74 beräknas till ca 7 milj. kr., vartill kommer ca 6,6 milj. kr. för framställning av platslistor till arbetsförmedlingen.

Verksamheten vid kontorsarbetscentralerna behandlades år 1971 i en departementspromemoria (Ds In 1971:15) Beredskapsarbete inom kontor och förvaltning. I promemorian konstaterades att kontorsarbetscentralernas tillkomst kunde ses som en konsekvens av bl. a. en tidigare ensidig produktionsinriktning inom den kommunala arbetsvården. Genom utvecklingen mot marknadsmässig debitering vid centralerna och införandet av kontorsserviceenheter vid verkstäderna för skyddat arbete

ansågs dessa båda verksamhetsformer dock ha kommit att närma sig varandra. Enligt promemorian kunde man därför överväga antingen att inordna kontorsarbetscentralerna i den kommunala skyddade sysselsättningen eller att låta dem stå kvar som en form av statlig arbetsvård. I betänkandet Skyddat arbete föreslås att verkstäderna för skyddat arbete och kontorsarbetscentralerna inordnas under ett gemensamt landstingskommunalt huvudmannaskap.

Hemarbete bedrivs av både arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska skäl.

Som ett led i arbetsmarknadspolitiken bedrivs hemarbete i kommunal eller landstingskommunal regi och under AMS' tillsyn. Syftet är att ge arbetsmöjligheter åt dels personer som på grund av handikapp har svårt att förflytta sig till en arbetsplats, dels handikappade som bor i glesbygd och utan tillgång till arbete i skyddad verkstad. Inom vissa regioner har verksamheten kommit att utnyttjas för att sysselsätta även ortsbundna arbetssökande utan handikapp. År 1973 sysselsattes ca 700 personer i statsunderstödd hemarbetsverksamhet anordnad i denna form. På ett antal mindre orter, där förutsättningar saknas för reguljära skyddade verkstäder, har s. k. hemarbetsfilialer etablerats. Dessa filialer har närmast karaktär av filialverkstäder till skyddade verkstäder.

Som ett regionalpolitiskt medel främst i glesbygder bedrivs hemarbete i industriverkets regi och under medverkan av företagareföreningarna. Föreningarna beviljade bidrag med sammanlagt ca 8,1 milj. kr. till sådant hemarbete under perioden 1968-1971.

De olika formerna av hemarbete har behandlats dels i glesbygdsutredningens betänkande Sysselsättning i glesbygder, dels i betänkandet Skyddat arbete. I remissyttranden över de båda betänkandena har uttalats bl. a. att ansvaret för hemarbetsverksamheten inte borde splittras på det sätt som har skett.

De i det föregående beskrivna insatserna från samhällets sida för att skapa sysselsättning av industriell karaktär för de som av olika skäl är svårplacerade på arbetsmarknaden har väsentliga drag gemensamma. I vissa fall är verksamheterna i praktiken helt parallella i fråga om såväl utformning som målgrupper. När det gäller det ekonomiska och organisatoriska ansvaret liksom formerna för verksamheten råder emellertid en påtaglig splittring. En samlad prövning av dessa förhållanden bör nu komma till stånd. Ett underlag härför föreligger redan framför allt i betänkandet Skyddat arbete och i remissyttrandena över detta. Detta underlag utgör emellertid inte tillräcklig grund för ett slutligt ställningstagande. Jag föreslår därför att sakkunniga tillkallas för att med de utgångspunkter som jag anger i det följande utarbeta förslag i fråga om den organisatoriska uppbyggnaden av samhällsinsatser med de syften som de nuvarande skilda verksamhetsformerna har.

Industriella beredskapsarbeten samt vissa delar av hemarbetsverksamheten har primärt tillkommit av sysselsättningpolitiska skäl. Utgångspunkten för flertalet av de beskrivna verksamheterna är emellertid deras arbetsrehabiliterande syfte. De sakkunniga bör till grund för sina bedömningar lägga vad som i betänkandet Skyddat arbete anförts om de olika verksamheternas syfte och inriktning. Som en allmän utgångspunkt för de sakkunnigas arbete bör gälla, att frågan om de angivna verksamheternas framtida organisation prövas med beaktande av att kommuner och landsting har ett förstahandsansvar för omsorgen om och rehabiliteringen av de handikappade.

Av syftet med verksamheten följer att skyddat arbete ej bör uppfattas som en permanent sysselsättning. Målet skall genomgående vara, att stärka de sysselsattas möjligheter att erhålla arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Utbyggnaden av det statliga stödet till den halvskyddade sysselsättningen är ett uttryck för denna strävan. Med utgångspunkt i denna grundsyn bör de sakkunniga, som ett led i sina överväganden rörande den skyddade verksamhetens organisation, kunna bedöma de beskrivna verksamheternas dimensionering. Detta bör ske efter en avvägning mellan å ena sidan det värde den skyddade sysselsättningen har för den enskilde och för samhället och å den andra sidan samhällets kostnader för denna verksamhet eller för alternativa insatser.

En annan förutsättning för de sakkunnigas arbete bör vara att en samordning skall åstadkommas på det regionala planet av alla eller huvuddelen av de verksamheter som jag har nämnt. Utvecklingen har lett till att de från början skilda verksamhetsformerna alltmer har tenderat att flyta samman vilket gör en samordning alltmer nödvändig. I särskilt hög grad gäller detta i fråga om insatser inom skogslänens inland.

Vid prövningen av de organisatoriska frågorna bör de sakkunniga beakta att alla de verksamhetsformer, som det här gäller i huvudsak avser industriell produktion, som drivs i affärsmässiga former och delvis i konkurrens med annan motsvarande produktion. Som vissa remissinstanser har påpekat i sina yttranden över betänkandet Skyddat arbete är sådan affärsverksamhet svårförenligt med såväl statliga organs som kommunernas myndighetsställning. Vidare måste hänsyn tas till att de former av verksamhet som diskuteras här har tillskapats av rehabiliterings-, arbetsmarknads- och regionalpolitiska motiv för att ge sysselsättning åt människor som inte kan få eller behålla anställning på annat sätt. Den starka sociala och socialmedicinska anknytningen nödvändiggör därför i regel medelstillskott till verksamheten från det allmänna. Bl. a. dessa förhållanden ställer speciella krav på verksamhetens organisation. Stiftelseformen bör i detta sammanhang kunna prövas.

Det bör ankomma på de sakkunniga att närmare pröva hur en organisation för verksamheten med dessa utgångspunkter skall byggas upp. Härvid bör de sakkunniga fästa särskild vikt vid att verksamheten bör ha en stark lokal och regional förankring.

Målsättningen för översynen bör vara att lägga fram förslag till framtida organisation m. m. för de nuvarande verksamhetsformerna.

Utöver vad jag nyss har sagt om betydelsen av en stark regional förankring av verksamheten bör ytterligare några omständigheter vägas in vid bedömningen av den organisatoriska uppbyggnaden. Som har betonats både i betänkandet Skyddat arbete och i remissyttrandena över betänkandet behövs ett sammanhållande centralt organ. Uppgifterna för detta centrala organ bör omfatta ledningsfunktioner, personalpolitiska åtgärder samt uppgifter av det slag som utredningen rörande den skyddade sysselsättningen i övrigt har ansett böra tillkomma ett gemensamt serviceorgan. De sakkunnig bör överväga hur dessa centrala funktioner närmare skall utformas och i vilken mån motsvarande verksamheter som f. n. finns inom bl. a. AMS, industriverket, större huvudmän för skyddad sysselsättning, företagareföreningarna samt kommunförbunden bör föras samman.

En annan utgångspunkt bör vara att hälsovården skall drivas med hög ambitionsnivå och i nära samverkan med sjukvårdshuvudmännen. Rent socialvårdande funktioner bör så långt som möjligt skötas av berörda kommuner.

De sakkunniga bör även uppmärksamma statliga myndigheters och organisationers uppköp av varor och tjänster. Jag kan här erinra om att exempelvis för kriminalvården sedan länge gäller att statliga myndigheter vid upphandling av varor skall göra sig underrättade om kriminalvårdens möjligheter att tillverka varorna. De sakkunniga bör pröva om en liknande ordning kan vara motiverad också i fråga om den här berörda verksamheten.

Oberoende av vilken organisatorisk uppbyggnad de sakkunniga finner lämplig bör arbetsmarknadsorganen ha ett avgörande inflytande på platsdispositionen och samma kriterier som nu gälla för hänvisning till skyddat arbete. Ansvaret för utplacering av arbetstagare på den öppna marknaden bör som hittills åvila arbetsmarknadsorganen.

En viktig uppgift för de sakkunniga blir att överväga hur kostnaderna för verksamheten skall redovisas och täckas. De sakkunniga bör bedriva sitt arbete så att ett principförslag först läggs fram i fråga om organisatorisk uppbyggnad i dess huvudlinjer och därav följande huvudmannaskap. Arbetet bör i denna del bedrivas skyndsamt och slutföras i sådan tid, att proposition om möjligt kan föreläggas riksdagen våren 1975. Därefter får övervägas om de sakkunniga, som organisationskommitté bör fortsätta sitt arbete och närmare utforma förslag till den nya organisationens genomförande. De sakkunniga bör bedriva sitt arbete i nära samråd med utredningen rörande viss yrkesinriktad rehabiliteringsverksamhet.

Vad jag har anfört i det föregående utgör inte en fullständig förteckning över de frågor som de sakkunniga bör utreda. De bör vara oförhindrade att pröva även andra frågor som kan aktualiseras under arbetets gång. De sakkunnigas förslag bör åtföljas av kostnadsberäkningar.

Kommittén har under tiden april - oktober 1974 hållit sex sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

19. Utredningen (A 1974:04) om den yrkesinriktade rehabiliteringen

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 mars 1974 för översyn av den yrkesinriktade rehabiliteringen (se Post- och Inrikes tidn. den 29 mars 1974):

Ordförande:

Kärnek, Ruth I. C., landstingsråd

Ledamöter:

Johansson, Tage N., assistent, led. av riksdagen

Jönsson, J. Ove, byråchef

Experter:

Adolfsson, Bo R., ombudsman

Eriksson, I. Seved, byråchef

Ettarp, Lars G., departementssekreterare

Holmbäck, Inga G. M., utredningssekreterare

Johansson, B. Gunnar, konsulent
Lindholm, P. Charles, avdelningsdirektör
Lundgren, Karl-David, överläkare
Sandström, Carl-Eric D., sekreterare
Swahn, Georg G. H., arbetsvårdsdirektör
Tenbrink, Anne-Marie, informationssekreterare (t.o.m. den 27 november 1974)
Utberg, Rolf F., kanslichef (fr.o.m. den 28 november 1974)
Wallner, Calle J., psykolog (fr.o.m. den 10 maj 1974)

Sekreterare:
Dahlén, Agneta A. D., sekreterare (fr.o.m. den 10 maj 1974)

Bitr. sekreterare:
Petrén, Finn M., amanuens (fr.o.m. den 10 maj 1974)

Lokal: Storkyrkobrinken 13, 4 tr. Postadress: Arbetsmarknadsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Leijon till statsrådsprotokollet den 22 mars 1974):

Inom arbetsmarknadspolitikens ram bedrivs en verksamhet som har till syfte att förbereda arbetssökande med olika former av arbetshandikapp för inträde i ett normalt arbetsliv. Denna rehabiliteringsverksamhet har bl. a. formen av s. k. arbetsprövning och arbetsträning men även arbetspsykologiska utredningar räknas dit.

Arbetsprövning syftar till att genom medicinsk, psykologisk och social utredning samt praktiska arbetsprov under yrkesmässiga former kartlägga handikappade arbetssökandes intressen och anlag, fysiska och psykiska arbetskapacitet samt arbetsmotivation. Arbetsprövning bedrivs vid landstingskommunala eller primärkommunala arbetsvårdsinstitut samt i viss utsträckning vid statens arbetsklinik. Arbetsprövning i kommunal regi äger rum vid särskilda avdelningar i anslutning till sådana verkstäder för arbetsträning som är belägna i orter med regionsjukhus eller fullt utrustade centrallasarett.

Arbetsträning är en i yrkesmässiga former och under läkartillsyn bedriven systematisk uppträning av handikappade personers fysiska och psykiska arbetskapacitet. Den skall ge arbetsfärdigheter och anpassning till arbetsrutin och arbetsmiljö. Arbetsträning är i många fall en naturlig fortsättning på medicinsk behandling. Verksamheten skall om möjligt bygga upp den enskildes såväl psykiska som fysiska prestationsförmåga så att de kommer i nivå med de krav som ett arbete eller yrke i den öppna marknaden ställer. Även teoretisk träning kan meddelas vid arbetsvårdsinstitut. Arbetsträning bedrivs huvudsakligen vid de kommunala arbetvårdsinstituten.

Till landstingskommun, kommun, förening eller stiftelse som anordnar avdelning för arbetsprövning eller arbetsträning i överensstämmelse med de bestämmelser som meddelas i kungörelsen om statsbidrag till verkstäder inom arbetsvården (1966:370; ändrad senast 1973:1056) utgår statsbidrag i

form av anordnings- och driftbidrag. Anordningsbidrag kan utgå antingen för ny- eller ombyggnad eller för förvärv av annan befintlig fastighet.

År 1972 fanns totalt 552 platser vid kommunala arbetsvårdsinstitut och ca 30 platser för arbetsprövning vid statens arbetsklinik. Antalet platser för arbetsträning uppgick samma år till 1 905. Arbetsprövning pågår i genomsnitt ca 4-5 veckor och arbetsträning ca 10-11 veckor. Kostnaderna per år och godkänd plats vid landstingskommunal institution uppgick år 1972 till 31 553 kr. för arbetsprövning och 22 233 kr. för arbetsträning inkl. klientersättningar och kapitaltjänstkostnader. Huvudmännens totala underskott före statsbidrag uppgick till 11 resp. 22,1 milj. kr. I statsbidrag betalades år 1972 ut 5,1 resp. 14,1 milj. kr. för arbetsprövning och arbetsträningsverksamhet vid kommunala institutioner.

Statens arbetsklinik medverkar vid utbildning av personal för verksamheten med arbetsprövning och har också till uppgift att bedriva viss forskning som inbegriper metodutveckling inom denna verksamhet. Metodutveckling har också i olika avseenden kommit att ske vid landstingsägda institutioner för arbetsprövning och arbetsträning. Denna verksamhet bekostas av de kommunala huvudmännen.

Arbetspsykologiska utredningar, främst i form av s. k. anlagsundersökningar, har under 1960-talet i allt större utsträckning kommit att användas som ett hjälpmedel för att kartlägga de arbetsvårdssökandes teoretiska och praktiska förmåga och att analysera intressen och yrkesvalsmöjligheter.

Arbetspsykologisk utredning skiljer sig från arbetsprövning främst däri att utredningen avser endast standardiserade test och inte någon medicinsk kartläggning eller prövning av den sökandes förmåga i faktiska arbetssituationer. I vissa fall kan arbetspsykologisk utredning bilda underlag för mer omfattande undersökningar. Sådan utredning kan därför föregå eller ingå i såväl arbetsprövning som arbetsträning eller andra mer kvalificerade kartläggande och förberedande arbetsvårdsåtgärder. I viss utsträckning har dock de arbetspsykologiska undersökningarna kommit att användas när en mer omfattande kartläggning, t. ex. i form av arbetsprövning, inte ansetts behövlig eller väntetiden för sådan åtgärd på grund av t. ex. bistande platstillgång bedömts som alltför lång för den sökande. Det totala antalet arbetspsykologiska test som utfördes på uppdrag av arbetsmarknadsverket uppgick år 1972 till 20 535. Testen utförs av olika institut i allmännyttig eller privat regi. Statens kostnader för verksamheten uppgick budgetåret 1972/73 till 20,5 milj. kr.

Jämsides med den arbetsprövnings- och arbetsträningsverksamhet som bedrivs vid statens arbetsklinik och de landstingskommunala institutionerna samt de arbetspsykologiska undersökningarna för handikappade har under senare år vid skolöverstyrelsens centra för arbetsmarknadsutbildning — AMU-centra — införts en verksamhet som har ett syfte som ligger nära syftet med arbetsprövning och arbetsträning. Detta gäller i synnerhet anpassningskurserna för vissa kategorier svårt handikappade inom grupperna synskadade, hörselskadade, rörelsehindrade och utvecklingsstörda. Verksamheten har expanderat kraftigt under senare år. Dessa anpassningskurser syftar till att genom praktisk yrkesorientering och -träning, teoretisk undervisning samt yrkesvägledning och fördjupad utredning kartlägga den handikappades förutsättningar för arbete eller utbildning samt genom allsidig träning och teknisk anpassning till handikappet så långt möjligt underlätta för den sökande att självständigt klara sig i arbete och bostad, på fritiden osv. Budgetåret 1972/73 omfattade

anpassningskurserna ca 1 500 personer. Kostnaderna för anpassningsundervisningen uppgick samma budgetår till 24,5 milj. kr.

Vid vissa AMU-centra har främst för anpassningskursernas behov inrättats avdelningar för praktisk yrkesorientering som även står öppna för handikappade som kommer till centra för att genomgå vissa andra kurser. I den praktiska yrkesorienteringen finns inslag av arbetsprövning och arbetsträning.

Inom arbetsmarknadsutbildningens ram bedrivs vidare en kartläggande och yrkesorienterande verksamhet genom den särskilda introduktionskursen *"Arbetsliv och utbildning"*. Denna kursverksamhet har tillkommit som en förstärkning av insatserna på arbetsmarknadsutbildningens område. Uppläggningen av kursen överensstämmer på flera väsentliga punkter med de principer som ligger till grund för de mer kvalificerade formerna av kartläggande och tränande verksamhet för handikappade. Kursverksamheten kan därför, i de stycken den vänder sig till handikappade, ses som en del i den yrkesinriktade rehabiliteringen. Under budgetåret 1972/73 påbörjade 10 513 personer sådan kurs.

Den vidgning av verksamheterna som jag nu har skildrat får i första hand ses mot bakgrund av det ökade antalet arbetsvårdssökande under 1960-talet. Åren 1960 och 1972 uppgick antalet arbetsvårdssökande till 31 359 resp. 94 660. Antalet sökande har således mer än tredubblats på tio år. Nya grupper sökande, bl. a. socialt handikappade, psykiskt sjuka och utvecklingsstörda, har tillkommit, grupper som ställer särskilda krav på åtgärdssystemets innehåll och effektivitet. Samtidigt har allt mer gravt handikappade personer sökt yrkesinriktad rehabilitering.

Utbyggnaden av de yrkesinriktade rehabiliteringsåtgärderna för handikappade har kommit till stånd utan någon övergripande samordning. Målsättningen för och omfattningen av insatserna har skiftat mellan de olika huvudmännen. Detta kan innebära svårigheter att finna den åtgärdsform som är bäst lämpad med hänsyn till den enskildes förutsättningar och situation. Den nuvarande uppdelningen på kommunal och statlig verksamhet kan innebära att de handikappade tvingas byta verksamhetsområde flera gånger, vilket medför sociala omställningar som kan vara till nackdel vid rehabiliteringen av främst psykiskt störda personer. Uppdelningen kan också innebära ett ofullständigt utnyttjande av pedagogiska och tekniska resurser m. m. Mot denna bakgrund anser jag det motiverat att nu göra en översyn av detta verksamhetsområde. Den bör anförtros särskilt tillkallade sakkunniga.

Översynen bör syfta till att utreda huvudmannaskapet för de olika verksamheterna samt att åstadkomma en övergripande samordning.

Som en utgångspunkt för de sakkunnigas överväganden rörande arbetsfördelningen mellan stat och kommun bör gälla, att yrkesinriktad rehabilitering som direkt syftar till att möjliggöra för de handikappade att erhålla och behålla anställning utgör en naturlig del av arbetsmarknadsmyndigheternas verksamhet. Mera långsiktig och allmänt syftande rehabilitering bör åvila de samhällsorgan som har att svara för vård och rehabilitering. De sakkunniga bör ägna gränsdragningsproblemen särskild uppmärksamhet. Målsättningen för de sakkunnigas arbete skall vara, att åstadkomma en rationell arbetsfördelning mellan stat och kommun. Detta bör med tanke på pågående utredningar och kostnadsfördelningen mellan stat och kommun ske med utgångspunkt från en i princip oförändrad fördelning av det finansiella ansvaret, vilket inte hindrar de sakkunniga att på i direktiven angivna grunder pröva verksamheternas organisation och

huvudmannaskap.

En annan utgångspunkt bör vara att rehabiliteringstiden skall vara så kort som möjligt utan att för den skull effektiviteten eftersätts eller de handikappade blir utsatta för alltför stor press.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att de landstingskommunala instituten för arbetsprövning och arbetsträning till stor del tillkom innan arbetsmarknadsutbildningen hade erhållit nuvarande volym och differentiering samt att arbetsprövningen och arbetsträningen när de tillkom utgjorde de främsta rehabiliteringsåtgärderna inom arbetsmarknadspolitikens ram. Det är mot denna bakgrund som man skall se den metodutveckling med bl. a. s. k. förprövning som numera bedrivs även vid de kommunala institutionerna i syfte att bättre anpassa verksamheten till det arbetsmarknadspolitiska åtgärdssystemet i övrgit. Anpassningskurserna och försöken med arbetsprövningsavdelning vid AMU-center bör ses som strävanden att effektivera rehabiliteringsarbetet genom kortare behandlingstider o. d. Utvecklingen ligger väl i linje med den normaliseringsprincip som numera tillämpas inom arbetsvården och som innebär att de handikappade inte skall särbehandlas i annan mån än som är nödvändigt med hänsyn till handikappets art.

Jag vill understryka att den yrkesinriktade rehabiliteringen många gånger utgör ett nödvändigt led i en ofta lång rehabiliteringskedja som syftar till att ge den handikappade möjlighet till ett normalt liv. Arbetsmarknadsåtgärderna kan således föregås bl. a. av medicinsk rehabilitering eller långtidsvård, socialvård, nykterhetsvård, ungdomsvård, kriminalvård m. fl. verksamheter. Särskilt under 1960-talets senare del har hos olika medicinska och sociala rehabiliteringsorgan märkts en ökad insikt om betydelsen av att olika medicinska och sociala rehabiliteringsinsatser också följs upp med arbetsvårdsåtgärder. Detta gäller också behovet av att anpassa arbetsplatserna och arbetsuppgifterna till arbetstagarnas förutsättningar. Anpassningsgrupperna har i detta sammanhang en stor betydelse.

Det är mot denna bakgrund naturligt att den yrkesinriktade rehabiliteringen nära sluter an till åtgärder inom andra organ och därför också får inslag av bl. a. medicinsk, social och psykologisk karaktär. Dessa inslag får dock inte ges större plats i de olika yrkesinriktade rehabiliteringsåtgärderna än vad som motsvaras av ett reellt behov för verksamhetens primära mål, nämligen att förbereda arbetsplacering av arbetssökande som på grund av fysiskt, psykiskt, intellektuellt eller socialt arbetshinder har eller väntas få svårigheter att erhålla eller behålla ett förvärvsarbete. Den yrkesinriktade rehabiliteringen måste således enligt min mening uppfylla krav på anpassning till andra rehabiliteringsåtgärder så att dessa bildar ett sammanhängande åtgärdssystem. För ett gott resultat av den yrkesinriktade rehabiliteringsverksamheten krävs samtidigt att denna bedrivs samordnad med det övriga arbetsmarknadspolitiska åtgärdssystemet. De sakkunniga bör därför pröva hur de åtgärder som här har berörts bör organiseras för att nämnda syften bäst skall kunna uppnås. Med hänsyn till vad jag har anfört om behovet av en effektivering av rehabiliteringsarbetet och förkortade behandlingstider bör de sakkunniga härvid pröva förutsättningarna för en mer enhetlig organisation. Översynen bör även inriktas på att inom ramen för en sådan organisation åstadkomma en mer systematiserad erfarenhetsåterföring och metodutveckling. Statens arbetskliniks ställning och verksamhetsinriktning bör därvid övervägas.

Samhällets insatser ifråga om arbetsprövning och arbetsträning är

inriktade mot de handikappades behov. Med denna utgångspunkt bör de sakkunniga särskilt pröva frågan om dimensionering och inriktning av verksamheten med de arbetspsykologiska utredningar som jag berört i det föregående.

Utredningens överväganden kan också aktualisera ytterligare åtgärder, bl. a. på planeringsstadiet, i syfte att stärka samarbetet med arbetsmarknadens parter och andra intressenter samt öka de handikappades eget inflytande på rehabiliteringsprocessen.

Vad jag har anfört i det föregående utgör inte någon fullständig förteckning över aktuella frågor inom den yrkesinriktade rehabiliteringen. De sakkunniga bör vara oförhindrade att ta upp även andra frågor. Slutsatser och förslag som översynen kan leda till bör kunna läggas fram i form av delförslag. I sitt arbete bör de sakkunniga ha samråd med kommittén för översyn av arbetsmarknadsutbildningen (KAMU) och med den utredning som har att pröva frågan om organisation och huvudmannaskap m. m. för vissa former av arbetsmarknadspolitiskt motiverad industriell verksamhet. De sakkunnigas förslag bör åtföljas av kostnadsberäkningar samt i förekommande fall författningsförslag.

Utredningen har under tiden maj - oktober 1974 hållit fyra sammanträden samt gjort ett antal studiebesök.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

20. Byggsysselsättningsdelegationen (A 1974:05)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 april 1974 för att planera åtgärder i fråga om sysselsättningen inom byggnadsverksamheten:

Ordförande:

Larsson, Y. Allan G., statssekreterare

Ledamöter:

Berg, Owe R. J., ombudsman
Elison, Magnus L., byråchef
Jönsson, N. Börje, förbundsordförande
Ohlsson, K. Olle, ombudsman
Spendrup, K. Aksel, avdelningschef
Steen, Jan O. R., arkitekt

Sekreterare:

Appelgren, A. Gunnar, ingenjör (fr.o.m. den 4 juni 1974)

Lokal: Arbetsmarknadsdepartementet, Kanslihuset, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Delegationen har under tiden maj - oktober 1974 hållit tre sammanträden. Sekretariatet har fortlöpande haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av delegationens arbete.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

21. Stimulansutredningen (A 1974:06)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 maj 1974 för att förbättra arbetsmiljön inom industrin (se Post- och Inrikes tidn. den 22 maj 1974):

Ordförande:

Johansson, Bengt K. Å., t.f. kansliråd

Ledamöter:

Johnsson, John E., ombudsman, led. av riksdagen

Jonsson, Elver A. D., postiljon, led. av riksdagen

Sekreterare:

Hammarström, Olof, departementssekreterare

Lokal: Arbetsmarknadsdepartementet, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiv (anförande av statsrådet Bengtsson till statsrådsprotokollet den 17 maj 1974):

Genom riksdagens beslut med anledning av motioner angående stimulans till arbetsmiljöförbättrande åtgärder inom industrin (SoU 1974:4; rskr 1974:78) har riksdagen givit Kungl. Maj:t till känna följande.

Liksom när det gäller kostnaderna för industrins omgivningsmiljöer måste utgifterna för en bättre arbetsmiljö bäras av produktionen. Utskottet ansluter sig alltså till den grundinställning som föredragande departementschefen och riksdagen intog i frågan förra året.

Med de stora möiljökrav som i dag ställs är det svårt för många företag, särskilt äldre, att ekonomiskt bära en angelägen miljöförbättring eller att genomföra den tillräckligt snabbt. I sådana fall står ofta valet mellan att lägga ned företaget och att fortsätta driften under otillfredsställande arbetsformer. När det gäller åtgärder för att förbättra omgivningsmiljön finns som ett tredje alternativ möjligheten att erhålla statsbidrag. Enligt utskottets mening är det motiverat att på liknande sätt särskilda stimulansåtgärder under en övergångsperiod skall kunna sättas in för förbättring av arbetsmiljön. Förslag bör snarast föreläggas riksdagen i denna fråga.

Från statsmakternas sida har betydande insatser gjorts i syfte att skapa ökad trygghet för de anställda och ge dem ett ökat inflytande över förhållandena på den egna arbetsplatsen. Ett viktigt steg i denna reformpolitik utgörs av de vid 1973 års riksdag fattade besluten om ändringar i arbetarskyddslagstiftningen samt om ökade resurser för forskning, utbildning och tillsyn inom arbetsmiljöområdet.

Härutöver har Kungl. Maj:t den 26 april 1974 på föredragning av chefen för finansdepartementet beslutat förelägga riksdagen förslag till lag om avsättning till arbetsmiljöfond för verksamhetsåret 1974. Förslaget innebär att aktiebolag, ekonomiska föreningar och sparbanker av vinsten för år 1974 skall avsätta 20 % för insatser på arbetsmiljöområdet under en femårsperiod. Förslaget kan väntas leda till förstärkta insatser för en bättre arbetsmiljö och gynnsammare arbetsförhållanden för de anställda.

Förslaget avser avsättningar av vinst för verksamhetsåret 1974 och skyldigheten att avsätta vinstmedel innefattar inte företag med lägre årsvinst än 100 000 kr.

Med anledning av riksdagens beslut förordar jag att särskilda sakkunniga tillkallas för att överväga vissa ytterligare frågor rörande stimulansåtgärder för att förbättra arbetsmiljön inom industrin, framför allt den mindre industrin.

Vad riksdagen anfört i den nämnda skrivelsen torde inte utgöra tillräckligt underlag för att snabbt utarbeta ett förslag. Jag kommer därför i det följande att peka på vissa omständigheter som vid sidan av vad riksdagen anfört kan tjäna till ledning i de sakkunnigas arbete.

I den debatt som föregick riksdagens beslut rådde enighet om att kostnaderna för arbetsmiljön måste bäras av produktionen. De tänkta stödåtgärderna skulle inte få innebära någon subventionering av arbetsmiljöförbättrande investeringar över hela linjen.

Jag vill i sammanhanget erinra om de motiv som en enhällig arbetsmiljöutredning — som represnterar en bred sakkunskap från bl. a. arbetsmarknadens parter — anförde i frågan om ett stöd från det allmänna för att förbättra arbetsmiljön (SOU 1972:86 s. 209).

Det bör enligt utredningens uppfattning slås fast att kostnaderna för arbetsmiljöförbättrande åtgärder är en del av produktionskostnaderna och att de i princip bör bäras av produktionen. Till saken hör också att det i allmänhet är ytterligt svårt att göra en uppdelning mellan kostnader som är direkt hänförliga till arbetsmiljön och andra kostnader i produktionen. De insatser som behövs varierar också i hög grad från fall till fall, bl. a. beroende på hur man tidigare sett på arbetarskyddet i företagen. Redan dessa synpunkter talar mot att man inför särskilda former för ekonomiskt stöd från det allmänna till åtgärder för att förbättra arbetsmiljön. Ett skäl mot att införa ett sådant stöd är vidare att förhandenvaron av möjlighet att få bidra till sanering av arbetsmiljön i många fall skulle kunna fördröja upptustningen av arbetsplatserna, därför att företagen skulle avvakta stöd från det allmänna i stället för att själva ta itu med probelmatiken. En förskjutning av ansvaret för arbetsmiljön från företagen till det allmänna skulle också lätt kunna bli följden på ett sätt som inte kan anses önskvärt och inte heller står i samklang med de principer den svenska arbetarskyddslagstiftningen vilar på. Ytterligare en synpunkt är att man genom bidrag kan stimulera till olika slags skyddsinstallationer, medan i stället det mest effektiva sättet att förbättra arbetsmiljön i många fall skulle vara att förändra själva produktionsprocessen. Vad nu sagt utesluter inte att det inom ramen för samhällets näringspolitik och arbetsmarknadspolitik kan göras insatser som innefattar stöd till åtgärder på arbetsmiljöområdet. Utgångspunkten för stödinsatserna bör då vara näringspolitiska eller sysselsättningspolitiska överväganden och stödet bör utgå enligt det regelsystem som gäller på dessa områden.

I anslutning till vad arbetsmiljöutredningan anförde i sitt betänkande finns det anledning att erinra om att statliga stödåtgärder som primärt har andra syften även har betydande effekter på arbetsmiljön genom att det stöd som lämnas till nya investeringar oftast innefattar från möiljösynpunkt lämpliga produktionsmetoder. Stödet inom ramen för lokaliseringspolitiken är ett exempel härpå. Andra exempel är lån från investeringsbanken och från statens hantverks- och industrilånefond, stöd från norrlandsfonden, strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher, m. m.

Reglerna för statsbidrag till förbättring av omgivningsmiljön vilka från

början avsåg vattnet och luften, utvidgades med verkan fr. o. m. år 1972 till att avse även bekämpning av buller. I samband härmed klargjordes att när särskilt stöd utgår till åtgärder för att förbättra omgivningsmiljön i dessa hänseenden skulle — om olika tekniska lösningar stod till buds — den lösning väljas som från arbetsmiljösynpunkt är mest lämplig. Det sagda innebär att man inom ramen för bidragsbestämmelserna avseende den yttre miljön eftersträvar att samtidigt förbättra arbetsmiljön.

Härav följer emellertid inte att man kan dra direkta paralleller mellan nu gällande stöd för förbättringar av den yttre miljön som avser åtgärder för att minska vatten- eller luftföroreningar eller buller från industriell anläggning, och en tänkt stimulansform för en förbättring av arbetsmiljön. Den senare formen skulle avse en lång rad av faktorer av betydelse för arbetsmiljöns utformning. Här kan nämnas risker för olycksfall, risker för yrkessjukdomar eller annan av kemiska eller fysikaliska faktorer betingad ohälsa och psykiska hälsorisker. Därtill kommer de åtgärder i övrigt, som har betydelse för en förbättring av arbetsmiljön, främst frågor om medverkan i de beslut som formar miljön.

Av stor betydelse för förhållandena på arbetsplatsen är de nya reglerna om förhandsgranskning från arbetsmiljösynpunkt av arbetslokaler och därtill hörande anordningar som gäller sedan den 1 januari 1974.

I princip är varje investering, som sker i ett företag, ett led i en förändring av arbetsmiljön. Arbetsmiljöproblem finns och uppkommer ständigt inom alla typer av verksamhet.

Av vad här tidigare anförts framgår att betydande insatser för en förbättrad arbetsmiljö redan nu görs inom ramen för samhällets miljö,närings- och lokaliseringspolitik. De sakkunniga bör inventera de nuvarande stödåtgärder, som möjliggör en förbättring av arbetsmiljön. Utifrån en sådan kartläggning bör de sakkunniga undersöka möjligheterna att i gällande stödsystem ge arbetsmiljösynpunkterna ökad tyngd.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att en sådan tyngdpunktsförskjutning förutsätter förändringar i beslutsprocessen på ett sådant sätt att de anställda genom sina fackliga organisationer liksom samhället får ett vidgat inflytande över utformningen av företagens investeringar. De sakkunniga bör överväga hur ett sådant vidgat inflytande skall gestaltas. Detta bör ske i nära samverkan med arbetsmiljöutredningen.

En anna uppgift för de sakkunniga blir att utröna i vilken form ett utökat stöd för arbetsmiljöförbättrande åtgärder bör lämnas samt hur stödet bör vara konstruerat för att komma de mest angelägna områdena inom arbetsmiljön till del. En möjlighet är härvid att begränsa ett eventuellt stöd till att avse viss bransch eller någon särskild miljöfaktor.

Som framgått av det tidigare har riksdagen enhälligt uttalat, att kostnaderna för att förbättra arbetsmiljön, skall bäras av produktionen. Mot denna bakgrund har de sakkunniga att utgå ifrån att de kostnader, som kan följa med ett genomförande av förslagen, skall finansieras kollektivt av företagen genom avgifter.

De sakkunniga bör i sitt arbete utnyttja den sakkunskap på arbetsmiljöområdet som finns inom arbetsmiljöutredningen.

De sakkunniga bör lägga fram sitt förslag i så god tid att proposition om möjligt kan föreläggas riksdagen våren 1975.

Utredningen har under tiden maj - oktober 1974 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med berörda myndigheter.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1975.

22. Lagerstödsutredningen (A 1974:07)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 maj 1974 för utvärdering av stödet till lagerinvesteringar (se Post- och Inrikes tidn. den 7 juni 1974):

Ordförande:
Hellström, Mats J., fil. kand, led av riksdagen

Ledamöter:
Spendrup, K. Aksel, avdelningschef
Pettersson, Bengt A. G., avdelningschef

Expert:
Bertmar, Lars M. I., civilekonom (fr.o.m. den 15 oktober 1974)

Sekreterare:
Reuterswärd, Anders P. E., departementssekreterare (fr.o.m. den 16 augusti 1974)

Lokal: Arbetsmarknadsdepartementet, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiv (anförande av statsrådet Bengtsson till statsrådsprotokollet den 31 maj 1974):

Mot bakgrund av de försämrade avsättningsmöjligheterna för flertalet industriföretag under år 1971 framhölls i prop. 1971:140 angående konjunkturstimulerande åtgärder att produktion för lagar utgjorde ett väsentligt alternativ för att undvika produktionsminskningar med åtföljande minskad sysselsättning. Samtidigt konstaterades att om sysselsättningen upprätthölls och företagens lager av färdiga produkter därigenom ökade kunde företagen får svårigheter att bära de med en sådan lagerökning förenade kostnaderna.

Med hänvisning härtill förordades i propositionen att ett statligt stöd för lagerökning skulle införas som ett led i åtgärderna för att förbättra sysselsättningsläget. Stödet borde ha en klar arbetsmarknadspolitisk inriktning och således utgå endast till företag som med hänsyn till avsättningsmöjligheterna hade svårigheter att upprätthålla sysselsättningen under bidragsperioden. Det skulle utgå i första hand till industriföretag med som regel minst 20 anställda och avse lageruppbyggnad av hel- och halvfabrikat som tillverkades i företaget. Som förutsättning borde vidare gälla att sysselsättningen i företaget under den tid stödet avsåg vidmakthölls vid minst samma nivå som den 1 november 1971. Bidrag skulle kunna utgå också till andra produktionsföretag eller grossistföretag för kostnader för ökad lagerhållning av varor som framställts av och inköpts från stödberättigat företag. Företag som utnyttjade investeringsfondsmedel för lagerökning skulle undantas från lagerstödet.

Stödet föreslogs utgå i form av bidrag med 20 % av värdet av lagerökningen under år 1972. Bidragsgivningen skulle enligt förslaget handhas av arbetsmarknadsstyrelsen (AMS).

Riksdagen godkände de riktlinjer för bidrag vid lagerökning som för-

ordades i propositionen (FiU 1971:47, rskr 1971:293). Riksdagen uttalade också att stödet skulle kunna omfatta lagerökning även av sågtimmer och massaved vid skogsindustrin. Dessutom beslutade riksdagen, på initiativ av inrikesutskottet, att i fall då stöd till lageruppbyggnad i praktiken knappast kunde komma till användning på grund av att företag redan byggt upp stora lager, vilket var fallet bl. a. inom trä- och massaindustrin, skulle som ett alternativ i vissa fall staten som en engångsåtgärd kunna stödja personalutbildning i företag som i det dåvarande läget tvingades överväga temporära driftinskränkningar. Ett särskilt bidrag om 4 kr. per deltagare och timme skulle kunna utgå vid sådan utbildning under första halvåret 1972. I princip skulle samma förutsättningar gälla som i fråga om lagerstödet.

Med stöd av riksdagens beslut utfärdades kungörelsen (1971:1249) om statsbidrag i vissa fall till lagerökning. Enligt kungörelsen skulle AMS om förutsättningar för bidrag förelåg meddela preliminärt beslut i ärendet. Slutligt beslut i ärendet skulle meddelas när företaget genom utdrag ur räkenskaperna visade lagerökningens omfattning.

AMS' preliminära beslut om lagerstöd kom att omfatta 495 företag med närmare 119 000 anställda och en uppskattad lagerökning av 1 033 milj. kr. De slutliga besluten avsåg 359 arbetsställen med sammanlagt 97 000 sysselsatta. Den totala lagerökningen beräknades till 644 milj. kr. Mer än hälften av denna lagerökning avsåg produkter från metall- och verkstadsindustrin och närmare 1/4 massa, papper och grafiska produkter. Lagerstödet uppgick till i genomsnitt 1 300 kr per anställd i de berörda företagen.

I en promemoria som AMS' utredningsenhet utarbetat på grundval av erfarenheter av tillämpning av 1971 års bestämmelser ges uttryck åt den uppfattningen att lagerstöd, om sådant ånyo skulle införas, borde begränsas till enbart tillverkningsindustri. Främst redovisningstekniska problem talade vidare för att skogsbruket samt grossistföretag exkluderades.

Finansutskottet konstaterade år 1972 (FiU 1972:1) att försök hade gjorts att motverka kraftiga svängningar i lagerinvesteringarna genom bl. a. beslutet om ett särskilt stöd till lageruppbyggnad. Utskottet fann det angeläget att gå vidare på den inslagna vägen. Lagerförändringarnas orsaker borde därför närmare analyseras och ytterligare metoder att påverka lågareutvecklingen prövas.

Mot bakgrund av vad långtidsutredningen (LU 73) och vissa motionärer (mot. 1973:242) anfört om lagersvängningarna och därmed förknippade störningar i ekonomin m. m. ansåg finansutskottet vidare år 1973 (FiU 1973:29) att det borde ankomma på Kungl. Maj:t att överväga formerna för att ytterligare belysa de probelm som utredningen och motionärerna pekat på.

En utvärdering av lagerstödet i den form som det hittills använts bör nu komma till stånd. Särskilda sakkunniga bör tillkallas för ändamålet studera lagerstödets konjunkturstabiliserande, sysselsättningsmässiga och företagsekonomiska effekter. Även stödet till företagsutbildning som alternativ till lagerstödet bör utvärderas från dessa synpunkter. Lagerstödets storlek bör ställas i relation till de faktiska kostnaderna för lagerökningen i olika branscher. En sådan analys bör ge en uppfattning om i vad mån stödet genom sin konstruktion blivit mer eller mindre attraktivt för företag i olika branscher. Även de regionala sysselsättningseffekterna av lagerstödet bör bedömas. De lokala fackliga organisationernas medverkan vid ansökan om lagerstöd resp. utbildningsstöd bör belysas.

En jämförelse av statistiken över preliminära och slutliga beslut om stöd

ger upphov till ett flertal frågor. Det är sålunda av intresse att få klarlagt om främst den förbättrade konjunkturen bidrog till att endast drygt hälften av den beräknade lagerökningen kom till stånd eller om produktionen skars ned. I det senare fallet bör anledningarna därtill sökas.

Undersökningen bör utgå från företagens uppgifter i de till AMS inlämnade ansökningarna om stöd. Detta material kan behöva kompletteras med uppgifter från berörda företag och myndigheter.

På grundval av utvärderingens resultat bör de sakkunniga göra en bedömning av för- och nackdelar med lagerstöd och utbildningsbidrag och lägga fram förslag hur de bör utformas för att bäst tjäna sitt syfte.

Utredningen har under tiden juni - oktober 1974 hållit två sammanträden samt haft överläggningar med företrädare för arbetsmarknadsverket och företag som fått lagerstöd.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

23. 1974 års utredning (A 1974:08) om en allmän arbetslöshetsförsäkring

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1974 för att utreda frågan om allmän arbetslöshetsförsäkring m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 24 juni 1974):

Ordförande:
Magnusson, Erik, förbundsordförande

Ledamöter:
Arfwedsson, Anders J., sekreterare
Bodström, T. Lennart, förbundsordförande
Bäck, Karl-Axel, ombudsman
Cosmo, O. Ingemar, försäkringsdomare (fr.o.m. den 8 oktober 1974)
Ekinge, Bernt A., ombudsman, led. av riksdagen
Elmstedt, Claes Y., lantbrukare, led. av riksdagen
Erici, Bernt H., byråchef (fr.o.m. den 8 oktober 1974)
Johansson, Erik V., arbetsförmedlingsföreståndare, led. av riksdagen
Lundvigsson, Ingrid M., fru, led. av riksdagen
Olsson, Sune B. B., led. av riksdagen
Petersson, Olof H. E., kansliråd
Svensson, Inge G., direktör
Tobisson, Lars F., partisekreterare
Walander, Håkan I., utredningssekreterare

Experter:
Bratthall, Kenneth, hovrättsassessor
Wadell, Ulla G. S., kammarrättsråd

Sekreterare:
Bengtson, Sven F., byråchef

Bitr. sekreterare:

Cronmark, Lars K.-H., departementssekreterare (fr.o.m. den 16 oktober 1974)

Harriman-Hernborn, Anita C., t.f. byrådirektör (fr.o.m. den 8 oktober 1974)

Lokal: Munkbron 11, 3 tr. Postadress: Arbetsmarknadsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 11 66 51 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Bengtsson till statsrådsprotokollet den 7 juni 1974):

Nya bestämmelser om kontant stöd vid arbetslöshet trädde i kraft den 1 januari 1974 efter beslut av 1973 års riksdag. Reformen byggde på förslag som lagts fram av utredningen om kontant stöd vid arbetslöshet.

Det reformerade arbetslöshetsskyddet innebär att medlemmar i arbetslöshetskassor har fått ersättningstiden förlängd från 150 till 300 dagar resp. till 450 dagar för medlem som är över 55 år. Dagpenningen utgör skattepliktig inkomst och utgår under högst fem dagar per vecka med belopp som varierar mellan 40 och 130 kr. beroende på i vilken av tio dagpenningklasser som vederbörande är placerad i. Statsbidragsreglerna har ändrats i syfte att förbättra den ekonomiska situationen för kassor med större arbetslöshet.

Ett viktigt inslag i reformen är det statliga kontanta arbetsmarknadsstöd som utgår till dem som inte kan få ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Personer, som inte uppfyller ersättningsvillkoren för arbetslöshetsförsäkringen kan härigenom få stöd med 35 kr./dag under fem dagar i veckan. Stödet är skattepliktig inkomst. Ersättning utgår under högst 150 dagar för varje ersättningsperiod. Längre ersättningstid gäller för ersättningsberättigad som uppnått 55 års ålder. Stödet är förknippat med vissa villkor om tidigare förvärvsarbete, utbildning m. m. Rätten till stöd prövas i arbetsmarknadsverket medan den allmänna försäkringskassan sköter utbetalningar m. m.

I en gemensam skrivelse den 18 februari 1974 till statsrådet och chefen för arbetsmarknadsdepartementet har Landsorganisationen (LO) och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) begärt utredning om ersättning vid arbetslöshet. Organisationerna framhåller att risken för långvarig arbetslöshet för flertalet löntagare är betydligt större än risken att bli långvarigt sjuk. Skydd mot inkomstbortfall vid arbetslöshet är därför ett centralt krav för alla löntagare. Starka skäl talar enligt organisationerna för att arbetslöshetsförsäkringen även i fortsättningen skall skötas av de fackliga organisationerna. De nuvarande kassorna är även i ett utvidgat och förbättrat system lämpliga handläggare av ärenden som gäller fråga om ersättning skall utgå eller ej. Organisationerna framhåller att kontantstödet vid arbetslöshet är ett arbetsmarknadspolitiskt medel, som får användas endast i de fall en arbetslös inte kan erbjudas ett lämpligt arbete. I många fall är det utomordentligt svårt att bedöma om arbetslösheten är självförvållad eller om lämpligt arbete står att få. Genom de nuvarande kassornas långa och förtjänstfulla verksamhet har en praxis kunnat utvecklas, som är väl anpassad efter skiftande förhållanden på arbetsmarknaden. En fortsatt utbyggnad av arbetslöshetsförsäkringen bör därför ske under medverkan av arbetslöshetskassorna.

I skrivelse pekas på att avgifterna till kassorna varierar med graden av arbetslöshet inom förbunden. Organisationerna finner det otillfredsställande att anställda inom branscher med större sysselsättningssvårigheter skall betala högre avgifter för sitt arbetslöshetsskydd. Möjligheter till och former för fullständig kostandsutjämning anser man därför bör undersökas.

De båda organisationerna anser att det borde vara självklart att arbetslöshetsförsäkringen finansieras med arbetsgivareavgifter liksom pensions- och sjukförsäkringarna. Eftersom arbetsgivaravgifter betalas som procentandel av lönesumman för alla anställda, måste försäkringen också omfatta alla löntagare inom försäkringens verksamhetsområde.

Mot denna bakgrund föreslår LO och TCO att en utredning tillsätts med uppgift att utvärdera nuvarande system för kontantstöd vid arbetslöshet och att snarast möjligt lägga fram förslag till utformning av en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring enligt de angivna riktlinjerna, det vill säga ersättning enligt inkomstbortfallsprincipen, finansiering genom arbetsgivareavgift samt prövning av ersättningsrätt och annan administration genom de erkända arbetslöshetskassorna.

I ett betänkande (InU 1974:3) till årets riksdag med anledning av motioner förklarade sig inrikesutskottet dela den uppfattning som förts fram i motionerna och som också kommit i uttryck i kraven från de fackliga organisationerna, nämligen att en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring bör införas. Utskottet förordade därför att riksdagen dels fattade ett principbeslut om en sådan försäkring dels att hos Kungl. Maj:t skulle begäras utredning och förslag till en allmän arbetslöshetsförsäkring. I betänkandet som godkändes av riksdagen (rskr 1974:68) anförde utskottet vidare. En allmän arbetslöshetsförsäkring bör vara obligatorisk och definitionsmässigt omfatta hela arbetskraften. Ersättning skall i princip utgå till arbetslösa som är villiga att ta arbete men som inte kan erbjudas lämpligt sådant. Ersättningens storlek bör konstrueras med utgångspunkt i den inkomst den arbetslöse hade före arbetslöshetens inträde. För nytillträdande på arbetsmarknaden får uppställas särskilda regler som ger dessa arbetssökande en grundtrygghet på rimlig nivå i avvaktan på att arbete kan erbjudas.

När det gäller att finna organisatoriska lösningar bör utredningen enligt utskottsbetänkandet vara obunden, men en viktig utgångspunkt skall vara att de förvärvsarbetande och deras organisationer även i framtiden skall ha ett stort inflytande över försäkringens handhavande. Man bör ta till vara erfarenheterna av det nuvarande systemet och sträva efter att bevara de fördelar detta inneburit. Den arbetslöse bör ha garantier för att hans fall prövas av personer som väl känner hans yrke och att största möjliga hänsyn tas till hans personliga förhållanden. Utredningen bör därför, oavsett vilken organisatorisk lösning man slutligen väljer, pröva på vilket sätt de fackliga organisationerna skall ges möjlighet att utöva inflytande över beslut i enskilda försäkringsfall. En ökad samordning med den allmänna försäkringen bör övervägas. Särskilt gäller detta på utbetalningsnivån. Självfallet måste också sambandet med arbetsmarknadspolitikens övriga medel beaktas. Erfarenheterna av det nyligen införda kontanta arbetsmarknadsstödets sätt att fungera bör kunna ge vägledning i utredningsarbetet.

I fråga om finansieringen av en allmän arbetslöshetsförsäkring ansåg utskottet att arbeteslöshetsförsäkringen inte skall betraktas som en fristående anordning. Finansieringsfrågorna bör ses i ett vidare perspektiv

med beaktande av övriga socialförsäkringar och skattesystemet i dess helhet.

Den begärda utredningen bör nu komma till stånd.

Ett första led i utredningsarbetet bör enligt min mening vara att utvärdera det förbättrade skydd vid arbetslöshet som infördes den 1 januari 1974. Utvärderingen bör gälla både arbetslöshetskassornas verksamhet och det kontanta arbetsmarknadsstödet.

Såväl i utskottsbetänkandet som i fackorganisationernas skrivelse framhålls sambandet mellan det kontanta stödet vid arbetslöshet och arbetsmarknadspolitiken i övrigt. Detta samband bör vara en utgångspunkt för utredningsarbetet. Arbetslöshetsförsäkringen kan inte ses fristående från övriga arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Den arsenal av arbetsmarknadspolitiska medel som står till förfogande för att ge de arbetslösa sysselsättning skall i första hand sättas in. Kontant stöd skall således ses som ett medel för att den enskilde skall kunna klara sin försörjning i väntan på ett lämpligt arbete. Det är viktigt att bestämmelserna för det kontanta stödet utformas så att det blir effektivt inslag i de arbetsmarknadspolitiska strävandena att stärka den enskildes möjligheter på arbetsmarknaden. Utredningen bör kunna ta initiativ till försöksverksamhet t. ex. för att få klarhet om vilka möjligheter som genom intensifierad förmedlingsverksamhet och andra åtgärder kan öppnas för att nå fram till ett arbetserbjudande som såväl den arbetssökande som arbetsförmedlingen finner vara lämpligt. Initiativen bör utvecklas i nära samarbete med arbetsmarknadsverket.

I utskottsbetänkandet uttalades att utredningen skulle lägga fram förslag till en allmän arbetslöshetsförsäkring som 'definitionsmässigt omfattar hela arbetskraften'.

Det åvilar utredningen att för försäkringens ändamål definiera begreppet arbetskraften och därmed avgränsa den personkrets som skall omfattas av försäkringen. Särskild uppmärksamhet bör ägnas de krav som uppställs för nytillträdande på arbetsmarknaden. Utredningen skall ange vilka förutsättningar ifråga om anknytning till arbetsmarknaden, genomgången yrkesutbildning eller på annat sätt konstruerade kvalifikationskrav som skall gälla för rätt till arbetslöshetsersättning för dessa grupper.

Enligt nuvarande regler utgår ingen arbetslöshetsersättning efter det att den arbetslöse fyllt 67 år. Då ålderspension utgår till personer under 67 år samtidigt med kassaersättning reduceras arbetslöshetsersättningen. KAS-stöd kan inte utgå samtidigt med ålderspension enligt lagen om allmän försäkring. Enligt min mening kan principiella invändningar göras mot ett system där ersättning kan utgå parallellt från två skilda försäkringsformer. Med denna utgångspunkt bör de sakkunniga överväga särskilda kvalifikationsregler gällande i situationer med överlappande försäkringsformer. Därvid bör beaktas samtliga avsnitt i det nuvarande allmänna försäkringssystemet.

En väsentlig uppgift för utredningen blir att utarbeta förslag till hur kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande skall utformas. Även andra villkor måste emellertid finnas som grund för rätt till ersättning, t. ex. beträffande arbetsförhet. När det gäller begreppet lämpligt arbete skedde vissa överväganden i förarbetena till lagarna om arbetslöshetsförsäkring (SFS 1973:370) och om kontant arbetsmarknadsstöd (SFS 1973:371). Dessa övervägaganden ligger nu till grund för den praktiska tillämpningen. Erfarenheter av intresse för utredningen blir successivt tillgängliga. Jag vill understryka att det finns ett klart behov av sådana villkor och att det är av

grundläggande betydelse att villkor av nämnda slag blir klart och entydigt fastställda. Oklarheter i dessa avseenden kan skapa osäkerhet och misskreditera försäkringssystemet i dess helhet. Allmän enighet råder om att stöd skall utgå endast till den som är villig ta arbete och lämpligt sådant erbjuds. Det framstår vidare som rimligt, att för rätt till stöd bör krävas, att den enskilde genom egen aktivitet klart manifesterar sin strävan att erhålla ett förvärvsarbete.

Fackorganisationerna kräver i sin skrivelse att försäkringen skall utformas enligt inkomstbortfallsprincipen. Det av riksdagen godkända utskottsbetänkandet följer samma linje. Där uttalas att ersättningens storlek bör konstrueras med utgångspunkt i den inkomst den arbetslöse hade före arbetslöshetens inträde. Det innebär — om man i övrigt följer sjukförsäkringens regler — att försäkringstagaren kan komma upp till ersättningar som särskilt i vissa inkomstlägen avsevärt överstiger nu gällande maximala ersättningsbelopp. Enligt min mening är en sådan förbättring angelägen. Detta bör dock inte leda till att det görs avsteg från nu gällande huvudregel att kassaersättningens storlek inte får vara avgörande för om ett erbjudet arbete skall anses lämpligt eller ej.

I utskottsbetänkandet uttalas att nytillträdande på arbetsmarknaden bör tillförsäkras en grundtrygghet på rimlig nivå. Inom sjukförsäkringen följs principen att ersättningarna skall motsvara 90 % av vederbörandes inkomst av förvärvsarbete upp till ett visst belopp. Enda undantaget är sjukpenningen på 8 kr. per dag till hemmamake. Denna sjukpenning motiveras av att den skall kompensera de ökade kostnader som sjukdomen medför. Enligt min mening måste utredningens överväganden beträffande ersättningsbeloppet till nytillträdande på arbetsmarknaden bli beroende av flera faktorer såsom vilka kvalifikationskrav som föreslås för rätt till ersättning samt ersättningsbeloppens storlek i andra former av kontantstöd och under hänsynstagande till inkomstsituationen före inträdet på arbetsmarknaden. Det är också angeläget att erästtningssystemet utformas så att inte personer som genom arbetslöshet förlorat inkomst får lägre ersättning än arbetslösa som tidigare saknat förvärvsarbete. Vidare bör uppmärksammas de konsekvenser arbetslöshetsersättningarna kan få för sjukpenningen. Det bör undvikas att ett system införs som medför att man genom att få arbetlöshetsersättning kvalificerar sig för höjd sjukpenning.

En central fråga för utredningen blir att finna organisationsformer för en allmän arbetslöshetsförsäkring som gör det möjligt att ta till vara de kunskaper och erfarenheter om förhållandena på arbetsmarknaden och inom olika yrkesområden som finns inom de fackliga organisationerna och inom de nuvarande arbetslöshetskassorna. I LO-TCO:s skrivelse ställs kravet att prövning av ersättningsrätten i arbetslöshetsförsäkringen och annan administration skall ske genom de erkända arbetslöshetskassorna. Utskottsbetänkandet lämnar denna fråga öppen men framhåller att utredningen oavsett vilken lösning man väljer bör pröva på vilket sätt de fackliga organisationerna skall ges möjlighet att utöva inflytande över beslut i enskilda försäkringsfall.

Utredningen kan komma att ställas inför svåra probelm, när det gäller den organisatoriska uppbyggnaden av försäkringen. Det gäller t. ex. frågan om hur de som inte har anknytning till ett yrke skall fogas in i försäkringen. För egen del vill jag understryka vikten av att ett medlemsinflytande liknande det som nu finns i arbetslöshetskassorna bevaras. Detta krav tillgodoses bäst om man kan finna organisatoriska former som nära anknyter till de frivilliga kassorna.

Oavsett organisationsformerna kommer det framdeles liksom hittills att krävas ett nära samarbete mellan arbetslöshetsförsäkringen och arbetsförmedlingen. Inom arbetslöshetsförsäkringen är det vederbörande arbetslöshetskassa som har beslutanderätten i fråga om ersättningsrätten. Besluten om rätt till kontant arbetsmarknadsstöd ligger hos arbetsmarknadsverket. Jag vill i detta sammanhang framhålla att arbetsförmedlingen i första hand skall söka arbetsplacera den sökande. Utredningen bör ägna frågan om arbetsförmedlingens uppgifter i samband med arbetslöshetsförsäkringen stor uppmärksamhet.

En ytterligare utbyggnad av arbetslöshetsförsäkringen kan komma att ställa ökade krav på arbetsförmedlingen. Utredningen bör lägga fram beräkningar beträffande det behov av personal som kan komma att uppstå vid arbetsförmedlingarna genom en utbyggd arbetslöshetsförsäkring. Därvid bör även personalbehov som kan komma att uppstå inom andra organ beaktas.

Utredningen bör lägga fram kostnadsberäkningar. Dessa bör avse såväl den totala kostnaden för en reform som hur kostnaderna påverkas av olika alternativ beträffande kvalifikationskrav, ersättningstider och ersättningsbelopp m. m.

En stor minoritet i riksdagen har liksom de fackliga organisationerna krävt att finansieringen skall ske med arbetsgivaravgifter. I det av riksdagen godkända betänkandet uttalas att finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen inte skall ses som en fristående anordning utan i ett vidare perspektiv med beaktande av övriga socialförsäkringar och skattesystemet i dess helhet. Jag vill med anledning härav framhålla att det inte ankommer på de sakkunniga att ta ställning till hur skattesystemet skall utformas och hur finansieringen av socialförsäkringarna i allmänhet skall utformas. Däremot skall de sakkunniga utarbeta förslag till hur en obligatorisk försäkring skall finansieras. Därvid bör de sakkunniga beakta den utveckling som ägt rum under senare år och vilket inneburit att de särskilda avgifterna till folkpensioneringen ersatts med en socialförsäkringsavgift erlagd av arbetsgivare och förslag lagts fram om samma förändring beträffande avgiften till sjukförsäkringen. Mot denna bakgrund är det enligt min mening naturligt att utredningen särskilt överväger ett system där samtliga kostnader som följer av ett införande av en allmän arbetslöshetsförsäkring finansieras kollektivt av företagen genom avgifter.

Som jag i det tidigare redovisat utgår kontantstöd enligt nu gällande regler under en viss längsta tid. Vid riksdagsbehandlingen år 1973 rådde allmän enighet på denna punkt. Även en reformerad arbetslöshetsförsäkring bör innehålla regler om stöd endast under viss maximerad tid. Enligt min mening kan det inte anses ligga inom ramen för arbetslöshetsförsäkringens syfte att fortlöpande utge ersättning till arbetstagare som är arbetslös under mycket lång tid. För dessa personer bör särskilda arbetsmarknads- eller socialpolitiska åtgärder komma ifråga.

De problem som jag här har nämnt ger inte en uttömmande beskrivning av utredningens uppgifter. Det finns flera andra betydelsefulla frågor som utredningen måste ta ställning till t. ex. företagarnas anslutning till försäkringen, karenstiden, tillgodoräknande av värnpliktstid m. m. som kvalifikationsgrund för ersättningsrätt, de deltidsarbetandes ställning i försäkringen och avstängningsreglernas anpassning till en allmän arbetslöshetsförsäkringsutformning och innehåll. Utredningen bör behandla alla de regler som ingår i en arbetslöshetsförsäkring. Flertalet har ingående granskats av KSA-utredningen. Förslagen från nyssnämnda

utredning har till stor del genomförts. De praktiska erfarenheterna som därigenom vunnits liksom de erfarenheter i övrigt som utvärderingen av nuvarande regelsystem ger bör kunna läggas till grund för översynen av försäkringssystemet.

När det gäller ordningen för prövning av besvär över beslut i ärenden om ersättning vid arbetslöshet bör samråd ske med utredningen (S 1974:03) rörande besvärsorgnisationen inom socialförsäkringen m. m.

Om utredningen så finner lämpligt bör den genom arbetskraftsundersökningarna skaffa sig mera djupgående kännedom om förhållanden av vikt för utredningsarbetet. Därvid bör beaktas det under senare år ökade antalet förtidspensionnärer. Sambandet mellan den allmänna försäkringen och arbetslöshetsförsäkringen bör studeras och klara gränser bör dras upp. Även gentemot det studiesociala stödet och andra stödformer bör klara gränser eftersträvas.

De sakkunniga bör i sitt arbete utgå från att ersättningen även fortsättningsvis skall vara skattepliktig inkomst.

Slutligen vill jag framhålla att det enligt min mening inte är nödvändigt att ha exakt lika bestämmelser för sjuk- och för arbetslöshetsförsäkringen. Detta gäller beträffande flera detaljfrågor där det skulle vara olämpligt att kopiera sjukförsäkringen vid revideringen av arbetslöshetsförsäkringen. En i detalj ensidig anpassning till endast den ena försäkringsformen skulle kunna leda till orimliga konsekvenser.

Med hänsyn till de komplicerade avvägningar utredningen skall göra torde det inte kunna undvikas att utredningsarbetet blir relativt tidskrävande. Det är emellertid angeläget att utredningen arbetar så skyndsamt som möjligt.

Utredningen bör även dra upp riktlinjer för erforderliga informationsinsatser om rätten till arbetslöshetsersättning.

Utredningen har under tiden juni - oktober 1974 hållit ett sammanträde.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

24. Delegationen för arbetstidsfrågor (A 1974:09)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 juni 1974 för vissa uppgifter inom arbetstidsområdet:

Ordförande:

Larsson, Y. Allan G., statssekreterare

Sakkunniga:

Andrén, A. Gunnar, förhandlingsdirektör
Axelsson, K. Bertil J., förbundssekreterare
Björkman, K. Eugen, direktör
Håkansson, P. Harald, ombudsman
Högberg, K. Gunnar, direktör
Karlsson, H. K. Göran, ombudsman

Suppleanter:

Andersson, Trygve E., sektionschef (för Björkman)

Eriksson, Kjell E., ombudsman (för Håkansson)
Nilsson, A. Erik, lönedirektör (för Andrén)
Sandberg, K. Bertil, ombudsman (för Axelsson)
Tydén, Christian F., direktör (för Högberg)
Westin, Aina V. H., ombudsman (för Karlsson)

Sekreterare:
Westin, Aina V. H., ombudsman (fr.o.m. den 1 oktober 1974)

Lokal: Arbetsmarknadsdepartementet, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiv (PM upprättad den 20 juni 1974 inom arbetsmarknadsdepartementet):

Vid överläggningar mellan statsråden Bengtsson och Leijon och representanter för löntagarnas huvudorganisationer LO, TCO och SACO har diskuterats formerna för det fortsatta utredningsarbetet rörande arbetstidsfrågorna. Vid överläggningarna konstaterades bl. a. följande:

1. Ett omfattande offentligt utredningsarbete i arbetstidsfrågan pågår i följande kommittéer, arbetsgrupper och delegationer:
Arbetsmiljöutredningen
Arbetstidsgruppen inom arbetsmarknadsdepartementet
Utredningen om den framtida sysselsättningspolitiken
Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor
Familjestödsutredninge
1974 års semesterkommitté
Pensionsålderskommittén
Härtill kommer tre offentliga utredningar för avgränsade områden:
Fartygsmiljöutredningen
Bilarbetstidsutredningen
Utredningen om ett avbrytarsystem inom jordbruket

2. Utredningarna har i allmänhet tillsatts efter framställningar från löntagarorganisationerna. Flera av utredningarna har kommit mycket långt. Arbetet bör fullföljas i nuvarande former. Detta ger de bästa möjligheterna att uppnå resultat på viktiga reformområden.

3. Genom antagna program o. d. har löntagaroragnisationerna deklarerat att det långsiktiga målet är en 30-timmars arbetsvecka uppnådd genom en förkortning av den dagliga arbetstiden. Regeringen delar denna uppfattning.

Det råder vidare full enighet om att det är parterna på arbetsmarknaden som måste avgöra i vilken takt detta långsiktiga mål kan nås och hur generella arbetstidsförkortningar skall vägas mot andra arbetstidsreformer och mot andra standarduttag.

4. För att möjliggöra för arbetsmarknadens parter att överblicka och kontinuerligt följa pågående arbete rörande arbetstidsfrågorna samt ta de initiativ som är nödvändiga för att få fram det ytterligare utredningsmaterial som erfordras, bör en *Delegation för arbetstidsfrågor* (DELFA) tillsättas.

Vid överläggningarna har diskuterats följande *huvudsakliga arbetsuppgifter* för delegationen:

Delegationen bör skapa överblick över arbetets förlopp i de utredningar som behandlar arbetstidsfrågor. Delegationen bör mot denna bakgrund diskutera samordningsfrågor och eventuellt erforderliga kompletterande utredningsuppgifter.

Delegationen bör ta initiativ till analyser av främst arbetstidsförkortningarna åren 1967 — 1973. Erfarenheter bör samlas och ställas till förfogande vid kommande bedömningar av möjligheterna att genomföra generella arbetstidsförkortningar. I nära samarbete med utredningen om den framtida sysselsättningen och delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor samt långtidsutredninge, bör eftersträvas en bedömning av arbetstidsförkortningarna effekter på produktion och sysselsättning, på familjeförhållanden, barntillsyn liksom på fritidsvanor, serviceförhållanden m. m.

Delegationen bör söka bedöma eventuellt skiljaktiga strukturella effekter av att sänka arbetstiden i kontinuerliga, mindre steg jämfört med att sänka i färre, stora etapper.

Uppmärksamhet bör ägnas frågan om hur deltidsarbetet kan komma att utvecklas vid fortsatta arbetstidsförkortningar. Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor har påbörjat en större undersökning av deltidsarbetet. Delegationen för arbetstidsfrågor bör i denna fråga liksom i övriga frågor rörande jämställdheten mellan män och kvinnor utnyttja den sakkunskap som finns representerad i jämställdhetsdelegationen.

5. *Delegationens sammansättning*

Delegationen bör bestå av representanter för arbetsmarknadens parter, LO, TCO, SACO, SAF, SAV och Kommunförbundet/Landstingsförbundet samt personliga suppleanter för dessa.

Ordförandena i de i *bilagan* nämnda sju utredningarna/arbetsgrupperna bör vara permanent adjungerade till delegationen. Som suppleanter för dessa tjänstgör resp. sekreterare.

Ordförande i delegationen bör vara statssekreterare i arbetsmarknadsdepartementet. För sekretariatsarbetet — som i stor utsträckning måste återgå på de övriga på området arbetande utredningarna — svarar en särskilt utsedd sekreterare.

6. Delegationen bör arbete under stor öppenhet för att stimulera den allmänna debatten i arbetstidsfrågorna.

Delegationen har under tiden juli - oktober 1974 hållit två sammanträden.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

25. Utredningen (A 1974:10) av arbetskraftsförhållandena inom jordbruks- och trädgårdsnäringen

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 september 1974 för utredning av arbetskraftsförhållandena inom jordbruks- och trädgårdsnäringen (se Post- och Inrikes tidn. den 21 september 1974):

Ordförande:

Andersson, J. Gunnar D., överdirektör

Ledamöter:

Kvarnström, Olof E., hortonom

Svensson, Börje, förbundsordförande

Expert:

Wessén, Vilhelm, direktör (fr.o.m. den 28 november 1974)

Sekreterare:

Jönsson, J. Ove, f.d. byråchef (fr.o.m. den 16 november 1974)

Lokal: Storkyrkobrinken 13, 4tr. Postadress: Arbetsmarknadsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiv (anförande av statsrådet Bengtsson till statsrådsprotokollet den 13 september 1974):

Sysselsättningen inom lantbrukket har minskat under en följd av år och denna minskning väntas fortsätta ytterligare. Enligt 1970 års reviderade långtidsutredning (SOU 1973:21) beräknas antalet sysselsatta inom jordbruket minska med 60 000 personer under perioden 1972-77. Enligt denna beräkning skulle ca 1970 000 personer vara sysselsatta inom näringsgrenen år 1977 eller ca 4 % av totala antalet sysselsatt. Orsakerna till denna utveckling av sysselsättningen inom lantbruket ligger främst i den rationalisering som skett inom jordbruksdriften och som bl. a. medfört sammanläggning av brukningsenheter.

Den snabba takten i jordbrukets rationalisering och därav följande minskning i antalet arbetstillfällen har bl. a. lett till en ökad arbetslöshet inom näringen. Från år 1961 och fram till år 1973 steg sålunda årsmedeltalet av andelen arbetslösa medlemmar i Lantarbetarnas erkända arbetslöshetskassa från 1,5 till 4,4 %. Samtidigt minskade medlemsantalet i kassan från ca 24 000 till ca 12 000.

Inom jordbruket föreligger dessutom särskilda svårigheter att hålla sysselsättningen uppe till följd av säsongvariationerna i verksamheten. Under sommarhalvåret är behovet av arbetskraft större och tillfällig personal behövs. Under vinterhalvåret däremot minskar personalbehovet. Därvid uppstår svårigheter att finna sysselsättning för de arbetstagare som vill stanna kvar i yrket. Dessa svårigheter har ökat under senare år vilket bl. a. beror på att tillgången på lämpliga kompletteringsarbeten har minskat och på att produktionsinriktningen, särskilt i slättbygderna, har ändrats från animalieproduktion till växtodling. Andelen arbetslösa medlemmar i lantarbetarnas arbetslöshetskassa vår sålunda under de tre första månaderna år 1973 ca 9 % mot 4,4 % i genomsnitt för hela året. Som jämförelse kan nämnas att arbetslösheten inom samtliga arbetslöshetskassor uppgick till mellan 2,3 och 2,5 % under samma period.

I skrivelse den 15 augusti 1973 till cheferna för inrikes- och jordbrukdsdepartementen har Svenska Lantarbetarförbundet och Lantarbetarnas erkända arbetslöshetskassa gemensamt hemställt om utredning av arbetskraftsförhållandena inom lantbruket. I skrivelsen påpekas bl. a. att en omfattande rekrytering av personal sker till lantbruket, särskilt för tillfällig anställning, samtidigt som arbetsvolymen minskar. I betydande utsträckning rekryteras personal bland dem som har gått igenom gymnasieskolans jordbrukslinje. Antalet ansökningar till denna utbildningslinje är avsevärt större än antalet platser, men antalet platser är under utbyggnad. Utbildningen inom gymnasieskolan måste emellertid enligt skrivelsen anpassas bättre till nyanställningsbehovet om den skall kunna leda fram till fast anställning för de utbildade.

Skrivelsen har remitterats för yttrande till arbetsmarknadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, skolöverstyrelsen, statistiska centralbyrån samt 1972 års jordbruksutredning. Det i skrivelsen framförda förslaget om utredning av personalbehovet inom lantbruket tillstyrks av arbetsmarknnadsstyrelsen, och lämnas utan erinran av lantbruksstyrelsen, skolöverstyrelsen och 1972 års jordbruksutredning. Statistiska centralbyrån begränsar sig till att kommentera den prognos om nyrekryteringsbehov och utbildning till jordbruks- och trädgårdsyrkena som centralbyråns prognosinstitut har gjort för 1968 års utbildningsutredning och som de båda organisationerna regererar till i skrivelsen.

I denna prognos beräknades att nyrekryteringsbehovet till lantbruksyrkena, efter att ha nått sin kulmen under perioden 1965-70, skulle komma att minska något fram till år 1970. Detta sammanhänger med att avgången till följd av uppnådd pensionsåklder beräknades bli störst under den nämnda perioden. I prognosen beräknades vidare tillskottet till de nämnda yrkena genom yrkesbyten bli av nästan lika stor omfattning som tillskottet från utbildningsväsendet. Av dem som rekryterades från utbildningsväsendet under perioden 1965-70 beräknade endast ca 19 % ha jordbruks- eller trädgårsutbildning. Denna andel skulle enligt beräkningarna komma att öka till ca 40 % under perioden 1975-1980.

Vad härefter beträffar det antal personer som årligen avslutar jordbruks- eller trädgårdsutbildning utgår beräkningarna från en dimensionering av utbildningen som i huvudsak stämmer överens med skolöverstyrelsens långtidsbedömning för budgetåren 1974/75-1978/79. En jämförelse mellan dessa beräkningar och beräknat nyrekryteringsbehov tyder på ett överskott av utbildade under perioden 1975-80. Beräkningarna är emellertid behäftade med relativt stor osäkerhet.

Mot denna bakgrund finner jag det motiverat att en särskild översyn görs av sysselsättningsförhållandena inom jordbruksnäringen i nuläget och på sikt. Denna översyn bör anförtors åt särskilt tillkallade sakkunniga.

En första uppgift för de sakkunniga blir att kartlägga den nuvarande sysselsättningssituationen inom lantbruksnäringen. Jag vill här erinra om att en arbetsgrupp inom arbetsmarknadsstyrelsen med representanter för lantbruksstyrelsen, Lantbrukarnas riksförbund och arbetsmarknadsparterna nyligen lagt fram en utredningsrapport benämnd 'Sysselsättning och arbetslöshet inom jordbruket jämte förslag till åtgärder'. Den redovisar de åtgärder som kan vidtas inom ramen för tillgängliga arbetsmarknadspolitiska medel. I rapporten lämnas en utförlig redogörelse för sysselsättningsutvecklingen hittills och nuvarande läge inom området. De sakkunniga bör kunna utgå från denna redogörelse vid kartläggningen.

En andra uppgift för de sakkunniga blir att ställa samman tillgängligt material rörande det framtida personalbehovet. För denna uppgift torde underlag finnas att hämta bl. a. från statistiska centralbyrån och från arbetet med långtidsutredningen på finansdepartementets ekonomiska avdelning, från arbetet med länsplanering 1974 inom arbetet i 1972 års jordbruksutredning.

Mot bakgrund av den bild som därvid framkommer bör de sakkunniga närmare analysera frågan om rekryteringen till jordbruksnäringen. De sakkunniga bör söka bedöma i vad mån den reguljära utbildningsverksamheten har en lämplig kvantitativ omfattning i förhållande till rekryteringsbehovet. Därvid bör frågan i vad mån behovet av kvalificerad personal kan tillgodoses genom vidareutbildning av dem som redan är anställda inom jordbruksnäringen särskilt uppmärksammas.

En viktig uppgift för de sakkunniga blir att pröva olika möjligheter att utjämna de nuvarande säsongsvariationerna i sysselsättningen. De sakkunniga bör därvid ta till utgångspunkt en bedömning av hur stor personal som behövs i jordbruket sommartid och i vad mån detta personalbehov kan och bör tillgodoses med tillfälligt anställda utan särskilda yrkeskvalifikationer. För återstående personal bör eftersträvas en jämn sysselsättning över året. De sakkunniga bör överväga vilka åtgärder som behöver vidtas för att detta mål skall uppnås.

Vid fullgörande av sitt uppdrag bör de sakkunniga samråda med 1972 års jordbruksutredning, som har att pröva vissa frågor som kan påverka sysselsättningen inom jordbruksnäringen, och sysselsättningsutedningen.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

26. Referensgruppen (A 1974:11) för glesbygdsfrågor

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 november 1974 för att biträda vid arbetet med glesbygdsfrågor (se Post- och Inrikes tidn. den 23 november 1974):

Ordförande:

Petersson, Olof H. E., kansliråd

Ledamöter:

Berglund, Frida J., fru, led. av riksdagen
Jonasson, J. E. Bertil, lantbrukare, led. av riksdagen
Turesson, Bo, civilingenjör, led. av riksdagen
Westberg, Olof R., rektor, led. av riksdagen
Ågren, Lars O. T., direktör
Åkerlund, Hans E., byråchef

Sekreterare:

Rangrost, Johny A. P., kanslisekreterare

Lokal: Arbetsmarknadsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 08/763 10 00 (*ordförande och sekreterare*)

Direktiv (anförande av statsrådet Bengtsson till statsrådsprotokollet den 8 november 1974):

Glesbygdsfrågorna har efter hand tillmätts allt större betydelse i den regionalpolitiska verksamheten. Bl. a. som en följd av glesbygdsutredningens förslag (SOU 1972:56 m. fl.) har introducerats en rad åtgärder som syftar till att förbättra serviceförsörjning och sysselsättningsmöjligheter i de mest utpräglade glesbygderna, främst inom det inre stödområdet. Till de åtgärder som särskilt bör nämnas hör den intensifierade kommunala sysselsättningsplanering som f. n. bedrivs i elva kommuner, vidare stöd till hemarbete och vissa punktinsatser av företagareföreningarna. För budgetåret 1974/75 har anvisats 25 milj. kr. för bl. a. dessa verksamheter. Under samma budgetår disponeras 7,5 milj. kr.

för stöd till social service m. m. och 1 milj. kr. för stöd till detaljhandeln samt 2,5 milj. kr. för hemsändning av varor i glesbygdsområden. Vidare har införst bestämmelser som syftar till att garantera invånarna i glesbygdsområdena fortsatt tillgång till en god standard i fråga om undervisning.

En omfattande planering pågår för att ge underlag bl. a. för beslut om insatser av det slag som jag här har beskrivit. Den sker dels inom ramen för den pågående länsplanering 1974, dels i särskild kommunal planering som bedrivs delvis med statligt sötd och dels i form av lokal och regional trafikplanering.

I augusti 1973 inrättades en särskild arbetsgrupp för glesbygdsfrågor i Kungl. Maj:ts kansli. I gruppen ingår representanter för departement som handlägger glesbygdsfrågor, för Svenska kommunförbundet och för en av länsstyrelserna i skogslänen.

I anslutning till behandlingen av motioner om serviceförsörjningen i glesbygder uttalade 1974 års riksdag (InU 1974:7, rskr 1974:203) att till den nyss nämnda arbetsgruppen borde knytas en parlamentariskt sammansatt referensgrupp. Referensgruppen skall enligt riksdagsuttalandet delta i arbetet med större principiella frågor. En arbetsuppgift skulle därvid vara frågan hur serviceproblemen skall kunna lösas i vissa orter i de större glesbygdskommunerna (s. k. kommundelscentra). Möjligheterna att garantera att en tillfredsställande service upprätthålls på orter av angivet slag är förenade med åtskilliga komplikationer. Detta får enligt riksdagsuttalandet inte hindra att man söker finna former som i praktiken är en servicegaranti. När det gäller den service som bör erbjudas i orter av detta slag kan även erinras om de uttalanden som gjordes i det regionalpolitiska handlingsprogram som antogs av riksdagen år 1972 (prop. 1972:111 bil. 1, InU 1972:28, rskr 1972:347). Där framhölls att kommundelscentra i princip bör erbjuda samma service som s. k. kommuncentra enligt planen för utveckling av den regionala strukturen.

Den arbetsgrupp som tidigare tillsatts bör nu i enligt med riksdagens uttalande kompletteras med en parlamentarisk referensgrupp.

Referensgruppen skall ges möjlighet att följa arbetsgruppens verksamhet och yttra sig över åtgärder av större principiell betydelse, som arbetsgruppen kan komma att föreslå.

Referensgruppen bör därvid uppmärksamma effekterna av de åtgärder, som har introducerats i syfte att förbättra serviceförsörjning och syselsättningsmöjligheter i glesbygden. Samtidigt bör gruppen uppmärksamma effekterna av det betydelsefulla kommunalekonomiska och därmed sysselsättningsmässiga stöd som det kommunala skatteutjämningssystemet utgör för glesbygdskommunerna. Referensgruppen skall också hos arbetsgruppen kunna initiera utredningar om åtgärder för glesbygden.

Referensgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

Bostadsdepartementet

Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1974: 3, 7, 10 och 11

1. Låneunderlagsgruppen (In 1966:27)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 29 oktober 1964 för att inom inrikesdepartementet biträda med utredning rörande förhållandet mellan låneunderlag och pantvärde för bostadslån samt däremot svarande produktionskostnader:

Ordförande:
Carlsson, G. Arne V., departementsråd

Ledamöter:
Almgren, Hans G., departementssekreterare (t.o.m. den 30 september 1974)
Andersson, Sven Åke V., departementssekreterare
Bernhard, Harry B., överingenjör
Billström, P. O. Frithiof, statistikchef
Eriksson, Björn G., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Mildner, Erwin A., fil. lic.

Experter:
Danielson, K. Harry, ingenjör (t.o.m. den 31 december 1974)
Högberg, Bernt L., ingenjör (fr.o.m. den 1 januari 1975)
Ivarsson, Holger I., avdelningsdirektör
Jargin, Ingvar, ingenjör
Johnsson, Sten B., ingenjör
Lindén, Yngve T., byråchef
Lindh, Åke H., andre förbundsordförande (fr.o.m. den 8 maj 1975)
Mongård, Erik E., ingenjör

Sekreterare:
Rosberg, K. Gustav A., byrådirektör

Lokal: Statistiska centralbyrån, Avdelningen för areell statistik, Enheten för bostäder och fastigheter, Karlavägen 100, 102 50 Stockholm, tel. växel 14 05 60 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Gruppen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex sammanträden.

Gruppen har den 5 juni 1974 avgett promemorian (Ds B 1974:3) PM angående pantvärde (låneunderlag) och produktionskostnader för flerfamiljshus år 1973.

Gruppens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

2. Delegationen (In 1967:30) för bostadsfinansiering

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 september 1966 med uppgift att bereda och avge förslag avseende vissa spörsmål och ärenden som äger samband med bostadsbyggandets finansiering:

Ordförande:
Svenson, S. Göte, statssekreterare

Ledamöter:
Andersson, J. Gunnar D., överdirektör
Eklöf, Kurt G. A., bankdirektör
Elison, Magnus L., byråchef
Sjönander, Bo Jonas, direktör (t.o.m. den 10 februari 1974)
Vinde, Pierre L. V., statssekreterare (fr.o.m. den 11 februari 1974)

Expert:
Carlsson, G. Arne V., departementsråd (t.o.m. den 31 mars 1974)

Sekreterare:
Jussil, Sune K., kansliråd

Bitr. sekreterare:
Grundwall, K. Ricard, kanslisekreterare

Lokal: Bostadsdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för delegationen, se 1967 års riksdagsberättelse In 30.

Delegationen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tio sammanträden samt kontinuerligt haft överläggningar med kreditinstituten i olika frågor om kreditförsörjningen till bostadsbyggandet.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

3. Bygglagutredningen (K 1969:55)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 mars 1968 för översyn av byggnadslagstiftningen (se Post- och Inrikes tidn. den 3 maj 1968, den 30 december 1971 och den 6 maj 1972):

Ordförande:
Netzén, K. Gösta, f.d. landshövding, f.d. led. av riksdagen

Ledamöter:
Bergegren, Astrid, kontorist, f.d. led. av riksdagen
Hörlén, S. Ingemar (Inge), borgarråd
Lauritz, L. Yngve, kommunstyrelseordförande
Lidgard, H. Bertil I., jur. kand., led. av riksdagen
Nilsson, Jan-Ivan N., lantbrukare, led. av riksdagen
Tobé, Erik I., f.d. överlantmätare, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Bouvin, J. Åke, rättschef
Delin, Lars A., rättschef
Hagelstam, Stig L., hovrättsassessor (t.o.m. den 30 juni 1974)
Holm, J. Lennart, generaldirektör
Millgård, E. Olof (Olle), överingenjör (t.o.m. den 30 april 1974)
Åberg, Fritz A., avdelningsdirektör (t.o.m. den 30 april 1974)
Åström, Birger C. G., länsarkitekt (t.o.m. den 30 april 1974)

Sekreterare:
Hedman, Bengt, rättschef

Direktiven för utredningen, se 1969 års riksdagsberättelse K 55 samt 1973 års riksdagsberättelse C 5.

Utredningen har under tiden november 1973 - april 1974 hållit tio sammanträden.

Utredningen har den 22 april 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:21) Markanvändning och byggande.

Uppdraget är därmed slutfört.

4. Rådgivande expertgruppen (C 1970:24) för fysisk riksplanering

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 9 oktober 1969 och den 26 oktober 1973 för att såsom rådgivande expertgrupp i den omfattning departementschefen bestämmer biträda vid den pågående utrednings- och försöksverksamheten beträffande fysisk riksplanering:

Ordförande:
Holm, J. Lennart, generaldirektör

Sakkunniga:
Ahlberg, Carl-Fredrik J., professor
Biörnstad, Margareta, överantikvarie
Björk, Sven E. J., professor
Esping, F. Lars-Erik, byråchef

Fladvad, J. Arne, direktör
Hägerstrand, S. Torsten E., professor
Johansson, Östen B., byråchef
Kragh, Börje R. V., professor
Matsson, Sven-Arne, överingenjör
Ågren, Lars O. T., direktör
Sekretariat: Bostadsdepartementets enhet för fysisk riksplanering, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Expertgruppen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden.

Expertgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

5. Boendeutredningen (In 1970:36)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 november 1970 för utredning rörande det framtida bostadsbyggandets omfattning och inriktning m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 23 november 1970 och den 30 juni 1973):

Den 25 maj 1973 har utredningen fått i uppdrag att överväga frågan om möjligheten och lämpligheten av åtgärder beträffande kapitalinsatser vid försäljning av statsbelånade småhus.

Ordförande:
Bergman, Per R., direktör, led. av riksdagen

Ledamöter:
Andersson, M. Alvar, lantbrukare, led. av riksdagen
Källenius, Sten I. R., direktör, f.d. led. av riksdagen
Leo, P. Gunnar, direktör
Lindström, S. Olle, direktör
Nordberg, S. Ivar, organisationssekreterare, led. av riksdagen
Sandlund, Maj-Britt L., länsråd
Svensson, S. I. R. Erik, förbundsordförande
Turesson, Bo, överlantmätare, led. av riksdagen
Ullsten, S. K. Ola, socionom, led. av riksdagen

Experter:
Ek, Marie Louise K., sekreterare (fr.o.m. den 1 december 1974)
Elg, Marianne, byrådirektör (fr.o.m. den 21 januari 1974)
Gillwik, Linnéa, fil. kand. (t.o.m. den 31 mars 1974)
Gustafsson, Stig G., förbundsjurist, led. av riksdagen (fr.o.m. den 21 januari 1974)
Lindberg, Göran, t.f. professor (fr.o.m. den 21 januari 1974)

Ohlson, Björn I., pol. mag. (t.o.m. den 30 september 1974)
Smedmark, Göran G:son, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 december 1974)
Åsbring, Lars-Göran G., hovrättsassessor (fr.o.m. den 7 augusti 1974)

Huvudsekreterare:
Olsson, Esbjörn, utredningschef

Sekreterare:
Andersson, Sven Åke V., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 december 1974)
Dalén, Ingrid K., departementssekreterare
Johansson, Ralph I., avdelningsdirektör
Reimer, B. Ingemar, kommunalrådssekreterare (fr.o.m. den 1 december 1974)
Wiklund, Karin, civilekonom

Lokal: Storkyrkobrinken 13, 3 tr. Postadress: Bostadsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreterarna)

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse In 29. Tilläggsdirektiv, se 1974 års riksdagsberättelse In 13.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 18 sammanträden, samtliga gemensamma med bostadsfinansieringsutredningen (In 1972:03).

Utredningen har den 19 mars 1974 gemensamt med bostadsfinansieringsutredningen avgett betänkandena (SOU 1974:17-18) Solidarisk bostadspolitik, den 17 maj 1974 (SOU 1974:32) Solidarisk bostadspolitik Följdfrågor samt den 29 juli 1974 (SOU 1974:57) Lägenhetsreserv.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

6. Utredningen (C 1972:01) rörande miljöproblem m. m. i vissa industriområden

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 februari 1972 för att utreda särskilda problem m. m. i samband med utbyggnad av vissa stora industrianläggningar (se Post- och Inrikes tidn. den 13 mars 1972):

Ordförande:
Gunnarsson, S. Olle G., överdirektör

Sakkunniga:
Eriksson, B. Sune, direktör
Jönsson, N. Börje, förste förbundsordförande
Kahlin, Tage H. G., direktör

Nilsson, Karl-Erik, bitr. direktör
Svensson, Kjell R., kansliråd

Experter:
Berner-Öste, Mia, universitetslektor (fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 31 maj 1974)
Spendrup, K. Aksel, avdelningschef
Önnesjö, Mats S. G. E., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 april 1974)

Sekreterare:
Swanson, Owe, departementssekreterare

Bitr. sekreterare:
Lilja, Elisabeth M., socionom

Lokal: Linnégatan 7, 114 47 Stockholm, tel. 67 53 36 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse C 12.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

7. Utredningen (C 1972:02) rörande vattenkraftsutbyggnader i södra Norrland och norra Svealand

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 september 1972 för att utreda vattenkraftsutbyggnader i södra Norrland och norra Svealand (se Post- och Inrikes tidn. den 21 oktober 1972):

Utredningsman:
Sehlstedt, Ossian A., f.d. landshövding, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Bergström, Erik G., avdelningsdirektör
Ericson, E. Gerhard H., avdelningsdirektör
Oscarsson, Gösta H., departementssekreterare
Sterne, Bengt G., direktör
Söderström, Bengt H. T:son, departementssekreterare

Sekreterare:
Ekström, E. Sören, redaktör
Nordin, Erik, arkitekt

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse C 13.

Utredningen har under tiden november 1973 - maj 1974 hållit sju sammanträden.

Utredningen har den 21 maj 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:22) Vattenkraft och miljö.

Uppdraget är därmed slutfört.

8. Bostadsfinansieringsutredningen (In 1972:03)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 augusti 1972 för att utreda bostadsfinansieringen (se Post- och Inrikes tidn. den 29 augusti 1972):

Ordförande:
Bergman, Per R., direktör, led. av riksdagen

Ledamöter:
Dahl, R. Birgitta, förste byråsekreterare, led. av riksdagen
Henningsson, H. Einar G. M., elektriker, f.d. led. av riksdagen
Mattsson, Kjell A., lantbrukare, led. av riksdagen
Nordberg, S. Ivar, organisationssekreterare, led. av riksdagen
Näverfelt, Arne S., direktör
Svensson, S. I. R. Erik, förbundsordförande
Turesson, Bo, överlantmätare, led. av riksdagen
Ullsten, S. K. Ola, socionom, led. av riksdagen

Experter:
Andersson, Sven Åke V., departementssekreterare
Dido'n, Lars-Uno, hovrättsassessor (fr.o.m. den 21 januari 1974)
Elison, Magnus L., byråchef (fr.o.m. den 21 januari 1974)
Olsson, Esbjörn, utredningschef

Sekreterare:
Ohlson, Björn I., pol. mag. (t.o.m. den 30 september 1974)

Bitr. sekreterare:
Karlberg, Björn A., fil. kand.

Lokal: Storkyrkobrinken 13, 3 tr. Postadress: Bostadsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse In 28.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 18 sammanträden, samtliga gemensamma med boendeutredningen (In 1970:36).

Utredningen har den 19 mars 1974 gemensamt med boendeutredningen avgett betänkandena (SOU 1974:17-18) Solidarisk bostadspolitik, den 17 maj 1974 (SOU 1974:32) Solidarisk bostadspolitik Följdfrågor samt den 29 juli 1974 (SOU 1974:57) Solidarisk bostadspolitik. Lägenhetsreserv.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

9. Utredningen (C 1973:01) för vissa uppgifter avseende allmänna kartläggningen

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 maj 1973 för att utreda vissa uppgifter avseende allmänna kartläggningen (se Post- och Inrikes tidn. den 14 juni 1973):

Utredningsman:
Andersson, L. Sune J., överdirektör

Sekreterare:
Persson, Sture, kansliråd

Lokal: Bostadsdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej utfärdats.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med de berörda intressenterna.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

10. Bostadstilläggsgruppen (S 1973:01)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 februari 1973 för att utreda vissa administrativa frågor rörande bostadstillägg m. m.:

Ordförande:
Wickbom, Sten G., generaldirektör

Sakkunniga:
Andersson, Sven Åke V., departementssekreterare
Berg, Bengt Åke, budgetchef
Ek, Marie-Louise, sekreterare
Wilken-Ferm, Birgit, departementssekreterare
Lindberg, S. Ingemar, kansliråd
Smedmark, Göran, avdelningsdirektör
Wikström, Åke, byrådirektör

Experter:
Nilsson, K. F. Lennart, departementssekreterare
Sundelin, Berit, assistent

Sekreterare:
Jonsson, Lena B., departementssekreterare
Kindlund, A. Sören, departementssekreterare

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Bostadstilläggsgruppen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex sammanträden.

Bostadstilläggsgruppen har den 8 april 1974 avgett betänkandet (Ds B 1974:1) Bostadstillägg - inkomstprövning och administration.

Uppdraget är därmed slutfört.

11. Tillsättningsnämnden (C 1973:08) för statens lantmäteriverk

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 december 1973 om tjänstetillsättning i samband med inrättandet av statens lantmäteriverk:

Ordförande:

Wickbom, Sten G., generaldirektör

Ledamöter:

Asplund, Lars, teknisk direktör
Höglin, Anton, byråingenjör
Johansson, Olof, teknisk direktör (fr.o.m. den 28 mars 1974)
Jörnstad, Tore, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 16 april 1974)
Millgård, E. Olof (Olle), teknisk direktör

Experter:

Eklöw, Anita, förste byråsekreterare (fr.o.m. den 6 februari 1974)
Friberg, Torsten, avdelningschef (fr.o.m. den 28 mars 1974)
Kullén, N. O. (Olle) G., kansliråd (fr.o.m. den 6 februari 1974)
Linder-Aronson, Lennart, t.f. administrativ direktör (fr.o.m. den 28 mars 1974)
Rodin, Göran, kanslisekreterare (fr.o.m. den 6 februari 1974)

Sekreterare:

Eriksson, Åke, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 6 februari 1974)

Bestämmelser om nämndens verksamhet har meddelats dels den 14 december 1973 och dels den 22 februari 1974.

Nämnden har under tiden december 1973 - oktober 1974 hållit 16 sammanträden.

Nämnden har ledigförklarat samtliga tjänster, som det ankommit på nämnden att tillsätta, samt beslutat om tillsättning av sammanlagt 651 tjänster den 3 maj, 2 juli och den 29 augusti 1974.

Nämnden har även gett in förslag till Kungl. Maj:t om sådana övergångsanordningar som ansetts erforderliga i anslutning till tillsättningsbesluten.

Uppdraget är därmed slutfört.

12. Utredningen (B 1974:01) rörande vattenkraftutbyggnader i norra Norrland

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 maj 1974 för att utreda vattenkraftutbyggnader i norra Norrland (se Post- och Inrikes tidn. den 24 juni 1974):

Utredningsman:
Ekström, E. Sören, redaktör

Experter:
Hjorth, Lars E. A., departementssekreterare
Jönsson, Per-Ivan, vattenrättsråd (fr.o.m. den 19 oktober 1974)
Oscarsson, Gösta H., departementssekreterare
Rönström, B. Thomas, departementssekreterare
Söderström, Bengt H. T:son, departementssekreterare
Wetterhall, Sven C. E., byråchef

Sekreterare:
Nyström, Örjan N. T., byrådirektör (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Bitr. sekreterare:
Anefall, Bengt, arkitekt (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Lokal: Bostadsdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiv (anförande av statsrådet Carlsson till statsrådsprotokollet den 31 maj 1974):

I de av riksdagen i december 1972 antagna riktlinjerna för hushållning med mark och vatten (prop. 1972:111 bilagorna 2 och 3, CU 1972:35, rskr 1972:348) anges vissa utgångspunkter för den fortsatta utbyggnaden av landets vattenkraftsresurser. I riktlinjerna anförs att hittills outbyggda huvudälvar och källflöden bör bevaras outbyggda. Återstående av vattenkraftutbyggnad helt opåverkade huvudälvar utgörs av Torne, Kalix och Pite älvar samt Vindelälven, alla belägna i norra Norrland. I södra Norrland och norra Svealand är alla huvudälvar i betydande grad tagna i anspråk för produktion av elkraft. Vissa källflöden och andra älvavsnitt har dock endast i mindre grad påverkats av vattenkraftutbyggnad. I samband med att regeringen i prop. 1972:111 lade fram förslag om riktlinjer för hushållning med mark och vatten tillkallade chefen för civildepartementet en sakkunnig för att utreda frågan om fortsatt vattenkraftutbyggnad i södra Norrland och norra Svealand. Utredningsuppdraget omfattade en samlad analys av förutsättningarna för och konsekvenserna av ytterligare vattenkraftutbyggnader i främst Klarälven, Dalälven, Ljusnan, Ljungan och Indalsälven med biflöden. Den sakkunnige har nyligen presenterat sina överväganden i betänkandet (SOU 1974:22) Vattenkraft och miljö.

Frågor rörande den framtida energiförsörjningen i landet har under de senaste åren blivit föremål för en omfattande diskussion. Regeringen har anmält att ett långsiktigt energiprogram, baserat på ett allsidigt underlagsmaterial, skall presenteras för 1975 års riksdag. I anslutning härtill har ett

omfattande utredningsarbete påbörjats, som till vissa delar också berör frågan om fortsatta vattenkraftutbyggnader. Sålunda har statens vattenfallsverk på Kungl. Maj:ts uppdrag utrett förutsättningarna för vattenkraftutbyggnader i Kalixälven. Vidare inventerar Svenska kraftverksföreningen i samarbete med vattenfallsverket samtliga utbyggnadsmöjligheter i vattenflödena norr om Indalsälven.

En mera omfattande utbyggnad av outbyggda älvar och älvsträckor i norra Norrland kan vara motiverad från kraftekonomiska synpunkter, men motstående samhällsintressen måste också beaktas. Dessa intressen bör enligt min mening tillmätas stor betydelse med hänsyn dels till naturvårdens, kulturminnesvårdens och rekreationsintressenas ökande betydelse i samhället, dels till rennäringens betydelse för samekulturen och dels till önskemålet att för framtida generationer bevara ett rimligt antal större områden från mer omfattande exploateringsingrepp. Jag finner det mot denna bakgrund angeläget att frågor rörande vattenkraftutbyggnader i norra Norrland kan bedömas mot bakgrund av ett material som i möjlig mån är likvärdigt det som inhämtats för södra Norrland och norra Svealand. Studier bör därför utföras för att belysa hithörande frågor. Dessa studier bör omfatta de älvar som berörs av vattenfallsverkets och Svenska kraftverksföreningens ovan nämnda inventeringar, med undantag av Torne och Pite älvar samt Vindelälven. Någon utbyggnad av dessa älvar skall under inga förhållanden äga rum.

Kungl. Maj:t har denna dag gett berörda myndigheter uppdrag att inhämta och redovisa material beträffande de intressen som vid sidan av redovisade utbyggnadsönskemål riktas mot berörda älvdalar. En särskild sakkunnig bör vidare tillkallas för att ställa samman och analysera detta material så att underlag erhålls för ställningstaganden till vad som är ett rimligt utnyttjande av berörda älvar med hänsyn till skilda samhällsintressen. Den sakkunnige bör beskriva dessa älvar med avseende på deras värde från både bevarandesynpunkter som t. ex. miljö- och naturvård, kulturminnesvård och rennäring och övergripande kraftekonomiska synpunkter. Den sakkunnige bör mot denna bakgrund göra en avvägning mellan de olika intressena genom att föreslå en rangordning för möjliga vattenkraftutbyggnader. Den sakkunnige bör härvid knyta an till de förslag till rangordning som utarbetats av utredningen rörande vattenkraftutbyggnader i södra Norrland och norra Svealand på ett sådant sätt att de tänkbara utbyggnadsprojekten i norra Sverige kan bedömas i ett sammanhang. För att så långt möjligt uppnå jämförbarhet i redovisningen bör den sakkunnige samråda med berörda myndigheter och organisationer om behovet av kompletteringar av tidigare redovisat material och om utgångspunkterna för redovisning av nytt material.

Sysselsättningssynpunkter används ofta som argument för vattenkraftutbyggnader. Bedömningar av sysselsättningsfrågan måste inordnas i ett större sysselsättnings- och regionalpolitiskt sammanhang än vad som kan ske inom ramen för den sakkunniges uppdrag. Den sakkunnige bör emellertid belysa de aktualiserade utbyggnadernas sysselsättningseffekter i första hand under anläggningstiden.

Med anledning av att övergripande beslut om ett långsiktigt energiprogram bör kunna fattas våren 1975 är det angeläget att den sakkunniges arbete bedrivs så att en etappredovisning kan ske under hösten 1974. Den sakkunnige bör i denna redovisning presentera ett material som möjliggör en bedömning av hur mycket ytterligare elkraft som kan produceras i de berörda vattendragen i norra Norrland vid olika antaganden om vilka

intrång på motstående intressen som från allmän synpunkt kan tolereras. Utan att gå in på en prioritering mellan enskilda projekt bör den sakkunnige härvid söka bedöma hur mycket ytterligare elkraft som kan utvinnas i utredningsområdet under förutsättning i ena fallet att endast obetydliga intrång på motstående intressen kan tolereras, i andra fallet att endast sådana älvsträckor som med hänsyn till sammanvägda bevarandeintressen kan karakteriseras som omistliga undantas från vattenkraftutbyggnad.

Vid den sakkunniges slutliga redovisning bör tonvikten läggas på en beskrivning av och en rangordning mellan enskilda projekt. Det är med hänsyn bl. a. till det stora intresset för fortsatt vattenkraftutbyggnad angeläget att utredningsuppdraget även i denna del fullgörs skyndsamt.

Utredningen har under tiden juni - november 1974 hållit sju sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete.

Utredningen har den 18 oktober 1974 avgett lägesrapporten (Ds B 1974:4) Vattenkraft och miljö 2.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

13. Rådgivande expertgruppen (B 1974:02) för översyn av byggnadslagstiftningen

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 maj 1974 för att såsom rådgivande expertgrupp i den omfattning som departementschefen bestämmer biträda vid det fortsatta arbetet inom departementet med översyn av byggnadslagstiftningen:

Ordförande:
Netzén, K. Gösta, f.d. landshövding, f.d. led. av riksdagen

Sakkunniga:
Bergegren, Astrid, led. av riksdagen
Bouvin, J. Åke, rättschef
Delin, Lars A., rättschef
Holm, J. Lennart, generaldirektör
Hörlén, S. Ingemar (Inge), borgarråd
Lauritz, L. Yngve, kommunstyrelseordförande
Lidgard, H. Bertil I., jur. kand., led. av riksdagen
Nilsson, Jan-Ivan N., lantbrukare, led. av riksdagen
Tobé, Erik I., f.d. överlantmätare, f.d. led. av riksdagen

Sekretariat: Bostadsdepartementets rättssekretariat, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Expertgruppen har under tiden juni - oktober 1974 inte hållit något sammanträde.

Expertgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

14. Utredningen (B 1974:03) avseende översyn av lantmäteritaxan

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 juli 1974 för översyn av lantmäteritaxan (se Post- och Inrikes tidn. den 3 augusti 1974):

Utredningsman:
Wikström, Harry J., generaldirektör

Experter:
Nilsson, Göran J. H., överlantmätare (fr.o.m. den 1 september 1974)
Kleist, Åke O., revisionsdirektör (fr.o.m. den 1 september 1974)

Sekreterare:
Spännar, E. Gunnar, lantmätare (fr.o.m. den 1 september 1974)

Lokal: Bostadsdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (utredningsmannen)

Direktiv (anförande av statsrådet Zachrisson till statsrådsprotokollet den 12 juli 1974):

Till förrättningar och uppdrag som handläggs av lantmäteriorganen, dvs. främst fastighetsbildningsmyndigheterna, utgår ersättning till statsverket enligt lantmäteritaxan (1971:1101, ändrad 1973:1088, 1974:337). Huvudprincipen är att taxeavgifterna helt skall täcka det allmännas kostnader för verksamheten. I viss utsträckning sker emellertid nedsättning av avgifterna, innebärande en subventionering från det allmännas sida. Statsverkets årliga kostnader för lantmäteriorganens förrättnings- och uppdragsverksamhet är f. n. av storleksordningen 104 milj. kr., medan intäkterna enligt lantmäteritaxan är omkring 97 milj. kr. Av skillnaden 7 milj. kr., som täcks genom driftbidrag, avser för närvarande 2,3 milj. kr. skiftesverksamhet i Kopparbergs län som bedrivs helt på statsverkets bekostnad i överensstämmelse med äldre regler, medan 1 milj. kr. utgör statsbidrag till sakägare enligt kungörelsen (1971:1105, ändrad 1973:1089, 1974:338) om statsbidrag till kostnader för fastighetsbildningsförrättningar m. m. Dessa två bidragsposter lämnas här åt sidan. Återstoden, omkring 3,7 milj. kr., utgör den subventionering som uppkommer genom lantmäteritaxan. Subventionerna avser enbart förrättningsverksamheten och berör alltså inte uppdragsverksamheten. Förrättningarna utgörs av förrättningar för fastighetsbildning, fastighetsbestämning, vägfrågor, äganderättsutredningar m. m.

Den nu gällande lantmäteritaxan, som trädde i kraft den 1 januari 1972, är utarbetad i enlighet med grunder för taxesättningen i lantmäteriverksamheten som antogs av riksdagen år 1971 (prop. 1971:170, CU 1971:32, rskr 1971:322). Övervägandena år 1971 avsåg inte omfattningen av taxesubventioneringen. Den nya taxan vilar i detta avseende i likhet med tidigare gällande taxor på huvudprincipen om full kostnadstäckning. De år 1971 införda nya grunderna hade till syfte att anpassa avgifterna till den nytta de enskilda förrättningarna medför för fastighetsägarna. Tidigare taxor hade till skillnad härifrån haft det allmännas kostnader som principiell norm för beräkningen av ersättningen för olika förrättningar. Den år 1971 beslutade anpassningen av avgifterna till nyttan möjliggjorde en övergång i större utsträckning än tidigare till enhetliga avgifter, dvs. sakersättningar.

Användningen av tidersättning kunde i motsvarande mån minskas. I den mån en enhetlig avgift kunde införas också för komplicerade eller eljest tidskrävande förrättningar ansågs ett motiv för särskilda statliga subventioner i syfte att nedbringa sakägarnas kostnader för sådana förrättningar falla bort.

Av praktiska skäl ansågs den nya ordningen böra genomföras i etapper. Den tillämpades därför bara delvis i den lantmäteritaxa som trädde i kraft år 1972. En andra etapp genomfördes när lantmäteritaxan ändrades år 1973. Därvid lades fr. o. m. den 1 januari 1974 taxesättningen om beträffande ytterligare ett antal förrättningstyper. Omläggningen har bedömts minska behovet av medel för taxenedsättning i viss mån (jfr prop. 1973:1 bil. 14 s. 118 och prop. 1974:1 bil. 14 s. 61).

Efter 1973 års ändringar i lantmäteritaxan är de regler som är avsedda att ge möjlighet till subventionering konstruerade som bestämmelser om nedsättning i taxeavgiften som medges genom beslut i det särskilda fallet.

Nedsättning kan medges

1. om ersättningen står i missförhållande till den nytta som förrättningen medför för fastigheten och förrättningen är av betydelse från allmän synpunkt,

2. om förrättningen har inställts eller fastighetsbildningsmyndighetens beslut har undanröjts eller

3. om andra särskilda skäl för nedsättning föreligger.

Nedsättning får ske med belopp som är skäligt med hänsyn särskilt till den nytta som förrättningen medför för fastigheten. Nedsättning enligt 1. får inte ske i fråga om sakersättning. Nedsättning får inte heller ske med större del av ersättningsbeloppet än 50 %.

Efter de ändringar som ha skett i lantmäteritaxan finns det nu anledning att göra en översyn av taxan för att undersöka i vad mån det finns möjlighet att ytterligare gå över till sakersättning. Vidare finns det anledning att, i anslutning till den ökade tillämpning av sakersättning som har skett och eventuellt ytterligare kan ske, se över taxans subventionsregler. Denna översyn bör göras av en särskilt tillkallad sakkunnig. I den mån skäl för en fortsatt subventionering anses föreligga bör riktlinjerna för en sådan subventionering anges. Det gäller därvid bl. a. att klarlägga vilka allmänna intressen som en eventuell subventionsgivning enligt lantmäteritaxan skall tillgodose. Sådana allmänna intressen som företräds av särskilda organ— t. ex. intresset av jordbrukets rationalisering som har lantbruksmyndigheterna som särskilda företrädare — bör i allmänhet i mån av behov främjas av dessa särskilda organ genom andra åtgärder än nedsättning enligt lantmäteritaxan.

Utredningen har under tiden september - oktober 1974 hållit ett sammanträde.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1975.

15. Utredningen (B 1974:04) av den statliga organisationen för uppgifter avseende byggnadsväsen, fysisk planering och bostadspolitik

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 oktober 1974 för att utreda den statliga organisationen för uppgifter avseende byggnadsväsen,

fysisk planering och bostadpolitik (se Post- och Inrikes tidn. den 5 november 1974):

Utredningsman:

Svenson, S. Göte, statssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1974).

Experter:

Berggren, Göte B., byråchef (fr.o.m. den 12 november 1974)
Larsson, Elis R., länsbostadsdirektör (fr.o.m. den 12 november 1974)
Orell, P. Krister, 1:e byråsekreterare (fr.o.m. den 12 november 1974)
Yngvesson, Nils H., kommunalråd (fr.o.m. den 12 november 1974)
Åberg, Fritz A., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 12 november 1974)

Sekreterare:

Myhlback, Lennart J., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1974)
Wisén, Jan H., byrådirektör (fr.o.m. den 1 december 1974)

Lokal: Bostadsdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiv (anförande av statsrådet Carlsson till statsrådsprotokollet den 4 oktober 1974):

Bostadsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet med uppgift att främja bostadsförsörjningen. Inom verket finns fem byråer. Dessa är kanslibyrån, låne- och bidragsbyrån, planeringsbyrån, tekniska byrån och värderingsbyrån. Verket har också en regional organisation, länsbostadsnämnderna. Det finns en nämnd i varje län utom i Gotlands län. Där fullgör länsstyrelsen de uppgifter som normalt ankommer på länsbostadsnämnd.

Bostadsstyrelsen fick sin nuvarande organisation år 1962. I allt väsentligt är dock organisationen oförändrad sedan verket tillkom år 1948. I uppgifterna ingår främst att handha den statliga låne- och bidragsverksamheten för bostadsförsörjningen, undersöka och belysa utvecklingen i fråga om bostadsbyggandet och bostadsmarknaden samt beräkna det framtida bostadsbehovet. Vidare skall styrelsen och länsbostadsnämnderna bistå kommunerna och andra med bl. a. råd och anvisningar för att främja långsiktig planering av bostadsbyggandet och fortgående allmän förbättring av bostadsförsörjningen.

Inom den bostadspolitiska organisationen har sedan dess tillkomst skett betydande förändringar när det gäller arbetsuppgifternas fördelning på administrativa nivåer. Handläggningen av låne- och bidragsärenden som ursprungligen var en av styrelsens mera tyngande uppgifter har i allt väsentligt förts över till länsbostadsnämnderna. Bostadsstyrelsen är besvärsmyndighet i sådana ärenden. För låne- och bidragsverksamheten finns ett föremedlingsorgan inom varje kommun, vanligen kommunstyrelsen. Allt fler bostadspolitiska uppgifter har med tiden förts över från de statliga myndigheterna till de kommunala förmedlingsorganen.

Statens planverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden om planläggning av bebyggelse och om byggnadsväsendet. Planverket bildades år 1967 genom att uppgifter avseende myndighetsutövningen inom plan- och

byggnadsväsendet bröts ut ur byggnadsstyrelsen. Verkets regionala organisation, länsarkitektkontoren, inordnades år 1971 i länsstyrelserna. Den centrala organisationen byggdes år 1973 ut med en ny byrå i samband med att verket tillfördes ökade uppgifter i anslutning till den fysiska riksplaneringen. Numera består verket av fem byråer, nämligen administrativa byrån, byggnadsbyrån, planbyrån, regionbyrån och stadsbyrån. Det åligger planverket att ge råd och vägledning för planläggningen samt meddela föreskrifter, råd och anvisningar för byggnadsväsendet. Verket skall även främja samordning mellan egna och andra myndigheters insatser på dessa områden.

Såväl planverket som den bostadspolitiska organisationen har sedan de organisatoriska grunddragen lades fast ställts inför väsentliga förändringar i de yttre betingelserna för verksamhetens bedrivande. En översyn av organisation och arbetsuppgifter är därför motiverad i fråga om båda verken. Av vissa skäl, som torde framgå av vad jag anför i det följande, bör denna översyn göras i ett sammanhang. Uppgiften bör anförtros en särskilt tillkallad sakkunnig.

Den sakkunnige bör till en början undersöka möjligheterna att flytta över flera uppgifter till kommunala organ och att ge dessa ökad självständighet och större befogenheter vid handhavandet av uppgifter som de redan förut har anförtrotts. Vid denna prövning bör den sakkunnige utgå från att kommunerna efter slutförandet av indelningsreformen har förutsättningar för att ta ett väsentligt ökat ansvar för samhällsuppgifterna inom samhällsplanering och bostadspolitik. Den sakkunnige bör vid sin bedömning beakta länsberedningens förslag när det gäller arbetsfördelningen mellan stat och kommun. Vidare bör han beakta den pågående översynen av plan- och byggnadslagstiftningen.

När det gäller organisationen på den regionala nivån har som förut nämnts länsarkitektorganisationen inordnats i länsstyrelserna år 1971. Uppdraget till den sakkunnige bör inte omfatta någon ny prövning i denna del. Däremot bör länsbostadsnämndernas ställning och uppgifter omprövas. En första utgångspunkt för denna prövning erhålls sedan den sakkunnige övervägt möjligheterna att föra över uppgifter till kommunerna. Vidare bör undersökas i vad mån ytterligare arbetsuppgifter kan föras över från bostadsstyrelsen till organ på länsnivå. Arten och omfattningen av de arbetsuppgifter som enligt denna prövning bör utföras av myndighet på länsplanet får bli avgörande för den sakkunniges förslag till uppläggning av den framtida bostadspolitiska länsorganisationen. Åtskilliga skäl talar för att ett särskilt bostadspolitiskt länsorgan i allmänhet kommer att behövas även framdeles. Den sakkunnige bör emellertid vid utarbetande av sina förslag inte vara bunden till nuvarande organisationsstruktur och arbetsfördelning på länsnivån.

I fråga om den centrala verksorganisationen knyter sig intresset i första hand till sådana arbetsuppgifter och funktioner som berör båda ämbetsverken och som har ett nära inbördes samband. Jag tänker härvid framför allt på utarbetandet av normer samt råd och anvisningar för planläggning och bebyggelse. Byggnadsnormer utfärdas av båda ämbetsverken, av planverket som allmänna byggnadsföreskrifter och av bostadsstyrelsen i form av villkor för statliga lån eller bidrag. Sådana normer har haft avgörande betydelse framför allt för att under efterkrigstiden förbättra byggskicket och höja bostadsstandarden. Den långvariga bristsituationen på bostadsmarknaden har utgjort ett särskilt motiv för att genom normer säkerställa en hög kvalitetsnivå i byggandet.

När den sakkunnige prövar frågan om den centrala organisationen bör han utgå från att normer som skall styra byggnadsverksamhetens inriktning bör utfärdas av så få myndigheter som möjligt och att något dubbelarbete inte bör förekomma. När det gäller de normgivande uppgifter som ankommer på planverket och bostadsstyrelsen finns det uppenbarligen skäl för en långtgående samordning. Jag anser att goda skäl kan anföras också för att den myndighet som utfärdar normer, råd och anvisningar för byggandet skall ha att avgöra även i vad mån krav på tillämpning av svensk standard skall ställas i samband med statlig medverkan vid byggandets finansiering. Härvid förtjänar även följande synpunkter uppmärksamhet. När bostadsstyrelsen fastställer allmängiltiga lånevillkor i form av byggnadsnormer är beslutsbefogenheten kopplad till ett visst ekonomiskt ansvar i den meningen att det ankommer på styrelsen att överväga i vad mån normerna är förenliga med de hyrespolitiska målen för statens bostadslångivning. Denna sammankoppling av normgivningsmakt och ansvar för de ekonomiska konsekvenserna torde vara av mycket stort värde. För planverkets normverksamhet har det ekonomiska ansvaret inte samma direktkoppling till finansieringsuppgifter. Det finns följaktligen skäl att söka sig fram till en organisation där de nu angivna verksfunktionerna är starkt integrerade. Härför talar också att en förbättrad samordning mellan normerna och de regler som gäller för beräkning av låneunderlag m. m. framstår som angelägen. Vidare bör beaktas att den myndighet som administrerar bostadlångivningen naturligen får en nära kontakt med kommuner, byggherrar och bostadskonsumenter. Den erfarenhetsåterföring som detta innebär bör komma normverksamheten till godo.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört finns det skäl att pröva möjligheterna till en närmare integrering av planverkets och bostadsstyrelsens verksamheter. Den sakkunnige bör ha full frihet att från de utgångspunkter jag har angett pröva olika alternativ för att åstadkomma denna integrering. Han bör som ett alternativ undersöka möjligheterna att lägga samman verken till en myndighet och redovisa konsekvenserna av en sådan åtgärd.

Med hänsyn till servicefrågornas betydelse för boendemiljön bör i anslutning till vad servicekommittén framhåller i sitt betänkande (SOU 1973:24) Boendeservice 7 bostadsområdenas försörjning med lokaler och anläggningar bedömas på ett samlat sätt i anslutning till de ställningstaganden som gäller bostadsbyggandet. Kommittén har bl. a. föreslagit att ett råd för boendeservice skall inrättas. Bostadsstyrelsen har redan ansvar för den av servicekommittén tidigare föreslagna utvecklingsverksamheten inom serviceområdet. Med hänsyn härtill bör det övervägas om och i så fall på vilket sätt de uppgifter, som det av kommittén föreslagna rådet för boendeservice skulle få, kan inordnas i den centrala bostadsmyndighetens löpande verksamhet. Den sakkunniges undersökningar bör inriktas på att klarlägga vilka av det föreslagna rådets uppgifter som naturligt hör hemma i den centrala bostadsmyndighetens normala arbete och hur dessa bör hanteras för att samordningen med andra myndigheters verksamhet på detta fält skall underlättas. I detta sammanhang bör även servicefrågornas samband med den allmänna bebyggelseplaneringen och normerna för denna planering beaktas. Liksom när det gäller byggnadsnormerna framstår det som angeläget att handläggningen av servicefrågorna på central nivå sker på ett så integrerat sätt som möjligt.

Vid anmälan tidigare i dag av förslag till riksdagen om riktlinjer för bostadspolitiken (prop. 1974:150) anförde jag att den centrala bostadsmyndighetens verksamhet i ökad grad borde inriktas på åtgärder till stöd för bostadskonsumenter och beställare. Som exempel nämnde jag bl. a. åtgärder för att främja konsumentupplysning och varudeklaration i fråga om bostäder, ge information om mönsterplaner och mönsterprojekt, ge information och råd till småhusköpare i fråga om t. ex. finansiering, upphandling och kontraktsfrågor, ge information om bostadtillägg, ge information och råd i upphandlingsfrågor, utveckla underlag för att utarbeta program, infordra anbud och värdeanbud, följa pågående försök att finna former för vidgad boendedemokrati samt stödja experimentverksamhet inom bostadsbyggandet och utvecklingsprojekt inom serviceområdet. En del av de uppgifter jag nu nämnt ligger nära dem som utförs inom konsumentverket. Den närmare uppgiftsfördelningen mellan myndigheterna bör därför klarläggas. Den sakkunnige bör utarbeta sina förslag med beaktande av vad som sålunda anförts.

En grundläggande bostadpolitisk uppgift måste vara att fortlöpande undersöka och belysa utvecklingen i fråga om bostadsbyggandet och bostadsmarknaden samt beräkna det framtida bostadsbehovet. Sådana analyser har hittills i allt väsentligt grundats på relativt okomplicerade demografiska framskrivningar. Den sakkunnige bör överväga behovet av och formerna för att ta fram ett säkrare underlag för bedömningarna.

När det gäller att ta fram och bearbeta kostnadsuppgifter samt att belysa och informera om kostnadsutvecklingen inom bostadsbyggandets område är ansvaret f. n. uppdelat på bostadsstyrelsen, statistiska centralbyrån och den s. k. låneunderlagsgruppen.

Denna ansvarsuppdelning har föranlett oklarheter i fråga om vem som skall ta initiativ till åtgärder och ge information om kostnadsutvecklingen. Sedan år 1964 har låneunderlagsgruppen arbetat med dessa frågor och svarat för huvuddelen av bearbetning av och information om kostnader. Den sakkunnige bör överväga arbetsfördelningen på detta område från utgångspunkten att den centrala bostadsmyndigheten bör ha ansvaret för att belysa behovet av åtgärder som kan påkallas av byggnadskostnadernas utveckling samt för att informera om kostnadsutvecklingen. Därvid bör även bedömas behovet att fortsätta bostadsstyrelsens s. k. revisionsverksamhet med nuvarande inriktning och syfte. Bostadsstyrelsens uppgifter i fråga om analys av och information om hyres- och driftkostandsutvecklingen bör också övervägas i sammanhanget.

Sedan år 1966 har kreditförsörjningsfrågorna behandlats i en särskild av Kungl. Maj:t utsedd delegation för bostadsfinansiering. Möjligheterna och förutsättningarna för att i ökad utsträckning föra över ansvaret för information i finansieringsfrågor till bostadsmyndigheten bör övervägas av den sakkunnige.

Utöver vad jag uttryckligen omnämnt finns andra frågeställningar och problem som den sakkunnige kan ha anledning att beakta i sitt utredningsarbete. Han bör vid utförande av sitt uppdrag överväga de synpunkter som framförts av riksrevisionsverket med anledning av förvaltningsrevision som verket företagit inom såväl statens planverk och den bostadspolitiska organisationen som vissa delar av länsstyrelseorganisationen.

Den sakkunnige bör på grundval av sina överväganden om de berörda myndigheternas arbetsuppgifter lägga fram detaljerade förslag rörande framtida organisation och medelsbehov. Som allmän utgångspunkt bör därvid gälla att den sammanlagda resursmängd som f. n. står till förforgande för de organisationsenheter som berörs av översynen inte skall ökas.

Den sakkunnige bör redovisa resultatet av sitt utredningsarbete snarast möjligt och senast under första halvåret 1976.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

16. Kommittén (B 1974:05) för de svenska förberedelserna för FN:s konferens om bostads- och bebyggelsemiljö

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 oktober 1974 med uppdrag att svara för de svenska förberedelserna inför FN:s konferens om bostads- och bebyggelsemiljö i Vancouver, Kanada, år 1976:

Ordförande:

Carlsson, G. Ingvar, statsråd, led. av riksdagen (fr. o. m. den 25 oktober 1974)

Ledamöter:

Bernhard, Harry, överingenjör (fr.o.m. den 1 december 1974)
Eriksson, Olle, professor (fr.o.m. den 1 december 1974)
Holm, Lennart, generaldirektör (fr.o.m. den 1 december 1974)
Lindgren, Lennart, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 december 1974)
Sohlman, Staffan, departementsråd (fr.o.m. den 1 december 1974)
Svenson, Göte, statssekreterare (fr.o.m. den 1 december 1974)
Thorsson, Inga, statssekreterare (fr.o.m. den 1 december 1974)
Ågren, Lars, direktör (fr.o.m. den 1 december 1974)
Årlin-Jussil, Ingrid S., sakkunnig (fr.o.m. den 1 december 1974)

Sekreterare:

Persson, Sture, kansliråd (fr.o.m. den 1 december 1974)
Wettergren, B. M. Elisabeth, fil. kand. (fr.o.m. den 1 december 1974)

Lokal: Bostadsdepartementet, Jakobsgatan 26, Fack, 103 20 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

Industridepartementet

Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1974: 2, 4, 5, 6, 9, 11, 12, 19, 21 och 27

1. Koncentrationsutredningen (Fi 1962:37)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 november 1961 för utredning rörande ägandeförhållandena och maktkoncentrationen i det privata näringslivet (se Post- och Inrikes tidn. den 18 december 1961):

Ordförande:
Lindberger, Lars, t.f. överdirektör (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Ledamöter:
Faxén, Karl-Olof, docent
Hagnell, Hans, landshövding, f.d. led. av riksdagen
Lindberger, Lars, t.f. överdirektör (t.o.m. den 31 december 1973)
Olsson, K. Helmer, f.d. generaldirektör
Tidefelt, J. Sune, förbundssekreterare

Experter:
Carling, Alf G., docent
Grassman, Sven H. W., fil. lic.
Lundgren, Nils, fil. lic.
Pettersson, N. Lennart, fil. kand., led. av riksdagen
Ribrant, Gunnar C. H., kansliråd

Sekreterare:
Hjorth, Lars E. A., departementssekreterare

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1962 års riksdagsberättelse I Fi 37. Tilläggsdirektiv, se 1972 års riksdagsberättelse I 2.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1975.

2. Kraftledningsintrångsutredningen (Fi 1969:52)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 april 1968 för att se över normerna för bestämmande av ersättning vid intrång av kraftledning i åkermark och jämförlig mark (se Post- och Inrikes tidn. den 22 maj 1968):

Utredningsman:
Fogelkvist, Karl Gustaf, rådman

Experter:
Fridell, G. Ingvar, universitetslektor
Haraldson, L. Åke, professor
Åkerman, N. Håkan, överdirektör

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex sammanträden.

Utredningen har i december 1974 färdigställt betänkandet (Ds I 1974:11) Förslag till normer för ersättning vid intrång av kraftledning i åkermark och liknande mark, vilket f. n. är under mångfaldigande.

Uppdraget är därmed slutfört.

3. Företagsdemokratidelegationen (Fi 1969:64)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 november 1968 för frågor rörande försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati i de statliga aktiebolagen:

Ordförande:
Pettersson, Eric B., generaldirektör

Ledamöter:
Cox, Arne J., direktör
Janérus, R. Inge, ombudsman
Lind, F. Olof, direktör
Modig, Karl-Erik V., ombudsman
Ström, K. Fingal, kansliråd
Wehlin, Sven, andre förbundsordförande

Experter:
Andersson, Alf Å. H., fil. kand.
Hammarström, Olof M., departementssekreterare
Hodann, Jan O. M., fil. kand. (t.o.m. den 31 mars 1974)
Karlsson, Lars Erik, civilekonom

Sekreterare:
Brodén, E. Bertil, byrådirektör

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 21 73

Direktiven för delegationen, se 1969 års riksdagsberättelse Fi 64.

Delegationen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer och andra som berörs av delegationens arbete.

Delegationen har under perioden publicerat en rapport om Företagsdemokrati i de statliga bolagen - Nuläge och utvecklingsprogram samt fortsatt arbetet med utvärderingen av försöksverksamheten vid tobaksfabrikerna i Arvika och Härnösand.

Delegationens framtida verksamhet är beroende av förhandlingar som pågår mellan å ena sidan Statsföretagens förhandlingsorganisation (SFO) och å andra sidan Landsorganisationen i Sverige (LO) och Privattjänstemannakartellen (PTK) om verksamhetens bedrivande inom ett partssammansatt organ.

4. Närförläggningsutredningen (I 1970:16)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 mars 1970 för att utreda frågor rörande närförläggning av atomkraftverk (se Post- och Inrikes tidn. den 2 maj 1970):

Ordförande:
Håkansson, Hans E. V., verkställande ledamot

Ledamöter:
Carlbom, Lars E., överingenjör
Hedgran, Arne G., avdelningschef
Larsson, Yngve B., direktör
Ryman, Jan-Erik, direktör
Svensson, Kjell R., kansliråd
Wivstad, O. Ingvar, teknisk direktör

Experter:
Almqvist, Per E. A., tekn. lic.
Bringfeldt, Björn T., förste statsmeteorolog
Grimås, Ulf G. A., laborator
Kindahl, P. Jan, byrådirektör
Nilsson, E. Tore R., reaktorinspektör
Schultz, Göran O. H., civilingenjör
Thunell, Jörgen S., civilingenjör
Westerlund, S. Harald, fil. mag.

Sekreterare:
Bergström, Stig O. W., civilingenjör

Bitr. sekreterare:
Green, Nils A. R., ingenjör
Thyberg, P. Jan, departementssekreterare

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse I 16. Tilläggsdirektiv, se 1972 års riksdagsberättelse I 8.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tolv sammanträden. Därutöver har sex sammanträden hållits med utredningens expertgrupp.

Utredningen har den 12 augusti 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:56) Närförläggning av kärnkraftverk. Därjämte har utredningen överlämnat ett trettiotal expertrapporter, som utgör det tekniska underlaget för betänkandet.

Utredningens arbete har avslutats med utgången av december 1974.

5. Grafiska kommittén (I 1970:18)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1970 för att utföra vissa undersökningar av den grafiska industrin (se Post- och Inrikes tidn. den 9 juli 1970):

Ordförande:
Jungenfelt, Karl G., professor

Sakkunniga:
Alderin, Erik K., förbundsordförande
Gålmark, Per G., direktör
Jacobsson, S. E. O. Nicke, avdelningsdirektör
Lidén, Lars Y., direktör
Lundell, Lars-Erik V., ombudsman
Moreau, Jan-Erik, pol. mag.
Österberg, Rolf V., direktör

Experter:
Adstedt, G. Roland, direktör
Johansson, B. Östen, byråchef
Kleist, Åke O., revisionsdirektör
Kulling, Ernst R., direktör
Ljung, C. H. T. Johan, direktör

Sekreterare:
Vinell, Lars G., docent

Direktiven för kommittén, se 1971 års riksdagsberättelse I 15.

Kommittén har under tiden november 1973 - maj 1974 hållit tio sammanträden samt haft överläggningar med olika organisationer som

berör kommitténs arbete.

Kommittén har den 10 juni 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:34) Grafisk industri i omvandling.

Uppdraget är därmed slutfört.

6. Installationsbranschutredningen (I 1970:21)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 december 1970 för en kartläggning och analys av installationssektorn (se Post- och Inrikes tidn. den 20 februari 1971):

Utredningsman:
Cederwall, Gustav F. E., landshövding

Experter:
Bergvall, K. Lennart, arkitekt
Bernhard, Harry B., överingenjör
Boysen, Arne, civilingenjör
Hidemark, Bengt Å. H., arkitekt
Rengholt, Ulf N., tekn. lic.
Rydh, Olof G. G., pol. mag.
Wallin, Allan, avdelningsdirektör
Welin, Einar, direktör

Sekreterare:
Mildner, Erwin A., fil. lic.

Bitr. sekreterare:
Cederlund, Lars Johan O. B., civilekonom

Direktiven för utredningen, se 1972 års riksdagsberättelse I 13.

Utredningen har under tiden november 1973 - maj 1974 hållit fem sammanträden.

Utredningen har den 2 augusti 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:47-48) Installationssektorn.

Uppdraget är därmed slutfört.

7. Sveriges internationella byggnadskommitté (In 1970:34)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1970, med huvudsaklig uppgift att främja internationellt ekonomiskt, industriellt och tekniskt-vetenskapligt samarbete inom områdena för byggnadsindustri och byggnadsmaterialindustri, främst då det gäller bostadsbyggande:

Ordförande:
Cederwall, Gustav F. E., landshövding

Ledamöter:
Antoni, Nils A. T., professor
Bergvall, K. Lennart, arkitekt
Bernhard, Harry B., överingenjör
Blomqvist, Gösta N., direktör (t.o.m. den 31 mars 1974)
Eriksson, Olof E., professor
Essunger, N. Gunnar R., överingenjör
Johnson, Arne I., professor
Karlén, F. Ingvar G. D., direktör
Källenius, Sten I. R., direktör, f.d. led. av riksdagen
Leo, P. Gunnar, direktör
Liljefors, B. Anders, byggnadsråd
Lindström, S. Olle, direktör (fr.o.m. den 1 april 1974)
Myrlöv, Åke E., direktör
Olsson, Esbjörn O., utredningschef
Orlando, A. N. Henning, arkitekt

Sekreterare:
Grenéstedt, E. Lennart N., departementsråd

Bitr. sekreterare:
Barenthin, K. Willi S., departementssekreterare

Lokal: Arbetsmarknadsdepartementet, Kanslihuset, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Kommittén har den 1 juli 1974 överförts till industridepartementet.

Inom ramen för ingångna samarbetsöverenskommelser med Förenta staterna, Japan, Polen, Sovjetunionen och Ungern har representanter för kommittén deltagit i överläggningar i Sverige och utomlands med företrädare för vederbörande lands bostads- och byggnadsmyndigheter m. fl. organ.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

8. Elutredningen (I 1971:01)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 maj 1971 för att utreda frågor rörande eldistributionens och elproduktionens organisation (se Post- och Inrikes tidn. den 24 juni 1971):

Utredningsman:
Lemne, Mats H., landshövding

Experter:
Bergman, Rolf A. G., pol. mag. (t.o.m. den 30 september 1974)
Håkansson, Hans E. V., fil. lic.
Lindmark, Lars E., försäkringsdomare
Peterson, Tore E. S., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)

Bitr. sekreterare:
Björk, Jan E., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1974)
Lemne-Bergman, Marja E., fil. kand. (t.o.m. den 31 mars 1974)

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 22 40 (ordföranden), 763 21 98 (bitr. sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1972 års riksdagsberättelse I 14.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 29 sammanträden samt haft överläggningar med av utredningens arbete berörda parter.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

9. Dataindustriutredningen (I 1971:02)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 juni 1971 den 24 november 1972 för utredning rörande näringspolitiska åtgärder på det datatekniska området (se Post- och Inrikes tidn. den 18 januari 1972):

Ordförande:
Brynielsson, Harry A. B., direktör

Sakkunniga:
Anér, Kerstin, fil. dr, led. av riksdagen
Hellberg, D. Kjell V., direktör
Larsson, Y. Allan G., statssekreterare
Lidmalm, Tord N. G., direktör
Pernelid, V. Åke E., direktör
Pettersson, N. Lennart, fil. kand., led. av riksdagen
Redvall, Knut L., förste sekreterare
Wedell, N. Gunnar, direktör

Experter:
Almqvist, Bert A., direktör
Brising, Lars H., direktör
Bubenko, Janis Jr., bitr. professor
Dahlqvist, Germund G., professor
Danielsson, Per-Erik, professor
Dopping, S. P. Olle, universitetslektor
Fröberg, Carl-Erik T., professor

Goldberg, Walter H. G. K. M., professor
Gussing, N. Ragnar J., byrådirektör
Gällmo, Bengt W., civilingenjör
Hambraeus, Gunnar A., professor
Jacobaeus, A. Christian, direktör
Jiewertz, Bengt K-O., civilingenjör
Johansson, Hans I., t.f. organisationsdirektör
Langefors, N. Börje, professor
Larsson, Hans O., byrådirektör
Larsson, Torsten A., driftdirektör
Lindberg, S. Lennart, organisationsdirektör
Lindeborg, E. G. Lennart, avdelningsdirektör
Lindström, B. E. Gunnar, direktör
Lébeck, S. A. Lennart, civilingenjör
Magnusson, Björn H., avdelningsdirektör
Mellberg, Kjell, civilingenjör
Norrby, P. T. Johannes, direktör
Persson, Staffan, bitr. professor
Pettersson, Karl-Henrik, departementsråd
Rullgård, K. Åke, ingenjör
Rundkvist, Åsa, pol. mag.
Sem-Sandberg, Sverre G., direktör
Sigvardsson, Bejron K. G., överingenjör
Stemme, N. G. Erik, professor
Svenonius, Per H., avdelningschef
Wendel, Sven G., sektionschef

Sekreterare:
Wetterholm, Bengt A. W., direktör

Bitr. sekreterare:
Eklund, Ulf R., fil. kand.
Ohlin, Tomas, fil. lic.

Direktiven för utredningen, se 1972 års riksdagsberättelse I 15.

Utredningen har under tiden november 1973 - april 1974 hållit sju sammanträden. Därutöver har 13 sammanträden hållits med experter ingående i ett antal referensgrupper.

Utredningen har den 26 april 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:10) Data och näringspolitik 74.

Uppdraget är därmed slutfört.

10. Verkstadsindustridelegationen (I 1971:03)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1971 för samordning av utredningsverksamheten rörande verkstadsindustrin (se Post- och Inrikes tidn. den 18 januari 1972):

Ordförande:
Österberg, Gunnar R., departementssekreterare

Ledamöter:
Björck, Olle, direktör
Edin, Per-Olov, utredningschef (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Hellström, K. Birger, direktör
Olsson, Jan E. A., fil. kand. (t.o.m. den 30 september 1974)
Söderberg, Stig J. F., ombudsman

Expert:
Johansson, B. Östen, byråchef (fr.o.m. den 1 oktober 1974)

Sekreterare:
Franson, Thomas P., kanslisekreterare

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 21 08 (ordföranden), 763 21 05 (sekreteraren)

Direktiven för delegationen, se 1972 års riksdagsberättelse I 16.

Delegationen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 15 sammanträden.
Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

11. 1972 års FFV-utredning (I 1972:02)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 februari och den 14 april 1972 för att utreda den framtida verksamhetsinriktningen m. m. för förenade fabriksverken (se Post- och Inrikes tidn. den 20 april 1972):

Ordförande:
Johansson, Knut B. M., förbundsordförande, led. av riksdagen

Sakkunniga:
Granath, Sölve, förste ombudsman
Malmberg, Eric G., generaldirektör
Ottosson, C. E. Holge, direktör, f.d. led. av riksdagen
Sandberg, Lars G., förbundsordförande
Sundberg, L. Nore, civilekonom

Expert:
Hansson, N. Lennart, kansliråd

Sekreterare:
Jensen, Birger H. L., organisationsdirektör

Bitr. sekreterare:
Tegnér, Per A. A., departementssekreterare

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse I 17.

Utredningen har under tiden november 1973 - april 1974 hållit tio sammanträden. Därutöver har ett arbetsutskott inom utredningen hållit fyra sammanträden.

Utredningen har den 5 juni 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:38) FFV Förenade fabriksverken.

Uppdraget är därmed slutfört.

12. Energiprognosutredningen (I 1972:03)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 mars 1972 för att utreda och bedöma den framtida utvecklingen på energiområdet (se Post- och Inrikes tidn. den 20 april 1972):

Ordförande:
Lyberg, Bengt, landshövding

Sakkunniga:
Gradin, Rolf U., civilingenjör
Hambraeus, Gunnar A., professor
Håkansson, Hans E. V., fil. lic.
Mäler, Karl Göran, docent
Experter som företräder de politiska partierna:
Clarkson, Rolf A., direktör, led. av riksdagen
Henningsson, H. Einar G. M., elektriker, f.d. led. av riksdagen
Pettersson, Harald A. I., lantbrukare, led. av riksdagen
Sundelin, F. Bernhard, åkeriägare, led. av rikdagen
Svensson, Jörn, planeringsdirektör, led. av riksdagen
Ångström, Rune T., direktör, led. av riksdagen

Övriga experter:
Danielson, Nils-Gustaf F., byråchef
Frigren, Suzanne M., departementssekreterare
Grimås, Ulf G. A., laborator
Hagson, Carl A., direktör
Hannervall, Lars H., överingenjör
Holmqvist, Sture L., kommunalråd

af Klintberg, Rolf H. F., direktör
Lindgren, Claes B. L., direktör
Lundmark, Nils A. J., byråchef
Sterne, Bengt G., direktör
Waldenby, Torbjörn, direktör

Huvudsekreterare:
Höjeberg, Mats O., avdelningsdirektör

Bitr. sekreterare:
Boman, O. Gunilla, byrådirektör
Lindblad, Carl-Johan V., fil. lic. (fr.o.m. den 25 mars t.o.m. den 30 juni 1974)
Sjöblom, S. Åke, byrådirektör

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse I 18.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörts av utredningens arbete. Dessutom har utredningens experter hållit åtta sammanträden. Vidare har utredningens ordförande och huvudsekreterare deltagit i World Energy Conference i Detroit, Förenta staterna, i september 1974. Ordföranden har också deltagit i ett symposium kring energi- och råvarufrågor i Paris.

Utredningen har den 13 september 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:64-65) Energi 1985 2000.

Uppdraget är därmed slutfört.

13. Petroindustriutredningen (I 1972:04)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 april och den 7 juni 1972 för att utreda frågan om transport, raffinering och förädling av olja och naturgas (se Post- och Inrikes tidn. den 23 maj 1972).

Ordförande:
Grafström, Erik O. Hj., f.d. generaldirektör

Sakkunniga:
Carlsson, Arne R., direktör
Eidem, Ingmar, tekn. dr
Gustafson, Sven H., bankkamrer, led. av riksdagen
Häll, Karl-Erik, ombudsman, led. av riksdagen
Nettelbrandt, Alfred, direktör
Paulsson, G. Valfrid V., generaldirektör
Tengroth, Bengt T., ordförande i Svenska hamnförbundet
Ågren, Enar, förbundsordförande

Experter:
Carling, Alf G., docent (fr.o.m. den 7 januari 1974)
Fredenmark, Gunnar L., direktör
Gustavsson, S. A. Göran, civilingenjör
Hjorth, Lars E. A., departementssekreterare (fr.o.m. den 7 januari 1974)
Kignell, Jan-Erik, direktör
Thyberg, P. Jan, departementssekreterare

Sekreterare:
Löfgren, Torsten Hj., pol. mag.

Bitr. sekreterare:
Sedvallson, B. Gunnar H., civilingenjör
Widell, Lennart G., civilekonom

Lokal: Munkbron 11, 3 tr., 111 28 Stockholm, tel. 11 67 24 (Löfgren), 11 67 03 (Sedvallsson), 11 66 54 (Widell)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse I 19.

Kungl. Maj:t har den 5 april 1974 uppdragit åt utredningen att inom ramen för direktiven med förtur behandla frågan om den fortsatta raffinaderiutbyggnaden. I analysen bör även ingå det mest gynnsamma inlandsalternativet.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit elva sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Studieresor har företagits till Nederländerna och Finland.

Utredningen har den 3 oktober 1974 avgett rapporten (Ds I 1974:7) Petroindustrin i Sverige - alternativa raffinaderilägen.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

14. Pyroteknikutredningen (H 1972:05)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 november 1972 för att utreda frågan om den samhälleliga regleringen på det pyrotekniska området (se Post- och Inrikes tidn. den 2 december 1972):

Utredningsman:
Hybbinette, Anna-Greta, fil. lic.

Sekreterare:
Agnell-Radhe, Anna-Lisa, byrådirektör

Lokal: Rosenbad 2, 5 tr., 103 20 Stockholm, tel. 763 24 12. Postadress: Handelsdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse I 15.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1975.

15. 1972 års försöksdjursutredning (I 1972:06)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 juni 1972 för utredning rörande försörjning med djur för vetenskapliga försök (se Post- och Inrikes tidn. den 15 juli 1972):

Utredningsman:
Nilsson, E. Hjalmar, f.d. landshövding, f.d. led. av riksdagen (avliden den 21 mars 1974)
Tidblad, Bengt G. V., länsveterinär (fr.o.m. den 22 mars 1974)

Experter:
Bierke, Pär N., konsulent
Juhlin, Rolf, överingenjör
Salenstedt, Carl-Rune, professor
Sundberg, L. Nore, civilekonom
Wass, Lars A., försöksdjurskonsulent

Sekreterare:
Tidblad, Bengt G. V., länsveterinär (t.o.m. den 21 mars 1974)

Lokal: Länsveterinärexpeditionen, V:a Kyrkogatan 6. Postadress: Box 169, 871 01 Härnösand, tel. 0611/140 96 eller 0611/29 000

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse I 21.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 21 sammanträden.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1975.

16. Utredningen (I 1972:07) rörande vissa frågor inom järn- och stålområdet

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 augusti 1972 för utredning rörande vissa frågor inom järn- och stålområdet (se Post- och Inrikes tidn. den 25 september 1972):

Ordförande:
Ekström, John E., ekon. lic.

Sakkunniga:
Andersson, K. Börje, kommunalråd
Larsson, Y. Allan G., statssekreterare
Lundqvist, Nils, direktör
Nabseth, Lars G., direktör
Söderberg, Johan, direktör
Åberg, Gunnar, chefingenjör

Experter:
Croneborg, K. O. Rutger, kommerseråd
Forslund, Sten H. C., direktör
Magnusson, Egon S. I., ingenjör
Thörnberg, Ove V., ombudsman
Wohrne, Vulf O., direktör

Sekreterare:
Rydh, Olof G. G., pol. mag.

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 21 25 (ordföranden), 763 21 00 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1973 års riksdagsberättelse I 22.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fyra sammanträden.

Utredningen har den 7 oktober 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:78) Stålindustrins framtida utveckling, Behovet av särskilda undersökningar och information.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1975.

17. Utredningen (I 1972:08) om radioaktivt avfall (Aka-utredningen)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 december 1972 den 28 december 1973 för att utreda frågor om högaktivt avfall från kärnkraftverk (se Post- och Inrikes tidn. den 10 mars 1973 och den 31 maj 1974):

Ordförande:
Netzén, K. Gösta, f.d. landshövding, f.d. led. av riksdagen

Sakkunniga:
Bergqvist, Jan G., pol. mag., led. av riksdagen
Larsson, K. Einar A., lantbrukare, led. av riksdagen
Larsson, Lars-Gunnar, professor
Takman, John O., överläkare, led. av riksdagen
Westlin, E. Arne, avdelningschef
Wijkman, Anders I. S., sekreterare, led. av riksdagen
Wååg, Nils Erik, byggnadsingenjör, led. av riksdagen
Ångström, Rune T., direktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Experter:
Ekevärn, Gunnar, generaldirektör
Hjärne, Leif R. D., fil. kand. (fr.o.m. den 1 november 1974)
Hultgren, Åke V., fil. lic.

Larsson, Alf H., civilingenjör
Lindell, Bo G., professor
Lindgren, I. Lennart, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Mandahl, K. Bertil G., ingenjör (fr.o.m. den 1 juli 1974)
Svenke, J. Erik K., direktör

Sekreterare:
Moding, A. Philip V., planeringsdirektör

Bitr. sekreterare:
Fransson, Hans G. V., byrådirektör (fr.o.m. den 1 maj 1974)

Lokal: Humlegatan 1 A, 211 27 Malmö, tel. 040/97 35 50 (ordföranden), 97 35 70 (sekreteraren), 97 35 60 (kansliet)

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse I 19.

Tilläggsdirektiv (anförande av statsrådet Johansson till statsrådsprotokollet den 10 maj 1974):

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 december 1972 tillkallade jag den 25 april 1973 sju sakkunniga för att utreda frågor om hanteringen av högaktivt avfall från kärnkraftverk. Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 december 1973 tillkallade jag senare ytterligare två sakkunniga att delta i arbetet. De sakkunniga skall analysera olika frågor som är av betydelse för den svenska handlingsberedskapen på området.

I utredningens nuvarande uppdrag ligger inte att särskilt undersöka hanteringen av låg- och medelaktivt avfall. Utredningen skall emellertid undersöka i vilken utsträckning lagring av sådant avfall av lägre aktivitet som kräver särskilda skyddsåtgärder eller behöver förvaras under relativt långa tidsperioder, kan samordnas med långtidslagring av högaktivt avfall.

Låg- och medelaktivt avfall produceras inom samtliga delar av bränslecykeln, dvs. vid uranbrytning, utvinning av uran, bränsletillverkning, användning av bränslet i kärnkraftverk och upparbetning av det använda bränslet. Dessutom produceras dylikt avfall vid sjukhus, industrier, vetenskapliga institutioner m. fl. som använder radioaktiva isotoper. Det låg- och medelaktiva avfallet från kärnkraftverk förvaras f. n. på kärnkraftverkets område, medan övrigt sådant avfall transporteras till Studsvik, där det tas om hand av AB Atomenergi.

En arbetsgrupp bestående av företrädare för bl. a. social- och jordbruksdepartementen, statens strålskyddsinstitut, statens naturvårdsverk och Aktiebolaget Atomenergi överlämnade år 1972 till statens strålskyddsinstitut en rapport med förslag till riktlinjer för omhändertagande av radioaktivt avfall av låg- och medelaktiv art. Den årliga mängden sådant avfall beräknades för Sveriges del år 1980 uppgå till ca 15 000 m^3 med en aktivitet av ca 300 000 curie. Enligt gruppens uppfattning borde radioaktivt avfall från sjukhus, forskningsinstitutioner och industier behandlas vid en central avfallsanläggning. AB Atomenergis anläggning i Studsvik angavs som en lämplig plats för central hantering. Gruppen ansåg att man på sikt borde sträva efter en central förvaring av alla typer av aktivt avfall.

Arbetsgruppen angav ett antal frågor, som borde studeras ytterligare bl. a. frågan om den slutliga förvaringen av det avfall som skall lagras

under lång tid, dvs. mer än 30 år.

Sedermera har delegationen för forskning rörande kärnkraftens säkerhets- och miljöfrågor, KÄRNSÄKFORSK, påbörjat vissa studier rörande låg- och medelaktivt avfall. Sålunda har delegationen anslagit medel till ett projekt rörande testmetoder för filter som skall rena luftburet avfall. Andra projekt berör förbränning av lågaktivt fast avfall och hantering av halvflytande avfall. För slutlig deponering av fast avfall skall förutsättningarna för deponering i mark undersökas.

OECD:s kärnenergiorgan (NEA) har arbetat mycket med frågor om hantering av radioaktivt avfall, framförallt låg- och medelaktivt avfall. Bl. a. har man nyligen tillsatt en arbetsgrupp under kommittén för strålskydd och hälsovård för att utreda frågor rörande radioaktivt avfall.

Ett sätt att hantera det lågaktiva avfallet, som nu används av vissa länder, är dumpning i havet. I NEA:s regi företas regelbundet dumpningar i Atlanten, där de medlemsländer som är intresserade av att dumpa lågaktivt avfall går samman och gemensamt väljer tidpunkt och plats för dumpningen. Denna sker under NEA:s kontroll.

Dumpningen är accepterad i internationell rätt. London-konventionen 1972 om förhindrande av havsförorening genom utsläpp av avfall i haven, som Sverige har ratificerat (prop. 1973:111, JoU 1973:27, rskr 1973:234), innehåller inte något generellt förbud mot dumpning i havet av radioaktivt avfall. I konventionen förutsätts att det internationella atomenergiorganet (IAEA) definierar vilket aktivt avfall som inte bör dumpas i havet. Vidare ingår i IAEA:s uppdrag att ge rekommendationer för utfärdandet av nationella tillstånd för dumpning i havet av radioaktivt avfall. Arbetet med dessa uppgifter pågår f. n. inom IAEA.

Den svenska lagstiftningen är numera ytterst restriktiv till dumpning. Lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten, som trädde i kraft år 1972, innebär förbud mot dumpning av alla typer av avfall i havet på svenskt territorialvatten eller från svenskt fartyg även på internationellt vatten (prop. 1971:160, JoU 1971:68, rskr 1971:308). Kungl. Maj:t kan enligt lagen medge undantag från dumpningsförbudet.

Med hänsyn till den svenska lagstiftningen torde förvaring på land under kontrollerade betingelser vara det alternativ som blir aktuellt för svensk del. Det är då väsentligt att klarlägga vilka villkor som bör gälla för lagringen med avseende på isolering från omgivningen under den tid som avfallet skall hållas under uppsikt. En fråga i detta sammanhang är t. ex. om visst lågaktivt avfall kan deponeras inom ett avgränsat område direkt i mark utan skyddsinneslutning.

Även om flera behandlings- och deponeringssystem har studerats och praktiserats i många länder, kvarstår frågan om vilket system som är det bästa för svenska förhållanden, särskilt med tanke på hanteringen av avfallet på lång sikt.

Statens strålskyddsinstitut och delegationen för atomenergifrågor har tillsyn över efterlevnaden av strålskyddslagen (1958:110) resp. atomenergilagen (1956:306) och atomansvarighetslagen (1968:45). Frågan om den långsiktiga förvaringen av låg- och medelaktivt avfall behandlas inte särskilt i dessa lagar eller i myndigheternas instruktioner. Det är därför inte helt klart, vilken av dessa myndigheter som är ansvarig för tillsyn över långtidsförvaring av detta radioaktiva avfall. Det är även tveksamt i vilken utsträckning den nuvarande lagstiftningen täcker detta område.

Mot den angivna bakgrunden anser jag att utredningens uppdrag nu bör utvidgas till att även omfatta frågor rörande hantering och förvaring av låg-

och medelaktivt avfall, inkl. sådant avfall som inte härrör från kärnkraftverk.

De sakkunniga bör, på liknande sätt som gäller för högaktivt avfall, gå igenom de tekniska, ekonomiska och säkerhetsmässiga problemen i samband med transporter, behandling och förvaring av det låg- och medelaktiva avfallet. Efter en genomgång av de behandlings- och deponeringssystem som används utomlands och av förutsättningarna för avfallsdeposition i Sverige bör de sakkunniga ange metoder som kan komma ifråga för svensk del för hantering och förvaring av låg- och medelaktivt avfall. I uppdraget bör även ingå att definiera och avgränsa ansvaret hos producenter av låg- och medelaktivt avfall.

De sakkunniga bör vidare behandla frågan om behovet av behandlings- och deponeringsplatser för låg- och medelaktivt avfall. De bör därvid, från såväl organisatoriska som samhällsekonomiska utgångspunkter, pröva möjligheterna att behandla avfallet vid en central anläggning. Därvid bör de sakkunniga också ta ställning till lämpligheten av att samordna omhändertagandet av det låg- och medelaktiva avfallet med andra verksamheter inom den kärntekniska sektorn och speciellt med en eventuell förvaring av högaktivt avfall i Sverige.

De sakkunniga bör bedöma behovet av tekniska resurser och personal för omhändertagandet och tillsynen av avfallet. De bör vidare överväga vilka forsknings- och utvecklingsinsatser som behövs. I uppdraget ingår även frågor om organisation och finansiering av de nämnda verksamheterna.

Utgångspunkten skall vara att samtliga kostnader som är förknippade med hanteringen och förvaringen av aktivt avfall skall bäras av producenterna.

De sakkunniga bör slutligen undersöka om ytterligare lagstiftning behövs för att reglera det juridiska och ekonomiska ansvaret för hantering och lagring av låg- och medelaktivt avfall.

De sakkunniga bör beakta de möjligheter som kan finnas till internationellt samarbete beträffande avfallshanteringen. Därvid bör de sakkunniga särskilt överväga möjligheten till nordiskt samarbete.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 14 sammanträden samt haft överläggningar med olika myndigheter, organisationer och andra som berörs av utredningens arbete. Utredningen har gjort studiebesök i kärnforskningsstationerna Marcoule, Frankrike, Risö, Danmark och Otnäs, Finland. Vidare har företrädare för utredningen deltagit i konferenser om avfallsfrågor i bl. a. Frankrike och Österrike.

Utredningen har den 24 juni 1974 avgett en lägesrapport (Ds I 1974:6) Kärnkraftens högaktiva avfall.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

18. Delegationen (I 1973:01) för informationssystemet företag - samhälle

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 februari 1973 för att utveckla informationssystemet samt leda och utvärdera

försöksverksamheten enligt lagen (1972:826) om uppgiftsskyldighet i vissa planeringsfrågor (se Post- och Inrikes tidn. den 31 mars 1973):

Ordförande:
Pettersson, Eric B., generaldirektör (t.o.m. den 14 februari 1974)
Ribrant, Gunnar C. H., kansliråd (fr.o.m. den 15 februari 1974)

Ledamöter:
Frid, Sven Runē, byråchef
Holmqvist, Åke H., departementssekreterare
Hugosson, Kurt I., byråchef, led. av riksdagen
Karlsson, Bengt Olof, kansliråd
Lönnqvist, Åke S. G., avdelningschef
Oscarsson, Gösta H., departementssekreterare
Ledamöter i rådgivande nämnden:
Adelsohn, Ulf, borgarråd (t.o.m. den 28 februari 1974)
Ahlgren, Nils U., avdelningsdirektör
Faxén, Karl-Olof, docent
Hjalmarsson, Yngve H. J., utredningssekreterare
Martin, Gerard E. K., revisor
Paulsson, Gustav V., direktör
Pettersson, Bengt A. G., byråchef
Petersson, Carl-Gunnar, sekreterare (t.o.m. den 28 februari 1974)
Ridal, Håkan, länsarkitekt
Royen, Sverre N. H., direktör
Sandebring, Hans E., direktörsassistent (fr.o.m. den 1 mars 1974)
Sillén, Bo S. A., direktör
Spendrup, K. Aksel, avdelningschef
Wehlin, Sven, andre förbundsordförande
Ågren, Lars O. T., direktör (fr.o.m. den 1 mars 1974)

Experter:
Eriksson-Bergström, Solveig M., byrådirektör (fr.o.m. den 1 mars 1974)
Jakoby, Rein, byrådirektör (t.o.m. den 15 oktober 1974)
Magnusson, Leif R., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 mars 1974)
Öh, E. Tage, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 mars 1974)

Sekreterare:
Rydberg, N. G. Harald, byråchef

Bitr. sekreterare:
Jakoby, Rein, byrådirektör (fr.o.m. den 16 oktober 1974)
Melin, S. Ingemar, fil. kand.
Öh, E. Tage, departementssekreterare (t.o.m. den 28 februari 1974)

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för delegationen, se 1974 års riksdagsberättelse I 20.

Delegationen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 19 sammanträden inom delegationen och fyra sammanträden med den rådgivande nämnden samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer och andra som berörs av verksamheten. Därutöver har 31 sammanträden hållits i mindre arbetsgrupper för rapportsystemet samt för information från och mellan samhällsorganen.

Delegationen har utarbetat rekommendationer och instruktioner samt sammanställt promemorior till ledning för arbetet vid de myndigheter, främst länsstyrelserna, som berörs av informationssystemet. Enkäter har genomförts under våren och hösten 1974 omfattande alla större och medelstora industriföretag. Tabellredovisningar av höstenkäten 1973 och av vårenkäten 1974 har utarbetats och tillställts berörda företag. Delegationen tog under våren 1974 initiativ till en information från länsstyrelserna och kommunerna till berörda företag. Skriftlig information har hittills utsänts av samtliga länsstyrelser och av 60 kommuner.

Delegationens arbete kommer att pågå under den av statsmakterna beslutade försöksperioden till utgången av juni år 1976.

19. Organisationskommittén (I 1973:02) för statens industriverk och SIFU

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 mars 1973 med uppgift att dels vidta de förberedelser som fordras för att statens industriverk skall kunna börja sin verksamhet den 1 juli 1973, dels utarbeta organisationsförslag vad gäller integrationen mellan statens industriverk och statens institut för företagsutveckling (SIFU) samt den ökade regionaliseringen av institutets nuvarande verksamhet (se Post- och Inrikes tidn. den 5 maj 1973):

Ordförande:
Hagström, Tony G., statssekreterare

Vice ordförande:
Pettersson, Eric B., generaldirektör

Ledamöter:
Bruno, Gösta F., överdirektör
Lindstedt, Anders, kommerseråd
Resare, Bengt C. M., överdirektör
Ribrant, Gunnar C. H., kansliråd

Experter:
Ekström, Bert O., byråchef
Johansson, Tore B., utbildningskonsulent

Lindkvist, Bertil A. H., civilingenjör
Magnusson, Gunnar T., avdelningsdirektör
Personne, Jon M., avdelningsdirektör
Peterson, Tore E. S., avdelningsdirektör
Rundquist, Gerhard I. A., kansliråd
Sandström, Kjell H. F., departementssekreterare
Thorsén, E. H. Olov, byrådirektör

Sekreterare:
Sohlman, P. Michael S. R:son, departementssekreterare
Söderberg, Bo K. G., departementssekreterare

Direktiven för kommittén, se 1974 års riksdagsberättelse I 21.

Kommittén har under tiden november 1973 - juni 1974 hållit fem sammanträden.

Enligt statsmakternas beslut har statens institut för företagsutveckling den 1 juli 1974 inordnats i statens industriverk.

Uppdraget är därmed slutfört.

20. Delegationen (I 1973:03) för naturgasfrågor

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 mars 1973 för att samordna den svenska utrednings- och förhandlingsverksamheten m. m. avseende import av naturgas till Sverige:

Ordförande:
Grafström, Erik O. Hj., f.d. generaldirektör

Ledamöter:
Ekberg, J. Göran, direktör
Glimstedt, Ulf K. J., direktör
Gradin, Rolf U., civilingenjör
Holmqvist, Sture L., kommunalråd
Nordström, Bengt, planeringsdirektör
Philipson, P. Göran, direktör
Sköld, Per I., direktör

Experter:
Berling, Sven, direktör
Ekberg, Erik G., direktör
Elmberger, Per G., direktör
Lindgren, Claes B. L., direktör
Persson, Ernst G., jägmästare
Thyberg, P. Jan, departementssekreterare

Sekreterare:
Gornitzka, Gunnar, civilingenjör

Lokal: Statens vattenfallsverk, Jämtlandsgatan 99, 162 87 Vällingby, tel. växel 87 00 00 el. växel 763 10 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Delegationen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden.

Särskilda arbetsgrupper har bildats för bl. a. kontakter med tänkbara leverantörer av naturgas.

Delegationens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

21. Organisationskommittén (I 1973:04) för Sveriges geologiska undersökning

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 april 1973 med uppgift att lägga fram förslag om ändrad organisation m. m. vid Sveriges geologiska undersökning (SGU) (se Post- och Inrikes tidn. den 12 maj 1973):

Ordförande:
Svahn, Hans L., expeditionschef

Ledamöter:
Ekevärn, Gunnar, generaldirektör
Engman, Jan G., avdelningschef
Lindbergson, Karl Albert, generaldirektör
Rundquist, Gerhard I. A., kansliråd

Experter:
Back, Östen S., bergsingenjör
Björkman, Gunnar-Arne, avdelningdirektör
Ottoson, Dan A., assistent
Skoglund, E. Roland, avdelningsdirektör
Vessby, Erik J. M., fil. kand.

Sekreterare:
Östensson, Olle, kanslisekreterare

Direktiven för kommittén, se 1974 års riksdagsberättelse I 23.

Kommittén har under tiden november 1973 - januari 1974 hållit nio sammanträden.

Kommittén har den 17 januari 1974 avgett betänkandet (Ds I 1974:1) SGU:s framtida organisation.

Enligt statsmakternas beslut har en ny organisation införts vid SGU den 1 juli 1974.

Uppdraget är därmed slutfört.

22. Teknikupphandlingskommittén (I 1973:05)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 för att utreda frågor om offentlig upphandling och teknisk utveckling (se Post- och Inrikes tidn. den 23 juli 1973):

Ordförande:
Aler, Bo A. A., direktör

Ledamöter:
Gustavsson, Åke G., avdelningschef
Ribrant, Gunnar C. H., kansliråd
Uhler, Jan E., planeringsdirektör

Experter:
Bergström, Lars E. R., direktör
Larsson, Torsten A., driftdirektör
Lébeck, S. A. Lennart, civilingenjör (fr.o.m. den 1 januari 1974)
Rey, Lars H., civilingenjör
Smedsfelt, K. Sigvard, överingenjör
Wallin, H. Roland, hovrättsassessor (fr.o.m. den 23 september 1974)
Wiik, Curt H., avdelningsdirektör
Wikstrand, Rolf A. I., avdelningschef

Sekreterare:
Haegermark, C. Harald, civilingenjör (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Bitr. sekreterare:
Lindgren, E. Folke, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 11 februari 1974)

Lokal: Styrelsen för teknisk utveckling, Liljeholmsvägen 32, Fack, 100 72 Stockholm, tel. 19 01 50 (sekreteraren)

Direktiven för kommittén, se 1974 års riksdagsberättelse I 24.

Kommittén har under tiden december 1973 - oktober 1974 hållit åtta sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter, utredningar, kommunala och landstingskommunala organ, organisationer och företag som berörs av kommitténs arbete. Därutöver har ett antal sammanträden hållits i mindre arbetsgrupper för speciella frågor.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

23. Energiprogramkommittén (I 1973:06)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 november och den 28 december 1973 för att utarbeta förslag till forsknings- och utvecklingsprogram inom energiområdet (se Post- och Inrikes tidn. den 5 januari och den 23 november 1974):

Ordförande:

Lindmark, A. Lars G., direktör (fr.o.m. den 1 januari t.o.m. den 31 oktober 1974)

Wennerberg, Sigfrid B., överingenjör (fr.o.m. den 1 november 1974)

Ledamöter:

Burenstam Linder, H. M. Staffan, docent, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Hambraeus, Gunnar A., professor (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Nilsson, Kjell O. H., filare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Sjönell, P. Bengt G., direktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Svensson, Jörn, planeringsdirektör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Tham, Carl C. W., partisekreterare (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Thorsson, Inga M., statssekreterare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Wennerberg, Sigfrid B., överingenjör (fr.o.m. den 1 januari t.o.m. den 31 oktober 1974)

Experter:

Adamson, Bo L., professor (fr.o.m. den 11 mars 1974)

Broms, Bo K. F., direktör (fr.o.m. den 11 mars 1974)

Danielson, Nils-Gustaf F., byråchef (fr.o.m. den 1 mars 1974)

Eidem, Ingmar, tekn. dr (fr.o.m. den 11 mars 1974)

Eriksson, Olof E., professor (fr.o.m. den 1 mars 1974)

Frigren, Suzanne M., departementssekreterare (fr.o.m. den 9 januari 1974)

Hidemark, Bengt Å. H., professor (fr.o.m. den 11 mars 1974)

Karsberg, Åke L., teknisk direktör (fr.o.m. den 1 mars 1974)

Lind, L. Carl-Erik, tekn. lic. (fr.o.m. den 9 januari 1974)

Lundqvist, Dick O. R., direktör (fr.o.m. den 1 mars 1974)

Margen, Peter H. E., överingenjör (fr.o.m. den 9 januari 1974)

Nordström, Bengt, planeringsdirektör (fr.o.m. den 9 januari 1974)

Persson, Göran A., byråchef (fr.o.m. den 11 mars 1974)

Starfelt, Nils G., professor (fr.o.m. den 9 januari 1974)

Strandell, Per-Olof, professor (fr.o.m. den 1 mars 1974)

Wilhelmsson, K. Hans B., professor (fr.o.m. den 1 mars 1974)

Sekreterare:

Boysen, Arne, civilingenjör (fr.o.m. den 1 februari 1974)

Hedén, Kurt B., förste byråingenjör (fr.o.m. den 9 januari 1974)

Nordlöf, Gunnar A. N., civilingenjör (fr.o.m. den 9 januari 1974)

Bitr. sekreterare:

Johanson, Bo C., civilingenjör (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Sidenbladh, Thomas P., civilingenjör (fr.o.m. den 1 januari 1974)

Lokal: Munkbron 17, 111 28 Stockholm, tel. 763 19 46

Direktiven för kommittén, se 1974 års riksdagsberättelse I 25.

Tilläggsdirektiv (anförande av statsrådet Johansson till statsrådsprotokollet den 8 november 1974):

Den 28 december 1973 tillkallade jag med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande en programkommitté (I 1973:06) för att utarbeta förslag till forsknings- och utvecklingsprogram inom energiområdet. De sakkunniga, som antog namnet energiprogramkommittén (EPK), har den 2 oktober 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:72) Energiforskning — program för forskning och utveckling. Till betänkandet har fogats ett omfattande expertmaterial m. m. (SOU 1974:73-76 och Ds I 1974:8). EPK:s betänkande remissbehandlas f. n.

Det av EPK föreslagna huvudprogrammet avser behov av forskning och utveckling (FoU) inom energisektorn i dess helhet. EPK har emellertid framhållit att förslaget i vissa delar är baserat på ett ofullständigt bakgrundsmaterial och att ytterligare utredningar behövs. Enligt kommitténs mening bör bl. a. behovet av och kostnaderna för sådana prototyp- och demonstrationsanläggningar som krävs för att omsätta och föra ut FoU-resultat i praktiken preciseras. EPK föreslår vidare att uppläggning och organisation av ett av programmen, allmänna energisystemstudier, klarläggs genom en tvåårig förstudie.

Jag delar uppfattningen att ytterligare utredning av dessa frågor är nödvändig innan ställning kan tas till EPK:s förslag. Eftersom kontinuitet i utredningsarbetet är önskvärd bör EPK få i uppdrag att utreda dem.

I fråga om prototyper och demonstrationsanläggningar bör EPK utreda behovet av och kostnaderna för sådana anläggningar som kan förväntas bidra till att sanbbt öka tillgången på energi eller effektivisera dess användning genom att nu befintliga FoU-resultat förs ut till praktisk användning.

Jag vill i sammanhanget erinra om att statens utvecklingsfond och i viss mån Sveriges investeringsbank tillkommit för att möta det finansieringsbehov som finns i detta led av den tekniska utvecklingskedjan. EPK bör därför undersöka om nyssnämnda anläggningar kan finansieras via dessa två organ. Kan detta inte ske för vissa angelägna projekt bör EPK närmare utreda vilka hinder som föreligger för deras förverkligande.

Innan ställning kan tas till EPK:s förslag om allmänna energisystemstudier bör EPK utarbeta förslag till plan för en eventuell förstudie av det slag som beskrivits i betänkandet. I enlighet med vad jag framhållit i direktiven till EPK bör här inte innefattas forskningsbetonad utredningsverksamhet eller systemanalys som olika myndigheter bedriver eller behöver bedriva för att fullgöra sitt reguljära arbete. Samråd bör ske

med statens industriverk, som f. n. arbetar med utveckling av ekonomiska modeller för energisektorn. EPK bör även göra sig underrättad om närliggande verksamhet som bedrivs inom andra organ, t. ex. finansdepartementet, Industrins utredningsinstitut och Handelshögskolan i Stockholm.

EPK bör beakta vad som inom här angivna områden kan komma fram vid remissbehandlingen av betänkandet.

De sakkunniga bör bedriva arbetet skyndsamt. En första redovisning av behovet av prototyper och demonstrationsanläggningar och de ekonomiska konsekvenserna av dessa bör ske senast den 15 januari 1975. I övrigt bör resultatet av arbetet redovisas senast den 1 juni 1975.

Kommittén har under tiden januari - september 1974 hållit nio sammanträden.

Kommittén har den 2 oktober 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:72-76, Ds I 1974:8) Energiforskning - program för forskning och utveckling.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

24. Forskningsavgiftskommittén (I 1974:01)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 mars 1974 rörande finansiering av stöd till industriell forskning och utveckling (se Post- och Inrikes tidn. den 18 april 1974):

Ordförande:

Resare, Bengt C. M., överdirektör (fr.o.m. den 17 april 1974)

Ledamöter:

Hammarberg, Sven O., ombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)

Jordan, Kerstin R., redaktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)

Ljung, Lars U., utredningssekreterare (fr.o.m. den 17 april 1974)

Olsson, Johan A., fabrikör, f.d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)

Petzäll, Ingvar A., direktör (fr.o.m. den 17 april 1974)

Träff, Sven-Olof A., direktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)

Experter:

Bredin, Lars A. G., hovrättsassessor (fr.o.m. den 17 april 1974)

Hambraeus, Gunnar A., professor (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Hjorth, Lars E. A., departementssekreterare (fr.o.m. den 17 april 1974)

Lindeborg, E. G. Lennart, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Pantzerhielm, Sigge-Wilhelm, byråchef (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Sekreterare:

Cederlund, Lars Johan O. B., civilekonom (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Snellman, Bo K., byrådirektör (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Lokal: Lilla Nygatan 4, 1 tr., 111 28 Stockholm, tel. växel 763 10 00 (ordföranden även 20 34 28)

Direktiv (anförande av statsrådet Johansson till statsrådsprotokollet den 29 mars 1974):

Inom industrin bedrivs en omfattande forsknings- och utvecklingsverksamhet (fou). Enligt statistiska centralbyråns undersökningar utfördes år 1971 fou inom industrin till ett värde av 1 590 milj. kr. Motsvarande belopp åren 1963 och 1969 var 730 resp. 1 130 milj. kr. Utvecklingen mellan åren 1963 och 1971 innebar således i löpande priser mer än en fördubbling värdemässigt sett, medan beloppet ökade med drygt 40 % mellan åren 1969 och 1971. Den reala ökningstakten är dock lägre, vilket belyses bl. a. av att antalet årsverken i industrins fou-verksamhet ökade med 16 % mellan åren 1969 och 1971 och uppgick till drygt 17 000 sistnämnda år.

Fou är ojämnt fördelad inom industrin. Företag med mer än 1 000 anställda svarar för fyra femtedelar av kostnaderna, medan endast 3 % faller på företag med mindre än 50 anställda. Av olika branscher dominerar läkemedelsindustri, elektroindustri, bilindustri, flygindustri samt maskinindustri, med en sammanlagd andel på drygt tre fjärdedelar.

Kostnaderna för fou bedriven inom industrin täcks till övervägande del av industrin själv. År 1971 svarade egenfinansieringen för 86 %. Av återstoden finansierade staten drygt 200 milj. kr. (13 %), varav mer än 180 milj. kr. avsåg militära ändamål.

Staten stöder industrins fou i andra former än genom direkta bidrag. År 1971 gick således 470 milj. kr. av statliga medel till forsknings- och utvecklingsverksamhet med anknytning till industrin. I detta belopp ingår förutom de nämnda 200 milj. kr. såväl direkta anslag över statsbudgeten som medel fördelade av olika statliga organ, t. ex. forskningsråd, forskningsinstitut, fonder och myndigheter. Av de direkta statsanslagen om drygt 100 milj. kr. avsåg huvuddelen (70 milj. kr.) fou inom atomenergiområdet. Återstående belopp, ca 170 milj. kr., kom till användning bl. a. inom affärsverk, branschforskningsinstitut och branschorganisationer.

Det aktiva samhälleliga stödet till industriell fou har byggts ut och systematiserats under senare år. Tillkomsten av styrelsen för teknisk utveckling (STU) år 1968 innebar att en central myndighet upprättades för det tekniska utvecklingsstödet genom samordning av flera, tidigare fristående, organ. Anslagen till STU har ökat från 63 milj. kr. budgetåret 1968/69 till 178 milj. kr. budgetåret 1973/74. För budgetåret 1974/75 har föreslagits 211 milj. kr. STU:s verksamhet sker i form av finansiellt stöd till teknisk forskning samt industriell kollektiv forskning och utvecklingsarbete. Detta stöd fördelas på olika behovsområden såsom energiteknik, materialteknik, socialteknik och miljövårdsteknik. Medlen har flera olika slags mottagare, bl. a. enskilda forskare och innovatörer, institutioner vid universitet och högskolor, företag, branschorganisationer och forskningsinstitut. STU ombesörjer vidare vissa funktioner som befrämjar den tekniska utvecklingen, t. ex. rådgivnings- och förmedlingsverksamhet av olika slag.

I syfte att komplettera STU:s insatser inrättades den 1 juli 1973 statens utvecklingsfond. Fonden skall lämna lån med villkorlig återbetalningsskyldighet till investeringar inom industrin för utveckling av nya produkter, processer eller system. Insatserna skall koncentreras på det vanligen kapitalkrävande skedet mellan utveckling och exploatering. Som exempel

kan nämnas tillverkning av prototyper, uppförande av referensanläggningar samt anpassning av produktionsutrustning. Fonden har tillförts 30 milj. kr. för sitt första verksamhetsår. Samma belopp har föreslagits bli tillfört för verksamhetsåret 1974/75.

Norrlandsfonden verkar inom de fyra nordligaste länen med ett brett register av åtgärder, bl. a. stöd till fou inom industrin. Fonden har sedan år 1962 satsat närmare 70 milj. kr. på industriell utveckling.

Enligt överenskommelse mellan de nordiska länderna har den 1 juli 1973 bildats en fond, vars syfte är att främja tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete med industriell inriktning och av gemensamt intresse för två eller flera nordiska länder. Fonden skall tillföras totalt 50 milj. kr., varav 10 milj. kr. för det första verksamhetsåret. Sverige skall svara för 45 % av bidragen till fonden.

Arbetarskyddsfonden ger stöd till praktiskt inriktad forskning och utveckling och har möjlighet att stödja projekt så långt i produktutvecklingen som behövs för att garantera att en ny teknisk lösning kan komma i praktisk tillämpning.

Genom Svenska utvecklings AB (SU) har staten direkt engagerat sig i utveckling och exploatering av tekniska idéer. Bolaget har till uppgift att utveckla, tillverka och marknadsföra nya produkter, processer och system, särskilt sådana som tillgodoser angelägna samhällsbehov. SU-gruppen har hittills tillförts statliga medel om ca 40 milj. kr.

Vid sidan av de nämnda organens verksamhet stöder staten industriell fou på ett flertal andra sätt. Särskilda bolag har bildats för verksamhet inom områden som kräver avancerad teknisk utveckling. AB Atomenergi bedriver fou inom kärnkraftområdet. Svenska rymd AB svarar för vissa funktioner inom rymdområdet. ELLEMTEL utvecklings AB utför forskning och utveckling inom telekommunikationsområdet.

Industrins fou-verksamhet främjas också genom särskilda skatteavdrag. År 1971 infördes särskild skattefrihet för bidrag från industrin till vissa institutioner, bl. a. Ingenjörsvetenskapsakademien. Dessa regler kompletterades år 1973 med bestämmelser om särskilt forskningsavdrag vid beskattningen. Avdrag får göras med 10 % av de totala kostnaderna för fou inom industriföretag plus 20 % av ökningen från föregående år.

Fr. o. m. år 1972 kan Kungl. Maj:t medge att bidrag m. m. från ett företag till ett annat betraktas som avdragsgill kostnad i skattehänseende, om verksamheten är av väsentlig samhällsekonomisk betydelse. Avsikten härmed är att gynna nya former av fou-samarbete mellan staten och näringslivet samt mellan enskilda företag.

En viktig utgångspunkt för statens insatser på den industriella forskningens och utvecklingens områden har varit att vidmakthålla och stärka den svenska industrins internationella konkurrenskraft och därmed trygga produktionens och sysselsättningens utveckling inom industrin. Detta gäller allt framgent och ställer fortsatta krav på innovationsförmåga, teknisk utveckling och specialisering i vår industri. Till detta kommer en fortsatt strävan till utveckling av teknik på angelägna samhällsområden som vård, undervisning, transporter och miljövård.

Som redovisats, gör statsmakterna stora insatser i många former för att tillförsäkra industrin resurser för fou-ändamål. Samtidigt har den tidigare genomgången visat, att ett flertal former för finansiering av de statliga fou-insatserna successivt har utvecklats. Det kan finnas anledning att nu närmare se över dessa olika finansieringsformer, med syfte att pröva

ändamålsenliga vägar för den framtida finansieringen av de statliga insatserna.

Mot denna bakgrund förordar jag att särskilda sakkunniga tillkallas för att utreda hur det statliga stödet till industiellt fou-arbete skall utformas och finansieras.

Det statliga stödet finansieras f. n. huvudsakligen med skattemedel. Det finns nu anledning pröva andra metoder att finansiera fou-insatserna. Som redan framgått, varierar industrins fou betydligt mellan företag av olika storlek och i olika branscher. Detta gäller såväl de egenfinansierade som de statligt stödda fou-insatserna. Det är bl. a. därför motiverat att överväga om olika företagskategoriers bidrag till finansieringen bör differentieras. Avgiftsfinansiering torde i detta avseende särskilt böra övervägas.

En central uppgift för de sakkunniga är därför att överväga i vilken grad finansieringen av industriell fou bör ske medelst avgifter. Hittills har denna metod använts när det är fråga om att stödja sådana aktiviteter vilkas resultat kan förväntas beröra eller komma alla betalande till godo på ett eller annat sätt. Som exempel kan nämnas byggnadsforskningsavgiften och arbetarskyddsavgiften. Med undantag av ett program för ökad säkerhet vid kärnkraftproduktion, till vilket alla berörda kraftproducenter bidrar, har avgiftsmetoden ännu inte använts inom industrin. Fou-insatser med direkt sikte på exploatering inom något eller några industriföretag finansieras så gott som helt antingen av vederbörande företag själva med egna vinster och lån eller med statliga medel. Exempel på det sistnämnda är STU:s insatser för industriellt utvecklingsarbete, statens utvecklingsfond och Norrlandsfonden. För egen del anser jag det befogat att överväga avgiftsfinansiering även av det statliga stöd till fou inom industrin som lämnas via dessa organ.

Redan med hänvisning till gällande praxis kan med fog hävdas att stora delar av STU:s verksamhet borde kunna avgiftsfinansieras på samma sätt som sker beträffande byggnadsforskningen och arbetsmiljöforskningen. Inemot två tredjedelar av anslagen till STU går nämligen vidare till ändamål vars resultat är offentliga och användbara för stora företagsgrupper, t. ex. stödet till högskolor och branschforskning. Från flera håll har framförts uppfattningen att resurser även för övrigt fou-arbete borde kunna åstadkommas genom avgifter på industrin. Detta skulle öka möjligheterna till långsiktiga satsningar och stärka samhällets inflytande över fou-satsningarnas inriktning i enlighet med de sociala målen för samhällsutvecklingen. Sedd som helhet bör industrin ha ett starkt intresse av att den tekniska nivån inom landet är hög och att innovationer kommer till stånd.

De sakkunniga bör beakta behovet av teknisk utveckling inom de mindre och medelstora företagen. Det är av vikt att dessa företag bedriver fou och utnyttjar fou-resultat i tillräcklig omfattning. I fråga om exempelvis branschforskning har framförts förslag att använda avgiftsfinansiering som alternativ till avtalsmässig finansiering.

De sakkunniga bör vidare utreda tekniska frågor i samband med ett avgiftssystem, såsom avgiftsunderlag, vilka som skall vara avgiftspliktiga och administration. När det gäller avgiftsunderlag kan konstateras att såväl byggnadsforsknings- som arbetarskyddsavgiften baseras på lönesumman (f. n. 0,5 % resp. 0,1 %) och att uppbörden är samordnad med yrkesskadeförsäkringen i båda fallen. Även andra modeller är dock tänkbara. Framför allt torde en anknytning till mervärdeskattesystemet kunna komma i fråga. En del invändningar av teknisk natur mot ett sådant arrangemang som tidigare funnits torde numera i allt väsentligt vara undanröjda. Av intresse är möjligheten att vid en samordning av fou-

avgifter med mervärdeskattesystemet beräkna dem som andel av såväl omsättning som förädlingsvärde (mervärde). De sakkunniga bör som huvudalternativ arbeta med förädlingsvärde, arbetskraft och omsättning som avgiftsunderlag. De sakkunniga bör dock vara oförhindrade att överväga och utarbeta förslag även beträffande exempelvis vinst eller produktionskapital som beräkningsunderlag för avgifterna.

De sakkunniga bör lämna förslag även beträffande lämplig administrativ utformning av ett avgiftssystem innefattande bl. a. uppbörd och förvaltning av medel.

De sakkunniga bör, om så bedöms lämpligt, kunna redovisa sitt arbete i form av delrapporter.

Kommittén har under tiden april - oktober 1974 hållit fem sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

25. Mineralpolitiska utredningen (I 1974:02)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 mars 1974 för att utreda den långsiktiga hushållningen med mineralresurser (se Post- och Inrikes tidn. den 26 april 1974):

Ordförande:

Frithiofson, Karl A. F., landshövding (fr.o.m. den 17 april 1974)

Sakkunniga:

Ekevärn, Gunnar, generaldirektör (fr.o.m. den 17 april 1974)

Glimnér, J. Erik, hemmansägare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)

Lorentzon, B. Gustav L., ombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)

Neyman, Thorsten L., bergsingenjör (fr.o.m. den 17 april 1974)

Nilsson, Tore U., predikant, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)

Nygren, Arne J., redaktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)

Ribrant, Gunnar C. H., kansliråd (fr.o.m. den 17 april 1974)

Strömberg, Karl-Erik J., skoldirektör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)

Sundström, M. Gudrun, fru, led. av riksdagen (fr.o.m. den 17 april 1974)

Experter:

Almgren, E. E. Gunnar, professor (fr.o.m. den 1 december 1974)

Arvidsson, Sven, byrådirektör (fr.o.m. den 1 september 1974)

Asplund, E. Olof I., direktör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)

Bergdahl, Tommy K., överingenjör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)

Blomkvist, N. Magnus, överingenjör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)

Boman, Jan E., direktör (fr.o.m. den 15 juni 1974)

Börresen, Tom B., direktör (fr.o.m. den 23 oktober 1974)

Fernheden, Göthe A. S., direktör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Forssberg, K. S. Eric, professor (fr.o.m. den 1 december 1974)
Hébner, Helmuth, chefsgeolog (fr.o.m. den 19 augusti 1974)
Kautsky, Gunnar F. H., fil. dr (fr.o.m. den 19 augusti 1974)
Ljunggren, Sven E., överingenjör (fr.o.m. den 19 augusti 1974)
Norén, Nils-Erik, fil. dr (fr.o.m. den 19 augusti 1974)
Parasnis, Dattratray S., professor (fr.o.m. den 1 december 1974)
Shaikh, Naz Ahmed, 1:e statsgeolog (fr.o.m. den 19 augusti 1974)
Skantze, Hugo, direktör (fr.o.m. den 23 oktober 1974)
Svensson, Sven H., fil. kand. (fr.o.m. den 23 oktober 1974)
Vinell, Lars G., docent (fr.o.m. den 23 oktober 1974)
Wallman, Folke V., överingenjör (fr.o.m. den 19 augusti 1974)
Wredenfors, H. E. Walter, direktör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Östensson, Olle, kanslisekreterare (fr.o.m. den 1 maj 1974)

Sekreterare:
Sundström, S. Åke A., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 september 1974)

Bitr. sekreterare:
Anell, Kerstin, byrådirektör (fr.o.m. den 1 november t.o.m. den 31 december 1974)
Hallgren, Ulf, 1:e statsgeolog (fr.o.m. den 19 augusti 1974)
Hollander, Ernst E., civilekonom (fr.o.m. den 17 september 1974)

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiv (anförande av statsrådet Johansson till statsrådsprotokollet den 29 mars 1974):

Sverige är förhållandevis rikt på malm och andra mineralresurser. De geologiska förutsättningarna i olika delar av landet, särskilt i övre Norrland och i Mellansverige, är gynnsamma för förekomster av både järn- och sulfidmalmer. Sverige är en betydande järnmalmsproducent och också en av de viktigaste exportörerna av järnmalm. Vad gäller andra mineralprodukter är Sveriges ställning mindre betydelsefull i ett internationellt perspektiv. Vårt land är självförsörjande med avseende på bl. a. bly- och zinkmalm. Förädling av zinkmalm till metall förekommer dock inte i Sverige. Brytningen av kopparmalm tillgodoser en betydande del av Sveriges behov. Utvinningsbara tillgångar av t. ex. aluminium, tenn och krom saknas däremot. Värdet av den totala svenska malmexporten uppgick för år 1971 till ca 1 500 milj. kr.

Vad gäller metaller är förhållandena något mer komplicerade. I Sverige förekommer produktion av metaller vilkas malmer inte bryts här. Såväl importen som exporten av obearbetade metaller är stor i förhållande till produktionen. Detta beror framför allt på att de olika metallerna förekommer i ett flertal olika varianter och som beståndsdelar i olika legeringar. Produktion av samtliga dessa varianter förekommer knappast i något enskilt land.

Den svenska brytningen av s. k. industrimineral, dvs. mineraliska ämnen utom malmer och mineralbränslen, kan f. n. inte tillgodose landets behov. Importöverskottet inom denna varusektor är av storleksordningen 200 milj. kr. Förutsättningarna för utvinning av industrimineral i Sverige liksom deras ekonomiska betydelse varierar starkt mellan olika mineral.

Utrikeshandeln med mineraliska ämnen är betydande. Under den senaste tioårsperioden har utrikeshandeln med mineraliska ämnen och metaller, exkl. fossila bränslen, svarat för omkring 15 % av såväl Sveriges utrikeshandel som den totala världshandeln.

För den svenska mineralpolitiken kan flera mål ställas upp. Det primära målet bör vara att åstadkomma en försörjning med mineralråvaror — genom exploatering av inhemska tillgångar eller genom import — som tillgodoser Sveriges behov på ekonomiskt mest förmånliga sätt. Frågan om återvinning är härvid av väsentlig betydelse. Ett annat mål bör vara att främja utnyttjande av inhemska fyndigheter och härigenom möjliggöra export av malm och produkter av bearbetade mineral. Vidare bör mineralpolitiken syfta till att låta samhället erhålla en del av mineralproduktionens värde. Det bör slutligen vara ett mål för mineralpolitiken att se till att utvinning och förädling sker på ett rationellt sätt och under hänsynstagande till kraven på en god arbetsmiljö, god yttre miljö och regional balans.

Staten förfogar över en rad medel för att förverkliga de mål som nu angetts. Hit hör rättslig reglering och kontroll grundad på denna, stimulansåtgärder av olika slag samt statlig företagsverksamhet.

Vad gäller rätten att utnyttja mineraltillgångar finns tre olika system i modern minerallagstiftning, nämligen jordäganderättssystemet, koncessionssystemet och inmutningssystemet.

Enligt jordäganderättssystemet tillkommer rätten att utnyttja mineralfyndigheter ägaren av den mark där de påträffas. Koncessionssystemet innebär att rätt att söka efter och bearbeta mineralfyndigheter upplåts efter prövning av statlig myndighet. Inmutningssystemet innebär att den som upptäcker en mineraltillgång, och anmäler detta, får rätt att utnyttja tillgången.

I svensk rätt tillämpas alla dessa tre system. Enligt gruvlagen (1938:314, ändrad senast 1973:570) gäller inmutningssystemet för vissa i lagen uppräknade mineral, bl. a. koppar-, bly- och järnmalm. Detta innebär som nämnts att var och en har en principiell rätt att undersöka och bearbeta mineralfyndigheter på egen eller annans mark. Kan inmutaren visa att det finns en brytvärd fyndighet inom det undersökta området, har han också rätt att bli anvisad arbetsområde, s. k. utmål, där han får bryta och tillgodogöra sig fyndigheten. Nuvarande gruvlag ger staten rätt att delta med hälften i enskilda utmål genom s. k. kronoandel. Staten får härigenom rätt att tillsammans med den enskilde investera i och uppbära vinst av gruvbrytningen. I utmål som tillkommit enligt den lagstiftning som gällde före år 1940 har i stället jordägaren en motsvarande rätt, s. k. jordägarandel. Vissa områden är undantagna från den fria inmutningsrätten. Sedan år 1910 har ett antal s. k. statsgruvefält lagts ut i syfte att skydda vissa staten tillhöriga fyndigheter från enskildas inmutning och förbehålla staten rätten till nya fynd inom fälten. Enligt lagen (1963:599) om inskränkning i rätten till inmutning inom Norrbottens län får inmutning i detta län inte utan Kungl. Maj:ts tillstånd beviljas annan än staten.

För vissa slag av mineralfyndigheter gäller att utvinning förutsätter koncession av Kungl. Maj:t eller underställd myndighet.

Hit hör enligt stenkolslagen (1886:46 s. 1, ändrad senast 1973:571)

fyndigheter av bl. a. stenkol, alunskiffer, olja, gas och salt samt enligt uranlagen (1960:679, ändrad senast 1973:572) fyndigheter av uranhaltigt mineral.

Genom lagen (1966:314) om kontinentalsockeln (ändrad senast 1973:573) har staten tillförsäkrats rätten till de mineralfyndigheter som kan påträffas på kontinentalsockeln.

För tillgångar av sand och grus samt nyttiga jord- och bergarter gäller med vissa undantag jordäganderättssystemet, dvs. rätten att tillgodogöra sig dessa fyndigheter tillkommer ägaren av marken där de påträffas.

Avvägningen mellan olika rättsliga system i den svenska minerallagstiftningen får ses mot bakgrund av de mål för mineralpolitiken som nyss angetts. Strävan att stimulera den inhemska utvinningen av olika mineralprodukter har haft ett starkt inflytande på lagstiftningens utformning, vilket bl. a. motiverat användningen av inmutningssystemet i gruvlagen. Vidare har önskemålet om att förbehålla samhället en del av mineralproduktionens värde tillsammans med strävanden att åstadkomma en rationell struktur inom gruvnäringen motiverat införandet av regler om kronoandel och statsgruvefält samt koncessionsplikt för vissa mineraliska ämnen.

De utredningar som på senare år arbetat inom det mineralpolitiska området, främst gruvrättsutredningen, 1967 års gruvutredning och 1964 års geologiutredning, har utgått från i stort sett samma avvägning mellan de mineralpolitiska målen som i nuvarande lagstiftning.

Frågan om den principiella grunden för lagstiftningen i de delar som nu regleras genom gruvlagen har diskuterats av gruvrättsutredningen i betänkandet (SOU 1969:10) Ny gruvlag. Lagstiftningens huvudsyfte bör enligt utredningen vara att främja prospekteringsverksamheten och befordra ett ändamålsenligt utnyttjande av naturtillgångarna. Malmletningsverksamheten i landet bör vidmakthållas och om möjligt öka i omfattning jämfört med nuvarande nivå. Eftersom inmutningssystemet anses fungera som stimulans för enskilda initiativ föreslår utredningen att detta behålls i gruvlagen. Utredningens förslag har genomgående bemötts positivt vid remissbehandlingen. Ett förslag till ny gruvlag som i stort sett bygger på gruvrättsutredningens förslag, har nyligen förelagts riksdagen i prop. 1974:32. Förslaget innebär att inmutningssystemet behålls. För att främja en aktiv prospektering och uppföljning av gjorda fynd samt säkra ett starkare statligt inflytande över gruvnäringen föreslås vidare vissa kompletteringar av de nuvarande reglerna om inmutning och utmål. Kronoandelsinstitutet föreslås finnas kvar i huvdsakligen oförändrat skick.

Förslagen i utredningens betänkande (SOU 1970:45) Gruvrättslig speciallagstiftning innebär i huvudsak en modernisering och samordning av stenkolslagen och uranlagen. Enligt utredningen kan från samhällsekonomiska eller andra synpunkter anföras skäl för att vidga kretsen av koncessionspliktiga mineral. Eftersom utredningen inte ansett det falla inom uppdraget att överväga en sådan utvidgning har utredningsarbetet främst inriktats på de mineral som redan omfattas av koncessionslagstiftning.

Förslag till ny gruvrättslig speciallagstiftning håller f. n. på att utarbetas inom industridepartementet.

Under Kungl. Maj:t ligger ansvaret för genomförandet av den statliga mineralpolitiken på statens industriverk och nämnden för statens gruvegendom, som båda inrättades den 1 juli 1973, samt Sveriges geologiska undersökning (SGU).

Industriverket har till uppgift bl. a. att bedriva utrednings- och planeringsverksamhet samt att ta initiativ till eller vidta näringspolitiska åtgärder på mineralområdet. Vidare svarar industriverket för tillsyn och kontroll över gruvnäringen och tillämpning av minerallagstiftningen. Verket är dessutom chefsmyndighet för bergsstaten, som är det lokala statliga organet för ärenden rörande bergshantering och därmed sammanhängande frågor. I bergsstatens uppgifter ingår att utöva teknisk inspektion av gruvor, anvisa områden i dagen för gruvarbete m. m.

Nämnden för statens gruvegendom har till uppgift att förvalta den statliga gruvegendomen och besluta i frågor om upplåtelse av sådan egendom. Nämnden svarar för att egendomen tas till vara på bästa sätt och, där så befinnes lämpligt, utökas. Häri ingår bl. a. bedömningar av lämpligaste sättet att utnyttja tillgångar i form av t. ex. kronoandelar. Nämnden kan härvid välja mellan t. ex. utarrendering, deltagande i annat företags brytning och entreprenadförfarande. Såväl nämnden som industriverket avses dessutom få möjlighet att lägga ut prospekteringsuppdrag.

SGU svarar för genomförandet av den statliga prospekteringen, vilken utgör större delen av den prospektering som bedrivs i Sverige. Enligt beslut av statsmakterna (prop. 1973:41 s. 160, NU 1973:54, rskr 1973:225) skall SGU:s prospektering successivt överföras på uppdragsbasis. Utöver prospekteringen har SGU till uppgift bl. a. att producera berggrundskartor och geofysiska kartor, vilka används vid prospektering, samt att göra utredningar och bedriva forsknings- och utvecklingsarbete på det geovetenskapliga området.

De statliga företagens verksamhet på mineralområdet har ökat starkt under senare år. Genom de statliga gruvföretagen LKAB och AB Statsgruvor svarar staten för en betydande del av gruvbrytningen i Sverige.

Genom förslagen till ny gruvrättslig lagstiftning och de nya statliga myndigheter med verksamhet på mineralområdet som inrättats under det senaste året har grunden lagts för en mer aktiv mineralpolitik.

Möjligheterna att bedriva en aktiv politik med användande av de instrument som skapats härför är dock beroende av tillgången på grundläggande information om utvecklingen inom mineralområdet. Långsiktiga bedömningar av mineralresursernas utnyttjande i Sverige och i världen är en viktig del av denna information. Sådana bedömningar ger underlag för att bl. a. värdera riskerna för framtida knapphet beträffande olika mineral liksom de ekonomiska förutsättningarna för mineralexploatering.

Som redan framgått, är Sverige beträffande många metaller och mineral hänvisat till import för täckning av inhemska behov. En allmän brist på något eller några av dessa mineral kan för Sveriges del innebära stora påfrestningar.

Samtidigt spelar den inhemska mineralutvinningen en viktig roll som råvarubas för de inhemska järn- och metallverken och den industri som arbetar med vidareförädling av deras produkter. Det är nödvändigt att den inhemska utvinningen av metaller och mineral bedöms mot bakgrund av dessa industriers behov på lång sikt. Hur stor mineralutvinningen i Sverige bör vara med hänsyn till den framtida försörjningen är emellertid svårt att avgöra. Detta beror bl. a. på att uppskattningar av de exploateringsbara fyndigheternas storlek ständigt förändras genom att nya fyndigheter upptäcks, att brytnings- och anrikningsteknik utvecklas, att priser varierar samt att användningsområdena för olika metaller och mineral ständigt förändras. Möjligheterna att ersätta exploatering av inhemska fyndigheter

med import varierar också. Av dessa orsaker måste frågan om mineralutvinningens omfattning på lång sikt prövas fortlöpande.

Beträffande såväl importerade mineral som mineral vilka utvinns i vårt land gäller att knapphet på ett visst mineral kan få en rad olika negativa effekter och motivera olika åtgärder i syfte att motverka dessa. Intensifiering av utvecklingsarbetet inom prospekterings-, brytnings- och anrikningsteknik och ökad forskning i syfte att återvinna t. ex. en metall ur avfall m. m. och återföra den till produktionsprocessen är exempel på åtgärder som kan sättas in för att motverka bristsituationer. Vidare kan knapphet motivera besparingsåtgärder i syfte att begränsa åtgången av ett visst mineral. Besparingarna kan ta sig uttryck att mineralet i vissa användningsområden ersätts med ett annat eller att produktionen av de varor för vilka mineralet behövs vid framställningen minskas. Ökad prospektering efter det aktuella mineralet är ytterligare en åtgärd som kan komma i fråga.

Av det anförda framgår att det är en viktig uppgift att ta fram underlag för överväganden rörande den långsiktiga hushållningen med mineralresurser. Enligt min mening bör särskilda sakkunniga tillkallas härför.

Som en första uppgift bör de sakkunniga utarbeta en långsiktig prognos över Sveriges försörjning med mineraliska råvaror, dels för den närmaste tioårsperioden, dels för tiden fram till år 2000. Den tioåriga, mer detaljerade prognosen bör byggas upp av särskilda prognoser över utvinning, import, export, förädling, användning och priser. Prognoserna bör omfatta mineralråvaror av större betydelse för Sveriges ekonomi, dock inte mineraliska energiråvaror eller sand och grus. En första prognosrapport bör föreligga vid utgången av år 1975. Jag vill i detta sammanhang erinra om vad jag anförde i prop. 1973:41 (s. 144) om att statens industriverk bör ha till uppgift bl. a. att göra översiktliga och långsiktiga bedömningar av naturresursernas utnyttjande i landet samt behovsprognoser. Verket skall vidare svara för viss marknadsbevakning på mineralområdet. Sedan de sakkunniga gjort sina prognoser bör industriverket överta prognosarbetet på detta område.

De sakkunnigas andra uppgift bör vara att på grundval av de gjorda prognoserna överväga om en ändrad inriktning eller utformning av mineralpolitiken är motiverad med hänsyn till samhällets långsiktiga behov. I mineralpolitiken innefattas då även teknisk forskning och utveckling på mineralområdet samt möjligheten att tillvarata mineral mer effektivt genom ökad återvinning.

Vid överväganden som berör försörjningsberedskapen bör de sakkunniga samråda med överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Jag kommer senare att uppdra åt statens industriverk att utreda frågan om utvinning av sand och grus, särskilt från havsområden. Frågan om försörjningen av mineraliska energiråvaror avser jag att återkomma till i samband med det förslag till långsiktigt handlingsprogram på energiområdet som jag senare kommer att föreslå bli förelagt riksdagen under år 1975.

Som redan framgått, har den privata ägande- och förfoganderätten till mineraltillgångar begränsats genom lagstiftning samtidigt som staten har ökat sina ekonomiska intressen i gruvbrytningen. Genom koncessionslagstiftningen beträffande vissa mineral har staten en omfattande kontroll över utvinningen av dessa. Bestämmelserna om kronoandel har en liknande funktion beträffande de inmutningsbara mineralen.

Frågan om äganderätten till mineralresurser har under senare år aktualiserats bl. a. genom motion (1971:1050) till 1971 års riksdag. I

motionen hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära att naturvårdskommittén får i uppdrag att utreda även problemen om äganderätten till naturresurser under markytan. Riksdagen biföll motionärernas hemställan (JoU 1971:61, rskr 1971:311). Kungl Maj:t beslöt den 10 november 1972 att motionen skulle överlämnas till naturvårdskommittén för att beaktas vid fullgörandet av dess uppdrag.

Som framgått tidigare, faller f. n. flera viktiga industrimineral helt utanför den gruvrättsliga lagstiftningen. Detta innebär att rätten att utnyttja mineralen tillkommer ägaren av den mark där de påträffas. Vid remissbehandlingen av gruvrättsutredningens betänkande Gruvrättslig speciallagstiftning har från några håll framförts önskemål om att den begränsade krets av industrimineral som i dag är inmutningsbara eller faller under koncessionslagstiftningen skall utvidgas, något som förutsatts kunna bidra till bättre utvinningsförhållanden och ökat intresse för prospektering. Det förslag till lag om vissa mineralfyndigheter som i dag remitterats till lagrådet bygger dock i detta avseende på gruvrättsutredningens förslag. De sakkunniga bör vara oförhindrade att överväga om exploateringen av industrimineral kan underlättas genom att de hänförs till gruvlagen eller koncessionslagstiftningen.

Jag har i det föregående nämnt att förslag till ny gruvlag nyligen förelagts riksdagen. Förslaget bygger på inmutningssystemet. Det kan inte ifrågakomma att nu ompröva de principer på vilka förslaget vilar. Ändrade förhållanden kan emellertid medföra att man från tid till annan har anledning att på nytt pröva vilka mineral som bör vara inmutningsbara och vilka som bör vara koncessionspliktiga. En förändring kan aktualiseras, t. ex. för att underlätta exploatering av ett visst mineral eller för att få kontroll över utvinningen i en bristsituation. De sakkunniga bör med utgångspunkt i vad jag anfört överväga om det på sikt finns anledning att ändra gränsdragningen mellan inmutningsbara och koncessionspliktiga mineral.

De sakkunniga bör i sistnämnda hänseenden samråda med naturvårdskommittén.

Utredningen har under tiden maj - oktober 1974 hållit två sammanträden. Därutöver har fem sammanträden hållits i olika arbetsgrupper. Studieresor har företagits till bl. a. Förenta staterna.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

26. Varvskreditutredningen (I 1974:03)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 april 1974 för att utreda varvsfinansieringsfrågor m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 11 maj 1974):

Ordförande:

Sjönander, Bo Jonas, direktör (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Sakkunniga:

Eneroth, Bengt M., direktör (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Joge, Sven F., f.d. vice riksbankschef (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Nyberg, Jan-Erik F., utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Olsson, Jan E. A., fil. kand. (fr.o.m. den 1 juni 1974)
Ödner, E. P. Sture, direktör (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Experter:
Andrén, Lars K.-G., avdelningsdirektör (fr.o.m. den 1 juni 1974)
Malmer, Einar A. E., bankdirektör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Svedberg, Karl-Erik, direktör (fr.o.m. den 1 juni 1974)
Söderström, N. Torsten, direktör (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Österberg, Gunnar R., departementssekreterare (fr.o.m. den 1 juni 1974)

Sekreterare:
Hellström, Lars T., direktör (fr.o.m. den 13 maj 1974)

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 22 07

Direktiv (anförande av statsrådet Johansson till statsrådsprotokollet den 19 april 1974):

Sedan början av 1960-talet har kreditvillkoren spelat en framträdande roll i den internationella varvskonkurrensen. Varvens ökade kundkreditgivning har medfört ett successivt växande upplåningsbehov och för sin refinansiering har varven utnyttjat såväl inhemska som utländska kredit- och kapitalmarknader. De svenska varvens utestående utländska låneskuld uppgick den 15 december 1973 till nära 2 700 milj. kr.

Under år 1973 genomfördes inom industridepartementet en utredning, som resulterade i en rapport angående utvecklingen av svensk varvsindustri med förslag till vissa ändringar av den statliga varvspolitiken. Denna rapport låg till grund för Kungl. Maj:ts förslag i dessa frågor, som redovisas i prop. 1974:1 (bil. 15 s. 51). I rapporten redovisades för de fyra storvarven — Eriksbergs mekaniska verkstads AB, AB Götaverken (inkl. Öresundsvarvet), Kockums mekansika verkstads AB och Uddevallavarvet AB — en finansieringsanalys för åren 1973-1977. Därvid konstaterades att varvens anspråk på extern upplåning kunde väntas öka kraftigt under femårsperioden. Det enligt företagens bedömningar ansenliga upplåningsbehovet för refinansiering av kundkrediter kommer sannolikt att i stor utsträckning föranleda ianspråktagande av utländska kapitalmarknader. Liksom hittills torde någon form av statlig medverkan behövas för att säkerställa det finansieringsbehov som inte motsvaras av belåningsbara säkerheter.

Det svenska kreditväsendet har successivt byggts ut för att tillgodose bl. a. varvens ökade kreditbehov. År 1962 bildades AB Svensk exportkredit (SEK), vars aktiekapital till lika delar ägs av staten och affärsbankerna. Vid utgången av år 1973 hade SEK utestående lån till svensk varvsindustri uppgående till drygt 900 milj. kr. Lånen har i huvudsak lämnats mot säkerhet av bottenintecknings i fartyg samt statliga fartygskreditgarantier. Sveriges investeringsbank AB, som bildades år 1967, har i begränsad omfattning beviljat varvsindustrin lån avseende investeringsprojekt. Vidare kan nämnas att Exportkreditnämnden har beviljat garantier för täckande av förlust i samband med export av fartyg. Av indirekt betydelse för varven är Svenska skeppshypotekskassan och Skeppsfartens sekundärlånekassa, vilka har till ändamål att underlätta den svenska rederinäringens finansiering.

Varvens omfattande upplåning har naturligtvis ställt frågan om säkerheter i förgrunden. Det kan i detta sammanhang erinras om den utbyggnad och förbättring av realsäkerhetsinstituten som skett genom bl. a. lagen (1963:453) om vad som är fast egendom och lagen (1966:454) om företagsinteckning. Genom dessa lagar har varvens säkerhetsunderlag förbättrats. Trots detta har varvsföretagen ett omfattande behov av tilläggssäkerheter. Härvidlag har de särskilda statliga fartygskreditgarantierna som infördes år 1963 varit av avgörande betydelse.

Genom det gällande systemet för statliga fartygskreditgarantier har staten åtagit sig att med en borgensutfästelse medverka till att varvens refinansiering av lämnade kundkrediter (refinansieringslån) underlättas. Garantierna kan utnyttjas även för att till en del finansiera fartyg under byggnad (fartygsbyggnadslån). Vidare finns möjlighet att utnyttja garantierna för redares borgenslån, dvs. av beställare upptagna lån med av resp. varvsföretag tecknad borgen. Villkoren för de statliga fartygskreditgarantierna ligger inom ramen för den exportkreditöverenskommelse som träffats inom OECD.

Det nuvarande garantisystemet, för vilket riktlinjerna lades fast år 1971 (prop. 1971:117, NU 1971:27, rskr 1971:229), är en fundamental del av den nuvarande statliga varvspolitiken. Vid utformningen av garantisystemet utgick statsmakterna från förutsättningen om i stort sett oförändrad varvskapacitet. Därmed var det statliga engagemanget volymmässigt i princip fastlagt. Förslag har nu lagts fram om en ändrad varvspolitik, som innebär bl. a. att statsmakterna i rådande läge bör vara beredda att medverka till ett upprätthållande av den svenska varsvsindustrins konkurrenskraft, även om detta innebär en kapacitetsexpansion (prop. 1974:1 bil. 15 s. 86).

Varvsföretagens planer för kommande femårsperiod skulle vid oförändrad utformning av garantisystemet medföra en väsentlig ökning av statens åtagande gentemot branschen. De statliga garantierna har hittills inte i något fall behövt infrias, men de utgör självfallet en betydande potentiell risk för staten. Även om det nuvarande garantisystemet kan sägas vara i huvudsak ändamålsenligt utformat med hänsyn till systemets syfte, anser jag det nödvändigt att se över statens medverkan på det finansiella området. Jag förordar därför att sakkunniga tillkallas för att kartlägga, analysera och lämna förslag till en långsiktig utformning av statens medverkan i varvsindustrins finansiering.

Utgångspunkten för de sakkunnigas analys och bedömning bör vara en kartläggning, i nära samråd med styrande kommittén, av den svenska varvsindustrins finansieringsbehov och finansieringsmöjligheter sedda i ett totalperspektiv.

Denna genomgång, som bör innefatta även de svenska redarnas möjligheter att finansiera fartygsbyggen vid svenska varv, bör omfatta den kommande femårsperioden med vissa utblickar på tio års sikt. Det är angeläget att en sådan genomgång grundas på varvsindustrins totala finansieringssituation och alltså innefattar såväl rörelsekapital-, refinansierings- som investeringsfinansieringsbehoven.

Varvens behov av rörelsekapital kan till en del tillgodoses inom ramen för garantisystemet genom att s. k. förskottsväxlar lämnas som säkerhet bakom garantierna. Denna möjlighet att anskaffa rörelsekapital är betingad av utvecklad praxis inom ramen för tidigare garantisystem. Vid 1971 års riksdagsbeslut liksom i prop. 1974:1 förutsätts att varven på sikt själva skall täcka sitt behov av rörelsekapital. Detta långsiktiga mål bör gälla även

fortsättningsvis.

De sakkunniga bör redovisa den nuvarande omfattningen av statens medverkan till anskaffning av rörelsekapital — främst den del som motsvarar upparbetningskostnaderna för fartyg. Översynen bör även innehålla en bedömning av hur denna form av statlig medverkan påverkar utformningen av villkoren i varvens fartygskontrakt. De sakkunniga bör vidare särskilt pröva möjligheterna till en nedtrappning och på sikt avveckling av den statliga medverkan till rörelsekapitalanskaffningen.

Omfattningen av den statliga medverkan till varvsindustrins kapitalanskaffning bör med hänvisning till vad jag nyss sagt på sikt bestämmas av varvsföretagens kapitalbehov och belåningsmöjligheter vid sidan av anskaffningen av rörelsekapital. Statens åtaganden kommer därigenom huvudsakligen att vara avhängig av refinansieringssituationen. De sakkunniga bör i detta sammanhang inte utan vidare utgå ifrån att den nuvarande formen med statliga kreditgarantier är den mest lämpliga. Utredningen bör förutsättningslöst söka finna en lösning, som innebär en rationell kapitalanskaffning för refinansiering av varvsföretagens kundkrediter, med beaktande av de krav som kan ställas från samhälleliga utgångspunkter i ett läge med vidgade åtaganden. De sakkunniga bör i detta sammanhang bedöma huruvida ett ökat samarbete mellan varven på det finansiella området kan sänka varvens finansieringskostnader och reducera statens risktagande.

De hittillsvarande statliga fartygskreditgarantierna har beviljats utan kostnad för varven. Med hänsyn till att staten genom garantier oavsett form påtar sig en betydande potentiell förlustrisk och även vissa administrativa kostnader bör frågan om avgiftsbeläggning prövas.

Det statliga risktagandet är också starkt bundet till varvens valutasituation. Utvecklingen på valutamarknaderna under senare tid innebär stora problem och risker för branscher med betydande utländsk upplåning och kontraktering i främmande valuta. Möjligheten för t. ex. varven att skydda sig mot kursrisker är i dag i vissa fall begränsad. Detta gäller främst under tiden från order till leverans. Det är därför angeläget att de sakkunniga uppmärksammar varvens möjligheter att skydda sig mot kursförluster från kontraktstecknandet till leveranstidpunkten. Kursrisker i samband med kreditgivning kan tekniskt sett elimineras genom parallell upplåning i kontraktsvalutan. Av vikt därvidlag är att upplåningen kan ske till villkor som överensstämmer med varvets motsvarande kreditgivning. Genom att större delen av varvens upplåning för refinansieringsändamål sker mot statliga garantier innebär detta ett indirekt risktagande från samhällets sida. Detta motiverar att de sakkunniga ingående behandlar varvens valutasituation och inom ramen för gällande valutapolitiska riktlinjer prövar alternativa vägar att reducera risknivån för staten.

I fråga om rederinäringens finansieringsbehov fyller Svenska skeppshypotekskassan och Skeppsfartens sekundärlånekassa en funktion genom att underlätta försörjningen med långfristiga primär- och sekundärkrediter. Den svenska rederinäringen har på senare tid expanderat mycket kraftigt. Denna expansion har ställt ökade krav på kassorna, som f. n. har en förhållandevis lång kö av låneansökningar. I praktiken svarar f. n. kassornas kapacitet endast mot en mindre del av de svenska redarnas upplåningsbehov.

Mot denna bakgrund och eftersom varvsföretagens finansiella situation delvis sammanhänger med redarnas finansieringsmöjligheter bör även kassornas verksamhet tas upp till behandling. Därvid bör kartläggas det

hittillsvarande utnyttjandet av de inhemska och utländska kredit- och kapitalmarknaderna när det gäller fartygsfinansiering. Till detta bör fogas en bedömning av redarnas framtida möjligheter och behov i fråga om fartygsfinansiering. Det ankommer dock inte på de sakkunniga att bedöma det framtida utrymmet för kassorna och rederinäringen på den svenska kapitalmarknaden. De sakkunniga bör begränsa sig till en teknisk översyn av nuvarande finansieringssystem och lämna förslag till hur en samordning med varvsfinansieringen bäst kan ske inom ramen för gällande valutapolitiska riktlinjer.

Utredningen bör bedrivas skyndsamt och förslag redovisas under första halvåret 1975.

Utredningen har under tiden maj - oktober 1974 hållit tre sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer och företag som berörs av utredningens arbete.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1975.

27. Referensgruppen (I 1974:04) för energiinformation

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 maj 1974 för vissa uppgifter i samband med information i energifrågor (se Post- och Inrikes tidn. den 31 maj 1974):

Sakkunnig:

Ragnarson, Per, redaktör (fr.o.m. den 15 maj 1974)

Experter:

Högström, Ulf V., docent (fr.o.m. den 15 maj 1974)
Jansson, Bengt-Ove R., professor (fr.o.m. den 15 maj 1974)
Karlsson, Björn G. E., civilingenjör (fr.o.m. den 15 maj 1974)
Kinell, Per-Olof, professor (fr.o.m. den 15 maj 1974)
Landell, F. E. Nils-Erik, med. dr (fr.o.m. den 15 maj 1974)
Larsson, H. Börje, professor (fr.o.m. den 15 maj 1974)
Lindeberg, Sten W., fil. dr (fr.o.m. den 15 maj 1974)
Löfstedt, Börje, docent (fr.o.m. den 15 maj 1974)
Olsson, Kåre I., fil. dr (fr.o.m. den 15 maj 1974)
Persson, Per, civilingenjör (fr.o.m. den 15 maj 1974)
Torisson, Tord Å., universitetslektor (fr.o.m. den 15 maj 1974)

Direktiv (anförande av statsrådet Johansson till statsrådsprotokollet den 10 maj 1974):

Regeringen avser att till 1975 års riksdag lägga fram förslag till ett långsiktigt handlingsprogram för energiområdet. Ett omfattande arbete pågår för att ta fram underlag härför. I arbetet är en lång rad myndigheter och utredningar engagerade. Jag anser det vara av stort värde om man i samband härmed kan stimulera till en bred allmän debatt om energifrågorna.

Energifrågorna är delvis av tekniskt mycket komplicerad karaktär. Särskilda insatser behövs därför för att sprida kunskap och information om förhållanden av betydelse för energipolitiken. Vissa åtgärder i informationssyfte har redan vidtagits. Sålunda har bl. a. förslag förelagts riksdagen om särskilt ekonomiskt stöd till studieförbunden för att starta en bred studie- och diskussionsverksamhet om energi i höst (prop. 1974:28 s. 475).

För att underlätta för studieförbunden i deras arbete på att på kort tid ta fram erforderligt studiematerial bör de ges möjlighet att hos en allsidigt sammansatt grupp av personer med särskild sakkunskap på området få synpunkter på tekniska och vetenskapliga fakta i materialet. Jag förordar att en särskild sakkunnig jämte experter tillkallas för denna uppgift.

Den sakkunnige och experterna bör fungera som en referensgrupp, vars tjänster kan tas i anspråk av alla studieförbund, som är engagerade i den av statsmakterna stödda informationsverksamheten på energiområdet. Referensgruppens insatser härvidlag bör ha till enda syfte att förbättra det sakliga innehållet på framtaget informationsmaterial. Det kan också visa sig vara lämpligt att Kungl. Maj:t anlitar denna referensgrupp i andra sammanhang i samma syfte.

Referensgruppen har under tiden maj - oktober 1974 hållit ett sammanträde. Den sakkunnige har haft överläggningar med olika myndigheter, som berörs av de frågor som gruppen har att behandla.

Referensgruppen har anordnat en tvådagarskurs för studieledare i studieförbundens kampanj Energi 75. Gruppen har vidare hållits informerad om och konsulterats i fråga om det studiematerial som används i kampanjen.

Gruppen har i november 1974 lagt fram en skrift Argument i energidebatten och har den 2 december 1974 avgett en rapport över verksamheten.

Uppdraget är därmed slutfört.

28. Energisparkommittén (I 1974:05)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 oktober 1974 för en energisparkampanj (se Post- och Inrikes tidn. den 12 november 1974):

Ordförande:

Grafström, Erik O. Hj., f.d. generaldirektör (fr.o.m. den 1 november 1974)

Vice ordförande:

Hagström, Tony G., statssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1974)

Sakkunniga:

Breitholz, Claes J. E. C:son, direktör (fr.o.m. den 1 november 1974)

Carlsson, T. E. Roine, förbundsordförande (fr.o.m. den 1 november 1974)

Engerstam, Claes M., utredningssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1974)
Francke, Per E. S., redaktör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Gustafson, Nils-Eric, småbrukare, led. av rikdagen (fr.o.m. den 1 november 1974)
Helmersson, Bo I., direktör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Holm, Thorsten H., kanslichef (fr.o.m. den 1 november 1974)
Hugosson, Kurt I., byråchef, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1974)
Lewenhaupt, Krister G., direktörsassistent (fr.o.m. den 1 november 1974)
Nilsson, Kjell O. H., metallarbetare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1974)
Norrby, J. Sören, byrådirektör, f.d. led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1974)
Skantz, Anna-Greta, ombudsman, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1974)
Turesson, Bo, överlantmätare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 1 november 1974)

Experter:
Ag, Lars E., generaldirektör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Björck, Berndt H., informationschef (fr.o.m. den 1 november 1974)
Gradin, Rolf U., civilingenjör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Holm, J. Lennart, generaldirektör (fr.o.m. den 1 november 1974)
af Klintberg, Rolf H. F., direktör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Lundmark, Nils A. J., byråchef (fr.o.m. den 1 november 1974)
Persson, Kurt Inge, departementssekreterare (fr.o.m. den 1 november 1974)
Pettersson, Eric B., generaldirektör (fr.o.m. den 1 november 1974)
Sterne, Bengt G., direktör (fr.o.m. den 1 november 1974)

Huvudsekreterare:
Löfgren, Torsten Hj., pol. mag. (fr.o.m. den 1 november 1974)

Sekreterare:
Gornitzka, Gunnar V., civilingenjör (fr.o.m. den 1 november 1974)

Bitr. sekreterare:
Byman, Disa K. G., redaktör (fr.o.m. den 1 november 1974)

Lokal: Industridepartementet, Storkyrkobrinken 7, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiv (anförande av t.f. chefen för industridepartementet statsrådet Löfberg till statsrådsprotokollet den 25 oktober 1974):

En av energipolitikens huvuduppgifter bör vara att främja ökad sparsamhet med energi och på så sätt nå en bättre hushållning med energiresurserna. Detta kan åstadkommas bl. a. genom att medborgarna får råd, upplysningar och uppmaningar om olika sätt att spara energi. Den sparkampanj som genomfördes förra vintern, visade att en väsentlig besparing av konsumtionen av bränslen och elenergi uppnåddes genom att på detta sätt vända sig till medborgarna.

Kungl. Maj:t har tidigare denna dag föreslagit att riksdagen anvisar mede på tilläggsstat I för en energisparkampanj även under vinterhalvåret 1974/75. En sådan kampanj är motiverad av flera skäl. Landets kostnader för import av råolja och petroleumprodukter beräknas i år till följd av kraftigt höjda priser komma att ligga ca 7 miljarder kr. över fjolårets. Detta innebär en stor påfrestning på vår bytesbalans. De höjda oljepriserna drabbar även direkt enskilda konsumenter och företag. För en rationell anpassning till de förändrade prisförhållandena behövs råd och anvisningar om hur energikonsumtionen kan begränsas. En sparkampanj med detta syfte ligger också i linje med strävandena till varaktig energibesparing.

Energisparkampanjen bör i princip omfatta alla slags energianvändning. Inom ramen för kampanjen bör allmänna råd och uppmaningar ges om hur energin kan användas mer rationellt och om hur energianvändningen kan minskas. Information bör lämnas via olika media under hela kampanjperioden.

Sammanställningar av praktiska råd och upplysningar bör distribueras till hushåll, skolor, kontor, affärer, industrier etc. Det ankommer på bl. a. konsumentverket och statens industriverk att medverka vid denna uppgift.

För att energisparkampanjen skall få avsedd effekt bör olika medborgarggrupper engageras. Detta bör ske bl. a. genom kontakter i dessa frågor med representanter för fastighetsägare, hyresgäster, näringslivsorganisationer, kommuner, landsting, löntagarorganisationer, motororganisationer etc.

En energisparkampanj kräver, som framgår av vad jag nu anfört, ett omfattande planerings- och förberedelsearbete. Detta bör omgående inledas. Uppgiften bör fullgöras av särskilda sakkunniga. De sakkunniga bör svara för uppläggningen och biträda vid genomförandet av energisparkampanjen vintern 1974/75. De sakkunnigas första uppgift bör vara att utarbeta förslag till en kampanjplan och att lämna förslag beträffande dispositionen av de medel som kan komma att ställas till förfogande för energisparkampanjen. En andra uppgift bör vara att verka för att myndigheternas och de enskilda organisationernas insatser i kampanjen samordnas. I övrigt bör de sakkunniga ta de kontakter och initiativ som bedöms nödvändiga för uppgiftens fullgörande.

Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under första hälften av år 1975.

29. STU-utredningen (I 1974:06)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 november 1974 för att utreda styrelsens för teknisk utveckling organisation och verksamhetsformer (se Post- och Inrikes tidn. den 23 november 1974):

Ordförande:

Holm, J. Lennart, generaldirektör (fr.o.m. den 18 november 1974)

Sakkunniga:

Almryd, Hans, informationschef (fr.o.m. den 18 november 1974)

Andersson, Sven G., frisörmästare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 18 november 1974)

Göransson, J. Olle, verkmästare, led. av riksdagen (fr.o.m. den 18 november 1974)

Ljung, Lars U., sekreterare (fr.o.m. den 18 november 1974)

Pettersson, Eric B., generaldirektör (fr.o.m. den 18 november 1974)

Pettersson, N. Lennart, fil. kand., led. av riksdagen (fr.o.m. den 18 november 1974)

Petzäll, Ingvar A., direktör (fr.o.m. den 18 november 1974)

Siegbahn, Bo L. G., ambassadör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 18 november 1974)

Sjönell, P. Bengt G., direktör, led. av riksdagen (fr.o.m. den 18 november 1974)

Ström, Turid, avdelningschef, ersättare för led. av riksdagen (fr.o.m. den 18 november 1974)

Experter:

Båveryd, S. J. Lennart, civilingenjör (fr.o.m. den 18 november 1974)

Haeffner, Erik A., tekn. lic. (fr.o.m. den 18 november 1974)

Rasmuson, Anders S. H., rektor (fr.o.m. den 18 november 1974)

Palmér, S. A. Anders, departementssekreterare (fr.o.m. den 18 november 1974)

Tomner, J. Sigvard A., överingenjör (fr.o.m. den 18 november 1974)

Wedell, N. Gunnar, direktör (fr.o.m. den 18 november 1974)

Åberg, C. Anders, civilingenjör (fr.o.m. den 18 november 1974)

Ågren, Lars O. T., direktör (fr.o.m. den 18 november 1974)

Lokal: Munkbron 17, 111 28 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiv (anförande av statsrådet Johansson till statsrådsprotokollet den 15 november 1974):

Teknisk förnyelse är av grundläggande betydelse för samhällsutvecklingen. För att nå de politiska mål som satts upp för exempelvis inre och yttre miljö, social service, sysselsättning, energiförsörjning och ekonomisk tillväxt krävs omfattande tekniska utvecklingsinsatser från både enskildas och det allmännas sida. En kontinuerlig och målmedveten satsning på teknisk forskning och utveckling är ett viktigt inslag i näringspolitiken. Det centrala instrumentet för samhällets insatser på detta område är styrelsen för teknisk utveckling (STU).

STU bildades den 1 juli 1968 (prop. 1968:68, SU 1968:131, rskr 1968:304). Den övertog uppgifter som tidigare handhades av bl.a. malm-

fonden, uppfinnarkontoret och tekniska forskningsrådet. Motiven för att inrätta en central myndighet var främst att undvika oklarheter i kompetensfördelningen och motverka dubbelarbete i administrationen av stödet till forsknings- och utvecklings(FoU)-insatser.

I prop. 1968:68 framhöll föredragande statsrådet bl.a. att det är ett viktigt led i näringspolitiken att stimulera teknisk förnyelse och överföring av ny teknik i praktisk tillämpning. Genom att inrätta STU skulle staten få ett organ med en samlad överblick över den tekniska utvecklingen samt över tekniska resurser och behov av teknik inom såväl näringslivet som den offentliga sektorn. STU:s huvuduppgift angavs vara att inom ramen för en aktiv näringspolitik fördela statligt stöd i olika former till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete. Det finansiella stödet borde riktas in på sådana områden, där koncentrerade insatser bedöms angelägna för att främja industrins tillväxt eller bemästra problem inom viktiga samhällssektorer. Som exempel på det sistnämnda angavs luft- och vattenvård, trafiksäkerhet, undervisning och sjukvård.

Jag har i olika sammanhang, bl.a. i prop. 1972:1 (bil. 15 s. 57) framhållit, att STU:s uppgift är trefaldig. En första uppgift är att med hjälp av tillgänglig eller ny teknik främja utvecklingen inom olika samhällssektorer. Det gäller exempelvis miljövården, arbetarskyddet och transportområdet. STU:s insatser på ett dylikt område påverkas av i vilken utsträckning resurser för planering och ledning av FoU-verksamheten byggts upp eller kommer att byggas upp inom området i fråga. Ansvaret för FoU-verksamheten tas därvid i ökande utsträckning över av organ inom resp. samhällsområde. Det är följdriktigt att i takt härmed den relativa betydelsen av STU:s insatser minskar inom dessa områden.

En andra uppgift för STU är att främja industrins innovationsverksamhet och tekniska kvalitet. Naturligtvis medför det stöd, som lämnas inom ramen för den förstnämnda uppgiften, ofta positiva effekter för svensk industri. Men även om inget direkt samband föreligger mellan det förväntade resultatet av ett FoU-projekt och ett visst samhällsbehov, kan det från industripolitisk synpunkt vara angeläget att lämna stöd. Stödet bör då på lång sikt leda fram till resultat, som bedöms kunna bli kommersiellt värdefulla i internationell konkurrens inom och utom landet.

STU:s tredje uppgift är att inom den tekniska forskningen höja den vetenskapliga nivån och öka kunnandet inom skilda områden.

STU leds av en styrelse. Chef för STU är en generaldirektör, som biträds av en planeringsdirektör. Inom verket finns fyra enheter, nämligen administrativa enheten, utvecklingsenheten, rådgivnings- och förmedlingsenheten samt internationella enheten. För biträde vid planeringen får STU inrätta rådgivande nämnder. Vid STU fanns den 1 juli 1974 99 anställda, varav 53 handläggare.

STU är förlagd till Stockholm. På vissa universitets- och högskoleorter finansierar STU kontaktsekretariat, som samverkar med regionala organ och företag.

STU tillhör de myndigheter som deltar i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering inom statsförvaltningen. Följande programindelning gäller f. n. för verksamheten vid STU.

1. Finansiellt stöd till teknisk forsknings- och utvecklingsverksamhet
2. Utrednings- och planeringsverksamhet
3. Rådgivnings- och förmedlingsverksamhet
4. Drift av forskningsstationer

Det finansiella stödet till FoU-projekt (huvuddelen av program 1) är sedan budgetåret 1972/73 uppdelat på tio s.k. behovsområden (energiteknik, materialteknik, transportteknik, produktionsteknik, kemi-, skogs- och träteknik, informationsbehandling samt styr- och komponentteknik, miljövårdsteknik, socialteknik, livsmedelsteknik och naturresursteknik). Dessa behovsområden har hittills haft karaktären av underprogram. De rådgivande nämnderna är – frånsett en nämnd för uppfinnarfrågor – knutna till vart och ett av behovsområdena. Nämndernas huvuduppgift är att ta fram planeringsunderlag för STU inom resp. område och att bedöma projekts samband med målen för verksamheten.

Förutom fördelning av finansiellt projektstöd åligger det STU att bl.a. främja kontakter med myndigheter, näringsliv och forskningsinstitutioner, främja internationellt tekniskt samarbete, ge råd åt uppfinnare och förmedla FoU-resultat till kommersiellt utnyttjande samt svara för förvaltning av statliga forskningsstationer. STU är också en av huvudmännen för Stiftelsen Industriellt utvecklingscentrum i Skellefteå.

STU:s verksamhet och organisation har direkt eller indirekt berörts i en rad olika utredningar under årens lopp. I anslutning till uppgiften att främja utvecklingen inom olika samhällssektorer kan nämnas, att den nu arbetande teknikupphandlingskommittén skall undersöka bl.a. hur STU:s stöd på ett effektivare sätt än hittills skall kunna samverka med den upphandling av teknisk utrustning som olika statliga och kommunala myndigheter gör. Vidare har budgetutredningen i sitt betänkande (SOU 1973:43–46 Budgetreform tagit upp frågan om mål-medelanalys och hur en ändamålsindelning av statsbudgeten kan göras.

Den industripolitiska uppgiften för STU har behandlats i ett flertal branschutredningar. Ett aktuellt exempel på detta är dataindustriutredningens nyligen avlämnade betänkande (SOU 1974:10), Data och näringspolitik 74, i vilket föreslås att STU i vidgad utsträckning skall stödja den datatekniska FoU-verksamheten. Även framtida branschutredningar kommer sannolikt att i vissa förslag anknyta till STU. Förutom branschutredningar kan i detta sammanhang nämnas den nyligen tillsatta utredningen (I 1974:01) om finansiering av industriell forskning och utveckling, som har till uppgift bl.a. att överväga finansieringsformer av sådant statligt FoU-stöd som även lämnas av STU.

Forskningsrådsutredningen (U 1972:02) har i särskild skrivelse tagit upp STU:s roll när det gäller att stödja den tekniska forskningen och frågan om samordning av stödet på detta område mellan å ena sidan STU och å andra sidan statens naturvetenskapliga forskningsråd och statens råd för atomforskning. Utredningen föreslår, att det inom STU skall inrättas en särskild nämnd, som enbart skall handha frågor rörande s.k. teknisk grundforskning. Nämnden skall kunna besluta om medelstilldelning till sådana långsiktiga forskningsprojekt som inte uppenbart kan hänföras till ett visst sektorsområde.

Riksrevisionsverket genomför f. n. en förvaltningsrevision vid STU. Enligt vad jag inhämtat beräknas denna revision vara avslutad kring årsskiftet.

STU:s arbete har stark anknytning till andra offentliga myndigheter och institutioner. Uppgiften att med hjälp av teknik främja utvecklingen i olika samhällssektorer styrs främst av de organ som har ansvaret för planeringen inom resp. sektor. STU:s verksamhet har även beröringspunkter med organ som har sektorövergripande uppgifter, t.ex. statskontoret med ansvar för rationaliseringsverksamheten i statsförvaltningen och riksrevi-

sionsverket med uppgift att övervaka effektiviteten. Vidare kan nämnas verksamheten inom vissa kommunala och landstingskommunala organ.

Statens industriverk, som tillkom den 1 juli 1973 (prop. 1973:41, NU 1973:54, rskr 1973:225), handhar bl.a. branschutredningar och allmänna industripolitiska utredningar, långsiktiga prognoser samt vissa ststliga stöd- och utvecklingsinsatser. Industriverkets regionala insatser kanaliseras via företagareföreningarna. Statens utvecklingsfond, som inrättades samtidigt med industriverket, skall ge finansiellt projektstöd till riskbetonade investeringar inom industrin för utveckling av nya produkter, processer och system. Fonden är avsedd att utgöra ett komplement till STU och Sveriges investeringsbank AB. Alla dessa organs verksamhet har starka beröringspunkter med STU:s industripolitiska uppgift.

När det gäller teknisk forskning har STU:s verksamhet stark anknytning till bl.a. universitetskanslersämbetet, universiteten och högskolorna samt forskningsråden.

Årets riksdag har som sin mening gett Kungl. Maj:t tillkänna att en snabb utredning om STU:s organisation och verksamhetsformer bör göras (NU 1974:32, rskr 224). Jag förordar, att särskilda sakkunniga tillkallas för denna uppgift. Vad jag anför i det följande innebär, att utredningen får en något vidare syftning än vad riksdagen angett.

Riksdagens begäran om utredning är föranledd av motionerna 1974:864 och 1974:1529, i vilka hävdades att ämbetsverksformen är till påtaglig nackdel för STU på så sätt att den försvårar en rationell och effektiv verksamhet och medför att STU inte alltid kan ge klara garantier för sekretessskydd av yrkes- och affärshemligheter. Motionärerna förordade på anförda skäl, att STU ombildas till en stiftelse. Näringsutskottet förklarade i sitt av riksdagen godkända utlåtande att det inte var berett att göra något ställningstagande i frågan om ombildning av STU till annan verksamhetsform än ämbetsverk.

Jag vill för egen del hävda, att frågan om val av verksamhetsform inte har den betydelse som den stundom tillmätts i den allmänna debatten. STU är och måste förbli ett instrument i den långsiktiga näringspolitiken. De grundläggande kraven på uppfyllande av de mål statsmakterna ställer upp påverkas självfallet inte av verksamhetsformen. Oavsett denna måste riksdag och regering ha möjlighet att genom villkor och anvisningar i samband med att medel ställs till förfogande styra verksamheten i önskad riktning. Det är vidare, inte minst med hänsyn till att betydande belopp anslås varje år, nödvändigt att verksamheten bygger på en fast organisation och att besluten fattas i reglerade former.

Ämbetsverksformens och stiftelseformens för- och nackdelar bör kartläggas av de sakkunniga.

Vad jag anför i det följande är i allt väsentligt oberoende av valet av verksamhetsform.

Jag har i det föregående kortfattat berört STU:s tre huvuduppgifter. Dessa har inte ifrågasatts av riksdagen och jag finner dem för min del ändamålsenliga med hänsyn till den roll STU har i näringspolitiken. Denna principiella tredelning bör även fortsättningsvis gälla och bör därför bilda utgångspunkt för de sakkunnigas arbete.

STU:s uppgift att bidra till att främja utvecklingen inom olika samhällssektorer spänner över en lång rad olika områden såsom miljö, energi, hälso-, sjuk- och socialvård, utbildning, transporter och bostäder. För vart och ett av områdena finns ansvariga fackmyndigheter, som på grundval av regeringens och riksdagens politiska prioriteringar formulerar konkreta

behov. Vissa av fackmyndigheterna har som jag förut nämnt byggt upp eller är i färd med att bygga upp resurser för planering och ledning av FoU-verksamhet som ett av flera medel för att tillgodose dessa konkreta behov. STU:s uppgift bör även fortsättningsvis vara av kompletterande natur i förhållande till dessa myndigheter. När den sektoransvariga myndigheten fått tillräcklig kompetens och tillräckliga resurser för teknisk utveckling bör STU:s ansvar inom området upphöra.

Lösandet av ifrågavarande uppgifter förutsätter ett intimt samspel mellan STU, de sektoransvariga myndigheterna och övriga berörda organ. Det är viktigt bl.a. att de sektoransvariga myndigheternas prioriteringar får slå igenom i satsningarna på olika projekt inom de ramar som statsmakterna ställer upp för STU:s verksamhet. Skälet härtill är att det främst är de sektoransvariga organen som har möjlighet att bedöma värdet av FoU-satsningar jämfört med andra sätt att tillgodose framtida behov. FoU-verksamhet motiveras av att en speciell produkt eller produktionsmetod är angelägen att få fram. STU:s huvuduppgift är att med sin speciella kompetens initiera och värdera nya tekniska lösningar och därefter eventuellt lämna finansiellt stöd till arbete på dessa. För att ett framgångsrikt resultat av ett avslutat tekniskt utvecklingsarbete skall leda till exploatering kan krävas medverkan från ansvarigt fackorgan, t. ex. i upphandlingen.

Projekt som får stöd inom ramen för den nu beskrivna uppgiften kan naturligtvis som viktig sidoeffekt medföra industriell stimulans, eftersom själva utvecklingsarbetet ofta kommer att bedrivas inom industriföretag.

En angelägen uppgift för de sakkunniga är att finna former för en sådan samordning mellan STU å ena sidan och sektororganen och övriga berörda parter å den andra, att behoven av FoU-verksamhet på effektivast möjliga sätt styr FoU-stödet. De sakkunniga bör härvid på lämpligt sätt följa teknikupphandlingskommitténs arbete.

Uppgiften att främja industrins utveckling måste utformas med hänsyn till och styras av de industripolitiska prioriteringar som statsmakterna gör när det gäller sysselsättning, effektiv produktionsstruktur, internationell konkurrenskraft etc. Huvudsyftet med STU:s stöd är att bidra till att önskvärda och nödvändiga satsningar på teknisk utveckling i företagssektorn genomförs, vilka utan stöd med all sannolikhet inte skulle komma att realiseras. STU:s stöd bör i princip lämnas endast om det är av avgörande betydelse för att dessa satsningar skall komma till stånd i tillräcklig omfattning. Prövningen av varje projekt måste göras mot bakgrund av en bedömning av ekonomiska och strukturella förhållanden för företaget och branschen ifråga. STU:s specifika kompetens är inriktad på tekniska värderingar. I övrigt måste utgångspunkten för STU här vara de prioriteringar som görs av resp. företag, när det gäller den produkt eller produktionsmetod som FoU-arbetet syftar till, och de bedömningar som görs av de samhällsorgan som tar fram industripolitiskt planeringsunderlag.

Det bör sålunda vara en väsentlig uppgift för de sakkunniga att sätta in STU:s verksamhet i ett större industripolitiskt sammanhang. De sakkunniga bör överväga på vilket sätt STU:s stöd till teknisk förnyelse i industrin kan effektiviseras och bättre samordnas med aktiviteter inom andra statliga organ och myndigheter, vilka ha till uppgift att på olika sätt främja industrins utbyggnad. Exempelvis bör undersökas om den samverkan som redan idag finns mellan å ena sidan STU och å andra sidan industriverket, utvecklingsfonden och Investeringsbanken kan fördjupas till gagn för den industriella förnyelseprocessen. Samordningsmöjligheterna mellan STU:s rådgivnings- och förmedlingsverksamhet och industriverkets företagsservice bör också uppmärksammas.

Även samarbete med andra intressenter i STU:s industriellt inriktade verksamhet bör behandlas, exempelvis vad avser företag, innovatörer, potentiella exploatörer, banker och andra kreditinstitut etc.

Det kan från industripolitisk synpunkt vara motiverat att STU lämnar stöd till enskilda FoU-projekt, där finansiella restriktioner, hög osäkerhet, skillnader mellan företagsekonomisk och samhällsekonomisk lönsamhet eller andra faktorer gör att projekt inte annars kommer till stånd i en omfattning som är motiverad från samhällets sida. Hinder av detta slag föreligger främst när det gäller enskilda innovatörer och små och resurssvaga företag. Möjligheterna att effektivisera denna stödfunktion bör behandlas av de sakkunniga.

De sakkunniga bör också undersöka hur stöd från STU till industriell utveckling lämpligast kan ingå bland de samordnade industripolitiska åtgärder av olika slag som riktar sig till vissa branscher eller företagsgrupper och hur STU:s deltagande i det förberedande utredningsarbetet bör utformas. Härvid bör övervägas i vilken utsträckning STU bör ges samordnande uppgifter vad det gäller det statliga stödet till teknisk FoU av betydelse för en viss bransch. Vidare bör undersökas hur STU:s stöd till den kollektiva branschforskningen bättre skall kunna samverka med andra branschåtgärder, exempelvis i industriverkets regi.

För uppgiften att höja den vetenskapliga nivån och öka kunnandet inom skilda tekniska områden kan två olika funktioner urskiljas. Det finns för det första behov av en forskningsrådsbetonad funktion, där bedömningsgrunden främst är inomvetenskaplig och har att göra medFoU-verksamhetens vetenskapliga kvalitet och värde i ett internationellt perspektiv. Den andra funktionen sammanhänger med önskvärdheten av att uppehålla en sådan teknisk beredskap, att en långsiktigt önskvärd förändring av närings- och industristruktur underlättas och påskyndas. Stödinsatserna måste härvid vara förenliga med främst den långsiktiga näringspolitiken. I båda fallen uppkommer behov av samordning med planeringen av universitetens och högskolornas verksamhet.

De sakkunniga bör pröva hur dessa båda delar av den tredje uppgiften bör utformas och graden av samverkan mellan dem. De sakkunniga bör även på lämpligt sätt följa forskningsrådsutredningens arbete.

STU:s tre huvuduppgifter är till sin karaktär olika och jag vill framhålla vikten av att de bättre än nu hålls isär vid planering och projektbedömning på grund av skillnaderna i målsättning.

De tre huvuduppgifter STU har bör mer än vad som nu är fallet vara vägledande för utformningen av programstruktur och organisation inom STU. Det bör finnas ett klart och så långt möjligt entydigt samband mellan å ena sidan målen för en av statsmakterna fastställd uppgift och å andra sidan programstruktur och organisation för genomförande av uppgiften ifråga. Därigenom kan det verkställande organets sakkunskap och självständighet komma till sin fulla rätt för såväl planering som för de dagliga besluten.

De sakkunniga bör med utgångspunkt från preciseringen av funktionerna inom ramen för STU:s uppgifter lämna principförslag till programstruktur, arbetsformer och organisation. Härvid bör beaktas vilka interna funktioner som bör finnas vid STU, exempelvis då det gäller projektbedömning, utredningskapacitet, projektuppföljning, utvärdering och analys av vunna erfarenheter, överblick över FoU-resurser inom landet och över möjligheterna till internationellt FoU-samarbete. De sakkunniga bör behandla frågan rörande lämplig organisatorisk samverkan mellan STU

och statens utvecklingsfond. Den utsträckning i vilken STU bör medverka i patentväsendets utveckling och i föreskrifts- och standardiseringsarbete bör likaså beaktas med hänsyn till dessa områdens näringspolitiska konsekvenser. Också STU:s behov av extern expertis bör prövas. Något detaljerat organisationsförslag för verksamheten bör dock inte utarbetas i detta sammanhang.

Vidare bör de sakkunniga lämna förslag till hur STU bättre än hittills i sin verksamhet skall kunna nå ut till mindre och medelstora företag. För att undvika en kostsam resursdubblering är det viktigt, att en samordning sker med de regionala industripolitiska aktiviteter som nu byggts upp med stöd från statens industriverk. I första hand gäller detta företagareföreningarnas verksamhet. De sakkunnigas arbete bör utmynna i förslag till hur STU och befintliga regionala industripolitiska organ skall kunna samverka på ett effektivt sätt.

En precisering av STU:s näringspolitiska funktioner och en översyn av organisationen gör det angeläget att undersöka behovet av förändringar när det gäller STU:s stödformer både vad avser finansiellt stöd och serviceinsatser för rådgivning och förmedling. Härvid bör en översyn göras av de villkor som gäller för den villkorliga återbetalningsskyldigheten, i syfte att skapa klarare regler för i vilka fall denna stödform bör användas och hur tillämpningen i dessa fall kan effektiviseras. De sakkunniga bör också undersöka om STU:s nuvarande stöd i avsevärd utsträckning medfört ett reellt arbetsgivaransvar gentemot vissa stödmottagare och därigenom oavsiktligt fört med sig en långsiktig bindning av medel. Mot bakgrund härav bör de sakkunniga bedöma behovet av förändringar i detta hänseende.

De sakkunniga bör slutligen pröva olika möjligheter att låta STU upprätta funktioner som innebär att STU systematiskt kan förmedla idéer rörande utvecklingsarbete eller tillhandahålla information om var FoU-resurser finns inom och utom landet för uppdragsinsatser eller FoU-samarbete.

De sakkunniga bör i den utsträckning som är nödvändig för att fullgöra uppdraget samråda med utredningen om finansiering av industriell FoU.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt. Som riksdagen anfört bör dock resultaten av andra pågående utredningar, som direkt berör STU, avvaktas. De sakkunniga bör vara oförhindrade att redovisa resultatet av sitt arbete etappvis.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

Kommundepartementet

Inom detta avsnitt har följande kommittéer avslutat sin verksamhet under år 1974: 1, 4, 8, 9 och 10

1. Göteborgsutredningen (In 1963:49)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 november 1962 den 7 december 1962 för utredning av frågan om Göteborgs kommuns samgående med Göteborgs och Bohus läns landstingskommun m. m.:

Utredningsman:
Svenson, S. Göte, statssekreterare

Experter:
Lindberg, Carl-Otto A., t.f. förste länsassessor
Neergaard, Erik A., expeditionschef-rättschef

Sekreterare:
Hägglund, John E., länsråd
Representanter för Göteborgs och Bohus läns landstingskommun:
Andersson, J. O. Erling, kamrer
Bjerrek, Bertil, landstingsråd
Eliasson, Anders H., häradsdomare
Gustafsson, M. Gunnar, socionom, led. av riksdagen
Svenungsson, Arne A. D., lantbrukare, f.d. led. av riksdagen
Representanter för Göteborgs kommun:
Bergqvist, G. Holger, kommunalråd
Gunne, Stig E., byråchef
Hedlund, Bengt N. R., kommunalråd
Johannesson, Erik R., kommunalråd
Ström, A. Lennart, kommunalråd

Lokal: Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, Fack, 403 10 Göteborg, tel. 031/60 57 84 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej ursprungligen meddelats. Tilläggsdirektiv, se 1971 års riksdagsberättelse C 7.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit ett sammanträde.

Utredningen har avslutat sitt arbete med en rapport 1974-10-28. Rapporten innehåller bl. a. en redogörelse för det avtalsreglerade samarbete

som parterna har etablerat på utredningens initiativ samt en skiss till provisorisk lösning av frågan om utövningen av statliga befogenheter på samhällsplaneringens område inom Göteborgsregionen.

Uppdraget är därmed slutfört.

2. Landstingens arkivutredning (In 1964:26)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1963 för utredning rörande gallring i landstingskommunernas arkiv och därmed sammanhängande frågor (se Post- och Inrikes tidn. den 5 juli 1963):

Ordförande:
Petrini, K. H. (Hasse), f.d. landsarkivarie

Ledamot:
Danielsson, G. Gunnar, förste sekreterare

Expert:
Hall, Paul F. L., överläkare

Sekreterare:
Frisk, Jan, arkivarie

Lokal: Svenska landstingsförbundet, Gävlegatan 16, Box 6606, 113 84 Stockholm, tel. 23 65 60 samt 031/17 95 45 (sekreteraren)

Direktiven för utredningen, se 1964 års riksdagsberättelse In 26.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

3. Riksnämnden (K 1968:57) för kommunal beredskap

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 juni 1967 för att handlägga vissa centrala samordningsuppgifter rörande den kommunala beredskapsplanläggningen:

Ordförande:
Sundelin, Åke, generaldirektör

Vice ordförnde:
Lundberg, Sten G. J., generaldirektör

Ledamöter:
Krona, Kurt, sektionschef
Lindencrona, Fredrik W. K., direktör (fr.o.m. den 1 juli 1974)

Nyqvist, N. Tore, länsöverdirektör
Tengroth, Karl-Erik, direktör

Experter:
Bengtsson, Gunnar, bitr. försvarsdirektör (t.o.m. den 7 februari 1974)
Björklund, Sven, byråchef (t.o.m. den 7 februari 1974)
Kärne, Sigvard, avdelningsdirektör (t.o.m. den 7 februari 1974)
Lindeberg, Bengt, kammarrättslagman (t.o.m. den 7 februari 1974)
Lindquist, Ulf W. E., hovrättsråd (fr.o.m. den 7 september 1974)

Sekreterare:
Falkehed, Sven A. L., avdelningsdirektör

Kansli: Civilförsvarsstyrelsen, Jämtlandsgatan 97, Fack, 162 10 Vällingby, tel. 37 26 00

Direktiven för nämnden, se 1968 års riksdagsberättelse K 57.

Riksnämnden för kommunal beredskap har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sju sammanträden. Hittills har ett 110-tal primärkommuner planlagts. Under innevarande budgetår planläggs ytterligare ett 40-tal. Ungefär 125 primärkommuner återstår därefter att planlägga.

I skrivelse 1974-02-15 uppdrog Kungl. Maj:t åt nämnden att i samarbete med socialstyrelsen och övriga berörda centrala fackmyndigheter samt landstingsförbundet låta göra en provplanläggning av den landstingskommunala beredskapen inom en landstingskommun. Denna planläggning genomförs inom Östergötlands läns landstingskommun och beräknas bli klar hösten 1975. Nämndens samordningsuppgifter har därigenom ökat.

Nämndens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

4. Länsberedningen (C 1970:28)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 mars 1970 för beredning av vissa frågor rörande den regionala samhällsförvaltningens uppgifter och organisation (se Post- och Inrikes tidn. den 8 maj 1970):

Ordförande:
Svenson, S. Göte, statssekreterare

Ledamöter:
Bergman, Per R., direktör, led. av riksdagen
Dahlgren, P. Anders B., lantbrukare, led. av riksdagen
Gustafsson, Sune O., kommunalråd
Hamrin, Mac T. P., överlantmätare, f.d. led. av riksdagen
Högström, Ivar, bostadsdirektör, led. av riksdagen
Stefanson, R. Stig S., optikermästare, f.d. led. av riksdagen

Ward, Kurt K. B., landstingsråd
Winberg, S. Håkan, rådman, led. av riksdagen

Experter:
Arfwidsson, Nils H., länsråd
Clarholm, Sixten, byrådirektör
Engström, Odd E. L., t.f. departementsråd
Fog, Hans B., professor
Fröjd, S. Arne, länsråd
Nordén, N. Åke H., professor
Rönquist, Karl-Axel, länsråd
Svensson, Bengt Å. G., avdelningsdirektör
Tegnhed, Lars A., avdelningsdirektör
Thufvesson, Bengt E., departementsråd
Årlin-Jussil, Ingrid S., arkitekt

Huvudsekreterare:
Hinnfors, S. Ivar, förste länsassessor (t.o.m. den 30 november 1974)

Sekreterare:
Finnveden, Bengt A., byråchef (t.o.m. den 30 september 1974)
Myhlback, J. Lennart, fil. lic. (t.o.m. den 31 oktober 1974)

Direktiven för beredningen, se 1971 års riksdagsberättelse C 19.

Beredningen har under tiden november 1973 - juli 1974 hållit nio sammanträden varav ett internatsammanträde.

Beredningen har i oktober 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:84) Stat och kommun i samverkan.

Uppdraget är därmed slutfört.

5. Utredningen (C 1970:29) om den kommunala demokratin

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 mars 1970 för att göra en översyn av den kommunala demokratin (se Post- och Inrikes tidn. den 21 maj 1970 och den 6 maj 1972):

Ordförande:
Lewén-Eliasson, Anna Lisa, fru, led. av riksdagen

Ledamöter:
Blomdahl, Bengt O., förbundsordförande
Boo, Karl G. H., assistent, led. av riksdagen
Elmstedt, Claes Y., lantbrukare, led. av riksdagen
Gustafsson, F. Agne S., universitetslektor
Hörberg, Nils A., försäkringstjänsteman, led. av riksdagen
Hörnlund, Gördis K., fru, led. av riksdagen

Johansson, K. Hilding, fil. dr, led. av riksdagen
Åstrand, Göran, kommunalkonsulent

Experter:
Edström, J. Lennart, informationschef
Ericsson, Lars Eric, statssekreterare

Sekreterare:
Bergqvist, Sven-Runo, fil. lic.

Bitr. sekreterare:
Albertson, Bertil, fil. kand.
Ek, Anders, fil. lic. (fr.o.m. den 16 april 1974)
Högdahl, Lars, kommunsekreterare

Lokal: Kommundepartementet, Kanslihuset, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse C 20. Tilläggsdirektiv, se 1973 års riksdagsberättelse C 10.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit elva sammanträden.

Utredningen har i juni 1974 publicerat en rapport (SOU 1974:50) Information och medverkan i kommunal planering.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

6. Kommunallagsutredningen (C 1970:30)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 mars 1970 för lagteknisk översyn av kommunallagarna m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 2 maj 1970):

Utredningsman:
Nordlund, Stig F., regeringsråd

Experter:
Kaijser, Fritz J., bitr. professor
Riberdahl, Curt S., förbundsjurist (fr.o.m. den 1 oktober 1974)
Romson, Rolf, direktör
Sahlin, Jan, förste sekreterare

Sekreterare:
Riberdahl, Curt S., förbundsjurist (t.o.m. den 30 september 1974)
Roos, Thorbjörn, kanslichef (fr.o.m. den 1 oktober 1974)

Lokal: Kommundepartementet, Kanslihuset, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. växel 763 10 00

Direktiven för utredningen, se 1971 års riksdagsberättelse C 21. Tilläggsdirektiv, se 1972 års riksdagsberättelse C 18.

Uppdraget att göra en lagteknisk översyn av lagen om ändring av kommunal och ecklesiastik indelning har överförts till en särskild utredning (Kn 1974:04) tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 september 1974.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit 21 sammanträden. Under december månad 1974 beräknas utredningen lägga fram sitt huvudbetänkande.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

7. Indelningsutredningen (C 1972:03) berörande Håbo kommun m. m.

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1972 för att utreda hur indelningen av Stockholms och Uppsala län i kommuner lämpligen bör ske såvitt avser Upplands-Bro och Håbo kommuner:

Utredningsman:

Matsson, Sven-Arne, överlantmätare

Lokal: Norra Strandgatan 9, Box 246, 801 04 Gävle, tel. 026/18 01 30, 18 33 00

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningsmannen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden med representanter för berörda kommuner, regionala statliga organ och landstingskommuner.

Utredningsmannen beräknas slutföra sitt arbete under år 1975.

8. Mullsjö-utredningen (C 1972:04)

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 december 1972 med uppdrag att verkställa en förutsättningslös utredning rörande Mullsjö kommuns kommunblockstillhörighet samt rörande sådana ändringar i planerna för indelning av Jönköpings och Skaraborgs län i kommuner som kan föranledas därav:

Utredningsman:

Finnveden, Bengt A., byråchef

Särskilda direktiv har ej meddelats.

Utredningsmannen har under tiden november 1973 - juli 1974 hållit åtta sammanträden med företrädare för berörda kommunala och statliga organ.

Utredningsmannen har den 26 juli 1974 avgett betänkandet (Ds Kn 1974:1) Utredning rörande Mullsjö och Habo kommuners kommunblockstillhörighet.

Uppdraget är därmed slutfört.

9. Kommittén (C 1973:02) för kommunal biståndsverksamhet

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 maj 1973 för att utreda kommunala och landstingskommunala åtgärder i anslutning till den svenska internationella biståndsverksamheten (se Post- och Inrikes tidn. den 16 juni 1973):

Ordförande:
Mehr, Hjalmar L., landshövding

Ledamöter:
Hörlén, S. Ingemar (Inge), borgarråd
Johansson, K. Hilding, fil. dr, led. av riksdagen
Kärnek, Ruth I. C., landstingsråd
Ringaby, Per-Erik, godsägare, led. av riksdagen
Sundkvist, K. R. Tage, lantbrukare, led. av riksdagen
Öhvall, O. Bertil, ekonomikonsulent, f.d. led. av riksdagen

Expert:
Anell, Lars E. R., departementsråd

Sekreterare:
Strömberg, Rolf E., hovrättsassessor

Direktiven för kommittén, se 1974 års riksdagsberättelse C 16.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit nio sammanträden samt haft överläggningar med myndigheter, organisationer och andra som berörs av kommitténs arbete.

Kommittén har den 18 oktober 1974 avgett betänkandet (SOU 1974:86) Kommunal biståndsverksamhet.

Uppdraget är därmed slutfört.

10. Sakkunnig (C 1973:03) i fråga om utvidgat samarbete mellan Malmöhus läns landstingskommun och Malmö kommun

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 för förberedelser i fråga om utvidgat samarbete mellan Malmöhus läns landstingskommun och Malmö kommun (se Post- och Inrikes tidn. den 7 juli 1973):

Utredningsman:
Ericsson, Lars Eric, statssekreterare

Experter:
Ekholm, Torsten, landstingsråd
Göransson, Bertil, landstingsråd
Hansson, Stig F., landstingsråd
Hejdeman, Gunnar, kommunalråd
Holst, Hans-Erik, landstingsråd
Lundberg, Arne, kommufullmäktiges ordförande
Stenberg, Oscar, direktör
Sterning, Sten, kommunalråd
Ward, Kurt K. B., landstingsråd
Wallin, Åke, direktör
Ersättare för experter:
Henstrand, Kjell-Åke, landstingsråd
Håkansson, Gösta, kommunalråd

Sekreterare:
Ahrland, Karin M., förste länsassessor (fr.o.m. den 18 januari 1974)

Direktiven för den sakkunnige, se 1974 års riksdagsberättelse C 17.

Utredningsmannen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit sex sammanträden, varav två med samtliga förordnade experter.

Utredningsmannen har under våren utarbetat förslag till överenskommelse om fördjupat samarbete mellan parterna. Överenskommelsen har godkänts av landstinget och kommunen.

Uppdraget är därmed slutfört.

11. Utredningen (C 1973:04) för översyn av frågan om skorstensfejarmästarnas ställning

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juni 1973 för översyn av frågan om skorstensfejarmästarnas ställning (se Post- och Inrikes tidn. den 26 juni 1973):

Ordförande:
Henrikson, Lars G., ombudsman, led. av riksdagen

Sakkunniga:
Andersson, M. Alvar, lantbrukare, led. av riksdagen
Pettersson, Alf S., ombudsman, f.d. led. av riksdagen

Experter:
Carlström, O. Bertil, brandingenjör (fr.o.m. den 25 januari 1974)
Lindquist, Ulf W. E., hovrättsråd (fr.o.m. den 25 januari 1974)

Lindroth, Harry W. B., förbundsordförande (fr.o.m. den 25 januari 1974)
Sjöqvist, Erik S., förbundsordförande (fr.o.m. den 25 januari 1974)
Wahlström, Per K. V., försäkringsdirektör (fr.o.m. den 25 januari 1974)

Sekreterare:
Scheutz, Claes-Herman, förste länsassessor

Lokal: Länsstyrelsen i Kronobergs län, 351 86 Växjö, tel. växel 0470/200 00 (sekreteraren)

Särskilda direktiv har ej utfärdats.

Utredningen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit tre sammanträden.
Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under senare hälften av år 1975.

12. Sakkunniga (C 1973:05) för översyn av brandförsvarsutbildningen m. m.

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 oktober 1973 för översyn av brandförsvarsutbildningen m. m. (se Post- och Inrikes tidn. den 8 november 1973):

Ordförande:
Holmqvist, Sture L., fastighetschef

Sakkunniga:
Gustafsson, K. G. Allan, led. av riksdagen
Nilsson, E. Arne, brandmästare

Experter:
Anderberg, Carl-Gustav B., direktör (fr.o.m. den 14 mars 1974)
Bucht, Sven F. V., kansliråd (fr.o.m. den 14 mars 1974)
Domvall, E. Göte, byrådirektör (fr.o.m. den 8 november 1974)
Hultqvist, Swen E. H., överdirektör (fr.o.m. den 14 mars 1974)
Johansson, Stig D., rektor (fr.o.m. den 14 mars t.o.m. den 20 juni 1974)
Knutsson, A. Ingemar, vice brandchef (fr.o.m. den 14 mars 1974)
Lundin, Hans-Erik V., ombudsman (fr.o.m. den 14 mars 1974)
Renning, Torsten, utbildningschef (fr.o.m. den 8 november 1974)
Stavréus, Sven O. A., sektionschef (fr.o.m. den 14 mars 1974)

Sekreterare:
Andréasson, B. S. Hübert, avdelningsdirektör (fr. o. m. den 22 januari 1974)

Lokal: Statens brandnämnd, Observatoriegatan 20. Postadress: Box 6029, 102 31 Stockholm, tel. 34 06 10

Direktiven för utredningen, se 1974 års riksdagsberättelse C 19.

Kommittén har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fyra sammanträden.

Kommitténs arbete beräknas pågå under hela år 1975.

13. ADB-beredningsgruppen (C 1973:06)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 2 november 1973 för att behandla frågor om utveckling och utnyttjande av automatisk databehandling (ADB) med anknytning till samhällsplaneringen inom länsstyrelserna m. m.:

Ordförande:

Ericsson, Lars Eric, statssekreterare

Ledamöter:

Bolin, Åke E. J., avdelningsdirektör
Lindskog, J. Lennart, länsråd
Lundmark, E. Gunnar, kanslichef
Olsson, Rune I., departementsråd
Ridal, Håkan, länsarkitekt
Sandberg, Sture A., planeringsdirektör
Sundström, Monica E., kansliråd
Thufvesson, Bengt E., departementsråd

Expert:

Chambert, Henrik B., arkitekt (fr.o.m. den 25 september 1974)

Sekreterare:

Sjöberg, Arne, avdelningsdirektör (fr.o.m. den 8 februari 1974)

Lokal: Länsstyrelsernas organisationsnämnd, Drottninggatan 17, Box

Direktiv (PM upprättad den 2 november 1973 inom civildepartementet):

Frågan om utnyttjande, särskilt inom samhällsplaneringen, av de datorer som finns vid länsstyrelserna har under senare tid aktualiserats i flera sammanhang. En omfattande försöks- och utredningsverksamhet pågår inom detta vida fält. Detta får ses mot bakgrund av bl. a. samhällsplaneringens successiva utveckling och det växande behovet av att i planeringen utnyttja bättre dataunderlag och bättre planeringsmodeller. Denna utveckling leder till bl. a. krav på användande av ADB-teknik.

Vid överväganden i fråga om de problem som har uppmärksammats i samband med länsdatorernas utnyttjande måste frågor med helt olika tidsperspektiv hållas åtskilda.

Till frågor som aktualiseras i det långsiktiga perspektivet hör bl. a. uppbyggnaden av nya system och nya datorer i den regionala förvaltningen, fastighetsdatabankens driftsystem 2, det ömsesidiga sambandet mellan samhällsplaneringens behov och de tekniska systemen, frågan om regionalisering/centralisering av databanker m. m.

Dessa långsiktiga frågor behandlas i ett mångsidigt utredningsarbete som f. n. pågår, bl. a. inom Datasamordningskommittén (DASK), riksskatteverket (RSV) och centralnämnden för fastighetsdata (CFD).

Inom *RSV* pågår en utredning om den framtida utformningen av ADB-systemet för folkbokföring och beskattning. Arbetet är f. n. inriktat på att den nya systemlösningen skall införas 1978 eller 1979. I utredningen ingår bl. a. att analysera både centrala och regionala systemutformningsalternativ. Utredningen har inletts med en förstudie.

Inom *CFD* har inletts — också med en förstudie — ett utredningsarbete angående utformningen av det framtida systemet (driftsystem 2) för fastighetsdatabanken. I utredningsarbetet undersöks olika möjligheter att åstadkomma samordning mellan fastighetsdatabanken och systemet för folkbokföring och beskattning. Utredningsarbetet omfattar även regionalt utbyggda alternativ.

Hur länsstyrelsernas och den övriga regionala förvaltningens synpunkter bäst skall vägas in i de nu berörda utredningsprojekten bör bli föremål för fortsatta överväganden. Redan nu behövs emellertid ett mera samlat grepp om de kortsiktiga utvecklings- och samordningsfrågorna.

Följande huvudtyper av problem förutses på kort och medellång sikt:

a) Behovet av och formerna för produktion av *dataunderlag* för samhällsplaneringen. Länsstyrelsernas roll i statistikproduktionen, särskilt deras relationer till statistiska centralbyråns (SCB) statistikproduktion och centrala register.

b) Utvecklingen av datoranvändning som ett led i själva *planeringsverksamheten*. Samordning av metodutveckling och programarbete.

c) Eventuellt utnyttjande i samhällsplaneringen av *fastighetsdatabankens koordinatdata* i anslutning till CFD:s driftsystem 1 och de befintliga länsdatorerna.

I anslutning till alla de angivna huvudtyperna av frågor pågår eller kommer att inledas utredningsarbete.

a) När det gäller frågan om *dataunderlag* m. m. har *SCB:s* styrelse tillsatt en arbetsgrupp för att utreda frågor om samordning och samarbete inom det regionalstatistiska området, inkl. företagsregisterfrågor. Företrädare för vissa statistikkonsumenter bl. a. inrikes- och civildepartementen samt länsstyrelserna ingår i arbetsgruppen.

b) I olika sammanhang pågår aktiviteter som syftar till utveckling av de metoder som används i planeringen i länen. Sålunda har, som ett led i förberedelserna för länsplanering 1974, ett tiotal länsstyrelser haft i uppdrag att komplettera det använda analys- och prognossystemet på väsentliga punkter. Ett utvecklingsarbete har också inletts inom inrikesdepartementet i fråga om länsplaneringens framtida utformning. När det gäller utnyttjandet av ADB i dessa och andra planeringsaktiviteter har på initiativ av länsstyrelserna i storstadslänen tillsatts en arbetsgrupp. I gruppen, som har haft anknytning till länsstyrelsernas organisationsnämnd (LON), har ingått företrädare för länsdataenheterna och regionalekonomiska enheterna vid länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län samt regionalekonomiska enheten vid länsstyrelsen i Skaraborgs län. Arbetsgruppen har bl. a. inventerat befintliga bearbetningsrutiner och behovet av ytterligare ADB-rutiner för samhällsplaneringen.

Diskussioner har även förekommit om att lägga upp ADB-rutiner för handläggningen av den kommunalekonomiska långtidsplaneringen (KELP) och inforamtionssystemet samhälle-näringsliv.

c) För diskussion om formerna för utnyttjande av *fastighetsdatabankens*

koordinatdata inom den översiktliga samhällsplaneringen har en sakkunniggrupp tillsatts inom CFD. Länsstyrelserna är representerade i sakkunniggruppen.

Den ovan redovisade genomgången av frågor — som inte är uttömmande — visar att krav ställs och kommer att ställas i ökande omfattning både internt och utifrån när det gäller länsstyrelsernas och de berörda departementens insatser för samordning, utredning och utveckling avseende ADB-frågorna i allmänhet och i samband med samhällsplaneringen i synnerhet. Ökade insatser kommer att krävas *dels* när det gäller att företräda länsstyrelserna i utredningsarbete m. m., *dels* för att åstadkomma samordning och utveckling avseende ADB-frågorna inom länsstyrelseorganisationen.

En särskild beredningsgrupp bör bildas för att få till stånd en överblick och en samordning av länsstyrelsernas mera kortsiktiga ADB-frågor. Gruppens arbetsområde bör — med hänsyn till bl. a. avgränsningsfrågor och behovet av en samlad syn på detta område — omfatta länsstyrelsernas ADB-frågor i sin helhet, men huvudsakligen inriktas på frågor om användning av ADB inom samhällsplaneringen.

En väsentlig uppgift för gruppen blir att verka för en samordning av pågående utvecklingsarbete med anknytning till regional ADB-verksamhet. Syftet bör vara att genom informationsutbyte m. m. söka undvika dubbelarbete och åstadkomma likformighet mellan länen i fråga bl. a. om programutveckling, arkiv m. m.

I den mån de angivna uppgifterna kräver mer omfattande utredningsarbete eller betydande insatser av annat slag bör detta kunna ske inom ramen för särskilda arbetsgrupper e. d. under beredningsgruppens ledning.

Beredningsgruppen har under tiden november 1973 - oktober 1974 hållit fem sammanträden. Arbetet har bedrivits i två arbetsgrupper, avseende kartläggning av behov av data och datortillgång vid fysisk respektive regionalekonomisk planering.

Beredningsgruppens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

14. Arbetsgruppen (Kn 1974:01) för utredning av frågan om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

Tillkallad enligt Kungl. Maj:ts beslut den 1 mars 1974 att ingå som ledamot i en nordisk arbetsgrupp för utredning av frågan om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet:

Ledamot:

Neergaard, Erik A., expeditionschef-rättschef

Expert:

Högberg, P. J. Wolmar, folkbokföringsdirektör (fr.o.m. den 10 juni 1974)

Lokal: Kommundepartementet, Kanslihuset, Mynttorget 2, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 763 13 88

Nordiska ministerrådet har den 15 februari 1974 beslutat om direktiv för arbetsgruppen.

Arbetsgruppen har under tiden mars - oktober 1974 hållit fem sammanträden.

Arbetsgruppen beräknas slutföra sitt arbete under första kvartalet 1975.

15. Rösträttsutredningen (Kn 1974:02)

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 maj 1974 för att utreda frågan om kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare:

Ordförande:
Ahlvarsson, Lars I., borgarråd

Sakkunniga:
Andersson, K. Börje, kommunalråd
Benko, Mirko, taxichaufför
Berglund, Frida J., fru, led. av riksdagen
Hormia, Osmo E., professor
Lindahl, Torkel R. N., segelmakare, led. av riksdagen
Marklund, Eivor I., fru, led. av riksdagen
Olsson, N. Martin, bankkamrer, led. av riksdagen
Söderström, Kurt I. W., ingenjör, led. av riksdagen

Experter:
Högberg, P. J. Wolmar, folkbokföringsdirektör
Neergaard, Erik A., expeditionschef-rättschef
Persson, Kell H., byrådirektör
Reinans, Sven A., byrådirektör (fr.o.m. den 22 augusti 1974)

Sekreterare:
Lindquist, Ulf W. E., hovrättsråd

Direktiv (anförande av statsrådet Gustafsson till statsrådsprotokollet den 10 maj 1974):

Vid årsskiftet 1973/74 var omkring 400 000 utländska medborgare bosatta i Sverige. Närmare två tredjedelar av dem var medborgare i annat nordiskt land och nästan hälften finska medborgare. I runt tal 270 000 av de i Sverige bosatta utlänningarna var vid årsskiftet 1973/74 över 18 år. Under åren 1963-1972 har i genomsnitt ca 10 000 personer om året beviljats svenskt medborgarskap.

För att en utlänning som inte är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge skall få bosätta sig och ta anställning här i landet krävs i princip särskilt tillstånd. En utlänning, som är bosatt här, åtnjuter bl. a. i fråga om sociala förmåner i huvudsak samma rättigheter som en svensk medborgare. Han har också motsvarande skyldigheter, t. ex. när det gäller att erlägga skatter och sociala avgifter. På vissa områden gäller särskilda regler för utländska medborgare. En utlänning måste t. ex. ha särskilt tillstånd för att få förvärva fast egendom. Svenskt medborgarskap är vidare ett rösträtts- och valbarhetsvillkor vid både val till riksdagen och kommunala val.

Frågan om kommunal rösträtt och valbarhet för utländska medborgare har under senare år tilldragit sig allt större intresse. Grundlagberedningen stannade i betänkandet (SOU 1972:15) Ny regeringsform — Ny riksdagsordning för att inte föreslå kommunal rösträtt för invandrare. Som skäl för denna ståndpunkt anförde beredningen bl. a. att det inte finns någon klar gräns mellan statliga och kommunala angelägenheter och att de principiella skäl som talar mot att tillerkänna icke svenska medborgare rösträtt i riksdagsvalen därför gör sig gällande också i fråga om de kommunala valen. Beredningen hänvisade i detta sammanhang till möjligheten att förkorta kvalifikationstiden för erhållande av svenskt medborgarskap och därmed fullständiga politiska rättigheter. I prop. 1973:90 med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning anförde föredragande departementschefen att de närmare villkoren för kommunal rösträtt inte bör tas in i grundlag utan i stället, liksom hittills, anges i kommunallagarna. Han ansåg sig därför inte ha anledning att ta ställning till frågan om kommunal rösträtt för invandrare. Konstitutionsutskottet framhöll i sitt betänkande med anledning av propositionen (KU 1973:26) att frågan är betydelsefull från demokratisk synpunkt. Den rymmer enligt utskottet åtskilliga både principiella och praktiska aspekter som bör övervägas ingående, innan ställning tas i sak. Utskottet förordade därför en förutsättningslös prövning i särskild ordning. Riksdagen följde utskottet (rskr 1973:265). Frågan om kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare har också tagits upp i motionerna 1974:141, 351 och 931 till årets riksdag.

Efter beslut den 7 december 1973 av Nordiska ministerrådet har en arbetsgrupp under rådet tillsatts för att utreda frågan om rösträtt och valbarhet vid kommunalt val i bosättningslandet för medborgare i nordiskt land, som är bosatt i annat nordiskt land. Arbetsgruppen består av en företrädare för vart och ett av de nordiska länderna. Utredningen skall enligt arbetsgruppens direktiv avse val i både borgerliga och kyrkliga kommuner samt, i fråga om land där direkta val till sekundärkommunala församlingar förekommer, även sekundärkommunala val. Arbetsgruppen skall göra en inventering av de frågor av principiell karaktär som bör övervägas i sammanhanget och redovisa ett underlag för ett ställningstagande till om kommunal rösträtt och valbarhet för medborgare i annat nordiskt land bör införas. Den skall vidare undersöka den lagstiftning i de nordiska länderna som berörs av frågan samt kartlägga och anvisa lösningar på de praktiska och administrativa problem som kan föreligga. Det ingår däremot inte i arbetsgruppens uppdrag att göra en samlad bedömning av frågan om kommunal rösträtt och valbarhet för medborgare i annat nordiskt land.

Den allmänna rösträtten är en grundläggande medborgerlig rättighet. I några kommuner är nästan 20 % av invånarna utländska medborgare. Eftersom de saknar svenskt medborgarskap, är de utestängda från det inflytande på utformningen av de lokala förhållandena som den kommunala rösträtten tillförsäkrar svenska medborgare. De kan vara bosatta här i landet, kanske i samma kommun, under avsevärd tid men ändå vilja behålla den anknytning till hemlandet som medborgarskapet ger. Genom sina arbetsprestationer och som skattebetalare gör de insatser som kommer det svenska samhället som helhet och särskilt bosättningskommunen till godo. Från demokratisk synpunkt synes det med fog kunna hävdas att de inte bör utestängas från möjlighet att direkt påverka de kommunala insatserna på sådana områden som kan vara av särskild betydelse för dem. Det kan gälla t. ex. undervisningen, den sociala omvårdnaden, den kulturella

verksamheten, fritidsverksamheten och boendemiljöns utformning. Om invandrarna ges kommunal rösträtt, kan deras intresse för samhällsfrågorna antas öka. Detta kan i sin tur ge förutsättningar för en bättre anpassning och trivsel.

Ett skäl som har anförts mot tanken på kommunal rösträtt för icke svenska medborgare är att kommunerna delar ansvaret med staten för ett stort antal samhällsuppgifter och att det därför inte finns någon klar gräns mellan kommunala och statliga angelägenheter. De principiella skäl som talar mot att tillerkänna icke svenska medborgare rösträtt vid riksdagsvalen skulle därför göra sig gällande också i fråga om de kommunala valen. Jag är inte övertygad om att detta är en hållbar argumentation. De beslut som fattas i enskilda folkvalda församlingar påverkar ju bara i begränsad utsträckning den rikspolitiska utvecklingen.

Vidare har mot kommunal rösträtt för invandrare invänts att rösträtt inte bör tillkomma den som inte känner sådan samhörighet med landet att han vill förvärva medborgarskap och att ett brytande av sambandet mellan rösträtt och medborgarskap skulle leda till att innehållet i medborgarskapet tunnas ut i alltför hög grad. Synpunkter av detta slag kan enligt min mening inte anses ha samma tyngd när det gäller den kommunala rösträtten som när fråga är om rösträtt vid val till riksdagen.

Mot tanken på kommunal rösträtt för icke svenska medborgare har också anförts att en invandrare kan genom förvärv av svenskt medborgarskap skaffa sig fullständiga politiska rättigheter. En utlänning som har bott i Sverige i sju år kan, om vissa ytterligare förutsättningar är uppfyllda, genom naturalisation upptagas till svensk medborgare. För medborgare i annat nordiskt land krävs enligt praxis tre års vistelse i Sverige. Det har hävdats att en sänkning av dessa kvalifikationstider skulle kunna tillgodose samma syfte som ett införande av kommunal rösträtt för icke svenska medborgare. Jag anser emellertid att man bör ha förståelse för att en invandrare, även om han ämnar stanna i Sverige åtskilliga år, kan vilja behålla den anknytning till hemlandet som medborgarskap där ger honom.

Sammanfattningsvis vill jag som min mening uttala att starka skäl talar för att även de invandrare som inte har förvärvat svenskt medborgarskap medges rösträtt vid kommunala val. Redan av den översiktliga framställning som jag har lämnat i det föregående framgår emellertid att åtskilliga principiella frågor måste övervägas, innan ställning kan tas till om en sådan reform bör genomföras. För att utreda dessa frågor bör en särskild utredning tillsättas. Den nordiska arbetsgruppens uppdrag är nämligen begränsat i olika hänseenden. Dels avser uppdraget bara invandrare från annat nordiskt land, dels ingår det inte i uppdraget att göra en samlad bedömning av om kommunal rösträtt för invandrare bör införas. Med hänsyn till den betydelse som frågan har från demokratisk synpunkt bör den nya utredningen arbeta skyndsamt. Om utredningen inte finner att praktiska och administrativa svårigheter utgör hinder för en reform till 1976 års val, bör utredningen sträva efter att redovisa resultatet av sina överväganden vid sådan tidpunkt att frågan kan underställas riksdagen hösten 1975.

Utredningens överväganden bör avse invandrare från både nordiska och utomnordiska länder samt såväl val till kommunfullmäktige och landsting som val till kyrkofullmäktige. Enligt de kommunala rösträtts- och valbarhetsreglerna är svensk medborgare, som är röstberättigad, i princip också valbar. För att invandrarna skall kunna göra sitt inflytande på de kommunala besluten gällande fullt ut fordras inte bara att de blir röstberättigade utan också att de blir valbara till de kommunala

församlingarna och nämnderna. Utredningen bör därför överväga om också valbarhet bör tillkomma icke svenska medborgare.

Utredningen bör vidare pröva vilka särskilda förutsättningar som kan böra ställas upp för rösträtt och valbarhet. Det framstår inte som rimligt att personer som stannar i Sverige en kort tid och som inte har någon annan anknytning till landet och inte känner någon djupare samhörighet med detta skall kunna påverka samhälleliga beslut som kan få betydelse för lång tid framöver. Det är vidare naturligt att för rösträtt och valbarhet kräva att invandraren har varit bosatt här i landet under så lång tid att han har vunnit kännedom om och förståelse för svenska förhållanden. Åtgärder har vidtagits för att intensifiera undervisningen i svenska språket för invandrare men inte så få invandrare vistas här länge utan att lära sig språket. De har naturligtvis ganska små möjligheter att skaffa sig underlag för ett ställningtagande i samhällsfrågorna. Det finns emellertid knappast anledning befara att partierna kommer att nominera kandidater som inte behärskar svenska språket.

De skäl som talar för kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare har samma tyngd oavsett den enskilde invandrarens ursprungsland. Jag anser därför att en reform som avser bara invandrare från länder som medger svenska medborgare motsvarande rättigheter inte är någon lämplig lösning.

En reform av det slag som jag har diskuterat i det föregående innebär otvivelaktigt åtskilliga svårigheter av administrativ och praktisk natur. Utredningen bör kartlägga och söka anvisa lösningar på dessa problem. I det följande skall jag beröra några frågor som utredningen bör ägna särskild uppmärksamhet. I detta sammanhang vill jag framhålla att det torde bli nödvändigt för utredningen att i viss utsträckning undersöka frågor som hänger samman med valförfarandet i andra länder.

En förutsättning för att en person skall tas upp i röstlängden — och därmed för rösträtt och valbarhet — är att han den 1 juni enligt länsstyrelsens personband är kyrkobokförd i valdistriktet. Kyrkobokföringen avser även utländska medborgare. En invandrare kan efter det att han blivit upptagen i den svenska röstlängden flytta till sitt hemland och bli röstberättigad även vid kommunalt val i det landet. Utredningen bör överväga huruvida det är möjligt och lämpligt att införa regler som hindrar att en invandrare med alltför korta intervaller utövar kommunal rösträtt i två länder.

Större praktisk betydelse har kanske det förhållandet att länsstyrelsens personband endast i begränsad omfattning innehåller uppgifter som utvisar hur länge en person har varit registrerad som bosatt i Sverige. Om längre tids bosättning i Sverige än ca två år skall krävas för rösträtt och valbarhet, måste därför särskilt undersökas under vilken tid varje invandrare i röstberättigad ålder har varit kyrkobokförd här i landet. Nuvarande ADB-rutiner för folkbokföringen är inte så utformade att en sådan undersökning kan göras maskinellt.

I den svenska kyrkobokföringen finns inga uppgifter om omyndighetsförklaring som har meddelats av utländsk myndighet. I prop. 1967:145 med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m. (s. 52) anförde föredragande departementschefen att en sådan omyndighetsförklaring bör utgöra diskvalifikationsgrund endast om den har giltighet i Sverige i andra hänseenden än beträffande rösträtten. Detta torde i allmänhet inte vara fallet men en omyndighetsförklaring som har meddelats i annat nordiskt land har civilrättslig giltighet här i landet och bör då beaktas även i rösträttshänseende, anförde departementschefen vidare. Enligt

uppgift har vissa nordiska länder svårighet att lämna uppgift om omyndighetsförklaringar. Även om dessa svårigheter skulle kunna övervinnas, skulle det innebära ett omfattande arbete för t. ex. de finska myndigheterna att lämna uppgifter till Sverige om eventuell omyndighetsförklaring beträffande de omkring 190 000 finska medborgare som är bosatta här. Å andra sidan kan man anta att ytterst få av dem verkligen är omyndigförklarade.

Utredningen bör upprätta förslag till de författningsändringar som föranleds av utredningens överväganden. Om utredningen finner att ett genomförande av utredningens förslag föranleder mera betydande informationsinsatser, bör utredningen i stora drag ange hur informationen bör läggas upp. Vid fullgörandet av sitt uppdrag bör utredningen samråda med 1965 års valtekniska utredning (Ju 1966:01), med utredningen (C 1970:29) om den kommunala demokratin och med den svenske ledamoten i den förut nämnda nordiska arbetsgruppen.

Utredningen har under tiden juni - oktober 1974 hållit tre sammanträden.

Utredningen beräknas avge sitt huvudbetänkande under första kvartalet 1975 och avsluta sitt arbete under år 1975.

16. Sakkunniga (Kn 1974:03) för översyn av distriktsindelning, arbets- och personalorganisation m. m. inom exekutionsväsendet

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 november 1974 för översyn av distriktsindelning, arbets- och personalorganisation m. m. inom exekutionsväsendet:

Ordförande:

Moberg, Sven T., generaldirektör

Sakkunniga:

Normark, Hagar M., fru, led. av riksdagen

Schött, Lars E., fögderidirektör, led. av riksdagen

Svanström, K. Ivan H., lantbrukare, led. av riksdagen

Direktiv (anförande av statsrådet Gustafsson till statsrådsprotokollet den 8 november 1974):

För den exekutiva verksamheten är landet indelat i 81 kronofogdedistrikt. Fyra län utgör vartdera ett sådant distrikt. I varje distrikt finns en kronofogdemyndighet med en kronodirektör eller kronofogde som chef. Utanför distriktens centralorter finns exekutiv personal stationerad på sammanlagt 112 orter. Totalt finns det alltså f. n. exekutiv personal på 193 orter i landet. Antalet anställda inom organisationen uppgår till ca 2 700. Sedan den 1 juli 1973 är riksskatteverket centralmyndighet för administration av exekutionsväsendet.

De allmänna riktlinjerna för landets indelning i kronofogdedistrikt fastställdes av 1972 års riksdag (prop. 1972:1 bil. 14, CU 1972:7, rskr 1972:70). Frågan om denna indelning hade före riksdagens beslut utretts genom särskilt tillkallade sakkunniga. De sakkunniga — som antagit namnet

utredningen rörande centralorgan inom exekutionsväsendet — hade i sitt år 1971 lämnade betänkande (Ds C 1971:2) Centralorgan inom exekutionsväsendet – Översyn av landets indelning i kronofogdedistrikt förslagit bl. a. att antalet kronofogdedistrikt skulle minskas från 81 till 35. Sammanlagt 19 län föreslogs vartdera skola bilda ett sådant distrikt.

Utredningens förslag innebar i korthet följande. Kronofogdedistrikten bör bildas av hela kommuner eller kommunblock. De bör inte bryta länsgränserna. Indelningen bör göras så att helt eller hela fögderier ingår i ett distrikt som anpassas till domkretsindelningen. Distrikt bör om möjligt utformas så att den årliga arbetsmängden omfattar minst 35 000 — 40 000 allmänna och enskilda mål. Vid indelningen bör beaktas att allmänhetens möjligheter att komma i kontakt med myndigheten inte får försämras. Vidare bör nytt kronofogdedistrikt i princip bildas genom sammanslagning av nuvarande distrikt. Residentsstad bör om inte särskilda omständigheter föranleder till annat vara centralort i kronofogdedistrikt.

Departementschefen (prop. 1972:1 bil. 14, s. 29) anförde att väntade reformer inom exekutionsväsendet skulle komma att ställa ökade krav på en bättre arbetsorganisation med bl. a. ökad specialisering. Vidare borde bättre möjligheter skapas att anpassa personalorganisationen till växlingar i arbetsbelastningen. Härigenom skulle vidare förutsättningar ges för en mer enhetlig och ändamålsenlig organisation samt en bättre rekrytering och utbildning. Dessa mål skulle endast kunna nås genom att större enheter skapades. Distriktsindelningen fick dock inte medföra försämrad service gentemot allmänhet eller kommuner. Därför borde den exekutiva fältverksamheten på ort, som genom ändrad distriktsindelning upphör att vara centralort i kronofogdedistrikt, bedrivas med i huvudsak samma personalstyrka som f. n. disponeras för sådan verksamhet på orten.

I sitt av riksdagen godkända betänkande instämde civilutskottet i allt väsentligt med vad utredningen och departementschefen anfört om de framlagda riktlinjerna för översyn av distriktsindelningen. Utskottet ansåg dock att dessa riktlinjer kunde behöva modifieras. Geografiska skäl kan sålunda motivera att till ytan stora län indelas i fler distrikt än vad utredningen föreslagit. Utskottet betonade särskilt att företagare utan alltför tidsödande resor behöver kunna komma i kontakt med chefen för kronofogdemyndigheten. Samtidigt uttalade utskottet att distrikten bör dimensioneras så att möjliga rationaliseringsvinster tillvaratas.

Kungl. Maj:t uppdrog den 2 juni 1972 åt exekutionsväsendets organisationsnämnd att med ledning av nämnda riktlinjer utarbeta förslag till landets indelning i kronofogdedistrikt samt till arbets- och personalorganisation inom distrikten. I samband med förberedelserna för överförandet av centralmyndighetsuppgifterna inom exekutionsväsendet till riksskatteverket flyttades uppgiften att utarbeta förslag i denna fråga över på en särskild utredningsman. Denne lämnade den 30 oktober 1973 betänkandet (Ds C 1973:3) Distriktsindelning, arbets- och personalorganisation m. m. inom exekutionsväsendet.

Utredningsmannen har föreslagit att kronofogdedistriktens antal skall reduceras till 36. 18 län föreslås skola bilda vartdera ett distrikt. Stockholms län föreslås skola delas in i sju, Malmöhus län i tre samt Östergötlands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Gävleborgs län i vartdera två distrikt. Utanför centralorterna föreslås exekutiv personal skola finnas på 99 stationeringsorter. Det innebär att exekutiv personal föreslås skola finnas på 135 orter.

Utredningsmannen framhåller att målen och ärendena hos kronofogde-

myndigheterna inte bara ökat i antal sedan exekutionsväsendets förstatligande den 1 januari 1965 utan även undergått en påtaglig kvalitativ förändring. Målen har blivit mer komplicerade och svårare att handlägga. Stora krav måste därför ställas på både arbetsorganisation och personal. En arbetsspecialisering har redan måst genomföras i de större kronofogdedistrikten och är nödvändig även i övrigt, om nuvarande arbetsuppgifter och väntade nya arbetsuppgifter — t. ex. övertagandet av handläggningen av mål om betalningsföreläggande från de allmänna domstolarna eller av överexekutorsgöromålen från länsstyrelserna — skall kunna fullgöras. Mot den bakgrunden lägger utredningsmannen fram förslag om arbetsorganisation för dels kronofogdedistrikt av normaltyp (normalorganisation), dels ett vart av Stockholms, Malmö och Göteborgs kronofogdedistrikt. Organisationen i de tre storstadsdistrikten har därvid så långt möjligt bringats i principiell överensstämmelse med normalorganisationen.

En av de förutsättningar på vilka utredningsmannen har grundat sitt förslag är att arbetsorganisationen skall utformas på sådant sätt, att den smidigt kan anpassas till väntade reformer. Speciellt intresse har ägnats frågor om fördelningen av ansvar och befogenheter, behov av samordning och specialisering, intern kontroll och tillsyn samt kommunikation inom en kronofogdemyndighet.

Utredningsmannen anser att för en kronofogdemyndighet av normaltyp bör fyra funktionsområden bestämma utformningen av organisationen. Dessa områden är administration, handläggning av allmänna mål samt ärenden, handläggning av enskilda mål och löneexekution samt fältverkställighet.

Kronofogdemyndighetens ledning bör utgöras av chefkronofogden, övriga kronofogdar samt cheferna för centralavdelningen, fältavdelningen och administrativa enheten. Utredningsmannen förutsätter att inom varje kronofogdemyndighet skall finnas en ställföreträdande chefkronofogde.

Vid bedömningen av arbetskraftsbehovet inom kronofogdedistrikten har utredningsmannen utgått från myndigheternas arbetsvolym sådan den kan avläsas i centralmyndighetens arbets- och indrivningsstatistik. Han har därvid tagit hänsyn till målens skiftande svårighetsgrad. Som tidigare nämnts tenderar målen att bli svårare att handlägga. Även denna faktor har utredningsmannen sökt väga in vid sin bedömning av personalbehovet liksom också beräknad ökning eller minskning av folkmängden i de föreslagna distrikten. Andra faktorer som enligt utredningsmannen varit vägledande är gäldenärsklientelets sammansättning och betalningsmotstånd, servicekrav på myndigheten, reseavstånd, antalet stationeringsorter utanför centralorten osv.

Vid ingången av budgetåret 1973/74 fanns inom distrikten totalt inrättade 2 646,5 tjänster, varav 197 för kronofogdepersonal, 1 291 för exekutiv personal, 1 129,5 för kontorspersonal, 23 för expeditionsvaktspersonal och 6 för övrig personal. Utredningsmannen föreslår en personalorganisation som totalt omfattar 2 612 tjänster varav 189 för kronofogdepersonal, 39 för administrativ personal, 1 229 för exekutiv personal, 1 110 för kontorspersonal och 45 för expeditionsvaktspersonal.

Åtskilliga remissinstanser har ställt sig negativa till förslaget. Kritik riktas främst mot förslaget till indelning av landet i kronofogdedistrikt.

Flertalet remissinstanser anser att förslaget till distriktsindelning resulterat i för få distrikt, vilket medför sämre service för den rättssökande allmänheten och mer resor för den kvalificerade kronofogdepersonalen. Från remissinstansernas sida framhålls vidare att förslaget tagit alltför stor

hänsyn till föreslagna men ännu ej beslutade reformer såsom överflyttning av överexekutorsuppgifter från länsstyrelse till kronofogdemyndighet.

Ett par remissinstanser anser å andra sidan att förslaget har resulterat i för många distrikt. Som skäl för ett i förhållande till förslaget minskat antal distrikt anförs bl. a. att behovet av specialisering därigenom kan bli bättre tillgodosett.

Förslaget till arbetsorganisation godtar remissinstanserna i regel. Någon remissinstans framhåller emellertid att organisationsstrukturen vid landets tre största kronofogdedistrikt fordrar en grundligare undersökning än vad utredningsmannen kunnat göra.

Den föreslagna personalorganisationen anser flertalet remissinstanser vara för knappt tilltagen.

Inom exekutionsväsendet utvecklas ett ADB-system. Utvecklingsarbetet har divits så långt att försöksverksamhet med systemet påbörjats inom ett kronofogdedistrikt.

Som jag anförde i samband med min anmälan den 15 mars 1974 av fråga om anslag till kronofogdemyndigheterna (prop. 1974:19) har kritiken mot förslagen om distriktsindelning, arbets- och personalorganisation m. m. inom exekutionsväsendet sådan tyngd att förslagen inte kan läggas till grund för ett ställningstagande. En översyn av förslagen bör göras av en utredning med parlamentarisk sammansättning.

Utredningen bör med ledning av de av riksdagen fastställda riktlinjerna för indelningen av landet i kronofogdedistrikt klarlägga behovet av exekutiv personal av olika kategorier (kronofogdar, personal för fältverkställighet m. fl.) på olika stationeringsorter så att fullgod service åt allmänheten skall kunna lämnas till rimliga kostnader för den exekutiva organisationen.

Utredningen bör beakta att kronofogdemyndigheterna kan få vidgade arbetsuppgifter till följd av reformer som förbereds inom Kungl. Maj:ts kansli. Lagberedningen har i sitt betänkande (SOU 1973;22) Utsökningsbalk föreslagit att överexekutors befattning med exekutiva ärenden skall upphöra och göromålen i stället flyttas över på kronofogdemyndigheterna. Förslaget innebär även i övrigt att dessa myndigheter får nya kvalificerade uppgifter. En överföring av mål om lagsökning och betalningsföreläggande från tingsrätterna till dessa myndigheter är också aktuell. Utredningen bör överväga vilka krav ett genomförande av dessa reformer ställer på kronofogdedistriktens utformning och kronofogdemyndigheternas organisation.

Spörsmål liknande dem som nu har berörts kan aktualiseras under den pågående revisionen av konkurslagen (1921:225). Jag syftar bl. a. på frågan om kontrollen över konkursförvaltningen skall ligga hos domstol eller om den lämpligen bör anförtros annat organ, t. ex. kronofogdemyndighet.

Som utgångspunkt för översynen av arbetsorganisationen i allmänhet bör gälla att ADB kommer att införas som ett hjälpmedel inom exekutionsväsendet.

De framlagda förslagen till distriktsreform m. m. innebar vissa rationaliseringsvinster. Preliminärt gjorda beräkningar rörande effekterna av införandet av ADB inom exekutionsväsendet tyder på att även en sådan reform skulle leda till rationaliseringsvinster. Genomförandefrågorna bör uppmärksammas — om så erfordras i samarbete med statens personalnämnd — så att omställningen till ny organisation blir så smidig som möjligt för både arbetsorganisationen och den berörda personalen.

Utredningen bör bedrivas skyndsamt och ske i samråd med statskontoret och riksskatteverket.

17. Sakkunniga (Kn 1974:04) för översyn av lagen om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning

Tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 september 1974 för översyn av lagen om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning (se Post- och Inrikes tidn. den 19 oktober 1974):

Ordförande:
Nordlund, Stig F., regeringsråd

Sakkunniga:
Andersson, Kerstin G., folkskollärare, led. av riksdagen
Hansson, Ingmarie, kommunalråd
Jadestig, Thure R., arbetsförmedlingsföreståndare, led. av riksdagen
Karlsson, K. Ove, skogsarbetare, led. av riksdagen
Leuchovius, Karl G. W., led. av riksdagen
Westberg, Olof (Olle) R., rektor, led. av riksdagen

Sekreterare:
Törnvall, Peder H., regeringsrättssekreterare (fr.o.m. den 7 oktober 1974)

Lokal: Regeringsrätten, Birger Jarls torg 4, Fack, 103 10 Stockholm, tel. 23 86 40/193

Direktiv (anförande av statsrådet Gustafsson till statsrådsprotokollet den 27 september 1974):

Enligt 2 § lagen (1919:293, omtryckt 1969:770, ändrad 1972:230) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning (KIL) ankommer det på Kungl. Maj:t att besluta om ändringar i den kommunala indelningen. Under vilka förutsättningar sådana beslut får meddelas anges i 3 § lagen.

Statsmakterna prövade år 1962 (prop. 1961:180, KU 1962:1, rskr 1962:64) frågan om en översyn av kommunindelningen. Enligt uttalande i propositionen måste det betecknas som en allvarlig brist att KIL inte innehöll regler som gav en grund för prövning av ansökan om indelningsändring även med hänsynstagande till följdverkningarna för andra än de av ändringen direkt berörda kommunerna. Därför infördes i KIL en bestämmelse (2 a §) som föreskriver att för varje län skall finnas en av Kungl. Maj:t fastställd plan för länets indelning i kommuner. Genom statsmakternas beslut bestämdes också vissa riktlinjer för hur dessa planer skulle utformas.

Sedan planer för länens indelning i kommuner blivit fastställda under åren 1963 och 1964, genomfördes efter ansökningar av kommunerna och på grundval av bestämmelserna i KIL ett betydande antal kommunsammanläggningar.

Indelningsfrågorna prövades åter vid 1969 års riksdag (prop. 1969:103, KU 1969:24, rskr 1969:230). Därvid antogs lagen (1969:156) med särskilda bestämmelser om ändring i kommunindelningen. I lagen föreskrevs ett förfarande som skulle leda till att fastställda indelningsplaner i huvudsak blev genomförda senast vid årsskiftet 1973/74. Bl. a. fick indelningsändring

i enlighet med fastställd plan beslutas utan hinder av bestämmelserna i KIL rörande verkan av att berörd kommun motsatte sig ändringen. 1969 års lag upphörde att gälla vid utgången av år 1973.

Kommunindelningen är nu med undantag för några få fall reformerad i enlighet med de fastställda indelningsplanerna. Det kan därför förutsättas att vi nu går in i en tidsperiod som kommer att präglas av en betydande stabilitet i fråga om indelningsförhållandena. Självfallet måste emellertid ansökningar om ändring i gällande indelning få göras även i forsättningen och dessa ärenden skall då prövas enligt bestämmelserna i KIL.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 mars 1970 tillkallades den 29 april 1970 regeringsrådet Stig F. Nordlund att som sakkunnig göra en lagteknisk översyn av kommunallagen (1953:753), kommunallagen (1957:50) för Stockholm, landstingslagen (1954:319) och lagen (1957:281) om kommunalförbund samt utredning av därmed sammanhängande frågor. Utredningen, som har antagit namnet Kommunallagsutredningen, fick genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 april 1971 sitt uppdrag utvidgat till att omfatta en översyn av KIL, en översyn som enligt direktiven bör vara av lagteknisk natur och inte avse materiella ändringar i nuvarande praxis.

Vid 1973 års riksdag tog civilutskottet (CU 1973:6), i anledning av motioner om vissa kommunsammanläggningar, initiativ till en översyn även i materiellt hänseende av innehållet i indelningslagstiftningen. Utskottets hemställan, som bifölls av riksdagen (rskr 1973:77), motiverades i utskottets betänkande på följande sätt.

'Erfarenheterna av kommunindelningsreformen, som de framstår både i motionerna och eljest, bör emellertid enligt utskottets mening tas till utgångspunkt för en översyn och bedömning av den permanenta lagstiftningen, som i sina huvuddrag är av gammalt datum. Bedömningen bör ta sikte på möjligheterna att i framtiden förankra kommunindelningsbeslut i levande opinioner och förena översiktliga, näringsgeografiska och regionala synpunkter med rent kommunala önskemål. Utskottet förusätter att förslag, som en sådan översyn och bedömning kommer att aktualisera, läggs fram för riksdagen.'

Det kan enligt min uppfattning anföras flera skäl för en översyn även av det materiella innehållet i KIL. Till detta återkommer jag i det följande. Jag förordar alltså att en sådan översyn kommer till stånd.

Översynen bör avse bl. a. de bestämmelser som reglerar förutsättningarna för förordnande om indelningsändring. I detta sammanhang vill jag erinra om att enligt 8 kap. 5 § nya regeringsformen grunderna för rikets indelning i kommuner skall bestämmas i lag. I nu gällande bestämmelser härom, vilka återfinns i 3 § KIL, anges först vissa allmänna förutsättningar som alltid måste föreligga för att ändringen skall få göras. Härefter föreskrivs att starkare skäl, s. k. kvalificerade förutsättningar, måste föreligga för förordnande om indelningsändring i de fall då kommun som berörs av ändringen motsätter sig denna eller därmed förbundet villkor och ändringen eller villkoret medför avsevärd olägenhet för kommunen. Utformningen av dessa förutsättningar är självfallet påverkad av de indelningsförhållanden som rådde vid deras tillkomst. Eftersom indelningsförhållandena nu har förändrats på ett genomgripande sätt, bör förutsättningarna för framtida ändringar anpassas till detta nya läge. Principen att särskilt starka skäl fordras, om en ändring skall genomföras mot en berörd kommuns bestridande, bör därvid behållas.

Reglering av de berörda kommunernas inbördes ekonomiska förhållanden vid delning av kommun har under senare år ofta skett genom

att kommunerna träffat särskilda avtal som fastställts av Kungl. Maj:t. Den praxis som har utbildats i dessa avtal bör studeras som grund för överväganden om eventuella förslag till ändringar i nu gällande bestämmelser.

Beträffande kommuner vars områden genom indelningsändring ökas eller minskas kan Kungl. Maj:t, om förhållandena föranleder därtill, förordna bl. a. att fullmäktiges uppdrag skall upphöra, när ändringen träder i kraft, och att nytt val till fullmäktige skall verkställas. I KIL finns inte närmare angivet, under vilka förhållanden ett sådant förordnande bör ges. Motiven till bestämmelsen innehåller dock vissa riktlinjer, som har varit vägledande för den praxis som har utformats av Kungl. Maj:t. Under senare år har det också blivit praxis att extra val av fullmäktige undviks genom att tidpunkten för ikraftträdandet av indelningsändringen bestäms så att de nya fullmäktige kan utses vid ordinarie val. Det bör nu övervägas, huruvida bl. a. den omständigheten, att fullmäktiges mandattid förkortats till tre år, bör föranleda ändringar i här åsyftade lagbestämmelser och den praxis som har utvecklats i anslutning till dessa.

När det gäller förfarandet i ärenden om indelningsändring bör övervägas, om bestämmelserna bör ändras så att de ökade förutsättningar för bedömning av sådana frågor som länsstyrelserna har fått efter den år 1971 genomförda omorganisationen kan utnyttjas. Det bör också undersökas i vad mån beslutanderätten i vissa typer av indelningsärenden bör delegeras till kammarkollegiet eller länsstyrelserna.

Förutom de frågor som nu har angivits bör utredningen omfatta även vad som i övrigt behövs för att översynen av indelningslagstiftningen skall bli fullständig. Frågorna om den ekonomiska regleringen vid indelningsändring, om nytt val till fullmäktige och om förfarandet i ärenden om indelningsändring bör alltså övervägas också såvitt gäller ändring i församlingsindelningen. Därvid bör församlingarnas särskilda ekonomiska förhållanden beaktas.

För den översyn av indelningslagstiftningen i materiellt hänseende som jag nu har förordat bör tillsättas en särskild utredning. I utredningen bör ingå bl. a. ledamöter med parlamentarisk anknytning. Utredningen bör överta det uppdrag att göra en lagteknisk översyn av KIL som tidigare har lämnats åt kommunallagsutredningen.

Utredningens arbete beräknas pågå under hela år 1975.

Bilaga

KOMMITTÉKOSTNADER

JUSTITIEDEPARTEMENTET

1	2	3	4	5
Kommitténs benämning	Kommitténs nr i berättelsen	Utgifter (i tusentals kronor)		
		t. o. m. 1973-06-30	1973-07-01 – 1974-06-30	
			Lön m. m.[1]	Dagarvoden[1]
Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1974				
Sakkunnig (Ju 1965: 62) ang. lagstiftningen om skifte av dödsbo	1975: 4	–	–	–
Mutansvarskommittén (Ju 1967: 63)	7	994,0	108,5	48,7
1968 års brottmålsutredning (Ju 1969: 54)	13	832,5	127,8	43,2
Kommittén (Ju 1970: 54) för kriminologisk behandlingsforskning	18	362,2	89,7	40,5
Generalklausulutredningen (Ju 1970: 58)	19	106,6	101,4	6,7
1972 års domarutredning (Ju 1972: 08)	31	165,4	132,5	44,3
Steriliseringsutredningen (Ju 1973: 04)	35	10,6	48,9	23,8
Värmeanläggningsutredningen (Ju 1973: 06)	37	10,0	221,7	13,8
Hyresprocesskommittén (Ju 1973: 07)	38	33,0	86,5	42,2
Brottsförebyggande rådet (Ju 1973: 14)	45	–	464,0	56,7
Utredningen (Ju 1973: 16) ang. åtgärder för att minska personalomsättningen inom polisväsendet	47	–	75,8	29,0
Häktesutredningen (Ju 1973: 18) för Stockholms län m. m.	49	–	55,8	5,0
Domstolsstyrelseutredningen (Ju 1973: 21)	52	–	37,8	26,8
Trafikskadeutredningen (Ju 1974: 05)	58	–	88,2	7,4
Summa		2 514,3	1 638,6	388,1
Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1975				
Utredningen (Ju 1956: 42) rörande specialstraffrätten	1975: 1	195,0	–	–
Svensk sakkunnig (Ju 1961: 51) i nordiska straffrättskommittén	2	0,9	–	–
Köplagsutredningen (Ju 1963: 51)	3	1 014,3	104,5	10,6
1965 års valtekniska utredning (Ju 1966: 61)	5	835,0	28,0	9,6
Integritetsskyddskommittén (Ju 1967: 62)	6	703,7	107,7	37,0
Svenska ledamöter (Ju 1967: 67) i nordiska samarbetsutskottet för kriminalstatistik	8	171,1	–42,2	11,9
Skadeståndskommittén (Ju 1967: 68)	9	690,5	86,5	29,3
Samarbetsorganet (Ju 1968: 59) för ADB inom rättsväsendet	10	4 983,2	78,3	31,9
Utredningen (Ju 1968: 63) om författningspublicering m. m.	11	810,3	112,7	16,1
Nämnden (Ju 1968: 67) för Europarådets kriminologiska forskningsstipendier	12	–	–	3,2

6	7	8	9	10	11	12	13	14
						1974-07-01 – 12-31		Beräknad totalkostnad t. o. m. 1974-12-31 (summa av kolumnerna 3, 11, 12 och 13)
Resersättning	Tryckning	Konsultationer	Övriga administrativa kostnader	Bidrag till myndighet, institution m. m.	Summa[2]	Verkställda utgifter 07-01 – 10-31	Beräknade utgifter 11-01 – 12-31	
–	–	–	–	–	–	–	1,8	1,8
1,5	–	–	0,6	–	159,5	20,3	–	1 173,8
24,7	–	–	–	–	195,7	58,1	–	1 086,3
0,6	13,6	–	–	–	144,6	40,9	–	547,7
4,9	–	–	–	–	113,0	27,6	–	247,2
42,4	–	–	0,5	–	219,7	47,4	10,0	442,5
6,0	–	1,8	0,9	–	81,6	41,8	–	134,0
6,6	–	–	1,4	–	243,5	74,4	–	327,9
6,5	–	–	3,8	–	139,0	1,1	–	173,1
18,4	0,7	21,6	97,0	–	658,4	155,3	–	813,7
7,5	–	–	–	–	112,3	46,3	7,8	166,4
6,5	–	–	1,2	–	68,4	0,1	–	68,5
8,9	–	–	–	–	73,4	16,3	–	89,7
–	–	–	–	–	95,6	87,1	4,5	187,2
134,5	**14,3**	**23,4**	**105,4**	**–**	**2 304,7**	**616,7**	**24,1**	**5 459,8**
–	–	–	0,2	–	0,2	–	–	195,2
1,2	–	–	–	–	1,2	–	–	2,1
0,3	–	–	0,2	–	115,7	80,5	14,0	1 224,5
0,9	–	7,5	8,5	–	54,6	23,6	–	913,2
9,9	–	0,4	1,6	–	156,6	103,1	25,0	988,4
0,6	–	–	–	–	-29,6	7,2	–	148,7
–	52,1	–	–	–	167,9	19,7	5,7	883,8
33,0	–	553,7	–	–	697,1	108,4	75,0	5 863,7
2,3	–	–	34,4	–	165,5	71,1	32,6	1 079,5
–	–	–	–	–	3,2	–	–	3,2

1	2	3	4	5
Vattenlagsutredningen (Ju 1969: 58)	14	1 243,8	303,2	39,2
Offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén (Ju 1970: 49) (OSK)	15	781,1	95,6	32,3
Familjelagssakkunniga (Ju 1970: 52)	16	1 034,1	224,7	59,5
Förvandlingsstraffutredningen (Ju 1970: 53)	17	381,8	0,1	30,1
Massmedieutredningen (Ju 1970: 59)	20	536,1	276,8	40,3
Nordiska upphovsrättskommittén (Ju 1970: 62)	21	288,4	107,8	23,7
Åtalsrättskommittén (Ju 1970: 63)	22	343,3	108,7	49,4
Kreditköpkommittén (Ju 1971: 05)	23	303,3	186,5	63,0
Konkurslagskommittén (Ju 1971: 06)	24	420,0	208,7	40,8
1971 års utredning (Ju 1971: 08) om behandling av psykiskt avvikande	25	236,8	103,0	56,7
Sexualbrottsutredningen (Ju 1972: 01)	26	126,4	72,3	27,0
Utredningen (Ju 1972: 04) ang. ny lagstiftning om befordran med järnväg	27	122,8	109,0	12,8
Utredningen (Ju 1972: 05) ang. inskrivning av rätt till luftfartyg m. m.	28	213,2	144,4	17,9
Namnlagsutredningen (Ju 1972: 06)	29	–	–	4,4
Konsumenttjänstutredningen (Ju 1972: 07)	30	86,9	127,6	49,3
Utredningen (Ju 1972: 10) om översyn av delgivningsbestämmelserna m. m.	32	101,4	122,3	37,9
Utredningen (Ju 1972: 12) ang. företagsinteckning	33	18,7	40,0	7,7
Delegationen (Ju 1973: 03) för jämställdhet mellan män och kvinnor	34	122,3	394,0	42,0
Sekretariatet (Ju 1973: 05) för framtidsstudier	36	111,0	417,2	31,9
Produktansvarskommittén (Ju 1973: 08)	39	–	107,6	12,0
Utredningen (Ju 1973: 09) om de s. k. suveränitetsholmarna i Torne, Muonio och Könkämä älvar	40	1,4	1,6	11,2
Hemförsäljningskommittén (Ju 1973: 10)	41	–	84,3	22,4
Utredningen (Ju 1973: 11) om eventuell reformering av det ekonomiska sanktionssystemet inom straffrätten	42	24,7	107,6	10,6
Frivårdens storstadsutredning (Ju 1973: 12)	43	–	40,1	17,7
Utredningen (Ju 1973: 13) om arbetsbelastningen i tingsrätterna	44	–	–	6,7
Övervakningsnämndutredningen (Ju 1973: 15)	46	–	92,1	3,7
Utredningen (Ju 1973: 17) om utländska övertaganden av svenska företag	48	–	2,4	–
1973 års fri- och rättighetsutredning (Ju 1973: 19)	50	–	132,5	38,1
Utredningen (Ju 1973: 20) om personalens arbetsuppgifter vid kriminalvårdens anstalter	51	–	23,7	2,6
Energipolitiska delegationen (Ju 1973: 22)	53	–	–	–
Utredningen (Ju 1974: 01) om anonymitetsskydd vid beslag och husrannsakan	54	–	18,1	2,2
Utredningen (Ju 1974: 02) ang. brottsbalkens bestämmelser om brott mot rikets säkerhet	55	–	15,0	4,6
Energirådet (Ju 1974: 03)	56	–	–	16,1
Utredningen (Ju 1974: 04) om förfarandet vid brott i tjänsten av polismän	57	–	20,0	2,1
Fastighetsdatakommittén (Ju 1974: 06) (FADAK)	59	–	7,9	0,9
Nordiska ämbetsmannakommittén (Ju 1974: 07) för lagstiftningsfrågor	60	–	–	–
Utredningen (Ju 1974: 08) om telefonavlyssning	61	–	–	–
Försäkringsrättskommittén (Ju 1974: 09)	62	–	–	–
Varumärkesutredningen (Ju 1974: 10)	63	–	–	–
Samarbetskommittén (Ju 1974: 11) för långsiktsmotiverad forskning m. m.[3]	64	–	–	–
Bostadsförvaltningsutredningen (Ju 1974: 12)	65	–	–	–
Massmediekoncentrationsutredningen (Ju 1974: 13)	66	–	–	–
Utredningen (Ju 1974: 14) om reklam i videogram (RIV)	67	–	–	–
Ordningsvaktsutredningen (Ju 1974: 15)	68	–	–	–
Ungdomsfängelseutredningen (Ju 1974: 16)	69	–	–	–
Utredningen (Ju 1974: 17) ang. översyn av häktningsbestämmelserna	70	–	–	–

6	7	8	9	10	11	12	13	14
5,0	16,5	–	–	–	363,9	141,3	50,3	1 799,3
13,9	–	–	0,5	–	142,2	52,7	26,5	1 002,5
24,4	7,2	231,0	6,0	–	552,8	128,3	38,5	1 753,7
1,1	–	–	–	–	31,3	9,4	5,5	428,0
18,4	–	2,0	0,6	–	338,1	146,3	50,4	1 070,9
14,1	–	–	0,8	–	146,4	53,4	14,6	502,8
6,5	–	–	–	–	164,7	52,2	23,9	584,1
33,8	–	4,8	0,3	–	288,3	86,3	20,0	697,9
7,5	39,9	–	–	–	296,9	86,9	38,4	842,2
6,4	–	21,9	1,0	–	189,0	90,7	30,9	547,4
7,4	–	–	0,1	–	106,7	38,4	16,0	287,5
5,9	–	–	–	–	127,7	47,8	18,0	316,3
9,5	–	–	0,4	–	172,2	45,2	17,3	447,9
1,5	–	–	–	–	5,9	1,1	3,0	10,0
3,0	–	–	0,2	–	180,1	59,1	26,0	352,1
13,6	2,2	0,4	7,1	–	183,5	71,5	20,0	376,4
0,6	–	–	0,6	–	48,9	35,2	16,9	119,7
41,3	1,9	0,4	28,9	–	508,4	291,9	145,0	1 067,6
39,0	4,6	–	47,3	–	540,2	220,6	64,3	936,1
0,9	–	–	0,4	–	120,8	47,8	14,5	183,1
10,6	–	–	–	15,0	38,4	1,9	–	41,7
–	–	–	–	–	106,7	58,1	38,2	203,0
–	–	2,5	–	–	120,7	45,9	16,7	208,0
11,4	–	0,3	2,1	–	71,6	48,7	13,1	133,4
2,4	–	–	–	–	9,1	3,4	–	12,5
15,3	–	1,2	0,8	–	112,9	53,7	20,0	186,6
–	–	–	–	–	2,4	50,4	35,0	87,8
18,5	–	–	0,8	–	189,9	176,6	57,4	423,9
5,4	–	–	2,1	–	33,8	53,5	41,5	128,8
2,5	0,3	–	–	–	2,8	151,0	75,0	228,8
0,1	–	–	0,2	–	20,6	28,8	14,6	64,0
–	–	–	–	–	19,6	24,1	3,5	47,2
3,1	–	–	–	–	19,2	12,4	25,0	56,6
1,4	–	–	–	–	23,5	37,7	24,0	85,2
–	–	–	0,8	–	9,6	114,7	52,0	176,3
3,5	–	–	–	–	3,5	–	–	3,5
–	–	–	–	–	–	–	1,5	1,5
–	–	–	–	–	–	36,6	15,6	52,2
–	–	–	–	–	–	25,3	9,6	34,9
–	–	–	–	–	–	13,5	1,5	15,0
–	–	–	–	–	–	4,9	10,5	15,4
–	–	–	–	–	–	23,8	20,4	44,2
–	–	–	–	–	–	19,5	17,6	37,1
–	–	–	–	–	–	–	14,0	14,0
–	–	–	–	–	–	–	13,3	13,3
–	–	–	–	–	–	–	9,5	9,5

1	2	3	4	5
Brottsskadeutredningen (Ju 1974: 18)	71	–	–	–
Utredningen (Ju 1974: 19) om ändrad valkretsindelning och ökat inslag av personval vid val till riksdagen	72	–	–	–
Utredningen (Ju 1974: 20) om justitiekanslerns uppgifter m. m.	73	–	–	–
Utredningen (Ju 1974: 21) med uppdrag att utreda frågan om handelsbolag m. m.	74	–	–	–
Summa		15 901,5	4 170,3	966,4
Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1974				
Trafikmålskommittén (Ju 1962: 46)	1973: 8	2 441,9	–	–
Barnavårdsmannautredningen (Ju 1971: 03)	40	342,6	–	–
Arbetsgruppen (Ju 1971: 07) för framtidsforskning	44	116,7	–	–
Kriminalvårdsberedningen (Ju 1971: 09)	46	293,0	–	–
1956 års klientelundersökning (Ju 1957: 40) rörande ungdomsbrottslingar	1974: 2	3 204,3	23,4	30,2
Samarbetsorganet (Ju 1966: 58) för åtgärder mot ungdomsbrottsligheten	6	230,7	2,5	8,3
Förpassningsutredningen (Ju 1966: 68)	8	431,4	15,2	1,2
Tillsynsutredningen (Ju 1967: 69)	13	1 218,2	8,2	8,2
Kreditupplysningsutredningen (Ju 1970: 50)	20	820,6	64,2	26,6
1971 års utredning (Ju 1971: 02) om bokföringslagstiftningen	28	276,1	–	31,9
Domkretsutredningen (Ju 1972: 02) för Stockholms län	33	102,2	1,0	23,5
Utredningen (Ju 1972: 03) ang. polisen i Stockholm (UPS)	34	73,4	–	–
Utredningen (Ju 1972: 09) om överinstans till fastighetsdomstol	40	79,6	26,4	5,3
Brottmålskommissionen (Ju 1973: 01)	43	108,0	–	–
Utredningen (Ju 1973: 02) om ett centralt råd för samordning av samhällets insatser mot brott	44	11,8	–	1,5
Summa		9 750,5	140,9	136,7
Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1973/74 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.				
Diverse myndigheter			–	–
Diverse firmor			–	–
Diverse personer			23,4	3,3
Gemensamma kostnader			66,3	0,5
Summa			89,7	3,8

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg

[2] Hyreskostnaderna för kommittéer samt vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader, såsom städning, telefon m. m. (överslagsmässigt ca 2 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för statsdepartementen

[3] Kostnaderna bestrids från anslaget Framtidsstudier (II A 13)

6	7	8	9	10	11	12	13	14
–	–	–	–	–	–	5,2	19,5	24,7
–	–	–	–	–	–	–	7,5	7,5
–	–	–	–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–
376,2	**124,7**	**826,1**	**145,9**	**15,0**	**6 624,7**	**3 109,4**	**1 348,8**	**26 984,4**
–	10,5	–	–	–	10,5	–	–	2 452,4
–	–	–	–	–	–	–	–	342,6
3,2	9,3	–	–	–	12,5	–	–	129,2
0,2	–	–	–	–	0,2	–	–	293,2
4,3	73,5	5,0	1,4	–	137,8	61,9	–	3 404,0
1,7	10,9	0,2	15,6	–	39,2	–	–	269,9
–	–	–	1,5	–	17,8	7,5	–	456,7
0,6	–	–	1,5	–	18,5	7,5	–	1 244,2
12,3	15,3	–	0,9	–	119,2	–	–	939,8
3,0	43,0	–	–	–	78,0	16,9	–	371,0
2,7	0,1	–	–	–	27,3	–	–	129,5
0,2	–	–	–	–	0,2	0,6	–	74,2
0,4	–	–	–	–	32,1	–	–	111,7
0,3	–	–	–	–	0,3	–	–	108,3
1,1	–	–	–	–	2,7	–	–	14,5
30,0	**162,6**	**5,2**	**20,9**	**–**	**496,3**	**94,4**	**–**	**10 341,2**
–	94,8	29,0	55,3	–	179,1			
–	5,9	–	–	–	5,9			
–	–	–	0,2	–	26,8			
0,4	0,4	–	206,4	–	273,9			
0,4	**101,1**	**29,0**	**261,9**	**–**	**485,7**			

UTRIKESDEPARTEMENTET

1	2	3	4	5
Kommitténs benämning	Kommitténs nr i berättelsen	Utgifter (i tusentals kronor)		
		t. o. m. 1973-06-30	1973-07-01–1974-06-30	
			Lön m. m.[1]	Dagarvoden[1]
Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1974				
Nationalkommittén (UD 1972:01) för Förenta Nationernas befolkningskonferens	1975: 1	152,9	96,1	13,9
Summa		**152,9**	**96,1**	**13,9**
Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1975				
Delegationen (UD 1972:02) för utveckling av folkrättens regler om humanitet i krig	1975: 2	34,5	47,6	10,7
Sakkunniga (1972:03) med uppdrag att företa en utredning angående Sveriges utvecklingssamarbete med u-länder[3]	3	49,2	128,7	32,9
Utredningen (1974:01) rörande utrikesdepartementets organisation	4	–	–	–
Utredning (1974:02) rörande rekrytering, utbildning och tjänstgöringsförhållanden inom utrikesförvaltningen	5	–	–	–
Summa		**83,7**	**176,3**	**43,6**
Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1974				
Sakkunniga (UD 1971:01) för översyn av svenska bilaterala åtgärder ägnade att främja u-ländernas industrialisering	1973: 2	400,3	–	–
Summa		**400,3**	–	–
Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1973/74 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.				
Beredningen för studiestöd och humanitärt bistånd till afrikanska flyktingar och nationella befrielserörelser			–	16,8
Svenska UNICEF-kommittén			–	2,7
Summa			–	**19,5**

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg

[2] Hyreskostnaderna för kommittéer samt vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader, såsom städning, telefon m. m. (överslagsmässigt ca 2 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för statsdepartementen

[3] Kostnaderna bestrids av andra medel än kommittéanslaget

6	7	8	9	10	11	12	13	14
						1974-07-01–12-31		Beräknad totalkostnad t. o. m. 1974-12-31 (summa av kolumnerna 3, 11, 12 och 13)
Resersättning	Tryckning	Konsultationer	Övriga administrativa kostnader	Bidrag till myndighet, institution m. m.	Summa[2]	Verkställda utgifter 07-01–10-31	Beräknade utgifter 11-01–12-31	
27,1	–	14,2	1,8	298,2	451,3	80,9	5,0	690,1
27,1	**–**	**14,2**	**1,8**	**298,2**	**451,3**	**80,9**	**5,0**	**690,1**
2,6	6,6	–	1,0	–	68,5	33,6	18,0	154,6
20,4	–	–	7,9	–	189,9	58,9	30,0	328,0
–	–	–	–	–	–	15,4	50,0	65,4
–	–	–	–	–	–	15,4	20,0	35,4
23,0	**6,6**	**–**	**8,9**	**–**	**258,4**	**123,3**	**118,0**	**583,4**
0,3	–	–	0,9	–	1,2	–	–	401,5
0,3	**–**	**–**	**0,9**	**–**	**1,2**	**–**	**–**	**401,5**
1,0	–	–	–	–	17,8			
–	–	–	–	–	2,7			
1,0	**–**	**–**	**–**	**–**	**20,5**			

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

1	2	3	4	5
Kommitténs benämning	Kommitténs nr i berättelsen	Utgifter (i tusentals kronor)		
		t. o. m. 1973-06-30	1973-07-01 – 1974-06-30	
			Lön m. m.[1]	Dagarvoden[1]
Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1974				
1968 års personalkategoriutredning (Fö 1969: 16)	1975: 3	1 327,2	116,8	33,5
Utredningen (Fö 1970: 16) om befordringsförfarandet m. m. inom krigsmakten	4	165,4	27,5	16,4
Summa		**1 492,6**	**144,3**	**49,9**
Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1975				
1967 års rekvisitions- och förfogandeutredning (Fö 1968: 19)	1975: 1	139,9	27,5	5,3
Försvarets fredsorganisationsutredning (Fö 1968: 20)	2	1 049,3	347,1	84,0
Utredningen (Fö 1970: 23) rörande systemet för förmåner åt värnpliktiga m. fl.	5	573,5	181,6	27,3
Krigsmaktens förvaltningsutbildningsutredning (Fö 1971: 01)	6	370,3	128,3	70,8
Ledningsgruppen (Fö 1971: 03) för fortsatt utveckling av försvarets planerings- och programbudgetsystem	7	252,7	233,5	–
Militära pensionsåldersdelegationen (Fö 1971: 04)	8	160,3	58,2	8,9
1972 års värnpliktsutredning (Fö 1972: 01)	9	402,1	214,6	91,7
1973 års vapenfriutredning (Fö 1973: 01)	10		–	3,5
Sakkunnig (Fö 1973: 02) för studier avseende utvecklingen efter år 1977 av de delar av totalförsvaret som inte omfattas av militärt försvar, civilförsvar och ekonomiskt försvar	11		–	3,5
1974 års underrättelseutredning (Fö 1974: 01)	12		54,1	12,1
Expertutredningen (Fö 1974: 02) ang. system för prisreglering av försvarsutgifterna	13		–	–
Försvarsmaktens ledningsutredning (Fö 1974: 03)	14		–	–
1974 års försvarsutredning (Fö 1974: 04)	15			
Summa		**2 948,1**	**1 244,9**	**307,1**
Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1974				
Militära tjänstgöringsåldersutredningen (Fö 1965: 22)	1974: 1	3 128,6	66,6	12,4
Marinens befälsutredning (Fö 1965: 23)	2	1 550,4	81,0	27,1
1966 års värnpliktskommitté (Fö 1967: 23)	3	2 386,5	0,1	2,2
Organisationskommittén (Fö 1970: 21) för regionmusiken	8	1 330,3	–	–
Summa		**8 395,8**	**147,7**	**41,7**

6	7	8	9	10	11	12	13	14
						1974-07-01 – 12-31		Beräknad totalkostnad t. o. m. 1974-12-31 (summa av kolumnerna 3, 11, 12 och 13)
Resersättning	Tryckning	Konsultationer	Övriga administrativa kostnader	Bidrag till myndighet, institution m. m.	Summa[2]	Verkställda utgifter 07-01 – 10-31	Beräknade utgifter 11-01 – 12-31	
1,0	20,0	–	7,9	–	179,2	1,2	–	1 507,6
1,5	–	–	0,1	–	45,5	42,1	–	253,0
2,5	**20,0**	**–**	**8,0**	**–**	**224,7**	**43,3**	**–**	**1 760,6**
–	–	–	–	–	32,8	9,3	9,0	191,0
17,5	1,1	–	9,4	–	459,1	164,8	51,0	1 724,2
1,0	9,0	–	3,6	–	222,5	83,3	30,0	909,3
25,7	–	–	3,3	–	228,1	86,8	30,0	715,2
38,2	–	0,2	1,7	–	273,6	74,5	21,0	621,8
–	–	–	2,6	–	69,7	26,0	12,0	268,0
35,2	–	–	8,4	–	349,9	108,8	42,0	902,8
0,8	–	–	0,4	–	4,7	15,0	11,0	30,7
–	–	–	–	–	3,5	5,1	2,8	11,4
4,7	–	1,1	5,2	–	77,2	102,9	53,0	233,1
0,1	–	–	–	–	0,1	20,4	11,6	32,1
–	–	–	–	–	–	13,1	45,0	58,1
							5,0	5,0
123,2	**10,1**	**1,3**	**34,6**	**–**	**1 721,2**	**710,0**	**323,4**	**5 702,7**
–	11,9	–	2,1	–	93,0	–		3 221,6
11,1	0,2	0,2	9,5	–	129,1	4,8		1 684,3
0,8	–	–	0,7	–	3,8	0,7		2 391,0
–	–	–	–	–	–	–	–	1 330,3
11,9	**12,1**	**0,2**	**12,3**	**–**	**660,9**	**5,5**	**–**	**8 627,2**

1	2	3	4	5
Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1973/74 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.				
Diverse myndigheter			127,5	–
Diverse personer			123,2	4,5
Diverse firmor			–	–
Gemensamma kostnader			24,5	–
Utestående reseförskott			–	–
	Summa		275,2	4,5

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer samt vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader, såsom städning, telefon m. m. (överslagsmässigt ca 2 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för statsdepartementen

6	7	8	9	10	11	12	13	14
5,3	–	251,1	68,4	–	452,3	16,7		469,0
1,7	–	–	–	–	129,4	7,3		136,7
1,2	–	–	–	–	1,2	99,2		100,4
15,9	–	–	0,4	–	40,8	3,9		44,7
0,4	–	–	–	–	0,4	4,3		4,7
24,5	**–**	**251,1**	**68,8**	**–**	**624,1**	**131,4**		**755,5**

SOCIALDEPARTEMENTET

1	2	3	4	5
Kommitténs benämning	Kommitténs nr i berättelsen	Utgifter (i tusentals kronor)		
		t. o. m. 1973-06-30	1973-07-01 – 1974-06-30	
			Lön m. m.[1]	Dagarvoden[1]
Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1974				
Fosterbarnsutredningen (S 1970: 30)	1975: 6	552,2	16,5	51,8
Sakkunnig (S 1973: 06) med uppdrag att utreda frågan om automatisk databehandling av medicinsk information vid Karolinska sjukhuset	18	–	57,3	26,9
Summa		**552,2**	**73,8**	**78,7**
Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1975				
Handikapputredningen (S 1966: 38)	1975: 1	1 620,7	140,0	82,3
Socialdepartementets sjukvårdsdelegation (S 1966: 39)	2	1 276,9	255,6	91,0
Socialutredningen (S 1969: 29)	4	3 002,8	646,7	233,8
1968 års barnstugeutredning (S 1969: 31)	5	2 785,4	628,0	109,6
Samarbetskommittén (S 1970: 31) för social forskning	7	468,5	85,1	27,9
Sjukvårdskostnadsutredningen (S 1970: 32)	8	366,8	115,7	3,5
Hjälpmedelsgruppen (S 1970: 33)	9	245,2	125,9	29,4
Arbetsgruppen (S 1970: 36) rörande försöksverksamhet inom barna- och ungdomsvården (AFBU)	10	100,6	–	46,6
Pensionsålderskommittén (S 1970: 40)	11	646,7	121,7	93,3
Nykterhetsvårdens anstaltsutredning (S 1970: 43)	12	268,0	54,7	25,1
Yrkesskadeförsäkringskommittén (S 1971: 01)	13	369,9	250,1	34,0
Socialpolitiska bidragsutredningen (S 1972: 02)	14	32,7	94,0	53,4
Utredningen (S 1973: 02) angående lokaliseringen av statens bakteriologiska laboratorium	15	11,7	19,7	51,2
Arbetsgruppen (S 1973: 04) för att undersöka pensionsfrågorna för entreprenöranställda på fartyg	16	–	–	9,9
Bosättningslåneutredningen (S 1973: 05)	17	–	–	21,8
Barnomsorgsgruppen (S 1973: 07)	19	–	21,0	13,3
Barnmiljöutredningen (S 1973: 08)	20	–	225,6	0,9
Arbetsgruppen (S 1973: 09) rörande social information	21	–	123,3	29,7
Familjestödsutredningen (S 1974: 01)	22	–	8,2	8,1
Medicinalansvarskommittén (S 1974: 02)	23	–	54,0	16,7
Utredningen (S 1974: 03) angående översyn av besvärsorganisationen inom socialförsäkringen m. m.	24	–	32,0	7,0
Nykterhetsvårdens erkända och enskilda vårdanstalters personalorganisationsutredning (S 1974: 04) (NEPO)	25	–	–	9,2
Delegationen (S 1974: 05) för social forskning	26	–	–	–
Pensionärsundersökningen (S 1974: 06)	27	–	–	–
Regionsjukvårdsutredningen (S 1974: 07)	28	–	–	–
Utredningen (S 1974: 08) angående översyn av hälsovårdsstadgan	29	–	–	–
Sakkunniga (S 1974: 09) med uppdrag att utreda vissa frågor beträffande sjukvård i livets slutskede	30	–	–	–
Sakkunnig (S 1974: 10) för utredning av vissa frågor rörande utbildningen av läkare med utländsk medicinsk examen	31	–	–	–
Summa		**11 195,9**	**3 001,3**	**997,7**

6	7	8	9	10	11	12	13	14
						1974-07-01 – 12-31		Beräknad totalkostnad t. o. m. 1974-12-31 (summa av kolumnerna 3, 11, 12 och 13)
Reser-sättning	Tryck-ning	Konsul-tationer	Övriga ad-ministrativa kostnader	Bidrag till myndighet, institution m. m.	Summa[2]	Verkställda utgifter[2] 07-01 – 10-31	Beräknade utgifter 11-01 – 12-31	
4,7	–	62,9	4,0	–	139,9	5,7	–	697,8
1,3	–	0,7	–	–	86,2	46,3	–	132,5
6,0	**–**	**63,6**	**4,0**	**–**	**226,1**	**52,0**	**–**	**830,3**
14,9	15,9	52,8	3,1	–	309,0	106,4	35,6	2 071,7
5,4	–	–	–	–	352,0	73,8	30,0	1 732,7
81,5	–	1,2	2,1	–	965,3	446,5	100,0	4 514,6
92,4	6,2	17,5	5,7	105,0	964,4	335,5	118,0	4 203,3
5,9	10,1	15,0	0,2	–	144,2	28,1	2,5	643,3
1,0	–	–	–	–	120,2	28,6	18,0	533,6
13,3	–	1,1	0,3	–	170,0	42,3	15,0	472,5
5,3	117,5	–	–	–	169,4	17,4	9,5	296,9
32,9	–	1,9	–	–	249,8	96,6	45,0	1 038,1
7,8	–	0,4	0,1	–	88,1	37,8	15,0	408,9
9,3	–	–	0,1	–	293,5	144,6	57,0	865,0
1,0	–	–	–	–	148,4	70,6	33,5	285,2
6,5	–	44,2	–	–	121,6	75,9	20,0	229,2
5,0	–	–	–	95,0	109,9	–	1,5	111,4
3,5	–	–	–	–	25,3	10,9	10,0	46,2
1,6	–	–	0,8	–	36,7	73,5	40,0	150,2
13,8	–	1,3	3,0	–	244,6	81,1	31,5	357,2
3,0	2 486,9	23,5	20,6	–	2 687,0	14,1	5,0	2 706,1
3,1	–	–	0,1	–	19,5	59,8	35,0	114,3
7,6	–	–	1,0	–	79,3	72,2	40,0	191,5
2,6	–	–	0,1	–	41,7	42,6	25,0	109,3
4,5	–	–	–	–	13,7	41,9	15,0	70,6
–	–	–	–	–	–	10,7	15,0	25,7
–	–	–	–	–	–	1,6	25,0	26,6
–	–	–	–	–	–	–	5,0	5,0
–	–	–	–	–	–	22,7	20,0	42,7
–	–	–	–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–
321,9	**2 636,6**	**158,9**	**37,2**	**200,0**	**7 353,6**	**1 935,2**	**767,1**	**21 251,8**

1	2	3	4	5
Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1974				
Familjepolitiska kommittén (S 1966: 36)	1973: 6	1 763,9	–	–
Samarbetsorganet (S 1970: 29) för bekämpande av narkotikamissbruk	1974: 7	203,7	–	4,1
Hälsovårdsinspektörsutbildningsutredningen (S 1970: 34) (HVI)	12	134,3	6,8	27,7
1970 års utredning (S 1970: 38) om tandvårdsförsäkring	15	853,2	16,6	19,8
Arbetsgruppen (S 1970: 42) för översyn av reglerna till statsbidrag till särskolverksamhet	17	22,7	0,6	6,9
Fokusutredningen (S 1972: 01)	20	30,7	–	–
Summa		**3 008,5**	**24,0**	**58,5**
Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1973/74 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.				
Statens handikappråd			331,8	42,6
Diverse myndigheter			2,2	–
Diverse firmor			–	–
Diverse personer			485,8	65,6
Gemensamma kostnader			– 0,7	–
Utestående reseförskott			–	–
Summa			**819,1**	**108,2**

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för statsdepartementen ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader såsom städning, telefon m. m. (överslagsmässigt ca 2 milj. kr. för samtliga departement)

6	7	8	9	10	11	12	13	14
–	–	11,0	–	–	11,0	–	–	1 774,9
–	–	–	–	–	4,1	–	–	207,8
1,3	–	–	0,2	–	36,0	–	–	170,3
5,7	–	–	–	–27,5	14,6	–	–	867,8
–	–	–	–	–	7,5	–	–	30,2
–	–	41,3	–	–	41,3	–	–	72,0
7,0	–	**52,3**	**0,2**	**–27,5**	**114,5**	–	–	**3 123,0**
11,6	5,5	3,7	46,4	–	441,6			
–	–	–	0,3	2 786,0	2 788,5			
2,2	1,0	12,2	34,2	–	49,6			
20,9	–	–	0,4	–	572,7			
1,4	0,3	–	33,3	175,0	209,3			
5,8	–	–	–	–	5,8			
41,9	**6,8**	**15,9**	**114,6**	**2 961,0**	**4 067,5**			

KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

1	2	3	4	5
Kommitténs benämning	Kommitténs nr i berättelsen	Utgifter (i tusentals kronor)		
		t. o. m. 1973-06-30	1973-07-01 – 1974-06-30	
			Lön m. m.[1]	Dagarvoden[1]
Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1974				
Hamnutredningen (K 1966: 40)	1975: 2	1 151,5	19,0	34,3
Vägkostnadsutredningen (K 1966: 41)	3	1 756,4	211,1	78,6
Utredningen (K 1967: 36) om beredskapslagstiftning på luftfartens område	4	–	–	–
Motorredskapsutredningen (K 1968: 53)	8	490,3	37,1	25,6
Arbetsgruppen (K 1970: 34) för upprättande av dispositionsplan för viss del av Nedre Norrmalm i Stockholm	12	158,8	85,7	37,2
Utredningen (K 1970: 44) om mönstring av sjömän	17	245,3	137,9	39,5
Utredningen (K 1972: 05) för lokalisering av flygverksamheten i Stockholmsområdet (ULF)	26	121,2	116,0	39,4
Sakkunnig (K 1973: 02) med uppdrag att utreda frågan om tjänstebrevsrätt för icke statliga organ	31	–	6,9	3,9
Luftfartsverksutredningen (K 1973: 05)	34	–	0,5	40,6
Summa		**3 923,5**	**614,2**	**299,1**
Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1975				
Trafikpolitiska delegationen (K 1965: 38)	1975: 1	292,9	–	–
Svenska sakkunniga (K 1967: 37) inom Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKT)	5	79,4	0,8	5,4
Nordisk kommitté (K 1967: 38) för transportekonomisk forskning (NKTF)	6	273,5	–	9,7
Flygtrafikledningskommittén (K 1967: 44)	7	1 459,0	111,6	98,2
Befälsbemanningsutredningen (K 1970: 29)	9	324,9	114,7	55,2
Trafikolycksstatistikkommittén (K 1970: 30)	10	1 069,0	176,1	31,7
Trafikbullerutredningen (K 1970: 33)	11	1 806,4	336,4	154,1
1969 års vägutredning (K 1970: 35)	13	156,5	26,0	17,2
Trafikplaneringsutredningen (K 1970: 41)	14	929,6	205,2	70,6
Sjöräddningsutredningen (K 1970: 42)	15	193,9	56,3	5,3
Utredningen (K 1970: 43) angående åtgärder mot övergivna fartyg m. m.	16	107,3	–	11,4
Utredningen (K 1970: 45) om samordning av lotsningen i Göteborgsområdet m. m.	18	28,5	–	11,2
Kommittén (K 1971: 01) för utredning om kollektivtrafik i tätorter	19	137,0	353,7	43,7
Nordiskt trafiksäkerhetsråd (K 1971: 02) (NTR)	20	33,8	0,1	15,4
Nordisk ämbetsmannakommitté (K 1971: 04) för transportfrågor (NÄT)	21	7,9	–	9,6
Svenska sakkunniga (K 1971: 05) inom Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV)	22	53,2	–	7,9
Sakkunniga (K 1972: 01) för att leda visst utrednings- och utvecklingsarbete i fråga om metoder för märkning av olja i fartyg (UMOF)[3]	23	60,1	1,1	10,6

6	7	8	9	10	11	12	13	14
						1974-07-01 – 12-31		Beräknad totalkostnad t. o. m. 1974-12-31 (summa av kolumnerna 3, 11, 12 och 13)
Resersättning	Tryckning	Konsultationer	Övriga administrativa kostnader	Bidrag till myndighet, institution m. m.	Summa[2]	Verkställda utgifter 07-01 – 10-31	Beräknade utgifter 11-01 – 12-31	
5,0	–	–	–	–	58,3	21,0	–	1 230,8
0,3	–	–	74,6	–	364,6	53,7	1,2	2 175,9
–	–	–	–	–	–	1,4	–	1,4
1,3	49,2	–	1,8	–	115,0	6,9	–	612,2
1,1	16,6	–	0,3	–	140,8	5,2	4,7	309,5
6,4	–	–	0,4	–	184,3	53,8	–	483,4
3,7	17,2	92,0	0,8	–	269,1	36,6	–	426,9
–	–	–	–	–	10,7	17,0	6,0	33,7
9,8	–	312,5	0,1	–	363,5	34,4	285,0	682,9
27,6	**83,0**	**404,5**	**78,0**	–	**1 506,3**	**230,0**	**296,9**	**5 956,7**
0,2	–	–	0,2	–	0,3	–	–	293,2
4,7	–	–	–	12,5	23,3	7,5	2,0	112,2
5,6	6,6	0,1	8,5	7,2	37,8	15,8	20,0	347,1
45,8	–	67,8	11,0	–	334,3	95,3	75,0	1 963,6
23,1	–	–	2,2	–	195,3	25,9	24,5	570,6
8,1	–	–	22,7	–	238,6	67,6	80,0	1 455,2
59,1	–	82,2	3,9	–	635,8	180,2	60,0	2 682,4
12,2	–	–	0,1	–	55,5	28,0	–	240,0
42,1	2,4	11,4	6,1	–	337,8	258,5	100,0	1 625,9
0,3	–	–	0,4	–	62,3	22,9	26,0	305,1
–	–	–	0,2	–	11,6	19,5	30,0	168,4
–	–	–	–	–	11,2	4,0	8,0	51,7
22,0	–	250,0	13,5	–	682,9	164,3	100,0	1 084,2
18,0	7,8	–	0,4	3,9	37,8	14,8	3,0	89,4
15,7	–	–	–	–	25,3	16,4	3,0	52,6
12,7	–	–	–	–	20,6	4,9	–	78,7
2,3	–	50,3	–	–	64,3	12,1	9,0	145,5

1	2	3	4	5
Sakkunniga (K 1972: 03) med uppdrag att utreda vissa frågor beträffande Göta kanal	24	49,1	16,1	13,2
Utredningen (K 1972: 04) med uppgift att utreda vissa frågor i anslutning till den långsiktiga vägplaneringen m. m.	25	15,0	–	46,1
Leasingutredningen (K 1972: 06)	27	0,5	83,4	14,3
Trafikpolitiska utredningen (K 1972: 07)	28	15,9	291,9	83,6
Bilarbetstidsutredningen (K 1972: 08)	29	34,1	105,6	22,1
Flaggutredningen (K 1973: 01) (FU)	30	–	–	28,8
Sakkunniga (K 1973: 03) med uppdrag att utreda vissa frågor rörande det allmänna kommunikationsväsendets anpassning till de handikappades behov (HAKO-utredningen)	32	–	3,4	28,4
Fartygsmiljöutredningen (K 1973: 04)	33	–	51,8	21,3
Sakkunniga (K 1973: 06) med uppdrag att ingå i en delegation för att tills vidare samordna uppbyggnaden av det framtida flygkontrollsystemet	35	–	–	2,9
Trafiksäkerhetsutredningen (K 1973: 07)	36	–	41,6	31,4
1974 års tidningstaxeutredning (K 1973: 08)	37	–	–	6,4
Utredningen (K 1974: 01) avseende regionalt gällande generella trafikrabatter	38	–	–	–
Sakkunnig (K 1974: 02) med uppdrag att utreda den framtida verksamheten inom televerkets verkstadsrörelse, m. m.	39	–	–	–
Utredningen (K 1974: 03) avseende vissa kommunala trafik- och trafiksäkerhetsfrågor	40	–	–	–
Summa		7 127,5	1 975,8	855,7
Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1974				
Utredningen (K 1969: 51) om stängselskyldighet vid järnväg	1974: 9	2,6	1,2	19,8
Bussbidragsutredningen (K 1969: 59)	1973:16	223,2	–	–
Planerings- och utredningsuppgifter av teknisk art, bl.a. frågor rörande Öresundsförbindelserna (K 1971: 06)	1974:25	174,6	61,0	5,3
Sakkunniga (K 1972: 09) för förhandling av frågor rörande fast förbindelse över Öresund m. m.	33	29,6	–	9,5
Summa		430,0	62,2	34,6
Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1973/74 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.				
Diverse myndigheter			–	–
Diverse firmor			–	–
Diverse personer			55,0	–
Gemensamma kostnader			2,2	–
Utestående reseförskott			–	–
Summa			57,2	–

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg.
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för statsdepartementen ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader, såsom städning, telefon m. m. (överslagsmässigt ca 2 milj. kr. för samtliga departement)
[3] Kostnaderna bestrids av jordbruksdepartementet med 9,0 tkr 1973/74 samt 4,4 tkr 1974/75. Kostnaderna bestrids av kommundepartementet med 2,5 tkr 1973/74 samt 3,9 tkr 1974/75.

6	7	8	9	10	11	12	13	14
8,3	–	–	0,1	–	37,6	38,6	24,2	149,5
2,0	–	–	2,2	–	50,3	12,4	15,0	92,7
–	–	–	0,7	–	98,4	40,4	20,0	159,3
7,1	–	26,7	10,9	–	420,2	211,2	125,0	772,3
6,5	–	20,0	–	–	154,1	76,5	50,0	314,7
1,0	–	–	–	–	29,8	24,9	26,0	80,7
1,3	–	–	–	–	33,0	33,0	15,0	81,0
7,4	–	–	1,4	–	81,9	41,5	18,0	141,4
–	–	–	–	–	–	2,9	–	2,9
10,5	–	–	–	–	83,4	54,9	61,0	199,3
–	–	–	–	–	6,4	7,8	9,0	23,2
0,5	–	–	–	–	0,5	52,1	273,0	325,6
–	–	–	–	–	–	20,2	2,0	22,2
–	–	–	–	–	–	–	3,0	3,0
316,5	**16,8**	**508,5**	**84,5**	**23,6**	**3 770,3**	**1 554,1**	**1 181,7**	**13 633,6**
2,2	–	–	–	–	23,2	–	–	25,8
–	–	–	0,1	–	0,1	–	–	223,3
–	–	–	–	–	66,4	–	–	241,0
5,3	0,1	–	–	–	14,9	–	–	44,5
7,5	**0,1**	–	**0,1**	–	**104,6**	–	–	**534,6**
–	–	–	–	200,0	200,0	–		
–	–	–	1,7	–	1,7	–		
–	–	–	–	–	55,0	47,9		
0,1	–	2,5	41,9	–	41,7	22,9		
8,6	–	–	–	–	8,6	19,5		
8,7	**–**	**2,5**	**43,6**	**200,0**	**307,0**	**90,3**		

FINANSDEPARTEMENTET

1	2	3	4	5
Kommitténs benämning	Kommitténs nr i berättelsen	Utgifter (i tusentals kronor)		
		t. o. m. 1973-06-30	1973-07-01 – 1974-06-30	
			Lön m. m.[1]	Dagarvoden[1]
Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1974				
Alkoholpolitiska utredningen (Fi 1966: 33)	1975: 4	2 599,2	367,2	165,0
Lönesystemutredningen (C 1968: 17)[4]	7	428,2	–	6,3
Traktamentsbeskattningsutredningen (Fi 1969: 53)	9	498,2	162,8	27,4
Utredningen (Fi 1969: 54) för utveckling av system med differentierade lönekostnadspålägg	10	–	–	8,2
Arbetsgruppen (Fi 1970: 58) för utredning av vissa frågor rörande tullpackhuskarlslagen	13	33,5	1,5	29,2
Sakkunniga (Fi 1971: 04) med uppdrag att verkställa översyn av den kreditpolitiska beredskapslagstiftningen	22	22,6	1,3	55,8
Styrelserepresentationsutredningen (Fi 1972: 04)	28	29,1	–	6,9
Sakkunnig (Fi 1973: 03) med uppdrag att se över uppgiftsfördelningen m. m. mellan statskontoret, Statskonsult AB och DAFA	35	–	–	15,4
1973 års myntkommitté (Fi 1973: 05)	37	–	–	6,7
Summa		**3 610,8**	**532,8**	**320,9**
Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1975				
Markdelegationen (K 1957: 30)[3]	1975: 1	1 764,9	41,4	90,7
Utredningen (Fi 1959: 37) om universitetens egendomsförvaltning	2	85,2	0,3	1,9
Utredningen (Fi 1965: 26) om redovisning i skuldförbindelser mot säkerhet i fartygsinteckning av vissa fondmedel	3	–	–	3,1
Fondbörsutredningen (Fi 1967: 32)	5	933,8	55,4	93,5
Förhandlingsutredningen (C 1968: 16)[4]	6	291,9	50,0	–
Byggnadsindexkommittén (Fi 1968: 43)	8	787,6	82,3	33,4
1968 års kapitalmarknadsutredning (Fi 1969: 59)	11	338,4	12,4	69,4
1969 års punktskatteutredning (Fi 1970: 57)	12	161,0	3,3	47,2
Delegationen (Fi 1970: 67) för förvaltningsdemokrati	14	661,9	250,3	41,7
Utredningen (Fi 1970: 69) om företagens uppgiftsplikt	15	390,2	168,2	51,7
Utredningen (Fi 1970: 70) rörande förhållandet mellan bankgiro och postgiro	16	20,0	–	2,6
Hemvistsakkunniga (Fi 1970: 71)	17	360,8	128,6	32,4
Företagsskatteberedningen (Fi 1970: 77)	18	550,2	212,3	49,2
Realisationsvinstkommittén (Fi 1970: 79)	19	284,9	102,7	36,1
Utredningen (Fi 1971: 01) om beskattning av utländska artister	20	15,3	95,4	30,9
Datasamordningskommittén (Fi 1971: 03)	21	445,9	224,2	48,0
Mervärdeskatteutredningen (Fi 1971: 05)	23	55,0	–	23,2
Föreningsskatteutredningen (Fi 1971: 06)	24	22,3	–	14,8
Livförsäkringsskattekommittén (Fi 1971: 07)	25	199,6	107,6	55,6
Kommunalekonomiska utredningen (Fi 1971: 08)	26	268,3	270,3	50,7

6	7	8	9	10	11	12	13	14
						1974-07-01 – 12-31		Beräknad totalkostnad t. o. m. 1974-12-31 (summa av kolumnerna 3, 11, 12 och 13)
Resersättning	Tryckning	Konsultationer	Övriga administrativa kostnader	Bidrag till myndighet, institution m. m.	Summa[2]	Verkställda utgifter 07-01 – 10-31	Beräknade utgifter 11-01 – 12-31	
65,5	–	–	1,4	–	599,1	182,2	77,8	3 458,3
–	–	–	–	–	6,3	14,2	–	448,7
12,2	–	16,2	–	–	218,6	148,7	–	865,5
–	–	–	–	–	8,2	–	–	8,2
0,2	–	–	–	–	30,9	1,2	–	65,6
2,4	10,3	–	1,0	–	70,8	–	–	93,4
–	17,6	–	–	–	24,5	–	–	53,6
–	–	–	–	–	15,4	21,7	–	37,1
–	–	–	0,1	–	6,8	–	–	6,8
80,3	**27,9**	**16,2**	**2,5**	–	**980,6**	**368,0**	**77,8**	**5 037,2**
0,6	–	28,1	5,3	–	166,1	79,9	19,0	2 029,9
2,7	–	–	–	–	4,9	–	5,7	95,8
–	–	–	–	–	3,1	3,4	10,0	16,5
5,9	29,9	–	–	–	184,7	7,5	20,0	1 146,0
–	–	–	–	–	50,0	12,7	6,3	360,9
–	–	5,7	0,1	–	121,5	46,5	40,5	996,1
–	–	–	–	–	81,8	33,0	24,2	477,4
1,3	–	–	–	–	51,8	4,2	7,5	224,5
11,4	15,7	–	7,6	–	326,7	124,6	78,3	1 191,5
–	26,3	30,0	130,0	–	406,2	80,4	33,0	909,8
–	–	–	–	–	2,6	0,1	10,0	32,7
3,8	–	–	–	–	164,8	90,4	39,6	655,6
6,3	0,2	25,5	1,2	–	294,7	130,2	73,0	1 048,1
–	–	–	0,1	–	138,9	45,2	21,0	490,0
1,9	–	–	–	–	128,2	44,9	20,8	209,2
4,2	6,5	307,7	4,2	–	594,8	266,5	317,0	1 624,2
2,2	–	–	–	–	25,4	16,8	4,0	101,2
1,1	–	11,4	–	–	27,3	5,4	2,8	57,8
20,1	–	13,0	0,3	–	196,6	93,5	76,0	565,7
4,4	0,1	1,8	1,1	–	328,4	382,3	96,0	1 075,0

1	2	3	4	5
1972 års skatteutredning (Fi 1972: 02)	27	218,6	264,0	145,5
Utredningen (Fi 1972: 06) om underställning av avtal	29	–	–	–
1972 års pressutredning (Fi 1972: 07)	30	147,5	125,6	62,6
Bostadsskattekommittén (Fi 1972: 08)	31	71,5	68,6	129,2
Utredningen (Fi 1972: 09) angående kvinnornas situation i den statligt lönereglerade offentliga förvaltningen	32	60,7	52,9	15,5
Utredningen (Fi 1973: 01) om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen	33	21,4	131,1	70,7
Sakkunnig (Fi 1973: 02) med uppdrag att utreda frågan om förvaltningen av Drottningholms kungsgård	34	–	–	–
Varusmugglingsutredningen (Fi 1973: 04)	36	–	153,2	24,0
Fastpriskommittén (Fi 1974: 01)	38	–	–	–
Sakkunniga (Fi 1974: 02) med uppdrag att utreda frågan om gränsdragningen mellan förvaltningsrevision och rationaliseringsverksamhet inom statsförvaltningen m. m.	39	–	–	–
Jury (Fi 1974: 03) för bedömning av förslag till ny prägel på rikets mynt m. m.	40	–	–	–
Sakkunnig (Fi 1974: 04) med uppdrag att utreda vissa frågor rörande samordning m. m. inom den civila övervakningen till sjöss	41	–	–	–
Sakkunnig (Fi 1974: 05) med uppdrag att utreda frågan om den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation	42	–	–	–
Sakkunnig (Fi 1974: 06) med uppdrag att företa en översyn av utrikeshandelsstatistiken och därmed sammanhängande frågor	43	–	–	–
Summa		**8 156,9**	**2 600,1**	**1 223,6**
Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1974				
Utredningen (Fi 1967: 33) om det skatterättsliga fastighetsbegreppet	1973: 9	223,8	–	–
Delegationen (Fi 1970: 63) för lokalisering av statlig verksamhet	22	532,7	–	–
Skatteutjämningsrevisionen (Fi 1970: 74)	28	437,1	–	–
Utredningen (Fi 1970: 62) om meritvärdet av anställning inom biståndsverksamheten i u-länder, m. m.	1974:15	102,7	–	30,0
Budgetutredningen (Fi 1970: 64)	16	779,0	–	67,7
Utredningen (Fi 1972: 03) om representation för de anställda i bankinstitutens styrelser	33	30,8	–	1,4
1972 års tullagstiftningssakkunniga (Fi 1972: 05)	35	136,4	7,3	19,2
Summa		**2 242,5**	**7,3**	**118,3**
Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1973/74 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.				
Diverse myndigheter			–	–
Diverse firmor			–	–
Diverse personer			142,6	25,5
Utestående reseförskott			–	–
Gemensamma kostnader			10,7	–
Summa			**153,3**	**25,5**

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer samt vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader, såsom städning, telefon m. m. (överslagsmässigt ca 2 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för statsdepartementen
[3] Kommittén överflyttad från kommunikationsdepartementet fr. o. m. 1.7.1967
[4] Kommittén överflyttad från civildepartementet fr. o. m. 1.7.1969

6	7	8	9	10	11	12	13	14
7,0	19,5	106,3	5,4	–	547,7	158,2	160,0	1 084,5
–	–	–	–	–	–	–	3,1	3,1
83,3	–	360,3	4,1	255,0	890,9	125,1	147,9	1 311,4
47,0	–	–	1,6	–	246,4	234,9	25,0	577,8
–	–	49,0	0,1	–	117,5	77,9	33,6	289,7
52,6	–	–	1,4	–	255,8	105,9	64,5	447,6
–	–	–	–	–	–		2,5	2,5
0,1	–	–	0,2	–	177,5	106,9	44,5	328,9
–	–	–	–	–	–	10,5	17,9	28,4
–	–	–	–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–
255,9	**98,2**	**938,8**	**162,7**	**255,0**	**5 534,3**	**2 286,9**	**1 403,7**	**17 381,8**
0,5	–	–	–	–	0,5	–	–	224,3
0,4	–	–	–	–	0,4	–	–	533,1
–	0,1	–	–	–	0,1	–	–	437,2
1,0	–	–	–	–	31,0	–	–	133,7
2,6	198,9	12,5	6,0	–	287,7	–	–	1 066,7
–	–	–	–	–	1,4	–	–	32,2
2,0	30,7	–	–	–	59,2	–	–	195,6
6,5	**229,7**	**12,5**	**6,0**	**–**	**380,3**	**–**	**–**	**2 622,8**
–	–	63,3	–	–	63,3	81,7		
–	75,9	–	0,1	–	76,0	99,7		
0,1	–	–	0,1	–	168,3	59,1		
11,1	–	–	–	–	11,1	27,0		
–	3,4	–	1,9	–	16,0	4,5		
11,2	**79,3**	**63,3**	**2,1**	**–**	**334,7**	**272,0**		

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

1	2	3	4	5
Kommitténs benämning	Kommitténs nr i berättelsen	Utgifter (i tusentals kronor)		
		t. o. m. 1973-06-30	1973-07-01 – 1974-06-30	
			Lön m. m.[1]	Dagarvoden[1]
Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1974				
Utredningen (E 1965: 55) rörande sexual- och samlevnadsfrågor i undervisnings- och upplysningsarbetet	1975: 3	1 976,2	33,7	22,6
Reklamutredningen (K 1967: 43)	5	3 386,5	153,6	115,5
1968 års utbildningsutredning (U 1969: 47)	10	6 330,6	209,1	132,4
1968 års studiemedelsutredning (1969: 48)	11	1 004,1	55,1	12,6
1968 års litteraturutredning (U 1969: 49)	12	2 227,9	130,6	44,3
Filmutredningen (U 1969: 52)	14	1 085,0	143,0	70,2
Kommittén (U 1970: 48) för medicinsk teknik i Linköping	17	24,1	–	6,0
Organisationskommittén (U 1970: 59) för riksinternatskolor	21	71,0	–	8,9
Kommittén (U 1971: 01) för fortbildning av journalister	26	87,6	1,3	14,9
1971 års bibelkommitté för Gamla testamentet (U 1971: 05)	27	161,3	92,1	32,2
Kompetenskommittén (U 1972: 04)	34	352,0	369,5	101,4
Utredningen (U 1973: 04) rörande radionämndens organisation m. m.	41	–	–	23,4
Läromedelsorganisationskommittén (U 1973: 06)	43	–	214,4	36,6
Sakkunnig (U 1973: 10) för att utreda förutsättningarna för att insamla material för en kontinuerlig samlad redovisning av den s. k. kyrkliga finansförmögenhetens samtliga kostnader och intäkter[3]	47	–	0,9	0,4
Organisationskommittén (U 1974: 05) för statens kulturråd	52	–	–	–
Summa		**16 706,3**	**1 403,3**	**621,4**
Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1975				
Tekniska högskolans i Stockholm byggnadskommitté (E 1945: 30)[4]	1975: 1	–	–	–
Lokal- och utrustningsprogramkommittéerna (E 1965: 54) för universitet och högskolor	2	6 303,8	583,8	183,7
1965 års musei- och utställningssakkunniga (E 1966: 52)	4	1 770,6	233,6	87,8
Dataarkiveringskommittén (U 1968: 48)	6	833,6	199,3	48,1
Sakkunniga (U 1968: 49) för förhandling om avtalsreglering av upphovsrättsliga frågor på undervisningsområdet	7	71,9	–	11,9
Konstnärsutbildningssakkunniga (U 1968: 52)	8	990,3	42,6	21,4
1968 års kyrkohandbokskommitté (U 1969: 44)	9	551,5	65,1	71,8
Kommittén (U 1969: 51) för studiestöd åt vuxna	13	793,8	268,8	76,2

6	7	8	9	10	11	12	13	14
						1974-07-01 – 12-31		Beräknad totalkostnad t. o. m. 1974-12-31 (summa av kolumnerna 3, 11, 12 och 13)
Resersättning	Tryckning	Konsultationer	Övriga administrativa kostnader	Bidrag till myndighet, institution m. m.	Summa[2]	Verkställda utgifter 07-01 – 10-31	Beräknade utgifter 11-01 – 12-31	
11,6	–	0,7	132,0	–	200,6	8,7	–	2 185,5
19,2	101,4	118,6	32,6	–	540,8	–	–	3 927,3
61,7	312,5	42,1	1,9	–	759,8	47,9	–	7 138,3
6,1	48,2	188,6	1,1	–	311,7	9,1	–	1 324,9
4,5	84,4	–	10,2	–	274,0	28,8	–	2 530,7
5,8	89,7	–	4,8	–	313,4	38,4	–	1 436,8
–	–	–	–	–	6,0	–	–	30,1
2,1	–	–	–	–	11,0	0,4	–	82,4
4,2	–	–	–	–	20,4	–	–	108,0
22,1	–	–	2,4	–	148,9	59,6	–	369,8
22,5	2,9	15,7	4,3	–	516,2	96,2	–	964,4
–	–	–	2,1	–	25,5	8,3	1,1	34,9
11,9	–	–	12,3	–	275,2	18,7	–	293,9
0,8	–	–	–	–	5,2	–	–	5,2
–	–	–	–	–	–	34,1	–	34,1
172,5	**639,1**	**365,7**	**203,7**	**–**	**3 408,7**	**350,2**	**1,1**	**20 466,3**
–	–	–	–	–	–	–	–	–
94,8	–	6,4	93,3	–	962,2	326,1	145,0	7 737,1
15,7	–	–	97,5	–	434,6	108,3	40,5	2 354,0
18,5	–	0,7	0,4	–	267,0	88,9	60,0	1 249,5
1,3	–	11,8	–	–	25,1	2,0	25,0	124,0
2,2	–	–	0,4	–	66,7	18,0	2,5	1 077,5
35,9	–	–	12,9	–	185,7	43,2	15,0	795,4
15,9	–	0,2	7,3	–	368,3	108,0	70,4	1 340,5

1	2	3	4	5
Universitetsrestaurangkommittén (U 1970: 46)	15	1 060,0	378,5	2,2
1969 års psalmkommitté (U 1970: 47)[3]	16	331,0	19,7	47,1
Sakkunnig (U 1970: 54) för utredning av förfarandet vid professorstillsättning	18	201,5	2,4	20,0
Särskilt uppdrag (U 1970: 55) åt förutvarande statsministern T. Erlander[4]	19	170,1	5,1	–
Kommittén (U 1970: 56) för försöksverksamhet med vuxenutbildning	20	2 108,8	236,0	2,5
Organisationskommittén (U 1970: 60) för högre musikutbildning	22	1 196,2	316,3	133,4
Organisationskommittén (U 1970: 62) för högre teknisk utbildning och forskning i övre Norrland	23	1 586,3	–	–
Utredningen (U 1970: 63) om skolans inre arbete	24	4 145,3	931,8	114,8
Sameutredningen (U 1970: 68)	25	478,7	114,4	14,5
Uppsala domkyrkas restaureringskommitté (U 1971: 09)[4]	28	–	–	–
Sakkunnig (U 1971: 11) för att utarbeta förslag till restaurering av Vadstena klosterkyrka	29	23,1	23,0	–
Utredningen (U 1971: 13) ang. den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet	30	256,2	273,6	29,5
Ämbetsmannakommittén (U 1971: 14) för nordiskt kulturellt samarbete	31	47,5	–	13,4
Forskningsrådsutredningen (U 1972: 02)	32	108,5	202,9	39,2
Studiereseutredningen (U 1972: 03)	33	94,9	97,1	24,2
Studerandehälsovårdsutredningen (U 1972: 05)	35	39,2	51,8	48,8
Utredningen (U 1972: 06) om skolan, staten och kommunerna	36	398,1	944,7	152,8
Bibelkommissionen (U 1972: 07)[3]	37	248,0	586,5	71,8
Folkhögskoleutredningen (U 1972: 08)	38	25,8	306,0	47,6
1973 års betygsutredning (U 1973: 01)	39	24,4	145,9	38,0
Obligatoriekommittén (U 1973: 03)	40	–	66,7	12,9
1973 års expertgrupp för konstutbildning (U 1973: 05)	42	6,7	140,5	38,4
Tidningsfilmningskommittén (U 1973: 07)	44	–	37,7	41,5
Journalistutbildningsutredningen (U 1973: 08)	45	–	54,9	9,1
Dansarutredningen (U 1973: 09)	46	–	29,6	21,3
1974 års skolhälsovårdsutredning (U 1974: 01)	48	–	14,5	4,0
Arbetsgruppen (U 1974: 02) för beredande av vissa radio- och televisionsfrågor	49	–	29,8	1,9
Utredningen (U 1974: 03) rörande svensk undervisning i utlandet	50	–	–	–
1974 års lärarutbildningsutredning (U 1974: 04)	51	–	–	–
Förskarutbildningsutredningen (U 1974: 06)	53	–	–	–
Organisationskommittén (U 1974: 07) för riksantikvarieämbetet och vissa museer	54	–	–	–
Radioutredningen (U 1974: 08)	55	–	–	–
Arbetsgruppen (U 1974: 09) för beredande av vissa frågor rörande samarbetet mellan staten och Hermods korrespondensinstitut	56	–	–	–
Utredningen (U 1974: 10) rörande den andliga vården vid sjukhusen och vid kriminalvårdens anstalter	57	–	–	–
Arbetsgruppen (U 1974: 11) för vissa kulturminnesvårds- och museifrågor	58	–	–	–
Summa		23 865,8	6 402,6	1 429,8
Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1974				
Kompetensutredningen (E 1966: 56)	1971: 2	2 790,2	2,0	–
Kommittén (U 1968: 44) för television och radio i utbildningen	1974: 6	1 225,4	1,8	–
Pedagogikutredningen (U 1968: 47)	1972: 4	516,7	–	–
Lärarutbildningskommittén (U 1970: 44)	1974:16	2 598,7	84,4	47,9

6	7	8	9	10	11	12	13	14
3,0	–	7,7	24,6	145,5	561,3	137,0	80,0	1 838,3
22,8	–	–	5,7	–	95,2	23,0	28,0	477,2
–	37,5	–	0,1	–	60,0	–	–	261,5
–	–	–	–	–	5,1	–	–	175,2
44,5	1,9	602,6	27,0	500,0	1 414,7	907,7	70,0	4 501,2
102,7	12,0	–	39,4	–	603,7	175,9	124,5	2 100,3
0,5	–	375,0	–	–	375,5	–	16,0	1 977,8
197,5	68,7	25,2	226,8	–	1 564,6	642,3	40,0	6 392,2
32,9	–	–	4,4	21,3	187,6	69,4	22,0	757,7
–	–	–	–	–	–	–	–	–
0,3	–	4,7	–	–	28,0	–	35,0	86,1
5,7	0,2	8,4	0,1	–	317,4	92,7	55,8	722,1
24,5	–	–	–	–	37,9	7,2	11,0	103,6
21,2	–	–	2,8	–	266,0	85,4	65,0	524,9
10,6	–	3,3	0,4	–	135,5	38,9	17,0	286,3
4,5	–	–	–	–	105,2	27,2	14,0	185,6
75,8	4,2	109,6	50,1	–	1 337,1	464,8	220,0	2 420,0
17,9	–	–	56,6	–	732,5	317,7	115,0	1 413,2
48,2	–	23,5	2,7	–	428,0	199,1	80,0	732,9
17,9	80,6	7,5	10,9	–	300,8	73,4	42,5	441,1
15,9	–	0,2	–	–	95,7	49,7	14,0	159,4
1,8	–	–	4,7	–	185,4	64,5	50,0	306,6
13,7	–	–	1,5	–	94,4	84,1	55,0	233,5
9,1	–	9,6	0,5	–	83,3	70,7	40,0	194,0
11,6	–	–	1,1	–	63,6	51,6	35,0	150,2
0,7	–	–	0,3	–	19,5	60,7	32,3	112,5
0,4	–	–	0,4	–	32,6	55,9	6,5	95,0
–	–	–	–	–	–	6,7	10,5	17,2
–	–	–	–	–	–	42,8	48,0	90,8
–	–	–	–	–	–	0,5	1,0	1,5
–	–	–	–	–	–	7,6	50,4	58,0
–	–	–	–	–	–	22,6	65,0	87,6
–	–	–	–	–	–	2,2	2,0	4,2
–	–	–	–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–	–	20,7	20,7
868,0	**205,1**	**1 196,4**	**671,9**	**666,8**	**11 440,2**	**4 475,8**	**1 824,6**	**41 606,4**
2,5	–	10,0	–	–	14,6	–	–	2 804,8
2,4	94,2	0,7	0,6	–	99,7	–	–	1 325,1
–	–	–	4,1	–	4,1	–	–	520,8
8,8	38,3	0,8	16,9	–	197,1	0,8	–	2 796,6

1	2	3	4	5
1969 års radioutredning (U 1970: 49)	20	870,3	9,8	4,1
Kårobligatorieutredningen (U 1970: 64)	28	488,7	11,2	10,2
Länsskolnämndsutredningen (U 1970: 66)	29	500,6	36,4	25,4
Kommittén (U 1970: 67) för frågor rörande demokratisering av utbildningsväsendet	30	580,3	72,4	29,6
U-landsforskningsutredningen (U 1971: 03)	33	553,8	78,0	21,8
Operautredningen (U 1972: 01)	40	149,2	–	–
Utredningen (U 1973: 02) rörande Nämnden för svensk språkvård	49	–	–	8,9
Summa		10 273,9	296,0	147,9
Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1973/74 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.				
Diverse myndigheter			39,3	260,0
Diverse firmor			–	–
Diverse personer			348,8	238,8
Gemensamma kostnader			37,6	–
Utestående reseförskott			–	–
Summa			425,7	498,8

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer samt vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader, såsom städning, telefon m. m. (överslagsmässigt ca 2 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för statsdepartementen
[3] Kostnaderna har bestridits med förskott ur kyrkofonden
[4] Kostnaderna har bestridits av andra medel än kommittéanslaget

6	7	8	9	10	11	12	13	14
–	74,2	–	2,8	–	90,9	–	–	961,2
2,2	12,5	31,3	1,2	–	68,5	–	–	557,2
8,1	58,4	–	1,5	–	129,9	–	–	630,5
55,4	123,4	10,8	18,4	–	309,8	–	–	890,1
6,1	45,2	5,9	0,7	–	157,7	–	–	711,5
–	–	–	12,5	–	12,5	–	–	161,7
0,5	–	–	–	–	9,4	–	–	9,4
86,0	**446,2**	**59,5**	**58,7**	**–**	**1 094,2**	**0,8**	**–**	**11 368,9**
5,5	–	87,0	0,6	2 392,7	2 784,9	1 051,6		3 836,5
1,5	1,2	0,9	21,4	–	25,0	1,2		26,2
56,1	–	–	3,1	–	646,7	90,6		737,3
3,1	15,5	5,7	312,9	–	374,8	96,8		471,6
5,6	–	–	–	–	5,6	8,1		13,7
71,8	**16,7**	**93,6**	**338,8**	**2 392,7**	**3 837,0**	**1 248,3**		**5 085,3**

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

1	2	3	4	5
Kommitténs benämning	Kommitténs nr i berättelsen	Utgifter (i tusentals kronor)		
		t. o. m. 1973-06-30	1973-07-01 – 1974-06-30	
			Lön m. m.[1]	Dagarvoden[1]
Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1974				
Trädgårdsnäringsutredningen (Jo 1959: 29)	1975: 1	19,3	–	4,5
Jaktmarksutredningen (Jo 1968: 31)	3	863,4	199,5	31,9
Miljökontrollutredningen (Jo 1970: 20)	5	1 312,0	20,6	56,7
Sambruksutredningen (Jo 1970: 24)	6	247,0	2,4	52,8
Organisationskommittén (Jo 1970: 30) i anledning av veterinärhögskolans och statens veterinärmedicinska anstalts omlokalisering	9	803,1	82,6	105,5
Fritidsbåtutredningen (Jo 1970: 33)	10	468,9	201,4	65,2
Utredningen (Jo 1971: 01) rörande omhändertagande och behandling av kemiskt avfall	11	2 065,5	106,9	37,6
Utredningen (Jo 1972: 01) om spridning av kemiska medel	14	106,8	10,2	100,9
Miljöforskningsutredningen (Jo 1972: 02)	15	90,9	68,7	55,6
Jästutredningen (Jo 1973: 02)	17	8,5	–	52,9
Utredningen (Jo 1973: 08) om huvudmannaskapet för svinstamkontrollen	22	–	–	4,0
Avbrytarutredningen (Jo 1974: 01)	23	–	–	–
Sakkunniga (Jo 1974: 04) för förhandlingar om stöd till kollektiv skogsteknisk forskning m. m.	26	–	–	–
Sakkunniga (Jo 1974: 05) för förhandlingar om stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling	27	–	–	–
Summa		**5 985,4**	**692,3**	**567,6**
Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1975				
Lokal- och utrustningsprogramkommittén (Jo 1966: 31) för jordbrukets högskolor	1975: 2	303,3	–	55,9
Fiskerinäringsutredningen (Jo 1968: 32)	4	382,4	–	70,6
Fiskeadministrativa utredningen (Jo 1970: 25)	7	244,4	–	86,8
Naturvårdskommittén (Jo 1970: 28)	8	394,3	108,0	57,2
Utredningen (Jo 1971: 06) om kontrollanstalterna på jordbrukets område	12	142,7	0,1	108,8
Utredningen (Jo 1971: 08) om kostnaderna för miljövården	13	306,2	254,5	64,5
1972 års jordbruksutredning (Jo 1972: 04)	16	230,2	215,5	116,2
Förhandlingsgruppen (Jo 1973: 03) för renskötselanläggningar	18	10,9	–	64,5
Genbankutredningen (Jo 1973: 04)	19	36,2	114,4	6,6
1973 års skogsutredning (Jo 1973: 06)	20	–	44,6	34,2
1973 års fiskevattensutredning (Jo 1973: 07)	21	–	1,1	5,6
Emåutredningen 1974 (Jo 1974: 02)	24	–	–	–
Skogsadministrativa utredningen (Jo 1974: 03)	25	–	–	–
Organisationskommittén (Jo 1974: 06) för beredning av vissa frågor om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten	28	–	–	–
Jordförvärvsutredningen (Jo 1974: 07)	29	–	–	–
Summa		**2 050,6**	**738,2**	**670,9**

6	7	8	9	10	11	12	13	14
						1974-07-01 – 12-31		Beräknad totalkostnad t. o. m. 1974-12-31 (summa av kolumnerna 3, 11, 12 och 13)
Resersättning	Tryckning	Konsultationer	Övriga administrativa kostnader	Bidrag till myndighet, institution m. m.	Summa[2]	Verkställda utgifter 07-01 – 10-31	Beräknade utgifter 11-01 – 12-31	
–	–	–	–	–	4,5	23,3	–	47,1
15,9	–	20,3	0,1	–	267,6	49,1	56,6	1 236,7
0,5	64,4	–	–	–	142,1	19,0	–	1 473,1
8,0	–	–	–	–	63,1	30,7	–	340,8
20,7	–	71,1	8,0	–	287,8	51,8	8,0	1 150,7
10,7	–	240,3	1,9	–	519,6	97,5	54,0	1 140,0
1,3	–	–	0,1	–	145,9	59,0	28,1	2 298,5
9,1	–	–	–	–	120,2	60,3	–	287,3
12,5	–	–	–	–	136,9	17,8	–	245,6
3,1	–	2,3	–	–	58,3	0,6	–	67,4
3,5	26,6	–	–	–	34,0	26,5	–	60,5
0,7	–	–	–	–	0,7	10,4	4,2	15,3
–	–	–	–	–	–	4,6	9,4	14,0
–	–	–	–	–	–	4,6	9,4	14,0
86,0	**91,0**	**334,0**	**10,1**	**–**	**1 780,7**	**455,2**	**169,7**	**8 391,0**
10,2	–	–	–	–	66,1	14,9	7,0	391,3
7,9	–	–	–	–	78,5	58,7	15,0	534,6
20,0	0,1	–	8,4	–	115,3	21,4	17,3	398,4
1,6	0,5	–	8,4	–	175,6	50,0	22,5	642,4
3,7	–	–	–	–	112,5	26,4	18,0	299,6
9,7	–	1,3	6,1	50,0	386,2	104,4	70,0	866,8
42,6	0,2	211,7	0,7	–	586,9	117,7	172,0	1 106,8
23,9	–	–	0,2	–	88,5	42,2	24,0	165,6
3,5	–	–	–	–	124,4	40,4	20,9	221,9
4,6	–	–	–	–	83,4	49,7	350,7	483,8
2,3	–	–	–	–	9,0	80,4	19,5	108,9
–	–	–	–	–	–	7,7	27,0	34,7
–	–	–	–	–	–	18,0	17,7	35,7
–	–	–	–	–	–	9,3	8,7	18,0
–	–	–	–	–	–	3,5	–	3,5
130,0	**0,8**	**213,0**	**23,8**	**50,0**	**1 826,4**	**644,7**	**790,3**	**5 312,0**

1	2	3	4	5
Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1974				
Skogsbruksutredningen (Jo 1963: 26)	1973: 2	927,2	–	0,4
Skogspolitiska utredningen (Jo 1966: 28)	1974: 2	602,9	–	22,1
Kommittén (Jo 1970: 22) för planering av turistanläggningar och friluftsområden	7	2 397,0	65,9	51,3
Nationalkommittén (Jo 1970: 27) för 1972 års FN-konferens om den mänskliga miljön	1973:11	12,088,8	21,6	–
Sakkunnig (Jo 1972: 03) för vissa överläggningar rörande Hjälmarens reglering	1974:18	15,4	–	4,0
Sakkunnig (Jo 1973: 01) med uppdrag att se över statens naturvårdsverks organisation	20	70,9	21,6	4,0
Summa		**16 102,2**	**109,1**	**81,8**
Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1973/74 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.				
Miljövårdsberedningen			101,5	11,1
Diverse myndigheter			–	–
Diverse firmor			8,2	–
Diverse personer			39,1	–
Gemensamma kostnader			1,0	–
Utestående reseförskott			–	–
Summa			**149,8**	**11,1**

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer samt vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader, såsom städning, telefon m. m. (överslagsmässigt ca 2 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för statsdepartementen

Ang. Sakkunniga K 1972: 01 för att leda visst utrednings- och utvecklingsarbete i fråga om metoden för märkning av olja i fartyg är jordbruksdepartementets andel 3,5 tkr 1973/74 samt 4,4 tkr 1974/75, se redogörelsen till Kommunikationsdepartementet.

6	7	8	9	10	11	12	13	14
–	–	–	–	–	0,4	–	–	927,6
–	105,3	–	5,2	–	132,7	–	–	735,6
10,3	63,2	0,7	13,5	–	205,1	11,8	–	2 613,9
0,3	–	1,0	276,2	–	299,1	–	–	12 387,9
0,8	–	–	–	–	4,7	3,8	–	23,9
–	–	–	–	–	25,6	–	–	96,5
11,4	**168,5**	**1,7**	**294,9**		**667,6**	**15,6**		**16 785,4**
5,2	–	–	1,5	–	119,4			
1,2	–	–	–	447,2	448,4			
0,5	2,1	80,1	–	–	90,9			
4,8	–	–	–	–	43,9			
2,1	–	–	0,1	–	3,1			
4,7	–	–	–	–	4,7			
18,5	**2,1**	**80,1**	**1,6**	**447,2**	**710,4**			

HANDELSDEPARTEMENTET

1	2	3	4	5
Kommitténs benämning	Kommitténs nr i berättelsen	Utgifter (i tusentals kronor)		
		t. o. m. 1973-06-30	1973-07-01 – 1974-06-30	
			Lön m. m.[1]	Dagarvoden[1]
Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1974				
Affärstidsnämnden (H 1971: 03)	1975: 4	470,3	10,7	49,0
Utredningen (H 1973: 02) rörande statens pris- och kartellnämnds informationsverksamhet	8	–	19,5	4,8
Utredningen (H 1973: 03) rörande översyn beträffande samordning och organisation av handelssekreterarverksamheten	9	–	..	–
Utredningen (H 1973: 04) rörande vidareutbildning i internationell marknadsföring	10	–	53,0	0,5
Summa		**470,3**	**83,2**	**54,3**
Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1975				
Patentpolicykommittén (H 1969: 10)	1975: 1	113,8	51,4	41,5
Distributionsutredningen (H 1970: 14)	2	940,6	347,6	77,5
Försörjningsberedskapsutredningen (H 1971: 01)	3	393,2	69,2	52,5
1972 års lotteriutredning (H 1972: 03)	5	162,5	160,4	29,3
Låsutredningen (H 1972: 04)	6	6,7	22,0	45,1
Utredningen (H 1973: 01) rörande översyn av patent- och registreringsverkets besvärsavdelning	7	–	–	15,6
Utredningen (H 1974: 01) rörande nuläge och utvecklingstendenser m. m. inom hotell- och restaurangbranschen	11	–	–	–
Översyn (H 1974: 02) av allmänna ransoneringslagen	12	–	18,3	1,8
Utredningen (H 1974: 03) rörande vissa beredskapsfrågor inom energiområdet	13	–	8,5	2,3
Utredningen (H 1974: 04) rörande översyn av skrothandelsförordningen	14	–	–	–
Utredningen (H 1974: 05) rörande översyn av konkurrensbegränsningslagen	15	–	–	–
Summa		**1 616,8**	**677,4**	**265,6**
Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1974				
Butiksetableringsutredningen (H 1968: 07)	1974: 1	520,0	–	–
Varudeklarationsutredningen (H 1972: 01)	6	152,6	–	–
Kontrollstation för oljelagringsprogrammet (H 1972: 06)	9	19,2	0,6	14,0
Summa		**691,8**	**0,6**	**14,0**

6	7	8	9	10	11	12	13	14
						1974-07-01 – 12-31		Beräknad totalkostnad t. o. m. 1974-12-31 (summa av kolumnerna 3, 11, 12 och 13)
Resersättning	Tryckning	Konsultationer	Övriga administrativa kostnader	Bidrag till myndighet, institution m. m.	Summa[2]	Verkställda utgifter 07-01 – 10-31	Beräknade utgifter 11-01 – 12-31	
4,7	–	529,1	1,0	–	594,5	97,9	90,0	1 252,7
–	–	–	–	–	24,3	7,6	18,6	50,5
–	–	83,5	–	–	83,5	40,4	51,1	175,0
1,7	6,5	59,5	1,1	–	122,4	122,7	40,0	285,1
6,4	**6,5**	**672,1**	**2,1**		**824,7**	**268,6**	**199,7**	**1 763,3**
13,6	–	–	0,1	–	106,5	107,8	121,0	449,1
15,5	–	83,3	28,8	–	552,6	159,8	36,8	1 689,8
2,5	–	–	–	–	124,3	50,8	20,9	589,2
2,9	–	–	0,6	–	192,8	113,2	37,8	506,3
1,2	–	13,6	–	–	81,9	–	28,3	116,9
-	–	–	–	–	15,6	10,4	–	26,0
–	–	–	–	–	–	19,4	15,0	34,4
–	–	–	–	–	20,1	48,7	19,1	87,9
–	–	–	–	–	10,8	67,7	93,0	171,5
–	–	–	–	–	–	–	18,6	18,6
–	–	–	–	–	–	–	0,4	0,4
35,7	**–**	**96,9**	**29,5**	**–**	**1 104,6**	**577,8**	**390,9**	**3 690,1**
–	34,5	–	–	–	34,5	–	–	554,5
0,5	46,9	–	–	–	47,5	–	–	200,1
–	–	–	0,1	–	14,7	–	–	33,9
0,5	**81,4**	**–**	**0,1**	**–**	**96,7**	**–**	**–**	**788,5**

1	2	3	4	5
Kostnader för kommittéanslaget under budgetåret 1973/74 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.				
Diverse myndigheter m. m.				
Diverse firmor			–	–
Diverse personer			12,9	–
Gemensamma kostnader			0,3	–
Utestående reseförskott			–	–
Summa			774,4	333,8

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer samt vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader, såsom städning, telefon m. m. (överslagsmässigt ca 2 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för statsdepartementen

6	7	8	9	10	11	12	13	14
–	–	–	–	100,0	100,0			
–	–	–	–	–	12,9			
–	–	–	3,8	–	4,0			
1,3	–	–	–	–	1,3			
43,8	**87,9**	**769,0**	**34,9**	**100,0**	**2 144,2**			

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET

1	2	3	4	5
Kommitténs benämning	Kommitténs nr i berättelsen	Utgifter (i tusentals kronor)		
		t. o. m. 1973-06-30	1973-07-01 – 1974-06-30	
			Lön m. m.[1]	Dagarvoden[1]
Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1974				
Invandrarutredningen (In 1969: 22)	1975: 4	1 568,6	389,8	85,8
Utredningen (In 1970: 30) rörande ökad anställningstrygghet och vidgad behörighet för arbetsdomstolen	6	1 047,2	137,3	73,7
Utredningen (In 1972: 02) om regionalpolitiska styrmedel	10	169,0	240,4	45,1
Semesterutredningen (S 1972: 03)	11	12,6	0,6	38,6
Kommittén (In 1972: 04) för översyn av arbetsmarknadsutbildningen	12	97,4	242,9	71,1
Utredningen (S 1973: 03) angående lokaler för arbetarskyddsstyrelsen m. m.	15	–	6,7	76,5
Summa		**2 894,8**	**1 017,7**	**390,8**
Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1975				
Expertgruppen (In 1967: 24) för regional utredningsverksamhet	1975: 1	4 920,6	461,0	94,2
Expertgruppen (In 1968: 14) för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor	2	540,1	153,0	55,5
1968 års lokaliseringsutredning (In 1969: 20)	3	429,1	–	10,8
Expertgruppen (In 1970: 28) för vissa zigenarfrågor	5	803,5	194,8	27,3
Arbetsmiljöutredningen (S 1970: 35)	7	1 074,6	231,3	71,1
Nordkalottkommittén (In 1971: 01)	8	33,0	3,0	8,5
Arbetsrättskommittén (In 1971: 03)	9	337,5	299,1	95,3
Yrkesskadestatistikutredningen (S 1972: 04)	13	–	70,2	38,6
Utredningen (In 1973: 01) om politisk propaganda på arbetsplatser	14	35,4	91,3	6,4
1974 års semesterkommitté (A 1974: 01)	16	–	23,8	2,1
Sysselsättningsutredningen (A 1974: 02)	17	–	–	–
Organisationskommittén (A 1974: 03) för skyddat arbete	18	–	9,4	–
Utredningen (A 1974: 04) om den yrkesinriktade rehabiliteringen	19	–	2,9	–
Byggsysselsättningsdelegationen (A 1974: 05)	20	–	7,7	–
Stimulansutredningen (A 1974: 06)	21	–	–	–
Lagerstödsutredningen (A 1974: 07)	22			
1974 års utredning (A 1974: 08) om en allmän arbetslöshetsförsäkring	23	–	–	–
Delegationen (A 1974: 09) för arbetstidsfrågor	24	–	–	–
Utredningen (A 1974: 10) av arbetskraftsförhållande inom jordbruks- och trädgårdsnäringen	25	–	–	–
Referensgruppen (A 1974: 11) för glesbygdsfrågor	26	–	–	–
Summa		**8 173,8**	**1 547,5**	**409,8**

6	7	8	9	10	11	12	13	14
						1974-07-01 – 12-31		Beräknad totalkostnad t. o. m. 1974-12-31 (summa av kolumnerna 3, 11, 12 och 13)
Resersättning	Tryckning	Konsultationer	Övriga administrativa kostnader	Bidrag till myndighet, institution m. m.	Summa[2]	Verkställda utgifter 07-01 – 10-31	Beräknade utgifter 11-01 – 12-31	
24,4	46,6	15,1	12,7	–	574,4	189,4	95,0	24 274
17,2	47,4	–	1,2	–	276,8	0,4	–	13 244
15,5	–	19,8	12,8	–	333,6	92,9	200,0	7 955
7,7	–	9,9	0,1	–	56,9	–	–	695
48,2	–	17,1	4,6	–	383,9	131,8	68,2	6 813
–	–	–	–	–	83,2	7,6	–	908
113,0	**94,0**	**61,9**	**31,4**	**–**	**1 708,8**	**422,1**	**363,2**	**53 889**
72,8	4,9	227,1	10,0	271,0	1 141,0	807,4	28,9	6 897,9
21,8	24,2	30,7	12,7	–	297,9	4,3	2,3	844,6
–	–	–	–	–	10,8	–	1,0	440,9
25,6	–	–	0,7	–	248,4	82,9	48,2	1 183,0
12,8	–	8,2	0,9	–	324,3	126,4	45,2	1 570,5
8,4	51,0	0,4	43,4	–	114,7	0,2	5,5	153,4
69,5	–	–	0,3	–	464,2	174,3	200,2	1 176,2
5,7	–	–	1,7	–	116,2	52,5	30,0	198,7
0,3	0,6	13,3	3,7	–	115,6	41,0	51,2	243,2
–	–	–	–	–	25,9	206,2	36,0	268,1
–	47,3	–	–	–	47,3	50,0	105,0	202,3
–	–	–	–	–	9,4	76,9	33,2	119,5
–	–	–	–	–	2,9	35,0	25,1	63,0
–	–	–	–	–	7,7	35,0	21,8	64,5
–	–	–	–	–	–	11,8	19,0	30,8
							8,3	8,3
–	–	–	–	–	–	22,8	37,7	60,5
–	–	–	–	–	–	2,9	9,2	12,1
–	–	–	–	–	–	–	7,0	7,0
–	–	–	–	–	–	–	–	–
216,9	**128,0**	**279,7**	**73,4**	**271,0**	**2 926,3**	**1 729,6**	**714,8**	**13 544,5**

1	2	3	4	5
Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1974				
Servicekommittén (In 1968: 16)	1974: 5	1 105,0	60,2	4,8
Saneringsutredningen (In 1970: 26)	8	1 103,2	8,9	9,3
Industricentrautredningen (In 1970: 33)	11	326,1	–	–
Utredningen (In 1972: 01) om arbetstillstånd för sjömän	16	26,0	–	16,5
Byggarbetsgruppen (In 1972: 05)	20	29,1	0,9	–
Summa		**2 589,4**	**70,0**	**30,6**
Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1973/74 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.				
Diverse myndigheter			–	–
Diverse personer			112,2	4,7
Gemensamma kostnader			18,9	–
Utestående reseförskott			–	–
Summa			**131,1**	**4,7**

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer samt vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader, såsom städning, telefon m. m. (överslagsmässigt ca 2 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för statsdepartementen

6	7	8	9	10	11	12	13	14
1,0	85,5	–	0,5	–	152,0			1 257,0
–	46,7	–	–	–	64,9			1 168,1
0,1	–	–	0,8	–	0,9			327,0
1,9	–	–	–	–	18,4			44,4
–	–	–	–	–	0,9			30,0
3,0	**132,2**	**–**	**1,3**	**–**	**237,1**			**2 826,5**
–	–	–	–	–	–			
0,5	–	–	–	–	117,3			
0,1	5,9	95,5	149,8	–	270,3			
0,5	–	–	–	–	0,5			
1,1	**5,9**	**95,5**	**149,8**	**–**	**388,1**			

BOSTADSDEPARTEMENTET

1	2	3	4	5
Kommitténs benämning	Kommitténs nr i berättelsen	Utgifter (i tusentals kronor)		
		t. o. m. 1973-06-30	1973-07-01 – 1974-06-30	
			Lön m. m.[1]	Dagarvoden[1]
Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1974				
Bygglagutredningen (K 1969: 55)[3]	1975: 3	1 728,5	349,4	118,8
Utredningen (C 1972: 02) rörande vattenkraftsutbyggnader i södra Norrland och norra Svealand[4]	7	304,5	135,1	40,8
Bostadstilläggsgruppen (S 1973: 01)[5]	10	12,2	1,3	48,9
Tillsättningsnämnden (C 1973: 08) för statens lantmäteriverk[4]	11	–	38,5	32,0
Summa		**2 045,2**	**524,3**	**240,5**
Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1975				
Låneunderlagsgruppen (In 1966: 27)[3]	1975: 1	1 113,7	34,5	34,5
Delegationen (In 1967: 30) för bostadsfinansiering[3]	2	600,3	33,1	39,6
Rådgivande expertgruppen (C 1970: 24) för fysisk riksplanering[4]	4	1 137,4	3,1	15,6
Boendeutredningen (In 1970: 36)[3]	5	900,2	593,1	128,6
Utredningen (C 1972: 01) rörande miljöproblem m. m. i vissa industriområden[4]	6	250,5	274,5	24,8
Bostadsfinansieringsutredningen (In 1972: 03)[3]	8	69,1	355,0	136,0
Utredningen (C 1973: 01) för vissa utgifter avseende allmänna kartläggningen[4]	9	–	–	0,9
Utredningen (B 1974: 01) rörande vattenkraftutbyggnader i norra Norrland	12	–	5,4	–
Rådgivande expertgruppen (B 1974: 02) för översyn av byggnadslagstiftningen	13	–	–	–
Utredningen (B 1974: 03) avseende översyn av lantmäteritaxan	14	–	–	–
Utredningen (B 1974: 04) av den statliga organisationen för uppgifter avseende byggnadsväsen, fysisk planering och bostadspolitik	15	–	–	–
Kommittén (B 1974: 05) för de svenska förberedelserna inför FN: s konferens om bostads- och bebyggelsemiljö	16	–	–	–
Gemensamma kostnader		–	–0,2	–
Summa		**4 071,2**	**1 298,5**	**380,5**

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg

[2] Hyreskostnaderna för kommittéer samt vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader, såsom städning, telefon m. m. (överslagsmässigt ca 2 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för statsdepartementen

[3] Kommittéerna har belastat XI Hyreskommittéanslag med 2 020,1 tkr 1973/74

[4] " – XII 1 656,1 tkr 1973/74

[5] " – V 81,1 tkr 1973/74

6	7	8	9	10	11	12	13	14
						1974-07-01 – 12-31		Beräknad totalkostnad t. o. m. 1974-12-31 (summa av kolumnerna 3, 11, 12 och 13)
Resersättning	Tryckning	Konsultationer	Övriga administrativa kostnader	Bidrag till myndighet, institution m. m.	Summa[2]	Verkställda utgifter 07-01 – 10-31	Beräknade utgifter 11-01 – 12-31	
24,0	..	10,7	6,2	–	509,0	281,4		2 518,9
42,3	0,3	84,8	17,3	45,0	365,6	146,6		816,7
0,2	0,5	52,1	–	–	103,0	–		115,2
13,8	–	–	15,8	–	100,1	74,8		174,9
80,3	**0,8**	**147,6**	**39,3**	**45,0**	**1 077,7**	**502,8**		**3 625,7**
0,3	–	209,8	–	–	279,2	275,7	10,0	1 678,6
0,4	–	–	0,4	–	73,4	16,9	4,0	694,6
1,4	–	–	–	–	20,1	0,5	10,0	1 168,0
38,5	117,7	154,8	15,5	–	1 048,2	995,0	100,0	3 043,4
21,1	–	154,3	16,0	92,0	582,5	129,2	90,0	1 052,2
62,3	76,1	20,8	11,0	–	661,1	103,9	100,0	934,1
–	–	–	–	–	0,9	–	6,0	6,9
–	..	–	–	–	5,4	131,2	60,0	196,6
..	–	–	–	–	–	–	2,0	2,0
–	–	–	–	–	–	31,4	15,0	46,4
–	–	–	–	–	–	–	35,0	35,0
–	–	–	–	–	–	–	10,0	10,0
–	–	–	9,2	–	8,9	–	–	8,9
124,0	**193,8**	**539,7**	**52,1**	**92,0**	**2 679,7**	**1 683,8**	**442,0**	**8 876,7**

INDUSTRIDEPARTEMENTET

1	2	3	4	5
Kommitténs benämning	Kommitténs nr i berättelsen	Utgifter (i tusentals kronor)		
		t. o. m. 1973-06-30	1973-07-01 – 1974-06-30	
			Lön m. m.[1]	Dagarvoden[1]
Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1974				
Kraftledningsintrångsutredningen (I 1969: 52)[3]	1975: 2	–	–	–
Närförläggningsutredningen (I 1970: 16)	4	1 661,3	–	78,6
Grafiska kommittén (I 1970: 18)	5	593,9	119,2	33,1
Installationsbranschutredningen (I 1970: 21)	6	751,9	225,0	26,4
Dataindustriutredningen (I 1971: 02)	9	917,4	370,2	58,4
1972 års FFV-utredning (I 1972:02)	11	926,8	102,7	73,0
Energiprognosutredningen (I 1972: 03)	12	403,0	312,8	38,6
Organisationskommittén (I 1973: 02) för statens industriverk och SIFU	19	3,6	27,7	52,4
Organisationskommittén (I 1973: 04) för Sveriges geologiska undersökning	21	0,3	–	64,6
Referensgruppen (I 1974: 04) för energiinformation	27	–	–	–
Summa		**5 258,2**	**1 157,6**	**425,1**
Kommittéer som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1975				
Koncentrationsutredningen (Fi 1962: 37)[4]	1975: 1	3 374,1	188,5	25,0
Företagsdemokratidelegationen (Fi 1969: 64)[3]	3	1 659,5	412,9	15,2
Sveriges internationella byggnadskommitté (In 1970: 34)[6]	7	87,6	–	9,5
Elutredningen (I 1971: 01)	8	123,1	91,6	3,7
Verkstadsindustridelegationen (I 1971: 03)	10	47,7	18,6	28,0
Petroindustriutredningen (I 1972: 04)	13	132,9	276,6	43,3
Pyroteknikutredningen (H 1972: 05)[5]	14	18,4	46,4	21,4
1972 års försöksdjursutredning (I 1972: 06)	15	77,3	138,9	28,0
Utredningen (I 1972: 07) rörande vissa frågor inom järn- och stålområdet	16	16,4	24,9	36,0
Utredningen (I 1972: 08) om radioaktivt avfall (Aka-utredningen)	17	0,5	59,7	55,9
Delegationen (I 1973: 01) för informationssystemet företag-samhälle	18	20,3	174,0	52,2
Delegationen (I 1973: 03) för naturgasfrågor	20	0,4	–	4,6
Teknikupphandlingskommittén (I 1973: 05)	22	–	–	21,5
Energiprogramkommittén (I 1973: 06)	23	–	23,1	14,0
Forskningsavgiftskommittén (I 1974: 01)	24	–	2,8	–
Mineralpolitiska utredningen (I 1974: 02)	25	–	–	–
Varvskreditutredningen (I 1974: 03)	26	–	–	–
Energisparkommittén (I 1974: 05)	28	–	–	–
STU-utredningen (I 1974: 06)	29	–	–	–
Summa		**5 558,2**	**1 458,0**	**358,3**

6	7	8	9	10	11	12	13	14
						1974-07-01 – 12-31		Beräknad totalkostnad t. o. m. 1974-12-31 (summa av kolumnerna 3, 11, 12 och 13)
Resersättning	Tryckning	Konsultationer	Övriga administrativa kostnader	Bidrag till myndighet, institution m. m.	Summa[2]	Verkställda utgifter 07-01 – 10-31	Beräknade utgifter 11-01 – 12-31	
–	–	–	–	–	–	0,1	17,9	18,0
5,4	–	505,2	–	–	589,2	21,4	95,0	2 366,9
3,1	–	164,4	6,4	–	326,2	97,7	–	1 017,8
6,1	–	9,7	2,3	–	269,5	169,3	–	1 190,7
40,9	–	258,1	8,8	–	736,4	86,8	90,6	1 831,2
8,4	–	516,0	1,5	–	701,7	29,6	–	1 658,1
14,6	17,4	113,4	6,6	–	503,5	–37,9	272,9	1 141,5
5,1	12,1	94,8	41,5	–	233,7	2,1	–	239,4
4,3	–	3,1		–	71,9	–	0,7	72,9
–	–	–	–	–	–	8,3	24,0	32,3
87,9	**29,5**	**1 664,7**	**67,1**	**–**	**3 432,1**	**377,4**	**501,5**	**9 568,8**
–	–	9,0	0,8	–	223,3	59,9	20,0	3 677,3
39,5	19,8	0,2	3,3	–	491,1	105,1	72,0	2 327,7
–	–	0,3	–	–	10,2[5]	11,1[5]	6,7	115,6
2,4	–	–	0,3	–	98,0	4,7	12,1	237,9
–	–	42,5	0,1	10,5	99,8	20,8	82,0	250,3
17,9	3,2	37,0	6,1	–	384,1	106,4	97,2	720,6
0,8	–	–	–	–	68,5[7]	23,5	8,6	119,0
19,1	–	14,6	2,1	–	202,8	–0,4	31,4	311,1
2,9	–	20,9	2,6	–	87,3	26,7	41,2	171,6
64,6	0,4	99,6	36,2	–	316,4	290,3	309,8	917,0
12,4	3,9	–	17,1	–	259,8	716,7	297,9	1 294,7
–	–	–	–	–	4,6	36,3	13,7	55,0
–	–	–	–	–	21,5	14,3	7,0	42,8
0,3	–	107,2	18,3	–	163,5	359,3	391,5	914,3
–	–	–	–	–	2,8	71,0	67,5	141,3
0,1	–	–	0,7	–	0,8	75,0	115,0	190,8
0,5	–	–	–	–	0,5	0,3	110,0	110,8
–	–	–	–	–	–	–	100,0	100,0
–	–	–	–	–	–	–	5,0	5,0
160,5	**27,3**	**331,3**	**87,6**	**10,5**	**2 435,0**	**1 921,0**	**1 788,6**	**11 702,8**

1	2	3	4	5
Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1974				
Organisationskommittén (I 1972: 01) för rymdverksamhet	1973:16	25,3	–	–
Delegationen (I 1970: 17) för de mindre och medelstora företagen	1974: 5	870,4	30,9	26,1
Metallmanufakturutredningen (I 1970: 19)	7	527,7	21,5	18,6
Utredningen (I 1972: 05) angående den tillämpade beteendevetenskapliga arbetslivsforskningen	16	82,4	51,0	35,1
Summa		**1 505,8**	**103,4**	**79,8**
Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret 1973/74 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.				
Näringspolitiska rådet (I 1969: A)			–	–
Delegationen (I 1972: A) för forskning rörande kärnkraftens säkerhets- och miljöfrågor			–	53,7
Dispensnämnden för arbetstagarrepresentation (I 1973: A)			–	31,5
Byggbranschrådet (I 1973: B)			0,2	–
Skogsbranschrådet (I 1973: C)			19,1	–
Svensk delegation (I 1974: A) att ingå i svensk-finsk arbetsgrupp för främjande av ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Finland			–	–
Stålbranschrådet (I 1974: B)			–	–
Diverse myndigheter			–	–
Diverse firmor			–	–
Diverse personer			62,3	16,1
Gemensamma kostnader			5,5	...
Utestående reseförskott			–	–
Summa			**87,1**	**101,3**

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för statsdepartementen ävensom vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader, såsom städning, telefon m. m. (överslagsmässigt ca 2 milj. kr. för samtliga departement)
[3] Kommittén överflyttad från finansdepartementet fr. o. m. den 1 juli 1969
[4] Kommittén överflyttad från finansdepartementet fr. o. m. den 1 april 1971
[5] Kommittén överflyttad från handelsdepartementet fr. o. m. den 1 oktober 1973
[6] Kommittén överflyttad från arbetsmarknadsdepartementet fr. o. m. den 1 juli 1974
[7] Varav 17,1 från handelsdepartementets kommittéanslag
[8] Från arbetsmarknadsdepartementets kommittéanslag

6	7	8	9	10	11	12	13	14
--	–	5,8	–	–	5,8	–	–	31,1
3,6	43,0	12,5	11,0	–	126,9	0,7	–	998,0
2,6	94,2	–	1,2	–	138,2	4,8	–	670,7
2,6	14,3	–	1,5	–	104,5	–	–	186,9
8,8	**151,5**	**18,3**	**13,7**	**–**	**375,4**	**5,5**	**–**	**1 886,7**
0,6	--	-	–	--	0,6	3,1	0,9	
2,4	–	–	0,4	-475,0	-418,5	15,2	14,7	
–	--	--	–	–	31,5	9,1	5,9	
–	–	--	0,1	–	0,3	36,5	26,2	
–	–	-	–	--	19,1	37,7	28,4	
–	–	--	–	–	–	–	10,0	
-	–	–	–	–	–	--	5,0	
	–	112,9	–	–	112,9	355,3	–	
-	–	282,5	–	–	282,5	180,6	–	
-	–	–	–	–	78,5	19,4	–	
–	–	–	6,7	–	12,1	3,3	–	
3,6	–	–	–	-	3,6	3,8	–	
6,6	**–**	**395,4**	**7,2**	**–475,0**	**122,6**	**664,0**	**91,1**	

KOMMUNDEPARTEMENTET

1	2	3	4	5
Kommitténs benämning	Kommitténs nr i berättelsen	Utgifter (i tusentals kronor)		
		t. o. m. 1973-06-30	1973-07-01 – 1974-06-30	
			Lön m. m.[1]	Dagarvoden[1]
Kommittéer som avslutat sin verksamhet under 1974				
Göteborgsutredningen (In 1963: 49)	1975: 1	110,9	0,1	5,8
Länsberedningen (C 1970: 28)	4	1 068,9	348,0	34,4
Mullsjö-utredningen (C 1972: 04)	8	–	–	2.2
Kommittén (C 1973: 02) för kommunal biståndsverksamhet	9	–	–	2,8
Sakkunnig (C 1973: 03) i fråga om utvidgat samarbete mellan Malmöhus läns landstingskommun och Malmö kommun	10	–	–	6,8
Summa		**1 179,8**	**348,1**	**52,0**
Kommittér som fortsätter sin verksamhet vid ingången av 1975				
Landstingens arkivutredning (In 1964: 26)	1975: 2	386,7	2,8	9,1
Riksnämnden (K 1968: 57) för kommunal beredskap	3	282,7	1,8	9,1
Utredningen (C 1970: 29) om den kommunala demokratin	5	852,0	255,7	29,8
Kommunallagsutredningen (C 1970: 30)	6	185,7	94,1	37,5
Indelningsutredningen (C 1972: 03) berörande Håbo kommun m. m.	7	–	–	–
Utredningen (C 1973: 04) för översyn av frågan om skorstensfejarmästarnas ställning	11	–	1,3	9,2
Sakkunniga (C 1973: 05) för översyn av brandförsvarsutbildningen m. m.	12	–	0,5	5,5
ADB-beredningsgruppen (C 1973: 06)	13	–	–	–
Arbetsgruppen (Kn 1974: 01) för utredning av frågan om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet	14	–	–	–
Rösträttsutredningen (Kn 1974: 02)	15	–	–	–
Sakkunniga (Kn 1974: 03) för översyn av distriktsindelning, arbets- och personalorganisation m. m. inom exekutionsväsendet	16	–	–	–
Sakkunniga (Kn 1974: 04) för översyn av lagen om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning	17	–	–	–
Summa		**1 707,1**	**356,2**	**100,2**

6	7	8	9	10	11	12	13	14
						1974-07-01 – 12-31		Beräknad totalkostnad t. o. m. 1974-12-31 (summa av kolumnerna 3, 11, 12 och 13)
Resersättning	Tryckning	Konsultationer	Övriga administrativa kostnader	Bidrag till myndighet, institution m. m.	Summa[2]	Verkställda utgifter 07-01 – 10-31	Beräknade utgifter 11-01 – 12-31	
–	–	–	–	–	5,9	0,1	8,0	124,9
38,5	–	0,1	4,0	–	424,9	164,9	106,4	1 765,1
1,4	–	–	–	–	3,5	8,1	–	11,6
1,8	–	–	–	–	4,6	1,2	13,5	19,3
1,3	–	–	–	–	8,0	7,0	–	15,0
43,0	**–**	**0,1**	**4,0**	**–**	**446,9**	**181,3**	**127,9**	**1 935,9**
1,4	–	–	–	–	13,3	0,7	1,0	401,7
5,1	–	–	–	–	16,0	21,7	10,0	330,4
40,4	–	54,0	6,0	50,0	435,8	243,6	58,0	1 589,4
–	–	–	–	–	131,7	40,6	23,5	381,5
-	–	–	–	–	–	–	1,0	1,0
2,6	–	–	–	–	13,1	6,8	9,0	28,9
2,8	–	–	–	–	8,9	1,2	3,9	14,0
–	–	–	–	–	-	10,5	14,8	25,3
0,1	–	–	–	–	0,1	2,6	4,0	6,7
–	–	–	–	–	–	34,4	35,0	69,4
–	–	–	–	–	-	–	-	
–	–	–	–	–	–	–	1,0	1,0
52,4	**–**	**54,0**	**6,0**	**50,0**	**618,9**	**362,1**	**161,2**	**2 849,3**

1	2	3	4	5
Kommittéer som avslutat sin verksamhet före ingången av 1974				
Exekutionsväsendets organisationsnämnd (In 1965: 29)	1974: 3[3]	8 430,5	5,7	18,3
Nordiska kommunalrättskommittén (C 1970: 27)	7[3]	196,3	26,3	8,4
Utredningen (C 1973: 07) rörande distriktsindelning m. m. inom exekutionsväsendet	21[3]	–	240,2	32,4
Summa		**8 626,8**	**272,2**	**59,1**
Kostnader för kommittéanslaget under budgetåret 1973/74 för sakkunniga biträden inom departementet m. m.				
Diverse myndigheter			0,1	–
Diverse firmor			–	–
Diverse personer			–	–
Gemensamma kostnader			–0,9	–
Utestående reseförskott			–	–
Summa			**–0,8**	–

Ang.	Bygglagutredningen (K 1969: 55)	är Kommundepartementets andel	251,7 tkr 1973/74 se
”	Rådgivande expertgruppen (C 1970: 24) för fysisk riksplanering	” –	0,3 ” –
”	Utredningen (C 1972: 01) rörande miljöproblem m. m. i vissa industriområden	” –	216,9 ” –
”	Utredningen (C 1972: 02) rörande vattenkraftsutbyggnader i södra Norrland och södra Svealand	” –	184,1 ” –
”	Utredningen (C 1973: 01) avseende allmänna kartläggningen	” –	0,9 ” –
”	Sakkunniga (K 1972: 01) för att leda visst utrednings- och utvecklingsarbete i fråga om metoder för märkning av olja i fartyg	” –	2,5 tkr 1973/74 samt

[1] I beloppet ingår lönekostnadspålägg
[2] Hyreskostnaderna för kommittéer samt vissa andra icke närmare beräknade lokal- och expenskostnader, såsom städning, telefon m. m. (överslagsmässigt ca 2 milj. kr. för samtliga departement) bestrids från anslaget Gemensamma ändamål för statsdepartementen
[3] Civildepartementet

6	7	8	9	10	11	12	13	14
7,6	0,7	48,6	312,4	–	393,3	–		8 823,8
1,5	–	–		–	36,2	–	–	232,5
22,1	–	4,3	1,5	–	300,5	–	–	300,5
31,2	**0,7**	**52,9**	**313,9**	**–**	**730,0**	**–**	**–**	**9 356,8**
–	–	–	–	–	0,1	–		
–	–	167,5	–	–	167,5	–		
0,6	–	–	–	–	0,6	3,0		
0,3	–	7,9	6,0	–	13,2	–		
5,9	–	–	–	–	5,9	7,9		
6,8	**–**	**175,4**	**6,0**	**–**	**187,3**	**10,9**		

redogörelsen till Bostadsdepartementet

3.9 tkr 1974/75 se redogörelsen till Kommunikationsdepartementet

Betänkanden utkomna från trycket under år 1974

Statens offentliga utredningar 1974

Kronologisk förteckning

1. Orter i regional samverkan. A.
2. Ortsbundna levnadsvillkor. A.
3. Produktionskostnader och regionala produktionssystem. A.
4. Regionala prognoser i planeringens tjänst. A.
5. Boken. Litteraturutredningens huvudbetänkande. U.
6. Förenklad konkurs m. m. Ju.
7. Barn- och ungdomsvård. S.
8. Rättegången i arbetstvister. A.
9. Samhälle och trossamfund. Sammanställning av remissyttranden över betänkanden av 1968 års beredning om stat och kyrka. U.
10. Data och näringspolitik. I.
11. Svensk industri. Delrapport 1. I.
12. Svensk industri. Delrapport 2. I.
13. Svensk industri. Delrapport 3. I.
14. Svensk industri. Delrapport 4. I.
15. Sänkt pensionsålder m. m. S.
16. Neutral bostadsbeskattning. Fi.
17. Solidarisk bostadspolitik. B.
18. Solidarisk bostadspolitik. Bilagor. B.
19. Högskoleutbildning. Läkarutbildning för sjuksköterskor. U.
20. Förslag till skatteomläggning m. m. Fi.
21. Markanvändning och byggande. B.
22. Vattenkraft och miljö. B.
23. Reklam V. Information i reklamen. U.
24. Förslag till hamnlag. K.
25. Fri sterilisering. Ju
26. Motorredskap. K.
27. Mindre brott. Ju
28. Räntelag. Ju
29. Att utvärdera arbetsmarknadspolitik. A.
30. Jordbruk i samverkan. Jo.
31. Unga lagöverträdare V. Ju.
32. Solidarisk bostadspolitik. Följdfrågor. B.
33. Att översätta Gamla testamentet. U.
34. Grafisk industri i omvandling. I.
35. Spridning av kemiska medel. Jo.
36. Skolan, staten och kommunerna. U.
37. Mut- och bestickningsansvaret. Ju.
38. FFV. Förenade fabriksverken. I.
39. Socialvården. Mål och medel. S.
40. Socialvården. Mål och medel. Sammanfattning. S.
41. Statsbidrag till kommunal färdtjänst, hemhjälp och familjedaghemsverksamhet. Fi.
42. Barns fritid. S.
43. Utställningar. U.
44. Effekter av förpackningsavgiften. Jo.
45. Samordnad traktamentsbeskattning. fi.
46. Befordringsförfarandet inom krigsmakten. Fö.
47. Installationssektorn. I.
48. Installationssektorn. Bilagor. I.
49. Bevissäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen. Fi.
50. Information och medverkan i kommunal planering. rapport. Kn.
51. Utbildning i förvaltning inom försvaret. Del 1. Fö.
52. Utbildning i förvaltning inom försvaret. Del 2. Fö.
53. Skolans arbetsmiljö. U.
54. Vidgad vuxenutbildning. U.
55. Utsökningsrätt XIII. Ju.
56. Närförläggning av kärnkraftverk. I.
57. Lägenhetsreserv. B.
58. Skolans arbetsmiljö. Bilagor. U.
59. Sexual- och samlevnadsundervisning. U.
60. Trafikbuller. Del 1. Vägtrafikbuller. K.
61. Trafikbuller. Bilagedel. K.
62. Studiestöd åt vuxna. U.
63. Internationellt patentsamarbete I. H.
64. Energi 1985, 2000. I.
65. Energi 1985, 2000. Bilaga. I.
66. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Band 1. Gudstjänstordning m. m. U.
67. Svenska kyrkans gudtjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Bilaga 1. Gudstjänst i dag. Liturgiska utvecklingslinjer. U.
68. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Bilaga 2. Den liturgiska försöksverksamheten 1969—1972. U.
69. Invandrarutredningen 3. Invandrarna och minoriteterna. A.
70. Invandrarutredningen 4. Bilagor A.
71. Om behörighet och antagning till högskolan. U.
72. Energiforskning. Program för forskning och utveckling. I.
73. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning A. Utvinning av energiråvaror och industriell energiproduktion. I.
74. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning B. Näringslivets energianvändning. I.
75. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning C. Transporter och samfärdsel. I.
76. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning D. Lokalkomfort och hushåll. I.
77. Värmeförsörjning enligt värmeplan. Ju.
78. Stålindustrins framtida utveckling. I.
79. Utbildning för arbete. A.
80. Jaktmarker. Jo.
81. Jaktmarker. Bilagor. Jo.

82. Samverkan för regional utveckling. A.
83. Generalklausul i förmögenhetsrätten. Ju.
84. Stat och kommun i samverkan. Kn.
85. Fotografering och integritet. Ju.
86. Kommunal biståndsverksamhet. Kn.
87. Trafikskadeersättning. Ju.
88. Europakonventionen och europeiska sociala stadgan. Ju.
89. Ny järnvägslagstiftning I. Ju.
90. Alkoholpolitik. Del 1. Bakgrund. Fi.
91. Alkoholpolitik. Del 2. Åtgärder. Fi.
92. Alkoholpolitik. Del 3. Bilagor. Fi.
93. Alkoholpolitik. Del 4. Sammanfattning. Fi.
94. Bevara ljud och bild. U.
95. Båtliv. Samhället och fritidsbåtarna. Jo.
96. En öppnare domarbana. Ju.
97. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Band 2. Gudstjänstemusik I. U.
98. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Band 3. Gudstjänster. Band 3. Gudstjänstmusik II. U.
99. Enhetlig kommunallag. Kn.
100. Internationella överenskommelser och svensk rätt. Ju
101. Begränsning av svavelutsläpp – en studie av styrmedel. Jo.
102. Svensk press. Fi.
103. Skatteomläggning 1976. Fi.

Statens offentliga utredningar 1974

Systematisk förteckning

Siffrorna inom klammer betecknar utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.

Justitiedepartementet

Förenklad konkurs m. m. [6]
Fri sterilisering. [25]
Mindre brott. [27]
Räntelag. [28]
Unga lagöverträdare V. [37]
Mut- och bestickningsavsvaret. [37]
Utsökningsrätt XIII. [55]
Värmeförsörjning enligt värmeplan. [77]
Generalklasul i förmögenhetsrätten. [83]
Fotografering och integritet. [85]
Trafikskadeersättning. [87]
Europakonventionen och europeiska sociala stadgan. [88]
Ny järnvägslagstiftning I. [89]
En öppnare domarbana. [96]
Internationella överenskommelser och svensk rätt. [100]

Försvarsdepartementet

Befordringsförfarandet inom krigsmakten. [46]
Krigsmaktens förvaltningsutredning 1. [51] 2. bildning i förvaltning inom försvaret. Del 1. [52]

Socialdepartementet

Barn- och ungdomsvård. [7]
Sänkt pensionsålder m. m. [15]
Socialutredningen 1. Socialvården. Mål och medel. [39] 2. Socialvården. Mål och medel. Sammanfattning. [40]
Barns fritid. [42]

Kommunikationsdepartementet

Förslag till hamnlag. [24]
Motorredskap. [26]
Trafikbullerutredningen. 1. Trafikbuller. Del 1. Vägtrafikbuller. [60] 2. Trafikbuller. Bilagedel. [61]

Finansdepartementet

Neutral bostadsbeskattning. [16]
Förslag till skatteomläggning m. m. [20]
Statsbidrag till kommunal färdtjänst, hemhjälp och familjedaghemsverksamhet. [41]
Samordnad traktamentsbeskattning. [45]
Bevissäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen. [49]
Alkoholpolitiska utredningen. 1. Alkoholpolitik. Del 1. Bakgrund. [90] 2. Alkoholpolitik. Del 2. Åtgärder. [91] 3. Alkoholpolitik. Del 3. Bilagor. [92] 4. Alkoholpolitik. Del 4. Sammanfattning. [93]
Svensk press. [102]
Skatteomläggning 1976. [103]

Utbildningsdepartementet

Boken. Litteraturutredningens huvudbetänkande. [51]
Samhälle och trossamfund. Sammanställning av remissyttranden över betänkanden av 1968 års beredning om stat och kyrka. [9]
Högskoleutbildning. Läkarutbildning för sjuksköterskor [19]
Reklam V. Information i reklamen. [23]
Att översätta Gamla testamentet. [33]
Skolan, staten och kommunerna. [36]
Utställningar. [43]
Skolans inre arbete. 1. Skolans arbetsmiljö. [53] 2. Skolans arbetsmiljö. Bilagor. [58]
Vidgad vuxenutbildning. [54]
Sexual- och samlevnadsundervisning. [59]
Studiestöd åt vuxna. [62]
1968 års kyrkohandbokskommitté. 1. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Band 1. Gudstjänstsordning m. m. [66] 2. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Bilaga 1. Gudstjänst i dag. Liturgiska utvecklingslinjer. [67] 3. Svenska kyrkans gudstjänst. Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster. Bilaga 2. Den liturgiska försöksverksamheten 1969—1972. [68]
Om behörighet och antagning till högskolan. [71]
Bevara ljud och bild. [94]

Jordbruksdepartementet

Jordbruk i samverkan. [30]
Spridning av kemiska medel. [35]
Effekter av förpackningsavgiften. [44]
Jaktmarksutredningen. 1. Jaktmarker. [80] 2. Jaktmarker. Bilagor. [81]
Båtliv. Samhället och fritidsbåtarna. [95]
Begränsning av svavelutsläpp – en studie av styrmedel. [101]

Handelsdepartementet

Internationellt patenssamarbete I. [63]

Arbetsmarknadsdepartementet

Expertgruppen för regional utredningsverksamhet. 1. Orter i regional samverkan. [1] 2. Ortsbundna levnadsvillkor. [2] 3. Produktionskostnader och regionala produktionssystem. [3] 4. Regionala prognoser i planeringens tjänst. [4]
Rättegången i arbetstvister. [8]
Att utvärdera arbetsmarknadspolitik. [29]
Invandrarutreningen. 1. Invandrarutredningen 3. Invandrarna och minoriteterna. [69] 2. Invandrarutredningen 4. Bilagor. [70]
Utbildning för arbete. [79]
Samverkan för regional utveckling. [82]

Bostadsdepartementet

Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna. 1. Solidarisk bostadspolitik. [17] 2. Solidarisk bostadsk bostadspolitik. Bilagor. [18] 3. Solidarisk bostadspolitik. Följdfrågor. [32] 4. Lägenhetsreserv. [57] Markanvändning och byggande. [21]
Vatten och miljö. [22]

Industridepartementet

Data och näringspolitik. [10]
Industristrukturutredningen. 1. Svensk industri. Delrapport 1. [11] 2. Svensk industri. Delrapport 2. [12] 3. Svensk industri. Delrapport 3. [13] 4. Svensk industri. Delrapport 4. [14]
Grafisk industri i omvandling. [34]
FFV. Förenade fabriksverken. [38]
Installationsbranschutredningen. 1. Installationssektorn. [47] 2. Installationssektorn. Bilagor. [48]
Närförläggning av kärnkraftverk. [56]
Energiprognosutredningen. 1. Energi 1985, 2000. [64] 2. Energi 1985, 200. Bilaga. [65]
Energiprogramkommittén. 1. Energiforskning. Program för forskning och utveckling. [72] 2. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning A. Utvinning av energiråvaror och industriell energiproduktion. [73] 3. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning B. Näringslivets energianvändning. [74] 4. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Energiprogramkommittén. Avdelning C. Transporter och samfärdsel. [75] 5. Energiforskning. Expertmaterial utarbetat på uppdrag av Enegriprogramkommittén. Avdelning D Lokalkomfort och hushåll. [76]
Stålindustrins framtida utveckling. [78]

Kommundepartementet

Information och medvedverkan i kommunal planering. Rapport. [50]
Stat och kommun i samverkan. [84]
Kommunal biståndsverksamhet. [86]
Enhetlig kommunallag. [99]

Betänkanden avgivna av kommittéer, som redovisas i kommittéberättelsen, eller upprättade inom departement (Ds-serie) under år 1974

(Inom klammer anges det nummer i kommittéberättelsen, under vilket vederbörande kommitté redovisas)

Justitiedepartementet

1. Förslag till domkretsindelning för Stockholms län
2. Effektivare kungörande
3. Betänkandet Bostadsdomstolen, överinstans till hyresnämnd [38]
4. Betänkandet Förslag till häktesorganisation för Stockholms och angränsande län [49]
5. Betänkandet Central, regional och lokal domstolsförvaltning m. m. [52]
6. PM om ändring i förköpslagen (1967:868)
7. PM Förmynderskap
8. PM med förslag till ändringar i lagstiftningen om utlämning för brott m. m.
9. Livskvalitet — människans levnadsvillkor i ett framtidsperspektiv [36]
10. Långsiktig planering och folkstyre [36]
11. PM Central, regional och lokal domstolsförvaltning m. m. Vissa författningsändringar [52]
12. PM om utkast till internationell konvention om befordran av passagerare och resgods till sjöss
13. Betänkandet Personalomsättningen inom polisväsendet [47]
14. PM om ändring i sjölagen med anledning av York-Antwerpen-reglerna 1974
15. Betänkandet Förenklad delgivning [32]
16. PM om konsekvenserna av den nya regeringsformens regler om tystnadsplikt
17. PM Förslag till lag om kontroll av företagsförvärv i vissa fall

Utrikesdepartementet

1.[1] Förslag till utlandslönesystem för statsanställda
1. Slutrapport från Nationalkommittén för Förenta Nationernas befolkningskonferens [1]

Försvarsdepartementet

1. Förslag till ändringar av fredsorganisationen på Gotland:10 [2]
2. PM Ersättning åt värnpliktiga m. fl.
3. Personal för hälso- och sjukvård inom krigsmakten m. m. [3]
4. Rekrytering och utbildning av värnpliktiga för lokalförsvarsförband med stationära uppgifter [9]
5. PM ang. skyddsrummens finansiering
6. PM Förslag till ändrade bestämmelser för utbildning av värnpliktig medicinalpersonal m. m.

Socialdepartementet

1. Förbättrade vårdbidrag och invaliditetsersättningar från folkpensioneringen (riksförsäkringsverket)
2. Reparation och drift av hörapparater [9]
3. Reparation av handikapphjälpmedel [9]
4. Glasögon för barn och ungdom Kartläggning av behovet [9]
5. Promemoria med förslag till lag om transplantationer och sjukhusobduktioner m. m.
6. PM rörande översyn av vissa regler om hustrutillägg till folkpensionärs maka (riksförsäkringsverket)
7. PM angående översyn av gällande bestämmelser om läkarintyg
8. Vård av ungdomsvårdsskoleelever i eget hem [10]
9. Promemoria om automatisk databehandling vid karolinska sjukhuset [18]

Kommunikationsdepartementet

1. Brommaflyget [26]
2. Regional trafikplan för Norrbottens län — del I inventeringsdel [14]
3. Regional trafikplan för Norrbottens län — del II plandel [14]
4. Rapport ang. översyn av arbetsmarknadsstyrelsens och vägverkets verksamhet betr. beredskapsarbeten på vägar [25]
5. PM. Trafikregler för spårvägstrafik, m. m.
6. Trafikterminal vid Stockholm C
7. Kommunal och enskild väghållning [13]
8. Regional trafikplan för Östergötlands län — del I inventeringsdel [14]
9. Regional trafikplan för Östergötlands län — del II plandel [14]
10. Specialutbildad personal på tankfartyg [9]
11. Mönstring av sjömän [17]
12. Anläggningar och anordningar för mottagning av kemikalierester från fartyg[2]
13. Begränsning av tjänstebrevsrätt [31]
14. Luftfartsverkets organisation [34]

Finansdepartementet

1. PM angående beräkning av årskostnaden för kompletteringspension inom SPR:s avgiftssektor m. m. [10]
2. Betänkandet Kreditpolitiska medel [22]
3. PM Arbetsgivares anmälningsskyldighet enligt utlänningskungörelsen m. m. [15]

---

[1] Förslaget har nr Ds UD 1973:1 men avlämnades under år 1974

[2] Stencil avlämnad av kommitté i jordbruksdepartementet [11]

4. PM Skattefrågor i samband med avveckling av aktiebolag [18]
5. PM angående förslag till ny prägel på rikets mynt [37]
6. PM Det statliga löne- och tjänstesystemet [7]
7. Betänkandet Kasinoverksamhet i Sverige [12]
8. Betänkandet Översyn av mervärdeskatten del II Fastighetsbegreppet m. m. [23]
9. PM Åtgärder mot hembränning m. m. [4]
10. PM Beskattning av samfälligheter m. m.
11. Betänkandet Översyn av uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan statskontoret, Statskonsult AB och DAFA m. m. [35]
12. PM Skattelättnader vid gåva av familjeföretag [18]

Utbildningsdepartementet

1. Rapporter ang. skolan som arbetsplats. Del 1 [24]
2. Rapporter ang. problem och svårigheter i skolan. Del 2 [24]
3. Rapporter ang. grundskolans lokalresurser. Del 3 [24]
4. Spärr vid universiteten? Debatten om dimensioneringen av den högre utbildningen 1957 - 1973
   Göran Andolf
5. Offentlig konst. Överväganden och förslag beträffande konst i statliga byggnader och lokaler [4]
6. Högskolereform. Promemoria avgiven av U-68 beredningen
7. Radionämnden — Breddad granskning och ny organisation [41]
8. Utbildning inom bildkonst, konsthantverk och design. Delbetänkande [42]
9–10. Folkhögskoleelever 1973. Sociologisk undersökning. Tabellbilaga [38]
11. Folkhögskolans fritidsledarutbildning. Delbetänkande [38]
12. Flygvapenmuseet i Linköping [4]
13. Promemoria om tystnadsplikt inom utbildningsväsendet
14. Vissa frågor rörande studiestöd [11]
15. Betänkande avseende uppgifter om den kyrkliga finansförmögenhetens nettoavkastning [47]
16. Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer [54]

Jordbruksdepartementet

1. Naturvård I, Strandskydd, Landskapsvård, Förvaltning [8]
2. Kalhyggen
3. Utredning om administrationen av Hjälmarens reglering
4. PM med förslag till renhållningskungörelse
5. Avfall som energikälla
6. PM med förslag till riktlinjer för den framtida älgvården
7. Huvudmannaskapet för svinstamkontrollen [22]
8. Samordnad miljövårdsforskning [15]
9. Den framtida försörjningen med jäst [17]
10. Avfall. Ökad återvinning — bättre omhändertagande. Hushållsavfall, industriavfall m. m.
11. Avfall. Ökad återvinning — bättre omhändertagande. Skrotbilar
12. PM angående livsmedelssubventioner [16]
13. Avbytarverksamhet inom jordbruket [23]
14. PM om stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling [27]
15. PM om stöd till kollektiv skogsteknisk forskning m. m. [26]
16. Utsädeskontrollens organisation och lokalisering m. m. [12]

Handelsdepartementet

1. Kommunal konsumentpolitisk verksamhet — innehåll och organisation
2. PM om informationsverksamheten vid statens pris- och kartellnämnd [8]
3. Översyn beträffande samordning och organisation av handelssekreterarverksamheten [9]

Arbetsmarknadsdepartementet

1. Rättegången i arbetstvister (Förhandsupplaga till SOU 1974:8) [6]
2. PM med förslag till lag om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning
3. Institut för miljömedicin [15]
4. Invandrarutredningen 5. Exempelsamling [4]
5. Samhällsutvecklingen i storstäderna. (Bilagor till SOU 1974:82) [1]
6. Rapport över verksamheten med tillfälligt utbildningsbidrag till företag under första halvåret 1974
7. Rapport ang. ungdomens övergång från utbildning till yrkesarbete — Ungdom och arbete II
8. Stimulansåtgärder för att förbättra arbetsmiljön [21]
9. Auktorisation av tolkar och översättare

Bostadsdepartementet

1. Bostadstillägg — inkomstprövning och administration [10]
2. Förslag till Principprogram för undersökningar av Naturförhållanden vid vissa Industrilägen
3. PM angående pantvärde (låneunderlag) och produktionskostnader för flerfamiljshus och gruppbyggda småhus år 1973 [1]
4. Vattenkraft och miljö 2 [12]
5. Forskning om fysisk planering och bebyggelse
6. Fortsatt fysisk riksplanering

Industridepartementet

1. SGU:s framtida organisation [21]
2. Riktlinjer för prövning av tillstånd för svenska direktinvesteringar utomlands
3. TEKO-industrierna under 1970-talet
4. Statligt stöd till marknadsföring av miljövårdsindustrins produkter
5. PM med förslag till lagstiftning om torvtäktskoncession
6. Kärnkraftens högaktiva avfall [17]
7. Petroindustrin i Sverige, alternativa raffinaderilägen [13]
8. Energiforskning (några idépromemorior av fristående forskare) [23]
9. Statligt stöd till industriell design
10. Organisation av forskning och utveckling inom energiområdet

Kommundepartementet

1. Utredning rörande Mullsjö och Habo kommuners kommunblockstillhörighet [8]
2. Göteborgsutredningen. Rapport

Nordisk utredningsserie (NU) 1974

Kronologisk förteckning

1. Sverigefinnarna och deras organisationer
2. Naturorienterande ämnen i grundskolan i Norden, årskurserna 1–6
3. Forslag til Nordisk tentamensgyldighed
4. Grunnskolen i Norden
5. Spesialundervisning i Norden
6. Færøyene i Norden
7. Høyere utdanning av sykepleiere
8. Äldres integration i samhället
9. Kontrollpolitik och narkotika
10. Voksenopplæring i de nordiske land
11. Utbildningsväsendets styrelseformer i Norden
12. Sommertid/Ny normaltid i Norden
13. De gymnasiale utdannelser i Norden
14. Offentlighetsprinsippets anvendelse på nordiske samarbeidsorganer
15. Utbildningssamarbete i Norden
16. Konsumenttjänster
17. Nordisk specialpedagogisk terminologi
18. Oversættelse/udgivelse af nordisk nabolandslitteratur. Retningslinier for støtte
19. TV över gränserna. Slutrapport.
20. Utvärdering av universitet
21. Regionalpolitisk forskning i Norden

Personregister till kommittéer

A
Aabye-Nielsen, Hans Fi 32
Abel, Enno U 2
Abenius, C. S. Folke U 22
Abrahamsson, Ulf G. K 11
Acking, Carl-Axel U 8
Adamson, Bo L. I 23
Adamsson, Erik S. J. Ju 15
Adelsohn, Ulf I 18
Adler-Karlsson, Gunnar UD 1
Adlercreutz, Gustaf L. H. A 17
Adolfsson, Bo K 8, A 19
Adstedt, G. Roland I 5
Ag, Lars E. Ju 41, U 30, H 6, I 28
Agebro, Albin S. Jo 29
Aglert, Per Arne U 37 57
Agnedal, P. O. K 23
Agnell-Radhe, Anna-Lisa I 14
Agnelöw, J. Arne A 18
Ahl, Gunnar A. U 6
Ahlberg, Birgitta I. S 5
Ahlberg, Carl-Fredrik J. B 4
Ahlberg, Jan Erik S 23
Ahlén, Sune U 33
Ahlgren, Nils U. Jo 13, I 18
Ahlgren, Rose-Marie U 48
Ahlmark, Per A. Ju 50, U 12
Ahlquist, Anders C. Fi 17
Ahlqvist, Anders T. Fi 30
Ahlqvist, Barbro S. M. U 22
Ahlqvist, G. Börje A 7 15
Ahlström, Bengt U 7
Ahlström, Iwan Ju 39
Ahlvarsson, Lars I. Kn 15
Ahrbom, Nils O. U 1 29
Ahrén, Per-Olov A. U 9
Ahrén, S. Lennart Fö 4
Ahrenstedt, Bengt-Arne K 7
Ahreson, Holger K 8
Ahrland, Karin M. Ju 34, K 38, Kn 10
Ahrland, Sten U 18
Albertson, Bertil Kn 5
Albinsson, N. Gillis S 4
Albinsson, N. Göran U 5
Albrektson, Bertil U 27
Albrektson, Hans B. Fö 7
Aldén, Lars O. T. U 9
Aldén, Margareta Fö 6
Alderin, Erik K. I 5
Alderin, Robert B. Fi 27
Aldestam, N. Arne Fi 6, A 9
Alemyr, Stig R. U 38 50
Aler, Bo A. A. I 22
Alexanderson, Eva U 37
Alexanderson, K. Erik Ju 44, U 1
Alexanderson, R. Birgitta Ju 9 45 51
Alexandersson, Rune Fi 26, U 36
Alexandersson, Stig R. K 10
Alfelt, Åke K 14
Alfredsson, Karl-Erik N. U 24
Alfvén-Palmstierna, Gunnel Ju 34
Algott, Stig A. Fi 5
Alkman, Leif A. S 11
Allander, Claes C. G. U 2 29
Alldahl, Per Gunnar U 22
Allström, B. Greger B:son Fi 23
Almefelt, Paul V. U 2 15
Almerud, Bengt U 2
Almgren, E. E. Gunnar I 25
Almgren, Hans G. Fi 22 31, B 1
Almgren, Richard Jo 13
Almqvist, Bert A. I 9
Almqvist, Dan H 13
Almqvist, Per E. A. I 4
Almryd, Hans A 17, I 29
Almström, Bjarne A. Ju 30
Alpsten, A. Börje Ju 10 45, Fi 21
Alsén, Hans O. K 19, U 52
Alsén, Sven S 2 28
Alström, Carl-Henry Ju 26
Altahr-Cederberg, Nils M. Ju 46
Altvall, Hans-Erik Fi 17
Alvå, Jan A. Ju 69
Amrén, P. Ragnar Ju 34
Anclow, Per R. Fi 18 31
Anderberg, Carl-Gustav B. Kn 12
Anderfors, Sten-Erik S. Ju 31
Andersén, Börje L. Fi 20
Anderson, Iwar U 29
Anderson, S. Arne M. Fi 30
Andersson, A. Gösta J. Ju 67
Andersson, A. Owen U 2
Andersson, A. Yngve Ju 21
Andersson, Alf Å. H. I 3
Andersson, B. Sivert A 7
Andersson, Bengt E. S 14
Andersson, Bengt Hj. U 24
Andersson, Bernt E. L. A 3
Andersson, E. Gunnar Ju 45
Andersson, Fritz A. R. Fi 12
Andersson, G. Ingemar S 4, A 5

Andersson, Georg L. UD 3, Fö 10, Jo 15
Andersson, Gösta R. Jo 25
Andersson, I. Berit Fi 11
Andersson, Ingvar L. Jo 15
Andersson, J. Gunnar D. S 2, A 8 25, B 2
Andersson, J. O. Erling Kn 1
Andersson, J. Sven G. Ju 45 60, Fi 21 30 35 39
Andersson, Johnny U 13 56
Andersson, K. A. Stig U 11
Andersson, K. Börje I 16, Kn 15
Andersson, K. Göran Jo 24
Andersson, K. O. Martin Fi 25
Andersson, K. Sigvard V. H 2
Andersson, Karin E. Ju 34, UD 1, U 5, H 2
Andersson, Karl-Gustav S 29, Jo 14
Andersson, Karl Olov Fi 27
Andersson, Kerstin G. Kn 17
Andersson, L. Arne Jo 21
Andersson, L. Christer T. K 32
Andersson, L. Ingemar Fi 42
Andersson, L. Sune J. Ju 59, B 9
Andersson, Leif U 3 5 30 49 55 56
Andersson, Lennart F. H. Ju 25, U 36, Jo 15
Andersson, M. Alvar S 11 13, Fi 18 27, B 5, Kn 11
Andersson, N. G. Bertil U 43
Andersson, O. Inger S. Fö 7
Andersson, P. Olof (Olle) K 21
Andersson, Per-Ivan U 20
Andersson, Roland I. S 29
Andersson, Rolf A. Fi 41
Andersson, Rune U 23
Andersson, Sam U 22
Andersson, Sigfrid A. U 22
Andersson, Sune Ju 32
Andersson, Sven G. K 11, H 5, I 29
Andersson, Sven G. V. Ju 14
Andersson, Sven Åke V. Fi 8, B 1 5 8 10
Andersson, Thure G. S 4
Andersson, Torsten Ch. Ju 56
Andersson, Torsten N. U 9
Andersson, Trygve E. A 24
Andersson, Uno U 36
Andersson, Åke E. A 1
Andreasson, A. Osvald Jo 29
Andréasson, B. S. Hübert Kn 12
Andréasson, Bill E. Fi 33
Andrén, A. Gunnar Ju 34, A 24
Andrén, B. Göran U 44
Andrén, Lars K.-G. I 26
Andrén, Nils B. E. Fö 7
Andrén, Åke U 9
Anefall, Bengt B 12
Anell, Barbro I. H 2
Anell, Kerstin I 25
Anell, Lars E. R. UD 3, Kn 9
Anér, Kerstin Ju 36 56, U 37, I 9
Ankar, S. Bertil Ju 47
Ankers, J. Mikael C. Ju 23, H 5
Annell, G. Kristina U 58
Annell, Johan G. Ju 45
Annevall, Sture Ju 14
Anto, Margareta A. E. H 4
Antoni, Nils A. T. I 7
Antonsson, Johannes M. Ju 48, S 1, Fi 11
Anveden, Per Olov U 24
Appelgren, A. Gunnar A 20
Appelgren, E. Harry H. Ju 10
Appelgren, J. Åke H. S 21
Appelqvist, Bo U 34
Arenbro, Ewa M. U 20
Arfwedson, Anders U 13 34 51, A 12 23
Arfwidsson, Nils H. Kn 4
Armelius, Nina T. Jo 15
Arnér, E. Å. Gotthard U 22
Aronson, S. Albert Fi 5
Aronsson, Harry U 3
Aronsson, Margen H. Fö 6
Arovén, Bessie U 46
Arpi, Bo L. H 10
Arrbäck-Falk, Gunnel A 16
Arrhenius, N. Erik A. U 2, A 15
Arthursson, Anders I. Fi 38
Arvas, Christer G. T. Fi 21
Arve-Parés, Birgit E. S 22
Arvidson, Gunilla U 46
Arvidson, Stellan U 12
Arvidsson, Ebbe U 37
Arvidsson, Olof (Olle) U 39
Arvidsson, Sven I 25
Asker, E. A. Gunnar Ju 53
Askling, Margit Jo 9
Askmark, K. F. Ragnar U 9
Asp, K. Åke Ju 24
Aspelin, L. B. Erland Ju 13 45
Aspling, Sven G. S 7
Asplund, C. Christer Fi 14 42
Asplund, E. Olof I. I 25
Asplund, Lars B 11
Asplund, Olle S 5
Assarson, Birgit U 22
Assarson, Per Ju 62, U 41 55
Atterwall, Göran L. Ju 48, Fi 11 18
Augustsson, J. A. Gillis Jo 10
Axell, H. Göran Fö 12
Axelsson, Alf W. U 24
Axelsson, Hans U 26
Axelsson, K. Bertil J. A 16 24

Axrup, Stig U 23

B

Baagøe, N. Peder H. Ju 14
Back, Klas H. Fi 11
Back, P. E. Anders K 32
Back, Östen S. I 21
Backelin, Måns V. U 44
Backman, Gösta B. K 5 36
Backström, Esbjörn U 35
Badersten, Lennart U 12
Baecklund, Lars I. K 33
Baekkevold, Arne E. Fi 17
Bagger-Sjöbäck, N. Bertil G. Ju 45
von Bahr, Stig V. Fi 24
Bardh, Ulla U 37
Barenthin, K. Willi S. I 7
Bartley, A. Osborne
Ju 34, Fi 27, A 7
Baude, Annika M. C.
Ju 34 45, S 5 19
Bauer, Sven Harald Ju 19
Beck-Friis, Jörgen Å. E. Ju 23
Beckius, Carin E. U 24, A 17
Beckman, Arne Jo 28
Beckman, Eyvind U 42
Beckman, Lars E. A. S 15, U 2
Beckman, Lars K. A. Ju 40
Beckne, Rolf A. P. U 24
Beijer, Elof U 56
Bejemark, Karl Göte U 42
Bekeris, Ilmar J. U 31
Belfrage, H. Esbjörn G. U 16
Benckert, Karl-Axel K 26
Bendz, C. Mårten E:son Jo 2
Bengtson, C. Ola Fi 7
Bengtson, Sven F. S 14, A 23
Bengtson, Torsten S. U 14
Bengtsson, Folke L. Ju 56
Bengtsson, Gunnar Kn 3
Bengtsson, H. Jörgen Y. Ju 21
Bengtsson, Hugo V. A 4
Bengtsson, Karl F. Fö 15, H 3 13
Bengtsson, L. Ingmar O. U 22
Bengtsson, Marianne U 38
Bengtsson, O. Lennart K 7
Bengtsson, Per U 22
Bengtsson, Sture U 36
Bengtsson, Sven U 35
Bengtsson, T. Bertil Ju 9 39
Benko, Mirko Kn 15
Berfenstam, Ragnar A. G. S 26
Berg, Bengt Åke
S 2, K 38, Fi 30, B 10
Berg, Bertil G. UD 4 5
Berg, C. G. Håkan U 40
Berg, Christer U 10 34
Berg, Folke L. V. Ju 38 56 65
Berg, Hans E. K 14
Berg, Owe R. J. A 20
Berg, Stellan U 34
Bergdahl, Sven-Gunnar U 23
Bergdahl, Tommy K. I 25
Bergegren, Astrid Fi 4, B 3 13
Bergelin, Peter Fö 7
Bergendahl, Göran H. K 3 11, A 1
Bergendal, Gunnar S. U 10
Bergengren, Bengt Göran U 4
Berger, Bo R. Ju 21
Bergérus, K. Holger E. H 5
Bergfors, Per-Gösta S 19
Berggren, Alf Fö 9
Berggren, Anne-Marie U 50
Berggren, G. Rune S 2, Fi 39, A 8
Berggren, Göte B. A 3, B 15
Berggren, Håkan H 8
Bergh, Carl Herman Ju 50
Bergh, Sten Fi 33
Bergkvist, Arne B. S. UD 5
Bergkwist, H. Ulla E. Ju 25 45
Bergling, N. Olof K 37
Bergling, Nils B. V. H 1
Berglund, Bernt A 1
Berglund, Carl-Bertil U 23
Berglund, Frida J.
U 48, A 26, Kn 15
Berglund, Hans-Georg S 18
Berglund, K. Gustaf U 6
Berglund, Olov K 2
Berglöf, J. Sigvard C. Fi 25
Bergman, Björn U 42
Bergman, Folke U 24 36
Bergman, Hans R. U 8
Bergman, Kerstin U 37
Bergman, Lars E. Ju 45
Bergman, Per R. B 5 8, Kn 4
Bergman, Rolf A. G. I 8
Bergman, S. Christer Ju 3
Bergquist, Mats F. Th. Fö 15
Bergqvist, G. Holger Kn 1
Bergqvist, Hans A. Ju 19 30, H 5
Bergqvist, Jan G.
Ju 48 64, UD 1, Jo 13 31, I 17
Bergqvist, Olof A 9
Bergqvist, Sven-Runo Kn 5
Bergstedt, Tord L. H. S 2
Bergsten, E. Rune Fi 26
Bergsten, Karin E. U 10
Bergstrand, Sten-Erik H 9
Bergström, Erik G. B 7
Bergström, K. Sune D. U 2
Bergström, Lars E. R. I 22
Bergström, Olof W. Ju 34
Bergström, S. Gunvor M. Ju 42
Bergström, Stig O. W. I 4
Bergström, Svante B. U 7
Bergström-Walan, Maj-Briht U 3
Bergvall, Bengt H. U 28 29

Bergvall, K. Lennart I 6 7
Berling, Sven I 20
Berndal, Bo U 42
Berner-Öste, Mia B 6
Bernhard, Harry B 1 16, I 6 7
Bernhardsson, K. Göte E. A 12 17
Bernitz, Ulf Ju 30 41
Bernström, Folke H 13
Bernäng, K. Gunnar U 43
Bertman, Harry Fi 7
Bertmar, Lars M. I. A 22
Bexelius, T. Alfred Ju 25
Bexell, Göran U 16
Bierke, Pär N. I 15
Billström, P. O. Frithiof Fö 13, B 1
Birath, Thomas L. Ju 45
Birgersson, Bengt Owe Ju 72
Birgersson, Torsten B. A. Jo 9
Birkenstedt, F. Harry Fi 9
Bishop, Karin M. Ju 45
Bishop, Norman Ju 18 51
Biörck, C. Gunnar W. Ju 36, S 30
Biörnstad, Margareta U 4 54 58, B 4
Bjelfman, Lars Olof U 34
Bjerlöw, Jan U 34
Bjernstad, S. L. Börje Fi 33
Bjerrek, Bertil Kn 1
Björck, Anders K 11, U 55
Björck, Berndt H. S 21, I 28
Björck, Olle I 10
Björck, Staffan U 12 37
Björinder, K. E. Henry Ju 45
Björk, Gunnar E. Fö 2
Björk, Jan H 13, I 8
Björk, Jimmy K 32
Björk, John G. T. U 24
Björk, Kaj Å. Ju 6, U 12
Björk, Sven E. J. B 4
Björk, Villiam E. Jo 31
Björklund, Leni C. E. Ju 45
Björklund, Rolf Ju 45, S 10, U 35
Björklund, Sven Kn 3
Björkman, A. Fredrik M. A 7
Björkman, Gunnar-Arne I 21
Björkman, K. Eugen Fi 6, A 6 24
Björkman, K. Gösta Jo 9
Björkman, N. G. Folke K 1
Björkman, Ulf L. U 16
Björling, Gotthard U 23
Björling, K. Göran E. Ju 23
Björling, Karl J. E. Jo 28
Björnberg, Bengt I. A. Jo 8
Björne, B. Gunnar S 6 16, Fi 27
Björnesjö, Sven G. Fi 33
Björnström, Björn Ju 56, K 26 38
Bladh, Karl-Axel K 32
Blidfors, T. E. Johannes U 5
Blix, Hans M. UD 2
Blixt, Olov S 25
Block, Lars B. S 5
Block, Per H. L. U 37
Blom, K. A. Birgitta Ju 27 60, UD 2
Blomdahl, Bengt O. A 17, Kn 5
Blomkvist, N. Magnus I 25
Blomkvist, Rune A. U 52
Blomqvist, Gösta N. Ju 56, I 7
Blomqvist, Helga U 48
Blomqvist, Jerker U 37
Blücher, Gösta E. O. K 11
Boalt, Carin M. Ju 56
Boberg, L. Håkan U 40, Jo 26 27
Boberg, S. Lennart M. Fö 5
Bodén, Anna-Brita U 16
Bodin, Gösta N. Fi 30
Bodin, K. Berndt Fö 8 14
Bodström, T. Lennart Ju 34 45 56, A 23
Boethius, A. V. Monica U 55
Boethius, Carl Gustaf U 3
Boethius, Per U. B. Ju 58
Boheman, H. C. Fredrik K 11
Bohlin, Elsa U 30
Bohlin, Folke U 9
Bohman, B. Gösta Ju 56
Bohman, Bengt A. H. Jo 18
Bohman, Jan A. U 8
Bohrn, Erik A. U 28
Bolding, Per Olof Ju 13
Bolin, Bert R. J. Jo 5
Bolin, Åke E. J. Kn 13
Bolinder, S. Erik G. A 7
Boman, Birgit U 46
Boman, Jan E. I 25
Boman, Lars H. S 1
Boman, O. Gunilla I 12
Bondeman, Anders U 22
Boo, Fritiof I. Jo 3
Boo, Karl G. H. Ju 50, Fi 4, Kn 5
Borell, Ulf UD 1
Borg, Conny U 46
Borg, L. Göran U 1 2
Borg, Per O. Ju 41
Borg, Sune S. B. Jo 16
Borggård, Göran R. K 9 17 33, H 1 7
Borgquist, Frithiof Fö 9
Borgström, Ove K 13
Borgström, Siv U. E. Fi 32
Borgström, Tomas U 42
Borin, Leif H. Fi 30
Bosson-Nordbö, Maj U 46 51
Boström, John E. Ju 5
Boström, N. Erik K 28
Boström, Tage R. Fi 17

Bouvin, J. Åke B 3 13
Bovallius, Lars K. R. Fö 7
Boysen, Arne I 6 23
Brandberg, C. Arvid Ju 23
Brandborn, Jan K 25
Brandell, Lars U 34
Brandgård, Evert U 20
Brandt, C. Erik Jo 14
Brandt, Erik R. Fi 27
Brandt, Krister U 27
Brandt, Per-Åke U 48
Brangmo, K. Walter Jo 16
Brantberger, Per-Gunnar Fö 6
Brasch, Erik O. Jo 23
Bratt, Lars O. Fö 3
Bratt, Lennart A 9
Brattgård, Sven-Olof S 1 9
Bratthall, Birgitta S 27 28
Bratthall, Kenneth S 11, A 23
Brattström, Inger U 12
Braunerhielm, Erik H 9
Braw, Christian U 37
Bredin, Lars A. G. I 24
Breidensjö, Monica U 39, A 17
Breitholz, Claes J. E. I 28
Bring-Larsson, E. Kerstin Jo 22
Bringfeldt, Björn T. I 4
Brising, Lars H. I 9
Broberg, K. Bertram U 2 34
Brodd, Tore G. Fi 24
Brodén, E. Bertil I 3
Brodén, Sven E. Fi 18
Broms, Bo K. F. I 23
Bromsjö, Birger U 3
Broomé, N. G. Bo Ju 50
Broström, Ulf T. F. Fö 7 15
Browaldh, Tore Fi 11
Brundell, Nils-Erik U 15
Brundin, Paul S. K 36
Brunnberg, Hans A. U 8
Brunnberg, R. K. Charlotte U 6
Bruno, Gösta F.
UD 4, K 34 35, Fi 21 35, I 19
Brynielsson, Harry A. B. I 9
Brändström, Carl-Edvard P. Jo 10
Brännström, Gurli (Gullan) E. Ju 34
Brännström, Hans A. Ju 43
Brännström, Per E. E. Fi 30
Brännström, Roland J. Fö 9, Jo 20
Bröms, Jan T. R. A 17
Bubenko, Janis Jr. I 9
Bucht, Sven F. V. Kn 12
Buckau, Anne-Marie A. L.
Ju 47, Fi 32
Bull-Simonsen, Ivar Jo 17
Burenstam Linder, H. M.
Jo 13, I 23
Burman, Eskil U 22
Burman, K. Åke Ju 59
Burman, Olof Ju 43, Fi 4
Burstedt, I. Åke H 3
Byggdal, G. Torsten U 55
Bylund, B. Erik M. U 23, A 1
Byman, Disa K. G. I 28
Bystedt, Nils S 25
Bävenholm, Siv U 39
Bäveryd, S. J. Lennart I 29
Bäck, Karl-Axel A 23
Bäck, Lars Fi 14
Bäcklin, Lars R. Fö 8
Bäckstrand, K. Göran M. Ju 36
Bäckström, A. Ingemar
K 14 19 28
Bäckström, Bo K 8
Bäckström, Sixten Jo 20
Bäärnhielm, G. Mauritz Jo 18
Bökmark, Jan K 24
Börjeson, Bengt O. S 7
Börjesson, Fritz A. K 28, H 4
Börjesson, Mats Ju 31
Börresen, Tom B. I 25
Böttiger, Lars Erik J. Ju 39, S 18

C

Canarp, Curt S. T. A 1 2
Carbell, Leif E. Ju 3
Carlbom, Lars E. K 23, I 4
Carleson, Axel U 4
Carlestam, Margareta E. Ju 34
Carling, Alf G.
K 3, Fi 26, U 5, I 1 13
Carling, Jan L. A 17
Carlman, J. Holger Ju 63
Carlqvist, Gunnel Ju 34
Carlshamre, Nils O. G. Ju 20, Fi 26
Carlson, Filip Jo 9
Carlson, K. Sören S 4 7
Carlson, Å. Lennart Fi 36
Carlsson, Arne R. I 13
Carlsson, Barbro L. S 1
Carlsson, G. Arne V. A 2, B 1 2
Carlsson, G. Ingvar B 16
Carlsson, G. Rune
Ju 34, S 2, K 12, Fi 26, A 17
Carlsson, Gunnel E. S 5
Carlsson, Jan Olof Jo 26 27
Carlsson, Leif U 39
Carlsson, Lennart U 36
Carlsson, May-Britt Ju 34
Carlsson, N. Ebbe K. Ju 45
Carlsson, N. Gunnar Ju 45
Carlsson, N. Gösta Ju 18 45, A 1
Carlsson, Sven-Gunnar Fi 4
Carlsson, T. E. Roine Jo 20, I 28
Carlsson, Ulf V. Ju 5 10
Carlstein, Rune A. Fi 31, H 3
Carlström, A. Valdo Jo 31
Carlström, O. Bertil Kn 11

Carlsund, H. Bo H. K 1 3 14
Carnhagen, Göran E. T. Ju 10, K 25 28
Cason, Sven Åke Ju 23
Cederberg, Ingvar U 22
Cederberg, Thomas O. Jo 16
Cederblad, Carl-Olof H 15
Cedercrantz, Bror O. C. Ju 3
Cederlund, Lars Johan O. I 6 24
Cederwall, Gustav F. E. I 6 7
Chambert, Henrik B. Kn 13
Charpentier, Agneta S 5, U 48
Claeson, Tore M. Ju 56
Claesson, C. Olof Jo 9
Clarholm, Sixten Kn 4
Clarkson, Rolf A. I 12
Clason, Anders E. V. Fö 12
Classon, Sigvard L. S 21
Cnattingius, Claes M. U 6
Colldahl, Gunnar K 9
Collett, John P. E. Fi 4
Colliander, Per G. Ju 46 69
Colvér, Mats T. Fi 18
Conradi, Erland G. F. Ju 9 39
Cornelius, Claes U 36
Cosmo, Carl-Johan O. Ju 13 18 45
Cosmo, O. Ingemar A 23
Cox, Arne J. I 3
Crabo, Sven Fi 23
Creutzer, Bertil R. Fö 5 9
Croneborg, K. O. Rutger I 16
Croner, Ulla-Britt UD 3
Cronholm, L. Börje Ju 25
Cronmark, Lars K.-H. A 23
Cronqvist, Sven-Olof H. U 10
Cullemo, Tommy K 30
Curtman, Curt W. Fö 3

D

Dahl, Börje K. G. U 43
Dahl, C. E. Harry Fi 31
Dahl, Gerd B. A 17
Dahl, R. Birgitta Ju 22 36, U 10 51, B 8
Dahlberg, K. Thure Ju 5 6
Dahlberg, L. Åke A 2
Dahlbom, Bengt S. U 7 43
Dahlbom, J. Rickard U 2
Dahlén, Agneta A. D. A 19
Dahlén, Rune B. Fö 7
Dahlgren, Elsa B. Ju 34
Dahlgren, Margareta B. U 13 20 34, A 12
Dahlgren, P. Anders B. Jo 10 20, Kn 4
Dahlgren, Rolf O. Ju 33
Dahlquist, Lars U 24
Dahlqvist, Börje G. Fi 30
Dahlqvist, Germund G. I 9
Dahlsjö, Lars A. Ju 51
Dahlsten, Ulf L. Ju 43 50
Dahlström, Gösta E. Fi 5 19 25, A 2
Dahlström, Kerstin U 22
Dahlström, Lars E. S 13 14
Dahlström, Rolf E. K 10
Dahlström, Åke K 20 32
Dahmén, Erik V. H. A 1
Daimar, Margot A 17
Dalén, Ingrid K. B 5
Dalgård, P. J. Ingemar A 1
Dalåsen, Arne Jo 17
Damgren, H. G. Fredrik Jo 10 15
Danelius, Hans C. Y. Ju 1 21
Danell, N. Erik V. Fö 6
Danemar, Anton U 24
Danemar, Owe H 4
Danielson, Gunnar H. S 11, A 7
Danielson, K. Harry B 1
Danielson, Nils-Gustaf F. I 12 23, H 13
Danielson, Åke U 57
Danielsson, Birger S 25
Danielsson, G. Gunnar S 9, Kn 2
Danielsson, Jan P. T. K 21 34 35
Danielsson, Nils-Gustaf F. H 13
Danielsson, Per-Erik I 9
Danielsson, Åke H 12 13
Danvind, Eva-Maria U 20
Daschek, Antti E. Fi 30
Deak, Csaba U 22
Delin, Lars A. Jo 8, B 3 13
Delleryd, Gunnar V. Ju 31
Dennis, Bengt Ju 53 56
Didón, Lars-Uno Ju 38 65, B 8
Diesen, Ingrid E. A 4
Dihlström, Klas U 39
Dinell, Jan A. C. Fö 6
Dinkelspiel, Ulf A. R. UD 4 5
Dittmer, Ulf U 52
Djurberg, Åke L. Fi 30
Dockered, G. Robert Ju 31
Dominigue, Carl-Axel U 22
Dominique, Kåge U 22
Domvall, E. Göte Fö 5, Kn 12
Donelius, H. Göran Jo 31
Dopping, S. P. Olle I 9
Dryselius, Harald S. Ju 28
Du Rietz, Lars B. U 3 24
Dybeck, Clarence K 30
Dyhre, A. Gunnar Jo 3 21
Dyrssen, Gösta P. T. Ju 14

E

Eberstein, Christian H. Ju 21
Eckerberg, Per A. Ju 48, A 10
Eckerdal, Lars H. U 9

Eckersten, Ivan E. Jo 4 28
Eckerström, Rudolf E. M. S 17
Edam, Carl Tomas H:son U 24
Edberg, Rolf F. Ju 56
Edelstam, E. Axel UD 2
Edenman, Ragnar H. L. Fi 30, U 28, Jo 9
Edgren, Claes A. W. Fö 7
Edin, Per-Olov A 17, I 10
Edling, N. Axel Ju 30
Edlund, C. Bertil Fi 25 27 31
Edlund, Erik O. A. Jo 20
Edlund, Nils H. U 42
Edlund, S. Lisbeth Jo 21
Edlund, Sten E. A 9
Edman, Kurt E. Fö 7
Edman, Ulla A. Fi 32
Edmark, Birger U 24
Edqvist, Sven-Gustaf U 12
Edsjö, Tor A. K 19
Edström, Anders U 36
Edström, J. Lennart S 21, Kn 5
Edström, John Olof U 23
Edström, Kjell S. Fi 17 20
Edvinsson, Behnn U 42
Edwall, Pehr A. R. U 9
Edwardsson, Roland U 34
Edwinson, Vanja A. M. Jo 13
Eeg-Olofsson, Karin U 22
Eek, Hilding U 25
Eek, Karin Ju 45, U 48
Efraimsson, Olof H 6
Eggehorn, Ylva U 37
Ehne, Jan-Erik U 26
Ehrenfreid, Monica U 24
Ehrengren, K. Lennart Jo 2 9
Ehrlemark, Gunnar H 9
Ehrling, G. O. Ingvar Fö 15
Eidem, Ingmar I 13 23
Einhorn, Jerzy S 30
Ek, Anders Kn 5
Ek, Marie-Louise B 5 10
Ekberg, Britta S. U 36 43
Ekberg, Erik G. I 20
Ekberg, J. Göran Ju 56, I 20
Ekberg, K. Gustav K 8
Ekberg, Karl-Henrik Ju 20 21
Ekberg, Leif S 13
Ekberg, Valter S 27
Ekblad, S. Gunnar U 4
Ekeberg, Karl-Gunnar T. Ju 61
Ekeberg, Lars-Olof K 29
Ekelius, Wäge U 36
Ekelund, Hans-Erik O. K 34
Ekelund, Jan C. Fö 7
Ekelund, Sigvard F. A. Jo 12 28
Ekendahl, Bengt G. M. Jo 18
Ekesbo, A. G. Ingvar Jo 9
Ekevärn, Gunnar I 17 21 25
Ekholm, Torsten Kn 10
Ekinge, Bernt A. A 9 23
Eklund, A. B. Elisabet Ju 45
Eklund, Bo L. U 14
Eklund, C. Gunnar Fö 15
Eklund, Erik G. Fi 9 15
Eklund, Harald U 51
Eklund, Jan E. Ju 45
Eklund, K. Ronnie U 2
Eklund, Karl U 36
Eklund, P. Gösta Ju 7 45, A 11
Eklund, Svea I. U 10
Eklund, Ulf R. I 9
Eklundh, Bernt U 37
Eklundh, Claes G. B. Ju 50
Eklycke, S. Lars G. Ju 52
Eklöf, Kurt G. A. Fi 5 11 22, B 2
Eklöw, Anita B 11
Eklöw, Gunnar U 52
Ekman, C. H. Stig Fö 12
Ekman, Gunnar O. S. U 14
Ekman, Lena B. Ju 16
Ekman, Rolf G. E. Ju 57
Ekman, S. Gösta Fi 25
Ekman, Stig-Rune U 2
Ekstam, Gunnar E. Ju 5 59, H 1
Ekström, Annika U 42
Ekström, Bert O. I 19
Ekström, E. Sören B 7 12
Ekström, John E. I 16
Ekström, Margareta Ju 20
Ekström, Sven E. A. Fi 26, U 20, Jo 5
Ekvall, Gunilla M. S 1
Elam, Lars U 24
Elander, Kurt O. S 2
Elfvén, Jan S 12
Elfving, Arne U 39
Elfving, Folke R. A. Fi 9
Elfving, O. Gösta C. U 25
Elg, Marianne B 5
Elghufvud, E. Gösta Fi 1
Eliasson, Anders H. Kn 1
Eliasson, Anna B. U 40 53
Eliasson, Bengt E. Ju 37, K 13
Eliasson, H. Torsten Y. U 30
Eliasson, Lennart S. Ju 45
Eliasson, Per-Erik U 7, Jo 2 9 28
Eliasson, Rolf A. E. Jo 16
Eliasson, Rolf E. K 33
Elison, Magnus L. A 20, B 2 8
Ellnebrand, Rolf U 39
Elm, Torsten J. W. Jo 16
Elmberger, Per G. I 20
Elmbrant, Arne U 26
Elmér, Dag J. B. Fö 4
Elmgren, Bo A. Fi 24
Elmhammer, Nils E. I. Ju 8 10 44 45, S 3, K 10

Elmstedt, Claes Y. U 39, Jo 4, A 23, Kn 5
Elmstedt, K. Erik Fi 25
Enberg, L. Rune K 12, Fi 1
Eneroth, Bengt M. I 26
Eneström, Tord O. C. Ju 24
Engberg, Peter O. U 13 20
Engdahl, O. Roland K 23
Engerstam, Claes M. I 28
Engkvist, J. Gunnar V. Fi 25
Englund, Anders K 10, Fi 4
Englund, K. G. Åke H 4
Englund, K. Svante I. Ju 10, S 2 27
Englund, Lars-Erik Fö 7 15
Engman, Barbro B. U 55
Engman, Hans O. R. Ju 48
Engman, Jan G. K 34, U 54, H 8, I 21
Engman, O. Ingemar Fö 9 15
Engqvist, Lars F. Ju 56
Engström, Arne V. UD 1, S 7 26
Engström, Lars-Göran Ju 16 26
Engström, Odd E. L. Fi 26, A 18, Kn 4
Engwall, Lars O. V. Fi 30
Enlund, Eric P. Jo 16
Enquist, Daniel N. U 23
Enquist, Per Olov U 37 55
Enskog, Carl-Gustav B. Fö 9
Erbacke, K. Gunnar Fi 4
Erdmann, Bengt U 22
Erenius, E. Gillis Ju 55
Erici, Bernt H. A 23
Ericson, Bo-Ingvar Ju 7
Ericson, Carl Olof G. H 10
Ericson, E. Gerhard H. Jo 21, B 7
Ericson, Gösta Fi 8 38
Ericson, Hans E. K 1 28 29, Fi 13
Ericson, Jan-Olov H 13
Ericson, Sture T. Ju 66, U 40
Ericsson, Axel K. G. K 1
Ericsson, Bengt G. S 26 28
Ericsson, Bengt G. Fi 26
Ericsson, Brit-Marie L. B. Ju 11 29
Ericsson, Britta M. U 34, A 17
Ericsson, Carl-Henrik Ju 10
Ericsson, Inger-Britt K 2
Ericsson, K. Georg V. Ju 11, Fi 6
Ericsson, Kjell U. S 8, Fi 26
Ericsson, Lars Eric Fi 26, Kn 5 10 13
Ericsson, Tord U 24
Eriksen, Tor E. A 13
Erikson, M. Birgitta U 8
Eriksson, Arne U 54
Eriksson, B. Allan Ju 15
Eriksson, B. Sune Ju 34, U 10 22, A 17, B 6
Eriksson, Björn G. A 17, B 1
Eriksson, E. Olof Ju 64
Eriksson, Gunnar U 22
Eriksson, Gunnar S. I. U 2
Eriksson, Harald Jo 2
Eriksson, Hilding U 36
Eriksson, I. Seved Ju 45, S 1, A 18 19
Eriksson, Ingemar S 14
Eriksson, Karl Axel Ju 5 32
Eriksson, Karl Erik A 10 17
Eriksson, Kjell E. A 24
Eriksson, Kurt L. F. Fö 7
Eriksson, Lars E. Ju 34
Eriksson, Lars Göran A 16
Eriksson, Nancy M. Fö 12
Eriksson, Nils-Erik U 22
Eriksson, Olle B 16, I 7 23
Eriksson, Per Jo 11
Eriksson, Sune S 29
Eriksson, Tor U. K 19
Eriksson, Åke B 11
Eriksson-Bergström, Solveig M. I 18
Erlander, E. Lillemor E. Ju 3
Erlander, Sven B. K 10
Erlander, Tage F. U 19
Erlandson, Mats K 33
Erlandsson, Bengt H. Ju 47 57
Erlandsson, J. Gottfrid Ju 45
Erling, E. Martin H. Fi 33
Erneberg, Ingvar U 26
Erneholm, Berndt I. U 9 16
Erngren, Birgit Jo 15
Ernmark, L. Göran G. K 28
Ernst, Hans J. U 2
Ernulf, T. Gudmund Ju 25 62
Erséus, L. G. Torgny U 16
Ershammar, Mats O. T. Fö 5
Esaieson, Erik R. A. Fi 26
Esbjörnson, Esbjörn Ju 45
Esbo, Harald V. O. Jo 12
Eskel, Arvid Ju 56, S 28
Eskilsson, Per H. U 2 15 32
Esping, F. Lars-Erik B 4
Esping, Hans G. Ju 36
Essén, Ingemar Ju 56
Essunger, N. Gunnar R. I 7
Ettarp, Lars G. Ju 45, A 18 19
Etzler, Cecilia E. M. S 22
Everljung, Claes-Göran S 6

F

Fabricius, Cajus U 37
Fagerberg, Arne B. Fi 2
Fagerholm, Per Anders L. U 2
Fagerlund, Bengt O. H. A 4 10 18
Fagerström, Jan Peter U 36
Fagerström, Lars U 45

Fahlén, A. Marika Ju 34
Fahlin, Per G. K 23
Fahlman, Anders U 34
Fahlström, V. Tullie Ju 45
Falk, Eric G. R. Jo 25
Falk, Hans G. Ju 56, H 13
Falk, Johan U 22
Falkehed, Sven A. L. Kn 3
Falkenborg, Bo E. Ju 19
Falkenmark, Per A. K 29
Falkenstam, Curt E. L. Ju 45
Fastbom, E. Lennart Fi 8 21 38
Faugert, Sven J. E. Fö 7
Faxén, Karl-Olof I 1 18, A 17
Faxén, Nils-Bertil U 22
Fehrm, E. Martin Ju 64
von Feilitzen, Styrbjörn O. R. Ju 7, A 6 9
Feldt, Kjell-Olof Ju 56
Fellenius, Greta U 48
Felländer, Ingela K. A 1
Ferm, Anders U 55
Ferneborg, Stieg U 22
Ferngren, Roland H 8
Fernheden, Göthe A. S. I 25
Fernström, Ingrid M. U 5
Finnveden, Bengt A. K 38, Kn 4 8
Fischerström, N. Johan A. Ju 44
Fischler, Sven G. O. Ju 10 12
Fiskesjö, Bertil A. N. Ju 72 73, U 10
Fitinghoff, Georg O. Ju 22
Fjaestad, Monika U 42
Fjellander, Nils E. B. Fi 34
Fjellström, Carl Gustaf F. Fi 14
Fjällström, B. Harry Ju 34
Fladvad, J. Arne B 4
Fleischer, B. Lennart U 36 39
Fleming-Borgström, Gunilla U 42
Flemström, Lars Gunnar Ju 19 23 39
Flinck, N. Rune I. U 30
Flink, A.-B. Christina U 10
Flodin, Carl-Erik T. S 5
Fog, Hans B. Kn 4
Fogelkvist, Karl Gustaf I 2
Folke, U. Ingemar Fö 7
Folkmarson, James A. U 21
Forkman, Göran U 37
Formgren, J. Holger K 39
Fornander, J. Nils-Uno Ju 18
Fornberg, Tord U 37
Fornstedt, Ulf H. U 30
Fors, Sixten R. U 2 15 23
Fors, Åke Hj. Ju 45, S 1 9 21
Forsbeck, Rune U 37
Forsberg, Bo R. U 28
Forsberg, Eric R. H 2
Forsberg, Karl-Erik Fi 40
Forsberg, Marianne U 34
Forselius, Hans F. A 7
Forsell, Torbjörn U 52
Forsling, Gunilla M. Ju 18
Forslund, E. Birger S 4 7 26 27
Forslund, Sten H. C. I 16
Forssberg, E. Olof Fö 1
Forssberg, K. S. Eric I 25
Forssblad, N. Douglas K 9 17
Forssman, Sven P. M. A 7
Forssman, Åke V. Jo 2
Forstadius, Erik L. W. Ju 7 9 45, S 24, A 11 16
Forthuber, Béla T. Ju 10
Foyer, Lars O. Fi 29
Fraenkel, Ingegärd C. E. Ju 23 34
Francke, Jan K 30
Francke, Per E. S. I 28
Frank, S. Torsten U 6
Franklin, Nils S 15
Franson, Thomas P. I 10
Fransson, Arne A. E. A 9
Fransson, Bengt R. Ju 45
Fransson, Bill G. Fi 30
Fransson, Hans G. V. I 17
Fransson, Thomas P. A 17
Franzén, Anders U 53
Franzén, L. Göran Fö 7
Franzén, Nils P. Fö 2
Fredberg, Birgit A. M. U 6
Fredenmark, Gunnar L. I 13
Fredgardh, K. Sonja Ju 34, U 26
Fredin, Curt Ju 45, U 24
Fredriksson, Bernt A. A 18
Fredriksson, Ella U 24
Fredriksson, Georg N. Fi 8
Fredriksson, H. Einar S 2 28
Fredriksson, K. Torsten S 13
Fredriksson, Stig G. Fi 30
Fredriksson, Ulla M. S 17
Freese, Jan P. G. Ju 35
Frenning, Lars W. Ju 10
Friberg, K. Göte Ju 13 22
Friberg, Karl-Erik B. U 5
Friberg, Torsten B 11
Friberger, Tomas K 32
Friborg, Göran U 32
Frid, Sven Rune Ju 48, A 10, I 18
Fridell, G. Ingvar I 2
Fridh, K. Göte Ju 45, S 2 4 7 26
Fridolin, Hans R. Fi 12 23, U 5
Fries, Ingegerd U 37
Fries, Ingmar F. Fi 19 31
Frigren, Suzanne M. I 12 23
Frisch, Paul Fi 30
Frisk, Jan Kn 2
Frithiofson, Karl A. F. Jo 10, H 3 13, I 25
Frostenson, Anders U 16

Frykholm, K. Christina Ju 34
Frykman, Bengt U 26
Fröberg, Carl-Erik T. I 9
Fröjd, S. Arne S 2, Kn 4
Furbäck, Bengt L. K 21 32 34
Furestedt, Karl E. U 43
Furuhagen, Hans (Hatte) F. U 55
Furuland, Lars U 12
Furumark, Ann-Marie U 36 42
Fälldin, N. O. Thorbjörn A 3
Färm, Gunnel U 33 39
Färm, Hilding U 57
Färm, Ingemar S 21

G
Gabrielson, Lars K 2
Gabrielsson, A. Edmund B. Ju 24
Gabrielsson, Ingemar H. U 22
Gad, Ulf H. Ju 38 65
Gadd, P. E. Arne Fi 27, U 53
Ganneby, George L. V. U 33
Gardell, Bertil G. T. S 26
Gardeström, Linnéa S 1 9
Garke, Hans B. Fi 27, U 47
Geddis-Zetterberg, Jean U 46
Gedin, Hans K 32
Gehlin, Jan H. M. Ju 21, U 52
Geijer, K. Arne UD 5
af Geijerstam, Sven O. Ju 73
Gelfius, Ann Sofie U 42
Genetay, Claude M. U 22
Georén, Sven U 39
Gerentz, Sven T. U 5
Gerhardsson, Birger U 9 37
Gerhardsson, Gideon A 13
Gerholm, Tor R. Ju 56
Gerle, Bo O. Ju 35
Gerle, Hans E. U 55
Giertz, Gustav B. Ju 35, S 30
Giesecke, Curt-Steffan Ju 34 45
Gillberg, Karl-Erik H 2
Gillström, Åke U 24
Gillwik, Linnéa B 5
Gisslén, Axel S 4
Gjötterberg, Tora-Britta Ju 34
Glimnér, J. Erik Fö 14, I 25
Glimstedt, Ulf K. J. I 20
Godlund, Sven A. I. K 3 14, A 1
Goldberg, Walter H. G. I 9
Gordan, Kurt S 10
Gornitzka, Gunnar Ju 53, K 3, I 20 28
Gothefors, Per L. Fi 14 42
Gottsén, Bertil U 42
Grabe, A. Gerhard Ju 16
Grabö, Paul E. K 19
Gradin, Anita I. U 53, H 11, A 16
Gradin, Rolf U. Ju 37, I 12 20 28
Grafström, Erik O. H. Ju 53 56, K 1 3, Jo 13, I 13 20 28
Grage, Elsa-Britta U 6
Grahn, F. Ture K 3
Gralén, Nils G. J. U 10
Granath, Karl-Erik Ju 43, S 5
Granath, Sölve I 11
Granlund, Börje U 24
Granqvist, Liss M. S 11
Granstrand, Rolf U 3
Grape, Karl Gunnar U 57
Grape, S. Lennart Fö 7 15
Grassman, Sven H. W. I 1
Grate, Eric Fi 40
Gray, Barbara U 46
Greber, Ann Charlotte U 48
Grebäck, Erik H. K 1, Jo 8 21
Grede, Kjell U 14
Green, Nils A. R. I 4
Gremner, Kjell S 28
Grenander, Nils Ju 56, S 16, K 33
Grendin, Kurt U 36
Grenestedt, E. Lennart N. I 7
Grimås, Ulf G. A. I 4 12
Grobgeld, Lennart M. Ju 54
Gruda-Skard, Åse S 5
Grundwall, K. Ricard B 2
Grunewald, Karl R. U 24
Grüting, Britt M. U 7
Grönquist, Bengt J. Fi 5
Grönstedt, Gert T. V. K 33
Grönvall, S. Gunnar Ju 10
Grönwall, Lars O. S 13 22, A 11 16
Gullberg, Hans E. K 33, A 7
Gullnäs, S. Ingvar Ju 10 15 40 47 52, K 40
Gunnarson, E. J. Ingvar Ju 28, K 22
Gunnarsson, Bror E. Ju 68
Gunnarsson, S. Olle G. A 13, B 6
Gunne, Stig E. Kn 1
Gunnmo, Alf U 45
Gunsell, Tor A. Jo 29
Gussing, N. Ragnar J. I 9
Gustafson, Carl Erik K 36
Gustafson, K. G. Jan U 24
Gustafson, Leif Ch. Ju 56, S 19
Gustafson, Nils-Eric I 28
Gustafson, Sven H. Ju 20, K 19, I 13
Gustafsson, B. G. Agge Ju 44
Gustafsson, Bengt E. U 32
Gustafsson, Berndt G. E. U 9
Gustafsson, C. E. Torsten Ju 16, Fö 9 15
Gustafsson, F. Agne S. Kn 5
Gustafsson, G. Olov A 7
Gustafsson, Gunnar B. K 2

Gustafsson, Hans L. Fö 14
Gustafsson, Inga L. A 5
Gustafsson, K. Börje K 12
Gustafsson, K. G. Allan Kn 12
Gustafsson, Karl-Erik
K 37, Fi 30, U 5
Gustafsson, Kerstin A 7
Gustafsson, Lars I. U 10 34 51
Gustafsson, M. Gunnar
Fö 2 15, Fi 6, U 57, Kn 1
Gustafsson, N. Henry Jo 28 31
Gustafsson, Olof S 13
Gustafsson, Stig U 48
Gustafsson, Stig U 58
Gustafsson, Stig G.
Ju 45 61 62, Fö 10, A 6 9, B 5
Gustafsson, Sune O. Kn 4
Gustafsson, Åke G.
Ju 59, S 1, Fi 6 7 38
Gustavii, S. I. Birgitta Ju 26
Gustavson, Göran E. U 2
Gustavsson, Bengt T.
Fö 9 15, U 10
Gustavsson, Gusti L. A. Fö 2
Gustavsson, K. E. Arne Ju 45
Gustavsson, K. Rune A 12
Gustavsson, S. A. Göran
H 11, I 13
Gustavsson, Sverker A 14
Gustavsson, Åke E. G.
UD 3, Fö 9 10 14, Fi 30
Gustavsson, Åke G. I 22
Guteland, A. Gösta A 1 17
Gyllö, Sture A. Fö 11
Gålmark, Per G. I 5
Gärdstedt, H. Birger S 2
Gårmark, Thore O. U 36
Gällmo, Bengt W. I 9
Göransson, Bengt
Ju 68, Fi 24, U 14 55
Göransson, Bertil
S 10 26 28 30, U 57, A 17, Kn 10
Göransson, C. Göran N. U 9 57
Göransson, Harald U 9 16 22
Göransson, J. Olle Fö 14, I 29
Göransson, Lars G. Ju 39 63
Göransson, Lars O. U 13 20 55
Göransson, Stig Jo 10
Görs, L. Folke K 7 34 35
Göthberg, Bo U 33 38

H

Hadding, Carl Fredrik
Ju 35, Fi 17
Hadenius, Stig G. Fi 30, U 55
Hadrup, Knut E. H. K 9 17 33
Haeffner, Erik A. I 29
Haegermark, C. Harald I 22
Haga, Ingegerd U 24
Hagberg, Ann-Charlotte Fi 26
Hagberg, Arne U 22
Hagbergh, Göran G. E. U 15
Hagdahl, K. Thomas Ju 48
Hagelstam, Stig L. K 13, B 3
Haglind, Per U 2 10
Haglund, F. Anders Fi 21
Hagman, Anders U 36
Hagman, H. Christer H 2
Hagman, Knut A. O. Jo 3
Hagnell, Hans I 1
Hagson, Carl A. Ju 56, H 13, I 12
Hagström, Tony G.
Ju 53 56, I 19 28
Hagård, A. Birger U 2
Hahr, Anders L. H. Fi 8
Haldén, J. O. Folke U 10
Hall, Lennart U 22
Hall, Paul F. L. S 3, Kn 2
Hallberg, Lars U 24
Hallberg, Leif O. Ju 45
Hallbäck, Thore S 29
Halldin, John H 3
Hallerdt, Björn U 58
Hallgren, Margaretha U 2
Hallgren, Ulf I 25
Hallhagen, Gunnar U 22
Hallin, L. Bertil U 16
Hallin, N. Erik Anund Fi 30
Halling, Nils-Olov U 22
Hallman, Eric R. Fi 15
Hallman, L. Åke G. H 4
Hallqvist, Britt G. U 9
Hallström, Björn H. U 8
Hallström, H. Gunnar F. A 16
Hallvig, P. Ivar V. Fi 30
Hamber, Hans U 36
Hamberger, Carl-Axel S 28 31
Hambraeus, Gunnar A.
Ju 56, I 9 12 23 24
Hambraeus, S. Birgitta Ju 56
Hamdahl, Bengt K 29
Hammar, Carl-Filip U 30 55
Hammar, Stig H. U 2
Hammarberg, Peter U 30
Hammarberg, Sven O. Ju 74, I 24
Hammarbäck, E. Rune Ju 72
Hammarström, Olof A 21, I 3
Hamrin, Mac T. P. A 3, Kn 4
Hanner, Per V. A. Fi 5
Hannervall, Lars H. I 12
Hannerz, D. G. Lennart Jo 5 15
Hannerz, N. Christer Jo 13
Hanno, Stig Ä. K 19
Hansen, Hans-Jörgen Jo 2 9
Hansson, Bengt U 24
Hansson, Bertil U 22 51
Hansson, Bertil E. A. Ju 26

Hansson, H. Arne Jo 7
Hansson, H. Gunnar Jo 6
Hansson, Ingmarie Kn 17
Hansson, K. Gunnar Ju 20 21
Hansson, Lars R. Fi 11
Hansson, Lilly E. Ju 16, A 9
Hansson, N. Lennart I 11
Hansson, N. Olle R. Jo 11 12 26 27
Hansson, Nils G. Jo 1
Hansson, Nils H. U 24
Hansson, Nils O. Fö 2
Hansson, Olof B. Fi 30
Hansson, Oloph U 49
Hansson, Stig F. Kn 10
Hansson, Stig G. E. A 17
Hansson, Torsten B. G. K 11
Haraldson, L. Åke I 2
Harding, Nils U 34
Harriman-Hernborn, Anita C. A 23
Harrysson, Lennart U 45
Hartelius, Kaj S. Jo 10
Hartman, C. Olov U 16
Hartman, Lars U 37
Hasselquist, Ulla U 24
Hasslev, Nils-Olov F. Ju 56, K 1 14 20 21 28 38
Hassner, Rune U 42
Haverling, Sven G. I. U 6
Heckscher, Sten Ju 45, U 34
Hedberg, Anders U 36
Hedberg, J. Anund S 26
Hedborg, Anna M. Fi 25 27
Hedborg, Per Erik K 16
Heddelin, Bertil Fi 30
Hedelius, K. Margareta K 9
Hedén, Kurt B. I 23
Hedengren, Sven-Olof G. Jo 5
Hedgran, Arne G. I 4
Hedin, Bernt S 9 21 27
Hedin, Carl Eric Fö 9
Hedin, Svante U 42
Hedlén, Bengt R. S 4 7 26
Hedlund, A. Rune Ju 25 45
Hedlund, Bengt N. R. S 4, Kn 1
Hedlund, Gunnar Fö 12
Hedman, Barbro U 10
Hedman, Bengt Ju 37, B 3
Hedqvist, Eric H. U 4
Hedqvist, Sven A. Ju 28
Hedström, A. Jan-Olof Ju 40
Hedström, Bo S. Jo 4 12 17 20 25 26
Hedström, T. Uno V. Jo 25
Hedtjärn, Åke G. K 12
van der Heeg, Nils H. Fö 5
Heeger, Birgitte U 3
Hegrelius, A. Olov R. Jo 9
Heideman, Gunnar A. S 2
von Heidenstam, G. Olov Jo 11
Heimbürger, H. Peter E. Ju 14
Heino, Martti O. Ju 68
Hejdeman, Gunnar Kn 10
Helander, Sven U 37
Helin, Anders M. Ju 45
Hellberg, D. Kjell V. I 9
Hellers, P. A. Hans U 24 36
Hellgren, Bertil G. U 2
Hellman, Lars S 22
Hellman, Sven R. Fö 7 15
Hellmér, Åke Fö 5
Hellner, Eskil M. K 2 18
Hellner, Jan E. Ju 3 19 30 62
Hellners, E. Trygve U 30, A 4
Hellstadius, Jan R. Ju 41
Hellstedt, Ernst L. Fi 31
Hellström, E. Emil U 13, A 12
Hellström, G. F. Ingemar H 11
Hellström, Jan E. Ju 10
Hellström, K. Birger I 10
Hellström, Lars T. I 26
Hellström, Mats J. UD 2, S 5, A 17 22
Hellström, P. N. Erik K 13
Helmers, Dag Fi 18 19 23 25
Helmerson, Bo I. H. Ju 14, Jo 13, I 28
Helsing, Gunnar U 36
Hemberg, B. S. Eskil U 55
Henmark, Martin R. C:son Ju 65
Henningsson, H. Einar G. Jo 11 14, B 8, I 12
Henningsson, Lars-Åke U 23
Henricson, Sven-Eric U 24
Henricsson, Bengt H. Jo 9
Henrikson, Claes H. Fi 4
Henrikson, Lars G. Ju 65, S 4, Kn 11
Henriksson, Christer U 18
Henriksson, Claes U 22
Henriksson, E. Sture F. Ju 45, S 5 19
Henriksson, Gunnar A. U 1
Henriksson, J. Lars G. U 2
Henriksson, Jan E. K 28
Henriksson, Runa M. A 17
Henriksson, Rune I. Jo 22 28 31
Henrysson, Sten U 25 36
Henstrand, Kjell-Åke Kn 10
Hercules, Jan U 38
Herland, Erik H 11
Herlin, Helena U 24
Herlitz, Claes A. A 1
Herlitz, Lars Ju 50
Hermansson, Carl-Henrik Fi 27
Hermansson, Rune Ju 15, Fi 4 21
Hernelius, J. Allan Ju 50 66

Herner, N. Birger E. S 23
Herngård, Karl-Erik Ju 45
Hernlund, Carl Hugo H. Ju 20 21, Fi 30
Herrlin, Klas G. E. Fi 31
Herrlin, S. G. Sigvard Ju 10
Hertzman, A. Olov Ju 23 30
Hesser, S. C. E. Torwald Ju 21, U 7
Hessleborn, Olle K-A. Fi 14
Hessler, S. Henrik Fi 5
Heuman, Jan G. M. Ju 28 33
Heurgren, Sven C. O. H 11
Heyman, Ove F. UD 2
Hidemark, Bengt Å. H. I 6 23
Hildeberg, Lars U 24 36
Hildebrand, Per K. Jo 3
Hiljding, Stig G. O. Ju 29
Hillbo, Arne O. Ju 10, Fi 4
Hillbom, Bror K. J. K 21
Hillbom, Lars H. Ju 3 30 41, Jo 16
Hillerudh, G. Lars-Olov E. Ju 44
Hilton, Hans U 46
Himmelstrand, Gunnar G. F. K 1 2
Himmelstrand, J. Ulf I. UD 1, Fö 12
Himmelstrand, Karin B. Ju 34
Hinnfors, S. Ivar Kn 4
Hinno, Rein Fi 8 26
Hirschfeldt, S. Lennart Ju 66
Hjalmarsson, Jarl K 24
Hjalmarsson, S. Åke Fö 13, Fi 35 39
Hjalmarsson, Sten O. R. K 28
Hjalmarsson, Sven U 36
Hjalmarsson, Sven Erik H. K 31
Hjalmarsson, Yngve H. J. Fi 9, I 18
Hjelm, K. G. Lennart Ju 64, U 10, Jo 2 9 12
Hjelm, Orvar M. A 5
Hjelm-Wallén, Lena B. Ju 16 45
Hjelmberg, E. Lars-B. Fö 7
Hjelmkvist, Ingvar K. R. Fi 26, A 17
Hjelmqvist, Bengt U 12
Hjern, Bo S 28 23
Hjerne, Gunnar S 23, K 26
Hjertonsson, Karin UD 2
Hjorth, Jan L. S. U 4
Hjorth, Lars E. A. S 8, U 5, Jo 11 13, B 12, I 1 13 24
Hjorth, Nils T. Jo 8
Hjorth, Ragnar Jo 20
Hjärne, Leif R. D. I 17
Hodann, Jan O. M. I 3
Hoffman, Margit U 30
Holecek, Josef U 22
Holgersson, Jörgen H 12
Hollander, Ernst E. I 25
Holm, A. O. Per A 1
Holm, Ernst Olaf A. Ju 30
Holm, J. Lennart Ju 53, U 4 23, Jo 8, A 1, B 3 4 13 16, I 28 29
Holm, Lennart U 36
Holm, Sture K. V. H 7
Holm, Thorsten H. A 7, I 28
Holmbeck, Kai A. H 3
Holmberg, Bo U 36
Holmberg, Bo E. G. A 15
Holmberg, Börje U 56
Holmberg, Carl V. Fö 10
Holmberg, Erik G. Fi 28, U 6
Holmberg, Gunnar U 33
Holmberg, Gunnar E. Fö 7 13
Holmberg, Ingvar UD 1
Holmberg, Sten E. S 4
Holmborn, Börje U 32
Holmbäck, Inga G. M. A 19
Holmgren, Anders F. Jo 14 20 25 26
Holmgren, Gunnar Jo 29
Holmgren, Herman U 13
Holmgren, Jacomien U 48
Holmgren, Kjell U 15 40
Holming, Klas J. L. Ju 21
Holmquist, Bengt M. U 4
Holmquist, Bo K 8
Holmquist, C. Ingemar B. A 4
Holmquist, K. O. Rolf Fö 12
Holmqvist, A. Mary S. S 4, Fi 26
Holmqvist, Lars J. H. Ju 63
Holmqvist, Sture L. Ju 56, I 12 20, Kn 12
Holmqvist, Åke H. Jo 11, I 18
Holmstedt, Bo R. A 15
Holmstedt, Yngve D. Ju 26
Holmström, Anita U 22
Holmström, Ingmar U 29
Holmström, L. Bror Ju 51
Holst, Hans-Erik Kn 10
Holte, K. Ragnar U 9
Holtsberg, P. Christer Ju 51, Fi 6
Honeth, Peter U 40
Hormia, Osmo E. Kn 15
Hornwall, Gert H. D. U 2, Jo 9
Hovhammar, L. Erik E. A 10
Hovstadius, O. Sigvard. U 28
Hubendick, Bengt L. U 4
Hugosson, Kurt I. Ju 15, I 18 28
Huldén, N. O. Tomas Ju 11
Huldt, Jan P. U 5
Hult, N. E. Jöran Ju 14
Hultan, Ivan Ju 45, Fö 5
Hultén, A. Olof U 55
Hulterström, Sven Å. H 2

Hultgren, Åke V. I 17
Hultin, Monica U 24
Hultin, Måns K. E. U 2
Hultin, S. Erland V. U 2
Hulting, K. R. Georg Jo 16 17
Hultkvist, Anders M. Fi 15
Hultman, B. Håkan Jo 22
Hultqvist, Swen E. H. Kn 12
Hultqvist, Tore U 13 30
Hultstrand, Lars R. S 23 29
Huovinen, Sulo P. A 4
Huss, Erik J. Ju 56, K 39
Huss, K. J. Lennart Fi 25
Hübner, Helmuth I 25
Hybbinette, Anna-Greta I 14
Hyllengren, Jan K 30
Hyltander, K. Gunnar E. Fö 2
Hyrenius, Hannes UD 1
Håkansson, Alfred L. K 36
Håkansson, Greta U 22
Håkansson, Gösta Kn 10
Håkansson, Hans E. V. I 4 8 12
Håkansson, Håkan E. A 5 6 12
Håkansson, P. Harald A 16 24
Håkansson, Sven-Olof H. Ju 69
Hållsten, E. Bertil K 28
Hårdefelt, S. Börje Fi 6 7, A 6
Hårleman, Tord P. R. Fö 5
Håvik, I. Doris H. Ju 72, UD 5, U 33 39
Hägerstrand, S. Torsten E. Ju 64, UD 1, A 1, B 4
Hägg, Y. O. Sture Fö 13
Hägglund, John E. Kn 1
Häggström, K. Harald V. Fi 41
Hälinen, Erkki I. U 24
Häll, Karl-Erik K 19, I 13
Hävermark, K. Gunnar J:son K 15 17 18
Högberg, Bernt L. B 1
Högberg, C. Johan H. Fö 5
Högberg, Göran A 18
Högberg, K. Gunnar A 2 24
Högberg, Mats J. G. K 1
Högberg, P. J. Wolmar Kn 14 15
Högdahl, Lars Kn 5
Högemark, Karl H. U 38
Höglin, Anton B 11
Höglind, Lars O. U 36
Höglund, E. Olov U 44, Jo 9
Höglund, K. Thure S 2
Höglund, Olof A. Ju 4 29
Högström, Ivar Kn 4
Högström, Ulf V. I 27
Höijer, Björn U 55
Höijer, Gunnar Fö 2
Höjeberg, Mats O. I 12
Hökfelt, Bernt M. Ju 64, U 10
Hörberg, Nils A. Kn 5
Hörberg, Olof Hj. K 7
Hörjel, Nils J. Ju 67, K 38, Fi 2, U 5
Hörlén, E. Linnéa K 36, U 39
Hörlén, S. Ingemar (Inge) Ju 45, B 3 13, Kn 9
Hörnlund, Gördis K. S 6 10, Fi 27, Kn 5
Hörnquist, K. Iwan E. Fö 9
Hörnqvist, Sten-Åke S 14
Höök, Erik S. V. S 2 8, Fi 11 26 27, Jo 13, A 1

I

Igelstam, Rutger M. Fö 4
Imre, M. Erdem K 10
Ingelf, Sten U 22
Ingelstam, Lars E. Ju 36 53 64, U 32, Jo 15
Ingelstam, Lars E. UD 1
Ingemansson, Jan H. I. Jo 16
Ingemansson, N. Stig P. K 11
Ingemarsson, J. Svante UD 5
Inger, Björn J. P. U 58
Inghe, P. Gunnar S 4
Irving, Dorothy U 22
Isacson, Lennart H 3
Isacsson, Bert E. A 8
Isacsson, Karin A 5
Isaksson, P. Olov U 54
Isberg, Tord A. K 29, Jo 10
Isling, B. Åke J. S 5
Isoz, N. G. Henning K 11
Israelsson, K. Ragnar E. A 4 5
Israelsson, Per J. Ju 36, Jo 16
Israelsson, Ragnar U 25
Ivarsson, Anna-Lisa A 17
Ivarsson, Holger I. B 1
Ivarsson, Sven Ivar K 25, U 15
Iveroth, C. Axel Fi 11
Ivre, Ivar G. E. Fi 30, U 55

J

Jacobaeus, A. Christian I 9
Jacobson, Bengt U 34 36 56, A 5
Jacobson, S. E. Olof Jo 20
Jacobsson, A. Torvald Fi 2
Jacobsson, Måns H 1
Jacobsson, S. E. O. Nicke I 5
Jacobsson, Ulla U 57
Jadestig, Thure R. Ju 14 59, Kn 17
Jaensson, Sverker K 13
Jakobsson, Kent O. U 13
Jakobsson, Tage H. E. Fi 12
Jakoby, Rein I 18
Jalmsell, Rune U 2
Janérus, R. Inge I 3

Janson, Björn C. Fö 10
Janson, Carl-Gunnar Ju 18 45, S 26
Jansson, Bengt-Ove R. I 27
Jansson, Björn S. U 8
Jansson, Carl-Gustaf Fö 7
Jansson, Harald Jo 29
Jansson, I. A. Gunnar U 24
Jansson, K. Erik Fö 9
Jansson, K. Rune U 42
Jansson, Kurt S. Fi 32
Jansson, N. Ewald Jo 6 16 23
Jansson, N. Lennart Fi 13
Jansson, Olov K 29
Jansson, Paul G. K 11, Fi 19
Jansson, Sven E. Jo 20
Jansson, Sven I. Ju 38, Fi 31
Jantze, Siv I. G. Ju 28
Janzon, Bengt S 21
Jarenius, J. Christer I. Fi 33
Jargin, Ingvar B 1
Jarmar, L. Håkan Fö 14
Javette, Bo U 24
Jeding, Lars G. Fi 42
Jensen, Birger H. L. I 11
Jensen, Inga-Lill I. A 13
Jeppsson, O. Gunnar Jo 12
Jerdenius, K. Elof U 4
Jermsten, Per L. Ju 45
Jiewertz, Bengt K-O. U 23, I 9
Jirstam, Björn H. L. Ju 47
Jobin, Bengt K 28
Joelsson, V. Arnold Ju 57
Joge, Sven E. I 26
Johannesson, Erik Jo 16
Johannesson, Erik R. Kn 1
Johannesson, Ingvar U 24
Johannesson, Jan G. A 2
Johannesson, Rune S. Ju 68
Johannesson, S. Olof (Olle) Ju 68
Johanson, Bo C. I 23
Johanson, Kjell E. Ju 45
Johansson, Anna-Greta U 36
Johansson, Arne G. Fi 14
Johansson, B. Gunnar A 19
Johansson, B. Östen I 5 10
Johansson, Bengt A. W. UD 4, Fö 7, K 25, Jo 13
Johansson, Bengt K. Å. A 7 16 18 21
Johansson, Berndt O. L. U 20 38
Johansson, Bertil C. A. U 2
Johansson, Bertil E. Jo 21
Johansson, Caj-Aage K 7
Johansson, E. Allan Jo 5 13 15
Johansson, Eric G. E. Fi 6, A 16
Johansson, Erik V. Jo 7, A 23
Johansson, Erland U 37
Johansson, Eva A. M. Ju 25
Johansson, G. Arne Fi 28
Johansson, Gun U 24
Johansson, Gunnar A. Jo 29
Johansson, Hans I. Fi 21, I 9
Johansson, Henning U 25
Johansson, Inga-Britt B. A 17
Johansson, J. Erik S 29
Johansson, J. Harald Ju 35
Johansson, J. Henry Fi 1
Johansson, K. Alf W. U 10
Johansson, K. Hilding Ju 36 50 72, Kn 5 9
Johansson, K. Inge U 10 20 30
Johansson, Karl-Axel S 19 22
Johansson, Karl-Erik Fi 26
Johansson, Karl-Åke U 23
Johansson, Kjell I. U 11
Johansson, Kjell V. U 13
Johansson, Kjell Å. M. Fi 13
Johansson, Knut B. M. UD 3, Fi 11 26, I 11
Johansson, Lillemor U 24
Johansson, N. Filip Ju 59, Jo 12
Johansson, Nils J. O. U 8
Johansson, O. Mauritz Fi 25
Johansson, Olof B 11
Johansson, P. Bertil S 9
Johansson, R. A. Dicken Jo 14
Johansson, Ralph I. B 5
Johansson, Rune B. Ju 56
Johansson, S. Arne H. Jo 29
Johansson, S. K. Lennart K 3 6 7 12 14 25 28
Johansson, S. Olof H. Ju 36, Fi 33, Jo 15
Johansson, S. Östen Fi 30
Johansson, Sjunne U 15
Johansson, Solveig B. U 20
Johansson, Stig D. Kn 12
Johansson, Stig E. Jo 6 21
Johansson, Sven K 26
Johansson, Sven A. B. Ju 71
Johansson, Sven-Erik K 38
Johansson, Sven-Erik N. Ju 3, Fi 19
Johansson, Sven G. U 33
Johansson, Sven-Åke S. U 24
Johansson, Tage N. Fi 18, A 19
Johansson, Tore B. I 19
Johansson, Tyra A. S. Jo 21
Johansson, Viktor J. U 2
Johansson, Östen Fi 15, H 13, B 4
Johnson, Arne I. I 7
Johnson, Bo U 27
Johnson, Inez U 38
Johnson, Lars G. U 5
Johnsson, Inez M. Jo 28
Johnsson, Jan G. K 3 4 20 22, Fi 2
Johnsson, John E. K 19, Jo 29, A 21

Johnsson, Roland G. U 2
Johnsson, Sten B. B 1
Jonason, Olov U 37
Jonasson, Holger L. A 10
Jonasson, J. E. Bertil A 26
Jonasson, Sven G. J. Ju 34
Jonnergård, Gustaf Ju 20
Jonson, Lars H 1 15
Jonsson, A. Ingemar G. K 11
Jonsson, Anders E. K 38
Jonsson, Anita L. U 54 58
Jonsson, Benny Ju 45, U 35
Jonsson, Birger U 36
Jonsson, Bo E. A 2
Jonsson, Elver A. D. S 1, A 21
Jonsson, Erland Fi 4, U 38
Jonsson, Folke A. S 25
Jonsson, Gerd G. S 5
Jonsson, Gustav A. S 10
Jonsson, Gösta D. V. Fi 3
Jonsson, Inga H. L. U 10
Jonsson, Lars-Eric U 24
Jonsson, Lars O. UD 1
Jonsson, Lena B. B 10
Jonsson, S. A. Rune K 26
Jonsson, Stig G. T. U 21
Jonsson, Sverker Å. U 10
Jonsson, Torsten J. Ju 45
Jonäng, Gunnel M. Ju 61
Jordan, Kerstin R. I 24
Josefson, Stig A. Fi 26
Josephsson, Leif E. Ju 3
Juhlin, Rolf I 15
Julén, A. Gösta J. Jo 19
Junback, Carl Gunnar Jo 28
Jungefors, Stig L. S. Fi 4
Jungen, Rune A 1
Jungenfelt, Karl G. I 5
Junhall, Sven-Olof K 20
Jussil, Sune K. B 2
Jutagård, Carl U 44
Juthagen, Leif R. U 2 15
Järdler, Sven A. Ju 34, Fi 26
Järnbrink, Hans G. S 26, Fi 15 17
Järnklev, Erik Fi 20
Järtelius, Gösta E. Ju 38 65
Jönsson, Claes-Göran U 24
Jönsson, E. Gustav S 2 5 22, Fi 27, A 7
Jönsson, Elias I. Jo 14
Jönsson, Eric L. Ju 69, K 11
Jönsson, Erik Fi 30
Jönsson, Hans E. U 39
Jönsson, Ingeborg A 16
Jönsson, J. Ove Fi 13, A 4 19 25
Jönsson, K. Ingeborg A 11
Jönsson, N. Börje A 20, B 6
Jönsson, Per-Ivan B 12
Jönsson, Per O. K 6
Jönsson, Rut V. A 17
Jörnstad, Tore B 11

K

Kahlin, Tage H. G. A 3 17, B 6
Kaijser, Fritz J. Kn 6
Kajland, Anders R. K 11
Kalén, Olof H. Fi 10
Kalin, Göran U 36
Kalte, Erik A. U 38
Kampmann, Hack U 55
Kangert, Håkan Fö 7
Kappelin, Carl-Erik K 10, Fi 41
Karlberg, Bengt U 53
Karlberg, Björn A. B 8
Karlén, F. Ingvar G. I 7
Karlén, Göran H. S 15
Karlin, Bengt U 36
Karlqvist, Anders Ju 64, UD 1
Karlson, Tore E. U 10 13
Karlsson, Anders S 7
Karlsson, Bengt Olof I 18, A 1
Karlsson, Björn G. E. I 27
Karlsson, Bror A. S. UD 2
Karlsson, Christer Ju 45
Karlsson, Christer U 23
Karlsson, Erik L. Fi 11
Karlsson, F. Göran Ju 14, S 11 23 30, Jo 8
Karlsson, Fritz U 22
Karlsson, Gunnar B. S. S 16, K 9 17 30 33
Karlsson, H. K. Göran S 13, A 11 16 24
Karlsson, Helge G. Jo 3
Karlsson, Henry S 13
Karlsson, John-Evert U 36
Karlsson, K. Gösta U 50
Karlsson, K. Harry Ju 51
Karlsson, K. Henry S 24
Karlsson, K. Ove Kn 17
Karlsson, Lars Erik I 3
Karlsson, Nils Allan K 14
Karlsson, Torsten U 36
Karlsson, Ulf G. Fö 5 9 15
Karlsson, Urban Fi 30
Karlsson, Vanja M. S 22
Karlsson, Åke U 36
Karlström, Hans Åke U 31 34
Karlström, K. G. Bengt Fi 17
Karlström, Vilhelm H. Ju 51
Karsberg, Åke L. I 23
Kask, Hando U 29
Kastan, Agnes U 39
Kautsky, Gunnar F. H. I 25
Kauttmann, Staffan G. P. Fi 9
Kebbon, Lars U 36
Keil, Hans U 24

Kellberg, Love G.-A. UD 4
Kierkegaard, C. Peder J. U 2
Kignell, Jan-Erik I 13
Kihlbom, J. O. Niklas Ju 9
Kihlén, Margret U 38
Kihlman, Tor S. D. K 11
Kihlström, Bengt G. Jo 21
Kindahl, P. Jan I 4
Kindlund, A. Sören S 22, B 10
Kinell, Per-Olof I 27
Kirsebom, Bjarne U 31
Kistner, Inger Ju 34
Kjellander, Jan O. S 15
Kjellberg, Bo A. Fi 32
Kjellberg, Lars U 39
Kjellén, Bengt I. U 2
Kjellgren, Ove I. Fi 15
Kjellin, Björn T. M. Ju 16 26
Kjellin, Åke U 52
Kjellstrand, Leif A 7 13
Klackenberg, Dag G. U 10
Klackenberg, O. Henrik Fi 36
Klangby, Lars-Erik Fi 22
Klason, Lars-Erik U 39
Kleberg, Carl-Johan U 52 55
Kleen, E. W. Erland U 21
Kleist, Åke O. B 14, I 5
Kleman, Bengt Ju 6
af Klercker, E. Bertil T:son Fi 18
Kleréus, Arne U 42
Klingert, Rune U 37
af Klintberg, Rolf H. F. I 12 28
Klintstam, Solvig A. L. Fi 32
Knocke, Wuokko U 24
Knutsson, A. Ingemar Kn 12
Knutsson, P. Anders Ju 60 63, U 5
Knutsson, P. Gösta Jo 16
Knutsson-Hall, Torsten K. Fö 2
Knöös, Erik O. Fö 6
Koch, Göran E. M. Fi 9
Kolare, Gustav C. K. K 1
Kolk, Raimond Jo 11
Kollind, Hans O. Fö 3
Komstedt, P. L. Wiggo K 36
Konnander, Benkt A. V. U 2 44
Korkman, Nils F. Jo 22
Korpi, F. Walter S 26
Korpi, Sture H. Ju 45, S 14 21
Korpås, B. G. Sture UD 3 5
Kragh, Börje R. V. B 4
Krantz, Gösta U 24
Krantz, P. Gunnar Ju 22, S 4
Krausz, Elisabet Ju 34
Kristenson, Arne Jo 16, H 3 12
Kristenson, E. Valter Fi 26 27
Kristensson, A. Yngve S. Ju 13
Kristensson, Astrid M. Ju 6 25
Kristersson, Helge E. Jo 16
Kristiansson, N. Axel Jo 16
Kritz, Lars-Bruno K 5 10 36
Kritz, Lars O. K 1 28
Kroeker, Göran H. Jo 28
Kromnow, E. Åke U 6
Krona, Kurt Kn 3
Kroon, Sven U 37
Krönmark, Eric A. Fi 27
Kullberg, Gunni V. S 23
Kullén, N. O. (Olle) B 11
Kulling, Ernst R. I 5
Kuylenstjerna, C. Göran J. Jo 12 22
Kvarnsmyr, Lars F. H. Ju 17
Kvarnström, Olof E. A 25
Kypengren, Sven H. Ju 56
Kåge, Maria U 46
Kåhre, E. Lennart J. Jo 19
Kåhre, M. Lillemor Jo 7
Käräng, Gösta U 24 48
Källberg, K. N. Ingemar Ju 10
Källenius, Sten I. R. B 5, I 7
Källman, Per Olof E. Ju 45
Källstad, Thorvald E. U 13
Kälvemark, Torsten U 34
Kärne, Sigvard Kn 3
Kärnek, Ruth I. C. S 26 30, Kn 9, A 19
Kärrström, Margit E. V. S 24
Köhl, Olof F. E. U 25, Jo 20 29
Köhler, Nils G. Ju 3
Köhlmark, Bo R. K 11 19
Körlof, Björn H. B. Fö 10
Körlof, Voldmar K 13
Körner, F. Lennart Ju 7, H 1
Körner, Sten G. U 6 44

L.
Laag, Ann-Mari U 21
Lager, Ingemar U 23
Lagerblad, Peter H 9
Lagerbäck, Björn G. B. U 24
Lagercrantz, Bo U. U 4
Lagercrantz, Richard C. H. U 21
Lagerkvist, A. Claes G. Fi 15
Lagerlöf, K. Elisabeth A 13
Lagerqvist, Åke U 6
Lagerstedt, Lars G. W. U 44
Lagerstedt, Per S 9
Lagerström, Sven A. K 35
Lagerström, Ulf Å. Fi 37 40
Lagneborg, Rune U 53
Lahrman, A. Ebbe Fö 7
Lalin, Per Olof Fö 7
Lambert-Olsson, Håkan Fi 30
Land, Johan Ju 9
Landahl, E. Tore Ju 69
Landahl, O. Sixten H. Jo 18
Landahl, Per-Axel H 13

Landberg, Hans W. Ju 64, U 32
Landberg, Maj-Lis H. A. Ju 23 59
Landell, F. E. Nils-Erik I 27
Landfors, Curt U 22
Landgren, Per C. D. Fi 31
Landquist, Eddie L. Ju 21
Landström, Sten-Sture H. K 19, U 7 36 43 52
Langborn, Nils E. Fi 18
Langby, Elisabeth U 39
Langdahl, Henry Jo 1
Langefors, N. Börje I 9
Langenskiöld, Carl G. L. Fi 5
Langlet, Erna U 42
Langton, Börje A. B. S 23
Lannegren, Göran S. U 55
Lannek, Nils G. V. Jo 9
Lanner, B. O. Vilgot H 3
Lanteli, A. Gunnar A. Ju 58, K 10
Lantz, A. Benne Ju 56
Larfeldt, Nils J. H 1
Larfors, E. V. Tage Ju 6 7
Larmén, Evert Fi 30
Larnstedt, A. Ossian G. Ju 45, S 10 12
Larson, Leif E. U 14
Larson, Rune K 28, Fi 28
Larson, Sten E. Jo 16
Larsson, A. Lennart U 10, A 12
Larsson, Alf H. I 17
Larsson, B. Roland Ju 62
Larsson, E. Åke A 17
Larsson, Edvin U 37
Larsson, Elis R. B 15
Larsson, Erik S 4 23
Larsson, Eva-Katharina U 22
Larsson, Gunnar K. V. Ju 6
Larsson, Gösta H. F. U 30 43
Larsson, H. Börje I 27
Larsson, Hans O. I 9
Larsson, Helmer E. U 30
Larsson, Jan L. Ju 32
Larsson, K. Einar A. K 11, Jo 29, I 17
Larsson, K. S. Sigvard Fi 26 31
Larsson, Karl G. Ju 45, S 6 7 10 19 26, Fi 4
Larsson, Kjell I. Ju 56
Larsson, L. Thorsten U 24, Jo 14
Larsson, Lars-Gunnar I 17
Larsson, Leif U 23
Larsson, Lennart U 13 36 51
Larsson, Matts Bergom Ju 45 48, A 12
Larsson, Mårten J. U 8
Larsson, Nils Fö 7
Larsson, P. Härje U 55
Larsson, Sixten Fi 1
Larsson, Sixten U 15
Larsson, Sixten U 21
Larsson, Sven A. A. Ju 46 70
Larsson, Sven E. Fö 2
Larsson, Sven-Erik Ju 15
Larsson, Torsten A. Fi 21, I 9 22
Larsson, Ulf O. U 13 36, A 17
Larsson, Ulla S. Ju 12
Larsson, Y. Allan G. Ju 53, S 2, A 8 20 24, I 9 16
Larsson, Yngve B. I 4
Larsson-Utas, Gunvor M. Ju 45
Lassinantti, I. Ragnar U 23, A 8
Lasson, Knut-Inge L. K 2
Laurén, Reidunn M. B. Fi 27
Lauritz, L. Yngve B 3 13
Leander, B. E. Ingemar U 55
Leander, Per U 34
Leander, Sven U 22
Leche, Johan H. Ju 12 18 45 46
Leffler, Sven B. Ju 27
Lehmann, F. Margareta K 10
Leifland, Leif Fö 15
Leijon, A. M. M. (Anna-Greta) Ju 34
Leimar, A. Tord M. A 17
Leine, Erik K 32
Lekander, Bertil K. F. Jo 28
Lekberg, E. E. Olov S 15, K 19
Lemne, Mats H. K 15, Fi 41, A 3, I 8
Lemne-Bergman, Marja E. I 8
Leo, Håkan U 23
Leo, P. Gunnar Fi 31, B 5, I 7
Lersäther, Anna Margareta (Anna-Greta) S 21
Letzén, Sven-Roland U 5
Leuchovius, Karl G. W. Jo 14, Kn 17
Levén, Sören U 36
Levi, Lennart UD 1
Levin, Jan K 28
Levin, P. Tage Ju 56, A 3
Lewén-Eliasson, Anna Lisa Ju 34, UD 3, H 2 4, Kn 5
Lewenhaupt, Krister G. I 28
Lewin, Saul H 1
Lidbeck, P. Ingmar S 23
Lidbeck, Åse Ju 10
Lidbom, Carl G. UD 2
Lidén, B. Carl Johan Jo 12
Lidén, Gunnar K. O. K 11
Lidén, Lars Y. I 5
Lidgard, H. Bertil I. B 3 13
Lidin, Karl-Olof Ju 15
Lidmalm, Tord N. G. I 9
Lidström, P. Ivar A 1
Liedberg, Anders J. B. Fö 8
Lilja, Elisabeth M. B 6
Lilja, Sven-Åke K 35

Liljedahl, Svante R. Fö 7
Liljefors, B. Anders I 7
Liljegren, Ingemar K 38
Liljeqvist, Rolf A. Ju 28 33, K 16
Liljeqvist, Siw E. U 20
Liljeström, Marita Ju 34, UD 1
Lind, Carl-Erik L. Ju 37
Lind, F. Olof I 3
Lind, Johan A. L. Ju 16 48 66
Lind, L. Carl-Erik I 23
Lind af Hageby, Gösta K 19
Lindahl, Carl Erik T. Ju 9 13
Lindahl, Carl-Fredrik H. Fö 8
Lindahl, Hedda S 26
Lindahl, Jan-Mats U 58
Lindahl, K. Olof R. Fi 7
Lindahl, Lars U 48
Lindahl, Lars O. H. Ju 56, K 28
Lindahl, Torkel R. N. Kn 15
Lindahl-Kiessling, Kerstin M. Ju 34, U 32 53
Lindal, Kurt G. U 30
Lindberg, Bert H. Ju 31
Lindberg, Carl-Otto A. Kn 1
Lindberg, E. Rupert Jo 6
Lindberg, Göran B 5
Lindberg, Knut A. O. Ju 45
Lindberg, Marta S. Jo 16
Lindberg, N. Olof Fi 34
Lindberg, R. Greger Fö 6
Lindberg, S. Ingemar Ju 34, S 20, Fi 32, B 10
Lindberg, S. Lennart Fi 21, I 9
Lindberg, Sven J. K 1, Jo 21 29, A 9
Lindberg, Sven Å. L. Fi 15
Lindberger, Lars Jo 16, I 1
Lindbergson, Karl Albert I 21
Lindblad, Carl-Johan V. I 12
Lindblad, Gullan B. K. A 17
Lindblad, Hans B. Fö 14
Lindblad, Rune U 22
Lindblad, Sven J. H. Fi 2 11
Lindblom, Carin U 30
Lindblom, Hans I. Fi 43
Lindblom, Paul S 4 7, U 8 52
Linde, I. Gertie Ju 34
Linde, Per Gunnar A. Fi 15
Linde, Ulf H. U 8
Lindeberg, Bengt Kn 3
Lindeberg, Sten W. I 27
Lindeborg, E. G. Lennart I 9 24
Lindelius, K. Rolf K. Ju 25
Lindell, Bo G. Ju 56, I 17
Lindell, Carl Gustaf U 38
Lindell, Mats G. U 2
Lindén, Hans G. Jo 28
Lindén, Yngve T. Fi 8, B 1
Lindencrona, Alvar Fi 5
Lindencrona, Fredrik W. K. Kn 3
Lindencrona, Gustaf K 2 16
Linder, Alf U 22
Linder, F. Georg Fö 13
Linder, Lars G. S 30
Linder, N. Helge H. K 2
Linder-Aronson, Lennart B 11
Linderoth, Karl Axel U 10
Lindgren, Alf T. Ju 6
Lindgren, Börje A. L. Jo 22
Lindgren, Carl-Ivar Fö 9
Lindgren, Claes H 13, I 12 20
Lindgren, E. Folke I 22
Lindgren, Gunilla U 48
Lindgren, Göran Ju 20, U 14
Lindgren, Göte U 24
Lindgren, K. Erik Ju 52
Lindgren, Kurt U 22
Lindgren, Lennart Ju 40, Jo 14, B 16, I 17
Lindgren, S. Åke S 2 8
Lindgren-Fridell, A. Marita G. U 8
Lindh, Inger U 34
Lindh, Tore B. E. S 2
Lindh, Åke H. Fi 31, B 1
Lindhagen, C. Gösta K 3
Lindhoff, B. Håkan U 5
Lindholm, E. Harald H 4
Lindholm, P. Charles A 19
Lindholm, P. Sigurd Fi 4
Lindholm, Sven A. Ju 47
Lindkvist, Bertil A. H. I 19
Lindkvist, Gunnar U 24
Lindkvist, Lennart U 42
Lindman, Karl S. S. Jo 16
Lindmark, A. Lars G. I 23
Lindmark, Lars E. I 8
Lindquist, B. Rune L. U 2 22, Jo 2 9
Lindquist, Inger G. Ju 69
Lindquist, Ulf W. E. Kn 3 11 15
Lindqvist, Gunnel U 34
Lindqvist, N. Inge A. Ju 3 19 65
Lindqvist, Olle O. G. Ju 6
Lindqvist, Sven O. U 5
Lindroth, Annica M. U 13
Lindroth, Harry W. B. Kn 11
Lindskog, Carl P. F. Jo 4
Lindskog, Claes M. Ju 32
Lindskog, J. Lennart K 26, Jo 8, Kn 13
Lindskog, Nils-Petter Fi 30, U 5
Lindstam, Leif E. K 27, Fi 23 27, U 5
Lindstedt, Anders Fi 3, I 19
Lindstedt, G. Eva A. S 9
Lindstedt, Hans G. Ju 9 39
Lindstedt-Piltz, Inga U 36

Lindsten, Jan E. Ju 35
Lindstrand, Leif U 2
Lindström, B. E. Gunnar I 9
Lindström, Berndt E. S 15
Lindström, Gunnar A 6 7 9
Lindström, Harry U 37
Lindström, Ingvar A. Jo 12 16 29
Lindström, Jöns A. A 7
Lindström, K. E. Ingemar K 13
Lindström, Lars E. Ju 45
Lindström, Magnus U 45
Lindström, S. Olle B 5, I 7
Lindström, Stig H 12
Lindvall, Karl-Erik A 17
Lindvall, S. Thomas I. Ju 53
Lindwall, Lars E. Fi 25
Ling, Jan H. U 22
Linghag, Nils K 24
Lingons, Björn U 46
Linn, Björn G. U 4
Lirén, Gösta U 36
Lithander, Per H. Jo 18
Litzén, Anders G. Ju 6
Ljung, Bengt-Olov U 48
Ljung, C. H. T. Johan Fi 30, I 5
Ljung, Lars U. A 1 3 17, I 24 29
Ljungar, Jan A. B. Ju 7, A 6 9
Ljungberg, Blenda M. S 5, U 27 37
Ljungberg, Göran L. D. Ju 6
Ljungberg, Sven U 42
Ljungdahl, Olle U 9
Ljunggren, Lars R. Fö 3
Ljunggren, Sven E. I 25
Ljungholm, Anders U 23
Ljungström, Claes G. K 4 11
Ljungwall, N. E. Folke Fi 36
Lloyd, Bengt E. H 2
Lodin, Sven-Olof U 10
Loheman, Arne Fi 5
Loman, Bengt U 37
Lonaeus, G. Håkan N. Fi 35
Lorentzon, B. Gustav L. I 25
Lothigius, Björn E. S. Jo 2
Lothigius, Carl-Wilhelm K 28, Jo 8
Ludvigsson, Ingrid M. Jo 8 29, A 23
Ludvik, Klaus Fö 14
Lugn, P. E. Robert Fö 2 9
Lukkari, Bror U 36
Lund, Karin S 20
Lundberg, Arne U 24
Lundberg, Arne Kn 10
Lundberg, Bengt I. Ju 63
Lundberg, Bengt T. Fi 21
Lundberg, Dan I. Fi 30
Lundberg, E. Allan S 24
Lundberg, Elisabeth H. A 12
Lundberg, Hans E. V. Jo 14
Lundberg, J. Iwan Jo 18
Lundberg, K. F. Valdemar A 6
Lundberg, Lars-Olov S 5
Lundberg, Leif G. A. H 6
Lundberg, Leif T. E. A 14
Lundberg, N. Ragnar W. Fö 1 4
Lundberg, Sten G. J. Kn 3
Lundberg, Åke H 6
Lundbergh, Hans P. N. Fö 2
Lundblad, Björn O. Jo 4
Lundblad, Grethe S 4 19, Fi 25
Lundborg, Ingrid U 36
Lundborg, L. Åke Ju 52
Lundbäck, B. Holger S 15
Lundell, Lars-Erik V. I 5
Lundell, Sture V. Fi 19
Lundgren, A. Carl-Eric Fi 24
Lundgren, Georg E. H. Fi 21, U 2
Lundgren, Karl-David A 19
Lundgren, Lennart Ju 23
Lundgren, Nils I 1
Lundgren, Nils A 15
Lundgren, Rolf A. U 30
Lundgren, Stig H. E. Ju 5, U 30
Lundgren, Ulf U 36
Lundh, Brita G. U 31
Lundh, Jan Henrik U 56
Lundh, K. Gunnar Fi 13
Lundh, Sune Fi 30
Lundin, Bert G. Ju 48
Lundin, Birger E. V:son U 2
Lundin, Christer K. O. K 25
Lundin, Hans-Erik V. Kn 12
Lundin, N. Tore H. S 24
Lundkvist, K. Svante Ju 56
Lundmark, E. Gunnar Kn 13
Lundmark, Nils H 12 13, I 12 28
Lundquist, Bo U 23
Lundquist, David N. Fö 11
Lundquist, Olof F. U 11
Lundquist, Ulla-Britt Fi 22
Lundqvist, Bo Christer U 23
Lundqvist, Dick O. R. I 23
Lundqvist, Lilly M. S 23
Lundqvist, Nils I 16
Lundström, Herbert Jo 9
Lundström, Karin E. S 1, U 36
Lundström, Stig H. V. A 4
Lundvall, A. Göran Jo 18
Lundvall, Leif K. G. Ju 30, H 2
Lunning, Lars G. H. A 6
Lustig, Gunnar U 2
Lübeck, S. A. Lennart Fi 21, I 9 22
Lyberg, Bengt Jo 20, I 12
Lyckeberg, Nils Fö 2
Lyth, K. Erik Fö 9

Läng, Carl-Olof A. U 55
Lännergren, E. Bengt Ju 6
Löfberg, Karl Axel Ju 33
Löfblom, Ingeborg J. Fi 32
Löfdahl, Göran Ju 21, U 12
Löfgren, N. Sigfrid J. Ju 74
Löfgren, Torsten Hj. I 13 28
Löfqvist, Gert E. U 24 39
Löfqvist, Thyra C. Jo 1
Löfstad, Einar O. F. Fö 4
Löfstedt, Börje I 27
Löfström, U. Inge U 16
Lögdahl, Kent U 2
Lönnbom, Bengt A. V. Fö 7
Lönnebo, Martin U 37
Lönngren, D. Rune Jo 5, A 7 15
Lönnqvist, Eva M. Fö 6
Lönnqvist, Ulf R. Jo 8 13
Lönnqvist, Åke S. G. I 18
Lönnroth, Ann Mari U 39
Lönnroth, N. Erik M. Ju 64
Lönnroth, N. Magnus (Måns) Ju 53
Löwbeer, Hans Ju 34, U 2 10
Löwdin, Inga U 33

M
Madebrink, Rut S 1
Maehly, Andreas C. Ju 45
Magnander, Ebbe E. A. Ju 10
Magneberg, Stig E. Fö 9
Magnusson, A. I. Göran K 36
Magnusson, A. Tage Fi 18 25
Magnusson, Bertil U 35
Magnusson, Björn H. I 9
Magnusson, David U 53
Magnusson, Egon S. I. I 16
Magnusson, Erik H 4, A 23
Magnusson, Gunnar T. I 19
Magnusson, John K 28
Magnusson, Leif U 15
Magnusson, Leif R. I 18
Magnusson, Lennart C. O. Fö 6
Magnusson, N. Åke K 36
Magnusson, Nils B. Jo 4
Magnusson, Staffan E. Ju 16
Magnusson, Tage A. S 18
Malm, B. Svante S 9
Malmberg, Eric G. I 11
Malmberg, Rolf U 33
Malmer, Brita I. M. Fi 37 40
Malmer, Einar A. E. I 26
Malmgren, Björn C. N. Fi 30
Malmgren, Kurt K-G. Fi 16 22
Malmgren, Nils U 23
Malmqvist, Lars Jo 1
Malmqvist, Stig Ju 45, S 5
Malmsjö, Lena U 46
Malmsköld, A. J. Bertil A 7
Malmström, Bengt G. V. Ju 7 48
Malmström, C. Gösta Ju 23
Malmström, Sten U 27
Malmås, Bengt H. Jo 5
Mandahl, K. Bertil G. I 17
Mandahl-Ericsson, A. Cecilia Ju 34
Mangård, Nils S 4
Mannerfelt, Nils O. G. Ju 17 22
Mannheimer, Carin B. U 55
Marcus, Lars E. P. U 30
Marcusson, Sten G. U 18
Marén, Lars Å. U 3
Margen, Peter H. E. I 23
Maritz, Arvo A. S 13
Markén, Karl-Erik U 2
Marklund, Bror Fi 40
Marklund, Eivor I. Kn 15
Marklund, O. Sixten A. U 36
Martin, Gerard E. K. I 18
Martinsson, Björn U 22
Martinsson, Bo N. O. Ju 12 45, Fi 42
Martling, Carl Henrik U 37
Masreliez, Nils G. A 7
Masthagen, K. Roger K 32
Matsson, Sven-Arne Kn 7, B 4
Mattson, Ingemar U 24
Mattson, Lisa Ju 16 20 34 70
Mattson, N. Morgan Fi 14
Mattsson, B. G. Stig U 11
Mattsson, Bengt F. R. Ju 61
Mattsson, Bengt-Olof T. S 1
Mattsson, Kjell A. U 55, H 15, B 8
Mattsson, Kjell I. Fi 33
Mattsson, Marly U 24
Mattsson, S. M. Lennart U 34 37, A 4
Mattsson, Thure R. Fi 30
Medin, Knut H. Jo 5
Mehr, Hjalmar L. Ju 43 50, Fi 11, Kn 9
Mehr, Katrin G. Jo 10
Meidner, Rudolf A. Fi 27, A 17
Mejegård, O. Sigvard W. Jo 5
Melanton, Kaisa U 42
Melin, S. Ingemar I 18
Mellberg, Kjell I 9
Mellbin, B. Lennart Fi 23
Mellqvist, Sven A. Fö 5, K 1 28
Meurling, Karl U 3
Meyer, Lennart S. G. S 29
Meyerson, Anita E. Ju 25
Meyerson, K. Åke W. U 4 8
Michanek, Ernst N. UD 1
Mildner, Erwin A. Fi 8, B 1, I 6
Millgård, E. Olof (Olle) Jo 29, B 3 11
Millgårdh, K. Marianne Ju 34
Mindus-Widén, Lena H 11

Moback, Stig L. Fi 35
Moberg, C. E. Ragnar Jo 1 31
Moberg, Harald A:son Jo 12
Moberg, Kaj U 15
Moberg, Sten L. Fö 7
Moberg, Sven T. Ju 59, K 38, Fi 39, Kn 16
Modig, Karl-Erik V. I 3
Moding, A. Philip V. I 17
Mogård, Britt E. T. Ju 34, U 24
Mohlin, Hans H. K 36
Molde, F. Bertil U 9 37
Molin, Björn A. U 55
Molin, N. Rune Ju 56, Fi 18
Moll, Olof G. U 2 22 23
Mollstedt, Bengt O. S 29
Mongård, Erik E. B 1
Montelius, Jan-Christian O. A. Fi 6
Montgomery, J. Henry A. Ju 24 31
Morath, B. Axel Ju 13
Moreau, Jan-Erik Jo 13, I 5
Morell, Roland Jo 21
Moritz, Ulrich E. U 10
Mossberg, Elin K. E. S 5
Mossberg, K. Holger Ju 73
Mossberger, Eric G. V. Jo 12
Muld, Andres Fö 7
Mundebo, K. A. Ingemar S 11, Fi 27
Mühlenbock, Kjell I. O. Jo 7
Müntzing, Lars Ju 10
Myhlback, J. Lennart Fi 26, B 15, Kn 4
Myrén, K. G. Lennart H 2
Myrenberg, Bo K. M. U 4 8
Myrenberg, Lars E. T. U 8
Myresten, Sven-Olof Jo 19
Myrlöv, Åke E. I 7
Myrsten, J. Lennart Ju 11
Måbrink, Bertil U. UD 3
Månsson, E. O. Sigvard Fö 2
Mårtensson, Alvar G. G. U 24
Mårtensson, Jan P. G. UD 4 5
Mårtensson, Skotte U 2
Mårtensson, Stig U 36
Mäler, Karl-Göran Fö 13, I 12
von Möller, C. G. Peter Ju 14
Möller, Lennart K 11
Möller, S. A. Birger Fö 10
Möller, Tage U 48
Mörck, Niels-Henry U 42

N

Nabseth, Lars G. I 16
Naeslund, Lars U 34
Narfström, A. J. Petter Ju 7
Nasenius, B. Jan V. Ju 22, S 4 14
Neergaard, Erik A. K 2, Kn 1 14 15
Nelander, Olle M. V. S 2 7 26, K 28
Nellborn, S. Olov K 20
Nelldahl, Bo-Lennart H 13
Nelson, Alvar F. A. S 4
Nemes, Endre U 8
Nerman, Bengt U 37
Nerman, Rigel B. UD 4 5
Nettelbrandt, A. Cecilia Fi 18
Nettelbrandt, Alfred I 13
Netterberg, Jonas U 42
Netzén, K. Gösta K 7, B 3 13, I 17
Neumüller, Jan F. C. Ju 7
Neyman, Thorsten L. I 25
Neymark, Marit H. E. H 11
Niblaeus, Kerstin S. E. Ju 36
Nicklasson, Lars-Erik K 28
Nicklasson, Stina U 36
Nihlfors, Folke U. Fö 6
Niklasson, Ö. O. Harald A 2
Nilsson, A. Erik A 24
Nilsson, Alde E. Ju 56
Nilsson, Alf G. Fi 26 27
Nilsson, Alice H. Ch. Fö 2, K 34
Nilsson, Anna-Lisa UD 3, Jo 31
Nilsson, B. Ingemar Jo 14
Nilsson, B. R. Edvard Ju 71, A 6
Nilsson, Barbro H. Ju 45
Nilsson, Bengt H 9
Nilsson, Bengt G. Ju 28 60
Nilsson, Bengt-Åke Ju 51
Nilsson, Bernt I. K 11
Nilsson, Bror J. E. Ju 45
Nilsson, E. Arne Kn 12
Nilsson, E. Bertil V. Fi 30
Nilsson, E. Birger A 10
Nilsson, E. Hjalmar I 15
Nilsson, E. Sören Fö 12
Nilsson, E. Tore R. I 4
Nilsson, Edgar O. M. S 12
Nilsson, Elvy I. K 36 38
Nilsson, Folke N. Jo 6
Nilsson, Gotthard U 36
Nilsson, Gunnar E. Ju 34 45
Nilsson, Göran J. H. B 14
Nilsson, Göte S 10
Nilsson, H. Christer U 39
Nilsson, H. Torsten L. UD 3
Nilsson, Herbert U 27 37
Nilsson, Håkan U 48
Nilsson, I. Pål-Nils U 8
Nilsson, J. Ove G. Fi 27
Nilsson, Jan H. K 7
Nilsson, Jan-Ivan N. B 3 13
Nilsson, Jöns O. Jo 1

Nilsson, K. Börje S 1, U 11, H 5, A 5
Nilsson, K. F. Lennart Ju 23, S 9, B 10
Nilsson, K. Valter K 20 21 27
Nilsson, Karl-Erik S 11, B 6
Nilsson, Kjell O. H. I 23 28
Nilsson, Lars E. K 11
Nilsson, Lars-Göran U 18 34
Nilsson, Lilian U 37
Nilsson, N. Per-Erik Ju 5
Nilsson, N. Robert S 18
Nilsson, N. Thorsten G. Jo 16 29
Nilsson, N. Yngve Ju 5, Fi 19
Nilsson, Nils-Erik Jo 20
Nilsson, Nils Gunnar U 37
Nilsson, Olle U 22
Nilsson, Olof Jo 13 16
Nilsson, Per U 24
Nilsson, S. Clarence U 28
Nilsson, S. Lennart U 55
Nilsson, Staffan U 11
Nilsson, Stig B. A. Fi 30
Nilsson, Stig Å. Fö 7
Nilsson, Sven U 34 39
Nilsson, Sven U 37
Nilsson, Thora I. L. U 10
Nilsson, Tom E. Fi 4
Nilsson, Torbjörn H 13
Nilsson, Torbjörn M. E:son Ju 59
Nilsson, Tore U. I 25
Nilsson, Torsten U 9
Nilsson, Åke U 48
Nilsson, Åke A 6 9
Nilstein, Arne H. Fi 11
Nissen, L. S. Veronika A 7
Nisser, Carl Wilhelm B. Ju 20
Nisser, Per Olof U 16
Nittzell, Gunnar O. Ju 63
Nobel, Peter Ju 70
Nolander, Gudrun U 48
Nolte, Lennart R. J. S 1
Noltorp, Lars G. N. Ju 46
Norberg, Dag L. U 2 54
Norberg, Lars R. Ju 45
Norborg, Anne-Charlotte U 46
Nordbeck, S. E. Gunnar Fö 2 7 13 15
Nordberg, S. Ivar H 5, A 10, B 5 8
Nordblom, Bengt S. J. Jo 9
Nordell, J. Olof C. Ju 43, K 13
Nordén, Joar Ju 33
Nordén, N. Åke H. Kn 4
Nordenadler, Anders Fi 33
Nordenfelt, Lennart U 42
Nordenson, Ulf K. Ju 11 58, UD 2
Nordfors, Lennart U 39
Nordgren, Kurt H. A 9
Nordin, Erik B 7
Nordin, Inga L. S 5, U 24
Nordin, Sven-Erik Ju 66
Nordlander, N. Arne U 2
Nordlander, Nils-Brage W. S 2
Nordling, Kjell O. Ju 15
Nordlund, Stig F. Kn 6 17
Nordlöf, Gunnar A. N. I 23
Nordqvist, Stig R. K 21
Nordstrandh, Ove H. U 10 51
Nordström, Bengt I 20 23
Nordström, Clas G. K 16
Nordström, Gösta S 12 25
Nordström, Lars U 23
Nordström, Lars E. K 14 21 28, A 1
Nordström, Lars-Erik K 7
Nordström, Sixten U 22
Nordström, Sven-Bertil K 7
Nordström, Sören H 13
Noreen, Sven E. U 4
Norell, Thomas U 2
Norén, Nils-Erik I 25
Norland, Sven-Anders Ju 56
Norlén, Sverker U 35
Norling, S. Åke K 19
Norman, Birger U 37
Norman, Roland V. H 2
Normark, Georg R. A 6 16
Normark, Hagar K 28, Kn 16
Norrbom, N. Claes-Eric K 1 14 21 28 38
Norrby, J. Sören Jo 13, I 28
Norrby, Jonas V. Ju 56
Norrby, Karl-Eric Fö 10, Jo 25, H 5
Norrby, P. T. Johannes I 9
Norrgren, Ulf Jo 1
Norrman, Lars-Olof U 1
Norrman, Staffan H 13
Norström, Gunilla K. B. Fö 5
Nowak, Kjell Fi 30, U 41
Nyberg, Carl-Erik B. Ju 43
Nyberg, J. Olaus Ju 5, Fi 4
Nyberg, Jan-Erik F. I 26
Nyberg, Olle H 6
Nyberg, Stig K. Fö 6
Nybom, P. Arne A. Jo 17
Nycop, Carl-Adam Fi 30
Nygren, Alf L. U 17
Nygren, Arne J. Ju 45 71, I 25
Nygren, G. Ingemar S 2 3 15 28
Nygren, Hilding O. Fi 27
Nygren, Jan B. U 2
Nygren-Söderberg, Laila E. A 17
Nygård, Bengt A. V. Jo 12
Nylander, Sven H. Jo 10
Nyman, E. Linnéa V. Ju 43
Nyman, Erik O. Ju 54 61

Nyqvist, Ola Ju 54, H 15
Nyqvist, Tore H 13, Kn 3
Nyrén, A. Per-Elof Fi 7
Nyreröd, K. Svein G. Fi 1
Nystedt, Curt L. Fi 20
Nystedt, Stig H. Fö 9
Nyström, Carl Rudolf P. K 27
Nyström, Holger R. B. Jo 1 31
Nyström, Sigvard E. V. H 11
Nyström, Örjan N. T. B 12
Näsholm, Birger Fi 9 14
Näslund, Nils-Eric U 33
Näslund, Stig U 24
Näverfelt, Arne S. B 8
Nöteberg, Rolf M. Ju 9 39, U 18

O
O'Konor, Bengt G. W. Fö 2
Obert, Gunilla U 46
Odelgard, Bengt K. G. Ju 62
Odén, C. Bertil UD 3
Odén, C. Åke K 8
Odencrants, Carl J. E. S 13
Odhammar, J. E. Ivan Ju 46
Odhnoff, E. Camilla S 22
Ogner, Stig V. Fö 4
Ogvall, Dan O. Ju 57
Ohlin, Göran UD 1
Ohlin, Tomas I 9
Ohlson, Björn I. B 5 8
Ohlson, Olof S. Ju 63
Ohlsson, Bengt M. Fi 9
Ohlsson, K. Börje Jo 16
Ohlsson, K. Olle A 20
Ohlsson, Lennart Å. A 1
Ohlsson, P. T. Ingvar Ju 10, UD 1, S 7, A 1
Ohlsson, Sigyn U 36
Ohlsson, Åke H 13
Olderin, Gunnar O. A 5
Oldertz, Carl M. Ju 9 39
Olerud, Eric Hj. K 11, Jo 11 13
Olhede, Sven-Göran K 26
Olhede, Torleif E. Fö 7 14
Olofson, Erik G. Fö 5
Olofsson, K. Oscar U 22
Olofsson, Margot U 20
Olofsson, Sören Fi 30, U 26
Olson, Sven-Olof A 7
Olsson, Agne Henry O. Ju 63, U 44
Olsson, Alf E. Fi 17
Olsson, Anthe U 54
Olsson, Bengt K. Ju 34, S 2, Fi 26
Olsson, Bengt M. Jo 16
Olsson, Birger U 27 37
Olsson, Björn E. U 2
Olsson, Bo Armand U 22
Olsson, Carl Olov K 7
Olsson, Claes Olof Fi 30
Olsson, E. Billy Ju 56 72
Olsson, Elisabeth U 24
Olsson, Elvy E. Ju 35
Olsson, Esbjörn B 5 8, I 7
Olsson, Ewy B. K 31
Olsson, H. S. Artur U 13 30, A 12
Olsson, Hans B. U 15
Olsson, Hans G. Fi 5
Olsson, Hans I. Ju 48, Fi 15
Olsson, Holger S. A 16
Olsson, Inger M-A. Jo 13
Olsson, J. Malte Jo 2
Olsson, Jan E. A. I 10 26
Olsson, Jan O. Fö 4 7
Olsson, Johan A. I 24
Olsson, K. Helmer Jo 1, I 1
Olsson, K. R. Bertil S 14
Olsson, Karl-Erik T. Ju 56
Olsson, Kåre I. I 27
Olsson, N. Martin Kn 15
Olsson, R. Ingeborg Ju 44
Olsson, R. Lennart U 2
Olsson, Rune I. K 14, A 1, Kn 13
Olsson, S. O. Bertil U 10, Jo 17, A 4
Olsson, Sune B. B. Ju 45, A 23
Olsson, Tor K 30
Olving, Sven U 23
Orava, Olavi A. (Olle) S 2, U 18
Ording, Jan Ju 45
Oredsson, Malte K 37
Orehag, N. Lennart H. S 5
Orell, P. Krister B 15
Orlando, A. N. Henning I 7
Orring, Jonas A. Ju 34 45, S 2, U 10 24 36
Orrsten, Henning K 2
Orrö, Sven-Erik O. Fö 15, H 3 13
Orstadius, Else U 37
Oscarsson, Bo S. I. Ju 64
Oscarsson, Gösta H. B 7 12, I 18
Oskarson, K. F. Gunnar A 9
Ossvik, Kristina A 12
Ostwald, Jan U 42
von Otter, Casten H. Fi 14
Otterberg, L. Håkan Fö 8
Ottersen, J. Ottar U 3
Ottoson, Dan A. I 21
Ottoson, Ivan S 4
Ottosson, C. E. Holge I 11
Ottosson, N. Sigurd U 2
Ovegård, Lars O. Jo 11 13 14 30
Ozolins, Berit U 22

P
Palm, Anders K. K 9
Palm, Böret K 20 27

Palm, Jan A. H 9
Palm, Jonas U 37
Palm, N. Sture U 14
Palmaer, S. G. Eva Ju 34
Palme, S. Olof J. Ju 56
Palme, Thomas O. V. UD 4
Palmér, S. A. Anders I 29
Palmstierna, Carl Oswald S 31
Palmstierna, Hans A. K. Ju 56, Jo 5 19
Pantzerhielm, Sigge-Wilhelm I 24
Parasnis, Dattratray S. I 25
Parding, Sven H 12 13
Paul, Karl-Gustav U 23
Paul, Lars A. Ju 45
Paulsson, G. Valfrid V. Jo 13 14, I 13
Paulsson, Gustav V. I 18
Paulsson, Kurt-Inge Ju 56
Paulsson, Solveig U 24
Paulsson-Nordling, Kerstin E. A 7
Pavliska, Petr U 15
Pederson, Mona U 42
Pedersson, T. Svante Fi 14
Pehrsson, Maj R. A 18
Pehrzon, Lars H 13
Pellijeff, F. H. Alexej K 28
Pellnäs, Bo Fö 7
Pernelid, V. Åke E. Fi 35, I 9
Pernow, Bengt B. U 10
Personne, Jon M. Fi 3, I 19
Persson, Ann U 2
Persson, Annie V. A 1
Persson, Börje A. Ju 40
Persson, Carl J. G. Ju 10 45
Persson, E. Yngve S 11
Persson, Einar U 22
Persson, Ernst G. I 20
Persson, Fritz J. H. K 13
Persson, G. Bertil Fi 16
Persson, Gert I. E. Ju 10, Fi 35
Persson, Gustav B. Ju 34, S 11 22, A 17
Persson, Göran A. I 23
Persson, Henry A. U 20 30 36 51, A 12 17
Persson, I. Christina Ju 36
Persson, Inga K. A 2
Persson, Kell H. Kn 15
Persson, Kurt-Inge H 8, I 28
Persson, Lars Bertil Fö 7
Persson, Lars E. H. Fi 36
Persson, Lars H. H 2
Persson, Lena A-M. A 17
Persson, N. Arne K 1
Persson, Per I 27
Persson, Per Gustav Ju 3
Persson, R. Eskil H 1 7
Persson, Ragnar Fö 7
Persson, S. Anders V. K 7
Persson, Sigurd F. U 8
Persson, Staffan Fi 15, I 9
Persson, Sten U 51
Persson, Sture B 9 16
Persson, Sven G. F. Jo 6 16 18 22
Perstedt, Ulf E. U 30
Peterson, Thage E. G. Ju 34 56, S 2
Peterson, Tore E. S. I 8 19
Petersson, Bengt-Eve A. Jo 24
Petersson, Bo E. A 1
Petersson, Carl-Gunnar I 18
Petersson, Carl-Gustaf Fi 18
Petersson, Gunnar A. B. A 5
Petersson, Hans E. Ju 70
Petersson, Kerstin S 27
Petersson, Olof H. E. S 2, A 23 26
Petersson, Per-Axel J. O. Fi 30
Petersson, Per M. UD 3, Fö 15
Petrelius, Torsten S 29
Petrén, Finn M. A 19
Petri, Carl Axel H. Ju 9, S 11
Petri, Gunnar G. B. Fö 7 15, U 54
Petrini, K. H. (Hasse) Kn 2
Petrini, Olle Ju 20
Pettersson, A. Georg Jo 21
Pettersson, Alf S. Kn 11
Pettersson, Bengt A. G. A 22, I 18
Pettersson, Björn G. A 12 17
Pettersson, Eric B. A 17, I 3 18 19 28 29
Pettersson, Harald A. I. I 12
Pettersson, Håkan U 42
Pettersson, Karl K 13
Pettersson, Karl-Henrik Jo 20, I 9
Pettersson, N. Allan I. Fi 30
Pettersson, N. Lennart Ju 66, U 56, Jo 13, I 1 9 29
Pettersson, N. Ove U 23
Pettersson, S. Arne Fi 24, A 17
Pettersson, Sten-Åke E. U 30
Petzäll, Ingvar A. I 24 29
Peyron, Ulf C. C. Fi 20
Philipson, Lars H. G. U 2 15
Philipson, Leif U 24
Philipson, P. Göran I 20
Platin, Ulla-Britta A 17
Polstam, K. Åke S. Ju 15 45
Poppius, Hans D. S 7, U 23
Porne, G. Åke U 28
Prawitz, Jan UD 2
Printz, Å. Lennart Ju 45 47
Pripp, Nina M. E. Ju 34
Prom, Peter F. G. S 23
Präntare, Bo L. O. Fi 30

Puke, Carl G. M. Jo 21
Pålsson, E. Roland U 54
Pårud, Nils G. A 18

Q
Qvarnström, Björn O. Fi 14
Qviström, N. Jörgen Ju 66
Qwist, Lars S. E. Ju 23

R
Rabenius, Lars E. R. Ju 54
Radesjö, G. Wivi-Anne H 15
Ragnarson, Per I 27
Ragnarsson, Eva U 34
Ragnä, Nils E. A. Fi 7
Rainer, A. Ove Ju 18 45 66
Rambe, Sven O. F. A 7
Ramström, Dick O. U 23
Rangne, Bo Fö 7
Rangnitt, F. Harald O. Ju 6
Rangrost, Johny A. P. A 26
Ranhem, Lars H. K 1
Rask, Andreas U 37
Rask, Karl A. Jo 16
Rasmuson, Anders S. H. U 2, I 29
Rasmusson, Anders H 12
Redgert, Jan I. G. S 27
Redvall, Knut L. I 9
Regnéll, Carl Göran S 11
Regner, Göran I. F. Ju 50
Rehn, L. Gösta S 26, A 1 2 17
Rehnberg, K. Bertil Ju 34, S 2, A 12 17
Reimer, B. Ingemar B 5
Reinans, Sven A. Kn 15, A 4
Reinius, Erling U 23
Rembe, Rolf D. Ju 21
Renborg, Ulf B:son Jo 6 16
Rengby, Sven F. N. Ju 8
Rengholt, Ulf N. I 6
Renlund, R. Gösta Fi 1
Renning, Torsten Kn 12
Resare, Alf C. R. Fi 39
Resare, Bengt C. M. Fi 2, U 17, I 19 24
Reuterswärd, Anders P. E. A 12 22
Reuterswärd, Carl R. Fö 5
Reuterswärd, Claes U 36
Rexed, Bror A. Ju 34 45, UD 1, S 2 7 20 26 30
Rey, Lars H. I 22
Rhedin, Carl Werner E. A 15
Riberdahl, Curt S. Kn 6
Ribrant, Gunnar C. H. I 1 18 19 22 25
Richardson, N. Gunnar E. U 24 32
Rickard, Bengt O. K 24 30
Ridal, Håkan Kn 13, I 18
Riedel, Georg M. L. U 22
Riesenfeld, Harald U 37
du Rietz, Ulf K 32
Rigbäck, Berndt G. S 4 12
Rinder, K. Lennart S 29
Rindlöw, Leif G. K 5 36
Ringaby, Per-Eric Jo 3, Kn 9
Ringborg, S. Erland S 7, U 18 40
Ringborg-Walldeck, A. Elsie H 2
Ringdahl, Jan Fi 30
Ringh, Per Arne Fö 7
Ringholm, Bo I. K. A 17 12
Ringius, Gösta Ju 49
Ringmar, R. Torgil U 22
Ringstedt, Nils A. E. H 6
Ringström, Björn M. Ju 10
Ritter, Kristin M. S 14
Rodhe, Birgit U 37
Rodhe, Gösta Ju 26, U 3
Rodhe, Sten U 37
Rodin, Anders U 34
Rodin, Göran B 11
Rogestam, Christina U 51
Rollén, Berit Ju 34, U 49
Rollof, Sven-Ivar U 48
Romander, Holger A. G. Ju 2 10 45 71
Romanus, L. Gabriel Ju 16, H 4
Romanus, Sven E. Ju 20
Romson, Rolf Jo 29, Kn 6
Ronne, Bengterik U 2
Roos, Birger S 9
Roos, Carl-Martin Ju 62
Roos, Kurt H. G. S 23
Roos, Thorbjörn Kn 6
Rosberg, K. Gustav A. B 1
Rosell, E. Egon Fö 3
Rosell, Lars-Erik U 22
von Rosen, Elsa-Marianne U 46
Rosén, Göta S 10
von Rosen, Hans J. D. Jo 28
Rosén, Nils-Arne U 2 23
Rosén, Nils Gustav K. Fö 12, U 32
Rosén, S. Åke H 5
Rosenblad, Esbjörn C. A. UD 2
Rosenblad, Urban S. Fi 14
Rosengren, Arne Ju 23
Rosengren, Bodil S 5, U 30
Rosengren, Karl-Erik B:son Fi 30
Rosqvist, G. Birger K 36, Jo 13
Rosqvist, Nils O. UD 4 5
Royen, Sverre N. H. Ju 34, S 2 3 23, U 48, I 18
Rude, Karl R. S 16, K 30 33
Rudén, Allan N. Fi 7

Rudhe, Rolf S. U 18
Rudholm, Sten J. G. Ju 7 10
Rufelt, L. Henry B. U 2
Rugfelt, K. E. Lennart Ju 34
Rullgård, K. Åke I 9
Rundblad, Bengt G. A 1
Rundkvist, Åsa I 9
Rundlöf, G. Arne M. Fi 36
Rundquist, Gerhard I. A. I 19 21
Rundquist, Åsa I. U 35
Rundqvist, Karl-Ingvar A 7 16
Rune, Christer L. Ju 28 33, K 30
Runestam, Lilian U 46
Runnström, Hans K. L. Jo 21
Ruong, Israel U 25
Rutberg, Britt D. Ju 35
Ryberg, Marianne U 15
Rydback, A. V. Lennart S 18
Rydbeck, Margareta A. S 21
Rydberg, H. Jan A. Ju 64
Rydberg, Karl-Evert H. Fi 43, H 3
Rydberg, N. G. Harald I 18
Rydberg, Olle Ju 9
Rydberg, Ulf Fi 4
Rydbo, Folke Jo 14 20
Rydén, Jan E. Fi 14, U 2, Jo 2, A 2
Rydén, N. Rune G. Jo 21
Rydén, Sven-Erik A. Ju 23
Rydh, Olof G. G. I 6 16
Rydholm, Björn A 3
Rydin, Bengt C. K. Ju 24
Ryding, Gunvor I. K 36
Ryding, Göran P. G. UD 4 5
Rydstedt, Bo S. Fi 41
Rylander, Nils B. Ju 56
Ryman, Jan-Erik I 4
Ryman, Sven-Hugo G. Ju 47
Råby, K. Gösta U 17
Rånby, Bengt U 23
Räf, Lars E. K 10
Rönnelid, Kjell U 24
Rönnung, Catarina E. M. U 50
Rönquist, Karl-Axel Kn 4
Rönström, B. Thomas U 25 54 58, B 12

S

Sagnert, Stig E. Fi 25
Sagrén, K. Åke Fö 15
Sahlén, Anders F. Fi 11
Sahlén, Hans U 36
Sahlin, Eric H 15
Sahlin, Jan Kn 6
Sahlström, Sven C. H 2
Salenstedt, Carl-Rune I 15
Salin, Sven U 33
Salomonson, C. Stig R. Fi 7
Samuelson, Stig J. E. K 6
Samuelsson, G. Yngve S 13
Samuelsson, Kurt O. A 1
Sandahl-Håkansson, Christina U 24
Sandberg, A. Birger U 7
Sandberg, A. Palle G. Fö 7
Sandberg, Elisabeth Ju 34
Sandberg, K. Bertil A 24
Sandberg, K. G. Ulf Fö 8
Sandberg, Lars G. A 17, I 11
Sandberg, Sten K 12
Sandberg, Sture A. Kn 13
Sandberg, Ulf U 34
Sandblad, Carl-Erik V. S 5
Sande, Jens K 10
Sandebring, Hans E. A 17, I 18
Sandestedt, Birger U 4
Sandgren, C. Lennart Ju 45 53, S 2 7, U 10 31 39
Sandin, Kenneth U 29
Sandlund, Maj-Britt L. Ju 34, B 5
Sandqvist, B. Eje G. Jo 5
Sandqvist, Ingrid R. J. Ju 10
Sandqvist-Örnberg, Berit M-L. U 18 40
Sandström, Carl-Eric D. A 19
Sandström, Carl Olof Fi 19
Sandström, Kjell H. F. I 19
Sandström, Per T. M. Ju 20
Sanell, Åke P. U 20
Sanfridsson, K. I. Arne U 55
Sanmark, P. Arvid L. U 13 20
Sanner, Lars-Erik Jo 9 28
Saretok, Paul K 28
Sarman, Arthur H. U 5
von Schantz, K. Philip G. Fi 37, U 8 42
Scheffer, C. Gunnar U. Fi 37 40
Schein, Harry Fi 30, U 14
Schele, Märta U 22
Schelin, Bengt A. E. Jo 10
Schelin, Leif U 39
Scherwin, Olle U 22
Scheutz, Claes-Herman Kn 11
Schierbeck, Per W. Ju 41 56
Schill, Åke I. Ju 68
Schmiterlöw, Carl G. U 18, Jo 2 9
Schultz, Göran O. H. I 4
Schultz, J. Allan S. Fi 12
Schurmann, E. Åke J. K 14
Schück, Johan H. Ju 56
Schyl-Bjurman, Gertrud S. S 5, U 30
Schöldström, G. Arne M. A 4
Schönmeyr, C. Richard A. Ju 62, Fi 25
Schött, Lars E. Kn 16
Secher, Jörgen U 37

Sedvallson, B. Gunnar H. I 13
Seger, S. Walter K 29
Segerstedt, Torgny S 7, U 32, Jo 9
Sehlstedt, Ossian A. B 7
Selén, Jan Olof K 24
Selin, Nils-Arne Fö 6
Selin, Sven Ju 51
Selinder, Inge U 24
Sellergren, Lars U 22
Sellgren, Rolf O. M. K 1 28
Sellvall, L. Göran Fi 34
Sem-Sandberg, Sverre G. I 9
Senning, Claes O. Jo 7
Sernklef, Harry T. W. U 22
Severin, Erik J. K 2
Shaikh, Naz Ahmed I 25
de Shárengrad, C. Allan R. Jo 17
Sibe, Jan U 13
Sidenbladh, Karl H. Ju 71
Sidenbladh, Karl J. E. Ju 52
Sidenbladh, Thomas P. I 23
Siegbahn, Bo L. G. I 29
Sigeman, Tore I. A 14
Sigvardsson, Bejron K. G. I 9
Silén, Ulla-Britta U 25
Silenstam, Erik U 24
Silenstam, N. Per A. A 2
Silfverberg, Bengt U 36
Siljeström, Sten G. L. Ju 3
Sillén, Bo S. A. I 18
Silow, C. Ivan H. Jo 21
Simon, Dorothée U 42
Simonsson, Peter M. O. Jo 10
Simonsson, Tord L. W. U 9
Simu, K. Birger E. Ju 40
Siven, Claes-Henric A 1
Siöalth, G. Birger Jo 6 7
Sjunnebo, K. Ivan L. Ju 56
Sjöberg, Arne Kn 13
Sjöberg, E. Arne K 1
Sjöberg, K. Fredrik V. Fö 3
Sjöberg, K. G. Magnus Ju 55
Sjöberg, Margit E. S 22
Sjöberg, N. Björn V. S 16 24, A 11
Sjöberg, O. Torgny Jo 17
Sjöberg, Tage B. Ju 45, S 6 10
Sjöblom, S. Åke I 12
Sjöborg, N. Elvir Jo 24
Sjögren, G. Inge G. K 10
Sjögren, Henrik A. S. U 55
Sjögren, Kerstin U 24
Sjöholm, Eric G. R. Fö 10
Sjökvist, Stig A. R. K 1
Sjölander, J. Bertil Ju 14
Sjölin, C. Stig B. S 31
Sjönander, Bo Jonas Ju 53, Fi 11, B 2, I 26
Sjönell, I. Marianne S 24, Fi 13
Sjönell, P. Bengt G. I 23 29
Sjöquist, Hans E. S 16
Sjöqvist, Eric G. U 13
Sjöqvist, Erik S. Kn 11
Sjöqvist, Gunnar A. H. U 22
Sjöstedt, K. Lennart T. S 16, K 9 33, Jo 10
Sjöstedt, Karl-Gösta U 24
Sjöstedt, T. H. Christer K 36
Sjöström, Hans U 39
Sjöström, N. Gunnar U 22
Sjöström, Åke B. S 2 3
Sjövall, Thorsten U 3
Skaar, Nils Ju 62
Skala, Björn I. UD 2
Skalin, E. Douglas S 26 27, Fi 26
Skantz, Anna-Greta Ju 62, S 1, I 28
Skantze, Hugo I 25
Skarell, Gunnar E. A. Fi 23
Skarstedt, Carl-Ivar S. UD 2, Fö 1 9
Skarvall, Karl-Erik Fö 12
Skedinger, Arne H. E. Fö 6
Skeppare, Åke I. A. U 21
Skjönberg, Guldbrand K 11
Skoglund, B. E. Folke Fö 3
Skoglund, Caj U. U 35
Skoglund, Claes G. Fö 14
Skoglund, E. Roland I 21
Skoglund, Erling Ju 45
Skoglund, Olof A. U 28
Skoglund, Owe U 34, S 31
Skogsberg, P. Gösta S 8
Skoog, Karl L. Jo 6
Sköld, Lars G. Ju 45, U 10
Sköld, Per I. Jo 3, I 20
Sköldefors, Walter G. H 7 13
Sköllerholm, S. Ove J. A 9
Slunge, G. Walter R. Fi 26, A 17
Smedmark, Göran G:son B 5 10
Smedsfelt, K. Sigvard I 22
Smith, A. Åke Fi 1, U 1
Smith, Jan U 37
Snellman, Bo K. I 24
Sohlman, P. Michael S. I 19
Sohlman, Staffan UD 1, B 16
Solberg, Jarl C. R. Fi 4
Sondén, Jan A. Fö 7 15
Sonesson, Bertil H. U 10
Spak, Carl-Anton Ju 10 31 44 52
Sparring, G. Lennart K 28
Spendrup, K. Aksel K 25, A 17 20 22, B 6, I 18
Sprinchorn, K. Göran Jo 24
Spännar, E. Gunnar B 14
Spörndly, Barbro I. S 19
Staaf, G. Henning K 17
Stadling, J. Otto V. Fi 18

Stagg, A. Ivan E. Fi 1
Stagh, Marina L. U 13
Stahl, Ivar Fi 18
Stahle, Gun U 34 51
Stahre, L. G. Tomas Ju 70
Stangenberg, Harriet S. T. Ju 32
Stangvik, Gunnar U 24
Starfelt, Nils G. I 23
Stargård, E. Hugo A 5
Stark, Hans O. Ju 74
Stark, K. Birger Ju 45, S 4 26
Starland, Hilding A 7
Stavréus, Sven O. A. Kn 12
Steen, Göran A. K 23 33
Steen, Jan O. R. A 20
Steenberg, Aage U 2
Stefanson, R. Stig S. Kn 4
Stefenson, Bror P. H. Fö 7
Steffner, Bengt G. Ju 17
Stegö, Eskil U 36
Stemme, N. G. Erik I 9
Stenbeck, I. Magnus (Manne) U 55
Stenberg, Bruno Jo 18
Stenberg, Hans O. Ju 62
Stenberg, Nikolaus Jo 18
Stenberg, Oscar Kn 10
Stenberg, S. Härje Ju 32
Stendahl, Anders L:son Fi 4
Steneby, Jan Ju 30
Stenefeldt, Ulf I. Ju 67, U 6
Stenfors, Bo I. L. S 8
Stenhem, Bengt U 36
Stening, F. Birger Fi 25, U 14
Stenkvist, E. Arne Ju 43
Stenlund, Francis U 24
Stenman, Bo M. K 19
Stenmark, Bengt-Erik K 33
Stenmark, C. G. Arnold Jo 28
Stenram, Håkan Chr. M. UD 1
Stenström, Sture B. H 5
Sterfelt, Ove P. E. Ju 18
Stern, Torkel E. Fi 5
Sterne, Bengt G. Ju 14, I 12 28, B 7
Sterner, E. Gunnar E. Ju 45
Sterning, Sten Kn 10
Sterte, Rudolf H. Fi 15
Stetler, Emil U 36
Stiernstedt, K. Jan T. U 31
Stighäll, L. B. Christer A 1
Stigstedt, Björn U 21
Stjerna, G. Henry Jo 29
Stjerna, Kenneth H. S 19
Stjernquist, Nils Ju 50
Stjernquist, Per Nilsson U 10
Stjernström, Per Z. H 11
Stolt, Birgit U 37
Storm, C. Olof U 43
Storm Roxman, Karin M. H 11
Strahl, Gunnel U 46
Strand, Bengt H. Ju 34
Strand, Karl-Erik Fö 7 13
Strand, Karl-Olof G. K 37
Strandberg, Margit I. A 1
Strandberg, Sten Erik S 11
Strandell, Per-Olof I 23
Strangert, Per O. Fö 7
Stridsman, Torsten U. K 13, A 10
Strindberg, Per-Olof J. Fö 2, U 39
Ströhm, Bertil A. U 26
Ström, A. Lennart Kn 1
Ström, B. O. Gunne A 12
Ström, H. Bertil K 19
Ström, Ivan S. Fi 20
Ström, K. Fingal Fi 14 28, U 10, I 3
Ström, Per L. UD 4 5
Ström, Sven Å. S 9
Ström, Turid Ju 35 63 66 67, I 29
Strömberg, Hjalmar K 25 28
Strömberg, Karl-Erik J. I 25
Strömberg, Rolf E. Ju 14, Kn 9
Strömberg-Lind, Karin E. S 5
Strömblad, B. Charles Rune Fö 3
Strömbäck, Erland H. D. Ju 9 39 58 71, K 8 27
Strömgren, J. Holger Ju 45
Strömland, Lennart V. E. Ju 9
Sturkell, Carl-Edvard Ju 39 45 71, S 4
Styrenius, Carl-Gustaf Y. U 54
Ståhl, Ingemar O. L. Fi 30
Stålebrant, Rolf H 13
Stålhammar, Bert E. J. U 38
Stålhandske, O. Lennart Fö 8
Sundberg, Carl Gustaf Jo 20
Sundberg, Ingrid E. Ju 16, UD 1, U 11
Sundberg, Kjell U 24
Sundberg, Kjell M. K 11
Sundberg, Kurt M. A 18
Sundberg, L. Nore I 11 15
Sundberg-Weitman, Brita F. Ju 30
Sundblad, K. Erik Ju 56
Sundblad, Lars G. K 1
Sundelin, Berit B 10
Sundelin, F. Bernhard I 12
Sundelin, Åke Kn 3
Sundgren, E. Roland U 32
Sundgren, Lars J. Fi 4
Sundin, Ake H 3
Sundkvist, K. R. Tage H 13, Kn 9
Sundkvist, Leif U 12 55
Sundling, Sylvia M. Ju 45
Sundman, Per-Olof U 12 52
Sundmark, Bo V. S 1
Sundquist, A. Åke H 2
Sundqvist, Allan U 30
Sundström, Björn G. U 13
Sundström, E. Thorsten S 29

Sundström, John U 23
Sundström, Kerstin M. H 14
Sundström, M. Gudrun Fö 2, Fi 26, Jo 14, I 25
Sundström, Monica E. Fi 21, Kn 13
Sundström, Olof G. A 2 17
Sundström, S. Åke A. U 5, I 25
Sundström, Torsten K 26
Sundvik, K. Ivar U 21
Suneson, Karl-Henrik A. Fö 10
Suttner, Georg U 42
Svahn, Hans L. I 21
Svalberg, Gösta U 46
Svanberg, R. Agneta S 19
Svanberg, U. Ingvar A 3
Svanborg, Alvar S 27
Svanfeldt, Göran H. U 20
Svanström, K. Ivan H. Ju 5, Kn 16
Svantemark, Lennart S. T. K 25
Svantesson, Gustav U 42
Svartvall, B. L. W. Bertil K 34
Svedberg, A. Lage Jo 1
Svedberg, Erik D. Ju 15
Svedberg, Jan A 4
Svedberg, Karl-Erik I 26
Svegelius, Lennart U 22
Svegfors, Mats U 40
Svenke, J. Erik K. I 17
Svenningsson, S. Levi H. S 5, U 24
Svenonius, Per H. I 9
Svenonius, Rolf H. S 8
Svenson, Göte Ju 53, B 2 15 16, Kn 1 4
Svensson, Allan U 34
Svensson, Anders U 39
Svensson, Bengt Å. G. Kn 4
Svensson, Börje A 25
Svensson, C. Bertil Fi 41
Svensson, C. Gösta Fö 6
Svensson, Ella U 24
Svensson, Erik O. K 13
Svensson, Evert I. Ju 16
Svensson, Gunnar U 49
Svensson, Inge G. S 11 13 22, A 23
Svensson, Ingvar K. F. S 4
Svensson, Jörn I 12 23
Svensson, Karl-Eric Ju 45
Svensson, Kjell R. Jo 13, I 4, B 6
Svensson, Leif Å. A 17
Svensson, Nils-Eric Ju 64
Svensson, Olle F. S. Ju 20 50 54, Fi 30
Svensson, Roger G. I. U 18
Svensson, S. Börje F. Jo 14 29 31
Svensson, S. Erik Ju 56, H 13
Svensson, S. Gunnar U 54
Svensson, S. I. R. Erik B 5 8
Svensson, Stig R. Fi 27
Svensson, Sven U 3
Svensson, Sven H. I 25
Svensson, Sven Åke Jo 24
Svensson, Åke E. F. Ju 9
Svenungsson, Arne A. D. Kn 1
Sveri, Knut O. Ju 12 13 18 26 45
Sverne, Tor E. S 4
Svärd, Stig U 38
Svärdström, Karl-Fredrik Jo 16
Swahn, Georg G. H. A 19
Swahn, Jan-Olov Ju 41
Swanson, Owe B 6
Swarén, Ulla M. Ju 39, S 29, Jo 5
Swarting, Sven E. V. H 13
Swartling, Anders J. A. Fi 27
Swedborg, Erik H. Jo 16 23
Swedner, H. H. R. Harald U 12, A 4
Swenson, Dag C. W. S 3
Sylvén, N. Edvard H. Jo 12 28
Säkk, Karl Jo 1 4 16
Sälde, K. A. Henry Ju 25, S 27
Sälgström, Leif U 36
Sävborg-Lundgren, Görel U 34
Sävenstrand, Inger E. S 19
Sääf, Birger U 39
Söder, Karin A-M. U 13
Söderberg, Bengt W. S 4
Söderberg, Bo K. G. U 23, H 10, I 19
Söderberg, Ewert U 26
Söderberg, Jan Jo 13
Söderberg, Johan I 16
Söderberg, Karl U 40
Söderberg, Per Olof K 32
Söderberg, Stig J. F. I 10
Söderberg, Åke M. Fi 15
Söderblom, Monica C. S 12
Söderbäck, Helmer U 38
Södergren, Gösta K 34
Söderholm, Valdemar U 22
Söderlund, A. Göran Ju 10
Söderman, S. Olof Jo 2
Söderqvist, Bengt O. A. S 2 28
Söderström, Bengt H. T:son B 7 12
Söderström, Erik V. Ju 65
Söderström, Kurt I. W. Kn 15
Söderström, N. Torsten I 26
Söfelde, Karin U 15
Sönnerhed, N. Gunnar Ju 31
Sönnerlind, Kerstin I. U 44
Sörensen, S. Ingemar K. Jo 7
Sörenson, Torsten N. U 16

T

Tagg, Philip U 22
Takman, John O. I 17

Tallroth, N. Börje A 1
Tamfeldt, Bengt G. Fö 8
Tammelin, Lars UD 2
Tammelin, Paul A. V. K 31
Tancred, J. Bengt O. Ju 19 39
Tapper, Karl-Herman U 22
Tegnér, Per A. A. I 11
Tegnhed, Lars A. Kn 4
Telestam, Gösta L. Fi 16
Tell, Olof W. U 44
Tenbrink, Anne-Marie A 19
Tengelin, Sten E. U 5
Tengroth, Bengt T. I 13
Tengroth, Karl-Erik
Ju 37, H 13, Kn 3
Tengstam, P. Anders S 2
Tengvall, Ingalill M. S 21
Tengwall, Sven-Erik G. Ju 44
Tennberg, Klas U 23
Ternemar, J. Tommy Fö 5
Ternryd, Carl-Olof K 14 25
Ternström, Anders U 51
Ternström, Olov UD 4 5, H 9
Tersmeden, G. Erik H 1
Terstad, I. Gösta A. Fö 5
Teveborg, Lennart U 22 36
Thalén, Bo D:son K 8
Tham, Carl C. W.
Ju 64, U 10, I 23
Thelin, K. Hugo Jo 17
Theorin, K. Maj Britt Fö 15, H 13
Thomaeus, Bertil E. R. Fi 19
Thomasson, Björn E. U 31 33
Thomasson, Lars M. U 25
Thorell, K. Arne B. K 1 28 29
Thornell, Anders B. Fi 18
Thorngren, S. Bertil Ju 14
Thornstedt, Hans G. Ju 1 8 12 45
Thornström, J. H. Torgny K 33
Thorsell, Siv M. S 5, U 30
Thorsell-Eriksson, Ingalill U 34
Thorsén, E. H. Olov I 19
Thorsson, Inga
UD 1, Jo 13, B 16, I 23
Thorstenson, R. Billy S 5 6 17
Thorstensson, Per-Gunnar H. Fö 5
Thoursie, Kerstin U 34
Thufvesson, Bengt E.
Fö 2, K 14 24, A 1 17, Kn 4 13
Thulin, C. Nils-Åke U 2
Thulin, Einar E:son Fi 12
Thulin, Karin U 46
Thun, K. Ragnar U 2
Thunander, Karl Axel U 22
Thunberg, S. Anne Marie Ju 64
Thunberg, Torsten I. S 21
Thunborg, Anders I.
Ju 53, UD 2, Fö 15
Thunell, Jörgen S. I 4
Thunved, Anders E. S 4
Thurén, Torsten U 45
Thuresson, Erik O. H 5
Thurhagen, Ruben H 9
Thyberg, P. Erik Fö 13 15
Thyberg, P. Jan I 4 13 20
Thyblad, Tom F. F. Ju 45, S 10
Thyrenius, Ingegerd U 22
Thärnström, Kenny U. H. Ju 5
Thörn, Lars-Olof Fi 5
Thörnberg, Ove V. I 16
Tiberg, Lennart F. Jo 16
Tiby, K. Ivar U 31
Tidblad, Bengt G. V. I 15
Tidefelt, J. Sune Fi 18 27, I 1
Tiderman, Gunvor E. Ju 45
Tiger, Bo S. K 29
Tilert, C. Reidar Fi 38
Tillfors, Lars T. L. Ju 34
Tjernström, Sune U 49 55
Tjällgren, Per Olov L. K 36
Tjörnemo, Carl-Erik A. Fö 7
Tobé, Erik I. B 3 13
Tobisson, Lars F.
Ju 56, Fi 27, U 10 36, A 23
Toll, J. Magnus Jo 20
Tollin, Sven U 44
Tomner, J. Sigvard A. I 29
Tomson, Bengt U 34
Tonér, E. Mari-Anne S 19
Torbacke, Jarl U 44
Torfgård, Sven H. C. Fö 6
Torgils, A. Gunnar Ju 27, K 16
Torisson, Tord Å. I 27
Tornberg, E. A. Gunnar K 22
Tornborg, Curt G. F. U 58
Torstensson, Lennart G. B. A 4
Tottie, Lars W. Ju 16
Trana, Folke K. E. Jo 3
Tranell, Olof H 6
Trankell, Arne A 4
Troedsson, Ingegärd Ju 34, S 4
Trost, Jan L. E. Ju 16
Trotzig, Birgitta U 37
Trotzig, C. Fredrik J. Ju 10, Jo 5
Trotzig, C. J. Gustaf U 54
Trozell, Bertil U 36
Tryggvesson, G. Rune A 1
Träff, Sven-Olof A. I 24, Fö 14
Tullberg, H. Bertil Ju 37
Turesson, Bo
Ju 14, I 28, A 3 26, B 5 8
Tydén, Christian F. A 24
Tysk, Gunnar I. Ju 47
Tågmark, Sven G. Ju 56, Jo 6 14
Tägil, Sven O. Ju 36
Törnblom, Sten U 24
Törnell, Inga-Britt Ju 28 33
Törneman, J. Algot G. Ju 21

Törnquist, Harry E. S 29, U 2, Jo 2 9, A 15
Törnquist, Leif J. O. Fö 5
Törnqvist, Gunnar E. A 1 10
Törnqvist, Karl-Erik Ju 18
Törnroth, N. Lennarth H 1
Törnström, Kjell U 24
Törnvall, Peder H. Kn 17

U
Uggla, Claës A. Ju 29 63, H 1
Uggla, G. Inga-Lill S 7 14 26
Uggla, Karl-Lennart Ju 34, Fi 7 28
af Ugglas, G. S. Bertil A 17
Uhler, Jan E. I 22
Uhlin, J. Åke U 42
Uhlin, Karl-Erik Fi 2
Uland, Ulf L. K 31
Ulander, Lars G. H 15
Ulfhielm, Monica H. V. Ju 34, Fi 32
Ulfward, E. Bertil A 13
Ullberg, Sven G. A 15
Ullberger, Kurt U 4
Ullenhag, Jörgen U 34
Ullsten, S. K. Ola UD 1 2 5, B 5 8
Ultvedt, Per-Olof U 42
Ulveson, H. N. Ingemar U 18
Ulvfot, Benkt H. Fi 37
Ulvhammar, E. E. Birgitta S 2
Unckel, Per C. G. Ju 56
Unghagen, Harry K 29
Unnerbäck, K. E. Eyvind U 4
Utberg, Rolf F. K 32, A 19
Utsi, Lars U 25

V
Vahlberg, Gustav E. K 19, Fi 14
Vallerö, Rolf A. T. Ju 10
Vallquist, Gunnel U 37
Valtersson, Bert E. Ju 45, S 5
Vasseur, Erik J. E. A 15
Vennberg, Karl U 37
Verständig, Sigmund Jo 4
Vessby, Erik J. M. I 21
Vestin, F. E. Margareta Ju 34, U 31
Vestlund, A. G. (Gösta) S 10, U 20 30 36 38
Viberg, Stig-Olov H 4
Vieweg, Lars I. K 25
Viklund, Margareta S 19
Vilhelmson, Åke Ju 58
Vinde, Pierre L. V. Ju 53, B 2
Vinell, Lars G. Fi 30, I 5 25
Vinge, Per-Gunnar Fi 21
Vinthagen, Rolf K 38, Fi 21
Virdebrant, Carl-Erik B. U 42 52
Virdesten, Sten G. Fö 5
Virgin, G. Ivar Fi 21
Vogel, Lorentz W. Fi 14 28
Vogt, Viktor L. S 2
Voss, Bertil G. P. K 30, U 5
Vrethammar, K. Harald A 5

W
Wachtmeister, Hans W. A:son Ju 59
Wachtmeister, Knut G. N. Ju 72, K 38
Wachtmeister, Nils E. G. K 34
Wadbeck, Wilhelm U 38
Wadell, Ulla G. S. A 23
Wadensjö, Eskil W. A 2
Waern, Per Axel H 13
Wagner, G. F. Wilhelm Fö 9, K 7 26 34 35
Wahlberg, E. Marianne Ju 34
Wahlgren, E. Göran Fi 5
Wahlgren, U. Iwan B. S 18
Wahlström, Bror A. Ju 16
Wahlström, J. Klas E. Fö 7
Wahlström, Per K. V. Kn 11
Wahlström, Stina M. A 4
Wahlström, Tommy U 24
Wahrby, Hans O. U 8
Wahren, Carl E. T. UD 1
Walander, Anders Fi 27
Walander, Håkan I. S 13, A 23
Walberg, Sten S. Fi 18 31
Walck, K. Janne Fi 38
Waldén, G. Louise Ju 34
Waldenby, Torbjörn Ju 56, I 12
Walin, Gösta A. Ju 56
Wallberg, Klas H. S. S 26, A 13
Wallberg, Ursula Ju 23, U 5
Walldén, G. Rudolf Ju 41
Walldin, Carin U 38
Wallén, Per-Edwin M. Ju 13 26
Wallenberg, Jarl-Erik S 13
Waller, Tage E. U 2
Wallerius, Olof H 1
Wallin, Alf G. Jo 9 11 27
Wallin, Allan Ju 53, I 6
Wallin, H. Roland I 22
Wallin, John-Olof A. K 40
Wallin, M. Margareta (Greta) S 6
Wallin, Nils K 32
Wallin, Per J. Ju 30
Wallin, Sten-Erik J. Ju 14, Jo 24
Wallin, Åke Kn 10
Wallman, Folke V. I 25
Wallmark, Nils S. B. U 13
Wallner, Calle J. A 19
Wallner, Helmer Ju 37

Walter, T. Viking U 17
Waltersson, Bert U 24
Wandén, Stig U 36 58
Warby, Elsa M. U 30
Ward, Bengt U 45
Ward, Kurt K. B. S 2, Kn 4 10
Warensjö, J. A. Folke Jo 29
Warholm, M. Birgit Ju 62
Wass, Lars A. I 15
Wassén, Brita E. Fö 5
Wedar, Folke U 22
Wedel, Bengt U 44
Wedell, N. Gunnar I 9 29
Wedin, Nils J. S 28, K 38
Wedmalm, Per O. R. S 9
Wehlin, Sven I 3 18
Weibull, G. Lennart Fi 30
Weibull, Martin C. U 40
Weidstam, Åke Ju 27
Weinehall, Lars E. J. Ju 56
Weinz, Erik U 10
Welander, Gösta Fi 33
Welin, Einar I 6
Welinder, P. E. Carsten Fi 2
Wellenius, Lennart U 23
Weman, Gunnar U 37
Wemminger, Lars V. U 2
Wendel, Folke L. Å. Fi 30
Wendel, Sven G. I 9
Wendt, Curt A. G. Jo 21
Wenker, Stig-Eric Jo 8 21
Wennberg, Ulla U 42
Wennerberg, Sigfrid B. S 9, I 23
Wennerfors, Alf A:son Fi 4
Wennerholm, Peter H. B. Fi 17
Wennerhorn, Karl Otto L. Fö 2, K 11 19 26
Wennerström, Ragnar Fi 30
Wennström, Gunnar S 26 2, U 35
Wentz, Nils O. Ju 5, S 24
Werbell, Bror I. Fi 26
Werding, Jan A. Fi 5 18
Werdinius, Claes A. Fi 33
Werkö, Lars S 28
Werner, Gösta U 14
Werner, J. Bertil H. Ju 22 32
Werner, Lars H. A 17
Werner, N. Mårten S. Fö 10
Werner, Odd U 22
Werner, Ulf C. L. Fö 4, Fi 28
Wessberg, Göran Fö 7
Wessel, Jan K 12
Wessén, E. Vilhelm A. Jo 29, A 25
Wessman, Sven A. U 22
Wessman, Yngve K 12
Westberg, H-O. (Olle) Fi 33, A 26, Kn 17
Westberg, Sven U 2
Westberg, Swen E. G. Jo 7
Wester, Jan Ju 45, U 36
Wester, Kristina S 5
Westerberg, Erik J. Fi 30
Westerberg, Lars G. I. A 9
Westerberg, Sven H 9
Westerlind, Erik A. K 10
Westerlind, N. Peter Ju 23
Westerlund, S. Harald I 4
Westerlund, Uno U 33
Westerståhl, H. Jörgen Fi 30, U 55, A 1
Westin, Aina V. H. A 24
Westin, Gunnar A. E. U 4
Westin, J. Olle Fi 38
Westlin, E. Arne Jo 14, A 7, I 17
Westling, Otto J. A 7
Westlund, J. Georg K 31 34
Westman, Helny I. Ju 34
Westrup, C. Richard U 24
Wettemark, Oskar G. Fö 7
Wetterberg, Gunnar Ju 56
Wetterberg, Ulf U 36
Wetterblad, R. Ingmar T. Fö 8, U 22
Wettergren, B. M. Elisabeth B 16
Wetterhall, Sven C. E. Ju 14, Jo 24, B 12
Wetterholm, Bengt A. W. I 9
Wiberg, G. Lennart E:son Ju 3
Wiberg, N. Ola R. Fö 8
Wiberg, Ragne Ju 56, H 13
Wickberg, Arne W. K 28
Wickbom, Sten G. B 10 11
Wickbom, Torsten A. U 3
Wickman, H. Krister Fi 11
Wickström, Bo G. Fi 30
Wictorsson, Karl-Eric A. S 2 28
Wictorsson, Åke V. Ju 68, S 17, Jo 16 21
Widding, N. Åke W. Ju 9, Fi 22
Wide, N. Gunnar Ju 45
Widegren, Björn G. Ju 5
Widell, C. Gösta Jo 1
Widell, Lennart G. I 13
Widén, K. A. Ingvar Jo 9 12 16 23 29
Widerberg, Bertil R. Jo 7 10
Widgren, Jonas O. A 4
Widman, Mona G. U-B. S 27
Widmark, P. Sverker V. Fi 15 20 33 36, U 5
Wiebe, Stig W. O. K 9 17
Wiege, Lars B. U 5
Wieslander, K. H. Bengt U 41, H 7
Wigardt, Hans G. T. Fö 2
Wiggen, Knut U 22
Wigur, J. T. Rolf Fö 13 15
Wiik, Curt H. I 22
Wijkman, Anders I. S. I 17

Wijkman, E. Gunnar B. U 2, Jo 9
Wik, Lars U 36
Wikberg, J. Axel Jo 3
Wiking, Barbro U 24
Wiklund, Bengt O. Ju 20 31, U 13, A 12
Wiklund, Karin B 5
Wiklund, S. A. Daniel Ju 7 22 45, S 4
Wiklund, Svea S. S. Ju 6, S 26
Wikman, C. Gunnar S 2, A 13
Wikman, L. Åke Jo 21 30
Wikrén, R. O. Gerhard Ju 31, A 7 16
Wikstrand, Rolf A. I. U 10, A 18, I 22
Wikström, C. Arne Ju 17 22
Wikström, Hans F. U 23
Wikström, Harry J. B 14
Wikström, Jan-Erik Fi 30, U 36 48
Wikström, K. Arne Ju 45
Wikström, Solveig R. H 2
Wikström, Åke B 10
Wilander, Sven E. S 23
Wilhelmson, Lars E. Ju 31
Wilhelmsson, A. Börje S 11
Wilhelmsson, Arne E. Ju 17 24
Wilhelmsson, Bengt V. S 12
Wilhelmsson, K. Hans B. I 23
Wilken-Ferm, Birgit B 10
Willart, N. Bo Fi 12
von Willebrand, Karin M. Fi 25
Willén, S. Kristina (Kerstin) A 17
Willig, Anna S 30
Wilow, Kay Gunnar A. U 35
Wilson, Sven T. Ju 21
Winberg, Henrik K 26
Winberg, S. Håkan Ju 45, Fi 30, Kn 4
Winéus, Bengt G. Fö 8
Winqwist, Carl-Henrik U 5
Winther, S. I. Eva A 17
Wirén, Erik T. A 1
Wirmark, B. David I. UD 3
Wirtén, Rolf G. S. Jo 8, A 4
Wisén, Jan H. B 15
Wistrand, Birgitta M. S 23
Wittorp, I. Birgitta Ju 16, S 20
Wivstad, O. Ingvar I 4
Wohrne, Vulf O. I 16
Wolrath, E. Birgitta U 2
de Woul, Bert T. Ju 10 57
Woxén, Ragnar U 1
Wranghult, Hans O. Ju 13
Wredenfors, H. E. Walter I 25
Wrigert, Anders U 36
Wulff, Kurt E. Fi 5
Wulff, Torgil H. UD 2
Wåhlberg, Rune U 22
Wååg, Nils Erik I 17
Wängberg, Hans-Åke Ju 38, K 11
Wärme, Ulf B. H 11
Wärnberg, Erik G. Fi 18
Wärneryd, Bo U 3
Wärneryd, Karl-Erik U 5 55
Wärneryd, Olof I. K 24, A 1
Wästberg, Per U 12
Wästfelt, Tom H. U 44

Y

Yngvesson, Nils H. B 15

Z

Zeime, Claes A. Ju 22 45 70
Zetterberg, Jan U 46
Zetterblad, Ulf S 2
Zetterlund, Sven U 24
Zetterquist, Urban G. U 15 40
Zetterquist-Qwerin, Agneta E. E. S 18
Zetterström, Harald U 42
Zetterström, Rolf O. F. U 10
Zetterström, Sven N. Fi 17
Zetterström-Lagervall, Gerd M. S 30

Å

Åberg, C. Anders I 29
Åberg, Carl Johan K 25 28, Fi 26, U 5
Åberg, Ch. Georg Jo 4 7
Åberg, Fritz A. B 3 15
Åberg, Gertrud U 3
Åberg, Gunnar I 16
Åberg, Hilding Ju 58 62
Ågren, Carl-Henrik Jo 16
Ågren, Enar I 13
Ågren, Lars S 29, A 17 18 26, B 4 16, I 18 29
Åhlén, Lars Ju 46
Åhrén, Anders Jo 18
Åhström, N. Åke A:son Fi 5
Åkerblom, Dick M. U 30
Åkerdahl, Magnus F. Ju 24
Åkerfeldt, Sven Eric Jo 13
Åkerlind, Allan J. G. S 1
Åkerlund, Hans E. A 26
Åkerlund, Henrik Ju 6
Åkerman, N. Håkan Jo 29, I 2
Åkerström, Olof U 42
Åkesson, Hans O. Ju 16
Åkne, L. Roland Ju 21
Åman, O. Valter Ju 72, A 6
Åmark, Sven O. F. K 12
Ångström, Rune T. I 12 17

Åqvist, N. Erik M. U 14
Årlin-Jussil, Ingrid S. B 16, Kn 4
Åsander, Sven G. K 20
Åsberg, Christer U 37
Åsbring, Lars-Göran G. Ju 33 38, B 5
Åsgård, Bo H. Fö 6
Åsling, Nils G. A 17
Åstrand, Göran S 26, Kn 5
Åström, Birger C. G. B 3
Åström, C. Sverker Ju 53, UD 2
Åström, Kjell U 48
Åström, Lars-Åke E. UD 1, S 7 26, A 11
Åvall, Sven K. Ju 24

Ö
Öberg, Alf K 13
Öberg, Bernt S 17
Öberg, N. P. Kjell A 4
Öberg, N. Sture Ju 64, A 1
Öbrink, Karl Johan U 2
Ödman, Margot E. S 24
Ödman, Mats O. U 2
Ödner, E. P. Sture I 26
Öh, E. Tage I 18
Öhlund, Per T. U 40
Öhman, Anders R. Ju 24
Öhman, Frank G. H. H 14
Öhrn, J. Bruno K 1 3
Öhrn, K. Joel G. Ju 57
Öhvall, O. Bertil Kn 9
Önnesjö, Mats S. G. B 6
Örn, Claes H. G. Ju 50
Örne, Ingegerd U 48
Örtengren, Jan Henrik H 11
Östensson, Olle I 21 25
Öster, Karl Olov Ju 37, Jo 5 23
Österberg, David V. U 1
Österberg, Gunnar R. H 3, A 17, I 10 26
Österberg, Olle U 30
Österberg, Rolf V. Fi 30, I 5
Österblad, J. Ivan Fö 7
Österdahl, Lars-Erik O. Fö 7
Österling, A. Olov (Olle) U 51
Österlund, Tord H:son Ju 10
Östling, Olle I. Ju 23
Östling, Sven K 28
Östlund, Hans-Erik U 26 45, A 17
Östlund, Harry U 24
Östlund, John O. A 17
Östlund, Zolo U 23
Östman, Alvar G. Ju 53
Östman, Lars J. O. Fi 26
Östman, Lena H 8

Sakregister till kommittéer

A

ADB se *Databehandling*
Affärstidsnämnden H 4
Affärsverk I 11
Aktiebolag Ju 74
Aktiemarknad Fi 5
Alkoholistanstalter S 25
Alkoholmissbrukare S 12
Alkoholpolitiska utredningen Fi 4
Allmän försäkring S 22
Allmän ordning Ju 68
Allmänna handlingar Ju 15
Amanuenser U 53
Andlig vård U 57
Animalieproduktion Jo 22
Anonymitetsskydd Ju 20, 54, 61
Anstaltspersonal Ju 51
Anstaltsvård S 12
Anställningstrygghet A 6
Ansvarsnämnden S 23
Arbetare Fi 6
Arbetarskydd A 21
Arbetarskyddsstyrelsen A 15
Arbetsdomstolen A 6
Arbetsförhållanden K 33
Arbetsgivaravgifter A 23
Arbetsklinik, Statens A 19
Arbetslöshetsförsäkring A 23
Arbetsmarknad
Anställningstrygghet m. m. A 6
Arbetsförmedling A 23
Arbetsmarknadsutbildning A 12
Byggsysselsättning A 20
Jordbruk och trädgårdsnäring A 25
Skyddat arbete m. m. A 18
Sysselsättningsutredningen A 17
Utredningsverksamhet A 2
Arbetsmiljö A 7, 21
Arbetsrättskommittén A 9
Arbetstid K 29, H 4, A 16, 24
Arbetsvård A 19
Arkiv U 6, 44, Kn 2
Arrestplatser Ju 49
Artistbeskattning Fi 24
Arv Ju 4, 16, 20
Arvsskatt Fi 18
Assistenter U 53
Atomenergi I 4, 17
Auktorisation Ju 65, H 6
Avbetalningsköp Ju 23
Avbytarutredningen Jo 23
Avfallshantering Jo 11
Avgiftssystem Ju 14, K 3, I 24, 26
Avtalsgodkännande Fi 29
Avtalsrätt Ju 19, 62

B

Bakteriologiska laboratoriet S 15
Bankväsen Fi 11, 16
Se även *Kreditväsen*
Barna- och ungdomsvård
Barnmiljöutredningen S 20
Barnomsorgsgruppen S 19
Barnstugor S 5, 22
Fosterbarnsutredningen S 6
Försöksverksamhet S 10
Skolans inre arbete U 24
Socialutredningen S 4
Barnstugeutredning, 1968 års S 5
Befordringsförfarande Fö 4
Befäl Fö 9
Begagnade föremål H 14
Behandlingsforskning Ju 18
Behörighet K 9, U 34
Bekämpningsmedel Jo 14
Beredskapsarbete A 18
Beredskapslagar K 4, Fi 22, H 12
Beredskapslagring H 13
Beslag Ju 54
Besvärsorganisation S 24
Betalningssystem Fi 16
Betygsutredning, 1973 års U 39
Bibelöversättning U 27, 37
Biblioteksersättning U 12
Bilarbetstidsutredningen K 29
Bildskivor Ju 67
Bilister Jo 30
Biluthyrning K 27
Biocider Jo 14
Biståndspolitik UD 3
Boendeutredningen B 5
Bolagsform Ju 74
Bostadsförvaltningsutredningen Ju 65
Bostadshygien S 29
Bostadspolitik
Boendeutredningen B 5
Bostadsbeskattning Fi 31
Bostadsfinansiering B 2, 8
Bostadstilläggsgruppen B 10
FN:s konferens om bostads- och bebyggelsemiljö B 16
Låneunderlagsgruppen B 1
Se även *Byggnadsväsen*
Bostadsstyrelsen B 15
Bostadsuppvärmning Ju 37
Bosättningslåneutredningen S 17
Brandförsvar Kn 12
Branschstruktur H 11, 14
Bromma flygplats K 26
Brottmål Ju 13, 20, 22, 61
Brottsbalken Ju 26, 55, 69, Fö 10
Brottsförebyggande rådet Ju 45
Brottspåföljder Ju 25, 42
Brottsskadeutredningen Ju 71
Brottsutredning Ju 54, 57
Budgetering Fö 7
Buller K 11, 33
Butikskoncentration H 2

Bygglagutredningen B 3
Byggnadslagsstiftning B 13
Byggnadsväsen
Byggnadsindex Fi 8
Installationsbranschen I 6
Internationella byggnadskommittén I 7
Bostads- och planmyndigheter B 15
Sysselsättning A 20
Upphandling Fi 38
Byggsysselsättningsdelegationen A 20
Båtsport Jo 10
Börslagstiftning Fi 5
Bötesstraff Ju 17, 42

C
Civilförsvar Kn 3

D
Dagstidningar Fi 30
Dalälven B 7
Dansarutredningen U 46
Databehandling
DAFA m. m. Fi 35
Dataarkivering U 6
Dataindustri I 9
Datasamordningskommittén Fi 21
Länsstyrelserna Kn 13
Medicinsk information S 18
Rättsväsendet Ju 10
Delegering B 15
Delgivning Ju 32
Demokrati Kn 5
Detaljhandel H 2
Dikningsföretag Ju 14
Disciplinstraff S 23
Distributionsutredningen H 2
Distriksindelning Kn 16
Djurskötsel Jo 22, I 15
Doktorandstipendier U 53
Dokumentation U 32
Domare Ju 31
Domstolar Ju 31, 44, A 6
Domstolsstyrelseutredningen Ju 52
Drivmedelsförsörjning H 13
Drottningsholms kungsgård Fi 34
Dödsbegreppet S 30
Dödsbo Ju 4

E
Ecklesiastik indelning Kn 17
Eftergymnasiala studier U 10
Egendomsförvaltning Fi 2
Egnahemsfastighet Fi 27
Ekonomisk politik Fi 26
Ekonomisk utbildning H 10
Ekonomiska föreningar Ju 74
Ekonomiska sanktioner Ju 42
Ekonomiskt försvar Jo 17, H 3, 12, 13, I 25
Elektriska anläggningar I 2
Elevvård U 24
Elkraft B 12, I 8
Emåutredningen Jo 24
Energifrågor
Elutredningen I 8
Energiinformation I 27
Energipolitiska delegationen Ju 53
Energipronosutredningen I 12
Energiprogramkommittén I 23
Energirådet Ju 56
Energisparkommittén I 28
Kärnkraftverk I 4
Naturgas I 20
Oljelagring H 13
Ransoneringslagen H 12
Vattenkraftutbyggnader B 7, 12
Värmeanläggningar Ju 37
Engångsbelopp Fi 25
Enskilda vägar K 13
Entreprenörsanställda S 16
Erlander, T. U 19
ERU A 1
Etableringsregler Ju 66
Europarådsstipendier Ju 12
Europeiska patentkonventionen H 1
Exekutionsväsen Kn 16
Exportutbildning H 10
Expropriation Ju 65

F
Factoring Ju 33
Familjedaghem Fi 26
Familjeföretag Fi 18
Familjelagssakkunniga Ju 16
Familjepolitik S 5, 17, 19, 20, 22
Fartygsinteckning Fi 3
Fartygskreditgarantier I 26
Fartygsmiljöutredningen K 33
Fartygsvrak K 16
Fastighetsbildningsförrättningar B 14
Fastighetsdata Ju 59, Kn 13
Fastighetsdomstolar Ju 38
Fastighetsförvaltning Ju 65
Fastpriskommittén Fi 38
Feriehem S 5
Ferieresor U 33
Film Ju 20, U 14
Finska gränsen Ju 40
Fiskeavgift Ju 14
Fiskerinäringen Jo 4, 7
Fiskevattensutredningen, 1973 års Jo 21
Flygkontrollsystem K 35
Flygplatser K 26
Flygtrafikledningskommittén K 8
FN-konferenser UD 1, B 16
Folkbokföring K 17, Fi 17
Folkhögskoleutredningen U 38
Folkpension S 11
Folkrätt UD 2
Fondbörsutredningen Fi 5
Fondmedel Fi 3
Fordonsuthyrning K 27
Forskarutbildningsutredningen U 53
Forskning
Energiprogramkommittén I 23
Forskningsavgiftskommittén I 24
Framtidsstudier Ju 36, 64
Kriminologisk forskning Ju 18
Medicinsk teknik U 17

Miljöforskning Jo 15
Regional utredningsverksamhet A 1
Skogsforskning Jo 27
Social forskning S 7, 26
Teknisk forskning U 23
Trafikforskning K 5,6
Forskningsrådsutredningen U 32
Forskningsstipendier Ju 12
Fortbildning U 26
Fosterbarnsutredningen S 6
Frakträtt Ju 27
Framtidsforskning Ju 36, 64, U 32
Fredsorganisationsutredningen Fö 2
Fri- och rättigheter Ju 50
Fritidspedagogutbildning S 5
Fritidsverksamhet S 5, Jo 3, 10
Frivårdsdistrikt Ju 43
Fullföljdsrätt Ju 38
Fyrverkeripjäser I 14
Fysisk riksplanering B 4
Fängelsestraff Ju 69, Fö 10
Färdtjänst Fi 26
Förband Fö 2
Förenade fabriksverken I 11
Förenings- och förhandlingsrätt A 9
Föreningsskatteutredningen Fi 24
Företagsdemokrati Fi 14, 28, A 9, I 3, Kn 5
Företagsform Ju 34
Företagsförvärv Ju 48
Företagshälsovård A 7
Företagsinformation Fi 15, I 18
Företagsinteckning Ju 33
Företagskoncentration Ju 66, H 15
Företagsskatteberedningen Fi 18
Företagsstruktur
Detaljhandel H 2
Enskilt näringsliv I 1
Filmbranschen U 14
Grafisk industri I 5
Hotell och restaurang H 11
Installationsbranschen I 6
Skrothandel H 14
Stålindustri I 16
Företagsutveckling I 19
Författarstöd U 12
Författningspublicering Ju 11
Förfogandelagstiftning Fö 1
Förhandlingsutredningen Fi 6
Förköpslagen Jo 29
Förmögenhetsrätt Ju 19
Förmögenhetsskatt Fi 18
Förskolor S 5
Försvarets fredsorganisationsutredning Fö 2
Försvarets materielverk Fö 3
Försvarsmaktens ledningsutredning Fö 14
Försvarsväsen (allmänt)
Beredskap inom luftfarten K 4
Fredsorganisationen Fö 2
Försvarsutredning, 1974 års Fö 15
Kommunal beredskap Kn 3
Ledningsfrågor Fö 14
Planering och budgetering Fö 7
Prisreglering Fö 13
Rekvisition och förfogande Fö 1
Totalförsvarsgrenar Fö 11
Underrättelseutredning, 1974 års Fö 12
Försvarsväsen (personal)
Befordringsförfarande Fö 4
Förvaltningsutbildning Fö 6
Ordningsvakter Ju 68
Pensionsålder Fö 8
Personalkategorier Fö 3
Vapenfri tjänst Fö 10
Värnpliktiga Fö 2, 5, 9
Försäkring Fi 3, 25, Jo 30
Försäkringsdomstolen S 24
Försäkringskassor S 24
Försäkringsrättskommittén Ju 62
Försöksdjursutredning, 1972 års I 15
Försörjningspolitik H 3, 12, 13, I 25
Förundersökning Ju 54, 57, 61
Förvaltningsbyggnader A 15
Förvaltningsdemokrati Fi 14, 28
Förvaltningsrevision Fi 39
Förvaltningsrättskipning Fi 33
Förvaltningsutbildning Fö 6
Förvandlingsstraffutredningen Ju 17
Föräldraförsäkring S 22

G
Gamla testamentet U 27
Gas I 20
Genbanksutredningen Jo 19
Generalklausulutredningen Ju 19
Geologiska undersökningen I 21
Girosystem Fi 16
Glesbygdsfrågor A 26
Godstransport Ju 27
Grafiska kommittén I 5
Grundforskning U 32
Grundlagar Ju 20, 50
Grustäkt Jo 8
Gruvrätt I 25
Gymnasieskolan U 34
Gåvoskatt Fi 18
Göta kanal K 24
Göteborgs hamn K 18
Göteborgsutredningen Kn 1

H
Hamnutredningen K 2
Handel Ju 3, H 2, 14
Handelsbolag Ju 74
Handelsgödsel Jo 14
Handelssekreterare H 9
Handelsutbildning H 10
Handikappade S 1, 9, K 32, A 19
Hemförsäljningskommittén Ju 41
Hemvistsakkunniga Fi 17
Hermods korrespondensinstitut U 56
Hjälpmedelsgruppen S 9
Hotell- och restaurangbranschen H 11
Hovrätter Ju 31
Humanitet UD 2
Husdjurskontroll Jo 22
Husrannsakan Ju 54
Hygien S 29
Hyresprocesskommittén Ju 38
Häktesplatser Ju 49
Häktning Ju 70

Hälsovård S 3, U 35, 48 A 7
Hälsovårdsstadgan S 29
Högre utbildning U 34

I
IB Fö 12
Ideella föreningar Fi 24
Inackorderingshem S 12
Inbyteshandel H 14
Indelning Kn 17
Industri A 18, I 5, 9, 10, 13, 26
Industriell forskning I 24
Industriellt rättsskydd Ju 63, H 1
Industriellt utvecklingsarbete I 22
Industriföretag A 22
Industrilokalisering B 6
Industrimiljö A 21
Industriprodukter Ju 39
Industriverket I 19
Information se *Upplysningsverksamhet*
Informationssystem I 18
Inkomstskatt se *Skatteväsen*
Inskrivningsväsen Ju 28, 33, 59
Installationsbranschutredningen I 6
Inteckning Ju 33, Fi 3
Integritetsskydd Ju 6, 15, 61, 62
Internationell familjerätt Ju 16
Internationell konkurrens H 15
Internationell marknadsföring H 10
Internationell rätt UD 2
Internationella byggnadskommittén I 7
Internationella överenskommelser Ju 11, 27
Internationellt bistånd UD 3, Kn 9
Internatskolor U 21
Interneringsnämnden Ju 46
Intrång I 2
Invandrarfrågor A 4, 5, Kn 14, 15
Isotopmärkning K 23

J
Jaktmarksutredningen Jo 3
JO Ju 73
Jordbruk
Arbetskraftsförhållanden A 25
Avbytarsystem Jo 23
Genbanksutredningen Jo 19
Jordbruksutredningen Jo 16
Kemiska medel Jo 14
Kontrollanstalter Jo 12
Sambruksföreningar Jo 6
Jordbrukshögskolor Jo 2
Jordförvärvsutredningen Jo 29
Journaler S 18, 23
Journalistutbildning U 26, 45
Juridisk utbildning Ju 31
Justitiekanslern Ju 73
Jämställdhet Ju 34, Fi 32
Järn- och stålindustri I 16
Järnvägsbefordran Ju 27
Jästutredningen Jo 17

K
Kanaltrafik K 24
Kapitalförsäkring Fi 25
Kapitalmarknadsutredning, 1968 års Fi 11
Kapitalskatt Fi 18
Kapitalvaror H 14
Karolinska sjukhuset S 18
Kartläggning B 9
Kemiskt avfall Jo 11
Kollektiv trafik K 19, 38
Kollektivavtal Fi 29, A 9
Kollektivmärkeslagen Ju 63
Kommunal beredskap Kn 3
Kommunal biståndsverksamhet Kn 9
Kommunal demokrati Kn 5
Kommunal indelning Kn 17
Kommunal rösträtt Kn 14, 15
Kommunala förköpslagen Jo 29
Kommunala trafikfrågor K 40
Kommunalekonomiska utredningen Fi 26
Kommunalförvaltning Ju 7, K 2, B 15, Kn 1, 10
Kommunallagsutredningen Kn 6
Kommunalval Kn 5
Kommunikationsväsen K 32
Kommunindelning Ju 33, Kn 7, 8
Kompetenskommittén U 34
Koncentration Ju 66, H 15, I 1
Koncessionslagstiftning I 25
Konkurrensbegränsning H 15
Konkurslagskommittén Ju 24
Konstgödsel Jo 14
Konstnärsutbildningssakkunniga U 8
Konstutbildning U 42
Konsumentfrågor Ju 19, 41, 62, H 2, 6
Konsumenttjänstutredningen Ju 30
Konsumtionskredit Ju 23
Kontrollanstalter Jo 12
Korrespondensundervisning U 56
Kraftledningar I 2
Kraftverk I 4
Kreditväsen Fi 11, 22, B 1, 2, 8, I 26
Krigslagar UD 2
Krigsmaktens förvaltningsutbildningsutredning Fö 6
Kriminalstatistik Ju 8
Kriminalvård
Andlig vård U 57
Anstaltspersonal Ju 51
Behandlingsforskning Ju 18
Frivårdsdistrikt Ju 43
Häkten Ju 49
Övervakningsnämnder Ju 46
Kriminologiska forskningsstipendier Ju 12
Kronofogdemyndigheter Kn 16
Kronojord Fi 1, 2
Kulturell verksamhet
Dansarutbildning U 46
Filmutredningen U 14
Konstnärsutbildning U 8, 42
Litteraturutredningen U 12
Musei- och utställningssakkunniga U 4
Musikutbildning U 22
Nordiskt samarbete U 31
Sameutredningen U 25
Upphovsrätt Ju 21
Kulturminnesvård U 28, 29, 58, B 3
Kulturrådet U 52
Kulturväxter Jo 19

Kustbevakning Fi 41
Kvarstad Fi 33
Kvinnor och män Ju 34, Fi 32
Kyrkoväsen
Andlig vård vid sjukhus och kriminalvårdsanstalter U 57
Bibelöversättning U 27, 37
Finansförmögenhet U 47
Kyrkohandbok U 9
Psalmkommittén U 16
Uppsala domkyrka U 28
Kärnkraftverk I 4, 17
Köprätt Ju 3, 41
Körkortsutredningen K 2

L
Lagerstödsutredningen A 22
Lagstiftningsfrågor Ju 60
Landskapsvård Jo 8
Landsting Kn 1, 2, 4, 10
Lantarbetare Jo 23, A 25
Lantbrukshögskolan Jo 2
Lantmäteritaxan B 14
Lantmäteriverket B 11
Lastbilsförare K 29
Leasingutredningen K 27
Ledningar I 2
Likviditets- och kassakvotslagen Fi 22
Linköpingsfilialen U 17
Litteraturutredningen, 1968 års U 12
Livförsäkringsskattekommittén Fi 25
Livräntor Ju 9
Ljudupptagningar U 6
Ljusnan B 7
Lokalisering
Bakteriologiska laboratoriet S 15
Lokaliseringsutredning, 1968 års A 3
Miljöstörande industri B 6, I 4
Se även *Regionalpolitik*
Lokalprogram U 2, Jo 2
Lokaltrafik K 19, 40
Lotsning K 18
Lotteriutredning, 1972 års H 5
Luftfart
Beredskapslagstiftning K 4
Bromma flygplats K 26
Buller K 11
Flygkontrollsystem K 35
Flygtrafikledning K 7
Luftfartyg Ju 28
Luftfartsverksutredningen K 34
LUP-kommittén U 2, Jo 2
Låneunderlagsgruppen B 1
Långsiktsmotiverad forskning Ju 64
Långtidsuthyrning K 27
Låsutredningen H 6
Läkarutbildning S 31
Länsförvaltning Kn 1, 4, 13
Länsmuseer U 58
Lärare U 24
Lärarutbildningsutredning, 1974 års U 51
Läromedel U 7, 43
Lönefrågor
Avtalsgodkännande Fi 29
Förhandlingsutredningen Fi 6
Lönekostnadspålägg Fi 10
Lönesystemutredningen Fi 7
Lös egendom Ju 3

M
Madridunionen Ju 63
Malmtillgångar I 25
Malmö kommun Kn 10
Malmöhus läns landsting Kn 10
Markdelegationen Fi 1
Markförvärv Fö 2
Marklagstiftning Jo 3, 29
Marknadsföring Ju 67, H 10
Markägare Jo 8
Massmedier Ju 20, 66, Fi 30
Medborgerliga rättigheter Ju 50
Meddelarskydd Ju 20, 54, 61
Mediaföretag Ju 66
Medicinalansvarskommittén S 23
Medicinalstatistik S 3
Medicinsk forskning I 15
Medicinsk information S 18
Medicinsk teknik U 17
Medicinsk utbildning S 31
Mervärdeskatteutredningen Fi 23
Mikrofilmning U 44
Militära pensionsåldersdelegationen Fö 8
Miljöforskningsutredningen Jo 15
Miljökontrollutredningen Jo 5
Miljöstörande industri B 6
Miljövård S 29
Se även *Naturvård*
Mineralpolitiska utredningen I 25
Minoriteter U 25
Mjölkproduktion Jo 23
Monopol Ju 66, H 15
Motorredskapsutredningen K 8
Mullsjöutredningen Kn 8
Multinationella företag Ju 48, H 15
Museer U 4, 54, 58
Musikutbildning U 22
Mutansvarskommittén Ju 7
Myntprägel Fi 40
Män och kvinnor Ju 34, Fi 32
Mönstring K 17

N
Namnlagsutredningen Ju 29
Nationalfonoteket U 6
Naturgas I 20
Naturtillgångar I 25
Naturvetenskaplig forskning Jo 15, 27
Naturvård
Atomkraftverk I 4
Fritidsbåtutredningen Jo 10
Kemiska medel Jo 14
Kemiskt avfall Jo 11
Miljökontrollutredningen Jo 5
Miljöforskning Jo 15
Miljöstörande industri B 6
Miljövårdskostnader Jo 13
Naturvårdskommittén Jo 8
Radioaktivt avfall I 17
Vattenlagsutredningen Ju 14
No fault Ju 58

Nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor Ju 60
Nordiskt samarbete
Försäkringsrätt Ju 62
Generalklausulutredningen Ju 19
Kommunal rösträtt och valbarhet Kn 14
Konsumenttjänstutredningen Ju 30
Kreditköp Ju 23
Kriminalstatistik Ju 8
Kulturellt samarbete U 31
Köplagsutredningen Ju 3
Medicinalstatistik S 3
Nordkalottfrågor A 8
Patentpolicykommittén H 1
Produktansvarskommittén Ju 39
Påföljder Ju 25
Radioaktivt avfall I 17
Semesterutredningen A 11
Skadeståndskommittén Ju 9
Skifte av dödsbo Ju 4
Straffrätt Ju 2
Suveränitetsholmarna Ju 40
Trafikskadeutredningen Ju 58
Trafiksäkerhet K 5, 20
Transportfrågor K 6, 21
Ungdomsfängelse Ju 69
Upphovsrätt Ju 21
Varumärkesutredningen Ju 63
Vägtrafik K 22
Nordkalottkommittén A 8
Norrland U 23, Jo 16
Norrlandsälvar B 12
Norrmalm K 12, Fi 1
Nya testamentet U 37
Nykterhetsvård S 4, 12, 25, Fi 4
Närförläggningsutredningen I 4
Näringspolitik
Dataindustri I 9
Forskningsavgiftskommittén I 24
Förenade fabriksverken I 11
Grafisk industri I 5
Hotell- och restaurangbranschen H 11
Industrilokalisering B 6
Installationsbranschen I 6
Koncentrationsutredningen I 1
Lagerstödsutredningen A 22
Petroindustri I 13
Skrothandel H 14
Stålindustri I 16
Varvskreditutredningen I 26
Verkstadsindustri I 10
Näringsrätt Ju 30, H 1, 15

O
Obligationsmarknad Fi 5
Obligatoriekommittén U 40
Offentlig tjänst UD 5, Fi 13, 32, 42
Offentliga tillställningar Ju 68
Offentlighet Ju 15
Oligopol H 15
Oljebolag H 13
Oljeindustri I 13
Oljemärkning K 23
Oljeskydd Jo 11
Ombordanställda K 33
Omlokalisering S 15
Omskolning A 12
Opinionsbildning Ju 66
Ordningsvakter Ju 68

P
Patent- och registreringsverket H 7
Patentpolicykommittén H 1
Patienter S 23
Pedagogik S 5, U 24
Pension S 16
Pensionsförsäkring Fi 25
Pensionsålder Fö 8, S 11
Pensionärsundersökningen S 27
Personalkategoriutredning, 1968 års Fö 3
Personalomsättning Ju 47
Personalpolitik UD 5
Personalrepresentation Fi 28
Personalutbildning Ju 51, Fi 42
Personskador Ju 58, 71
Persontransport Ju 27, K 32
Personval Ju 72
Petroindustriutredningen I 13
Planering Fö 7, K 25
Planverket B 15
Polistjänstemän Ju 57
Polisväsen Ju 47, Fö 11, Fi 41
Politiska fri- och rättigheter Ju 50
Postgiro Fi 16
Postverkets tidningsrörelse K 37
Postväsen K 31
Pressutredning, 1972 års Fi 30
Pris- och kartellnämnden H 8
Prisindex Fi 8
Prisreglering Fö 13, Jo 4, 16
Produktansvarskommittén Ju 39
Produktionsbidrag Fi 30
Professorstillsättning U 18
Programbudgetering Fö 7
Psalmkommitté, 1969 års U 16
Psykiskt avvikande Ju 25
Psykologiskt försvar Fö 11
Publicering Ju 11
Punktskatteutredning, 1969 års Fi 12
Pyroteknikutredningen I 14
Påföljder Ju 25, 42

R
Rabattsystem K 38
Radio
Radio- och televisionsfrågor, Vissa U 49
Radionämnden U 41
Radioutredningen U 55
Reklam i TV U 5
Utbildningsradio U 30
Yttrandefrihet Ju 20
Radioaktivt avfall I 17
Ransoneringslagen H 12
Rationalisering Fi 35, 39, Jo 16
Realisationsvinst Fi 19
Rederier I 26
Redovisning Fi 3
Regional fiskeriadministration Jo 7
Regionalpolitik
Lokaliseringsutredningen A 3
Styrmedel A 10

Sysselsättningsutredningen A 17
Trafikrabatter K 38
Utredningsverksamhet A 1
Regionsjukvårdsutredningen S 28
Rehabilitering A 19
Reklam Ju 67, U 5
Rekvisitions- och förfogande-utredning, 1967 års Fö 1
Ren-bilutredningen Jo 30
Renhållning S 29
Renskötselanläggningar Jo 18
Restauranger U 15, H 11
Riksantikvarieämbetet U 54
Riksdagens lönedelegation Fi 29
Riksdagens ombudsmän Ju 73
Riksdagsval Ju 72
Riksförsäkringsverket S 24
Riksinternatskolor U 21
Riksplanering B 4
Riksrevisionsverket Fi 39
Riksutställningar U 4
Rymlingar Ju 71
Räddningstjänst K 15
Rättegång
Anonymitetsskydd Ju 54
Brottmål Ju 13, 20
Delgivning Ju 32
Häktning Ju 70
Hyresprocess Ju 38
Telefonavlyssning Ju 61
Tjänstebrott inom polisväsendet Ju 57
Tryckfrihetsprocess Ju 20
Åtalsrätt Ju 22
Rättsväsendets informations-system Ju 10
Rörelsehindrade K 32
Röstning Ju 5
Rösträtt Kn 14, 15

S
Sambruksutredningen Jo 6
Samer U 25
Samebyar Jo 18
Samhällsforskning Ju 36, 64, S 26
Samhällsinformation Ju 11
Samhällsplanering
Bygglagutredningen B 3
Databehandlingsfrågor Kn 13
ERU A 1
Företagsinformation I 18
Riksplanering B 4
Statlig organisation B 15
Trafikplanering K 14
Samlevnadsundervisning U 3
Sanitär olägenhet S 29
Sedlighetsbrott Ju 26
Sekretess Ju 15, 62
Semesterutredningen A 11
Semesterkommitté, 1974 års A 16
Service Ju 30
Sexualbrott Ju 26
Sexualundervisning U 3
SIFU I 19
Sjukförsäkring U 50
Sjukhus U 57
Sjukvård Fö 11, S 2, 3, 8, 18, 23, 28, 30
Sjöfart
Befälsbemanning K 9
Fartygsmiljö K 33
Fartygsregistrering K 30
Fritidsbåtar Jo 10
Göta kanal K 24
Hamnar K 2
Lotsning K 18
Sjöräddning K 15
Övergivna fartyg K 16
Sjöfolk S 16, K 17
Sjöpolis Fi 41
Skadeersättning Ju 71
Skadestånd Ju 9, 27, 39, 58, 62, Fi 25
Skatteprocess Fi 33
Skatteutjämning Fi 26
Skatteutredning, 1972 års Fi 27
Skatteväsen
Artister Fi 20
Bostäder Fi 31
Företag Fi 18
Ideella föreningar Fi 24
Livförsäkringar Fi 25
Mervärdeskatt Fi 23
Punktskatter Fi 12
Realisationsvinst Fi 19
Skatteutredning, 1972 års Fi 27
Traktamente Fi 9
Skeppshypotekskassan I 26
Skifte av dödsbo Ju 4
Skingringsförbud Fi 33
Skodon H 3
Skogsadministrativa utredningen Jo 25
Skogsforskning Jo 27
Skogshögskolan Jo 2
Skogsutredning, 1973 års Jo 20
Skolhälsovårdsutredning, 1974 års U 48
Skolungdomsresor U 33
Skolväsen
Ansvarsfördelning stat–kommun U 36
Betyg U 39
Hermods korrespondens-institut U 56
Läromedel U 7, 43
Riksinternatskolor U 21
Sexualundervisning U 3
Skolans inre arbete U 24
Utlandsundervisningen U 50
Skorstensfejarmästare Kn 11
Skrothandelsförordningen H 14
Skyddat arbete A 18
Smuggling Fi 36
Småbarnsföräldrar S 22
Småföretag Fi 18
Småpartier Kn 5
Smällare I 14
Snöfordon K 8
Social forskning S 7, 26
Social hemhjälp Fi 26
Social information S 21
Sociala förmåner Fö 5
Socialdepartementets sjuk-vårdsdelegation S 2
Socialförsäkring S 24, A 23
Socialutredningen S 4

Sommarbarnsverksamhet S 5
Sparavdrag Fi 27
Specialstraffrätt Ju 1, S 23, Fi 36
Specialundervisning U 24
Spel H 5
Spioneri Ju 55
Stadsplanering B 3
Stat och kommun Fi 26, U 36
Statistik Fi 43, A 13, K 10
Statlig egendom Fi 1, 2, 34, I 22
Statlig upphandling Fi 38
Statliga företag I 3
Statsanställda UD 5, Fi 13, 32, 42
Statsförvaltning
Bostads- och planmyndigheter B 15
Fastighetsdata Ju 59
Förvaltningsdemokrati Fi 14, 28
Geologiska undersökningen I 21
Industriverket I 19
Justitiekanslerns uppgifter Ju 73
Kulturrådet U 52
Lantmäteriverket B 11
Lokalisering S 15
Luftfartsverket K 34
Lönekostnadspålägg Fi 10
Lönesystem Fi 7
Mutansvarskommittén Ju 7
Nedre Norrmalm K 12, Fi 1
Offentlighet och sekretess Ju 15
Patentverket H 7
Revision och rationalisering Fi 39
Skogsadministrativa utredningen Jo 25
Statskontoret m. m. Fi 35
Styrelsen för teknisk utveckling I 29
Växtskyddsverksamheten Jo 28
Statskonsult AB Fi 35
Statskontoret Fi 35, 39
Statstjänstemän UD 5, Fi 13, 32, 42
Steriliseringsutredningen Ju 35
Stiftelser Fi 18
Stimulansutredningen A 21
Stockholm K 12, Fi 1
Storlandsting Kn 1
Strafflagstiftning Ju 1, 2, 17, 25, 26, 42, 55, 69, Fö 10, S 23, Fi 36
Studentkårer U 40
Studerandehälsovård U 35, 48
Studiecirklar U 20
Studieförbund I 27
Studiereseutredningen U 33
Studiestöd U 11, 13, 53
Styrelsen för teknisk utveckling I 29
Styrelserepresentation Fi 28
Stålindustri I 16
Stämningsmän Ju 32
Suveränitetsholmarna Ju 40
Svinstamkontrollen Jo 22
Sysselsättningsutredningen A 17
Säkerhetsbrott Ju 55
Säkerhetspolitik Fö 12

T
Taxering S 24, Fi 33
Teknisk utbildning U 23
Teknisk utveckling I 22, 23, 24, 29
Tekniska hjälpmedel S 9
Tekniska högskolan U 1
TEKO-varor H 3
Telefonavlyssning Ju 61
Telefonförsäljning Ju 41
Televerkets verkstadsrörelse K 39
Television Ju 20, U 5, 30, 49, 55
Textilvaror H 3
Tidningsfilmningskommittén U 44
Tidningsstöd Fi 30
Tidningstaxeutredning, 1974 års K 37
Tilläggspension S 11
Tingsrätter Ju 44
Tjänstebrevsrätt K 31
Tjänstemän Fi 6
Tjänster Ju 30
Tjänstesystem Fi 7
Tjänstetillsättningar U 18, B 11
Tornedalen Ju 40
Torrläggningsbestämmelser Ju 14
Totalförsvar Fö 11, 15
Totalvägran Fö 10
Trafikbullerutredningen K 11
Trafikolycksstatistikkommittén K 17
Trafikpolitik
Kollektiv trafik K 19
Nordiskt samarbete K 6, 24
Trafikplanering K 14
Trafikpolitiska delegationen K 1
Trafikpolitiska utredningen K 28
Trafikdebatter K 38
Vägkostnader K 3
Trafikskadeutredningen Ju 58
Trafiksäkerhet K 5, 8, 20, 22, 29, 36, 40
Traktamentsbeskattningsutredningen Fi 9
Transportforskning K 6
Transportfrågor, Nordiska K 21
Transportväsen K 32
Tryckerier I 5
Tryckfrihetsförordningen Ju 54, 61, 66
Tryckfrihetsprocess Ju 20
Trädgårdsnäringen Jo 1, 31, A 25
Tullpackhuskarlslagen Fi 13
Tullverket Fi 41
TV-reklam Ju 67
Tvångsförvaltning Ju 65
Tvångsmedel Ju 54, 61, 70
Täktsamfällighet Jo 8
Tätortsmiljö B 3

U
U-länder UD 3
Underrättelseutredning, 1974 års Fö 12
Underställning av avtal Fi 29
Ungdomsbrottslighet Ju 22
Ungdomsfängelse Ju 69
Ungdomsfängelsenämnden Ju 46

Ungdomsvårdsskolor S 10
Uniformer Ju 68
Universitet
Egendomsförvaltning Fi 2
Forskningsutbildning U 53
Kårobligatoriet U 40
Lokalprogram U 2
Medicinsk teknik U 17
Professorstillsättning U 18
Restauranger U 15
Teknisk utbildning i Norrland U 23
Utbildningsutredning, 1968 års U 10
Uppbörd S 24, Fi 15
Uppfinningar H 1
Uppgiftsskyldighet Fi 15, I 18
Upphandling Fi 38, I 22
Upphovsrätt Ju 21, U 7
Upplysningsverksamhet Ju 11, S 21, U 3, Jo 5, H 8, I 27
Uppsala domkyrka U 28
Uppsala län Kn 7
Uppsåt Ju 55
Uppsägningsskydd A 6
Uppvärmning Ju 37
Utbildningsradio U 30
Utbildningsutredning, 1968 års U 10
Utlandssvenskar Ju 5
Utlandsundervisning U 50
Utländska artister Fi 20
Utländska företag Ju 48
Utländska läkare S 31
Utlänningar A 4, Kn 14, 15
Utrikesdepartementet UD 4
Utrikesförvaltningen UD 5
Utrikeshandel Fi 43, H 9, 10
Utrikespolitik UD 2, Fö 12
Utställningar U 4
Utvecklingsarbete UD 3

V
Vadstena klosterkyrka U 29
Val Ju 5, Kn 5
Valbarhet Kn 14, 15
Valkretsindelning Ju 72
Valsystem Ju 72
Vapenfri tjänst Fö 10
Varudistribution H 2
Varumärkesutredningen Ju 63
Varusmuggling Fi 36
Varvskreditutredningen I 26
Vattenkraftsutbyggnader B 7, 12
Vattenlagen Ju 14, Jo 8
Vattenreglering Jo 24
Vattenvägar K 24
Verkstadsindustri I 10
Veterinärhögskolan Jo 2, 9
Videogram Ju 67
Villaschablonen Fi 27
Vuxenutbildning U 13, 20, 38
Vårdanstalter S 12, 25, U 57
Vårdlagstiftning S 4
Vårdpersonal Ju 51
Vårdutbildning S 5
Väghållning K 3, 13
Vägplanering K 25
Vägtrafik
Bilarbetstid K 29
Buller K 11
Motorredskap K 8
Nordisk samarbete K 5, 20, 22
Ren-bilutredningen Jo 30
Trafiksäkerhet K 20, 36
Trafikolycksstatistik K 10
Vägkostnader K 3
Värdepapper Fi 5
Värmeanläggningsutrustningen Ju 37
Värmeverk I 4
Värnpliktiga se *Försvarsväsen (personal)*
Växtförädling Jo 19
Växtskydd Jo 28

Y
Yrkesinspektionen A 7
Yrkesskadeförsäkring S 13
Yrkesskadestatistikutredningen A 13
Yrkesutbildning U 46
Yttrandefrihet Ju 20

Z
Zigenare A 5

Å
Åldringsvård S 27
Åtalsrättskommittén Ju 22

Ä
Ägandeförhållanden I 1
Äktenskapsrätt Ju 16

Ö
Öppet köp Ju 41
Övergivna fartyg K 16
Översvämningar Jo 24
Övervakningsnämndsutredningen Ju 46
Övningsfält Fö 2

Innehåll

Utdrag ur regeringsprotokollet 2
Bilaga, kommittéberättelse 1975
Justitiedepartementet (Ju) 7
Utrikesdepartementet (UD) 147
Försvarsdepartementet (Fö) 156
Socialdepartementet (S) 187
Kommunikationsdepartementet (K) 230
Finansdepartementet (Fi) 273
Utbildningsdepartementet (U) 320
Jordbruksdepartementet (Jo) 427
Handelsdepartementet (H) 464
Arbetsmarknadsdepartementet (A) 495
Bostadsdepartementet (B) 559
Industridepartementet (I) 578
Kommundepartementet (Kn) 627
Uppgift på kostnader för kommittéer 650
Betänkanden utkomna från trycket under år 1974 702
Betänkanden avgivna av kommittéer, som redovisas i kommittéberättelsen, eller upprättade inom departement (Ds-serie) under år 1974 .. 706
Nordisk utredningsserie 708
Personregister till kommittéer 709
Sakregister till kommittéer 744